له بڵاوكراوەكانی ڕۆژنامەی كۆمەڵ

ژمارە (٥)

ئەشكەنجە و زیندان

پێشمەرگەیەك، بیست و دوو مانگ لە زیندانی داگیركەردا

گفتوگۆ لەگەڵ مامۆستا عەلی باپیر، ئەمیری كۆمەڵی ئیسلامیی كوردستان

ئامادەكردنی:

هاوژین عومەر

چاپی یەكەم

١٤٢٧ی كۆچی - ٢٠٠٦ی زاینی

ئەشکەنجە و زیندان

پێشمەرگەیەک، بیست و دوو مانگ لە زیندانی داگیرکەردا

گفتوگۆ لەگەڵ مامۆستا عەلی باپیر، ئەمیری کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستان

* ئامادەکردنی: هاوژین عومەر.

* لە بڵاوکراوەکانی رۆژنامەی کۆمەڵ، ژمارە (٥).

* ژمارەی سپاردن: (٣٣٣)ی ساڵی ٢٠٠٦ی وەزارەتی رۆشنبیری.

* تیراژ: ٢٠٠٠ دانە.

* مافی لە چاپدانی ئەم بەرهەمە پارێزراوە.

* چاپی یەکەم، سلێمانی ٢٠٠٦.

* چاپخانەی چوارچرا.

بِسمِ اللهِ الرحمن الرحِيمِ

(قَالَ رب السجن أحب إِلَي مِما يدعونَنِي إِلَيهِ وإِلا تصرِف عني كَيدهن أصب إِلَيهِن وأكُن من الْجاهِلِين، فَاستجاب لَه ربه فَصرف عنه كَيدهن إِنه هو السمِيع الْعلِيم) (يوسف: ٣٣ - ٣٤).

ئەم بەرهەمە پێشکەشە:

ـ بە هەموو ئەوانەی، گەر بۆ تەنها ساتێکیش بێت، بە ناهەق زینـدانیی کـراون و ئەشکەنجە دراون.

ــ بـە هـەموو ئەوانـەی، بـە شـێوەیەکی دروسـت، قـەڵغانێکی پتـەو بـوون لـە بەرانبەر پرۆژە ستەمکاریی و داگیرکارییەکاندا.

سوپاس و پێزانین

- بۆ برایانی ڕۆژنامەنووس عومەر عەبدوڵڵا گوڵپی و کەمال سەرگەڵوویی، کە لە هەموو گفتوگۆکاندا، لەسلێمانی و لە هەولێر، لەگەڵم ئامادە بوون و هاوکاریی زۆریان کردم.

- بۆ برایان مافناس زانا سەعید ڕۆستایی، ڕێدار ئەحمەد.

- بۆ ستۆدیۆ و برایانی ژووری کۆنترۆڵی هەردوو کەناڵی سلێمانی و هەولێری تەلەفزیۆنی کۆمەڵ، کە کاری تۆمارکردنی هەر دوانزە سەعاتەکەی ئەم زنجیرە گفتوگۆیەیان لە ئەستۆ گرت.

- بۆ برایان سەلاّح سالار، موحەممەد جەمال و عیرفان عوسمان، کە کاری خستنە سەر کاغەزی زۆربەی تەوەرەکانی ئەم زنجیرە گفتوگۆیانەیان لە ئەستۆ گرت.

پێڕست

ـ پێشەکی ٩

ـ تەوەرەی یەکەم: هەلومەرجی بەر لە زیندانییکردن ٢٣

ـ تەوەرەی دووەم: چۆنێتی دەستگیرکردنەکە ٨٧

ـ تەوەرەی سێیەم:

زیندان و زیندانییەکان، مامەڵەو یەکتر ناسین ١٠٥

ـ تەوەرەی چوارەم: تۆمەت و لێکۆڵینەوەکان ١٤٩

ـ تەوەرەی پێنجەم: ئەشکەنجەدان ١٨٩

ـ تەوەرەی شەشەم: هاوڕێیانی نێو زیندان ٢١١

ـ تەوەرەی حەوتەم:

چۆنێتی بەسەربردنی کاتەکانی نێو زیندان ٣٠١

ـ تەوەرەی هەشتەم:

هەڵوێستە لە بیرنەچووەکانی نێو زیندان ٣٢٩

ـ دوا تەوەرە ٣٣٩

ـ پاشکۆی دۆکیومێنت و وێنەکان ٣٨٥

پێشەكی

ئێوارەی رۆژی پێنجشەممە ٢٠٠٣/٧/١٠، كاتێك بە تەواوی بۆم یەكلایی بوویەوە كە مامۆستا عەلی باپیر ئەمیری كۆمەڵی ئیسلامیی كوردستان و هاوەڵانی، لە میانەی بانگهێشتكردنەكەیاندا بۆ كۆبوونەوەیەك لەگەڵ ژمارەیەك بەرپرسی سەربازیی هێزەكانی ئەمریكا، لە ئوتێل ئاشوور لە هاوینەهەواری دوكان، لەسەر رێگەی سلێمانی ــ دوكان و لە گوندی (قەمچوغە)، لە لایەن هێزێكی سەربازیی زۆری ئەمریكییەكانەوە دەستگیر كراون و بۆ شوێنێكی نادیار رفێندراون، راستەخۆ خەمێكی زۆر بەرۆكی گرتم.

ئەو خەمە زۆرەی من، بە تەنها لەبەر ئەوە نەبوو كە من رێكخەری ئەو سەردانییە بووم و ئەمریكییەكان، بۆ دانانی وادە و شوێنی كۆبوونەوەكە بە تەلەفۆن لەگەڵ من قسەیان كرد، پاشان منیش داواكەیانم گەیاندە خودی مامۆستا عەلی باپیر و برایانی سەركردایەتیی كۆمەڵ و ئەوانیش، پاش تاووتوێكردنی، رەزامەندییان لەسەر نیشان دا. ئەو خەمەی من تەنها بەو هۆیەشەوە نەبوو كە جیا لە زۆر كەسیتر، لە حاڵەتی دروستبوونی هەر كێشەیەك، یان لە حاڵەتی تووشبوونی هەر مسوڵمانێك بە كێشەیەك، ناڕەحەتییەك، دەستگیركردن یان ئازاردانێك، جا لە هەر رووبەرێكی ئەم دنیایەدا بێت، من دڵەڕاوكێی زیاتر تووشم دەبێت و بەردەوام لە خەمیدا دەبم، گەر بە بیركردنەوە و دوعای خێریش بێت. بەڵكو خەمی گەورەی ئەمجارە، بەو هۆیەوە بوو كە رووداوی دەستگیركرانەكە، زۆر ئاماژە و مانا و مەدلوولی تری هەبوو، زۆر ستەم و ناعەدالەتیی و بێڕێزییكردن بەرانبەر مرۆڤ و مافەكانی، هەروەها عورف و یاسا نێودەوڵەتییەكانیشی بیر خستمەوە، كە هەریەكەیان لەوی تریان بە ئێشتر بوو نەك بە تەنها دەروون و روحی منیان ئازار دەدا، بەڵكو روحی هەر كەسێكی

تریشیان ئازار دەدا کە پێی وایە مرۆڤ دەبێت وەکو مرۆڤ و مرۆڤانە مامەڵە و ڕەفتاری لە تەکدا بکرێت.

ئەم ڕووداوی دەستگیرکران و ڕفاندنە، خاڵێکی دەستپێکی زۆر گرنگ بوو بۆ ئەوەی لە کوردستانیش، وەك هەر ناوچە و وڵاتێکی ئازادیخواز و مرۆڤدۆستی دنیا، قسەکردنی جددی بە شێوەیەکی بەربڵاو لەسەر بەرنامە و پرۆژە ئیمپریالیستییەکانی ئەمریکا لە عیراق و کوردستان و، پاشانیش ناوچەکە و جیهان دەست پێ بکات، پرسیار بکرێت تا چەند ئەمریکا باوەڕی بە بەو "هاوپەیمانێتی"یە هەیە کە سەرانی کورد زوو زوو باسی لێوە دەکەن؟ یان تا چەندێك ئەمریکا مەبەستێتی لە خزمەت گێڕانەوەی مافە ڕەواکانی گەلی کورددا بێت کە دەیان ساڵە لە لایەن ڕژێمە یەك لەدوا یەکەکانی عیراقەوە لێی زەوت دەکرێت؟ یان لانیکەم هەڵوێست و بەرنامەی ڕاشکاوانەی ئەمریکا لە بەرانبەر گێڕانەوەی کەرکووك و ناوچە ڕزگارکراوەکانی تردا بخرایەتە بەر باس و لێکۆڵینەوە و هەڵوێست لێوەر گرتن. پاشانیش و لە دوای هەموو ئەوانەوە، قسە لەو قەتڵوعام و بێڕێزییە زۆرانە بکرایە کە ئەمریکا لە عیراق و ئەفغانستان و هەروەها لە زیندانەکانی "گوانتانامۆ" و "باگرام" و "ئەبوغرێب"دا بە شێوەیەکی نەخشەبۆداڕێژراو ئەنجامیان دەدا.

هەروەها دەکرا ئەم ڕووداوە ڕەهەندێکی هەرێمی و نێودەوڵەتییانەی وەر بگرتایە، چونکە تەنها وابەستە نەبوو بە کەسێك، یان کەسانێك لەنێو لایەنێکی ئیسلامییدا، تا لە ئاستی گەورەیی و قەبارەی ئەو لایەنەدا مامەڵەی لە تەکدا بکرێت، بەڵکو ئەم ڕووداوە هیچی کەمتر نەبوو لەو ڕووداو و فەزیحەتانەی لە سەرانسەری دنیادا ئاشکرا دەبن و سەدا دەدەنەوەو لەسەر دەستی پیاوانی سەربازی، سیاسی، دبلۆماسی و هەوالگریی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی ڕوو دەدەن. لەم ڕووداوەدا بێڕێزیی بەرانبەر کەسێکی ئیسلامیی نەکرا، هێندەی

ئەوەی بێڕێزی بوو بەرانبەر هەموو تاکێکی کورد و لەسەروو هەمووشیانەوە دەسەڵاتی کوردی، کە لەنێو سنووری دەسەڵاتی ئەودا، وەها کارێك ئەنجام درا.

بەڵام بە داخەوە، هیچ یەکێك لەوانە نەکران، رووداوەکەش تەنها رەهەندێکی ناوخۆیی وەرگرت و تا ئەو رۆژەی هەموو برایانیش ئازاد کران، هەروا مایەوە، بگرە ئازادبوونەکەش بە هەمان شێوەی دەستگیرکردنەکە چوو، سەداکەی تەنها لەسەر ئاستی ناوخۆ بوو.

بۆ ئەمەش بە لای منەوە چەند خاڵێکی سەرەکی هەبوون:

یەکەم: پێموایە هیچ یەکێك لە دەسەڵاتداران و سەرکردەکانی کورد، لە لایەك بە هۆی تێڕوانینی سیاسییانەی خۆیان و لە لایەکی تریش بە هۆی ئەوەی خۆشیان و دەسەڵات و ئیدارەکانیان لە بازنەی بەرژەوەندی و پرۆژەکانی ئەمریکا تواوبووبوونەوە، ئامادە نەبوون وەها کارێك بکەن کە ئەمریکا لە خۆیان بڕەنجێنن.

بە داخەوە، دەسەڵاتدارنی کورد، بە راگەیاندن و ئەندام و کادر و دامودەزگاکانیانەوە، عەشقی ئەمریکا هێندە کوێری کردبوون کە نەیان دەتوانی بە بێلایانانە، بگرە بە ئینسافانە تەغتییەی هەواڵ و پەرەسەندن و چالاکییەکانی تایبەت بە رووداوەکە بکەن، بگرە زۆرجاران دەبوونە مایەی فشاری زیاتر لەسەر کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستان.

دووەم: ئەوا هەرچی سەرکردایەتیی کۆمەڵی ئیسلامییشە، جگە لەو فشارە سیاسی و ئەمنی و دارایییەی خرابوویە سەریان و تا رادەیەك شەکەت و سەرقاڵی کردبوون، هەروەها لەگەڵ ئەوەشدا کە جار هەبووە بەشێکی زۆریان دەربەدەر و ئاوارە بوون، یان لە زیندانی ئەمریکادا خۆیان دەبینییەوە، بەڵام بە هۆی کەمئەزموونی و کەمتوانایی لەو بوارەدا، نەیانتوانی ئەو کارە گرنگە بکەن، تا لە بەرانبەردا ئەوان لە رێگەی بەجیهانناساندنی ئەو ستەمە گەورەیەوە، فشاریان

بخستایەتە سەر دەسەڵاتی ئەمریکا لە عیراق و ناچاری ئازادکردنی ئەو بەڕێزانەیان بکەن.

سەرەڕای هەموو ئەوانەش، ناکرێت ئێمە چاو لەو ڕاستییە بنووقێنین کە هەر ئەو سەرکردایەتییە (لەگەڵ کۆمەڵێك کادری ماندوویینەناس)، لە هەوڵی شەو و ڕۆژدا بوون بۆ پارێزگارییکردن لە کۆمەڵی ئیسلامیی و دەرهێنانی لەو بارە ناهەموارەی تێی کەوتبوو، یان بۆی دروست کرابوو، بارێك کە هەموو لایەنەکانی ئابووریی و دارایی، سیاسی، ئەمنی و ڕاگەیاندنی گرتبۆوە و تا ڕاددەیەك هەوڵ و تواناکانیان سنووردار کردبوو. بۆ نموونە: نزیکەی بۆ ماوەی یەك ساڵ هیچ بودجەیەك (کە دەبوو بدرایە) نەدرا بە کۆمەڵی ئیسلامیی، ئەمە لەگەڵ دەستگیرکردن و ڕاوەدوونانی بەردەوام و بگرە تیرۆرکردنی بەشێك لە ئەندامەکانی، سەرەنجامیش (بە پشتیوانیی خوای پەروەردگار و پاشانیش مسوڵمانانی کوردستان) توانییان ئەو کۆمەڵە، بە بێ دەستهەڵگرتن لە هیچ یەکێك لەو بنەمایانەی لە پێناویدا دروستبووە، پارێزگاریی لێ بکەن، تا دواتر و بەهۆی بەشدارییکردن لە هەڵبژاردنەکاندا، کۆمەڵی ئیسلامیی بوونی خۆی سەلماند و توانی ئەو ئابلۆوقەیە بشکێنێت کە بە ناهەق لەسەری دانرابوو.

سێیەم: ئەمە لەگەڵ ئەوەی نابێت چاو لەو ڕاستییە دابخەین کە دامودەزگا ئیعلامی و کەناڵە ئاسمانییە عەرەبییەکان، بە ئەهلی و ئازادەکانیشیانەوە، نیو هێندەی ڕووداوی دەستگیرکردن یان تیرۆرکردنی کەسایەتییەکی عەرەبیی گچکە، جا ئیسلامیی بێت یان نا، ئاماژە و گرنگییان بە ڕووداو و کارەساتی دەستگیرکرانی ئەو برایانە نەدا، کە هەندێکیان لە زۆر کەسایەتیی عەرەبی ناوبانگیان زیاتر بوو. بێگومان تاووتوێکردنی ڕووداوگەلێکی لەو شێوەیە لەو کەناڵانەوە، دەبووە خاڵێکی گرنگ بۆ ناساندنی ڕووداوەکە بە هەموو جیهان و کەس و دەزگا و لایەنە پەیوەندیدارەکان و بەمەش فشارێکی نەوعی لەسەر دەسەڵاتی ئەمریکا لە عیراق دروست دەبوو.

چوارەم: سەبارەت بە نووسەران و رووناکبیرانی کوردیش، زۆرینەی زۆریان بە سەر لایەن و حزبە سیاسییەکاندا دابەش بوون و رایان هەمان رای بەرپرسە سیاسییەکانیانە، هەر وەکو ئەوانیش بیر دەکەنەوە و گفتوگۆ دەکەن. تەنها ژمارەیەکی کەم و دیاریکراویان نەبێت، هەڵوێستی دیار و مەردانەیان نەبوو، ئەمە لەگەڵ چەند رووناکبیرێکی دیاری سەربەخۆ، کە لە نووسینەکانیاندا ئاماژەیان بەو کارە بەربەرییەی ئەمریکا کرد. بەڵام هەموو ئەو دەربڕین و نووسینانەش نەیانتوانی لە دەرەوەی سنووری کوردستان دەنگدانەوە دروست بکەن.

لەگەڵ ئەو هەوڵە سنووردارانەی بۆ بەرگرییکردن لە مامۆستا عەلی باپیر و هاوەڵانی دران و وەکو پێویست نەبوون، ئێمە دەبێت لێرەدا ئاماژە بەو رۆڵە گرنگ و مەزنەی جەماوەری مسوڵمانی کورد لە سەرانسەری کوردستاندا (بگرە لە هەندێك وڵاتی ئەوروپیشدا) بە گشتی و ئەندامانی کۆمەڵی ئیسلامیی بە تایبەت بکەین کە لە ماوەی زیندانییکرانی ئەو بەڕێزانەدا پێی هەستان، ئەوانیش لە هەر یەك لەم چالاکییانەی خوارەوەدا خۆیان دەبینییەوە:

* رێپێوانی جەماوەری شاری سلێمانی و دەروبەری کە بە پەنجا هەزار کەس مەزەندە دەکرا.

* رێپێوانی جەماوەری شاری هەولێر کە بە نزیکەی ١٥–٢٠ هەزار کەس مەزەندە دەکرا.

* هەروەها رێپێوانێکیش لە شاری لەندەنی پایتەختی بەریتانیا کە لە لایەن رەهەندی کوردی ئەو شارە و ئەندامانی کۆمەڵی ئیسلامییەوە ساز کرا و بە دەیان کەس تیایدا ئامادەبوون.

* ئەمە لەگەڵ کۆکردنەوەی هەزاران ئیمزا لە نێو سەرجەم چین و توێژەکانی کۆمەڵگەی کوردستاندا، لە میانەی هەڵمەتێکی ئیمزاکۆکردنەوەدا.

* هەروەها سازدانی کۆنگرەیەك لە شاری سلێمانی بە ناونیشانی (کۆنگرەی پشتیوانیی لە ئازادبوونی مامۆستا عەلی باپیر)، کە تیایدا ژمارەیەکی زۆر لە

کەسایەتیی حزبی، رووناکبیریی و کۆمەڵایەتیی و زانایـانی ئـاینیی ئامـادەبوون و تیایدا بەلاغی کۆتایی ئامادە کرا و ئاڕاستەی دامودەزگا بەرپرسەکان کرا.

وەکو ئـەوەی ئـەو کـارە پێویسـتانە (ی لـە هـەر چـوار خاڵەکـەی سـەرەوەدا ئاماژەمان پێدا) لە کات و شوێنی خۆیاندا نـەکران تـا رووداوی دەسـتگیرکردنەکە بکرێتــە رووداوێکــی هــەرێمی و نێودەوڵــەتی، بێگومـان ئـەم کتێبـەش ناتوانێـت قەرەبووی ئەو هەموو کەموکوڕی و کەمتەرخەمییانە بکاتەوە و بتوانێت دنیا لـەو رووداوە پڕ بکات، یان دوای چەندین مانگ لە ئازادبوونی کەسی دیاری رووداوەکە لە زیندان، بتوانێت داوای رەددی ئیعتیباری بۆ بکات. بەڵکو ئەم کتێبە لـە لایـەك هەوڵێکی سنووردارە بۆ ئاشکراکردنی ئەو راستییانەی دەکرا پێشتر باسیان لێوە کرابـا، لـە لایـەکی تـریش باسـکردنی درێـژەی بەسـەرهاتی بیسـت و دوو مـانگ زیندانییکردنی مامۆستا عەلی باپیرە لە زاری خۆیەوە، نەك لێکۆڵینەوە لە رەفتـار و مامەڵـەی دژەمرۆڤـی و دژەئـەخلاقی و دژەویژدانانـەی هێزەکـانی ئـەمریکا لـە تــەواوی جیهانــدا، دەکرێــت لێکۆڵینــەوە لــەو ســلوك و رەفتــارە بەربــەری و دژەمرۆڤانانەی ئەمریکا و هاوپەیمانانی، لە دوای خوێندنەوەی ئەم کتێبە دەست پێ بکات، ئەم کتێبە دەکرێت بکرێتە یەکێك لەو سەرچـاوانەی پێویسـتە بـۆ ئـەو مەبەسـتە بـەکار بهێنرێـت، بگـرە پـێم وانییـە هیچیشـی کـەمتر بێـت، لـە رووی زانیارییەوە، لەو سەرچاوانەی لەسەر زیندانەکانی وەکو "گونتانامۆ"، "بـاگرام"، "ئــەبوغرێب" و زیندانــەکانی تــر دەنووســرێن، چــونکە ئــەو عەقڵیەتــەی لــە "گوانتانـامۆ" رەفتـاری بەربەرییانـە دەنوێنێـت، هـەر ئـەو عەقڵیەتەیـە کـە لـە "باگرام"، "ئەبوغرێب"، "کرۆپەر" و زیندانە نهێنییەکانی هەوالگریی ئەمریکا لـە بەشێك لە وڵاتانی ئەورووپای رۆژهەڵات و وڵاتانی عەرەبی و رۆژهـەڵاتی ناوەڕاست رەفتار دەکات.

بە هـەرحاڵ، ئێمـە لـەم پێشـەکییە کورتـەدا نـاتوانین لـە بـارەی هـەموو ئـەو خاڵانەوە بنووسین کە دەبوو بکرابانایە و کەچی نەکران، بەڵام بەو هۆیەی ئـەمڕۆ

مافەکانی مرۆڤ و ئازادییە تاکی و کۆمەڵییەکانی مرۆڤ بووەتە کارێکی جیهانیی و وەکو سەدەی رابردوو لە کارێکی نیشتمانیی بەرتەسکدا نەماوە، هەروەها وەکو سەدەی رابردوو لە لای ژمارەیەکی کەم لە بیریارانی ریفۆرمخواز قەتیس نەماوە و قسەکردن لەو مافانە و چاودێرییکردنیان لە مەیدانی پرنسیپ و بنەما ئەخلاقی و تیۆرە فەلسەفی و ئایدیۆلۆجییە سیاسی ـ کۆمەڵایەتییەکانەوە گوازراوەتەوە بۆ مەیدانی مومارەسەی واقعیانە لە لایەن تاك و کۆمەڵەکانەوە[1]، بەو هۆیەوە دەکرێت کەمێك شیکاری عەقڵیەت و بیرکردنەوەی کەسی ئەمریکی بکەین. پاشانیش بپرسین" ئاخۆ دەبێ چی بکرێت بۆ ئەوەی بەر لەو بێرێزییانە بگیرێت کە ئەمریکا و هاوشێوە و هاوپەیمانەکانی بەرانبەر مرۆڤ و مافەکانی دەیکەن؟

لە پاش ئەوەی بەرەی رۆژئاوایی سەرمایەداریی بە پێشەوایەتیی ئەمریکا سەرکەوت، ئەم بەرەیە لە هەوڵی ئەوەدا بووە تێگەیشتنی تایبەتی خۆی سەبارەت بە مافەکانی مرۆڤ و دیموکراسی بەسەر تەواوی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتییدا بسەپێنێت، بەو پێیەی ئەم تێگەیشتنە باشترین و بە تواناترین تێگەیشتنە.. بەشێکیش لە لێکۆڵەرەوان پێیان وایە کە ئەمریکا لە دوای کۆتاییهاتنی جەنگی ساردەوە، وەکو بەرژەوەندییەکی نەتەوەیی ئەمریکی بۆ مافەکانی مرۆڤی روانیوە[2]. هەموو ئەم راستییانەش، بە تایبەتی لە ماوەی دوای جەنگی ساردەوە تاکو بە ئێستا دەگات، لەمیانەی ئابلۆقەی ئابووریی سەر عیراق، جەنگەکانی ئەفغانستان و عیراق و چەندین شەڕ و دەستتێوەردانی ترەوە لە کاروبار و ململانەی وڵاتان، وەکو رۆژی رووناك دەدرەوشێنەوە، هەر ئەم تێڕوانینە بەرژەوەندخوازانەیەشە وای لە ئەمریکا کردووە بەشێوەیەکی

[1] خوێندنەوەیەك بۆ کتێبی: (حقوق الانسان.. الرؤی العالمیة والاسلامیة والعربیة) لە ماڵپەڕی "ئەلجەزیرە نێت"دا.

[2] هەمان سەرچاوە.

دووفاقییانه مامەڵە لەگەڵ کێشەکانی ئەمڕۆی جیهاندا بکات، بە تێڕوانینێکی سەرپێییانەش لە کێشەی فەلەستین، ئەو راستییەمان بۆ دەردەکەوێت.

لە لایەکی تریشەوە، ئەم گاڵتەکردنە بە مرۆڤ و روحی مرۆڤ و بە سووکسەیرکردنی، تەنها پەیوەندیی بە رووکارە دەرەکییەکەی هێز و توانای تەکنۆلۆجی و سەربازییانەی ئەمریکاوە نییە، تا بە هۆی نەدیتنی بەرانبەرێکی بە توانا، تووشی لە خۆباییبوونی بکات و بە ئارەزووی خۆی راوی مرۆڤ و دەوڵەتان بکات، تۆ گەر نموونەی نێو زیندانێکی ئەمریکی وەربگریت، ئەوا چەندێك ئەو یاریکردنە بە روح و جەستەی مرۆڤەکان پەیوەندیی بە بەهێزیی پاسەوان و بێهێزیی زیندانیی، یان دیلەکەوە هەیە، سەد هێندە و زیاتریش پەیوەندیی بە پێکهاتەی عەقڵی و بیرکردنەوەی بابایەکی رۆژئاوایی و ئەمریکییەوە هەیە کە لەسەر دابڕان لە بەها و قیەمە رەهاکان و هەروەها تاکڕەهەندکردنی مرۆڤ و بە ماددییکردن و بە شتکردنی دامەزراوە، هەر ئەم بیرکردنەوە و تێڕوانینە بنەڕەتی هەموو بێڕێزیی و سووکایەتییکردنێکە نەك بە جەستەی مرۆڤەکان، بەڵکو بنەڕەتی هەموو بێڕێزییکردنێکە بەرانبەر بە روح و هەستی مرۆڤ بە پلەی یەکەم، هەروەها نەك بە تەنها سووکایەتییکردنە بە روح و جەستەی بەرانبەرەکە، بەڵکو خودی بابای ئەمریکاییش قوربانیی ئەو جۆرە بیرکردنەوە و بیروبۆچوونانەیە، کە هەر جارە و لە ژێر ناوێك و تێزێکی فیکرییدا (عەلمانییەت، مۆدێرنیتی و پۆست مۆدێرنیتی و ..) خۆیان بەیان دەکەن. خوای پەروەدگاریش لەو بارەوە دەفەرموێت: (.. نَسُوا اللَّـهَ فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ) (الحشر : ١٩). کە بێگومان لەبیرکردنی خوای پەروەردگار و بەرنامەکەی لە چۆنێتیی بەڕێوەبردنی ژیان و مامەڵەکردن لەگەڵ مرۆڤەکاندا، بنەڕەتی لە ناوچوونی خودە بەر لە هەموو شتێکی تر.

"لە جیهانێکی دارِنراو لە بەهادا، هەموو شتێك یەکسان دەبێت، پاشانیش هەموو شتێك دەبێتە رێژەیی، کاتێکیش ئەوە روو دەدات، ئەوا زۆر ئەستەمە

بتوانیت حوکم بەسەر شتێکدا بدەیت. جیاکردنەوەی چاکە لـە خراپـە، سـتەم لـە دادگـەری، بگـرە جیاکردنـەوەی جەوهـەریی لـە ڕێـژەیی، لـە دواجاریشـدا جیاکردنەوەی مرۆڤ لە سروشت یان مرۆڤ لە مادده دەبێتە شتێکی مەحاڵ.

لێرەشـەوە ئـەو پرسـیارە سـەرهەڵدەدات" ئایـا چـۆن دەتوانرێـت ململانـە و ناکۆکییەکان یەکلایی بکرێنەوە؟ یان چۆن دەتوانرێت جیاوازییەکان نەهێڵدرێن؟ کە ئەمانە هەموویان کرۆکی بوونی مرۆڤن. لە غیابی چەند بەهایەکی موتڵەقدا کە مرۆڤ بتوانێت ملکەچیان بێت و بۆیان بگەڕێتەوە، مرۆڤی تاك یان کۆمەڵی عیرقـی خۆیان دەبنە مەرجەعی خۆیان و هـەر شـتێك لـە بەرژەونـدیی خۆیـان بـوو ئـەوە چاکە و بنەڕەتە و هەر شتێکیش لە بەرژەوەندییان نەبوو، ئەوە خراپە"[3].

گەر لایەنی یەکەم (هێـزدار) بـڕوای بـە بـەها باڵاکـان و قیەمـە ئینسـانییەکان هـەبێت و لـە ناخـەوە بـڕوای وابێـت قیـەمی موتڵـەق لـە ژیانیـدا هەیـە و خـۆی سەنتەری گەردوون و هەموو شتەکان نییە، ئەوە با چەند بەهێزیش بێت، هەرگیز هیچ مرۆڤێك لە ژێر دەست و سایەیدا بێڕێزی بەرانبـەر روح و جەسـتەی ناکرێـت، بگـرە تـا لایـەنی یەکـەم هێـزی زیـاتر بکـات، ئـەوە زیـاتر هەسـتی لێبـوردەیی و بەزەیی پێداهاتنەوەی لا زیاتر دەبێت.

بۆ نموونە" لە سەردەمی بەهێزبوون و بەهێزتربوونی دەسـەڵاتی ئیسـلامییدا، بە تایبەت لە قۆناغە سەرەتاییەکانیدا، کاتێك مسوڵمانان بە هێزێکـی زۆرەوە بـە رووی چەندین نەتەوە و رەگەزی جیاوازدا دەکرانەوە، یان لە گۆڕەپـانی جەنگدا رووبەڕوو دەبوونـەوە، هـەرگیز بـەدی ناکـەیت حاڵـەتێکی نەخشـە بۆداڕێـژراو لـە کوشـتنی بـە ناهـەق، یـان ئەشـکەنجە و سـزای بـە ناهـەق، لەسـێدارەدان و زیندانییکردنی بە ناهـەق رووی دابێـت، بگـرە زۆرینـەی دیلـەکانیش لـە بەرانبـەر

---

[3] بابەتی: الحداثة ورائحة البارود، الدكتور عبدالوهاب المسيري. بڕوانە ماڵپەڕی "ئەلمەسیری" لەسەر تۆڕی ئینتەرنێت.

دابینکردنی پێویستییەکی کەمی مسوڵمانانداا، بە رێزەوە ئازاد دەکران، یـان هـەر مسوڵمان دەبوون و لە ریزی مسوڵماناندا دەمانەوە.

ئەو هێزەی ئیلهام و بیرکردنەوەی خۆی لە هێزێك، لە ئایین یان مەنزومەیەکی قیەمی وەردەگرێت کە تیایدا سەرجەم مافـەکانی مـرۆڤ پـارێزراون، ئـەوا هـەرگیز نەك بیر لە پێشێلکردنی ئەو مافانە ناکاتەوە، بەڵکو بیریش لەوە ناکاتەوە هێـز و دەسەڵاتەکەی بە شێوەیەکی ناحەکیمانە بەکار بهێنێت، چـونکە دڵنیایـە لـەوەی ئاکـامی جیابوونـەوە و لێکترازانـی حیکمـەت و هێـز، نـەك بەرانبەرەکـەی بـەرەو فـەوتان و لـەناوبردن دەبـات، بـەڵکو زۆر جـار خـودی خۆشـی بـە هـەمان دەرد دەبات.

ئەم حاڵەتەی ئەمڕۆ بە تایبەت ئیدارەی ئەمریکا و هێزەکانی تێـی کـەوتوون، حاڵەتێکی نوێ نییە، چەندانی پێـدا رۆشـتوون و چـەندانی تریشـی پێـدا دەڕۆن، ئەمەش ململانەیەکی هەتاهەتایی نێوان حیکمەت و هێزە.

لە ساڵانی سییەکان یـان چـلەکانی سـەدەی رابـردوو، ئـەدیب و شانۆنووسـی بەناوبانگ تۆفیق ئەلحەکیم، لە میانـەی یـەکێك لـە شـانۆگەرییە بەناوبانگەکانیـدا بەناوی "سلێمان ئەلحەکیم"، دوانەی حیکمەت و هێزی چارەسەر کردووە.

لەو شانۆییەدا، تۆفیـق هێزێکـی وای داوە بـە سـولەیمان پێغەمبـەر (سـەلامی خـوای لەسـەر بێـت) کـە تـا ماوەیـەکی نزیکـی بـەر لـە ئێسـتا هـیچ پێشـەنگ و پێشەوایەك نەیبووە، هێزێکی ماددیی پشت ئەستوور بـە هێـزی غـەیبی کـە هـیچ شتێك ناتوانێت بەری لێ بگرێت لە بەدیهێنانی ئامانجەکانیدا، هێزێکی هاوشـێوەی ئەوەی ئەمڕۆ مووشەکە کیشوەربڕەکان دەتوانن بیکەن.

بـەڵام ئیغرائاتـەکانی ئـەو هێـزە، سـولەیمانی لـە کاربـەجێیی و حیکمـەت بـەکاربردن دوور نەخسـتەوە، ئـەو پێغەمبـەر بـوو هـەموو تـەعلیمات و رێنموونییەکانی لە خـوای پـەروەردگارەوە وەر دەگـرت، ئـەو چـاك دەیزانـی کـە

بەرەوپێشچوون و پەرەسەندنی ژیانی بڕوادارانە، بە تەحەکومکردنی حیکمەت و کاربەجێیی بەسەر هێزدا بەدی دێت، نەك بە پێچەوانەوە.

ئەوە بوو ئەو پێغەمبەرە (سەلامی خوای لەسەر بێت)، هاوشێوەی پێغەمبەرانی تر، دەوڵەت و قەوارەکەی خۆی بە لۆجیکی هاوسەنگی لە نێوان هێز و حیکمەتدا بەڕێوە دەبرد، دەستدرێژی نەدەکردە سەر کەسێك چ جای قەوارەیەك، کەسێك، کۆمەڵێك یان ئوممەتێك، توانا سەیروسەمەرەکانی خۆشی بۆ جەبەرووت نواندن لەسەر زەویدا بەکار نەدەبرد، وەکو ئەوەی ئەمڕۆ بە عەرزی عەزەلات ناو دەبرێت.

ئەو هەلومەرجەی ئەمڕۆ باڵی کێشاوە بەسەر جیهاندا، بریتییە لەوەی ئەمریکا، بەو هێز و سامانە زۆرەی لە بەردەستیدایە، دەیەوێت بە هەر باجێك بێت، ئەو هەیبەت و شکۆیە بۆ خۆی بگێڕێتەوە کە لە یانزەی ئەیلوولدا بۆیان شکاند، هەر ئەمەش وای لێکردووە بە شێوەیەك مامەڵە بکات کە هەموو ئەگەرەکانی حیکمەت و کاربەجێیینواندنی لە دەست داوە، وەکو بەهێزترین دەوڵەت، بێهێزترین دەوڵەت داگیر و وێران دەکات[4].

ئەمڕۆ لە سایەی هێز و دەسەڵاتی ئەمریکادا، بەشێکی گەورەی دنیا بۆتە گۆڕستان، لە "خانەی مەرگ"[5] دەچێت و بۆنی ساردی تەرمی مردووەکانی لێدێت، پاڵەوانەکانی ناوی، هەرگیز ڕەنگیان لە ڕەنگی مرۆڤی ئاسایی ناچێت، لە ژێر سایەی ئەو ڕەشماڵەی ئەمریکا هەڵیداوە، مرۆڤ، یان کۆمەڵ و ڕێکخراوەکان،

---

[4] الدکتور عمادالدین خلیل، مذکرات حول واقعة الحادي عشر من أیلول (سبتمبر)، خواطر في مقالات قصیرة، ص ١١-١٤.

[5] خانەی مەرگ ئەو شوێنەیە کە لە سەردەمی فیرعەونەکاندا لە میسر مردووەکانیان تێدا مۆمیا دەکرد. بڕوانە کتێبی: (سینۆهە، پزیشکی تایبەتی فیرعەون، میکاڤالتاری، وەرگێڕانی سەیدا شێخ زرار).

یان دەوڵەت و وڵاتان دەبێت لە نێوان رەش و سپییەکەی جۆرج بۆشی کوڕدا یەکێکیان هەڵبژێرن و رێگەچارەی سێیەمیان بۆ نییە. ئەو هێزە چونکە پشت ئەستوور نییە بە هێزێکی غەیبی و پابەند نییە بە هیچ مەنزومە و قیەمێکی ئینسانی و ئەخلاقییەوە، هەروەها بە هیچ یەکێك لەو رێکەوتننامە نێودەوڵەتییانەی بۆنی پاراستنی مافەکانی مرۆڤ و ژینگە و ..یان لێدێت (مەگەر بەو شێوەیە نەبێت کە خۆی تەفسیریان دەکات)، ئەوا بەر لەوەی بەشێکی زۆری جیهانی (بە تایبەت جیهانی ئیسلامیی) لە فەوتان و لەناوبردن نزیك کردبێتەوە، خۆی بەرەو هەڵوەشانەوە و لێکترازانی حەتمی بردووە.

هەرچەندە ئێمە لێرەدا کەمێك درێژەمان بە باسکردن لە رادەی تێڕوانینی ئەمریکییانەی ئێستا بۆ مافەکانی مرۆڤ کرد، بەڵام خۆمان بە ناچار بینی، چونکە لێرەدا قسەکردن لە رووداوی دەستگیرکردن و رفاندنی ژمارەیەك هاووڵاتی و کەسایەتیی کورد، ناکرێت بە جیا لە هەموو ئەو رووداوانە سەیر بکەین کە لەسەر دەستی پیاوانی رەسمیی ئەمریکا روو دەدەن، یان بە جیا لەو کەڵکەڵانە تەفسیری بکەین کە لە مێشکی هەر بابایەکی رۆژئاوایی یان ئەمریکیدا رەگیان داکوتیوە، هەروەها قسەکردن لە دەستگیرکرانی مامۆستا عەلی باپیر و برایانی تر، شتێکی ناماقوڵ و بێبناغەیە ئەگەر تیایدا باس لەو تێگەیشتنەی ئەمریکا و رۆژئاوا نەکرێت کە بۆ دیموکراسی و مافی مرۆڤ و ئازادییەکان هەیانە، بە تایبەت مافەکانی مرۆڤی مسوڵمان و مرۆڤی رۆژهەڵاتی.

پرسیاری سەرەکیش لێرەدا ئەوەیە" پێویستە چی بکرێت تا بەر لەو هەموو بێڕێزییانە بگیرێت کە ئەمڕۆ بە ناوی پەخشکردنی دیموکراسی و بڵاوکردنەوەی کەلتووری لێبوردن و رێزگرتن لە مافەکانی مرۆڤ و ئازادییەکانی و چەندین دروشمی تری بریقەدارەوە ئەنجام دەدرێن؟ ئەم پرسیارەش لە کاتێکدا نییە کە هیچ شتێك نەکرابێت، یان کەسانێك، رێکخراوگەلێك بیریان لە وەها کارێك نەکردبێتەوە و کاریان بۆ نەکردبێت و بەردیان بۆ لەسەر بەرد نەنابێت، بەڵکو

کاری بەرچاو کراون و ڕێکخراوگەل و کەسانی چالاکی بواری مافەکانی مرۆڤ دروست بوون، تەنانەت زۆرێکیشیان ئەمریکین و لە نێو خودی ئەمریکادا کار دەکەن. بێگومان بۆ دەربازبوون لەم قەیران و تەنگژەیە و بۆ دەستەبەرکردنی زیاتری ڕێزگرتن لە مافەکانی مرۆڤ، پێویستە بیریاران و ڕووناکبیران و ویژدانزیندووان لە ئاست بەرپرسیارێتیی خۆیاندا بن، هەروەها دەوڵەت و قەوارە سیاسییەکانیش دەست بەو پرنسیپانەی مافەکانی مرۆڤەوە بگرن کە کۆڕای ئاینیی و جیهانیی و مرۆییان لەسەرە[6]، هەر کاتێکیش هەموان لە ئاستی ئەو بەرپرسیارێتییەدا بوون، ئەوا هیچ یەکێك بە ناهەق نە زیندانیی دەکرێت و نە مافەکانی زەوت دەکرێت، نەخوازەڵڵا ئەو کەسانەش لە وێنەی مامۆستا عەلی باپیر و هاوەڵانی بن.

هاوژین عومەر

سلێمانی

١٤٢٧/٢/٢٠ ك ـ ٢٠٠٦/٣/٢٠ ز

---

[6] خوێندنەوەیەك بۆ كتێبی: (حقوق الانسان.. الرؤى العالمية والاسلامية والعربية) لە ماڵپەڕی "ئەلجەزیرە نێت"دا.

تەوەرەی یەکەم:
هەلومەرجی بەر لە زیندانییکردن

٢٠٠٥/٦/١٣

ستۆدیۆی کەناڵی هەولێری تەلەفزیۆنی کۆمەڵ

+ مامۆستا عەلی باپیر، دەکرێت وەکو سەرەتایەك، خوێندنەوەیەکی ئەو قۆناغەمان بۆ بکەن کە تیایدا دەستگیرکران؟ ئەو قۆناغەی تیایدا چەندین ستەم لە کۆمەڵی ئیسلامیی کرا؟ گرووپی ئەنصار بوونی هەبوو؟

ـ بسم الله الرحمن الرحیم، الحمد لله، والصلاة والسلام علی رسول الله، محمد وآله وصحبه ومن اهتدی بهداه.. لای هەموو لایەك ئاشکرایە کە کاتی خۆی، بینا لەسەر چەند ڕێککەوتنێك، بزووتنەوەی ئیسلامیی پێشوو لە ناوچەکانی شارەزوور و هەورامان نیشتەجێبوو، لە هەموو ناوچەکانی ترەوە بارەگاکانی هێنران بۆ ئەوێ، دوا ئەوە کە یەکەمین کۆنگرەی بزووتنەوەی یەکبوونی ئیسلامیی، لە مانگی ئابی ساڵی (٢٠٠٠) گرێدرا و ئەنجامەکانی دەرکەوتن، هەندێك کەس بەئەنجامەکانی ڕازی نەبوون، ئێمە ئەوانەی کە پابەندبووین بە ئەنجامەکانی کۆنگرەوە، دوای نۆ مانگ چاوەڕوانی و گفتوگۆ و بە یەکەوە دانیشتن و هەوڵدان بۆ یەکتر ئیقناعکردن، ناچاربووین کە لە ٢٠٠١/٥/٣١ کۆمەڵی ئیسلامیی ئیعلان بکەین، ئەوکاتەش گوتمان کە کۆمەڵی ئیسلامیی هەر بریتییە لە بزووتنەوەی یەکبوونی ئیسلامیی پێشوو، بەڵام ناوەکەمان گۆڕیوە.

خۆمان واڕاگەیاند کە ئێمە درێژەپێدەری خەباتو سەروەرییەکانی بزووتنەوەی یەکبوونی ئیسلامیی پێشووین، دوای ئەوە خەڵکی بزووتنەوەی یەکبوونی ئیسلامیی پێشوو بەو شێوەیان لێهات، لەلایەك کۆمەڵی ئیسلامیی کە زۆربەی زۆری سەرکردایەتییەکەی هەڵبژێردراوی نێو کۆنگرەبوون، زۆربەی هێزەکان، زۆربەی هەرەزۆری مەڵبەندەکانو بنکەو بارەگاکان هاتنە نێو کۆمەڵی ئیسلامیی، هەر بزووتنەوەی یەکبوونەکەی پێشوو بوو، ئەویش دوای گۆڕینی ناویو دەستکاریکردنی هەندێك لەو مەنهەجو بەرنامەیە، بەو شێوەیەی کە سەرکردایەتیی کۆمەڵی ئیسلامیی بڕوای پێیەتی بۆ کاری ئیسلامیی، لەولاشەوە جەنابی مامۆستا مەلا عەلی عەبدولعەزیز بەناوی بزووتنەوەی ئیسلامیی مایەوە،

که زیاتر لـه شـاری هه‌ڵه‌بجـه و ده‌وروبـه‌ری بـوون، خـه‌تێکی تـریش بـه بێلایـه‌ن مایه‌وه، ئه‌وانیش جه‌نابی مامۆستا شێخ موحه‌ممه‌د به‌رزنجی و کاك حاجی قاسم و چه‌ند برایه‌کی تری سه‌رکردایه‌تی بوون که دواتر هاتنه نێو کۆمه‌ڵی ئیسلامیی.

له‌ولاشه‌وه هێزی دووی سۆران‌و هه‌ندێ خه‌ڵکی دیکه‌ی په‌ڕاگه‌نده مانه‌وه، که دوای ماوه‌یه‌ك به‌ناوی "جوندولئیسلام" خۆیان ڕاگه‌یاند، پاشان (١ ـ ٢) گرووپـی بچووك بـه‌ناوه‌کانی "ته‌وحیـدو حـه‌ماس"هـه‌بوون، دواتـر ئـه‌وانیش هه‌رسـێکیان یـه‌کیان گـرت کـه مامۆسـتا کرێکاریشـی تێـدا بـوو، به‌سه‌رپه‌رشـتی ئـه‌و ناویـان لـه‌خۆیان نـا "ئه‌نصارولئیسـلام"، مامۆسـتا کرێکاریشـیان به‌براگـه‌وره‌ی خۆیـان هه‌ڵبژارد.

ئـه‌وکات، واتـه قۆنـاغی پـێش ده‌سـتگیرکرانی به‌نـده، خـه‌ڵکی بزووتنـه‌وه‌ی یـه‌کبوونی ئیسـلامیی پێشـوو به‌وشـێوه‌یه بـوون، ئـه‌و ڕووداوانـه‌ی کـه ئاماژه‌م پێکـردن، گرنگترینیـان شـه‌هیدکرانی مامۆسـتا عه‌بـدوڵڵای قه‌صـرێ، ئه‌نـدامی مه‌کته‌بی سیاسیی بوو، که برایـه‌کی زۆر لێهـاتوو بـه‌تواناو زۆر خۆشه‌ویسـت‌و لـه دڵـی خـه‌ڵکی موسـڵماندا بـوو، کاریگـه‌ریی زۆری هـه‌بوو له‌سـه‌ر ئـه‌و که‌سـانه‌ی گوێبیستی وتارو قسه شیرینه‌کانی ده‌بوون، کاریگه‌ری زیاتری هه‌بوو له‌سـه‌ر ئـه‌و که‌سانه‌ی له‌نزیکه‌وه ده‌یانناسیی‌و تێکه‌ڵی بوون.

کۆبوونه‌وه‌ی مه‌کته‌بی سیاسیمان هه‌بوو، مامۆستا عه‌بدوڵڵا بـه‌ره‌و لای ڕانیـه گه‌ڕایه‌وه، له بازگه‌ی تاسڵوجه زۆر به‌ناحه‌ق شه‌هیدکرا، به‌زاراوه‌ی ئه‌مڕۆ (تیرۆر) کرا. دیاره له لای یه‌کێتییه‌وه، بـه‌ڵام دوایـی یـه‌کێتیی نیشـتیمانی وتیـان "ئـه‌وه به‌هه‌ڵـه بـووه، ئێمـه وامـان زانیـوه کـه ئـه‌و ئۆتۆمبێلـه ئۆتـۆمبێلی ئه‌نصـاره، به‌ئه‌نقه‌ست نه‌بووه". ئه‌وه یه‌کێ بوو له‌و ڕووداوانه‌ی که بێگومان مه‌زڵومیه‌تێکی گه‌وره بوو هاته سه‌ر کۆمه‌ڵی ئیسلامیی.

ئێمه هه‌لومه‌رجمان وابینی که دانمان به‌خۆماندا گرت، دوایی مام جه‌لال زیاد له جارێك نامه‌ی نارد، ئێمه‌ش نامه‌مان بـۆ نـارده‌وه، دوایـین نامـه‌ی مـام جـه‌لال

ئەوە بوو کە زۆر تەئکیدی کردەوە "ئەو ڕووداوە هەڵەبووە (ئیشتیبا بووە)، بەئەنقەست نەبووە". من لە وەڵامی دوایین نامەیدا بۆم نووسیبوو: باشە مام جەلال، ئەگەر بەئەنقەست بووە، یاخود بەهەڵەبووە، بەڵام خۆ لە ڕووی شەرعییەوە، شتێك کە دەکرێ، ئەگەر بەئەنقەست بێ، واتە بەعەمدی سزایەکی هەیەو ئەگەر بە هەڵەش بێ سزایەکی هەر هەیە، بەڵام ئێمە هیچ ئیجرائاتێکمان نەبینی لەگەڵ ئەوانەدا بکرێ کە ئەنجامدەرانی ئەو ڕووداوە بوون. بەهەرحاڵ ئەوە تا ئێستاشی لەگەڵ بێ، هەر دیزە بە دەرخۆنەی لێکراوە[7].

ڕووداوو کارەساتی دووەم، یان مەزڵومییەتی دووەم، مووشەکبارانیکردنمان بوو لەلایەن ئەمریکاوە،کە بووە هۆی کوژرانی چل و سێ کەس لەبرایانمان، خوا بەشەهیدی وەرگرتبن، هەروەها بریندداربوونی زیاتر لە پەنجا کەس و زەرەر و زیانێکی ماددیی زۆر بە ئێمە کەوت، جگە لە ئۆتۆمبێل و.. هتد.

ئێمە پێمان سەیر بوو، کە ئێمە هیچ شتێکمان لەدژی ئەمریکا ڕانەگەیاندووە کەچی ئەمریکا ئێمەی مووشەکباران کرد. بەڵێ ئێمە پێمان ناخۆشبوو ئەمریکا بێتە عیراقەوە، وڵاتێکی کافر بێتە نێو خاکی ئیسلامەوە، پێمان خۆشبوو ڕژێمی بەعس بڕووخێ، بەڵام عەینی هاتنی ئەمریکا، ئێمە پێمان ناخۆشبوو، پێمان خۆشبوو ئەمریکاو هەرکەسێك، دژی ڕژێم پشتگیریی ئۆپۆزسیۆنی عیراقی بکات، خەڵکی عیراق خۆیان ئەو ڕژێمە بڕووخێنن، بۆ ئەوەی لە کۆلکی نەسڵەمینەوە و بە سەر بەرازیدا نەکەوین، بەڵام بە هەرحاڵ، ئەوەی هاتە پێش هاتە پێش، مەبەستم لەوەیە کە ئێمە پێمان خۆش بوو ڕژێم بڕووخێ، بەڵام بەڕاستی پێمان خۆش نەبوو کە ئەمریکا بەناوی ڕووخاندنی ڕژێمەوە بێو عیراق داگیر بکات، نەشمان شاردۆتەوە، من لە زیندانیش لێیان پرسیوم عەینی داگیرکرانی عیراق

---

[7] بەڵام دوایی لەبەر ڕەچاوکردنی بەرژەوەندیی گشتی، کێشەکە بە صوڵح کۆتایی پێهێنرا، لە لایەن سەرکردایەتیی کۆمەڵ و یەکێتییەوە.

لەلایەن ئەمریکاوە پێمان ناخۆشە، بەڵام پێمان خۆشە ڕژێم بڕووخێ، ڕەنگە بشگونجابا ڕژێم بڕووخێنرابا، بەبێئەوەی عیراقیش داگیرکرابا، کە ئێستا گێروگرفتێکی زۆر گەورەیە، ڕەنگە بۆ ئەمریکاش بووبێتە گرفتێکی گەورەو نازانێ چۆن چارەسەری بکا، هەم بۆ خەڵکی عیراقیش ئەوە کێشەو گرفتێکی گەورەی دروستکردووە.

بۆ ئێمە زۆر جێگەی سەرسامیی بوو، کە ڕەنگە خەڵك بەجۆرێك لەدڵسافیی سەرکردایەتیی کۆمەڵی ئیسلامیی لێکی دابێتەوە، کە بۆچی بنکەو بارەگاکانی خۆی چۆڵ نەکردووە، کە ڕەنگە پێشبینییان کردبێت مووشەکباران بکرێن. مەسەلەکە ئەوەبوو ئێمە چاوەڕوانیمان نەدەکرد، چونکە هیچ شتێکمان ڕانەگەیاندبوو، شەڕ دەکەین دژی ئەمریکا یان نا، لەبەر ئەوە خۆمان بە تەرەفێك دژ بە ئەمریکا نەدەزانی، بەڵکو هەموو کەس دەزانێ کاتی خۆی ئێمە دژ بە ڕژێمی عیراق بووین، ئێمە زۆر پێمان خۆشبوو ڕژێم بڕووخێ، لە نێو بچێتو سەرنگوم ببێ، وەکو سەرنگوم بووش، لەبەرئەوە، ئێمە هیچ ئیحتیاتێکمان لەو بارەوە نەکردبوو.

ئەوجا، ئایا ئەمریکا خۆی ڕاستەوخۆ ئەو بنکەو بارەگایانەی ئێمەی دەستنیشانکردبوو کە مووشەکباران کران، یاخود یەکێتیی نیشتیمانی هاوکاری کردبوون؟! وەکو هەندێك وا گومان دەبەن، ئێمە بەڕاستی تا ئێستا زانیارییەکی زۆر جێی دڵنیاییمان بەدەستەوە نییە، ئەمریکییەکانیش دوایی کەلێمان دەپرسین، دەیانگوت: "ئەوە هەڵەبووە، ئێمە نەمان زانیوە کە بنکەو بارەگای ئێوەیە". جا ئایا بەهەڵە بردرابن، یا خۆیان بەهەڵەدا بردبوو، گرنگ ئەوەیە ئەوەش هەر خرایە قاڵبی هەڵەوە، دیارە ئەوەش ستەمێکی تری گەورە بوو لە ئێمە کرا.

ئێمە پێشبینی ئەوەمان نەکردبوو ئاوامان لێبێت، ئەگینا هیچ کەس خۆی ناکاتە نیشانەی مووشەكو ساروخی ئەمریکا، ئەگەر بزانێ ساروخباران

دەکرێ، جا شتی سەیر لێرەدا ئـەوەبوو کـە یـەکێتیی لەگـەڵ ئەنصارولئیسـلامدا لەشەڕدا بوو، ئێمە، یان ڕۆڵی ناوبژیوانمان دەبینـی یـان بێلایـەن بـووین، کەچـی پێش ئەنصار، بنکەکانی ئێمـە بـەر مووشـەك دران، پـێش ئـەوان، خـەڵکی ئێمـە شەهیدو بریندار کران!!

ئەوەی بەپێویستی دەزانم لێرەدا بیڵێم، پێش ئەوەی ئەو بارودۆخانە دروست بـبن، مـن خـۆم چـەند جارێـك داوام لـە مـام جـەلال کـرد، داوامـان لـە مەکتـەبی سیاسـیی یـەکێتیی کـرد کـە ئێمـە لەهـەموو شـتێکدا، لەشـێوازی بیرکردنـەوەدا، لەشێوازی کاری ئیسلامیمان لە ئەنصار جیاین، بەڵێ، ئەوانـە هـەر بـە موسـڵمان دەزانین، بـەڵام لەشـێوەی بیرکردنـەوەمان بـۆ کـاری ئیسـلامیی، ئامـانجی کـاری ئیسلامیی، شێوازەکانیو هەڵسـوکەوتمان لەگـەڵ خـەڵكو هەڵسـوکەوتمان لەگـەڵ لایەنـە سیاسـییەکان زۆر جیـاین، لەبـەر ئـەوە دەمانـەوێ لـەم ناوچـەیە دوور بکەوینەوە، هەر چەندە ئەو ناوچـەیە زیـاتر هـی ئێمەیـە، هـی ئێمـەبووەو ئـەوان "ئەنصارولئیسـلام" لێـرە هـەڵتۆقیون، بـەڵام دەمانـەوێ دوور بکەوینـەوە، بـۆ ئەوەی ئەگەر شتێك ببێ، با بەئاگری ئەوان نەسووتێین.

ئەوە وەکو ئینسافێك بگوترێ" لەسەرەتاوە مام جەلال ـ مەکتەبی سیاسـیش قسەیان لەگەڵ ئەودا بوو ـ ڕازی بـوو، بـەڵام زۆربـەی برایـانی خۆمـان، مەکتـەبی سیاسییو سەرکردایەتی ڕازی نەبوون، من زۆرم لێتەئکید دەکردنەوە کـە تـازووە با لەم ناوچەیە نەمێنین، ئـەوان (برایـان)، ڕەنگـە بـەحوکمی ئـەوەی هەنـدێکیان ماڵیان لەوێ بوو، یان بنکەکانمان لەوێبوون، یان پێیـان قـورسو زەحمـەت بـوو، یان پێیان وابوو ئەگەر بچین بـۆ شـوێنێکیتر، ڕەنگـە هێزەکانمـان ئـاوا لەگـەڵمان نەیەنو زەرەر بکەین، یاخود ڕەنگە ئەو مەترسیانەی کە من پێشبینیم دەکـردن، ئەوان بەو شێوەیە پێشبینیان نەکردبێت، بەهەرحاڵ ڕەئییان نەبوو، بەڵام دوایـی برایـان زۆربـەیان قەناعـەتیان هاتـە سـەر قسـەی مـن، ئـەوجارە مـام جـەلالو بڕیاردەرەکانی یەکێتی ڕەئییان گۆڕی!

+ بەڵێ مامۆستا، ئەم پێشەکییەی بەڕێزتان کۆمەڵێك پرسیاری دیکە بەدوای خۆیدا دەهێنێت، یەك لەو پرسیارانە: ڕەوتی بەدواداچوونی دۆسیەی تیرۆرکرانی مامۆستا عەبدوڵڵای قەصریّ بەرەو چ ئاقارێکدا ڕۆی؟

ـ هەتا دەستگیرکرانی بەندە، ئەوەندەی من ئاگادارم یەکێتیی وەك پێویست لەگەڵمان نەهاتە پێش، چەندجاریّ داوامان کرد با لیژنەیەکی هاوبەش پێکبهێنرێت، بزانین ئەوانەی کە تەقەیان لە مامۆستا عەبدوڵڵای قەصری کرد لەو بازگەیە (کە لە فیلمەکەدا گیراوەو خەڵکێکی زۆر بوون، بەرپرسیشیان لەگەڵدایەو سیماشیان ناسراوە)، کیّ ئەو ئەمرەی پێکردن؟ هەروەها چۆن لەپێشی پێشەوە تەقە لە مامۆستا کرا؟ کە پێش ئەوەی بگاتە بازگەکە تەقەی لێکراوە، دوایی هەندیّ لەبەرپرسانی یەکێتی ئەوەیان بەوە پینە دەکرد کە مامۆستا لە بازگەکە ئۆتۆمبێلەکەی ڕانەگرتووە، کە ئەوە هیچ ئەساسێکی نییە، چونکە ئەو بەرلەوەی بگاتە بازگەکە، تەقەی لێکراوەو سەیارەکە پێش بازگەکەیە، هەر نەگەیشتووەتە بازگەکە، چ جای ئەوەی لێی تێپەڕیبیّ، بەڵام بەڕاستی یەکێتی لەگەڵمان نەهاتۆتە پێش، پاساویان بەوە هێنایەوە گوایە "دەرفەت نییەو ئەمریکا هاتووەو شەڕی ڕژێمە"، بەبۆچوونی من، تا من گیرام ئاوابوو (دوایی نازانم چی لێهات)، چەند جارێك نامەم دەنووسی بۆ مام جەلال، ئەو وەڵامی دەدایەوە، ئەو کاتەی کە لە (دارەشمانە) بووین، دووبارە مام جەلال نامەیەکی (٣ ــ ٤) لاپەڕەیی دووروودرێژی نووسیبوو، بۆ منی ناردبوو زۆر تەئکیدی کردبوو کە ئەوشتە ئەنقەست نەبوو، هەڵەبووە، دڵنیا بن، ئامادەشین بۆ هەر شتێك، دوایی من نامەم بۆ نووسیوە" باشە ئێوە دەڵێن ئەنقەست نەبووە، خەڵکێکی ئێمەش ڕەنگە بەو شێوە بیربکاتەوە کە ئەنقەست نەبوویّ و هەڵە بووە، بەڵام ڕەنگە خەڵکێکی کەش هەبێت بڵیّ کە نەخێر، بە ئەنقەست بووە و هەڵە نەبووە، هەرچۆن بێت با لیژنەیەکی هاوبەش پێك بهێنین، لەو کێشەیە بکۆڵینەوە، کە ئایا هەڵە بووە یان

هەڵە نەبووە، بەهەر لایەکیاندا بێت، خۆ دەبێ سزا و لێپێچانەوە و تۆڵەیەك دیار بێ، بەڵام ئەوە هەر دیزە بەدەرخۆنەی لێکرا!

ئێستاشی لەگەڵ بێ، من ئێستا کە هاتوومەتەوە، نازانم ئایا برایان دوای من لێیان پێچاوەتەوە یان لێیان نەپێچاوەتەوە، بەڵام تا من لێرە بووم یەکێتیی بەدەنگمانەوە نەهاتن، تا تەحقیق لەو کێشەیە بکەین.

+ مامۆستا، کۆمەڵی ئیسلامیی دەزانێ کەسەکان کێبوون کە ئەو کارەیان ئەنجامدا، نەك ئەوانەی نەخشەیان بۆ داناوە؟

ـ ئەوانەی کە لە فیلمەکەدا دەرکەوتوون، دیارن، ڕەنگە برایان زانیارییان کەوتبێتە بەر دەست، من بەوردی لێم نەپرسیون، بەڵام ڕەنگە زانیاری و بەڵگەنامەیان کەوتبێتە بەر دەست کە کێ و کێبوون.

+ دۆکیومێنت هەیە؟

ـ بەڵێ.

+ مامۆستا، باسی مووشەك بارانەکەت کرد، بەماوەیەك پێش دەستپێکردنی شەڕەکە، بەشێك لەسوپای ئەمریکا هاتە عیراق، ئەوکات سەرکردایەتیی کۆمەڵ هەڵوێستی چیبوو لە هاتنی ئەمریکاو ئەو گۆڕانکارییەی لە عیراق چاوەڕوانکراوبوو؟

ـ من ئەوکاتە لە چاوپێکەوتنێدا گوتم: ئەمریکا نە بۆ شەڕی ئێمە هاتووە تا لەدژی بووەستین، نەمیوانی ئێمەشە تا بەخێری بێنین، میوانمان نییە تا بڵێین بەخێر بێتو پێمان خۆشبێ، بەقسەی ئێمەش نەهاتووە، هیچ هەماهەنگییەکی لەگەڵ ئێمە نەکردووە، هیچ پرسێکی پێنەکردووین، بۆ خۆی هاتووەو دێ، کە بەقسەی ئێمە نەهاتووەو لەسەر داواو ڕەزامەندیی ئێمە نییە، ئێمە ناڵێین بەخێربێتو پێخۆشحاڵیش نین، بەڵام نەشی گوتووە بۆ شەڕی ئێوە دێم تاکو دژایەتی بکەین. ئەو دەڵێ" "دێم ڕژێمی بەعس دەڕووخێنم"، ئەو ڕژێمەش

دوژمن‌و ملۆزمێکی له‌ مێژینه‌ی میلله‌ت‌و گه‌لانی عیراقه‌ به‌گشتی‌و میلله‌تی کورده‌ به‌تایبه‌تی، له‌به‌ر ئه‌وه‌ پێمان خۆشه‌ ڕژێم برووخێ، به‌ڵام نایشارینه‌وه‌ که‌ پێمان خۆش نه‌بوو ئه‌مریکا بێ، ڕه‌نگه‌ که‌سانێکیش که‌ پێیان خۆش بووبێ ئه‌مریکا بێت‌و گوڵبارانیشیان کردووه‌و به‌پێشوازیشیه‌وه‌ چوون، دوایی بێنه‌وه‌ سه‌ر قسه‌که‌ی ئێمه‌، ڕه‌نگه‌ ئێستا تاڕاده‌یه‌ك هاتبنه‌ سه‌ر ئه‌و قه‌ناعه‌ته‌، پێموایه‌ له‌داهاتوودا زیاتر دێنه‌ سه‌ر ئه‌و قه‌ناعه‌ته‌، که‌ به‌ڕاستی ئه‌مریکا بۆ کاری خۆی هاتووه‌، وه‌کو خۆیان ده‌ڵێن، به‌ڵام به‌داخه‌وه‌، ئێمه‌ زۆرجار له‌به‌ر زاڵبوونی عاتیفه‌ یاخود به‌رژه‌وه‌ندییه‌کی کاتی، هه‌ڵه‌ی گه‌وره‌ ده‌که‌ین، ئێستا ده‌بینین به‌سه‌ر تێڕوانینی دوورماندا وه‌کو ده‌روێشه‌که‌مان لێدێ، ده‌ڵێن ده‌روێشێك هه‌بوو ده‌یگوت "شێخ فڕیوه‌"، ده‌یانگوت: شێخ چۆن فڕیوه‌؟ ده‌یگوت: "فڕیوه‌، باڵی گرتووه‌و فڕیوه‌"، له‌شێخیان پرسی‌و گوتیان: "شێخ فڕیوه‌؟" گوتی: "نه‌وه‌ڵڵا، فڕینی چی؟" گوتیان: "ده‌روێش فلان واده‌ڵێ"، گوتی: "نه‌خێر، ڕاست نییه‌"، به‌ده‌روێشیان گوته‌وه‌ شێخ ده‌ڵێ نه‌فڕیوم، گوتی: "شێخ سه‌هوی کرد، من ده‌زانم فڕیوه‌"!!

ئه‌مریکا ده‌ڵێ من بۆ به‌رژه‌وه‌ندیی خۆم هاتووم، ئێمه‌ خه‌ڵکمان هه‌یه‌ ده‌ڵێ: "نه‌خێر، به‌تایبه‌ت بۆ ئێمه‌ هاتووه‌"! بابه‌! ئه‌مریکا بۆ خۆی ده‌ڵێ من بۆ به‌رژه‌وه‌ندیی خۆم هاتووم. ئنجا ئه‌مریکا ڕژێمی به‌عس له‌و کاته‌دا ده‌ڕووخێنێ که‌ ئه‌مریکا پێویستی پێیه‌تی و ئامانجی ئه‌مریکا ده‌پێکێ، ئه‌گه‌رنا بۆ له‌ساڵی نه‌وه‌تدا نه‌یڕووخاند که‌ هاتبووه‌ گیانه‌ڵڵا، دوایی سه‌د هه‌زار سوپای عیراق ده‌ستگیرکرابوو ڕژێمی به‌عس هاتبووه‌ گیانه‌ڵڵا، هه‌ر ئه‌وه‌ی مابوو که‌ به‌ یه‌کجاری بیڕووخێنن، بۆ ئه‌وکاته‌ له‌ به‌ینیان نه‌برد؟ له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌وکاته‌ به‌رژه‌وه‌ندیی ئه‌مریکای دابین نه‌ده‌کرد، ئه‌مریکا ئه‌وکاته‌ له‌به‌رژه‌وه‌ندیی نه‌بوو که‌ ئه‌و ڕژێمه‌ برووخێنێ، له‌به‌رژه‌وه‌ندیدا بوو بمێنێته‌وه‌، بۆچی له‌ (٢٠٠٣)دا ڕووخاندیان؟ له‌به‌ر ئه‌وه‌ی به‌رژه‌وه‌ندییان وابوو.

بەڵێ، ئێمەش پێمان خۆشبوو ڕژێم ڕووخا، بەرژەوەندیی ئێمەشی بەتەئکیدی تێدا بوو، بەڵام ئێمە نابێ واحاڵی ببین کە ئەمریکا بۆ بەرژەوەندیو قازانجی ئێمە ڕووخاندوویەتی، بەڵکو بەرژەوەندیی خۆی تێدابوو، لەگەڵ بەرژەوەندیی ئێمە یەکی گرتەوە، بەڵام ئایا دەبێ ئێمە لەسەر بوونی ئەمریکا لە عیراق و کوردستان قەرزار نەبینەوە؟ خوا بکەم قەرزار نەبینەوە، دوایی پەشیمان نەبینەوە، لەبەرئەوە. لەڕوانگەی ئیسلامەوە، من ناتوانم پێشێلی مەبادیئی خۆم بکەمو بڵێم وەڵڵا پێمخۆشە ئەمریکا بێ خاکی عیراق داگیر بکا، خاکی عیراق پارچەیەکە لە نیشتیمانی ئیسلامیی، بەڵێ ڕژێمی بەعس لەسەری فەرمانڕەوا بووەو صەددام دیکتاتۆر بووە، گۆڕبەگۆڕو ئاوەو ئاو چێ، بەڵام ڕقم لە صەددام وام لێناکا ئەمریکام خۆش بوێ، ڕقم لە صەددام (کە میللەتی عیراق دەچەوسێنێتەوە) وام لێناکات ئەمریکام خۆش بوێ، کە هەموو موسڵمانان دەچەوسێنێتەوەو دەیەوێ خۆی بکا بەکەڵەگاو کوێخای هەموو دونیا، ناشیشارێتەوە.

ئەوەی کە باس دەکرێ، باس لە عەولەمە دەکرێ، لەڕاستیدا بەئەمریکاییکردنی جیهانە، ئینجا ئەمەش ڕاستییەکەو ئەمریکا خۆی نایشارێتەوە، دەڵێ من دەمەوێ هەژموون بکەم بە سەر دونیادا، ئینجا ڕەنگە خەڵك وا تەسەور بکا کە ئەمریکا دێ ئیشی بۆ ئەو خەڵکەیە کە لەسەر ئەرزی عیراقە، بەڵام هەموو خەڵکی شارەزاو توێژەرەوانی سیاسی دەڵێن "نەخێر، لەڕاستیدا ئەمریکا بۆ ئەو شتە دێ کە لەبن خاکی عیراقە"، کە نەوتەو غازەو ئەو سەرچاوە سروشتیانەیە کە لەعیراقو لە غەیری عیراقیش هەن، هەموو توێژەرەوانی سیاسیی ئەوە چاك دەزانن، ئێمە پێویستە هەر نەبێ لەخەڵکی ترەوە بزانین.

+ سەبارەت بە پەیوەندیی لەگەڵ ئەمریکا، بەر لە دەستپێکردنی جەنگی ئەمریکا بۆ سەر عێراق، لە شاری لەندەن کۆنگرەی ئۆپۆسیۆنی عێراقی ڕێکخرا، لەو کۆنگرەیەدا لایەنەکان هاوپەیمانیی خۆیان بۆ ئەمریکا سەبارەت بە جەنگی دژی بەعس ڕاگەیاند، ئایا کۆمەڵی ئیسلامیی دەعوەت کرابوو بۆ ئەو کۆنگرەیە، دیارە کە کۆمەڵ لێرەوە وەفدی بەڕێ نەکرد، ئایا ئەمە وای نەکرد گومانی ئەمریکا بەرامبەر کۆمەڵ خەست بێتەوەو ئەو ڕووداوی ستەمانەی بەدواوە بێت؟

ـ ئێمە بۆ ئەو کۆنگرەیە دەعوەت کراین، من وام لێ حاڵی کرا کە بۆی دەعوەت کراین، جا ئایا دەعوەتەکە حەقیقەتی هەبوو، یان هەر خەڵکێك بەخێری خۆی جوابی بۆ ناردبووین، نازانم، چەند ناوێکیشیان دابوو کە ئەوان دەعوەتن، ئێمە چووین بۆ (تاران) کە لەوێوە بچین (خۆ ڕێگەیەکی ترمان نەبوو، هەر دەبوو لە ئێرانەوە بچین)، بەڵام زۆر هەوڵماندا، نە لەوێوە توانیمان موافەقەمان بۆ بکرێو نەلە ئێرانیشەوە ئاسانکاریمان بۆ کرا، ئێمە لەڕاستیدا هەم گلەییمان لە برادەرانی ئێران هەبوو، ئەوانیش دەیانگوت کە لەو جۆرە موافەقە ناکەن، هەم لە ئەوانەش کە لە بەریتانیا بوون، هەندێك دۆستو خەڵکمان هەبوون دەیانگوت کە لەئێرانەوە ئاسانکاریتان بۆ ناکەن. گرنگ ئەوەیە سەفەرەکەمان بۆ نەکراو هاتینەوە، بەڵام لەوەوە ئەمریکا بەرامبەر ئێمە ڕەشبین بووبێت، تەسەور ناکەم، چونکە ئەگەر ئێمە لێرەوە نەمانتوانی بچین، کە من خۆشم بەنیازبووم بچم، بەڵام لەوێ دووبرامان بەشدارییان کرد، کاك مەلا موشیر گەلاڵیو برایەکی ترمان لەوێ بەشدارییان کردو قسەشیان بوو بوو، کە ئێمە مەبدەئییەن لەگەڵ ئەوەداین ڕژێمی بەعس بڕووخێ، دوژمنی گەلانی عێراقو میللەتی کوردە، بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێ پشتگیریی سیاسەتی ئەمریکا بکەین، ئەوکاتەش، دیارە ئەو کۆنگرەیە زیاتر بۆ ئەوەبوو کە چۆن تەدابیری ئەوە بکرێ ڕژێم بڕووخێنرێو چی بۆ بکرێو چی لێبکرێ؟ شتێکی وا ڕوونو ڕاشکاو نەبوو

که ئەوە بۆ پشتگیری ئەمریکایە، باسی ئەوە دەکرا ڕژێم چۆن بەربەرەکانی بکرێ، ئەگەر ئەمریکا لێیداو ڕووخێنرا، چی بکرێو چۆن بکرێ؟

مەبەستم ئەوەیە کە ئێمە لەگەڵ ئۆپۆزسیۆنی عیراقیدا بووین، لەو کۆنگرەیەو لە کۆنگرەکانی پێشووش، کە لە سەلاحەددینو نیۆیۆرك بەستران، بەڵام ئەوە کەنەمانتوانی بەشداری بکەین، لەبەر ئەوەبوو کە دەعوەتیان نەرکردبووین، یان لەبەر ئەوەبوو کە ڕێمان بۆ هەموار نەکرا.

+ واتە کۆمەڵی ئیسلامیی باوەڕی تەواوی بە بەشداریکردن لەو کۆنگرەیەدا هەبوو؟

- بەڵێ.

+ مامۆستا، بێینەوە سەر مەسەلەی ئەنصار، سەبارەت بەو بیروبۆچوونەی ئەنصار هەڵگری بوو، لەناو ئەو ڕەوتە ئیسلامییەدا مێژووەکەی بۆ کەی دەگەڕێتەوە؟

- ڕەگو ڕیشەی دروستبوونی "جوندولئیسلام" قوڵترە، چونکە لەسەرەتاوە ئەوان بە ناوی "جوندولئیسلام"ەوە خۆیان ڕاگەیاند، لەدوای کۆنگرەوە نییە، بەڵکو لەوەو پێش ئەوانە وەکو ئەو فکرەیە هەبوون، زیاتر لە هێزی دووی سۆراندا بەرجەستە بوون، ئەوکاتەو ئەو کاتەش کەبوونە "جوندولئیسلام"، ئەوان زیاتر لە هێزی دووی سۆران پێکهاتبوون، فیکرەکەش لە ئەسڵدا لە هێزی دووی سۆراندا بوون، ئەوانەش دیارە زیاتر کێو کێ کاریگەریی لەسەریان هەبوو.

چۆن ئەو فیکرەیە پەیدا بوو؟ پێموایە شێوەی هەڵسوکەوتکردنی پارتی دیموکراتی کوردستان لەگەڵ خەڵکی ئیسلامیی، لەناوچەی ژێر دەسەڵاتی خۆیدا، کاریگەریی زۆری هەبوو کە وەکو کاردانەوەیەك کەسانێك بیر لە شێوازی توندوتیژیو ڕووبەڕووبوونەوە بکەنەوە، پێموایە ئێستاشی لەگەڵدا بێت خەڵکێکی زۆری ئیسلامیی لەزیندانەکاندان لای پارتی، بەبێئەوەی کە پرسیایان لێبکرێ،

بەبێئەوەی کە لێکۆڵینەوەیان لێبکرێ، من نەفەر بۆی گێڕاومەتەوە، گوتوویەتی: "یەك ساڵ گیراوم، حەوت مانگ، شەش مانگ گیراوم، پرسیارم لێنەکراوە کە بۆچی گیراوم، یان تەحقیقم لێنەکراوە". هەر لەبەر ئەوەی کە سیمای ئیسلامیی هەبووە، یان زانیویانە کە نوێژکەرەو ئیسلامییە دەستگیرکراوە، بێگومان ئەو بارودۆخە توندوتیژییە کە دروستبوو، کاریگەری هەبووە، پاشانیش بەبۆچوونی من، پەیوەندی هەندێك لەوانەی کە لە هێزی دووی سۆرانی ئەوسا بوون، یاخود سەفەریان بۆ ئەفغانستان، یان پەیوەندییان بەهەندێ خەڵکی عەرەبەوە، ئەوانەش کاریگەریی تر بوون، فاکتەری دیکە بوون کە ئەو جۆرە فیکرەیە بخەملێت، بۆ نموونە" هەندێ کتێب و نامیلکەی فۆتۆکۆپیکراو، زۆر بە داخەوە، نووسەری موسڵمان هەیە بڕوای بەوە هەیە بۆ خۆی لە لەندەن، یان لە یەمەن یان لە ئەفغانستان دانیشێ و کتێب و نامیلکە بۆ خەڵك بنێرێ، خەڵك لە وڵاتی خۆی پراکتیزەی بکا، لە شوێنی خۆی بە بێئەوەی هەلومەرجی ئەو شوێنەی خوێندبێتەوە، بە بێئەوەی ئەوە لە بەرچاو بگرێ هەر فەتوایەکی شەخصی کە دەردەکرێ، پێویستی بەدوو جۆر زانیاریی هەیە، وەکو (ئیبنولقەییمی جەوزی) لە (إعلام الموقعین)دا دەڵێ: یەکەم، عیلم بەحوکمە شەرعییەکە. دووەم، عیلم بەو واقیعەی کە حوکمە شەرعییەکەی دەربارە دەردەکرێ.

ئەو کتێبو نامیلکە فۆتۆکۆپیکراوانەش کاریگەرییان هەبوو لەسەر خەملاندنی ئەو فیکرەیە بۆ ئەوەش ئێمە وە نەبێ هەستمان پێ نەکردبێت، من چەندجار لەگەڵ مامۆستا مەلا عوسمان (بەڕەحمەت بێ) باسمکردووە، لەسەردەمی ئەویشدا ئەو فیکرەیە هەبووە، دوایی لەگەڵ مامۆستا مەلا عەلی کە لەدوای مامۆستا مەلا عوسمان بوو بەڕابەری گشتی بزووتنەوەی ئیسلامیی و بزووتنەوەی یەکبوونی ئیسلامیی پێمان دەگوت، ئاگادارمان دەکردەوە کە هەندێ برا لەهێزی دووی سۆران یان هێزەکانی تر ئاوا بیر دەکەنەوە، ئەوە جۆری بیرکردنەوەیانە.

ئێمە (١ ـ ٢) جاریش هێندێك لەوانەمان دەستگیرکرد، موحاسەبەمان کـردن، ماوەیەك گرتمانن، قسەمان لەگەل کردن، ئامۆژگاریمان کردن، کـە دوایـی ناویـان لەخۆیان نابوو "حەماس"، هەندێك لەوانە جیابوونەوەو چوون بۆ قەندیل، دوایـی لـەوێ پـارتی هەنـدی خـەڵکی کوشـتن، یـەکێتیی هێنانیـەوە بـۆ ناوچـەی حزبـی سۆشیالیست، لەوێش لەگەل حزبی سۆشیالیست تووشی دەمە قاڵێ هاتن، حزبی سۆشیالیستیش گلـەییان لـە یـەکێتیی کـرد کـە بۆچـی ئەوانـەتان لـە قەندیلـەوە هێناوەتـــەوە بـــۆ ناوچـــەکەی ئێمـــە؟ ئـــەوەبوو کـــە دوایـــی بەهـــەموویان "ئەنصارولئیسلام"یان پێکهێنا.

وەکو گوتم، ئەو فیکرەیە پێشتر هـەبوو، ئێمـە دەمـانزانی، بەتایبـەت بەنـدە، چونکە من ئاگاداریی فیکرەی ئەوانە بـووم، ئەوانـە هـەموو پێشـمەرگەی خۆمـان بوون، هەندێکیان پێشمەرگەی من بوون لە بەرەی پشدەر، کاك ئاسۆ هەولێریی و ئەو برایانە، ئێمە دەماننناسین، چەند جارێك لەگەڵ مامۆسـتا مـەلا عـەلی باسمـان کرد کە ئەوە پێویستە چارەسـەر بکرێـت، بـەڵام بەڕاسـتی، مامۆسـتا کـە دەوری خۆی چـۆڵ دەبینـی، خەڵکەکـەی زیـاتر بەنـەیاری خـۆی دەبینـی، چـونکە ئێمـە گلەییمان لێی هەبوو، ڕەخنـەمان لێـی هـەبوو لەسـەر شـێوەی ڕابەرایەتییەکـەی، لەسەر ئەوەی کە دەستی کوڕەکانی ئـاوەڵا دەکـرد بـۆ زۆر شـت کەئێمـە پێمـان پێچەوانەی شەرعبوون، پێچەوانەی بنەماکانی ئیسلامبوون، مامۆسـتا کـە دەوری خۆی چۆڵ دەبینی، ئەوانەی بەهێز دەکرد، هەر چەندە ئێمە پێمـان دەگـوت کـە ئەوانە دوایی زەرەر دەدەن، بەپێچەوانەوە زیاتر مامۆستا بەهێزی دەکردن، هەتا ئـەوەبوو ئەوانـە کـە هـەر پـارەو ئیمکانیـەتێکیان دەهاتـە دەسـت، چ لەلایـەن مامۆستاو ئەوانەوە کە بەتایبەتیش هاوکاریی دەکرانو خەڵکی تـریش پـارەی بـۆ کۆ دەکردنـەوە، ڕەنگـە لـە دەرەوەش هەنـدێ خـەڵك هاوکـاریی کـردبن، ئەوانـە تـەرتیباتێکی تایبـەتیی خۆیـان هـەبوو، خـەتی پەیوەنـدییان هـەبوو بـە دەرێ، خەڵکیان ناردبوو بۆ یەمەن، بۆ ئەفغانستانو بۆ ئـەولاو بـۆ ئـەولا، تـەرویجی ئـەو

فیكرەیەی خۆیان دەكرد، هەتا بەو لەفزە دەیانوت كە وەكو بڵێی دەوڵەتێك لەنێو دەوڵەتێكدا دروست بكەن، "خۆمان پێبگەیەنین، دوایی خۆمان ئیعلان دەكەین". لەو بارەوە ڕەنگە لەگەڵ بەندەو غەیری بەندەش قسەیان كردبێ، لەگەڵ من كە قەناعەتم پێبكەن، لەگەڵ هەندێ خەڵكی تر كە "وەرە تۆ ببە برا گەورەمان، ئێمە شتێكی وامان هەیە".

دیارە من بەو برایانەم دەگوت كە پێیان بڵێن ئەوە شتێكی ناشەرعییە، ئێمە مامۆستا مەلا عەلی بەڕابەر بزانین، دروست نییە شتێكی كە بكەین، پێویستە لەڕوویدا هەموو شتێ بڵێین، بەڵام ژێر بەژێر شت بكەی، ئەمە بەشەرعی نازانم، تا من ڕۆژێكیان لەگەڵ هەندێكیان زۆر قسەم كرد، گوتم كاكە ئەوە شتێكی ناشەرعییە، چۆن لەژێرەوە، ڕێكخستنێكی تر دروست دەكەی، لە سەرەوەش كابرا دەعوەت دەكەی؟ وەكو مەلا عەبدولغەنی–یان دەعوەت كرد بۆ بیارەو گایان بۆ سەر دەبڕیو مامۆستا مەلا عەلی–یان دەعوەت دەكردو دەستیان ماچ دەكردو دەیانگوت بەڕابەرت دەزانینو لەژێرەوەش بەشتێكی تریان تەماشا دەكرد، لەلای من دەیانگوت: "نوێژی لەدوا دروست نییە"، من دەمگوت نوێژی لەدوا دروستە، نوێژیشی لەدوا دەكەم، بەهەڵەشی دەزانمو هەڵەكانیشی ڕووبەڕوو بەخۆی دەڵێم، ئەوە بەشەرعی دەزانم، نەك لەژێرەوە شتێك بكەم، هەركاتێكیش قەناعەتمان هاتە سەر ئەوەی كە خوا حافیزی لە مامۆستا بكەین، تەرتیباتی كاری خۆمان دەكەینو بەئاشكرا دەڵێین: مامۆستا خوا حافیز.

جا ئەوان هەر لەسەرەتاوە ئەو جۆرە فیكرەیان هەبوو، كە من پێشم دەگوتن: "بناغەی كارەتاكەتان ناشەرعییە"، چونكە لەلایەكەوە كابرا بێئاگا دەكەی كە تۆ بەڕابەری خۆتی دەزانی، كەچی ڕەنگە هەر بەموسڵمانیشی نەزانی، چونكە جاری وا هەبوو دەیانگوت نوێژی لەدوا دروست نییە، موناقەشەیان لەگەڵ من كردووە كە فڵانە كەس دروست نییە نوێژی لەدوا بكرێ، لەبەر ئەوەی فڵان شتەی گوتووەو كوفرە، منیش دەمگوت: باشە، ئەگەر گریمان

کابرا کوفریشی گوتبێ، بەوەندە نابێتە ئەوەی کە نوێژی لەدوا دروست نەبێ، چونکە جاری وا هەیە کە کابرا قسەیەکی کوفر دەکا، بەڵام پێی کافر نابێ، دەبێ (اقامة الحجة)ی لەسەر بکرێ.

مەبەستم ئەوەیە کە ئێمە ئاوا ئاگامان لەهەستو نەستو هەڵوێستی ئەو جەماعەتە هەبوو، دوایش کە خۆیان ئیعلانکرد، هەر لەسەر ئەو ئەساسە کەپێشتر لەسەری بوون، خۆیان ئیعلان کرد، دوایی وردە وردە خۆیان فراوانکردو پەیوەندییان بە هەندێ خەڵکی عەرەبەوە کرد و کۆمەڵێ شتیان بۆ خۆیان کرد، کە من ئاگام لە وردەکارییەکەی نییە، بەڵام ئێمە کە هەموو جارێ یەکێتییمان دەبینی، تەئکیدیان دەکردەوە کە ئەوان پەیوەندییان بە کوێو کوێوە هەیە، من نازانم ئەوە تا چ ڕاددەیەك ڕاستە، بەڵام گرنگ ئەوەیە خەملانی ئەو فیکرەیە ماوەیەك پێشتر بووە، پێش بزووتنەوەی یەکبوونی ئیسلامیی.

+ دەکرێت کەمێك باس لە لیژنەکەی هەڵوەشاندنەوەی حەماس بکەیت کە جەنابت سەرۆکی ئەو لیژنەیە بوویت؟

ـ دوای ئەوەی ئەوانە دروستبوون، من بەسەرۆکایەتیی وەفدێك چووم، لەگەڵیان دانیشتین، کاك حاجی قاسمو چەند برایەکی تریشم لەگەڵ بوون، چووین لەگەڵیان دانیشتین تا قەناعەتیان پێ بکەین کە واز لەو فیکرەیە بهێنن، ئەوانە بەڕاستی ئاستی ئەوەشیان نەبوو کە باش لە قسەکانی من تێبگەن، پێشتر هەر پێشمەرگە بوون، خۆی گرفتی ئەو برایانە ئەوەبوو کە خەڵکی سەرکردەیان تێدا نەبوو، هەموو پێشمەرگە بوون، جا پێشمەرگە تا دوێنێ پێشمەرگە بووەو ئێستا ناوی لێ بنێی ئەندامی سەرکردایەتیو ئەندامی شوورا، پێی شتێکی خۆشە ! بەتایبەتیش کە لەلایەنی ئیمانو فەهمو تێگەیشتنو تەقواو تەزکییەوە قووڵ نەبێ، خۆشە تا دوێنێ پێشمەرگە بووە، هاوڕێی برا پێشمەرگەکەی کە ئێستا هەر لە بنکەکەی من پاسەوانی دەکا، ئەویش لەوێ

بووەتـە ئەنـدامی سـەرکردایەتی، نـاوێکی گـەورەی لـەخۆی نـاوە. ئێمـە چـووین لەگەڵیان دانیشتین: کاکە ئێوە ئەو فیکرەیەتان غەڵەتەو ئاکامەکەشی ئاوا دەبێ، گرنگ ئەوەیە ئێمە لیژنەیەك چووین لەگەڵیان دانیشتین، بۆمـان ئیقنـاع نـەکران، ئەوانە جەماعەتی "تەوحید"بوون، بەڵام جەماعەتی "حـەماس" گرتمـانن، دواتـر بڕیاریانـدا لـەنێو بزووتنـەوەی ئیسـلامیی نـەمێنن، دابنیشـن لەشـوێنی خۆیـان، ئێمەش دەرمان کردن، ئەو کاتە بەردران.

+ **بەڵام قەناعەتیان نەکرد؟**

ـ نەخێر، هەیانبوو ڕەنگە قەناعەتی کردبێ‌و هاتووەتەوە، بەڵام ئەو کۆمەڵانـە هەر مان.

+ هۆکـاری چـیبوو ئـەو فیکرەیـە بەتایبـەت لـەنێو بزووتنـەوەی ئیسلامییدا سەری هەڵدا؟ ئایا لە کێشەکانی نێو بزووتنەوەوە دروست بوو؟ یاخود فیکرەیەکی دەرەوە بوو؟ باس لەوە دەکرێ ڕەنگە لە شارێکی وەکو هـەولێر ئـەو بیروبۆچوونە زیـاتر تەشـەنەی کردبـێ، یـاخود ئـەو کەسـانەی لـەنێو "ئەنصـار"دا زیـاتر دەوریـان هـەبوو، زیـاتر هـەولێری بوون، ئایا هۆکاری سەرهەڵدانی ئەو فیکرەیە چی بوو لە کوردستاندا؟

ـ ئەمن پێموایە ناتوانین پەیدابوونی ئەو فیکرەیە بۆ یـەك هۆکـار بگێڕینـەوە، من پێموایە کۆمەڵێك هۆکاری هـەبوون، یەکـەم ئـەو کەشـە سیاسـییەی کـە لێـرە (هەولێر) لەئارادا بوو، کە بەڕاستی پـارتی مزگەوتـەکانی داخسـت، هـەر مەلایـەك چـوار قسـەی هـەقی بکردایـە دەری دەکـرد، زۆر بـارودۆخی لـە ئیسـلامییەکان سەغڵەت کرد، شێوەی هەڵسوکەوتی پـارتی لـە ڕووی توندوتیـژی‌و خەفـەکردنی دەنگی ئیسلام‌و چالاکی ئیسلامیی، لە جیـاتی کرانـەوەی دەرگـای وتووێـژکردن، پەنابردنە بەر ئیقناع‌و لێکحاڵیبوون، پەنابردنە بەر شتی فیزێکـی و توندوتیـژی و

زەبروزەنگ کاریگەرییەکی گەورەی هەبوو لەوبارەوە، چونکە دیارە هەموو کارێك کاردانەوەیەکی دەبێت.

دوو، پێموایە تەبیعەتی هەندی گەنجو خەڵکی شاری هەولێر کە عاتیفەو حەماسەتیان بەسەردا زاڵ بووە، چونکە ئەو برایانە زۆربەیان خەڵکی کەمتەمەن بوون، حەسریش نەبوون لەسەر خەڵکی هەولێر، بەڵێ زۆربەیان خەڵکی هەولێر بوون، بەڵام خەڵکی سلێمانیشو شارەزوورو گەرمیانیشو شوێنی دیکەشیان تێدابوو، خەڵکی هەورامانیشیان تێدابووە، کە ڕەنگە تەبیعەتی خەڵکی هەورامان نەرمتریش بێت، بەڵام زیاتر خەڵکی هەولێر بوون. وەکو گوتم، تەبیعەتی ئەو گەنجو لاوانە کە زیاتر حەماسەتو دڵگەرمییان بە سەردا زاڵە تا قووڵبوونەوە، زیاتر ئەو جۆرە کەسانە دەکەونە ژێر کاریگەریی ئەو فیکرەیە.

سێیەمیش، فیعلەن هەوڵدان بۆ دووبارەکردنەوەی ئەزموونی خەڵکی تر، وەکو تاڵیبانو جەزائیر، لەڕێی ئەو کتێبو نامیلکە فۆتۆکۆپی کراوانەوە کە دەهێنران، سەفەرکردنی هەندێ لەوانەی کە ئەنصارولئیسلامیان پێکهێنا بۆ ئەفغانستانو یەمەنو ئەو شوێنانە، دیدارکردنیان لەگەڵ ئەو کەسانەی خاوەنی ئەو فیکرانەن، دیارە ئەوەش هۆکارێکی تربووە.

هەڵەو کەموکورتییەکانی سەرکردایەتیی ئەوکاتەی بزووتنەوەی ئیسلامیی، بەتەئکید ئەوەش کاریگەریی هەبووە. کەئێمە دەمانگوت ئاوا چارەسەر ناکرێ، چارەسەر ئەوەیە کە تۆ بەئاشکرا لەگەڵ ئەو سەرکردایەتییە قسە بکەی، پاشان ئەگەر لێی بێهیوا بووی، بەئاشکرا خۆت ئیعلان بکەی بەشێوەیەکی تر، ئەوان دەیانگوت نەخێر، لەسەرەوە دەستی ماچ دەکەمو سەلامی لێدەکەمو بێئاگای دەکەم کە تۆ براگەورەو ڕابەریو لەبنەوە لاقی دەبڕمەوە، ئەمن پێم دەگوتن کەئێوە هەر لە بناغەوە کارەکەتان ناشەرعییە، ئەوانە هەمووی فاکتەرو هۆکار بوون.

+ هەندێك جار باس لەوە دەكرێ كە بەشێك لەو ئەندامانەی هێزی دووی سۆران هەر لەسەرەتاوە بیریان توندو جیاواز بووە لەگەڵ بزووتنەوەو بزووتنەوەی یەكبوونی ئیسلامیی، ئەمە تا چەندێك ڕاستە؟

ـ ئەمن لە سەرەتاوە وام هەست نەكردووە، خەڵكی توند ڕەنگە لەهەموو شوێنێك هەبێ، ڕەنگە ئێمە ئەوسا خەڵكی توندمان زیاتر لەگەرمیان بووبێ، چونكە چەند بەگژاچوونو تەقوتۆقێك بوو، لەسەرەتاوە لەگەرمیانەوە دەستی پێكرد، پێموایە خەڵكی توند لەهەموو شوێنان دەبێت كاك هاوژین، واتە ئینسان لە كاتێكدا توند دەبێت كە باش هەلومەرجەكە ناخوێنێتەوە، كە پێویستە چی تێدا بكرێ؟ باشیش فەهمی قورئانو سوننەتی نەكردووە، پاشان باشیش پەروەردە نەبووە لەسەر ئەساسی قورئانو سوننەت كە زەبتی خۆی بكات، لەنێو هاوەڵانیشدا (خوا لێیان ڕازی بێت)، ئەگەر پێغەمبەرﷺ ئەو پەروەردەیەی كە كردنی نەبوایە، خۆ هەر لە مەككە ئەو جۆرە شتانەی كە لێرە لەسەردەستی "جوندلئیسلام"و "ئەنصارولئیسلام"دروستبوون، وەكو پەنابردنە بەر ئەو توندوتیژییانەی كە هیچ ئەنجامێكیان نییە جگە لەسەر بەفەتارچوونو خەڵك سەغڵەتكردنو ئیسلام ناشیرینكردن، لەوێش دروست دەبوون، بەڵام پێغەمبەرﷺ دەیفەرموو: (صبراً)، ڕێگەی نەدەدان، سەركردایەتییەك هەبوو، قیادەیەكی ڕەشیدی حەكیم، ئێمە بەداخەوە ئەو كاتە ئەو قیادە ڕەشیدە حەكیمەمان نەبوو، وەكو گوتم، ئێمە چەندجارێ ئاگادارمان دەكردنەوە كە شتێكی وا هەیە، حاڵەتێكی وا هەیە و دەبێ چارەسەر بكرێ، لەگەڵیان دانیشن، كەچی لە دژایەتی ئێمە بەهێز دەكران و هاوكاری دەكران!!

+ بنەماكانی فیكری ئەنصار چیبوون؟ گرنگترین ئەو تێبینیانەی كۆمەڵی ئیسلامیی لەسەر فیكری ئەنصار هەیبوون، چیبوون؟ گرنگترین ئەو ئیشكالیەتە فیكرییانەی ئەنصار هەیبوون، چیبوون؟ ئایا

وەڵامدانــەوەی مەســەلە فیکرییــەکانی ئەنصــار کــە ئەوســا وەڵامتــان دابێتەوە، بە دۆکیومێنتکراوی هەن؟

ــ لــەوەی دووەمــەوە دەســت پێدەکــەم، بــەڵێ هــەمووی هەیــە، لــە هــەر قۆناغێکــدا، هێــزی پێشــمەرگەی خۆمــانم کــۆدەکردەوە، ســەرکردایەتیمان کۆدەکردەوە، هەمووشی بـە تۆمـارکراوی هەیـە، لەسـەر ڤیـدیۆو لەسـەر کاغـەز، کۆڕم بۆ برایان دەبەست، بۆ خـەڵکی خۆمـان. یەکـەم، بـۆ ئـەوەی نەکەونـە ژێـر کاریگـەریی ئـەو بۆچـوونە کـاڵ و کرچـانەی جوندولئیسـلام و ئەنصارولئیسـلام. دووەمیش، بۆ ئەوەی ئەوانیش ئـەو قسـانە ببیسـتن‌و لێیـان بێتـە سـەر جـادەی حەق‌و ڕاستی، فیعلەن خـەڵکێکیان کـە دەکەوتنـە ژێـر کاریگـەریی وتـارو کـۆڕی ئێمەو بواریان دەبوو کە گوێ بیست بن، دەهاتنەوە، ڕەنگـە زیـاتر لـە دووسـەد کــەس لەوانــە دوایــی هاتبنــەوە نێــو ڕیزەکــانی کۆمــەڵی ئیســلامیی، لــەدوای ئیعلانکردنی کۆمەڵی ئیسلامیی، ئەمما بنـەما فیکرییـەکانیان، دەتـوانم لـە چـەند شتێکدا کۆیان بکەمەوە.

+ ببـوورە مامۆسـتا، پـێش ئـەوەی بچینە سـەر بنـەما فیکرییـەکانی ئەنصار، دیارە کۆمەڵێك نووسین‌و وتار لەسەر ئاستی ناوخۆو ڕیزەکـانی کۆمـەڵ، بـۆ ئاگادارکردنـەوەیان لـە هەڵـەی فیکـری ئەنصـار بڵاوکرانـەوە، بەڵام بۆ ئەم نووسین‌و وتارانە زیاتر شێوەی جەماوەرییان وەرنەگرت؟

ــ ئێمە زۆرجـار کۆڕمـان دەبەسـت بـۆ خـەڵکی خۆمـان‌و پێشـمەرگەو کـادری خۆمـان‌و ئاگادارمـان دەکردنـەوە، بـەڵام بەپەسـەند نـەدەزانرا کـە ئەوانـە لـە تەلەفزیۆن لێبدرێن، بۆ هەموو جەماوەر نیشان بدرێن، لەبەرئـەوەی بەڕاسـتی لـە عـەقڵ‌و تەبیعـەتی ئـەوانیان ڕانـەدەبینی، دەیـانگوت دەبینـی کاردانەوەیـەکیان ببێت، چونکە زۆر تـەنگە پرێسکە و کـەم حەوسـەڵە و زۆر کـورتبین بـوون، ئێمـە لەگەڵ ئەو خۆ کۆنترۆڵکردن و شت قوتدانەوەو دەمی خۆگرتنەوەیەشدا، ئـەوجار

(٣ ــ ٤) جار تەقەیان لێکردین و خـەڵکیان لێ بریندار کردین. ئێمـە قەناعـەتمان وابوو کە تەحەمول ناکـەن، تەحـەمول ناکـەن ئـەو ڕاسـتییانەی ئێمـە دەربـارەی ئـەوان دەیـزانین، ئـەو هەڵـەو کـەمو کورتییانـەی کـە هەیانـە، خـەڵکیان لێ تێبگەیـەنین، دوایـی کاردانەوەیـەکی خراپیـان دەبێـت، بەتەئکیـد ئەوکاتـەش دەیانگوت ئەها ئیسلامییەکان یەکتریان کوشت، خۆ کـەس نایـەت بیخوێنێتـەوەو بڵێ کاکە ئەوەیان ئامۆژگاریکار بووە، ئەوەشیان ئامۆژگـاریکراو بـووە، ئـەوەیان لەسـەر هەڵـە بـووەو ئەوەشـیان لەسـەر ڕاسـتبووە، ئەوکاتـە وەکـو چـۆن لەشـوێنەکانی تـر، کەئێمـە هـەر دەبیسـتین لـە ئەفغانسـتان (بـۆ نموونـە) ئیسلامییەکان شەڕیان کردووە، خۆ ئێمە لێرە نازانین کێ لەسـەر حەقـەو کێش لەسەر ناحەق، بەڵام گرنگ ئەوەیە ناوی ئیسلام ناشیرین دەکرێ، لەبەر ئەوە من دەمگـوت: برایـان، هـەر شـتێك کـە سەردەکێشـێ بـۆ گـرژی لـەوان، خۆتـانی لێ بپارێزن، بەڵام کە غەیری قیادەمان دەبینین، یـاخود خـەڵکیان کـە دەمـانبینین، زۆرجار ئەو شـتەمان پێدەگوتن، حاڵیمـان دەکـردن، خەڵکیشـیان هـەبوو لێیـان ئیقنـاع دەبـوو، دەهاتنـە ڕیزەکـانی کۆمـەڵ، یـان وازیـان لـەوان دەهێنـا، بـەلای کەمەوە دادەنیشتن، ئەوە هۆی بەجەماوەریی نەکردنی ئەو شتانە بوو.

+ **مامۆستا، با بێینەوە سەر بنەما فیکرییەکانی ئەنصار.**

ـ بنەما فیکرییەکانیان، یەکەم هەڵـە کـە ئـەوان تێـی کـەوتبوون ئـەوەبوو کـە کۆمەڵگەی خۆیان نەدەناسـی، کـاری ئیسـلامیی‌و ئەوانـەی کـە کـاری ئیسـلامیی ئەنجام دەدەن، پێش هەموو شتێك، پاش ئەوەی کـە دەبێـت بـاش لـە قورئـان‌و فەرمووده شارەزا بن، دەبێ ئەو واقیعە چاك بناسن، ئەوان بەڕاسـتی کۆمەڵگـەی کوردەوارییـان بـاش نەناسـیبوو، پێیـان وابـوو هەرچـی لەگـەڵ ئـەوان نـەبێ، لـەدەرەوەی بازنـەی ئیسـلامە، بەتاییـەت ئـەو لایەنـە سیاسـییانەیان هـەموو لـە دەرەوەی بازنـەی ئیسـلام لەقەڵـەم دەدا. ئێمـە دەمـانگوت: تـۆ دەتـوانی بڵێـی

غەیری ئیسلام کوفره، غەیری ئیسـلام هـەموو بەرنامـەکانی تـر بـەتاڵو کـوفرن، بەڵام ناتوانی بڵێی هـەموو ئەوانـەی شـوێن بەرنامـەی غـەیری ئیسـلام کـەوتوون، بەبێ ئەوەی تەماشای بارودۆخیان بکـەی و تێیـان ڕا بمێنـی و بزانـی ئـاخۆ بـەچ پاڵنەرێك، لە چ هەلومەرجێکدا، بەچ شێوەیەك کەوتوونەتە شوێن ئـەو بەرنامانـە، یـەك حوکمیـان بـە سـەردا بـدەی، چـونکە ئـەوە پێچـەوانەی عـەقڵو مەنتیقـە، پێچـەوانەی ئەوەشـە کـە ئـەهلی سـوننەو جەماعـەو زانایـانی ئیسـلام لەسـەری ڕێککەوتوون، کە دەڵێن: "قد یکون قول الرجل وفعله کفراً ولا یکون هـو کـافرا". لەبـەر ئـەوە مـەوانیعی تـەکفیر، پەرچـەکانی کـافرکردن ڕێـی لێـدەگرن، یـاخود مەرجەکانی نەهاتوونەتە دی، ئەوان ئەوەیان نەدەزانی، زۆرجـار ئێمەشـیان هـەر بەموسڵمان نەدەزانی، دەشیانگوت، ئێمەشـیان هـەر بـە موسـڵمان نـەدەزانی، چ جای خەڵکیتر کە لەگەڵیاندا نەبێت.

دووەم، ئەوان بەڕاستی نەشارەزا بوون لە ئیسلام، شارەزایی واقیـع نـەبوون، نەیاندەزانی کۆمەڵگەی کوردەواری موسڵمانە، ئەگەر لادانێکی فیکریو سیاسـیی و تووشی هەڵەو پەڵەیەکیش بووە، لـە چ هەلومەرجێکـدا بـووە، عـوزر بـۆ خـەڵك بهێنیتەوە، کەسێك نـەبووە وەکـو پێویسـت لـەژێر چـەتری ئیسـلامدا دیفـاع لـە مەزڵومیەتی ئەو میللەتە بکات، ئـەو میللەتـە ناچـار بـووە بـە دوای ڕێچـکەی تـر بکەوێ، خەڵکی موسڵمانو ئیسلامیی، پێشەوایانی ئیسلام لـە مەیدانێـدا نـەبوون تا خەڵك شوێنیان بکەون، بۆ دیفاع لە مەزڵومییـەت بـۆ ڕێپیشـاندان، بۆچـی ئـەو خەڵکە ناچاربوو دوای شتی تر بکەوێ؟ مەسەلە کوردییەکە دەڵێ: "ئینسـان کـە بەڕووباردا چوو، دەست بۆ پووشیش دەبا".

پاشان وەکو گوتم، لـە قورئـانو سـوننەت زۆر نەشـارەزا بـوون، زیـاتر ئـەوان ئیعتیمادیان لەسەر هەندێك کتێبو نامیلکەی فۆتۆکـۆپیکراو بـوو، شـتی ئامـادە، من قسەم لەگەڵدا دەکردنو دەمگوت (بۆ نموونە) ئەوە خـوای پـەروەردگار وا دە فـەرموێ، قورئـان یـان فـەرمووده وا دەفـەرموێ، ئـەوان بەڵگـەیان بـە قورئـان

نەدەهێنایەوە، دەیانگوت: "فلأن کەس لە فلأن نامیلکەدا وا دەڵێ، ئەبوبەسیر وای گوتووە، ئەبو قەتادە وایگوتووە، ئەبو فلأن وایگوتووە"، من دەمگوت کاکە گیان: گڵی دوور دەرمانە، خۆ ئێمەش وەکو ئەو برایانە تۆزێك لە قورئانو سوننەت شارەزاین، بۆ لەمن نابیستی؟ ئەو برایە شارەزایی واقیعی ئێرە نییە، ئەگەر لێرە بایە، لەوانەبوو وەکو منی بگوتایە، من ئێستا چیت پێدەڵێم، دەڵێم بۆ کاری ئیسلامیی وا باشە، بۆ موسڵمانان واباشە، بۆ دینداریی وا باشە، ئەویش ئەگەر لێرەبوایە ڕەنگە وەکو منی بگوتایە، پەندی "گڵی دوور دەرمانە" بەسەر ئێوەدا دەچەسپێ، هەر لەبەر ئەوە کە ئەو لەوێ بەعەرەبیو بە ئیمەیلو فاکس بۆت دەنێرێ، پێتوایە کە هی ئەو زۆر شەرعییە، ئەوەبوو من نامیلکەیەکیشم دەکرد، ئەبوبەسیر نامەیەکی ناردبوو، لەوێوە ئێمەی تاوانبار کردبوو بە هەندێ شت، ئینجا من نامیلکەیەکم لەسەر بەرپەرچدانەوەی کاك ئەبو بەسیر نووسی، دوایی تەرجەمە کرا بۆ عەرەبی بەناوی (القول البصیر في الرد علی فتاوی أبي بصیر)، کەواتە نەشارەزایی لە قورئانو سوننەت هەڵەی دووەمیان بوو.

سێیەم، شارەزا نەبوون لەبەرنامەی پێغەمبەرﷺ بۆ دروستکردنی قەوارەی ئیسلامیی، بۆ بنیاتنانی کۆمەڵگای ئیسلامیی، من پێم دەگوتن پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام)، بەتایبەت پێغەمبەری خاتەمﷺ لە دەعوەو بانگەوازەوە دەستیان پێکردووە نەك لەتەقەوە، دەبێ تۆ خەڵك بانگ بکەیت: "قُلْ هَـذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَاْ وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللّهِ وَمَا أَنَاْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ" (یوسف : ١٠٨). تۆ دەبێ خەڵك بانگ بکەیت، خەڵك تێبگەیەنی کە تۆ چیت لێی دەوێت، پێش ئەوەی تەقەیان لێ بکەیت خۆ دەبێت دەعوەتیان بکەیت، دەبینی دەعوەتت کردن بە دەمتەوە دێن، پێویست ناکا تەقەیان لێبکەیت، واتە ئەوان بەڕاستی هەر لە ئەساسدا لە ئەنجامی ئەوەی کە لە قورئانو سوننەت شارەزا نەبوون، شارەزایی واقیعی میللەتەکەیان نەبوون، لە شێوازی کارەکەشیاندا زیاتر بڕوایان بەتەقە هەبوو، ئێمە چەند محاوەلەیەکمان

لەگەڵ کردن تا بێنە نێو کۆمەڵی ئیسلامیی، مەرجێکیان لەسەر دانابن، گوتیان بەو مەرجەی ئەو ڕۆژەی کە ئیعلان دەکرێ، دەبێ یەکسەر لە یەکێتی بدەین، گوتمان ئێمە ڕێککەوتنمان لەگەڵ یەکێتی هەیە، چۆن ڕێککەوتن هەڵوەشێنینەوە، مەگەر یەکێتیی هەڵیبوەشێنێتەوە، ئەگینا ئێمە هەڵیناوەشێنینەوە، کردیان بەمەرج و گوتیان بەو مەرجە ئێمە دێینە نێو کۆمەڵی ئیسلامیی، ئەمڕۆ ئێمە دێین، سبەینێ یەکسەر لە یەکێتیی بدەین بەبێ پێشەکی. گوتمان ئێمە بەشەرعی نازانین، بەشەرعی نازانین وەکو هەڵوەشاندنەوەی ڕێککەوتننامە، پاشان بەشەرعی نازانین لەو ڕووەوە کە ئەمڕۆ چەند بەرژەوەندییەك بۆ ئیسلام بەدیدێت، بەڵام ئایا ئەگەر ئێمە شەڕ لەگەڵ یەکێتیی بکەین، چ بەرژەوەندییەك بەدیدێت؟ دەبێ تەماشای بکەین، لە ئیسلامدا تەقەکردن خۆی لەخۆیدا ئامانج نییە، بەڵکو وەسیلەیە، وەسیلەیەك لەکاتی تێکگیراویشدا، ئەگینا ئەگەر ناچار نەکرێی تەقە بکەی و پەنا بۆ چەك ببەی، چەك وەسیلەیەو ئامانج نییە، ئەوان پێیان وابوو گرنگ ئەوەبوو تەقە بکرێ، گرنگ ئەوەیە شەڕ بکرێت، گرنگ ئەوەیە بڵێی کاکە ئەوە تەقەکرا، ئەوە شەڕ کراو خەڵك کوژرا، ئێمە پێمان دەگوتن هەمیشە دەبێت چالاکیی سەربازیی لە خزمەتی ئامانجی سیاسییدا بێت، ئەتۆ شەڕێك دەکەیت، چالاکییەکی عەسکەری دەکەی، دەبێ بزانی داخۆ چ ئامانجێکی سیاسیی بەوە بەدیدێت، ئامانجی سیاسیی شەرعی، ئەگینا شەڕ خۆی لەخۆیدا ئامانج نییە، خەڵك کوشتن خۆی لەخۆیدا ئامانج نییە، ئیسلام حەزناکا خوێنی خەڵك بڕژێ، نەخوێنی شوێنکەوتوانی خۆی، نەخوێنی نەیارانیشی، مەگەر بەحیساب و کیتاب و بەتەرازووی شەرع بپێورێ و پێویست بێت بڕژێنرێ، ئەگینا نابێ بڕژێنرێ، خوای پەروەردگار ئەو خەڵکەی دروستکردووە بۆ تاقیکردنەوە، دەبێ فەزایەك و کەشو هەوایەك بڕەخسێنرێ کە هەموو کەس تیایدا تاقیبکرێتەوە، ئەوەی ئیمان دێنێ، ئەوەی کافر دەبێ، ئیسلام نەهاتووە بەزۆر بەسەر خەڵکدا فەرز بکرێ.

هەڵەیەکی دیکە ئەوەبوو کە هەڵسوکەوتیان لەگەڵ خەڵکیدا بەئادابی ئیسلامییەوە نەبوو. کابرایەکی هەورامی خەڵکی تەوێڵە، بیارە، شارەزوور هیچ لەئیسلام شارەزا نییە، تۆ بێنی لە سووننەتانەوە دەست پێبکەی، لەسەر خەڵکییان پێویست کردبوو کە دەبێ حەتمەن ڕیش بهێڵنەوە، نوێژەکان بەجەماعەت بکەن، ئافرەت دەبێ پەچە بکا نەك هەر سەرپۆش، کە زانایان دەڵێن "پەچە وەکو ئیحتیات ئافرەت بۆی هەیە بیکا، یاخود وا پەسەندە"، مەگەر کەمێك لەزانایان، ئەگینا کەس بەفەرزی نەگرتووە، ئەوان پێش ئەوەی لەئیمانو عەقیدەو تێگەیاندنی خەڵكو حەڵاڵو حەرامو ئەساسیاتی ئیسلامەوە دەست پێبکەن، دەهاتن لەو وردە بابەتانەوە دەستیان پێدەکرد، کە زۆریان مەسائیلی خیلافین، زۆریشیان لە ڕەئییە زۆر توندەکانەوە دەستیان پێدەکرد، هەڵسوکەوتیان لەگەڵ خەڵك زۆر ناجۆر بوو، هەر بۆیە لەوکاتەی کە ئاوابوون لێیان درا، لەجیاتی خەڵك بۆیان بگریایە، خەڵك زۆر خۆشحاڵبوو کە بەو دەردە چوون. ئێمە کەبارمانکرد لە هەورامانو شارەزوور، خەڵك بۆمان دەگریا، خەڵك بەڕیز لەجادەکان ڕاوەستابوون، لەهەموو دێهاتەکانەوە بۆمان دەگریان، خۆمان دەمان بینی. ئینجا ئینسان لەنێو میللەتەکەی خۆیدا، لەنێو خەڵکەکەی خۆتدا جێگەی خۆت نەکەیەوەو وانەکەی کە خەڵك خۆشی بوێی، وانەکەی کە خەڵك باوەشت بۆ بگرێتەوە، چۆن کاری ئیسلامییت بۆ ئەنجام دەدرێ؟

پاشان مەسەلەیەکی تر، ئەوان لەگەڵ لایەنە سیاسییەکان باوەڕیان بەگفتوگۆ نەبوو، باوەڕیان بەدانیشتن نەبوو، ڕەخنەیان لەئێمە هەبوو، "ئەوە چۆن فلان کەس لەگەڵ مام جەلال تەوقەی کردووەو لەگەڵ فلان کەس تەوقەی کردووە، ئەوە چۆن یەکتریان ماچکردووە؟! هەر دونیا کاول بووە"، هەتا نەك ئەوە، مامۆستا کرێکاری خۆیان کە چاکەتو پانتۆڵی لەبەر کردبوو، گوتوویانە تۆ کافر بووی، هەندێکیان لەسەر ئەوە وازیان لە ئەنصار هێنا، لەبیرمە پێیان گوتبوو: چۆن ئەتۆ چاکەتو پانتۆڵت لەبەر کردووە، کە ئەوە بەرگی کافرانە؟! جا ئەو

شێوە تەنگنەزەریە کە تۆ باوەڕت بەوە نەبێت لەگەڵ خەڵك دابنیشی، لەکاتێکدا پێغەمبەری ئێمەﷺ لەگەڵ هەموو بەشەکانی نەیارانیدا، لە جولەکەو نەصرانی، لە موشریكو مونافیق دانیشتووە، دەعوەتی کردوون، دەعوەتیان کردووە، هاتوون لە مزگەوتی پێغەمبەرﷺ شەڕە شیعریان کردووە، شاعیری موشریکەکان شیعری لەدژی ئیسلام گوتووەو پێغەمبەرﷺ بە (حەسسانی کوڕی سابت)ی گوتووە ئەتۆش جوابیان بدەوە، جبریل پشتگیریت دەکات، هەروەها وەفدی (نەجران) هاتوون لە مزگەوتی پێغەمبەر موناقەشەیان کردووەو گوتوویانە عیسا (علیە السلام) کوڕی خوایە و حاڵ و حسابی وا، پێغەمبەرﷺ ئایەتی بە سەردا خوێندوونەتەوە و موناقەشەی لەگەڵ کردوون، لە مزگەوتی پێغەمبەرﷺ، وەك لە (صەحیحی بوخاری)دا هاتووە. بەڵام ئەوان بڕوایان بەوە نەبوو کە گفتوگۆ بکرێو هیچ شتێك بکرێت، دەیانگوت دەبێ تەقە بکرێ.

ئەوانە کۆمەڵێك بوون لە بنەما فیکرییە هەڵەکانی ئەوان.

+ تێڕوانینی ئەنصارولئیسلامو هەڵوێستیان سەبارەت بە کۆمەڵی ئیسلامیی، بەتایبەت هەڵوێستیان سەبارەت بە جەنابت دیارە، ئەوان زیاتر هەڵوێستەکانیان سەبارەت بە ئێوە بوو؟ ئەوان هەڵوێستو تێڕوانینیان چی بوو لەو بارەوە؟ نەك تەنها هەڵوێستی فیکری، هەڵوێستی کردەیی (عملي)، ئەوەندەی من بیستبێتم چەندجارێك هەوڵی تیرۆرکردنی ئێوەیان داوە، ئەگەر ئەوەمان بۆ روون بکەیتەوە.

ـ من لەوەی کۆتاییەوە دەست پێدەکەم، من هیچ زانیارییەکم نییە کە ئەوان هەوڵی تیرۆرکردنی بەندەیان دابێت، ئەو "تی ئێن تی"یەی کە دانرابوو لە مزگەوتی گەورەی خورماڵ، بە بەڵگە بۆمان سەلما کە لایەنێکی سیاسیی غەیری ئیسلامیی لە پشتەوەی بوو، کە ئەوە ئەگەر چەند سەعاتێك پێشتر نەدۆزرابایەوە، منو مزگەوتەکە دەچووینە ئاسمانێ. سەبارەت بە هەوڵی

تیرۆرکردنی بەندە، من هیچ زانیارییەکم نییە، بەڵام ڕەنگە خەڵکیان هەبوو بێت قسەی نەزانانەو نەفامانەی کردبێ، وەك "فلان کەس کافر بووە بەو شتە"، بەڵام نەمبیستووە هەوڵی تیرۆرکردنم درابێت، هیچ زانیاریم لەو بارەوە نییە، لە برایان هیچم نەبیستووە کە زانیارییەکیان هەبێت، زانیاریی ورد، ڕەنگە قسەی دەماودەم کرابێ، بەڵام دوایی کە بە دوایدا چووین ساغ کراوەتەوەو هیچ نەبووە.

سەبارەت بە تێڕوانینیان، ئەوان تێڕوانینیان بۆ کۆمەڵی ئیسلامیی ئەوەبوو کە ئێمە لەبەر ئەوەی بە پێی نەهجی ئەوان کار ناکەین، چونکە ئەوان قەناعەتیان وابوو ئێمە هەموو شتی خۆمان تەرتیب بکەین، کاملی بکەین، بەمامۆستا مەلا عەلی-ش بڵێین تۆ ڕابەری، ڕابەری تا خواحافیزی لێدەکەین، ڕەنگە شێوازی لابردنی دیکەشیان فکر لێکردبێتەوە، شێوازی توندوتیژی، ئێمە ئەوەمان لەلا مەرفوز بوو، دەمانگوت مامۆستا برای گەورەیەو بەیعەتمان پێداوە، دەبێ بەئاشکرا بەیعەتەکەی هەڵبووەشێنیتەوە، دوای ئەوەی ئیقامە حوججەی لەسەر دەکەین، هەر بۆیە ئێمە دوای دەرکەوتنی ئەنجامەکانی کۆنگرەی مانگی ئابی ٢٠٠٠، کۆنگرەی یەکەمی بزووتنەوەی یەکبوونی ئیسلامیی، (٩) مانگ ئارامیمان گرت لەسەر مامۆستا مەلا عەلیو ئەوان، چەندجار من خۆم چووم بۆ ماڵیان، چووین بۆ مقەڕیان، لەگەڵیان دانیشتین، تکامان لێکردن، ڕازیبووین مامۆستا مەلا عەلی (ئەوەی ئێستە بێتەوە یادم) (١٢) کەس لەوانەی کە دەرنەچوون، بێنێتەوە نێو سەرکردایەتی، هەر ڕازی بێت، هەر ڕازی نەبوو، ئێرانییەکان هاتنە بەینەوە، ئێرانییەکان هەموو جارێ دەهاتنە لای ئێمە، ئێمە پێمان دەگوتن: فەرموون بچنە لای ئەوان، ئێمە برای تەباین. برایانی یەکگرتوو هاتنە نێوانەوە، مامۆستا سەلاحەددینو ئەوان، خەڵکی عەشایەرو عولەما، مامۆستایان، هەرچی دەهات بۆ لای ئێمە، بەمەمنوونی بەڕێمان دەکردەوە، بەس کە دەچوو بۆ لای مامۆستا، تووشی ئاستەنگ دەبوو. مەبەستم ئەوەیە جەماعەتی ئەنصار قەناعەتیان وابوو کە دەبێ تۆ هەموو شت بکەیو فێڵ لە

مامۆستا بکەی‌و هەر وابزانێ کە بەڕابەری دەزانی، دوایی سەرنگونی بکەی، ئێمە بڕوامان بەوە نەبوو. جا ئاوا تەماشای ئێمەیان دەکرد کە شتێکمان کردووە پێچەوانەی حیکمەتە، بەحسابی ئەوان نابێ، دەبێ تۆ شتی خۆت بکەی‌و فێڵ لەکابرا بکەی، دەشیانگوت شەرعییەو فەتوامان بۆ دراوە، کاکە کێ فەتوای بۆ داون، ئەوە دروست نییە؟! ئەوە نیفاق‌و ئیزدیواجییەتە، دەیانگوت: "فەتوامان وەرگرتووە، دروستە تۆ هەموو شتی خۆت بکەی‌و کابراش وابزانێ کە تۆ هەر بەڕابەری دەزانی، بەڵام بەهیچیشی نەزانی، هەر بەموسڵمانیشی نەزانی، هەتا ئیشی خۆت تەواو دەکەی"، ئێمە دەمانگوت کە ئەوە بەشەرعی نازانین، هەر شێخێکیش ئەم فەتوایەی داوە، بە غەڵەتی داوە، ئەم فەتوایە ئێمە بەهەڵەی دەزانین.

سەبارەت بە بەندەش، دیارە کە برایانی کۆمەڵی ئیسلامیی منیان کرد بە برا گەورە، بەتەئکید کە بەرامبەر کۆمەڵی ئیسلامیی ئەوە هەڵوێستیان بێت، ئێمە بەبێ حیکمەت بزانن لەو ڕووەوە، بەپێی ئەوەی کە بەنەخشەو بەرنامەی ئەوان کارمان نەکردووە، بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی نێو بزووتنەوەی ئیسلامیی‌و بزووتنەوەی یەکبوون، ئەوە دیارە بەرامبەر بە بەندەش هەر ئاوا بوون بەڵام پڕوپاگەندەشیان زۆر لە دژی بەندە دەکرد، لەبەر ئەوەی کە من وتارم دەدا، چالاکیی‌و شتمان هەبوو، خەڵکیمان کۆدەکردەوە، ئەو شتانەی کە من دەمگوت، کاریگەرییان هەبوو لەسەر خەڵکی ئەوان، وەکو گوتم (٢٠٠) کەسێکیان لێهاتەوە نێو ڕیزەکانی کۆمەڵی ئیسلامیی، زۆر قەڵس دەبوون بەقسەکانی من‌و زۆر پێی ناڕەحەت دەبوون. جا ڕەنگە ئەو فیکرەی کە بڵاو بۆتەوە کە گوایە بەنیاز بوون بەندە تیرۆر بکەن، لەوەوە سەرچاوەی گرتبێ، چونکە بەوجوودی من زۆر قەڵس بوون، ڕەنگە باسیان کردبێ ئەگەر فلان کەس نەبوایە، ئەوا هیچ گرفتمان نەبوو، ئەو خەڵکە هەموو دەبوون بە ئەنصار، هەتا کە "جوندولئیسلام" خۆیان ئیعلان کردبوو، گوتبوویان پێشمەرگەکانی کۆمەڵی ئیسلامیی هەموو دێن بۆ لای ئێمە،

بەو خەیاڵەوە خۆیـان ئـیعلان کردبـوو، چـونکە ئـەوان دوای کۆمـەڵی ئیسـلامیی خۆیان ئیعلانکرد، گوتبوویان ئەگەر ئێمە خۆمان ئیعلانکـرد، هـەموو دێـن بـۆ لای ئێمە، نەیانزانی کە ئێمە خەڵکمان تێگەیاندووەو پەروەردەمان کـردووە، خـەڵکی ئێمە هۆشیارەو ئەوە نییە بەچوار قسەی عاتیفی سەرکێڵ هەڵخەڵەتێ، بـەکورتی ئەوە تێبینیو سەرنجیانبوو لەسەر ئێمە.

+ ئــەوان شــتێکیان لــەناو ئیســلامییەکاندا بــڵاو کــردەوە، گوایــە "مامۆستا عەلی باپیر پیاوی ئێرانە، کۆمەڵیش ئێران لەپشتییەوەیەتی"، ڕەنگە سەبارەت بە کۆمەڵی ئیسلامیی قسەی تر هەبووبێت، خەڵکێکی تر وتبێتی کە "ئەمە دەستی یەکێتییە"، ئەوەندەی من بزانم ئەنصار لەسەر ئەو ڕەوتە ئیشی دەکرد، ئایا من لەم بارەوە پێکاومە؟

ـ بەڵێ، بەڵێ، ئەوان لە هەرشوێنەو لە هەر کاتە شتێکیان دەگوت کە بۆ ئێمە خراپ بێو بۆ خۆیان باش بێت، ئیدی بێئەوەی بزانن کە درۆیە یان ڕاستە، ئەمن لەبرایانی خۆمانو لەوانیشم بیستووە کە گوتوویانە دروستە درۆ بکەی مادام مەسڵەحەتێکی شەرعی پێ بەدیبێت، بەداخەوە، من پێم سەیر بوو، چونکە بەڕاستی خەڵکی بەتەقواو خەڵکی دڵسۆزیشیان تێدابوو، بەس پێم سەیربوو چۆن خۆیان ئیقناع کردبوو؟! کێ وای هەڵخەڵەتاندبوون کە دروستە هەندێ درۆ بکەی، یان دروستە هەندێ بوختان درۆ بۆ من بکرێ بۆ ئەوەی ناشیرینیم بکەن، تا خەڵك قسەم لێ وەرنەگرن، ئەوە لەبەر ئەوەی فلان کەس ئەگەر هەبێ ئیشی ئێمە پەکی دەکەوێ، کۆمەڵی ئیسلامیی پڕوپاگەندەی زۆر بۆکراوە، هەم بەتایبەت لەسەرەتای خۆ ئیعلانکردنو سەرهەڵدانیەوە، هەم لەلایەنی ئەنصارەوە، هەم لەلایەنی خەڵکی دیکەشەوە، چ ئیسلامیی چ غەیرە ئیسلامیی.

یەکێ لەو پڕوپاگەندانـەی کـە کـراوەو زۆر پێچـەوانەی واقیعـەو درۆیـەکی زۆر ڕوونو ئاشکرایە، ئەوەیە کە کۆمەڵی ئیسلامیی، ئێران لەپشتییەوە بـووە، بـەڵام

من پێتان دەڵێم، دوای ئەوەی کە کۆمەڵی ئیسلامیی خۆی ئیعلانکرد، برادەرانی ئێران منیان بەڕەسمی دەعوەت کرد بۆ ئەوەی پێم ڕابگەیەنن کە ئەوان زۆر ناڕازین لە خۆ ئیعلانکردنی کۆمەڵی ئیسلامیی، بێئەوەی پرسیان پێ بکرێت، ئەوان لەنێوانماندا بوون وەك وەساتە، بۆ ئەوەی پێکمان بێننەوە، دوایین جارو پێش ئیعلانکردنی کۆمەڵی ئیسلامیی، من لە تاران پێم گوتن، گوتم: من ئەوە ئاگادارتان دەکەمەوە، ئێوە چەندجار مەرجتان دانا لەسەر ئێمەو مامۆستا مەلا عەلی، ئێمە پابەندبووین بەمەرجەکانەوە، مامۆستا پابەندنەبوو، هەمیشە ئێمە تەنازولمان بۆ ئەو کردووەو ئەو نایکا، ئەوە کۆتاجارەو ئێمە چیتر ڕاناوەستین، خەڵکەکەمان بەڕاستی تووشی نائومێدیو بێهیوایی بوون، لەبەر ئەوە من ئاگادارتان دەکەمەوە، هەر کاتێك بیستتان کۆمەڵی ئیسلامیی ئیعلانکرا، ئەوە لاتان سەیر نەبێت.

ئەوان گوتیان: "نا، چۆن شتی وا دەبێو نابێو..؟"، گوتم ئەوە من ئاگادارم کردنەوە (وقد أعذر من أنذر)، تەنانەت ئەوەشم پێگوتن، دوایی ئەوەبوو کە ئێمە کۆمەڵی ئیسلامییمان ئیعلانکرد، ئەوان زۆر تووڕەبوونو قەڵس بوون، هەڕەشەیان لەمن کرد، گوتیان: "ئێمە سنوورەکان دەبەستینو هیچ مامەڵەیەکتان لەگەڵ ناکەین، بەڕەسمی ناتانناسین"، دوایی لەوێوە وەفدێکی پایەبەرزیان هات، یەك داوایان لەمن هەبوو، گوتیان: "بەس ناوی کۆمەڵی ئیسلامیی بگۆڕەو بیکەنەوە بە بزووتنەوەی ئیسلامیی، مامۆستا مەلا عەلی-ش ئیقناع دەکەین بێتەوە ناوتان، یا لەماڵی خۆی دانیشێ"، گوتم: ئەمڕۆ ناوم پێ بگۆڕن، سبەینێ نێوەڕۆکیشم پێ دەگۆڕن، ڕازی نابین، هەندێ لەبرایان بۆچوونیشیان وابوو دەیانگوت: "جا مامۆستا قەیچێکا، مادام ئەوان دەڵێن ئێمە مامۆستا مەلا عەلی ناچار دەکەین یان لە ماڵی خۆی دابنیشێ، یان هیچ پەیوەندیی پێتانەوە نابێ، ناشهێڵین بە ناوی بزووتنەوەشەوە کار بکات. ئەو وەعدەشیان پێداین، من گوتم: داوای لێبوردنم هەیە و ناتوانم، گوتیان ئاخر

دوایی ئێمە بەنوقتە لەسەرتان حساب دەکـەین، ڕاوێـژتان پێنـەکردووین، پاشـان ئەو تەکلیفەشمان قبوڵ ناکەن کە بۆ خۆشتان باشـە، چـونکە بزووتنـەوە ناوێکـە ناوی ڕۆشتووەو ناوی کۆمەڵی ئیسلامیی ناوێکی تازەیە"، گوتم بەهەرحاڵ، لەبەر ئەوەی لەژێر ناوی بزووتنەوەی ئیسلامیی پێشوودا کۆمەڵێك سلبیاتو کەموکوڕی کراوە، ئێمە دەمانـەوێ لـەوەش ڕزگارمـان ببـێ، ناوەکـەش نـاگۆڕین، بـەعاجزی هەسـتانو ناوەکـەشمان نـەگۆڕی، مەبەسـتم ئـەوەبوو ئـەو پڕوپاگەندانـەی کـە کراون، ئەوە واقیعەکەی بووە.

سەبارەت بەیەکێتییو غەیری یەکێتیی، ئەوە خۆ ئێستا دیارە چۆنین، ئێسـتا چۆنین کاتی خۆیشی هەر وابووین، بەڵام ئێمە بڕوامان بـەوە هـەبووە کـە لەگـەڵ خەڵك هەڵسوکەوت بکەین، مامەڵە بکەین، مودارا بکەین، هاوکاریی یـەکتر بکـەین لەسەر ئەو شتانەی کە بە قازانجی میللەتەکەمان تەواو دەبن، لەگـەڵ یـەکێتیشو لەگەڵ پارتیشو لەگەڵ حزبی سۆشیالیستیش، لەگەڵ هەموو ئـەو لایەنانـەی کـە لەسەر گۆڕەپانەکە لەگەڵمان بوون، چ ئیسلامییو چ غەیرە ئیسلامیی، هاوکـاریی بکـەین لەسـەر ئـەو شـتانەی کـە بـەقازانجی میللەتەکـەمان تـەواو دەبـن، لەچوارچێوەی شەرعیشـدا جێگـەی دەبێتـەوە، ئـەوە سـتراتیژی کارمـان بـووە، سیاسەتمان بەو شێوەیە بووە، ئیدی کە دوایی یەکێتیی لەگەڵ ئێمە ڕێککـەوتنی کرد، ئەوا مانای وانییە کە بەدەست لەپشتدانی ئەوان بووە، نا، من کەڕازی نـەبم بەکۆمارێکی ئیسلامیی، بە دەوڵەتێکی گەورەی ئیسـلامیی کـە هێزێکـی گـەورەی وایە کاریگەریی هەیە لەسـەر یـەکێتیشو پـارتیشو هـەموو ئەولایەنانـەی کـە لـە کوردسـتاندا بـوون، ئێسـتاش کاریگـەریی هەیـە لەسـەر ڕووداوەکـانو گۆڕانکارییەکانی عیراق، ئەگەر ئامادە نەبم ڕاوێژ بـەوان بکـەم، هـەر ڕاوێـژکردنو پرس پێکردن بۆ پاراستنی سەربەخۆیی خۆم، چـۆن لـەژێر کاریگـەریی لایـەنێکی سیاسیی لائیکدا دەبم، ئەوە بەتەئکید شتێکی زۆر نابەجێیە.

+ ئـەو کەسـانەی ڕێکخـراوی ئەنصـاریان پێکهێنـا، لـەناو جیهـانی عـەرەبی بەگشـتی و بەتایبـەتیش لــە دەوڵــەتانی کەنــداو فیکرەکــەیان ڕەواجێکی هـەبوو، خـەڵکێك زیـاتر ئـەوانی بـرووز پێـدەکرد، ئەنصـار لـەو ڕووەوە تا چەندێك کاریگـەریی هـەبوو لەسـەر شێواندنی وێنـەی کۆمـەڵی ئیسلامیی؟

ــ لەڕاسـتیدا کاریگــەریی ســەلبییان هــەبوو، بەداخــەوە ئێمــە لــەڕووی پەیوەندییەکانی دەرەوەمان، پەیوەندیمان وەك پێویست کۆنترۆڵ نـەبوو، تـەنها مەکتەبێکی پەیوەندییەکان کە هەمان بوو، ئەوەبوو کە لە تـاران بـوو، هەوڵمانـدا لە تورکیـاو لـە سـوریا مەکتـەب بکەینـەوە سـەرکەوتوو نـەبووین، بۆمـان نـەکرا، بەڕاستی وەك پێویست خەڵك‌و دۆستمان نـەبوو لـەوڵاتانی کەنـداوو لـەوڵاتانی تـر تاکو دەنگی ئێمە وەکو خۆی بگەیەنن، دەنگ‌و ڕەنگی ئێمە وەکو خـۆی پیشـان بدەن، لەبەر ئەوە ئەوانیش پێشـتر کاریـان بـۆ ئـەوە کردبـوو، خـەڵکیان هـەبوو، لەبەرئەوە پڕوپاگەندەو چەواشەکارییەکانی ئەوان جێگەی خۆی دەگـرت، دەنگـە حەقەکـەی ئێمـە، ڕەنگـە حەقەکـەی ئێمـە وەك پێویسـت نەدەکەوتـە بـەرگوێ‌و چاوی خەڵك، ئەوە کاریگەریی سەلبی هەبوو، ئێستاشی لەگەڵدا بـێ شـوێنەواری هەر ماوە، ئەوان بە ئینتەرنێت زۆر شتیان لەسەر ئێمە بڵاو کردەوە، وەکو گوتم، کاك ئەبوبەسیر کە لە (لەندەن) دادەنیشت، چەندجارێك فەتوای نارد بەبێئـەوەی ئێمە بناسێ، هەر لەبەر ئەوەی کە ئێمە لەگەڵ یەکێتیی دانیشتووین، یان لەگـەڵ پارتی، یان ئەو لایەنە سیاسییە کوردستانییانە، ئەوەیان خستبووە گوێیەوە کـە ئەوە لەدژی خەڵکە، ئێمە گوتمان "جوندولئیسلام" کە پێشـتر بـوون، خـۆ ئـەوە نەبوو ئێمە لەدژیان بووەستین، یان هیچ شتێکیان لەدژ بکەین، ئێمـە بـەزەییمان بەعەقڵ‌و بەو چارەنووسەیاندا هاتەوە کە دوایی تووشی بـوون، ئـەگینا بەڕاسـتی ئـەوە نـەبوو کەئێمـە دژایـەتییان بکـەین، خـۆ ئێمـە ئەوەنـدە بێئـیش نـەبووین دژایەتی لایەنێکی ئیسلامیی بکەین، ئەوان وایانخسـتبووە گوێیـان کـە ئێمـە چـی

دانیشتن‌و کۆبوونەوەو ڕێککەوتن کە لەگەڵ یەکێتیی‌و لەگەڵ پارتی‌و ئەملاو ئەولا کردوومانە، هەمووی لەدژی ئەوانە، کە ئەوە هەمووی زۆر پێچەوانەی حەقیقەت بوون، هەر بۆیەش من شتێکم نووسی، ئەوکاتە لەدوای ئەوەبوو کە ئێمە بارەگاکانمان گواستەوە بۆ ناوچەی (دارەشمانە)، لەژێر ناونیشانی (أنصار، أم أغمار؟)، کە حەقیقەتی ئەو تاقمو پێڕەم بەڕاستی ڕوون کردەوە، کە ئەوە حەقیقەت‌و حاڵیانەو یەکێك لە خاڵە سلبییەکانیان ئەوەبوو کە سەرکردەکانیان دوای ئەوەی بارەگاکانیان مووشەکبارانکران، هەمووی دەرچوون‌و پێشمەرگەکانیان بەکوشت دان، بەتایبەت ئەوانە کە میوانیان بوون‌و غەریب بوون، ئەوان ڕێیان پێ نەدەزانی، هەموو تەرمەکانیان لەو شاخ‌و داخەدا کەوتن‌و بەرپرسەکانیشیان هەموو وەکو بەرزەکی بانان بۆی دەرچوون، ئەوەش زۆر پێچەوانەی شەرعە، چونکە (الامام جنّة)، وەکو عەرەب دەڵێ: "إنّما جعلتك إمامي لتكون أمامي"، دەبێت هەردەم لە پێشەوە بیت. هەڵبەت خوای پەروەردگار منی کردە بەلاگێڕی کۆمەڵی ئیسلامیی بە هۆی گیرانمەوە، من پێموایە ئەوە واجبی شەرعی خۆم بوو، تۆ دەبێ بەلا لەو خەڵکە بگێڕییەوە، نەك ئەوان بەربەلاکەی و بۆ خۆشت بۆی دەرچی.

+ مامۆستا، باسی عەرەبەکانت کرد، لە هەندێ کەناڵی ئاسمانی باس لەوە دەکرا کە دوای جەنگی ئەفغانستان، ڕێکخراوی ئەلقاعیدە پەرتەوازە بوون، کۆمەڵێك لەوان، کۆمەڵێك لە عەرەبەکان لەوانەی کە لەڕێکخراوی ئەلقاعیدەدا بوون، گەیشتنە چیاکانی سنووری ئەنصارولئیسلام، هێندەی ئێوە ئاگادار بن، تا چەندێك ئەوە ئەسڵی هەبوو؟ ئایا ئەو عەرەبانە پاشماوەی ئەلقاعیدە بوون یا خەڵکی دەوروبەری عیراق بوون؟

ـ لەکاتی لێکۆڵینەوەدا لەزیندان زۆر ئەو پرسیارەیان لێدەکردم، وەڵامی من ئەوەبوو، بەڕاستی من بەبەڵگەوە هیچ شتێکم بەدەستەوە نەبوو، چونکە ئێمە تێکەڵیمان لەگەڵ ئەنصار بایی ئەوەندە بوو کە قەناعەتیان پێ بکەین، تا واز لەو فیکرەیە بهێنن، ئەوەندە بووە کە ئامۆژگارییان بکەین، هیچ پەیوەندییەکی کەمان نەبووە لەگەڵیان تاوەکو لە نهێنییەکانیان ئاگادار بین، ئەوانیش ئەو عەرەبانەی کە لە گەڵیاندا بوون زیاتر لەدوورەوە دایان دەنان لەسەربازگەیەك، کەمتر دەیانهێشت تێکەڵ بەو شوێنانە بن کە بنکەو بارەگاکانی ئێمەی لێبوون، بۆ ئەوەی نەکەونە ژێر کاریگەری لێداوانو بیرو بۆچوونەکانی ئێمە، بەڵام ئەوەندەی کە ئێمە لە یەکێتیی دەمان بیست کە خەڵکی قاعیدەیان لەناودایەو ئەبو موسعەبی زەرقاوی لەوێیەو لەوێ بووەو خەڵکی تر، بەڕاستی ئەوە قسەی ئەوان بوو، من وەکو خۆمو ئەوەی کە من ئاگادارم، هیچ بەڵگەیەکم بەدەستەوە نەبوو کە خەڵکی قاعیدەی لێ بوبێتو هاتبێت، ڕەنگە هاتبێتیشن، نازانم، بەس من وەکو خۆم هیچ شارەزاییەکم لەو بارەوە نەبوو، زانیارییەکی وا کە پشتی پێ ببەسترێ.

+ واتە ناتوانین بڵێین ئەوانە پاشماوەی قاعیدە بوون؟

ـ هیچ زانیارییەکم لەو بارەوە نییە، ڕەنگە هاتبیشن، من نازانم، مام جەلال چەند جار باسیدەکرد کە من تەئکیدمو بەڵگە هەیەو دەلیل هەیەو شتیان هەموو تۆمار کراوە، پەیوەندییەکانیانو ئەوانە، ئیدی خۆ ئەوە هیچ شتێکی پێشانی من نەداوە، کەسێك کەلایەتی دەبێ ئەو شتانە دەرخا، من کە هیچمم لا نییە، دەڵێم نازانم.

+ مامۆستا، بێینە سەر شێوەی پەیوەندیی ئەنصار لەگەڵ کۆمەڵی ئیسلامیی، لەڕووی مەیدانییەوە، ئەو پەیوەندییە چی بوو کە گرووپی ئەنصارولئیسلامی بە کۆمەڵی ئیسلامیی دەبەستەوە؟

ـ هیچ پەیوەندییەکی مەیدانیمان نەبوو، بنکەکانی ئەوان جیابوون، بنکەکانی ئێمە جیابوون.

+ مەبەستم لە ڕووی مەیدانی، لە ڕووی جوگرافییەوەیە، نەك ئەوەی لە مەیدانی شەڕدا بە یەکەوە بووبن.

ـ نا، لەڕووی جوگرافییەوە بنکەکانمان لێك نزیکبوون، بەڵام ئەو نزیکییە نا کە هی ئێمە پێش هی ئەوان موشەکباران کرا، لێك نزیکبووین بەو مەعنایە، کە دیارە ئەوان هەوڵیان دەدا لە خورماڵ بنکەیان هەبێت، گوتمان هەر شوێنێك لەژێر کۆنترۆڵی ئێمەدا بێ، نابێ ئێوە بنکەتان لێی هەبێت، بەڵامماڵیان لەوێ بوو، ماڵەکانمان پێ دەرنەکرا، لەگەڵ یەکێتیش باسمان کرد، گوتمان ئێمە ئیمکانیەتمان نییە لەشوێنی تر خانوویان بۆ دروست بکەین، بەڕاستی وەکو لایەنێکی ئینسانیش، ماڵو خێزانیان بۆ کوێیان بەرین، خانوو بەرەشیان نییە، جا ئەوان ماڵو منداڵیان لەناو ئێمەدا هەبوو، ئەگینا بنکەو بارەگایان نەبوو دوور بوون لەئێمە، بەڵام جارجار کە خەڵکی ئێمەو ئەوان یەکتریان دەبینی، تەبعەن پێشمەرگە هەر یەکتر دەبینن لەبازاڕی خورماڵ، یان ئێمە ئەگەر جارێك خەڵکێکمان چووبێتە بیارە، یاخود ئەوان ئەگەر وەفدێکیان دەهات، کێشەیەك دەبوو، یان ئێمە بانگمان دەکردن بۆ ئەوەی کە ئامۆژگارییان بکەین، چەند جارێك ئەوەبوو، هەموو هەوڵو ماندووبوونێکی ئێمە بۆ ئەوەبوو کە ئامۆژگارییان بکەین تا دەستبەرداری ئەو فیکرەیەو ئەو بۆچوونانەی خۆیان بن، کە خۆیان زیانی لێ دەکەن، موسڵمانانیش زیانی لێدەکەن، زیان بەئێمەش دەگەیەنن.

+ گرووپی ئەنصار زۆر کاری نادروستیان بەناوی ئیسلامەوە دەکرد، زۆر گرفتیان بۆ کاری ئیسلامیی لەکوردستان، بەتایبەت بۆ کاری کۆمەڵی ئیسلامیی دروست دەکرد، لەبەرامبەردا، بەچاوپۆشین لەو کارانەی ئەنصار، زۆرجار کۆمەڵ تاوانبار دەکرا، ئەوەی گوایە لەژێر

بـاڵی (کۆمـەڵ)دا ئـەو کارانـەیان دەکـرد، بەتایبـەت هێرشـکردنە سـەر هێزەکانی یەکێتیی نیشتیمانی، ئەوە تا چەندێك ڕاستە؟

ـ بەڕاستی سەبارەت بە یەکترکوشتنی ئەنصارو یەکێتیی، پێمان وابـوو ئـەوە شەڕ بووە، من لەو بارەوە عەدل دەڕۆم، قسەی حەق بۆ هەرکەسێ بوو دەیکەم، یـانی یـەکێتیی نـاوی تـیرۆرو تیرۆرسـت لـەوان دەنـێ، لەبـەر ئـەوەی ئـەوانیان کوشتووە، من پێموابوو ئەوە شەڕ بوو، لەشەڕدا کێ دەرفەت لـەکێ ببینـێ شـەڕ دەکـا، ئەنصـار دەیـانگوت یـەکێتیی دەستپێشـخەر بـووە، یـەکێتیی دەیـانگوت ئەوان دەستپێشخەر بوون، یەکێتیی جاری وا هەبووە بە ناشێیی بە نـاو ئەڵغامـدا کەوتوون و خەڵکێکی زۆریان لێ کوژراوە، جـاری وا هەیـە ئەنصـار شـەبەیخونیان کردۆتـە سـەر ئـەوان، بەنیسـبەت ئـەو یـەکتر کوشـتنەوە ئـاوابووە، ئـەوەی مـن تێبینیم لەسـەری هـەبوویێت، لەسـەر دیـل کوشـتنەکە بـووەو پێشـم گـوتن: مـن بەقسەی خۆتان دەتانگرم، ئێوە دەڵێن یەکێتی بەموسڵمان نـازانین، هەرچـی لـە ڕیزی یەکێتیش بێت بەموسڵمانی نازانین، تۆ ئەگەر بەموسڵمانی نـازانی، وەختـێ کە بەدیلی دەگری، دەبێ داوای موسڵمانبوونی لێبکـەی، ئەگـەر موسـڵمان نـەبوو ئەوجار بیکوژی، بەڵام ئێوە ئـەو دیلانـەتان کوشـت بەبێئـەوەی داوای موسـڵمان بوونیان لێبکەن، من بە (ئەبو وائیل)م گوت کە (قازی)یـان بـوو، گـوتی وەڵڵاهـی شـێخ ڕاسـت دەکـەی، وەڵامیشـم پـێ نییـە، بـۆ ئاگادارییـت، پرسـی منیشـیان نەکردووە کە کوشتوویانن"، گوتم: ئەی تۆ چ قازییـەکی؟ گـوتی: "ڕاسـتییەکەی پێش ئەوەی بیانهێننە لای من کوشتوویانن"، گوتم، چونکە ئەوانـە مـادام تـۆ بـە موسڵمانیان نازانی، دەبـێ داوای موسـڵمانبوونیان لێبکـەی، وەرە موسـڵمان بـە،

ئەگەر موسڵمان نەبوو، ئەو جا بیانکوژی[8]. بیستوومە کابرا گوتوویەتی کاکە مەمکوژن بەخوا بەڕۆژووم، یا نوێژی بەیانیم کردووە ! !

بۆیە پێموایە ئەو یەکترکوشتنانەی ئەوان و یەکێتیی زەرەری بۆ هەردوولایان بووە، بەڵام پێشموایە یەکێتیش هەندێك شەڕ دەیتوانی خۆی لێ لابدا، تۆ ئەوە ئەنصار بۆت لە مەیدانێ ڕاوەستاوەو موشتەری شەڕییە، یەکێتیی دەیتوانی خۆی لێ دوور بگرێ، بەڵام ئەوانیش جاری وا هەبوو نەخشەو پیلانیان دادەنا کە پێیان وابوو گورزی چاك لە ئەنصار دەدەن، دوایی بەسەر خۆشیاندا دەشکایەوە، چەندین جار شتی وابووە، من بیستوومە خۆشیان لە نێو خۆیاندا گلەییان لەخۆیان کردووە.

سەبارەت بە شتی دیکە، ئەوەی من زۆر تێبینیم لەسەری هەبوو، مامەڵەیان بوو لەگەڵ خەڵك، خەڵکیان سەغڵەت دەکرد، من بیستوومە لۆریە سابوون هاتووەو لەبەر ئەوەی وێنەی ئافرەتی تێدابووە، لەسەر کابرایان پێویست کردووە کە هەموو وێنەی ئافرەتەکان بەمووس لێبکاتەوە، لەبەر ئەوەی ناشەرعییە ! ! جا ئەوە ئەزیەتدانێکی زۆری خەڵکە بە بێ هیچ بەڵگە و پاساوێك، یان ئافرەت دەبێ بەپەچەوە بێت، ئینجا پیاو حەتمەن دەبێ هەموو بێن بۆ نوێژی جەماعەتو ریش بهێڵنەوە، یان هەندێك کەس ئەگەر هەڵەی شەرعی کرد باجیان لێ سەندووە، پارەیان لێسەندووە، دیارە ڕەنگە هەندێ زیادەڕەوی خەڵکیش هەبووبێ، بەڵام ئاوا چارەسەر ناکرێ و ڕەنگە هەندێ شتی خراپتریش لەوانەیان هەبووبێت کە لەگەڵ خەڵکی کردوویانە، لە ئەنجامی ئەوەدا کە بەڕاستی بیروبۆچوونەکانیان زۆر کاڵو کرچ بوون، سەبارەت بە تێگەیشتن لە ئیسلام و کاری ئیسلامیی و مامەڵە لەگەڵ خەڵك، من بیستوومە کە دوو

---

[8] لێرەدا قسە بەپێی عەقڵییەتی ئەوان دەکەم و دەمەوێ بە قسەی خۆیان بیانگرم، نەك خۆم ئەوەم پێ ڕاست و ڕەوا بێ.

پێشمەرگەیان نەبووە لەخەڵکی بیارە، لەکاتێکدا کە مەڵبەندو مەرکەزیان لەبیارە بووە، ماناى وایە کە تۆ فاشلى، تۆ نەتوانى لەدێیەکی (٥٠٠ ــ ٦٠٠) ماڵی چوار پێشمەرگە بۆ خۆت ڕاکێشى، قەناعەتیان پێ بکەی، ماناى وایە کە تۆ مامەڵەت لەگەڵ خەڵکدا مامەڵەیەکی سەقەتە، ئەوەی کە من تێبینیم هەبووبێ زیاتر لە بوارى مامەڵە لەگەڵ خەڵکدا بووە.

+ جارى وا هەبووە هەندێ ڕۆژنامە یان کەسایەتى لێدوانیداوە کە "ئەنصار لەژێر باڵی کۆمەڵەوە ئەو چالاکییە سەربازییانەیان کردووە"؟

ــ ئەوە ڕاست نییە، ئێمە ڕێککەوتننامەمان لەگەڵ یەکێتیی هەبووە، بە ئەنصاریشمان دەگوت، ڕێککەوتن لەگەڵ یەکێتى دەپارێزینو بەشەرعیشى دەزانین، ڕێگە نادەین بەئێوە لەبن باڵی ئێمەوە بێن لە یەکێتیی بدەن، ڕێگەش نادەین بەیەکێتیی لەبن باڵی ئێمەوە بێن لە ئێوە بدەن، هەموو لامان ئاگادار کردبوون، تا کۆتا چرکەش پارێزگاریمان لەو بەڵێنو پەیمانە کردبوو لەگەڵ هەردووکیان، نەڕێگەی یەکێتیماندا و نە ڕێگەی ئەنصاریشمان دا، هەموو لاش دەزانن، هەرچی گوترابێت لەو بارەوە هەمووی درۆو دەلەسەیە، بەس یەکێتیی جارى وا هەبوو کە تێك دەشکا، تێکشکانەکەی خۆیان بەوە پینە دەکرد، وەڵڵا کۆمەڵ یارمەتى داون، ئاخر بەڵگەتان هەیە؟ سەرکردە سەربازییەکانیان وایان دەگوت، سیاسییەکانیان خۆیان ئیقناع دەکرد شکستەکەی خۆیان بەوە بشارنەوە کە ئێمە بۆیە شکستمان هێناوە، چونکە کۆمەڵی ئیسلامیی یارمەتى داون؟ ئەوە ئەصڵو ئەساسی نییە، لە خەڵکی شارەزوورو هەورامان بپرسن، ئەرێ کۆمەڵی ئیسلامیی یارمەتى داون، من قسەم لەوە نییە پێشمەرگەیەك بەبێ ئاگاداریی ئێمە چووبێت، ئەوە شتێکی دیکەیە، ئەوە هەردەبێ، ڕەنگە لەیەکێتیشدا ئەنصار ڕێکخستنی هەبووبێو هاوکارى کردبن، وانییە، لەناو پارتیشدا خەڵك هەیە هاوکاریی لایەنێکی تر دەکات، بەڵام وەکو کۆمەڵی

ئیسلامیی، ئێمه بڕیاریشماندابوو که هەر یەکێك لە ئێمە پێچەوانەی سیاسەتی کۆمەڵی ئیسلامیی بجووڵێتەوە، بەتایبەت لەهاوکاریکردنی ئەنصار، ئێمه فەسڵی دەکەین، من بەڕاشکاوی پێم دەگوتن: برایانی پێشمەرگە، کێ عەقڵی بە عەقڵی ئەنصار دەخواو ئەو نەهجەی ئەوانی پێ ڕاستە، ئەو شێوەکارەی ئەوانی پێ ڕاستە، که ئێمه پێمان هەڵەیەو پێمان وایە کە ئیسلامی پێ ناشیرین دەبێ، لەسەری قەرزار دەبنەوە، خواحافیزی بێت، بەسەیارەکەی خۆشمان دەیبەین، خوای لەگەڵ بێ!! بەڵام با لێرەدا نەبێ، بە ڕواڵەت لەگەڵ ئێمە بێت و وەکی تریش ئیش بۆ ئەوان بکات، ئێمه بخاتە حەرەجەوە لە بەردەم خەڵکی تر، بە ڕاشکاوی پێمان دەگوتن، ڕێمان لە کەس نەدەگرت، ئێمە هیچ فشارێکمان لەکەس نەدەکرد، خەڵکێك کە قەناعەتی بەوان بێت بڵێین نەخێر، دەمانگوت فەرموو خوات لەگەڵ، فەسڵمان دەکرد.

+ وەك ئێمە هەستمان پێدەکرد، ئەنصار ئیزدیواجیەتێك هەبوو لە هەڵوێستەکانیاندا، ڕێککەوتنی کۆمەڵیان لەگەڵ لایەنە سیاسییەکان، بەتایبەتی لەگەڵ یەکێتیی بەشتێکی ناشەرعی دەزانی، بەڵام خۆیان (وەك ئاگادارین) دانیشتنیان هەبووە لەگەڵ سەرکردایەتیی یەکێتی، بەڕای تۆ، ئایا ئەمە جیاوازیی و دووڕوویی هەڵوێستی ئەنصار دەرناخا؟

ـ کاك عەبدوڕڕەحمان عەبدوڕڕەحیم کە لەنێوانیاندا بوو (نێوانی یەکێتیو ئەنصار)، لە چاوپێکەوتنی لەگەڵ ڕۆژنامەی "هاوڵاتی" دەڵێ: "تا ئێستا نۆ جار کۆبوونەوە لەگەڵ یەکێتیی کراوە". زۆربەی کۆبوونەوەکانیش مامۆستا کرێکار و ئەنصار دەچوون بۆ لای یەکێتیی، لەگەڵ ئەوان دادەنیشتن، جا بانێکەو دوو هەوا، شتێکی ناڕەوایە، ئەوەی بۆ تۆ ڕەوایە بۆ چی بۆ من ڕەوا نەبێ، خەڵکی ئێمە پێیان گوتبوون، برایانی مەکتەبی فەتوای ئێمە وتووێژێکی سێ سەعاتییان لەگەڵدا کردن، یەکێ لەوان ئەوەیان پێ گوتبوون کە بۆچی؟ ئەوان گوتبوویان:

"چونكه ئێوه كۆمەڵێكی ناشەرعین"، بەئێمەیان گوتبوو، لەبەر ئەوەی كۆمەڵی ئیسلامیی ناشەرعییە، بۆیە دەڵێین دروست نییە لەگەڵ خەڵك دابنیشیٚ، بەڵام ئێمە لەبەر ئەوەی كۆمەڵێكی شەرعین، قەیناكا ئەگەر دابنیشین، بێگومان ئەوە شتێكی بێجێیە، لەو گفتوگۆ فیكرییانەدا ئەو شتانە زۆرن، باسكراون، ئەوە ئێستا هەن، پارێزراون، ئەوان بەڕاستی هیچ بەڵگەیەكی وایان بەدەستەوە نەبوو بۆ قسەكانی خۆیان.

+ مامۆستا، لەو قۆناغەدا بەتایبەت، كە من پێی دەڵێم قۆناغی بەر لەدەستگیركردنی جەنابت و تیایدا ئەو ستەمانە لەكۆمەڵ كرا، هەندێك دەزگاو لایەن، هەندێك كەسایەتی، ئیتر شتی ڕەسمی بێت یان پڕوپاگەندە، وایان بڵاو كردەوەو بەرپرسیارێتی ئەو ڕووداوانەیان دەخستە ئەستۆی سەركردایەتیی كۆمەڵ، ڕووداوی مووشەكبارانەكە، بەوەی نەیانویستووە ئەو سنوورە بەجێ بهێڵن، ئەمە تا چەندێك ڕاستە؟ بە ڕای بەڕێزتان كێ بە پلەی یەكەم لەو ڕووداوانە بەرپرسیارە؟

ـ باسم كرد كە ئێمە چەند جارێك داوامان لە سەركردایەتیی یەكێتیی كرد كە هاوكاریمان بكەن كەئێمە ئەو ناوچەیە چۆڵ بكەین، باسم كرد كە لە سەرەتاوە برایانی خۆمان ئەو ڕایەیان لاپەسەند نەبوو، بەڵام دوای ئەوەی خەڵكی خۆمان قەناعەتیان هات، ئینجا یەكێتیی ئامادە نەبوو، مام جەلال گوتی: "پرس بە مەكتەبی سیاسیمان دەكەم"، ئیتر دوایی شتەكەیان هەر خەواند، خەواندیان تا نەتیجە ئەو مووشەكبارانەی بە سەردا هات، واتە دوای ئەوە برایانی خۆمان قەناعەتیان هاتبوو، منیش مام جەلالم بینی، ئەوان ئامادە نەبوون. جارێك مام جەلال ئامادەبوو، شوێنێكی بۆ پێشنیاز كردین، (بەری مەرگە)، گوتم: مام جەلال، (بەری مەرگە) دەبێ بە كەڵەكو بەلەم بپەڕینەوە، عاسیٚ دەبین، ئەگەر هاوكاریمان دەكەن با بچینە ناوچەی پشدەر. ئەوە بۆ ئێمە شوێنێكی باش بوو،

ئەو بۆ ئەوێ ڕازی نەبوو، یان جارێکی دی مـام جـەلال گـوتی: "بچـن بـۆ چـەمی ڕێزان یا بۆ قەرەداغ"، ئێمە گوتمان: مام جەلال، بۆ خۆت دەزانی بەکەڵك نایـەن، دیـارە مەبەسـتتان ئەوەیـە کـە هـەر لێـرە بـین، ئـەوە مـەرجێکی تەعجیزییـە. نەگونجا. ئیدی دوایی هـەتا بـۆ (بـەری مەرگـە)و شـوێنی تـریش ئەوەشـیان هـەر خەواند، دیارە مەبەسـتیان هـەر ئـەوەبوو کـە ئێمـە لـەوێ بمێنینـەوە، وام دێتـە بەرچاو، بەس مەرج نییە ئەوە ڕەئـی مـام جـەلال خـۆی بووبـێ، بەڕاسـتی لـەناو سـەرکردایەتی یەکێتیـدا مـام جـەلال، دوای ئـەویش کـاك کۆسـرەت ڕەوڵ لـە هەموویان زیاتر بۆ ئێمە بە پەرۆش و لە ئێمە تێگەیشتوو دەهاتنە بەرچاو، بـەڵام دیارە ئەوانیتر ڕەئییـان وا نـەبوو، مـام جـەلال خـۆی جارجـاریش بـۆ منـی بـاس دەکرد و دەیگوت: "ڕەئی هەموو یەکێتیش وەکو هی من نییە"، ڕەنگە نەك هـەر لەگەڵ ئێمە، مام جەلال لەگەڵ خەڵکی تریش زیاتر بەلای نەرمیو لێکتێگەیشتندا بشکێتەوە، بەڵام گرنگ ئەوەیە بەنیسبەت ئێمەوە وەکو یەکـە، ڕەئـی یـەکێکیان بووبێت یان هی هەموویان بووبێت، گرنگ ئەوەیە کە نەگونجا، یاخود هاوکارییـان نەکردین کـە ئێمـە ئـەو ناوچـەیە بـەجێ بهـێڵین، لەگـەڵ داواکـردنو سـووربوونی زۆریشـمان، ئێمـە پێشـبینیی ئـەوەمان دەکـرد کـە بـەئاگری ئـەوان بسـووتێینو پریشکمان بەرکەوێ، پێشبینیمان کردبوو بەڕاستی، بەس خۆ چارمان نەبوو، بـۆ کوێ بچین، شوێنێك نەبوو بۆی بچین.

+ ئـەو وتەیـە تـا چـەندێك ڕاسـتە کـە دەڵـێ: "سـەرکردایەتیی کۆمـەڵ ئـەوکات نـەیانتوانی واقیعەکـە بخوێننـەوە؟ یـان نـەیانتوانی هەسـت بـەو مەترسییە بکەن کە خەڵکانیتر لەدەرەوەی کۆمەڵ هەستیان پێدەکرد، کـە ئەمریکا جدییە لەشەڕی عیراقو شەڕی ئەنصاریش"؟

ـ نا، ئەوە ڕاست نییە، چونکە مام جەلال هەر خۆی پێی گوتم، گوتی: "فـلان کەس، بە ئەنصار بڵێ ئەگەر واز نەهێنن، سولحمان لەگەڵ نەکەن، واز نەهێنن لە

شەڕو تەقە، من ناچار دەبم، ئەگەر بۆم بکرێ ئێران دێنم، ئێران بەقسەم نەکا، ئەمریکا دێنم، قیروسیا دەکەم، بەڵێ ڕەنگە عەیبەمان بێتە سەر بەڵام من ناچارم".

من دوایی ئەوەم بەئەنصار گوت، گوتم حاڵو حسابێکی وا هەیە، پێمان گوتن، ئیتر نازانم ئایا ڕاستەوخۆ پێمگوتن یاخود برایەکم نارد، گوتم پێیان بڵێن کە مام جەلال ئاوا دەڵێ، "ئەگەر ناچارم کەن، کێم بەردەست کەوێ دەیهێنم کە شەڕی ئەوانی پێبکەم، کە لەم ناوچەیە دەریان کەم"، ئەوان ئەو قسەیان نەچووە گوێ، کەواتە ئێمە زۆرچاك دەمانزانی، لەبەرچاوم بووەو دەمزانی، ئەمریکا پێویستی بەیەکێتیی هەیە، پێویستی بەلایەنە سیاسییەکان هەیە کە شەڕی بۆ بکەن، هاوکاریی بکەن بۆ شەڕی دژی ڕژێم، یەکێتیش ناتوانێ هاوکاری ئەمریکا بکا هەتاوەکو کێشەی ئەنصاری لەکۆڵ نەبێتەوە، من زۆر لەبەرچاوم ڕوون بوو، بەبرایانی خۆمانم دەگوت کە ئەوانە لێ دەدرێن، بۆ ئەوەی کە یەکێتیی پشتی ئەمین بێت، ئەمریکا پێویستی بە یەکێتییو لایەنە سیاسییەکان هەیە کە هاوکاریی بکەن، لەبەر ئەوە، ئەگەر گوترابێ پێشبینی نەکراوەو نەزانراوە، نا، ئێمە دەمانزانی، بەڵام نەمان دەزانی کە لەخۆمان دەدەن، ئەوەمان نەدەزانی، دەمانزانی لە ئەنصار دەدەن، بەڵام نەماندەزانی کە لە خۆمان دەدەن، چونکە هیچمان لە خۆماندا شك نەدەبرد، نالێین ئەوەی پاکە بێباکە، ئێمە بەڕاستی هیچمان لە خۆماندا شك نەدەبرد، نەماندەزانی کە لەخۆمانەوە دەست پێدەکات، بەڵام زۆرجار دەمانزانی کە ئەو ناوچەیە شەڕی لێدەبێ، هەوڵیشمانداوە کە ئەو ناچەیە چۆڵ بکەین، نەك لەبەر ئەوەی لە خۆمان دەدرێ، لەبەر ئەوەی دەمانگوت ئەگەر لێرە شەڕ ببێ، هەر شتێکی ناخۆشە لەپەناتەوە خەڵك بکوژرێ، تێوە ڕابمێنی، هیچیشت لە دەست نەیەت. لەبەر ئەوە گوتمان لەم ناوچەیە دوور بکەوینەوە، کە ئەوان بەقسەمان ناکەن هەر دوور کەوینەوە چاکە.

+ ئایا ئەو کات ئاسان نەبوو کە چەك دابنرێت؟ قۆناغی پێش چوون بۆ دارەشمانەو مووشەکباران کە چەك دابنێن و بێنە نێو شارەکان؟

ـ نا، بۆمان نە دەکرا.

+ یان بۆ نموونە بێنە نێو شارەکان بە بێئەوەی ناوچەیەکی تایبەتتان هەبێت؟

ـ ئەوە بە ڕێککەوتن لەگەڵ یەکێتیی نەبوایە نـە دەکـرا، سـەبارەت بـە هێـزی چەکداریشمان، ئێمە ئەو کاتە لەگەڵ یەکێتیی قسـەو وتوویـژمان هـەبوو، چـونکە مەسەلەکە هەروا نەبوو کـە ئـەمریکا لـە ڕژێـم دەدات، ڕژێـم دەڕووخـێ و خـاپوور دەبێ، قسە لەوەش دەکرا کە ڕژێم دژە هێرش بکا، قسـە لـەوە دەکـرا کـە ڕژێـم بەرەو کوردستان هێرش بهێنێ، ئێمە لە تەدابیری ئـەوەدا بـووین و قسـەش لـەوە دەکرا کە ئێمە چۆن بەرگری لەکوردستان بکـەین، واتـە هـیچ مـەعقول نـەبوو کـە ئێمـە چـەکەکانمان دابنـێین کـە هێشـتا هـیچ نەقـەوماوە، خـەڵك هـەر ئەوکاتـە تانەشـیان لێـدەداین، زۆر تانـەیان لێـدەدایـن کـە هـیچ نـەبووە ئەوانـە لـەخۆوە چەکەکانیان دانا، بەرگری لە کوردستان ناکەن، چونکە ئەوکاتە ئەوەی کە دوایی ڕوویدا، خەڵك بەو شێوەیە پێشبینی نەدەکرد، قسە لەوە دەکرا کـە ڕژێـم هێـرش دێنێ، سلێمانی لەمەترسیدایە، کوێ لەمەترسیدایە، قسـە لـەوە دەکـرا کـە چـۆن دیفـاع بکـەین، هـەتا یـەکێتیی داوای لێکـردین کـە هێنـدێ هێزەکانمـان بهێنینـە پێشێ، بۆ چەمچەماڵ، کفـری، ئێمـە داوامـان لێکـردن باشـە هاوکاریمـان بکـەن، هێنـدێ چـەکی زیادەمـان بـدەنێ و ئیمکانییـەتمان بـدەنێ، لەبـەر ئـەوە ئەوکاتـە چـەکدانان شـتێکی بێجێبـوو، هـەر سـڵی لێدەکرایـەوە، دوای گواسـتنەوەش بـۆ (دارەشمانە)، دوای ئەوەش کە گواسـتمانەوە بـۆ دارەشمانـەو مووشـەکبارانەکە، ئەگەر دەتەوێ قسەی لێدەکەین.

+ فەرموو.

ـ ئەوە دوای ئەوە کە ئێمە ئەو برایانەمان بەزوڵم لە خورماڵو ئەحمەدئاوا شەهیدو بریندار کران، خوای گەورە بەشەهیدی وەرگرتبن، بارودۆخێکی ناخۆشمان بەسەردا هات بەبێئەوەی چاوەڕوانی ئەوە بکەین، (١ ـــ ٢) نوێنەری کۆماری ئیسلامیی هاتن بۆ لام، ئەوکاتە ئێمە لەشاخەکانی پشتی ئەحمەدئاوا بووین، گوتیان: "ئێمە هاتووین، ئاغای موحەممەد جەعفەری هاتووە کە دۆستایەتی لەگەڵ مام جەلال هەیە، (کاتی خۆی بەرپرسی قەرارگای ڕەمەزان بوو)، گوتیان ئەو لە سلێمانیەو ئێمەی ناردووە بۆ لای تۆ کە تۆ بێی لە (گوڵەخانە) مستەفای سەید قادرو ئەوان لەوێ دەبن، لەوێ یەکتر ببینن‌و بەیەکەوە بچن بۆ سلێمانی‌و لەوێ ڕێککەوتن لەگەڵ یەکێتی بکەن بۆ ئەوەی بارەگاکانتان بگوازنەوە، چیتر زەرەر نەکەن، چیتر خەڵکتان نەکوژرێ، مام جەلال‌و ئەوانیش زۆر ناڕەحەتییان دەربڕیوە، زۆر پێیان ناخۆش بووە". ئەوان وایانگوت، دیارە ئێمەش گوتمان هەرچەندە پاش بارانە کەپەنەکە، بەڵام هەرچاکە، هەر نەبێ خەڵکێکی زۆرمان هەیە با زیاتر تووشی زەرەر نەبین، ئێمە چ گامان لەو گێرەدا نەبوو بەڕاستی، پێشتریش داوامان کردبوو، بەداخەوە یەکێتیی بەقسەی نەکردووین، بەڵام ئێستاش زەرەر لەنیوەی بگەڕێتەوە باشە، ئەوەبوو من چوومە سلێمانی لە گوڵەخانەوە، لەبارەگای کاک موحەممەدی حاجی مەحمود سکرتێری حزبی سۆسیالیست کە کاک عەبدوڵڵای برای لەوێ بوو، بەڕاستی زۆر خزمەتیان کردین، ڕێزیان لێگرتین، هاوکارییان کردین، ئێمە چووین بۆ سلێمانی، لەوێ لەگەڵ ئەو برادەرانە دانیشتین، لەگەڵ مەکتەبی سیاسیی یەکێتیی، ڕێککەوتن لەسەرئەوە کرا کە بنکەو بارەگاکان بگوازینەوەو ئەوان هاوکاریمان بکەن، هەم پارەمان کە لەلایان بوو، بەشێك لەپارەکەمان بۆ بگێڕنەوە، قەرزی خۆمان لایان بوون، قەرزی چەند مانگێك، هەم سەیارەمان بۆ بگرن، ئاسانکاریی ئەمنی‌و ئەوانەمان بۆ بکەن، لەوێش هاوکاریی بکرێین‌و لە دارەشمانە چادرو شتمان بدەنێ، هەرچەندە هاوکارییەکی وا نەکراین، بەس هەر

خەڵکی ناوچەکە کە چووین هاوکارییان کردین، خەڵك بەڕاستی دەرگای ماڵەکانیان بۆ کردینەوەو زۆر هاوکارییان کردین، خەڵکی بتوێن - پشدەر. چۆنیەتی گواستنەوەکە بەو شێوەیە بوو، بە ڕێککەوتنێك کە لەنێوان ئێمەو یەکێتی کرا، بەچاودێریی نوێنەری کۆماری ئیسلامیی ئێران.

+ مامۆستا، لە دوای قۆناغی دارەشمانەوە، پێموابێ لەدانیشتنەکانی شووورادا باس لە هەڵوەشاندنەوەی مەکتەبی عەسکەری کرا، ئەوە کەی بوو؟ چۆن تاووتوێی ئەوە کرا؟

- ئەوە بەو شێوەیە بڕیاردرا، ئێمە گوتمان کاتی خۆی چەکمان هەڵگرتووە، بە پلەی یەکەم لە دژی ڕژێم، بەپلەی دووەم بۆ بەرگریی لە قەوارەو بوونی خۆمان، وەکو چۆن هەرلایەنێکی دیکەی بچووك و گەورە چەکی پێبووە، میلیشیای هەبووە بۆ ئەوەی بەرگریی لە بوونی خۆی بکا، بەڵام بەڕاستی بەپلەی یەکەم بۆ بەرگریی لە کوردستان و لە وڵات و میللەتی خۆمان، لە سەرەتاوە بۆ ڕزگارکردنی کوردستان، ئێمە چەکمان دوای ڕاپەرینی (١٩٩١) هەڵنەگرتووە، پێش ئەوە پێشمەرگەمان هەبووە، شەهیدمان هەبووە، لە زیندانەکانی رژێمدا خەڵکی ڕێکخستنەکانمان شەهید کران بە ئەشکەنجە، لە بەرەکانی شەڕدا خەڵکمان شەهید بوون لە دژی ڕژێم، ئینجا دوای ئەوە کە ڕژێم ڕووخا، پاساوی چەك پێبوون بەپلەی یەکەم نەما، ئەوەیەك، دوو، بەڕاستی گوتیشمان بابیانووشمان پێ نەگیرێ، ئەمریکا هەر لە بیانوو دەگەڕێ، بابیانوومان پێنەگرێ، بارودۆخەکەشمان وابینی کە بەڵێ لەمەو دوا ئەوا دیموکراسی دەبێ و خەڵك بواری دەبێ قسەی خۆی بکاو چالاکی خۆی ئەنجام بدا، ئەوە ڕژێم نەما هەڕەشە لە کوردستان بکا، باقی لایەنە سیاسییەکان پێکەوە ڕێك دەبن، تەبا دەبن، واشنا کەیەکجاری هەموو چەکیش، بەس گوتمان چەکە گەورەکان و قورسەکان، غەیری ئەوەی بۆ بنکەو بارەگاکانمان ئەوە هێڵدرانەوە، لەسەر ئەو

ئەساسە ئەو بڕیارە درا، کە پاساوی هەڵگرتنی چەك‌و شانی خۆگرانکردن بەچەکەوە بەو شێوەیە نەماوە، چەکیش خۆی لەخۆیدا ئامانج نییە تا قیامەتێ پێت بێت، چەك وەسیلەیە بۆ بەدیهێنانی ئامانج، ئامانجێك کە بەبێ چەك بۆت تەحقیق دەبێ پێویست ناکات چەکی بۆ بەکاربهێنی، چەکەکانیش هێندە زۆر نەبوون، پێشمەرگەکانی خۆشمان زۆربەی نەدارو قەرزداربوون، پێمان گوتن چەکەکان بفرۆشن، هەندێکی تریشمان بۆ پاسەوانی بنکەو بارەگاکانمان پاراستبوو.

+ کەس هەبوو لەناو کۆمەڵ ئەو واقیعەی پێ قبوڵ نەبێت؟

- زۆربەیان لەسەر دڵیان قورس بوو، بەتایبەت پێشمەرگە، لەخوا بەزیاد بێ کە ئێمە وەکو سەرکردایەتی کۆمەڵی ئیسلامیی هەمیشە هەوڵمانداوە خەڵکی خۆمان بەتێگەیاندن‌و بە بەرچاوو ڕوونکردنەوە ڕابهێنین، متمانەشیان هەبووە بە سەرکردایەتی خۆیان، لەبەر ئەوە کەزانییان ئێمە وەکو سەرکردایەتی ئەو بڕیارەمان داوەو بۆشمان ڕوونکردوونەتەوە، بەڵێ لەسەر دڵیان قورس بوو، بەڵام کەسم پێ شك نایە لە قسەمان دەرچووبێت، یا بیری لە شتێکی دیکە کردبێتەوە.

+ هەڵوەشاندنەوەی مەکتەبی عەسکەری، دواتر چۆڵکردنی ناوچەکەی لێکەوتەوە؟

– ئێمە بەشێوەیەکی کاتی چووینە دارەشمانەو پشدەر، چونکە تۆ ئەو هێزو خەڵکەت هەیە، تا چارەسەری دەکەی خۆ دەبێ بیگوازیەوە بۆ شوێنێکی دیکە، بەڵام دوایی کە بڕیاردرا هێزی عەسکەری نەمێنێ، ئەو بڕیارە هەر بۆ ئێمە نەدرا، بەڵکو بۆ خەڵکی دیکەش، بەڵام خەڵکی دیکە تا چەندێك پێیەوە پابەندبوون، یان دوایی هێندێك وردە فێڵی تیا کردووەو ناوی لێگۆڕیون، میلیشیاکەی هەرماوەو ناوی لێگۆڕیوە، ئێمە هیچ فێڵ‌و مێڵمان نەکرد، بەئاشکرا گوتمان ئەوە هێزی پێشمەرگەمان بەو شێوەیە نەما، ئینجا بەڵێ، دوای ئەوە کە مانگێك یان

زیـاتر لـەوێ ماینــەوە، دوای ئـەوە کـە پێشـمەرگەکانمان ئیـزن دایـەوە، بنکـەو بارەگاکانیش پێچرانەوەو هاتینەوە نێو شارەکان.

+ لەسەر ئەو هەڵانەی لەو قۆناغەدا ڕوویاندا، دوو پرسیارمان هەیە، پرسیاری یەکەم: ئەو هەڵانە چیبوون، کە ئەو کات کۆمەڵ تێیان کەوت یان ئەنجامیدان؟ پرسیاری دووەم: ئەی ئەو هەڵانە چیبوون کە ئەوکات ئەمریکا لەو بارەیەوە تێیان کەوت؟

ـ سەبارەت بە هەڵەکانی ئێمـە، ئـەوەی کـە مـن ئێسـتا بێتـە یـادم، دوو شـت بوون: **یەکەم:** وەخراندنی هاتنە قەناعەت بۆ چۆڵکردنی ئەو ناوچەیە، مـن هەڵـەم زۆرە، بەڵام لەو هەڵەیە بەشدار نەبووم، چونکە هەر لەسەرەتاوە قەناعـەتم وابـوو کە دەبێ ئەو ناوچەیە چۆڵ بکەین، ئەوە زیـاتر برایـانی تـر دەگرێتـەوە، چـونکە (وەکو گوتم) لە قۆناغێکدا یەکێتیی ئامادە بوو، بەس برایانی خۆمان قەناعـەتیان نە دەکرد، دوایی خۆمان قەناعەتمان کرد، جا ئەوجا ئەوان ئامادە نەبوون.

هەڵەی دووەم: ئێمە کاتێکی زۆرمان کوشت بە قسەکردن لەگـەڵ ئەنصـار بـۆ ئیقناع کردنیان بۆ ئەوەی بێنە نێو کۆمەڵی ئیسلامیی، کە خـەڵکی تـر ئـەوەی وا لێك دەدایەوە ئێمە کەین‌و بەینمان لەگەڵیاندا هەیە، لەڕاستیدا هەمووی بریتیبـوو لە هەوڵدان بۆ ئیقناعکردنیان، بۆ بەرچاو ڕوونکردنەوەیان، بـۆ تێگەیانـدنیان کـە لەسـەر ڕێچـکەو ڕێبـازێکی هەڵـەن، لەسـەر فیکرەیـەکی هەڵـەن، چارەنووسـێکی خراپیان هەیە، ئەمن پێموایە کە لەوەدا زیادەڕۆییمان کـرد، نـە دەبـوو ئەوەنـدە کاتی خۆمان بەوانەوە بکوشتایە، کە بخرێینە جۆرێـك لـە قەفەسـی ئیتیهامـەوە، چونکە بە ئـەو هـەموو کۆبوونـەوەو دانیشـتنانە وایـان دەزانـی کـە زەمینەسـازی دەکرێ بۆ شتێك، نەیان دەزانی کە ئەوە هەمووی هەوڵە بۆ ئیقناعکردنی ئـەوان‌و دەست پێهـەڵگرتنیان لـەو فیکرەیـەی خۆیـان، مـەرج نییـە لەوەشـدا هـەموومان بەشدار بین، بەڵام هەندێ لە برایانمان کـە زۆر دڵگـەرم بـوون، زۆر سـوور بـوون، پێموایە باش لە فیکری ئەنصارو لە پاشینەی فیکـری ئـەوان حـاڵی نـەبوون، کـە

ئەوانە ڕەگو ڕیشـەیان هەیـە، جۆرێك لـە پەیوەنـدییان هەیـە، مـن پێموایـە زۆر ڕەئییـان بەدەسـت خۆیـان نییـە، پێموابـوو ڕەئییـان لەدەسـت خـەڵكی تردایـە، لەڕووی فیكریشەوە وابەستەی خـەڵكی تـرن، هەنـدێك شـێخو موشـایەخ لـەولاولا فەتواشیان بـۆ دەردەكـەن، جـا كەسـێك خـاوەنی قسـەی خـۆی نـەبێت، بڕیـاری بەدەست خۆی نەبێت، فیكرەكەی فیكرێكـی ڕەسـەنو هـەڵقوڵاوی واقیعـی خـۆی نەبێت، پێویست ناكا زۆر خۆتی پێـوە ماندووكـەی، بـەڵكو دەبێـت ئـەو شـێخەی فــەتوای بــۆ دەداو لــەژێر كاریگەرییدایــە، ئــەو ئیقنــاع بكــەی، دەستیشــمان نەدەگەشتە ئەوان، لەبەر ئەوە، پێموابوو كاتێكی زۆر بەوەوە خـەرج كـرا، ئـەوە (وەكو گوتم) بووبە هۆی ئەوەی كە خەڵكی گومانی ناحەقمان پێبەرێ، بەناحەق، زۆرجار وایان دەزانی كە ئەوە نەخشە دادەڕێژین بـۆ شـەڕی هاوبـەشو بـۆ چـیو چی، كە هیچیشی وانەبوو، دواییش دەركەوت، هەمووی دەركەوت كـە لەڕاسـتیدا ئەو شتانە هەموو هەوڵبوون بۆ ئیقناعكردن.

+ ئەی هەڵەكانی ئەمریكا؟

ـ ئەمن پێموایە كە سیاسەتی ئـەمریكا لـە شـەڕكردن دژی ڕژێـمو ڕووخانـدنی ڕژێم بەبێ ڕەزامەندی نەتەوە یەكگرتووەكان هەڵەیەكی كوشندە بوو بۆ ئەمریكا، من پێموایە ئێسـتاش بـاجی دەداو لەداهاتووشـدا هـەر بـاجی ئـەو هەڵەیـە دەدا، چــونكە دەوڵــەتێك بانگەشــەی دیموكراســیو مــافی مــرۆڤو پابەنــدیی بــە ڕێكەوتننامـەی نێودەوڵەتییەكانـەوە بكـا، نـابی شـتێ بكـا پێچـەوانەی نەتـەوە یـەكگرتووەكانو مـەبادیئی خـۆی بـێ، ئـەوە هەڵەیـەكی كوشـندە بـوو، پاشـان ئـەمریكا بـیری لـەوە كردبـووەوە چـۆنی بڕووخێنـێ، بـەڵام چـاك بـیری لـەوە نەكردبووەوە كە دوایی چۆنی دروست بكاتەوە، هەموو شـتێكی هەڵوەشـاندەوە، لەكاتێكدا كە لە ئێران كاتی خۆی كودەتا كـرا، شـۆڕش كـرا، بـەڵێ ئـەو هەرەمـە سیاسییە كە حـاكم بـوو لاچـوو، بـەڵام دامودەزگاكـانی دەوڵـەت مانـەوە، ئێسـتا

ئەمریکا خەڵکێکی زۆری لەخۆی کردۆتە دوژمن، مەرج نییە ئەوانە بەعسیش بن، ئەو هەموو دەزگایەی دەوڵەتی هەڵوەشاندەوە، بە ڕاگەیاندنو بە ئەمنو بە موخابەراتیو عەسکەریو غەیرە عەسکەریو مەدەنی هەمووی هەڵوەشاندەوە، هەموو ئەو خەڵکە کەوتنە گۆڕی بێکاریو کەسابەت، ئەوە بێگومان بیر لەوە دەکاتەوە چۆن دژایەتی ئەوە بکات کە قووتی بڕیوە، کە نانی بڕیوە، مەرجیش نییە بە پاڵنەری ئیسلامیی، بە پاڵنەری دیفاع لە ژینو ژیان.

هەڵەیەکی تر ئەوەبوو کە بەڕاستی لەگەڵ ئەوەی ئێمە دەمان بیست ئەمریکا موخابەراتیان وایەو ساڵی چەند ملیار دۆلای بۆ خەرج دەکەن، بەڵام من پێم سەیر بوو (کۆڵن) پاوڵ کاتی خۆی ڕایگەیاند "لە خورماڵو سەرگەت کارگەی دروستکردنی چەکی کیمیایی هەیە، ئەنصار کارگەی دروستکردنی چەکی کیمیاییان هەیە"، ئەوەبوو ئێمە زۆر لەڕۆژنامەکانمان بانگکرد، زۆر لە کەناڵە ڕاگەیاندنەکانی بیانییمان بانگکرد، بۆمان ڕوونکردنەوەو قسەمان لەگەڵ کردنو بردمانن، وتمان وەرن شوێنەکان بپشکنن، خەریکبوو لەگەڵ ئەنصاریش تووشی کێشە بین، دوایی تێمانگەیاندن کە ئەوە بەقازانجی خۆشتانە، تۆمەتێکە لەسەر خۆشتان لادەچێ، چونکە ئێمە دەزانین ئێوە نیتانە، ئەوەبوو کە شوێنەکانیان پشکنیو هیچی لێ نەبوو، بەڵام ئەوێ کرابوو بە ئامانجێك بۆ لێدان بەبیانووی ئەوەی کارگەی چەکی کیمیایی لێیە، کە من پێموایە ئەوانەی کە خۆیان زۆر بە دۆستی ئەمریکا دەزانی، ئەمریکایان زۆر بە خراپ بەسەهوو برد، ئەوەبوو بیستوومە کە دوایی کۆڵن پاوڵیش گوتوویەتی "بەهەڵەدا چووین"، ئینجا ئەمریکا دەوڵەتێکی وازلو زەبەلاحو خاوەن ئیمکانییەت، نەدەبوو بینای هەڵوێستێك، هەڵوێستێکی ئاوا لەسەر بنەمای زانیارییەکی هەڵە بکات.

+ مامۆستا، سەبارەت بەڕۆژنامەنووسە بیانییەکان، ئەوە بۆخۆی تەوەرێکە، دوای مووشەکبارانەکە گومانێکی زۆر خرایە سەر

ڕۆژنامەنووسەکان، ئایا پێشوازیکردن لەو ڕۆژنامەنووسانە هەڵەیەکی تر نەبوو؟ یانی هەندێ گومانیان بۆ ئەوە دەچوو کە ئەوانە ڕۆژنامەنووس نەبوون، لە ئەسڵدا ڕاهێنراوی دەزگا هەواڵگرییەکانی ئەمریکا بوون..؟

ـ ڕەنگە هەندی لەو ڕۆژنامەنووسانە سەر بە دەزگای هەواڵگریی ئەمریکاو غەیری ئەمریکاش بووبن، بەڵام من پێموایە ئەمریکا پەکی لەسەر ئەوە نەکەوتووە لەڕێی ئەوانەوە شوێنەکان دەستنیشان بکا، ئەمریکا تەکنۆلۆجیای عەسکەری زۆر بەهێزەو دەتوانێ بەشێوەی تریش ئەو شوێنەی کە دەیەوێ مووشەکبارانی بکا، دەستنیشانی بکا، جا خەڵکی تریش هەبووە لە خزمەتی ئەمریکادا بێت، مەرج نییە هەرکەناڵی ڕاگەیاندن کە موخابەراتی تێخزاندبن، لەبەر ئەوە من پێموا نییە، چونکە ئێمە ئەگەر وابڵێین و لەهەر ڕۆژنامەنووسێك بسڵەمینەوە کە نەوەکو موخابەرات بێت، بەڵێ بۆی هەیە موخابەراتیش بێت، ئەمن پێموایە سوودمان زیاتر لێی بینی، بەلای کەمەوە خەڵك بۆی دەرکەوت ئێمە کە مووشەکباران کراین، زوڵم بوو، بەلای کەمەوە دەرکەوت کە کوڵن پاوڵ بەهەڵەدا چووبوو، ئەمریکا بەهەڵەدا چووبوو کە وای زانی خورماڵ (کە لەبەردەستی ئێمەبوو) کارگەی چەکی کیمیایی لێیە، واتە ئەوە بۆ ئێمە دەستکەوتێکی گەورەبوو، ئەگەر خەڵك لە گەڵماندا بەئینساف بوایە، باشە ئەی ئەمریکا دوایی نەدەبوو لەخۆی بپرسێ، وەکو من لە زیندان پێم دەگوتن، پاساو چیبوو بۆ لێدانی ئێمە، پاشان لەسەر چ ئەساسێ؟ دەوڵەتی زلو زەبەلاح چۆن دەبێ لەسەر ئەساسی زانیاریی هەڵە، چۆن دەبێ خەڵك بە غەڵەتیدا بەرێ، ئەوان دەیانگوت: "خەڵك بە سەهوویدا بردووین"، باشە چۆن دەبێ خەڵك بەسەهووتدا بەرێ، باشە ڕیشی خۆت چۆن لەمست خەڵکی دەنێی کە تۆ خۆت بەکوێخای دنیا دەزانی؟! لەبەر ئەوە من پێموا نییە مەترسی هەبوونی موخابەرات لە کەناڵەکانی ڕاگەیاندندا وامان لێبکات کە لێیان بسەڵمینەوە، چونکە من پێموایە ئەمریکا کەشوێنێك مووشەکباران بکا، مەرج نییە لەو ڕێیەوە بیکا، لە ڕێی مانگە

دەستکردەکانیەوە دەیکا، لە ڕێی زۆر هۆکاری ترەوە کە ئەوان لە ڕووی تەکنۆلۆجیای سەربازییەوە لەپێشەوەن، دەتوانن بەشێوازو لە ڕێی ترەوە دەستنیشانی بکەن.

+ سەبارەت بە پەیوەندی و دانیشتنەکانی کۆمەڵ لەگەڵ ئەمریکا، ئەو هەلانەی کە ئەمریکا هەیبوون، یان ئەو زانیارییە هەلانەی کە لایبوون، لەسەر ناوچەکە، یان لەسەر کۆمەڵی ئیسلامیی، ئێوە هیچ هەوڵێکتان نەدا لە هیچ ڕێگەیەکەوە ئەمریکییەکان ببینن، کۆبوونەوەیان لەگەڵ بکەن تا لەزاری خۆتانەوە واقیعەکە ببیستن، یان پەیامێکیان بۆ بنێرن یان نامەیەك؟

ـ با، ئێمە زۆرمان هەوڵدا، لە هەولێر برایان کردوویانە، لە کەرکووك بینیویانن، لە سلێمانی دووجار بۆ جارێکی دیکە کە گرتنەکەی منی بە سەردا هات، بە حساب مەوعیدمان هەبوو لەگەڵیان بۆ جاری سێیەم بیان بینین، زۆر شتمان بۆ ڕوونکردنەوە، بە حساب زۆر موقتەنیع بوون، ئێمە چووین ئاوا خۆمان پێناساندن، ئێمە ئاواین، بەو شێوەیەین، جا من داوام لێکردن کە قەرەبووی خوێنی ئەو برایانەمان بۆ بکەنەوە کە شەهیدیان کردن، بریندایان کردن، چونکە ئێوە بانگەشەی مافی مرۆڤ دەکەن، ئێوە ئەو ڕووداوەی لۆکەربیی لیبیا، یەکی دە ملیۆن دۆلار خوێنیان بۆ وەرگرتن، من پێمگوتن ئێمەش مرۆڤین، کوردیش مرۆڤە وەکو مرۆڤی ئەمریکی، ئەگەر یەکی دە ملیۆن دۆلارتان بۆ هی خۆتان وەرگرتووە، ئەوەش بدەن بەئێمە، یان لانیکەم بە هەموویان دە ملیۆن دۆلارمان بدەنێ، کە پێتانوایە خوێنی کورد هەرزانترە لە خوێنی خەڵکی ئەمریکی، کە نەدەبوو واش بێت، واتە شتێکمان بۆ قەرەبوو بکەنەوە، (ولیام ئیگلتن) کە من قسەم لەگەڵ کرد، گوتی: "من ئەوە دەگەیەنم بەسەرووی خۆم، بە بریمەرو ئەوان، ئەوە لە دەسەڵاتی مندا نییە، دەبێ لەگەڵ ئەواندا قسە بکرێ". گوتم

ئێستا بۆتان دەركەوتووە كە بەهەڵە لەئێمەتان داوە، بە بەڵگەی ئەوەی كە یەكێتیی، كە هاوپەیمانی ئێوەیە ڕێككەوتنی لەگەڵ ئێمە كردووەو ئێمە بەڕێككەوتن بنكەكانمان گواستۆتەوە، پاشان زۆر تەئەسوفو ناڕەحەتییان دەربڕی، گوتیان زۆر بەداخەوە، ئێوە تەرەفێكی شەڕ نەبوونو بە زوڵم لێتان دراوە، دەی ئەوەمان بۆ قەرەبوو بكەنەوە، ئیدی ئێمە بە نیازبووین بۆمان قەرەبوو بكەنەوە، ئەوەبوو كە زوڵمێكی دیكەشیان لێكردین**!!**

+ واتە ئەمریكا نەیدەویست بە دوای ڕاستییەكاندا بگەڕێ؟ یان لە زاری ئێوەوە ببیستێت، بەڵكو ئەجێندایەكی خۆی هەبوو..؟

ـ وەڵڵاهی وا پێدەچێت، چونكە زۆر جوان بۆمان ڕوونكردنەوە، ئینجا من ئەو دوو برادەرە كە لە گەڵیان دانیشتین لە سلێمانی (بیل ستیوارتو ولیام ئیگلتن)، لە بارەگای پارتی پارێزگاران دانیشتین و، تێمان گەیاندن كە ڕاست نییە ئەو شێوەیە كە بۆ ئێمە گوتراوە، چونكە ئەگەر وابوایە، یەكێتی مانگی دوو ملیۆن دیناری سویسری نەدەدا بەئێمە، ڕێككەوتننمان لەگەڵیدا هەیە، بەشدارییەكی جوزئیمان لە حكومەتدا هەیە، لەگەڵ برادەرانی پارتی هەر تەبایيو هاوكاریمان تاڕاددەیەك هەیە، چەند جارێك داوامان لێكردوون كە ڕێككەوتنمان لەگەڵ بكەن، بەڵام ئەوان تا ئێستا وەكو پێویست لەگەڵمان نەهاتوونە پێش، لەگەڵ لایەنە سیاسییەكانی دیكەدا تەبایيو برایەتيو هاموشۆو پێكەوە دانیشتنو ئەوانەمان هەیە، زۆر شتم بۆ ڕوونكردنەوە، زۆریش وایان پیشاندا كەموقتەنیع بوون، پێشم وابوو، چونكە بیستم دوایی (ولیام ئیگلتن) زۆر عوزرخوایی كردبوو، كە دوایی بەو شێوەیە مەوعید دانرابوو بەناوی ئەوەو منی تێدا دەستگیركرامو وتبووی هیچ ئاگام لێیان نییەو زۆر داوای لێبوردنی كردبوو[9]، لەبەر ئەوە، من پێموایە ڕەنگە ئەو پیاوە موقتەنیع بووبێ، وەكو پیشانی منی دەدا موقتەنیع بووە، من

[9] كاك جەوهەر سورچی و كاك نەجات سورچی ئەوەیان پێڕاگەیاندم.

بەتەمابووم دوایی دیدارمان بۆ پێك بهێنن لەبەغداو لەگەڵ بریمەر دانیشینو وەزعی خۆمانیان پێ بڵێین، نەك هەر لەڕووی ئەوەی قەرەبووی ئەوانەمان بۆ بکەنەوە، بەڵکو وەکو لایەنێکی سیاسیی کە ئێمە ئاواین، لەڕێی خۆمانەوەو وەکو خۆمان بمانناسن، بەڵام واپێدەچێت ئەمریکا پێشتر نییەتێکی هێنا بێت، یان خەڵکێك ئەمریکای بەجۆرێك ئیقناع کردبێ کە ئێمە (کۆمەڵ) ئاواینو نەیان ویستبێت کە ئێمە وەکو خۆمان هەین، ئاوا بمانناسن.

+ مامۆستا، پێمان وابێ بەڕەسمی نامەشتان نووسیوە؟

ـ ئەمن لەو کاتەی لێرە بووم نایەتە یادم نامەمان نووسیبێ، بەس من نامەیەکم بۆ کۆڵن پاوڵ نووسی سەبارەت بەو زانیارییانەی خورماڵ کە ئەوە زانیارییەکی هەڵەیە، نامەیەکم نووسی کە ئەوە ئەسڵو ئەساسی نییەو ئێمە ڕۆژمانەوانەکانمان بانگ کردووەو کەناڵەکانی ڕاگەیاندنیش، ئێوە چاو بەو زانیارییەی خۆتاندا بگێڕنەوە، نامەی ترم پێ شك نایە، ڕەنگە برایانی تر نووسیبێتیان، من ئاگام لێی نییە.

+ مامۆستا، بە شێوەیەکی گشتی، ئەو ئەزموونە چییە کە بۆ قۆناغەکانی ئایندە، دەبێت لەو قۆناغەی ڕابردوو سوودی لێوەربگرین؟

ـ یانی مەبەستت ئەوەیە چ پەندێکیان لێ وەردەگیرێ؟

+ دوای بینین و ژیان لەگەڵ ئەو واقیعە ناهەموارەدا، هەروەها دووساڵی ڕابردووش کە کۆمەڵی ئیسلامیی پێدا تێپەڕبوو، چ پەندێك وەرگیراوە تا بۆ داهاتوو ئەزموونی لێوەربگرین؟

ـ دوو شت، بە بۆچوونی من دووشتی سەرەکی:

یەکەم: ئەو سیاسەتو ستراتیجە شەرعییەی کە لەسەری بووین، لەسەری بڕۆین، ئەویش ئەوەبوو کەئێمە لە قورئانو سووننەتەوە ئینتیلاق بکەین بە واقیعبینییەوە، واتە ستراتیجو سیاسەتەکە لەوەدا کورت دەکەمەوە، لە قورئانو

سوننەتەوە بڕیارەکانمان سەرچاوە بگرن‌و لەبەر ڕۆشنایی ناسینی واقیع وەکو خۆی، واقیعی ئەو کۆمەڵگەو میللەتە کە تێیدا دەژی، ئەوە ئێمە لەسەری بەردەوام بین، چونکە بەڕاستی ئێمە زۆر قازانجمان لەوە کرد، بەڵێ خەڵك زۆر هەوڵیدا کە سومعەی ئێمە لەکەدار کاو پڕوپاگەندەمان بۆ بکا، هەوڵدرا کە ئێمە بەشێوەیەکی تر وێنا بکا، بەڵام سەرەنجام دەرکەوت ئەو ڕێبازە ڕاستەی کەئێمە لەسەری بووین، کۆمەڵی ئیسلامیی لەسەری بنیاتنراوە، لەسەری دەڕۆشت، هەرچەندە باجماندا، هەرچەندە زوڵممان لێکرا، هەرچەندە ناڕەحەت کراین، بەڵام دوایی لەڕێپێوانە جەماوەرییەکان، لەدەنگدان، لە ئیمزاکۆکردنەوەو لەباوەشکردنەوەی جەماوەری موسڵمانی کوردستان بۆمان دەرکەوت، کە ئەنجام حەق ئەگەر ماوەیەکیش بگونجێ دیزە بەدەرخۆنەی لێبکرێ‌و پەردەپۆش بکرێ، دوایی هەر دەردەکەوێ، بەڕاستی ئەوە شایەتدانێکی زۆر چاك بوو لەلایەنی جەماوەری موسڵمانی کوردستانەوە، شایەتدانێکی زۆر چاك بوو بۆ ئێمە، کە کۆمەڵی ئیسلامیی سیاسەت‌و ستراتیجیەتێکی ڕاست‌و ڕێك‌و شەرعی هەبووە، هەڵسوکەوتێکی شەرعیانەی هەبووە لەگەڵ خەڵك، لەگەڵ دەوروبەر، هەروەها قیادەی سیاسیی کوردیش ئەوشایەتییەی بۆ داوین، ئەوە یەك، پەندێك کە وەری دەگرین ئەوەیە کە لەسەر ئەوە بەردەوام بین، ئەوەش مانای ئەوە نییە لە جوزئیاتدا، لە هیچ موفرەدەیەکدا هەڵەو کەموکورتیمان نەبێ، بەڵام لەهێڵە سەرەکییەکان‌و هێڵە گشتییەکانی کارماندا دڵنیابین کە بەشێوەیەکی ڕاست دەستمان داوەتێ‌و دەستمان پێکردووە، چونکە لەقورئان‌و سوننەتەوە ئینتیلاقمان کردووە، لە تێگەیشتنێکی ڕاست‌و دروست لە قورئان‌و سوونئەت‌و لە واقیعبینییەکی ڕاست‌و ڕێکەوە.

دووەم: ئەوەیە کە لەولایەنانەوەی لاوازیمان بووە، لاوازییەکەش زەمینە خۆشبووە بۆ پڕوپاگەندە کە لە دژمان بکرێ، وەکو لاوازیی پەیوەندییەکان لەگەڵ خەڵك بەتایبەت لەگەڵ دەرێ، لاوازیی ڕاگەیاندنمان، کە ئێمە واقیعێکی

زۆر باشمان بووه، بەڵام دەنگێکی زوڵاڵو ڕەنگێکی زۆر جوانو گەشو ئەوەی کە تەعبیر لە واقیعی ئێمە بکا، ڕەنگە نەمان بووبێ، بەو شێوەیە پەند وەربگرین، ئەو کەموکوڕیو لاوازییانە کە لەڕابردوودا بوونە هۆی ئەوەی کە زەمینەخۆش بێ بۆ ناحەزان، جا چ ئیسلامیی چ غەیری ئیسلامیی کە بەناحەق ناشیرینمان کەن، ناوو ناتۆرەمان بەدواوە بکەن، چ لە نێوان کوردستانو عیراقو چ لە دەرەوەی عیراقیش، ئەو لاوازیو کەموکورتیانە پڕ بکەینەوە، بۆ ئەوەی جارێکی دی دەرفەتو بوار نەبێ خەڵکی ناحەزو نەیار بەناحەق ناشیرینمان بکەنو ئەتۆش دەنگێگت نەبێو ڕەنگێکت نەبێو توانایەکت نەبێ کە تۆ وەکو خۆت هەی، ئاوا بیخەیە ڕوو، بۆ ئەوە کە ڕێگە لە پڕوپاگەندەی خەڵك بگری.

ئەمن یەك تێبینم مابوو سەبارەت بە هەڵسوکەوتی ئەنصار لەگەڵ خەڵك، پێموایە ئاماژە بەوە بکەین کە هەڵدرانەوەی گۆڕەکانی شێخانی تەریقەتی نەقشبەندیش هەر موفرەدەیەکی دیکە بوو لە مامەڵە و هەڵسوکەوتی هەڵە و ناشەرعیانەی ئەنصار لەگەڵ خەڵکدا، کە بەوەندە وازیان نەهێنا زیندووان ناڕەحەت کەن، پەڕینەوە بۆ مردووانیش، کە بەداخەوە هەندێ خەڵکی نەزانو بێئاگاش بەتایبەتی لە کوردستانی ئەودیو کە جارێك هاتن، لە "سلێمانی پالاس" لەگەڵیان دانیشتین، وایان دەزانی کە ئەوە ئێمەش پێمان چاکبووە یان بوارمان داون، گلەییان لەئێمە کرد، گوتم ئێوە زۆر ناحاڵین لە واقیعەکە، ئێمە زۆر ناڕەحەتین بەوە، ئێمە وتارمان داوە لە میمبەری مزگەوتی جیهادەوە، بەشتێکی ناشەرعی دەزانین، بەشتێکی ناشەرعیمان زانیوە، ئەوەش بەڕاستی موفرەدەیەکی دیکەبوو لەو موفرەدانەی هەڵسوکەوتی ناشەرعییانەو هەڵەو پەڵەو زیانبەخش بۆ ئیسلامو بۆ موسڵمانان، هەر مردوویەکی موسڵمان دەبێ ڕێزی لێ بگیرێ، ڕێزی لێبگیرێ وەکو مردوو، پێغەمبەرﷺ نەك هەر مردووی موسڵمان، بەڵکو لە (صەحیحی بوخاری)دا هاتووە کە ڕۆژێك تەرمی جوولەکەیەکیان هێنا، پێغەمبەرﷺ لەبەری هەستا، وتیان: "یارسول اللهﷺ انه یهودي"، فەرمووی: "أو

لیسـت نفسـاً؟". ئـەوە ڕێوشـوێنی پێغەمبـەرﷺ، جـا چ جـای کەسـانێك کـە ئامۆژگاریی خەڵکیان دەکرد، شێخێکە، مامۆستایەکە، ئـەوە دەبـێ زیـاتر ڕێـزی لێبگـرین، هـەموو موسـڵمانێك دەبـێ ڕێـزی لێبگـرین، بـەڵکو هـەموو مرۆڤێـك بەزیندوویی‌و بەمردوویی دەبێ ڕێزی لێبگیرێ، (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ..) (الإسـراء : ٧٠). خوای گەورە بەڕەهایی فەرموویەتی بۆ هەر مرۆڤێـك، چ کـافرو چ موسـڵمان دەبـێ ڕێـزی لێبگـرین بەزینـدوویی، بـەمردوویی، لەبـەر ئـەوە مرۆڤێـك کـە خـوا دروستی کردووە، بـەڕێزەوە دروسـتی کـردووە، وەکـو گـوتم، ئـەوەش بەڕاسـتی شتێکی ناخۆش بوو، کە ڕەنگە خەڵکیش ئێمەشی تێوە گلاندبێ بەناحـەق، ئێمـە زۆر پێمـان شـتێکی خـراپ بـوو، هەسـتو نەسـتی ئێمـەو خـەڵکێکی زۆر لـە موسڵمانانی بریندار کرد، چونکە شێخانی بیارەو تەوێڵە ماوەیەکی زۆر خزمەتیان بەخەڵك کرد، لەڕووی فیکری، لەڕووی لایەنی کۆمەڵایەتی، خزمـەتێکیان هـەبووە بۆ خەڵکی کوردستان، کوردستان بەگشتی‌و خەڵکی غەیری کوردستانیش، لەبـەر ئەوە پێویستبوو ڕێزیان لێ بگیرێ، دیارە ئەوەش، من پاساو بۆ ئەوە ناهێنمـەوە کە سـۆفییەك، دەروێشـێك دەچـێ تووشـی شـیرك دەبـێ، تووشـی بیدعـە دەبـێ لەمامەڵەیدا لەگەڵ مردوویەکدا، لەگـەڵ شـێخێکیدا، بـەڵام ئامۆژگـاریی خـەڵك بـۆ ئەوەی تووشی شیرك‌و بیدعە نەبن شتێکەو حەقکردنەوەی زیندووان لـە مـردووان شتێکی دیکەیە.

+ تێگەیشـتنی ئەنصـار بـۆ جێبـەجێکردنی حـوکمی شـەرعی، تـەنها گرنگیدانبوو بەسزاکان‌و لەسزاکانەوە دەستیان پێدەکرد.

- ڕاستە، ئەوەش لایەنێکی دیکەی بیروبۆچوونی هەڵـەی ئـەوان بـوو، کـە مـن پێم دەگوتن جارێ ئەسڵەن ئێـوە ئێسـتا قەوارەیـەکی ئیسـلامیی نـین، دەوڵـەتی ئیسلامیی، قەوارەی ئیسلامیی، واجبیەتی‌و حەقیەتی حدودی شـەرعی جێبـەجێ بکات، بـەڵام جـارێ ئێـوە قـەوارەی ئیسـلامیی نـین، ئەمـە یـەك، دوو، دەوڵـەتی

Kurdistannet کوردستان نێت

ئیسلامیش له سزا شـهرعییهكانهوه دهست پێناكـات بـهرهو ئـهحكامی شـهرعی، ئـهحكامی شـهرعی بهشـێكیان سـزا شـهرعییهكانن، بـهڵام زۆربـهی هـهره زۆری بریتییه له تێگهیاندنی خهڵك له ئیمـانو عهقیـده، لـه عیبادهتـهكان، لـه حـهڵاڵو حهرام، له چاكهو خراپه، لهئادابو ڕهوشت، پاشان بریتییـه لـه پـهروهردهكردنی خهڵك، دوایی بریتییه له دابینكردنی پێداویستییهكانی خهڵك، من دهمگـوت ئێـوه هیچ پێداویستییهكتان بۆ خهڵك پـێ دابـین ناكرێـت، نـه جادهیـهكتان پـێ خـۆش دهكـرێ، نـه پردێكتـان پـێ دروسـت دهكـرێ، نـه نهخۆشـێكتان پـێ چارهسـهر دهكـرێ، نـه نـهزانێكتان پـێ فێـر دهكـرێ، هـیچ شـتێكتان پـێ نـاكرێ، هـیچ خزمهتێكتان پێ پێشكهشك ناكرێ به خـهڵك، چۆن دهبـێ سـزایان بـدهن، ئـهتۆ بۆت ههیه سزای خهڵكێك بـدهی كـه خزمـهتت كردبـێو مافـهكانیت بـۆ جێبـهجی كردبـێ، جـا ئـهوجا تـۆ بـۆت ههیـه لـه واجبـهكان بپێچیهوه، بێگومـان ئـهوهش ناتێگهیشـتووییهكی دیكـهبوو، ناحاڵییـهكی دیكـهی ئـهوان بـوو لـه مهسـهلهی جێبهجێكردنی ئهحكامی شهرع، كه ئهوان له سزا شـهرعییهكاندا دهیانبینینـهوه، سزا شهرعییهكانو فهرمان بهچاكهو نههی لـه خراپهشـیان تێكـهڵ دهكـرد، هـهتا لهناو خۆشیاندا ئهو كێشانهیان ههبوو.

جارێكیان مامۆستا كرێكار بۆ خۆی بۆی گێڕامهوه، "كه جارێك لهبهر ئـهوهی زللهی لـه یـهكێكیان داوه، چـونكه ئـهو كهسـه هـهڵسو كـهوتێكی نـاڕێكی بـووه لهگهڵ ڕێبوارێك، لهگهڵ نهفهرێكی خهڵكی بیـاره، یـاخود خـهڵكی غـهیره بیـاره، گوتوویانه دهبێ سزات بـدهین، ئـهویش گوتوویـهتی باشـه ئـهمن ئامـادهم سـزام بدهن بهڵام له ژووری، گوتوویانه نـهخێر ئـیللا دهبـێ لـه بهرچـاوی خـهڵك سـزات بدهین". مهبهستم ئهوهیه فهرمان به چاكه و نههی له خراپه شتێكه، كـابرا بـۆی ههیه كه ئهوكاته مامۆستا كرێكاری برا گهورهیان بوو، بۆی ههیه به خهڵك بڵی وا مهكه و زللهیهكی لێ بدا و خۆی لێ تووڕه بكات یان سزایهكی بدات، ئنجا سزادانی شهرعی، حدودی شهرعی پێویستی به سهلماندنێ ههیه، بهشاهید ههیه، بـهقازی

هەیە، بەدادگا هەیە، ئەوجا سزا شەرعییەکە بدرێ، ئەویش دەبێ دەوڵەتی ئیسلامیی پێی هەستێ، نەك هەرچی ڕاست بووەوە، بەڵام مەسەلەی فەرمان بە چاکە و نەهی لە خراپەکە مافی هەموو کەسێکە و هەقی هەموو کەسێکە، چونکە هەقی هەموو کەسێکە کە نەهێڵی ناشەرعی بکا، نەهێڵی زوڵم بکا، ئەوە هەقتە، بەڵام سزای شەرعی بە سەرداچەسپاندن ئەوە تەنیا هەقی قەوارەیەکی ئیسلامییە، یان دەسەڵات شەرعییە کە موسڵمانان لەسەری پێکهاتبن، لەکاتێکدا کە دەوڵەتی ئیسلامیی نەبێ و موسڵمانان لەسەر دەستەڵاتێك پێك بێن، ئەو سوڵتە شەرعییە بۆی هەیە، بەڵام هەرکەسێك ڕاست بووەوەو داری حەدد لە خەڵك بدات و سزای بدا، وەکو بیستمان داری حەدیان لە خەڵك دابوو، هەروەها بە تەمای شتی تریش بوون، کە بێگومان ئەوە بە هەڵەداچوونە لە ئەسڵی چەسپاندنی ئەحکامی شەرعیدا، لەوەدا بەهەڵەدا چووبوون، خۆیان کە پێیان وابوو بوونەتە دەوڵەتو قەوارەی ئیسلامیی، هەژموونیان هەیە بە سەر ناوچەکەدا، بەتەنها بەهەژموونو دەسەڵات بەسەر ناوچەیەکدا مرۆۋ نابێ بەدەوڵەتی ئیسلامیی، دەوڵەتی ئیسلامیی (مقوّمات)ی خۆی هەیەو..

+ مامۆستا، دووسێ حاڵەت هەیە چۆن وێنایان دەکەی؟ یەکێ لەوانە شەهیدکردنی مامۆستا عەبدوڵڵای قەسرێ، کە مامۆستا هاوڕێو دۆستی نزیکی تۆ بوو؟ ڕووداوی شەهیدبوونی ئەو چ هەستو سۆزێکی لای تۆ دروست کرد؟

ــ چ مامۆستا عەبدوڵڵای قەصری، کە بەڕاستی ڕووداوی شەهیدکرانی مامۆستا عەبدوڵڵای قەسرێ شتێکی زۆر تایبەتییە، غەدرێكو زوڵمێکی زۆر ئاشکرابوو، زۆر بێپاساو بوو، هیچ تەئولێك هەڵناگرێ بەبۆچوونی من، جا بە هەرشێوەیەکیان بووبێت، بەئەنقەست بووبێ، یان بە هەڵە بووبێ، شتێکی زۆر بێپاساو بوو، چونکە مامۆستا عەبدوڵڵا دەناسرێو دەزانرا کێیە، دیاربوو،

سیمای، پاشان سەیارەیەك دەبێ چ بكا بەبازگەیەكدا بڕوا، لەبەر ئـەوە زوڵمێكـی زۆر تایبەت بوو، ئەگەرنا شەهیدكرانی هەموو برایانمان لە دڵماندا ئێش‌و ناسـۆری هەیە، بەڵام ئـەوەی مامۆسـتا عەبـدوڵڵا ئـێش و ناسـۆرێكی تایبـەتی هـەبوو، بـە تایبــەتیش كــە ئێمــە بارودۆخمــان ئەوەنــدە نالــەبار بــوو، ناهــەموار بــوو، وەك پێویست نەمانتوانی تەعبیر لە مەزڵومیەتی خۆشمان بكەین، كابرا جاری وا هەیـە ئازارێك دەدرێ هاوارێـك دەكـا، ئێمـە بـواری هاوارەكـەشمان نـەبوو، ئـەوە زیـاتر ئێش‌و ژان‌و ناسـۆرەكەی لـە ئێمـە خەسـتتر كـردەوە، لـەدوای ئـەوەش تـەرەفی بەرامبەریشمان بەڕاستی هەر شتێك لێمان نەهاتنـە پـێش. بـەڵێ" نامـە نووسـراو عوزر هێنرایەوە، بەڵام دوایی هیچ شتێكمان نەبینی، ئەوەش زیاتر ئازاری خسـتە دڵمانەوە، كەڵەپیاوێكی وا، مامۆستایەكی ئاوهـا، ئەنـدامێكی مەكتـەبی سیاسـیی ئێمە، پیاوێكە لە هەرشوێنێك بووبێ خەڵك خۆشی ویستووە، مـەعقول نییـە ئـاوا بڕوات‌و دوایی ئاوا دیزە بەدەرخۆنەی لێ بكرێت‌و بێدەنگی لێ بكرێت.

+ **مامۆستا كە هەواڵەكەت بیست، گریای؟**

ـ جا ئەوە هەر لای خۆم بێ چاكە كە گریـام یـان نـا، بـەڵام مـن كـەمتر وایـە لەبەر خاتری غەیری خوا بگریم، زیاتر كە گریانم دێ لەكاتی قورئان خوێندن، یان دوعـاو پاڕانەوەدایـە، بـۆ شـتی تـر، جـاری وا هەیـە مـرۆڤ لەبـەر ئـەوەی كـە زۆر ناڕەحەتە، گریانی نایە.

+ **مامۆستا، تۆڵەی هەموو ئەو غەدرانە لەچیدا دەبینی؟**

ـ هەندێك كەس وا تەصەور دەكەن كە مامۆستا عەبدوڵڵامان شەهید بوو، چـل و سێ كەسمان مووشەكباران شەهید بوو، من زینـدانیكرام، وا تەصـەور دەكـەن، چونكە مـن ئـەو پرسـیارەم لێكـراوە، ڕەنگـە لەمێشـكی خەڵكدا هـەبێ، خـەڵكی خۆمان‌و غەیری خۆمان، دەبێ فلان كەس بەتەمای چی بێ‌و چـۆن بـیر لـە تۆڵـەو ئەوانە بكاتەوە؟ من بەیەك دێڕ دەڵێم: من تۆڵەی زوڵمێك كـە لـەبرایانمان كـراوە،

بەتایبەت لە مامۆستا عەبدوڵڵای قەصریو شەهیدەکانی ترمانو لەخۆم، لە کۆمەڵی ئیسلامیی، خۆ کە من گیراوم زوڵم لە کۆمەڵی ئیسلامیی کراوەو لەو برایانەی کە لەگەڵ من گیراون، حەق وەرگرتنەوەی خۆمان لەوەدا دەبینمەوە" ئەو ئامانجەی کۆمەڵی ئیسلامیی بۆ دروستبووە، منیش ژیانو مردنی خۆمی لە پێناو دا دەنێم، کە بریتییە لەوەی ئەم میللەتە موسڵمانە لە کوردستان و عیراقیشدا بە موسڵمانانە بژی، ئەو ئامانجە بێتەدی، وەختێك كە من دیم خەڵك بە موسڵمانی ژیا، وەکو تاك، وەکو خێزان، وەکو شار و لادێ، وەکو وڵات شەریعەتی خوای لەسەر پیادە بوو، حەقی ئێمە هەموو وەرگیراوە. تۆڵەی خۆمان لەوەدا دەبینم، تۆڵەی خۆمان لەوەدا دەبینین کە ئەو ئامانجەی هەمانە بێتە دی، ئامانجیشمان بریتییە لە بەختەوەرکردنی خەڵك لە دونیاو دوارۆژدا، بۆ ئەوەی لەسایەی شەریعەتی خوادا بژین، بەپێی دینەکەی خۆیان بەڕێوە بچن، ناڵێین دینی ڕەسمی دەوڵەت ئیسلامە؟ دینە ڕەسمییەکە؟ دین واتە مەنهەج، بەرنامەی ژیان، بۆ ئەوەی بەڕاستی ئەو دینە ببێتە بەرنامەی ژیانی ئەو خەڵکە، مانای وایە ئامانجی منێکی ئیسلامییو موسڵمان هاتۆتە دی، ئەمما وەڵڵا فلان کەس وابوو بکوژرێ، ئەوە واکراو غەدر کرا، ئەوانە شتی بچووکن، ئێمە ڕقی شەخسیمان لەگەڵ هیچ کەسێك نییە، ئەوەش کە زوڵممان لێدەکات، ئەگەر بۆمان بکرێ دەڵێین خوایە هیدایەتی بدەی کە جارێکی دی زوڵم نەکات تا گوناهبار نەبێ، ئەوەش کە خوێنی بەناهەق دەڕێژێ، دەڵێین خوا هیدایەتی بدەی خوێنی بەناهەق نەڕێژێ، پێغەمبەرﷺ لە فەرموودەیەکدا دەفەرموێ: خوای پەروەردگار هەندێك کەس دەباتە بەهەشت بە زنجیرکراوی. ڕاڤەکارانی فەرموودە دەڵێن: ئەو کەسانەن لەشەڕدا بەدیل دەگیرێنو کافرن، دوایی لەژێر سایەی دەوڵەتی ئیسلامییدا تۆبە دەکەنو موسڵمان دەبن، بەدیلی هاتوونە نێو ئیسلام، بەڵام دوایی موسڵمان ئەبن. بەڕاستی ئامانجی ئیسلام بریتییە لەزیندووکردنەوەی خەڵك نەك مراندنیان.

ئێمە ئامانجێکمان نییە بە کوشتنی خەڵك، ئەوەش کە دەیڵێم، مەبەستم پێی ئەوەیە کە وەکو حەقیقەتی ڕێبازی پێغەمبەران ڕوونی بکەمەوە، پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام) بەدرێژایی مێژوو هەڕەشەیان لێکراوە، دەرکراون، گیراون، هەوڵدراوە کە تیرۆر بکرێن، بکوژرێن، بەڵام پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام) لە یەك ئایەتی قورئانیشدا نییە هەڕەشەیان لەبەرامبەرەکانیان کردبێت، یان دەتکوژین، یان دەتگرین، یا وادەکەین، هەر سەبریان گرتووەو گوتوویانە پشت بەخوا دەبەستین، پەنا بەخوا دەگرین، نەیارەکان گوتوویانە ئێوە درۆ دەکەن، گوتوویانە: نەخێر درۆزن نین، نەیگوتووە تۆش درۆزنی، کە گوتوویانە ئێوە هاتوون بارودۆخ تێکبدەن، ئەمان گوتوویانە نەخێر، نەهاتووین بارودۆخ تێك بدەین، لەبەر ئەوە هەر کەسەو لە هەمبانەی خۆیەوە گوێز دەژمێرێ.

ئێمە بەڕاستی دینەکەمان هیچ شتێکی تێدا نییە غەیری بەختەوەرکردنی خەڵك، بەڵام ئەوە کە ڕێت لێدەگرێو شەڕت پێدەفرۆشێ، ئەو کات شەرعی خوای پەروەردگارو هەموو عەقڵو ویژدانێکیش دەڵێ دەبێ بەرگری لەخۆت بکەی، کە دەوڵەتی ئیسلامیی فتوحاتی کردووە، ئەوە بەڕاستی بۆ دیفاعکردنو لەسەر کردنەوەی مەزڵومان بووە، گەیاندنی پەیامی خوای پەروەردگار بووە، نەك بۆ ئەوەی دین بەسەر خەڵکدا فەرز بکرێ، بەڵکو بۆ ئەوەی کە ڕێگەی گەیاندنی دینی خوا بکرێتەوە.

+ مامۆستا، ئەو کاتەی موشەکبارانەکە کرا، بەڕێزت لە بارەگا بووی، سەرقاڵی چیبووی؟

ـ من ئەوکاتە لەماڵی خۆم بووم، لەسەر جێگەم بووم، تەبعەن ماڵو مقەڕ چەند مەترێکیان نێوان بوو، کاك حاجی قاسم هات، گوتی: "مامۆستا بۆ لێرەی؟ لێرە مەخەوە، با لێرە نەبین و بچینە شوێنێکی تر"، منیش گوتم: کاك حاجی، ئەو برایانەش هەمووی لە مقەڕەکانن. زۆر جەختی کرد، گوتم وەڵڵا کاك حاجی

لێرە ناجووڵێم، هەر لێرە دەبم، بەس جەنابت ئەگەر حەز دەکەی، بچۆ، گوتی: "نەوەڵڵا، تۆ لێرە نەجولێی، منیش هەر لێرە دەبم، لە (مقەڕ)". ئەو لە مقەڕەکە خەوت، منیش لەماڵێ، لەسەر پشت ڕاکشابووم، چاوم چووبووە خەوو نەچووبوو، زۆر ماندوو بووم، ڕۆژی پێشتر لەسەفەر هاتبوومەوە، ئیدی وەکو بڵێی بڵێسەیەکم بیستو گرمەو ناڵەیەکم بیست، دوابەدوای یەکدا، منیش بەڕاستی پێم شتێکی زۆر سەیر بوو، دەنگێکی زۆر نەبیستراو، هەر ئەو شەوەش (هەر بۆ زانیارییتان)، هەر ئەو شەوە بوو کە مام جەلال نامەیەکی بۆ ناردبووم، نامەکە وەکو بڵێی بە ڕاسپاردە بە من گەیشت، بە بروسکە، باسی ئەوەی تیانەبوو کە ئێمە لێدەدرێین و ئەوانە، بەڵام هەندێ گلەیی‌و شتی تێدا کردبوو، ئیدی من یەکسەر گوتم دەبێ هەر ئەمشەو جوابەکە بگەیەننە مام جەلال، نووسیم: مام جەلال، کاتی خۆی من زۆر داوام کردبوو، ئێوە ڕازی نەبوون، ئێستا گلەیی چیمان لێدەکەن؟ من وەکو بڵێی بۆنێکم کرد، گوتم ئەوە ڕەنگە بەرنامەیەك هەبێت، ئەوە وەکو بیانووبڕینێك یا دەفعی گلەییەك، شتێکی وا بێت، من گوتم هەر ئەو شەوە نامەکەم بگەیەننەوە، بەڵام بەڕاستی پێشبینیم نەکرد ئەو شەوە بەو شێوەیە بێت، بەڵام دیارە ئاوا جۆرێك لەڕاڕاییو دڵەڕاوکێ هەبوو، چونکە بەگشتی ئەو کاتە خەڵك لە حاڵەتی ڕاڕاییدا دەژیان، پێشبینی شتێکیان دەکرد، شتێك ڕوودبدات، بەڵام دەمانگوت بەنیسبەت ئەنصارەوە ڕوو دەدات.

+ کە دەنگەکەت بیست کاردانەوەت چیبوو؟

ـ وەڵڵا من یەکسەر هاتمە دەر، ماڵو منداڵ دەستیانکرد بەهاتو هاوارو قیژە، منداڵەکان خەبەریان بووەوە، برایانی پاسەوان هەندێکیان هاتن، دیارە مووشەك دەرفەتی نەدەدا، لەوێی دەدا، دوایی لەشوێنێکی تر. هەر بەردەوام بوو، دیارە وامانزانی فڕۆکەیە، چونکە مووشەکەکان کە دەهاتن، لایتیان پێوەبوو بە فڕۆکە دەچوون، دوایی برایان باسیان لەوە کرد کە ئێمە تۆزێك بچینە

سـەرووتر، بـا بـزانین داخـۆ چـی قـەوماوە، ئـەوەی کـە بێتـەوە یـادم، کـەوتنی مووشـەکەکان لەمیانـەی پێـنج دەقیقـەدا، یـان شـتێك کـەمتر لـە دە دەقیقـە لـە بارەگاکانمان کەوتن، ئیتر دوایی ئێمە چووینە مقەڕەکەی پشتەوەمان، لای زەلّم، لەویّ لەگەلّ کاك حاجی قاسم و حاجی دلّشاد و برایان کە هاتن قسـەمان لێکـرد، وتیان لە مەکتـەبی عەسـکەری دراوە، هـەروەها لـە بارەگاکـانی هێـزی ڕاپـەڕین‌و سەفین‌و لە بارەگاکەی سەر (سـێداران) دراوە، مـن هەنـدێك بـرام نـارد وتم بـزانن چییە، ئێمە ترسی ئەوەمان هەبوو لە بنکەو بارەگاکانی تریشـمان بـدرێت، لەبـەر ئەوە وتمان با برایان بارەگاکان چۆلّ بکەن.

ئاوا بەو شێوەیە ئێمـە کەوتینـە نـاو ئـەو مەسـەلەیەوە، بەرهـەحالّ بـۆ ئێمـە ڕووداوێکی زۆر ناخۆشبوو، کە دواتر دەرکـەوت ئـەو برایانـەمان شـەهیدو برینـدار بوون، پاشان لێژنەیەکمان دروستکرد بۆ ئەوەی بچن تەرمەکان دەربهێننەوە.

+ مامۆستا، ئەوکات تۆ بەتەنها چووی بۆ بەستنی ڕێککەوتننامەکە، لەولاشـەوە برایـان لـەو حالّـەدا بـوون‌و شـەهیدو برینـداری زۆر هـەبوون، ئێرانیش سنوورەکانی داخست. چۆن ڕێگەت بەخۆتدا بچی؟

ـ وەلّـلّا ئـەوە موجازەفەیـەك بـوو، چـونکە برایـان زۆریـان ڕەئیـان نـەبوو، ئیحتیمالی شت دەکرا، بەلّام بلّێین چی بارودۆخەکە وایە، کە دەبوو ئەو خەلّکـەی مابوو دەرباز بکرێت، ئیحتیمال دانرابوو کە کەمین هەبیّ‌و لێمان بدریّ، بەلّام ئـەو کاتـە دووان لـەبرادەرانی کۆمـاری ئیسـلامیی ئێـران-مـان لەگەلّـدا بـوو، ئاغـای حورمـەت‌و ئاغـای قوربـانی، یـەکی سـوپاو یـەکی ئیتلاعـات، موسـتەفای سـەید قادریش هەر لەگەلّدا بوو، چونکە بارودۆخەکە وابوو، لە برایـانی خۆشمـان تـەنها مامۆستا (ناصح)م لەگەلّ بوو، برایانی تر هەموو سەرقالّ بوون.

+ دلّنیا بووی لەوەی کە ئەمین دەبی یان نا؟

ـ نەوەڵڵا، نا، بەس گوتم خۆ ئەگەر بچین‌و بگەینە ڕێککەوتنێ، هیچ نەبێ ئـەو خەڵکەمان دەرباز دەکەین، ئەگەر تێشدا چووین، ئێمەش وەکو ئـەو برایانـەی تـر کە تێدا چوون خـوا لێمـان خـۆش بـێ، لـەو حاڵەتانـەدا دڵنیـایی نییـە، نـازانی چ دەقەومێ، هەتا برایان زۆریـان نـاڕازی بـوون، نارەحـەت بـوون، "چـۆن دەچـی؟ بەکەڵك نایەت، با هەندێك سەیارەت لەگەڵ بێ"، لەدڵی خۆمـدا گـوتم ئەگـەر خـوا نەخواسـتە شـتێکیش بـوو بـا هـەر بـۆ خـۆم بـێ، مـرۆڤ ئەگـەر دەچـێتە قـوڵایی وەزعێکـەوە، چـەندت لەگەڵـدا بـێ بێسـوودە، لـەو حاڵەتـەدا کـە تـۆ کەوتبییـە ئینـزارەوە، ئنجـا ئـەمریکا بـە فڕۆکـەو مووشـەك‌و هـەموو شـتێکەوە ئامادەیـەو هاتۆتە مەیدان!!

تەوەرەی دووەم:
چۆنێتی دەستگیرکردنەکە

٢٠٠٥/٦/١٣

ستۆدیۆی کەناڵی هەولێری تەلەفزیۆنی کۆمەڵ

+ مامۆستا، پێمان باشە بەو پرسیارە دەست پێبکەین؟ چۆن دەستگیرکران؟ بەچ شێوەو شێوازێك دەستگیرکران؟

ـ بسم الله الرحمن الرحیم، پێش دەستگیرکرانەکە هەندێك هەواڵم پێگەیشت، بەتایبەت برای بەڕێزمان مامۆستا ناصیح مەلا صالّح لە دەمی (...)ـەوە پێی ڕاگەیاندم کە گوتوویەتی: "ئەمریکییەکان بەنیازن بیگرن، لەخۆی وریا بێ". هەروەها لە (١ ـ٢) ڕێی دیکەشەوە ئەو جۆرە هەواڵو زانیارییەم پێدەگەشت کە ئەمریکییەکان بەنیازن بەندە بگرن، واتە شتێکی وا پێشبینی دەکرا، لەبەر ئەوە کە هەم خۆم دووجار لە سلێمانی لەگەڵیان دانیشتووم، هەم برایان لە کەرکووكو لە هەولێر دانیشتنیان لەگەڵدا کرا، دوای ئەو دانیشتنەی سلێمانی، بڕیار وابوو کە مەوعیدێکم بۆ ساز بکەن، جارێکی تر بیانبینمو دوایی پۆڵ بریمەر ببینم لە بەغداد.

من هەرچەندە مەترسی گرتنو شتم هەبوو بەڕاستی، بەڵام پێم شتێکی مەعقول نەبوو کە خۆم بشارمەوە، هەرچەندە جار جار تەحەفوزو ئیحتیاتیشم دەکرد، چونکە ناخۆشە لەمقەڕ یان لەشوێنێکی تر دەستگیرمان بکەن، یان هەڵکوتنە سەرمان.

ڕۆژی ٢٠٠٣/٧/٩ برایانی ڕۆژنامەی کۆمەڵ تەلەفۆنیان کردو گوتیان ئەمریکییەکان تەلفۆنیان بۆ کردووینو لەسەر ئەو مەوعیدەی پێشتر کە لەلایەن ولیام ئیگلتنەوە وەعد درابوو دەیانەوێت کۆبووەنەوەتان لەگەڵدا بکەن، لە ئوتێل ئاشوور لە دوکان، سەعات چواری هاوینە، دیارە من لەگەڵ برایان کە چاوەڕێی ئەوەبووین، ئێمە پێمان شتێکی باشبوو، گوتمان ئەوە دیارە وەعدەکەی خۆیان جێبەجێ دەکەن، لەبەر ئەوە بەندەو کاك تۆفیق کەریمو کاك حاجی عەبدوڕڕەحمانو مامۆستا دارا موحەممەد ئەمین لەگەڵ ١٠ ـ ١٥ لە برایانی شۆفێرو دەستەی پارێزگاری بەڕێکەوتین بەرەو شوێنی دیاریکراو، ماوەی چەند کیلۆمەترێك بەر لەوەی بگەینە ئەو شوێنەی دیاری کرابوو، بە زەمەن نزیکەی

پێنج دەقیقەیەکی مابوو، لە ئەودیو (قەمچوغە) تەماشامان کرد لەسەر جادە درکە زیو ئەوانە دانراوەو هەندێ مودەڕڕەعە وەستابوون لە قەراغو بەسەر بەرزاییەکانەوە، بەڕاستی پێشبینیم نەکرد بۆ ئێمە بێت، چونکە ئێمە مەوعیدمان هەبوو، گوتمان ڕەنگە لێرە شتێك ڕوویدابێ یاخود چاوەڕێی شتێکی تر، یان کەسێك بکەن کە لێیان قاچاغ بێ.

ئێمە سێ سەیارە بووین هیچ ئیحتیاتێکمان نەکردبوو، چونکە گوتمان بەمیوانی دەچین، ئەوانیش بە چەكو شت قەڵسن، با دیاردەی چەکداریمان پێوە دیار نەبێ، سەیارەی یەکەممان ڕۆیی، سەیارەی دووەم کە خۆمی تێدابووم و لە ناوەڕاستدا دانیشتبووم، دەستیان لێ ڕاگرتین و گوتیان ڕابوەستن، من ئیشارەتم بۆ شۆفێرەکە کرد، وتم ڕابووەستە، با کێشەیەکمان بۆ دروست نەبێو لەم مەوعیدەمان دوا نەکەوین، گوتیان دابەزن، ئێمە دابەزین، گوتم کێتان لەگەڵە عەرەبی بزانێ، یەکێکیان هاتە پێشو گوتی: "بەڵێ"، گوتم: "ئێمە مەوعیدمان لەگەڵ خۆتان هەیە، ئێوە ئەمریکین؟" گوتی: "بەڵێ"، گوتم: "ئێمە مەوعیدمان هەیە لەگەڵ خۆتان". تەلەفۆنیان بۆکردووین و لە ئوتێل ئاشوور چاوەڕێمانن، دوامان مەخەن باچین، گوتی: "بەڵێ، ئەوە هەر هەندێ پرسیارو ئەوانەیە، بۆ ئێوە نییە"، دوایی وردە وردە گوتیان با چەکەکانتان لەنێو سەیارەکانتاندا بێ، ئیدی هەروا بەو شێوەیە تا دوایی گوتیان دابنیشن، گوتم بۆ؟ خۆ ئاخر ئێمە مەوعیدمان هەیە، ئەوجار زانیم، حاڵیبووم کە حاڵەکە چۆنە، ئیتر کەلەپچەیان کردین، ئینجا چاویان بەستین گوێنییان بەسەردا کردین، لەو کاتەدا دوو کۆپتەریان هێنا، دیارە جلوبەرگو ئەو شتانەی زیاد بوون، وەك پشتێنو ئەوانە هەریەکەی خستنیانە عەلاگەیەکەوە و ناوی ئەو کەسەیان لەسەر دەنووسی کە کەلوپەلەکان هی ئەوە، ئیدی ئێمەیان سواری دوو کۆپتەر کردو بردنیان، من نەمزانی کوێ بوو بەڕاستی، دوایی بۆم دەرکەوت کە موسڵ بووە، ماوەیەك لەوێ ماینەوە، پاشان بۆ فڕۆکەخانەی بەغدادیان بردین.

+ لەکاتی دەستگیرکردنەکەدا، سەربازە ئەمریکییەکان چۆن ڕەفتاریان لەگەڵ کردن؟

ـ لێدانو سووکایەتیو ئەوانەی تێدانەبوو، مرۆڤ دەبێ بە ئینساف بێ، بەس ئەوەندە هەیە دەستیان بەستینەوە، دەست بەستنەوەکە ئەزیەتی داین، شتێکبوو هەتا خۆت دەجووڵاند توندتر دەبوو، تا ئێستاش دەستم شوێنی برینەکەی پێوەیە، بەڵام بلێی قسەمان پێ بلێن یان پاڵمان پێوە بنێن، من سەبارەت بەخۆم ئەوەم نەدی، منیش لە برایان خەتەر تر بووم، پێموایە ئەگەر بۆ منیان نەکردبێ، بۆ ئەوانیشیان نەکردووە، یان قسەگوتن، بەس ئەوەندە هەیە، ئەگەر کەسێك سەری بەرزکردبایەوەو تەماشای ئەملاو ئەولای بکردایە، لێی توورە دەبوون لەناو کۆپتەرەکەدا، کە هەڵیش دەستای، لەبەر ئەوەی کە تۆ دەستت بەستراوە، ئەوان دەستیان دەدایە تۆو هەڵیان دەستاندی، چونکە بەزەحمەت دەتوانی هەستی، هەستم نەکرد کە قسەو سووکایەتی هەبێ، هەرچەندە ئەو گیرانە خۆی لە خۆیدا سووکایەتیی بوو، بەڵام بلێی لێدانێك یان پاڵپێوەنانێك، یان زللە لێدانێك هەبێت، ئەوانەم هەست پێنەکرد، هەڵبەت بۆ خۆم هەستم پێ نەکرد، جا نازانم برایانیتر شتی وایان لەگەڵ کرابێ.

+ مامۆستا، لەو کاتەدا ڕێگاکەیان گرت؟

ـ ئۆتۆمبێل زۆر وەستابوون، ئۆتۆمبێلی خەڵك، هەم لەوسەر و هەم لەمسەر، خەڵکێکی زۆر وەستابوون، ڕەنگە هەندێ خەڵکی ئێمەشیان ناسیبێ، دەگونجێ، بەس دوایی کە ئەو گوێنیەمان بە سەردا کرا، نەمانزانی ئەوە کێیەو کێ نییە.

+ کاتێك دوو کۆپتەرەکەیان هێنا، هەر لەویا جیایان کردنەوە یان نا؟

- نەخێر، ئێمە، منو مامۆستا داراو کاک تۆفیقو کاک حاجی عەبدوڕڕەحمان، نازانم کێی تریشمان لەگەڵدا بوو، (٤ ـ ٥)ێك لە یەکێکیاندا بووین، ئەوانی تریش لەئەوی تر.

+ ئێمە لێرە ڕێمان کەوتە دەزگایەك، باسی لەوەکرد کە ئۆتۆمبێلێك بەهەڵە کەوتووەتە نێو کاروانی ئۆتۆمبێلەکانی مامۆستا عەلی باپیرو ئەوان، مامۆستا لەو حاڵە ناخۆشەدا هەوڵی ئەوەیدا کە بەوان بڵێ ئەو ئۆتۆمبێلە تەنها لەو ڕێگەیەوە ڕۆشتووەو هی ئێمە نییە، ئەو کەسە وتی: "مامۆستا لەو حاڵە ناخۆشەشدا بیری لەوە بوو کە ئەو برایەی ئێمە لەگەڵ ئەوان نییە، بۆیە گوتبووی: پەیوەندی بە ئێمەوە نییە و لەگەڵ سەفەرەکەی ئێمە نییە".

- بەڵێ، گوتم ئەوە لەگەڵ ئێمە نییە، گوتم ئەوە گوناهەو لەگەڵ ئێمە نییە، کابرا وتی: "لەگەڵ ئەوان نیم". گوتم ڕاست دەکاو لەگەڵ ئێمە نییە، گرتبووشیان، گوتبووی لەگەڵ ئەوان نیم، دوایی بەریاندا.

+ ئەو کەسانە کێبوون کە بڕیاربوو ئێوە لە ئوتێل ئاشوور لەگەڵیان دابنیشن؟

- ئێمە ئەو دووانە کە پێشتر لەگەڵیان دانیشتین لە سلێمانی، باڵیۆز ولیام ئیگلتنو بیل ستیوارت، وتیان کە ئێمە هەندێك مەوعیدتتان بۆ سازدەکەین، پێشتر لەگەڵ هەندێ لە ئەفسەران، پاشانیش لە بەغداد دیدار سازدەکەین. من وام دەزانی کە ئەو دانیشتنەمان لەگەڵ ئەو ئەفسەرانەیە وەکو ئامادەباشییەك بۆ کۆبوونەوەکەی بەغداد، بەڵام ناوی کەسیان پێ نەوتین. کاتێك ئەو ئەمریکییانە پەیوەندییان بە برایانی ڕۆژنامەی (کۆمەڵ)ـەوە کردبوو مەعیدەکەیان پێوتبوون، وتبوویان ئێمە لەلایەن ولیام ئیگلتنەوە تەلەفۆن دەکەینو دیاریکراوین لەگەڵتان دابنیشین.

+ دیـــاره پێشـــتر ئەمریکییـــەکان و کۆمـــەڵی ئیسـلامیی چـــەند دانیشـتنێکیان کردبـوو، بـەپێی ئـەو دانیشـتنانە، ئایـا پەیوەندییـەکانی کۆمەڵ و ئەمریکا لەچ ئاستێکدا بوو؟

ـ نـاتوانم دیـاری بکـەم کـە لـە چ ئاسـتێکدا بـوو، بـەڵام گـرنگ ئەوەیـە، ئـەو برایانەی لەگەڵم بوون، هـەموو مۆڵـەتی چـەك هـەڵگرتنیان لەلایـەن ئەوانـەوە بـۆ کرابوو، هەروەها دەمانچەکەی خۆشم مۆڵـەتی هـەبوو، ئێمـە ئـەوەمان لەبەرچـاو گرتبـوو کـە ئـەوان بەچـەك قەڵـسن، ناشـزانین ئـەوان چـۆن ئـەو پەیوەندییـەیان لێکداوەتەوە، بەڵام داوامان دەکرد با پێکەوە دابنیشین و لێك حاڵی ببین و وەکـو خۆمـان بمانناسـن، ئەمـەش نـەك وەکـو تەمـەللوق، دەمانـەوێت وەکـو خۆمـان بمانناسن، چونکە لەسەر ئەو جۆرە تێگەیشتنەی کە بۆ خۆم قەناعـەتم پێیـەتی، بێباکم هەرچیم لێبێ، بەڵام پێم ناخۆشە لەسەر قەناعەتێك باج بدەم کە قەناعەتم پێی نییە و بە تۆمەت بۆمکراوە بە قەناعەت، یان لەسەر هەڵوێستێك کە هـی مـن نییەو بە زۆر وەکو تۆمـەتێك بـۆ مـن سـازکراوە، دەمـان ویسـت بەڕاسـتی وەکـو خۆمـان بمانناسـن، ئـەو دووجـارەش کـە مـن لەگـەڵیان دانیشـتم، برایـان کـە لـە کـەرکووك و شـوێنیتر لەگـەڵیان دانیشـتبوون، بۆمـان ڕوونکردنـەوە کـە کۆمـەڵی ئیسلامیی ئاوایە، ئێمە سیاسەتمان ئاوایە، بەرنامەمان ئاوایە، پەیوەندییـەکانمان بەو شێوەیە، وا ئاواش تەماشای ئـەمریکا دەکـەین، بـەڕوونی و بەڕاشـکاوی ئێمـە بەچاوی دوژمـن تەماشـاتان ناکـەین، بـەڵام پێمـان خـۆش نییـە هـاتوون، پێمـان خۆش نییە عیراقتان داگیرکردووە، بـەڵام بـەدوژمنی خۆمانتـان تەماشـا ناکـەین، چونکە نەهاتوون دژایەتیمان بکەن، پێمان خۆشە ڕژێم ڕووخاوە، ئاوەو ئاو بچێ، ئەوە قازانجی خۆمانەو نیعمەتێکی خوای پەروەردگارە، بەڵام بڵێی پێمان خۆشـە ئێوەش هاتوون، ئەوەش وا نییە، پێمان خۆش نییە هـاتوون، بـەڵام کـە ئێـوەش هاتوون، بەقسەی ئێمە نـەهاتوون، ڕاوێـژتان پێنـەکردووین، هـاتوون وڵاتەکـەتان

داگیرکردووه، ئێوه به قسەی نەتەوە یەکگرتووەکانتان نەکردووە، گوێتان نەداوەتە ڕای نێودەوڵەتی، ئێستا گوێ دەدەنە ڕای ئێمە؟!

+ مامۆستا، لەکاتی ئەو ڕووداوەدا ورەتان چۆن بوو؟ بەتایبەت جەنابت و پاشانیش برایانیتر؟

- پیاو عەیبە باسی خۆی بکا!! لەبرایەکی ترمان بپرسن، لە خوا بەزیادبێ من زۆر پێم ئاسایی بوو، هەرچەندە من زیندانم زۆر پێ ناخۆشبوو، لەژیانمدا زیندانم نەدیبوو، لە خوا بەزیادبێ هەر بە سەربەرزی ژیاوم، ژیانی دیلیم نەدیبوو بەڕاستی، لەبەر ئەوە بۆ من زۆر زۆر ناخۆش بوو، یەکەم ئەزموونم بوو، زۆر پێناڕەحەتبووم، بەڵام زۆر پێناڕەحەتییەکەم manای وانییە کە لە زیندان ترساوم، من نەك هەر ئەوکاتە (کە زۆر ناخۆشبوو)، بەڵام دواتریش کە ئازارو ئەشکەنجەش هەبوو، هەر قورئانم دەخوێندو دوعام دەکرد، ئەوەی کە زۆری لێ بێمنەتبووم، مردن بوو، جا مرۆڤ کە لە مردنێ بێمنەتبوو، لەشتی دیکە بێمنەتترە.

ئەو زەمەنە کە بردیانین، تەسەورم دەکرد کە دەستی منیان لە هەموان توندتر بەستبێ، چونکە بە (٣ ـ ٤) کەسیان تەماشای منیان دەکرد، پێیان گوتبوون ئەوە بەرپرسیانە، زۆریش ناڕەحەتبووم، بەڵام نەمهێشت لەو ماوەی زیندانو ناڕەحەتییە نوێژێکم بچێت، هیچ قسەیەکی لاوازمان نەگوت (لەخوا بەزیاد بێ)، هەر دەمگوت ئێوە بەهەڵە ئێمەتان گرتووە، بەهەڵەدا براون، جار جار دەیانگوت: "ها وەزعت چۆنە؟". ئەوان لە سلکی موخابەرات بوون، وام هەست دەکرد.

+ لەناو فڕۆکەکەدا؟

- نا، دوایی کە لە فڕۆکەخانە دایان بەزاندین، یەکێك هات گوتی: "ها وەزعت چۆنە؟" گوتم هیچم نییەو باشم. گوتی: "تۆ فلان کەسی؟". گوتم بەڵێ، ئاوا سەیری کردمو زەردەخەنەیەکی کرد. گوتم: بەڵام ئێوە بەهەڵەدا چوون،

پەشیمان دەبنەوە. گوتی: "بۆ؟" گوتم پەشیمان دەبنەوە، چونکە ئێوە بەهەڵەدا چوون.

+ لەموسڵ یان لەبەغدا؟

ـ لە فرۆکەخانەی موسڵ، دایان بەزاندین، یەکسەر هات، لە برایانی تری نەپرسی، هات گوێنییەکەی لەسەر من لابردو گوتی: "تۆ فلان کەسی؟" گوتم: بەڵێ. گوتی "وەزعت چۆنە؟". گوتم: باشم، بۆ؟ گوتی "نا، هەروا". گوتم باشم، بەلام بەهەڵەدا چوون، دوایش پەشیمان دەبنەوە. گوتی: "بێدەنگ بە".

+ هەستت دەکرد کە ئەو عەرەبە عیراقییە؟

ـ حاڵەتێکی کوتوپڕ بوو، نەمتوانی تەشخیصی بکەم، بەس دیارە وێنەو شتی منی بینیبوو، ئەگەر لەنزیکەوە منیشی ئاوا نەدیبێ.

+ لەکاتی دەستگیرکردنتان تا ئەو شوێنەی بردیانن کە دەرکەوت موسڵ بوو، ئایا تورەکە هەر لەسەرتان بوو؟

ـ بەڵێ، دەستیشمان هەر بەستراوەبوو.

+ ماوەکەی چەندبوو؟

ـ بڕوا بکە بە مەزەندەی من ئەوە لە پێش سەعات چواری ئێوارەوە بوو تا پێش بەرەبەیان، تا نیوەشەو، چونکە لە موسڵ دایانناین شەو درەنگ بوو، چونکە لەوێ من نوێژی مەغریبو عیشام بەیەکەوەو بە دەست بەستراوی کرد، هیچ جووڵەو شتم بۆ نەدەکرا، ئینجا لەوێ ماینەوە تا درەنگ، پاشان فرۆکەیەکیان بۆ هێناینو گواستیانینەوە، گوتم ڕەنگە بۆ "گوانتانامۆ" بێ، دوایی لە شوێنێکی دیکە دایان بەزاندین، سەرەتا نەمزانی کوێیە، چاومان بەسترابوو، دوایی بۆمان دەرکەوت کە ئەوە فرۆکەخانەی بەغدادە، لەوێش هەر ماوەیەك هێشتیانینەوە، هێندێك لەبرایانمان وەك بڵێی تارەتو شتیان گرتبوو، چونکە دەبوو خۆیان (ئەمریکییەکان) بەنەخوێن و پشتێنت بۆ بکەنەوە، من بۆ خۆم

گوتم ئەگەر دەستم دەکەنەوە تا بۆ خۆم دەستنوێژ بگرم ئەوە باشە، ئەگەر نا بەپێچەوانەوە، نا، گوتیان نەخێر ناتکەینەوە، منیش نەمهێشت، من زۆر سەغڵەت بووم، پێموابێ (٨ ـ ١٠) سەعاتێك دەبوو بە تەسەوری خۆم، بەتەقدیراتی خۆم، چونکە لە فڕۆکەکەشدا زۆرمان پێچوو، دوایش کە دایانگرتین هەر ماوەیەکمان پێچوو، هەر نەیان بردین، دوایش ماوەیەك دایاننداین ، گوتم باشە هەر لانیکەم دەستمان بکەنەوە، نوێژ دەکەین و تارەت دەگرین، گوتیان: "بۆ لەوێ تارەتتان نەگرتووە؟"، گوتم، نا، من تارەتم نەگرتووە، ئینجا دەستیان کردینەوە، لەوێوە دەستیان بە لێکۆڵینەوە کرد، کە گەیشتینە جێ، (٥ ـ ٦) موحەقیقمان لێئالان، بەجیا لێکۆڵینەوەیان لێدەکردین.

+ ئەو کەسانەی کە بۆ دەستگیرکردنتان دانیشتبوون، کەسی ناسراویان تێدابوو؟ یاخود کوردیان لەگەڵدا بوو؟

ـ ئەمن کەسم نەبینین، چونکە ئەوانەی ڕاوەستابوون، هەموو جلوبەرگی ئەمریکییان لەبەردابوو، کەسم لێ تەشخیص نەکردن، من لەناوەڕاستی سەیارەکەشدا بووم، بەڵام هەستم کرد کە منیان ناسیو یەکێك پێی گوتن، چونکە سەیارەکەی پێش ئێمە ڕەتبوو وایان زانی لەگەڵ ئێمە نییە، چونکە منی تیا نەبووم، سەیارەکەی منی تێدابووم یەکسەر کە گەیشتە ئەوێ، هەستم کرد یەکسەر ئیشارەتیان دایەو گوتیان فلان کەس لەوێدایە، سەیارەکەیان ڕاگرت، بیستوومە دوایی هەندێك سیخوڕیان تێدابووەو لەگەڵ بووە، بەڵام بەوردی نازانم.

+ لەو کاتەدا کەس ناوی تۆی برد؟

ـ بەڵێ، هەر ناویشیان نووسیم.

+ بەر لەوەی دەستگیر بکرێن، جەنابت باست لەوە کرد کە پێشبینی ئەو ڕووداوەت دەکرد؟

ـ پێشبینیم دەکرد، نەك ئاوا، بۆیە من پێشتر کە لە سلێمانی بووم، هەندێك جار لە ماڵی خۆماندا نەدەخەوتم، دەچوومە شوێنێکی تر، بەڵام پێشبینیم نەدەکرد بچم دەعوەتیان بم و بمگرن.

+ مامۆستا، باست لەوە کرد کە لەماڵی خۆتان نەدەخەوتیت، من پرسیارەکەم ئەوەیە، کە ئەو زانیارییەتان بیستبوو کە دەستگیر دەکرێن، ئایا ڕێوشوێنێکتان گرتبووە بەر بۆ پارێزگاریی لە خۆتان؟ ئایا بیرتان لەوە نەکردبووەوە کە بچنە دەرەوەی وڵات؟

ـ نا، من بیرم لەوە نەکردبووەوە، چونکە چۆن مرۆڤ خەڵکی خۆی بەجێدێڵێ، کاتێك دەبوو بیر لەوە بکەمەوە کە بە خەڵکی خۆشم بڵێم خۆتان شوێن ونکەن، مقەڕەکان هەموو داخەین، ئەگەری ئەوەشم دانابوو کە ئەو هەواڵانە درۆبن، بۆ لەخۆوە کارێکی وا بکەین، لەبەر ئەوە بەڵێ" چاوەڕێی ئەوەم دەکرد کە بگیرێم، بەڵام بەمەعقولم نەزانی خۆم پەنهان کەم، خۆپەنهانکردنەکەم دەبوو دوای ئەوە بێت کە خەڵکی خۆمان پەنهان کەین، ئەگەرنا مەعقول نییە ئیمام خۆی بشارێتەوەو ئوممەت لەگۆڕێ بێ، پێم شتێکی نابەجێیە.

+ ئەو کاتەی دەستگیرکران، پاسەوانەکان چەکیان پێبوو، ئایا خۆت پێت وتن کەس هیچ نەکات؟

ـ ئەمن گوتم کاکە لەگەڵ ئێمەیان نییە، چونکە ئەوان خۆیان گوتوویانە "بۆ ئێوە نییە"، خۆتان ئەوە نەکەن، هیچ کەس خۆ نەجوڵێنێ، بۆ ئێمە نییە، لەگەڵ ئێمە نییە، دوایی هاتنە پێشێ و گوتیان: "تۆ بەرپرسیانی؟"، گوتم: بەڵێ من بەرپرسیانم، مەوعیدمان هەیە لەگەڵتان، مەحتەلمان مەکەن، ئیدی تا دوایی وتیان: "چەکەکان لە ناو سەیارەکان دابنێن، تۆزێك تەحقیقتان لێدەکەین، ئێمە بە دوای کەسێکدا دەگەڕێین". ئەو کەسە ئاوا هەندێك قسەی بە عەرەبی کرد، بەڕاستی هەمووشم لە یاد نەماوە، بەڵام گرنگ ئەوەیە ئەو وای ئێمە حاڵی کرد

که ئەوە بۆ ئێمە نییە، لەخەڵکێکی تر دەگەڕێن، لەبەر ئەوە خۆتان مەشڵەژێنن، بێگومان بیرکردنەوە لەتەقەو شت، شتێکی بێجێش بوو ، چونکە مودەڕەعەو دەبابە لە هەر چوار دەور دامەزرابوون، تۆ کەوتبوویە ناویان، خۆ ئێمە بۆ شەڕ نەچووین.

+ تۆ لە کوردستان و لە سنووری حکومەتی هەرێمدا بۆ سەت بۆ دانراو دەستگیرکرای، چۆن لەو ڕووداوە دەڕوانی؟ بەرپرسیاریەتیی ئەو ڕووداوەو بۆسەدانانەکەش بۆ کێ دەگێڕییەوە؟ پێتوابوو کەس دەستی لە پشت ئەو ڕووداوەوە هەبێ؟ ئایا ئەمریکییەکان باوەڕیان بە پاراستنی سیادەی کوردستان هەبوو؟

- من ئەگەر زانیبام ئەمریکا هەندێ ڕێز لە ئیدارە کوردییەکان دەگرێ، بڕوای بەوە هەیە کە سیادەتیان بەسەر خاکی خۆیاندا هەیە، بەسەر خەڵکی خۆیاندا، دەمگوت ئەوە مادام لەژێر سایەی ئیدارەی یەکێتیدا من گیراوم، ئۆباڵەکەم بەئەستۆی ئەوانە، بەس لەبەر ئەوە کە ئەمریکا هیچ کەس بەهیچ نازانێ، شتەکەی خۆم هەر لە ئەمریکا دەزانم، چونکە من دەزانم ئەمریکا ڕێز بۆ کەس دانانێ، غەیری سیاسەت و بەرژەوەندی خۆی، پێشم بێئینسافییە کە گلەیی لەکەسێك بکەم کە (مغلوب علی أمره)یە، هیچی بەدەست نییە، دەستەپاچەیە، من ئەوەم لەبەرپرسان و سەرکردایەتی سیاسیی کوردیش بیستووە (کە هاتوون بۆ دڵدانەوەی من) گوتوویانە: "ئەگەر ئێمەشیان گرتبا، هەر وەك تۆ دەبووین". دوایش دەرکەوت دکتۆر موحسین عەبدولحەمید کە ڕۆژێ لە ڕۆژان لەجێی سەرۆك کۆمار دانیشتبوو، گرتیان.

لەبەر ئەوە من کە بارودۆخەکە وادەبینم، دەزانم کە ئەمریکا ڕێز بۆ کەس دانانێ، سەربازێکی ئەمریکی حوکم بەسەر هەرکەسێکدا دەکا کە بیانەوێ، شتەکەی خۆم هەر لە ئەمریکا دەزانم، ئیدی پێم بێئینسافییە گلەیی لە خەڵکێك

بکەم کە هیچی بەدەست نەبووە، بەڵێ" ڕەنگە کەسانێکی نەفسنزم وەکو هەڵسوکەوتی شەخصی خۆیان هاوکاری ئەمریکایان کردبێ، بەڵام من وەکو لە کۆنگرە ڕۆژنامەنووسییەکەشدا* وتم: ئەمریکا گرتوومیو ئەمریکاش بەریداوم، لەکاتی گرتنمەوە تا کاتی ئەشکەنجەدانو تا کاتی مانەوە، ئەو بیست و دوو مانگە کە لە زیندانەدا بووم، غەیری ئەمریکی کەسم نەدیوە، ئیدی کەس بە تەرەفی خۆم نازانم.

+ **تا ئێستا لەو بارەیەوە هیچ بەڵگەنامەیەک نەهاتووەتە بەردەستت، کە بۆت بسەلمێ ئەمریکییەکان غەیری خۆشیان لەگەڵ بووە؟**

ـ نەخێر، بەڵام ئەمریکییەکان خۆیان باسی هەندێ کەسیان دەکرد، دەیانگوت: "فلان لایەنی سیاسیی هاوکاری کردووین، ڕاپۆرتیان لەسەر داوی، ئەوان زانیارییان داینێ بۆ چۆنییەتی دەستگیرکردنی تۆو هاوکارییان کردین". بەڵام من بەوانیشم دەگوت کە هەر ئێوە بەتەرەفی بەرامبەری خۆم دەناسم، ئەوە قسەی خۆتانەو کەسانێکیش ئەگەر شتی وایان کردبێ، دیارە لەبەرامبەر هەندێك پووڵو پارەو بەرژەوەندیی کەسیی خۆیان کردوویانە.

+ **مامۆستا، دوای دەستگیرکرانی ئێوە، ئێمە زۆر گفتوگۆمان لەگەڵ بەرپرسانی ئەمریکا لە کوردستان کردووە، کە ئەو کات کۆلۆنێل هاری شووت بەرپرسیی دەکردن، جێگرەکەشی ناوی مێجەر بولیەن بوو، ئێمە گفتوگۆمان لەگەڵ دەکردن، ئەوان دەیانگوت: "ئێمە بە هیچ شێوەیەك ئاگامان لەو ڕووداوە نییە، بەئێمەش نەسپێردراوەو هێزی ئێمەی تیانەبووە". ئەو هێزەی بۆتان دانیشتبوون، ئایا هەر هێزی سەربازی بوون، یان هێزی ئەمنیشیان لەگەڵ بوو؟ هەروەها بەچەند کەس مەزەندە دەکران؟**

ـ هێزەکە بەچەند مەزەندە دەکرا من نازانم، بەس ئەوەندە دەزانم چەند مودەڕەعەو سەربازو شت ڕاوەستابوون، دوایی لەماوەی دەستبەستنی ئێمەدا، گوێم لە دەنگی کۆپتەرەکانیش بوو هاتن، دوو بۆ ئێمە هاتن، دوایی ئیبراهیمی برامو ئەوانیش کە هاتنەوە گوتی: "ئێمەشیان بە دوو کۆپتەر برد". ئەوە بەنیسبەت ئەندازەی هێزەکان، ناتوانم بڵێم چەند بوون، ڕەنگە برایانی تر ئەگەر چاویان گێڕابێ زیاتر بزانن، سەبارەت بە جۆری هێزەکان" ئێمە بەس هێزی سەربازیمان بینی، بەس کە لە فڕۆکەخانەی موسڵ دایان بەزاندین، کابرای کە بەرگی مەدەنی لەبەردابوو، زانیم موخابەراتە، جا (CIA)یە یان شتێکی تر، نازانم، بەس لەگەڵ ئەواندابوون، دوایش ئەوانەی تەحقیقیان لەگەڵ مندا دەکرد هەموویان مەدەنیبوون، بەڵام خۆیان بەمنیان نەدەگوت کە ئێمە چین، بەس دیاربوو موخابەرات بوون، بەڵام گرنگ ئەوەیە ئەمریکی بوون، خۆ بەمنیان نەدەگوت کە ئەوە ئێمە هێزی فلان شوێنو فلان نووسینگەین، هەر ئەمریکی بوون، بەڵام هی کوێبوون، هی کوێ نەبوون، نازانم. بەڵام ئەی چۆن ئەوان هێزێکیان لەبەغداوە دێتو نەفەرێك لە کوردستان دەگرێت، بێئەوەی هێزەکەی کوردستانیان ئاگادار بێت، شتی وا دەبێت؟!

+ جا ئەوە لێدوانەکانیان بوو..

ـ ئەوە مانای وایە زۆر بێسەرەو بەرەن، مادام کابرا هێزێکی لە کوردستان داناوە، دەبێ هەمەکارەبێ، شتێکی بەدەست بێ، یان ئەگەر شتێکی کرد، ئەوەی لەبەغدایان داناوە کە بێ لەکوردستان شتێك بکا، خۆ دەبێ ئەوی تر ئاگاداربکاتەوە، ئەگەرنا ئەوە دیارە زۆر بێسەرەو بەرەن، من نازانم، گرنگ ئەوەیە من ئەمریکی گرتیانم.

+ مامۆستا، تۆ وەکو سەرکردەی حزبێکی ئیسلامیی خەباتکار، لێکدانەوەت چیبوو بۆ ئەو زیندانییە؟ هەستت بەچی دەکرد؟

ـ یەکەم" هەستم بەوە دەکردو پێم سەیربوو ئەمریکا (وەکو لەوێش پێم دەگوتن، لەکاتی لێکۆڵینەوەدا) زلهێزێکی واو دەوڵەتێکی وا کە بانگەشەی مافی مرۆڤو بانگەشەی دونیا کردنەیەكو بڵاوکردنەوەی بەهاکانی خۆیو ئەوانە دەکا، پێم سەیر بوو ئاوا بەو شێوە ناشارستانییەو بەو شێوازە نامەعقولییە من بگرێ، ئەگەر قسەکانی کە لەگەڵ ولیام ئیگلتن کردوومە، لەگەڵ ئەو قسانەی لە کاتی لێدانو دوای لێدانیش بەراوردیان بکەی، هەر یەکن، چیم گوتووە هەر ئەوەیە، لەبەر ئەوە پێم سەیربوو بەڕاستی، پێم شتێکی چاوەڕوان نەکراوبوو، تەسەور نەدەکرا دیموکراسییەتی ئەمەریکا هەر ئاوابێ.

پاشان بەڕاستی بەزەییم زۆر بە میللەتی کورددا هاتەوە، ئەمڕۆ بە حساب چەند ساڵە هەڵبژاردن کراوە و پەرلەمان هەیە و دەوڵەت هەیە و ئیدارە هەیە، کەچی من بە لای کەمەوە کوردێکم، هەر کوردێکم و هیچ ناونیشانێکی سیاسیم نییە، کوردێکم لەم وڵاتە دەژیم، ئەوەتا هێزێکی بێگانە دێ، بە بێ هیچ پاساوێك بۆسە بۆ من دادەنێو بەبێئەوەی حساب بۆ هیچ کەسێك بکا، بۆ؟ چونکە ئەو خەڵکە یان لەگەڵیان موتەواتیئە یان بێئاگایە، وەکو عەرەب دەڵێ: "فان کنت تدري فتلك مصيبة، وان كنت لا تدري فالمصيبة أعظم". یان ئاگایان لێبووە، ئەگەر ئاگایان لێبووە، چۆن دەبێ هاوسەنگەرێکی خۆیان، کە ڕێککەوتنیان لەگەڵی هەیەو دانیشتنمان پێکەوە هەیە، پێکەوە شەڕی دژی بەعسمان کردووە، پێکەوە شەهیدمان داوە، چۆن دەبێ نەرمکێش بن لە پلانێکی وادا، ئەگەر ئاگاشیان لێی نەبێ، مانای وایە ئەم میللەتە زۆر جێگەی بەزەییە، بە سەرکردایەتیی سیاسیشیەوە جێگەی بەزەییو جێی شەفەقەتە، کە هیچ حساباتێکی بۆ ناکرێ، چونکە کۆمەڵێ جەندرمەی ئەمریکی دێنو یەکێ، بەلای کەم یەکێ لە کوردەکان، یەکێ لە ڕموزی سیاسیی دەگرن، گوتاربێژێکە، نووسەرێکە، مامۆستایەکە، پێشمەرگەیەکە، دەیگرن بەبێئەوەی هیچ شتێکیان

بەدەستەوە بێ، چونکە دوایی دەرکەوتو گوتیان "ئێمە هەموو زانیارییەکەمان هەڵە بووەو داوای لێبوردنمان هەیە".

ئەمجا بەڕاست بەزەییشم بە کۆمەڵی ئیسلامییدا دەهاتەوە، کە کۆمەڵی ئیسلامیی ئەو ستەمانەی لێکراوە بێدەنگ بووە، لەبەر هەر هۆیەك بووە، خەڵك ڕەنگە بە بێدەسەڵاتی تێبگەن، بەس من پێموایە بەقەد چەند ئەنصارێكو خەڵکێکی ترمان لەدەست دەهات، دەمانتوانی شت بکەین ئەگەر بەرژەوەندی میللەتو دووربینیمان ڕەچاو نەکردایە، بەرژەوەندی میللەتمان لەبەرچاو نەگرتبایە، شتیشمان لێدەهات، وەکو خەڵك شتیشمان دەزانی، کاتی خۆی شەڕیشمان کردووە. بەزەییم بە کۆمەڵی ئیسلامییدا دەهاتەوە کە بۆ دەبێ ئاوا وێنا کرابێ بۆ ئەمریکییەکان، بۆچی ئەو خەڵکە، ئەو سەرکردایەتییە سیاسییە دیفاع لە کۆمەڵی ئیسلامیی نەکا، کە درێژەپێدەری ئەو کاروانی خەباتو سەروەرییانەی بزووتنەوەی ئیسلامییەو شەهیدمان داوە لەزیندانەکانی بەعسدی لە بەرەکانی جەنگدا، بۆ دەبێ دیفاعی لێنەکرێ؟

ئەمجا بەڕاستی بۆ خۆشم، چونکە لە ژیانمدا (لە خوا بەزیاد بێ) بێعیززەتیم نەبینیوە، ژێر دەستەییم نەبینیوە، بەڕاستی بۆ منیش بەڵایەکی زۆر گەورە بوو، زۆر لەسەر دڵم قورس بوو، جا ئەوە هەروەکو بڵێی خوای پەروەردگار دڵی هەر بەقووەت کردووم، چونکە دەبوایە دڵم ڕابووەستایە، واتە پێم خۆشبوو سەدجار بمرم، بەڵام بەڕاستی جارێك کەلەپچە نەکرێم، وترا ئایا ئیهانە کران؟ ئەوە گەورەترین ئیهانەیە، بەڵام ئەوەندە هەیە بڵێم زللەو شتی تیا نەبوو، بەڵام بەئیهانەیەکی زۆر گەورەم زانی، بۆ منیش زۆر شتێکی قورس بوو، پێموابوو کە لەژیانمدا تاقیکردنەوەو سەختی زۆر هاتووەتە ڕێم، بەڵام ئەوەم لەهەموو پێ سەختتر بوو، بەتایبەت کاتی گرتنەکە، هەر ئەوەندە بوو ڕوحم دەرنەچوو لە خەفەتان، من لە مردن زۆر بێمنەت بووم، پێم خۆشبوو سەد جار دەستڕێژییان لێکردباین، لەوێ تەرمم بکەوتایە، بەڵام ئاوام نەبینایە.

+ بەتایبەت تۆ وەك كەسێك كە لەسەرەتای تەمەنی لاوێتییەوە ژیانی سەربەرزانەو ئەوانەت هەڵبژاردبوو؟

ـ ئەمن یەك شتتان بۆ بگێڕمەوە، من لە كۆلێجی فیقھ بووم لە نەجەف، لە ساڵی دووەمی كۆلێجدا بووم كە داوایان لێكردم بۆ "جیش الشعبي"، گوتم نایكەم، بڕواتان بێ، ئەو هاوڕێیانەی لەگەڵم بوونو سەر بەڕێكخستنەكانی یەكێتیی‌و پارتی‌و ئەحزابی تر بوون، هەموویان بوون بە "جیش الشعبي"، ئەمنیان پێ شێت بوو دەیانگوت: "چۆن؟ ئاخر لەخوێندنەكەت مەحروم دەبی"، دەمگوت كاكە ناتوانم ببم بە "جیش الشعبي"، یان "اتحاد الطلبة"، نەك هەر ئەوە، لە تاقیكردنەوەكانی شەشی ئامادەیی لە پەیمانگای ئیسلامیی لە سلێمانی، ئێستاش لە یادمە كە تەعبیرمان بۆ هاتبوو، دوو تەعبیر، یەكێكیان" زەمی خومەینی بكەن. دووەمیان" مەدحی صەددام بكەن. منیش وتم: من قەناعەتم بەو دوو تەعبیرە بەهیچیان نییە، نەزەمی ئەوێم پێ ڕەوایە، نە مەدحی صەددامیشم پێ ڕەوایە، سی نمرەی لەسەر بوو، خوا ئاگادارە پیتێكم نەنووسی، سی نمرەم لە دەستچوو، لام وابێ شەست و شتێكم هێنابوو، (٦٨) بوو ، دوایی هاوڕێكانم دەیانگوت: "ئاخۆ بۆ؟"، چۆن وەڵامت نەداوەتەوە؟"، گوتم: من شتێك قەناعەتم پێی نەبێ، بۆم نانووسرێ، پێیان مایەی سەرسامی بوو، جا لە خوا بەزیاد بێ، لە ژیانمدا هەر وا بووم، چی قەناعەتم پێی بووە وام گوتووە، وام كردووە، وام نووسیوەو وام مومارەسە كردووە.

ئەمجا خوای گەورەش بارەكەی بۆ من وا هەڵخستووە، هەر كە گچكەش بووم، منداڵیش بووم، لە گەڕەكێ كە تیپی تۆپێنەیان پێكدەهێنا، منیان دەكردە براگەورە، هەركە پێشڕا گەشتووم، ئەوە برای وەكو مامۆستا حەسەن بابەكر كە بەتەمەن لەمن گەورەتر بووە، لەگەڵیاندا بووم، خوای گەورە بارەكەی بۆ من وا هەڵخستووە، كە من ئەوان ئاڕاستە كەمو ئەوانە، ئەو برایانە كە لەمن گەورەتر بوون، ڕەنگە لەمنیش شارەزاتر بووبن، بەڵام بە هەرحاڵ خوای بەرز بارەكەی وا

بۆ من هەڵخستبوو، واتە هەر لە سەرەتاوە وەزعەکەم وابووە، زیاتر ڕۆڵی براگەورەیی‌و ئاڕاستەکار و ئەوانە ببینم، جا ئەوجا قەد دیلی‌و ژێردەستەیی‌و کەلەپچەیی‌و ئەو بەزمو ڕەزمەم نەبینیبوو، لەبەر ئەوە بۆ من شتێکی زۆر ناخۆشبوو، ئەوە لە ژیانمدا لە ڕژێمی بەعس قاچاغبووم، لەوێ بە ئەمریکییەکانم دەگوت، دەیانگوت: "ئەوە یەکێ لە پرسیارەکانیان بوو: پەیوەندی لەگەڵ ڕژێم"، دەمگوت: بابە من لە ژیانمدا قاچاغبووم لە ڕژێم، ئێستا ئێوە بەدیلی هێناوتانم بۆ ئێرە، ئەگەرنا بەغدام هەر نەدیوە، من بیست و یەك ساڵە بەغدام نەدیوە، "گوتیان یەعنی چۆن؟" گوتم بچن لە هەموو خەڵکی کوردستان بپرسن، من قاچاغبووم لەڕژێم، ئینجا دیارە بۆ حاڵەتێکی وا، مرۆڤێکی وا، بێگومان بۆ باری دەروونی زۆر ناخۆشە.

+ دوای ئەوەی ئازاد بوویت، بەهەمان ڕێگەدا (قەمچوغە) تێپەڕیت، چیت بیر کەوتەوە؟

- وەڵڵا هەرجار کەدەیدینم، زۆر دڵم پێی قەڵس دەبێ، زۆر ناڕەحەت دەبم، ئەو شتانەی کە باسم کردن بەرامبەر بەئەمریکاو میسداقییەتی دیموکراسییەت‌و مافی مرۆڤو دروشمەکانی تریان، بێئیرادەیی میللەتەکەی خۆمان، مەزلومییەتی کۆمەڵی ئیسلامیی‌و حاڵەتە دەروونییەکەی خۆم دێتەوە یاد، هەموو جارێ، خوا ئاگادارە هەندێجار پێمخۆشە ڕوو بکەمە ئەولا، هەر برایانیش جار جار نازانن‌و دەڵێن: "مامۆستا ئێرە بوو؟!".

تەوەرەی سێیەم:
زیندان و زیندانییەکان، مامەڵە و یەکترناسین

٢٠٠٥/٦/١٣

ستۆدیۆی کەناڵی هەولێری تەلەفزیۆنی کۆمەڵ

+ مامۆستا، پاش ئەوەی دەستگیرکران، ڕەوانەی چ زیندانێکیان کردن؟ دوایی چەند ڕۆژو چەند زیندانی تر بردنیاننە زیندانی کرۆپەر لە فڕۆکەخانەی بەغداد؟

ـ بسم الله الرحمن الرحیم، پاش ئەوەی لەلای گوندی قەمچوخە کەلەپچەیان کردین‌و سواری کۆپتەریان کردین بۆ سجنێك لە موصلْ، دوایی بردیانین هەتا نوێژی خەوتنان‌و دوای نوێژی خەوتنان لەویٚ ماینەوە، لەوێش لە شوێنێك لەبەر خۆرەتاو دایان ناین، من هەر لەویٚ نوێژی خەوتنان‌و شێوانم کرد بە قەسرو جەمع، تا دواساتیش کە دوای شەو گواستینیانەوە لەویٚ، سواری فڕۆکەیەکی تریان کردین، نەمزانی چ جۆرە فڕۆکەیەك بوو، بە چاوبەستراوی خۆیان دەستیان کێشاین‌و بردیانین بۆ شوێنێك کە دوایی دەرکەوت بەغداد بوو، لەوێش شوێنێك بوو هەر لە نزیك زیندانی "کرۆپەر"، کە دوایی بردیانین بۆ ئەویٚ، بەڵام نەمدەزانی کوێیە، لەویٚ دایان بەزاندین، لەویٚ نۆ ڕۆژ مامەوە، ئەو نۆ ڕۆژە لەویٚ تەحقیق‌و ئەزیەتدان‌و شتیشی تێدا بوو، دوای ئەو نۆ ڕۆژە سواری ئۆتۆمبێلێکیان کردین، بەتەنها لەو برایانەیان جیا کردمەوە، پێشتریش ئەوانیان لە من جیاکردەوە، بەڵام جار جار دەمبینین، ئەوانیش هەر لەو چەند ژوورەدا بوون، دوایی منیان بە ئۆتۆمبێلێك برد کە بەمەزندە بیست دەقیقە ڕێبوو، نیو سەعاتێك ڕۆیشتین ئەوسا گەیشتینە زیندانی "کرۆپەر"، ئەوێش دیارە هەر لە دەوروپشتی فڕۆکەخانەکە بوو، دوای ئەوەی شەو گەیاندینیانە ئەویٚ، دوای ئەو زیندانەی نۆ ڕۆژ بوو لەویٚ بووم، ئەو برایانەم لەگەڵ بوون: (مامۆستا تۆفیق‌و مامۆستا داراو حاجی عەبدوڕڕەحمان)، ژمارەیەك لە پێشمەرگەکانیشمان لەگەڵ بوون، یەکسەر کە دایان بەزاندین، دیارە دەست‌و پێشمان زۆر سەغڵەت بوون، گوتمان دەستمان بکەنەوە، جا دوای ئەوە دەستیان کردینەوە، دەستنوێژێکم گرت‌و یەکسەر لەگەڵ مندا کەوتنە تەحقیق، دیارە بە جیا، ئیدی لەو کاتەوە تەحقیقات‌و پرسیارو وەڵام بەردەوام بوو.

لەوێ نزیکەی نۆ ڕۆژ مامەوە، شوێنەکەی وابوو من شەوو ڕۆژم بۆ لەیەك جیا نەدەکرایەوە، چونکە هەمیشە گڵۆپەکان دەئایسان، کارەبای لێبوو، لە هیچ شوێنێکیشەوە کون نەبوو تابزانی لە دەرەوە شەوە یان ڕۆژە، لە ژوورێش هەموو کات ڕووناك بوو، لێشم دەپرسین لە کاتی نوێژەکان بەڵام پێیان نەدەگوتین، ئیدی من بە تەقدیریی نوێژەکانم دەکرد، بەمەزندەی خۆم دەمگوت ڕەنگە ئێستا نوێژی بەیانی بێت، یان ئێستا نوێژی خەوتنان بێت، خوای پەروەدگار بۆ خۆی دەزانێ: (..وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَن لَّن تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ..) (المزمّل: ٢٠). گرنگ ئەوەیە هەموو شەوو ڕۆژێك، کە دەمزانی شەوو ڕۆژە، پێنج نوێژم تێدا دەکرد، نوێژە فەرزەکان.

دوای ئەو نۆ ڕۆژە منیان گواستەوە، بە تەنیا سواری ئوتومبێلێکیان کردم، بردیانم بۆ شوێنێك، لەوێ ئەڵقەیەکیان خستە دەستم کە ناوونیشانو ژمارەکەی لەسەر بوو، ژمارە (١١٧) بوو، ئەوانەیان لەسەر نووسیبوو: ناوی خۆمو، ژمارەکەم. ئینجا بردیانم بۆ قاعەیەك، کە چووم لە پێش نوێژی بەیانی بوو زۆر ماندوو بووم، زۆر تینووم بوو، سەلامم کرد لە قاعەکە، نەمزانی کێی لێیەو کێی لێ نییە، هەندێکیان هەڵسان پێش نوێژی بەیانی بوو، وتیان تۆ کێی؟ وتم من حاڵو حسابم وایە، ئەی ئێوە کێن؟ تەماشام کرد وەزیرو ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش "مجلس قيادة الثورة"و وەزیری ئەوقافی ڕژێمی بەعس، لەوێ بوون، دوو سێ وەزیری دیکە لەوێ بوون، من تا ئێوارە لەوێ مامەوە، دیاربوو ئەوان لە مێژ بوو لەو قاعەیە بوون، دوای ئەوە (کە دەکاتە ئێوارەی ڕۆژی دەیەم) منیان برد بۆ ژووری تاکی، ئینجا من هەر لەژووری تاکی بووم هەتا هاتوومەتەوە، بەڵام ئەو کاتە لە قاتعێك بووم کە نەوەد ڕۆژ مامەوە، دوایی بردیانم بۆ ژوورێکی دی، ئەوەی پێشیان ژمارە چلو دوو بوو لە قاتعی حەوت، دوایی هێنایانم بۆ قاتعی ژمارە پێنج ژووری ژمارە چلو دوو ، چل ڕۆژ لەوێ مامەوە، دوای چل ڕۆژ گواستمیانەوە بۆ ژووری ژمارە چل هەر لە قاتعی ژمارە

پێنج، باقیەکەی کە دەکاتە پێنجسەدو نۆزدە ڕۆژ، بە هەمووی من شەشسەدو پەنجاو نۆ ڕۆژ مامەوە، هەموو کاتی گیرانم تا ئازاد بوونم: نۆ ڕۆژی لە شوێنێك، یەك ڕۆژی لە شوێنێك، ئەوە دە ڕۆژ، نەوەد ڕۆژ لە شوێنێکی تر، ئەوە سەد ڕۆژ، چلیش لە شوێنێك، ئەوە سەدو چل، سەدو چل لە شەشسەدو پەنجاو نۆ دەرکەی، پێنجسەدو نۆزدە دەکات، پێنجسەدو نۆزدە ڕۆژ لە ژوورێکا بووم، ئەوی تریشی، چلیان لە ژوورێكو نەوەد ڕۆژیشی لە ژوورێکی تاکی، واتە جگە لە دە ڕۆژ، ئەو شەشسەدو پەنجاو نۆ ڕۆژە جگە لە دە ڕۆژی سەرەتای، هەمووی لە ژووری تاکییدا بووم.

+ بەر لەوەی بچینەوە نێو درێژەی باسی زیندانەکە، ناوی "کرۆپەر" لە چییەوە هاتووە؟

ـ بە ڕاستی من نەمدەزانی، بەڵام لەوێ هەندێك لە زیندانییەکان، لەوانەی کە خەڵکی بەرپرسی ڕابردوو بوون لەڕژێمدا وتیان: "کرۆپەر ناوی یەکێکە لەو ئەمریکییە ناودارانەی کە لە نیویۆرك، لە یانزەی سێپتەمبەر لە بەین چوو بوو"، یەکێك بوو لە پیاوە ناودارەکانیان، بەناوی ئەوەوە ئەو سەربازگەیە ناو نرابوو.

+ ئەو زیندانەی کە تۆی تیابووی، ژوورە تاکییەکانی چۆن بوون؟

ـ ژوورە ئینفرادییەکان، هەر سێکیان یەك مواسەفاتیان هەبوو، هەر یەکەیان (٢,٥م X ٢,٥م) بوو، بەرز بوو، بۆ ئەوەی هیچ کەس بەهیچ شێوەیەکی نەگاتە سەرێ، ئینجا دیوارەکانیان کۆنکرێتی بوو یان گەچکاری بوو، یان بۆیەیان کردبوو، پێشێ ژوورەکان تاریك بوون، بەڵام دوایی بۆیەیان کردن، بۆ ئەوەی تیشکی ڕۆژ لە شوێنێکەوە کە هاتە ژوورێ یان کە گڵۆپێکیان هەڵکرد، تۆزێ ڕووناك بێ، ئەوی کە نەوەد ڕۆژ تێیدا مامەوەو ژوورەکەی تریش کە چل ڕۆژ تیایدا مامەوە، نەوەد ڕۆژییەکە سەرئاوو شتی تیا نەبوو، ڕۆژی دوو جار یان جارێك (جاری واش هەبوو سێ جار) دەریان دەکردین بۆ سەرئاو، جاری واش

هـەبوو جارێـك، دەبوایـە خـەڵك لـەناو ژوورەكـەدا ئیشـی خـۆی جێبـەجێ بكـات، سەرئاوو شتی خـۆی جێبـەجێ بكـات، میزیـان لـە بـتڵ دەكـرد، شـتی تـریش لـە سەتڵ، مـن زۆر بـەوە قـەڵس بـووم، هـەتا ئـەو كاتانـەی كـە دەچـوومە سـەرئاو، پێداویستی سەرئاوم جێبەجێ دەكرد، بەڵام دوایی كـە گواسـتمیانەوە بـۆ قـاتعی پێنج، لەوێ ژوورەكە ئاودەستی تێدابوو، لەوێ مرۆڤ دەیتـوانی جلوبـەرگی خـۆی بشـوا، دەنـا پێشـێ جلوبەرگشـۆرین زۆر زەحمـەت بـوو، چـونكە لـە پێشـدا لـە حەمامیش نەیان دەهێشت، یان زۆر پەلەپەلیان دەكـرد، دیـارە ئـەوە مەسـەلەی چوونە سەرئاوو خواردنو خواردنەوەی پاكوخاوێنو ئەو شتانە هەمووی بە چـەند قۆناغێكدا تێپەڕی.

+ زینـدانی "كرۆپـەر" مواسـەفاتەكانی چیبوون؟ تایبـەت بـوو بـە چ زیندانییەك؟

ـ ئەو زیندانی "كرۆپەر"ە، بە مەزەنـدەی مـن نزیكـەی (١٠٠ ـ ١٥٠) كەسـێكی تێـدابوو، نزیكـەی سـەد ژووری تـاكی تێـدا بـوو، هـەروەها دوو قاعەیـەكی دە نەفەریی تێدا بوو، ئەوانەی كە لەو زیندانە بوون، خـەڵكی پلەیـەكو دووی ڕژێمـی پێشـوو بـوون، بەرپرسـە ئیـداری و سیاسـییەكان، ئەنـدامانی ئەنجومـەنی سـەركردایەتیی شۆڕشـی (مجلس قیـادة الثـورة)، ئەنـدامانی مەجلیسـی قیـادەی قـوتریو وەزیرەكـانو سـەركردە سـەربازییەكانو موخابـەراتو ئەوانـە لەگـەڵ خزمەكانی صەددام.

شێوەی زیندانەكە وا هەڵكەوتووە، هەر چواردەوری گیراوە، بە چوار دەوریـدا بورجیان داناوە، پاسەوان لەسەر بورجەكان بە تفەنگەوە دامەزراوە، ئینجـا هـەر چواردەوریشی تەلبەند كراوە، بە تەلبەندنێك كە دوو مەتر بەرزە، دوایـی (٤ ـ ٥) خەندەقیان لێداوە، بە گونیەو ئینجا دوایی تەلیان لێداوە، پاشان چواردەوریشـی هەمووی سەربازگەیە، بە پێی زانیاری من، دەیـانگوت كـە ئێـرە زیـاتر لـە چـەند

هەزار سەربازی لێیـە، ئـەمجا ئـەو شـوێنە هـەمووی لم بـوو، کـە بـای هەڵـدەکرد ژوورەکانی پڕ دەبوون لـە تـۆزو خـۆڵ و لم، کـە هـیچ کـەس بـۆ پاکوخـاوێنی بـۆ نەدەکرا، دوایی هاتنو چەویان لێڕۆکرد، دیـارە کـە هاوینـانیش تیشـکی ڕۆژیـش لێیدەدا چەوەکەش وەکو ئاگر، وەکو پشکۆ گەرم دەبوو، زۆر گەرما بوو، بۆمـان نەبوو بچینە نێو سـاحەکەوە جگـە لـە کـاتی وەرزش، دەنـا هـەر لـە ژوورەکـانی خۆماندا بووین، چوار دەوریشی ئەو بورجو تەلدڕووە بوو، کە هەمیشە پاسەوان و ئێشکچییان لەسەر بوو.

+ ئایا ئەو بینایە پێشتریشو لەسەردەمی ڕژێمی بەعسدا هەر زینـدان بووە؟

ـ نەخێر، من لەوێ لە بەعسییەکانم پرسی، وتیـان: "ئـەو بینایـە کـاتی خـۆی شوێنی پاسەوانەکانی صەددام حسـێن بـووە". بـەڵام دوایـی ئەمریکییـەکان ئـەو ژوورە تاکانەیان بۆ دروست کردووە، ئێمە لەوێ بووین کە کرێکاریان بۆ دەهێنـاو دروستیان دەکردن.

+ ئێمــە ڕۆژانــە دەمانبیســت کــە بنکــەی هێزەکــانی ئــەمریکا لــە فڕۆکەخانەی بەغداد ڕووبەڕووی هێرشو پەلامارێکی زۆر دەبنـەوە. ئێـوە هەستتان بەو هێرشو پەلاماردانە دەکرد؟

ـ بەڵێ، بەڵێ، زۆرجـار ئـەو هێـرشو پەلامارانـە دەهاتنـە نزیـك ئێمـە، ڕۆژێـك هەموومان لە ساحەکە بـووین، مۆڵـەتیان دابـووین بـۆ وەرزشو گـەڕان و ئەوانـە، ئەوەندەمان زانی بوو بـە تەقەیـەکی زۆر، بـە ئـاربیجیو تەقـەی وردیـش پـەلامار ڕوویدا، تا فیشەکێك لەسەر دەرگاکەی منی دا، ئینجـا کـە بـوو بـە تەقـە، ئـەوان زاراوەیەکیان هەبوو دەیانگوت (Lock Down)، یانی بچنە ناو ژوورەکانەوە، ئیدی خەڵك هەرکەسەو چـووە نـاو ژووری خـۆی، بـەڵام دیـاربوو لـەنزیك ئێمـەوە شەڕە ئاربیجی بوو، ئەوانەی سەر بورجەکان (ئێشکچییەکان) هەموویان دابەزین،

لەترسی فیشەكو قەناسو ئەوانە، ئەو شەڕو تەقوتۆقە نزیكەی نیو سەعاتێكی خایاند، زۆر نزیك بوو، دوایی ئەوانەی كە هێرشەكەیان كردبوو پاشەكشەیان كردبوو، هەندێك كەس پرسییان لە پاسەوانەكان، گوتیان كە كەسیان لێنەكوژراوە، گوتیان ئێمەش كەسمان لێنەكوژراوە، بەس ئیدی نازانم ڕاستبوو یان درۆ بوو، بەس گوتوویان كە جەنازەیان لێ بەجێ نەمابوو، شوێنەواری خوێنو شتیش نەبوو، ڕۆژی واش هەبوو كە تۆپ لەنزیك ئێمەی دەدا، لەنزیك ئەو سەربازگەیەی ئێمەو تۆزو خۆڵو بارووتو ئەو شتانە بەسەرماندا دەهات، ئینجا كە ئەوە دەبوو، لەقۆناغی دواییدا لە سەر ئێمەیان پێویست دەكرد كە (خودە) لەسەر كەین، خودەی ئاسن، وەك ئەوەی خۆیان، هەروەها زرێش لەبەر كەین، جگە لەوەی كە لەناو ژوورەكەشداین، دەبوو ئەوەش لەبەر بكەین، ئەگەر لەحاڵەتی ئینزاردا بابنایە، یا لە فەللوجە شەڕبوایە، یان لە ئەبوغرێب، یان لەشوێنێك تەقوتۆق بایە، لەسەر ئێمەیان پێویست دەكرد كە ئەو زرێو خودەو شتانە لەبەر بكەین، دەیانگوت لەبەر سەلامەتی خۆتان، ئەوە دیارە بەشێك بوو لە ڕەچاوكردنی مافی مرۆڤ!

+ نەبووە ڕۆژێك زیندانییەك بمرێ، یان بریندار ببێ؟

ـ لای ئێمە نا، بەڵام دیارە برایانمان كە لە ئەبوغرێبو شوێنەكانی تر بوون، دەیانگوت كە جار هەبووە بەدەیانمان لێكوژراوە، بەس لای ئێمەنا، جا ئێمە كەمبووین، ئەگەرنا هەر چوار تۆپمان بەركەوتبا نیوە دەبووین، بینایەكانیش وابوون، خەڵكەكەمان زۆر دەترسانو دەیانگوت كە ئەو بینایانە ئەگەر تۆپێك یان سەدو بیستێكی تێبكەوێت، ڕەنگە زۆری بەسەر یەكدا بڕووخێ، ترسی ئەوەیان هەبوو.

+ ئەو كاتەی لە زیندانی ئینفرادیدا بووی، ڕێگەیان بە چ هەڵسوكەوتێك پێدەدان؟ چ هەڵسوكەوتێكتان لێ قەدەغە بوو؟ بەواتایەكی

تر، ئایا ڕێگەیان پێدەدان بچنە دەرەوەی زیندانەکە بۆ وەرزشکردن، یان بۆیەکتر بینین؟

ـ ئەوە پێویستە جوان بۆت ڕوون بکەمەوە..

+ **بەڵێ..**

ـ ئێمە لە قۆناغی یەکەمدا، ئەوەی کە من بینیم، ئیدی لە پێش مندا چۆن بووە نازانم، بەس ئەوەی کە من بینیم لە قۆناغی یەکەمدا، واتە ئەو سێ مانگە، ئەو نەوەد ڕۆژەی کە وەکو گوتم، ئەو ژوورەی نەوەد ڕۆژ لێیبووم، هەروەها چوار مانگیش دواتر، ماوەی چوونە دەرمان بۆ وەرزش دوو نیو سەعاتی بوو، شەو نیو سەعات، ڕۆژیش نیو سەعات، یاخود پێش نیوەڕۆ نیو سەعات، دوانیوەڕۆش نیو سەعات، بیستو سێ سەعات لەژوورێ، دوو نیو سەعاتییش لەدەرێ، ئەو دوو نیو سەعاتە بۆت نەبوو سەلام لە هاوڕێکانت بکەی، هەڵبەتە ئەوەش (بۆ ئەوەی وەکو ئینساف بگوترێ) دەگەڕایەوە بۆ میزاجی پاسەوانەکان، پاسەوانی وا هەبوو چاوپۆشی دەکرد، دەیگوت قەیناکا بۆ خۆتان قسە بکەن، هی واش هەبوو دەیگوت هەرکەسێك سەلام لەوی تر بکات لە وەرزش مەحرومی دەکەمو دەیکردەوە ژوورێ، یەك نەفەر سەرپێچی بکردایە لە قاتعێك (کە قاتعی حەوت نەفەربوو) هەموو قاتعەکەیان سزا دەدا، هەموویان دەرکردنەوە ژوورێ، لەو نیو سەعاتەش بێبەش دەبووین، ئەوە سەبارەت بە وەرزش، تا نزیکەی (٤ ـ ٥) مانگێك دوو نیو سەعاتی بوو، دوایی بۆ ماوەی (٥ ـ ٦) مانگیتر کردیان بە دوو سەعات، یەك سەعات شەوو یەك سەعات ڕۆژ، یاخود یەك سەعات ئێوارەو یەك سەعات بەیانی، لە ئەو ماوانەدا کە دوو نیو سەعاتی یان دوو یەك سەعاتی بوو، بواری قسەو شت نەبوو، بەڵکوە زۆرجار بواری سەلام لەیەکترکردنیشیان نەدەدایین، ئەوە سەبارەت بە هاتنەدەر و وەرزش و ئەوانە.

سەبارەت بە چوونە سەرئاو، ڕۆژی دوو جار یان سێ جار، لای زۆرییەکەی سێ جارو لای کەمییەکەی یەك جار، جار جار دوو جار بوو دەریان دەکردین بۆ سەرئاو، کابرا ئەگەر میزی کردبا، دەنا بوتڵەکەی خۆی بەتاڵ دەکردو دەیشۆردو دەیهێنایەوە، ئەگەر کاری گەورە (قضاء الحاجة)ی هەبایە، جێبەجێی دەکرد، یان سەتڵەکەیان دەشۆرد.

سەبارەت بە چوونە حەمامیش، هەفتەی دووجار بوو، بەڵام لەماوەی دە دەقیقەدا دەبوو خۆشت بشۆیی‌و جلیشت بشۆی. دوو وشەیان فێرکردبوون، (اسرع، أسكت)، خێراکەو بێدەنگبە، کەس بۆی نەبوو قسە بکا، دەبوو بە دە دەقیقەش تەواو بێ، ئەوەی بە دە دەقیقە لێنەبووبایەوە، دەرکەکەیان لێدەکردەوە، بەکەفەوەشبا دەبوایە بهاتبایە دەر، بەکەفو هەموو شتێکەوە دەبوو بهاتبایە دەرێ، "تازە کاتەکە تەواو"، ئەو ماوەیەی ئەوەڵێ بەو شێوەیە سەختگیر بوون، ئیدی لەدواییدا ماوەی خۆشۆردنیان هەفتانە کرد بە سێ جار، لە دە دەقیقەشەوە بوو بە چارەکێك، جاری وا هەبوو بیست دەقیقەش، جاری واهەبوو پاسەوانەکە (ئەگەر پیاوێکی بە خولقو خۆ بوایە) دەیگوت بەکەیفی خۆت لەوێدا بە، تا جوان خۆت بشۆی، نیو سەعات، بیست دەقیقە، دە دەقیقە.

+ جلوبەرگی تایبەتیتان نەبوو؟ یان چەند ڕۆژ جارێ جلو بەرگیان بۆ دەگۆڕین؟ جلەکان چۆن بوون؟

ـ لەسەرەتاوە من حاڵم بەنیسبەت جلوبەرگەوە زۆر شپرز بوو، یەك بیجامەی تەنکم پێبوو، بەرگە کوردییەکە چونکە هاوین بوو، بێگومان گەرم بوو، دوایی بەرگە کوردییەکەشیان هەر لێ وەرگرتمەوەو گوتیان یان (تەمغەی) لێدەدەین (CI)، واتە تۆ زیندانی مەدەنیت، یان ئەوەتا دەیبەینە مەخزەن، منیش گوتم جا من هەر کاتێك بەردرام، هەر ئەو جلە کوردییانەم پێیە، ئەویش تەمغەی پێوەبێ‌و بەنێو بازاڕدا بڕۆم، گونجاو نییە، گوتم بیبەنە مەخزەن، ئیدی

بیجامەیەکی تەنکم پێبوو، زۆرم سەرمابوو، ئەوێ بیابانە، جاری واهەبوو شەوەکەی ساردبوو ڕۆژەکەی گەرم بوو، کەشی بیابان وایە، جا کراسێکیشم پێبوو لەبەرمدا تۆزێك لەکاتی ئەزیەتدانو ئەو شتانە دڕابوو، فانیلەیەکیشم پێبوو، ئەویش دڕابوو، ئەویشم فڕێدا، هەر ئەو کراسەم پێبوو، جلو بەرگی دیکەم پێنەبوو، هیچیشیان نەداینێ، دوایی فانیلەیەکیان دامێ، لەگەڵ شۆرتێك، لفکەم پێنەبوو شۆرتەکەم کرد بە لفکە، فانیلەکەشم لەبەر دەکرد تا دڕا، برادەرێك لەوانەی هاوڕێی زیندانیم، دیاربوو عەتفی جولاو گوتی: "من جزداشەیەکی زیادم هەیەو دەیدەم بەتۆ"، ئیدی ئەو جزداشەیەی دامێ، بەدەردی کابرا دەڵێ، بۆ خۆم خەنیبووم، ئیدی ئەوجار کە بیجامەکەم چڵکن دەبوو، دەنا پێشێ دەبوو بەتەڕی لەبەرم بکردایەوە، هەر دەچوومە حەمام تۆزێك دەمشۆردو لەبەرم دەکردەوە، کراسەکەش هەر بە تەڕی لەبەرم دەکردەوە، هەر ئەوەبوو، دوایی کە ئەو جزداشەیەی دامێ، هەر حەسامەوە، ئەوەیان چڵکن دەبوو بە لەباری دەمشۆردنو جزداشەکەم لەبەر دەکرد، دوایی جزداشەکەم چڵکن دەبوو، ئەوەم دەشۆردو ئەوانم لەبەر دەکرد.

+ ئەو کەسەی جزداشەکەی پێدای، کێبوو؟

ـ ئەوە سەمیر عومەر ئەلنەجم بوو، ئەوە یەکەم کەسبووە کە کاتی خۆی هاتووە لەگەڵ مەلا موستەفای بارزانی دانووستانی کردووەو ، سەرۆکی وەفدی (موفاوین) بووە، سەرەتای (١٩٧٠) پێش (١٩٧٠)، بۆ کاك مەسعودیشم باسکرد، ئەویش گوتی: "بەڵێ وایە"، هاتوون پێکەوە وتووێژیان کردووە، دوای ساڵێك یا کەمتر لە ساڵێك، تەواو لە یادم نەماوە، بەدلەیان داینێ، ئەوان (جام سوود)ی پێدەڵێن، بەدلەیەکی زەردە وەك ئەوانەی گوانتانامۆ، بەدلەیەکیان داینێ، پێشێ بەدلەیەکی شین، دوایی بەدلە شینەکەیان لێوەرگرتینەوەو گوتیان ئەوە بەو شێوەیە دیار نابێ گەر ڕا بکەن، بەدلەیەکی زەردیان داینێ بۆ ئەوەی لە دوور ڕا

دیار بێ، دوایی بەدلەیەکی دیکەشیان داینیێو گوتیان ئەگەر ئەوە چڵکن بوو، ئەویکە لەبەر کەن، ئیدی مانای وایە ئەوجا دەوڵەمەند بووین لە جلوبەرگدا!!
دوایی خاولیشیان داینێ، هەرکەس دەچوو لە سەرەتادا خاولییەکیان پێدەدا، سابوونێکیان دەدایە، فلچەو مەعجونێکیان دەدایە، یەکەم ڕۆژ فلچەو مەعجونێکیان دامێ، خاولییەکیان دامێ، فانیلەکیان دامێ، هەروەها تاقمە تراش و شتی خۆپاکڕاگرتن و ئەوانەیان دامێ، بەس ئیدی نزیکەی دوای ساڵێك ئەوجا جارێکی تر ئەوانەیان پێداینەوە، سەرو فانیلە و ئەو شتانەی باسمکردن.

+ شتنی ئەو جلانە لەسەر خۆتان بوو؟ یان بۆیان دەشۆردن؟

ـ نا، نا لەوێ کەس ئاغا نییە! دەبێ هەرکەسەو بۆ خۆی خۆی بشواو جلی خۆی بشواو هەموو شتێکی خۆی بۆ خۆی جێبەجێ بکا، ژوورەکەت دەشۆریو پاکی دەکەیەوە، چۆن دەکەی، چ دەکەیو چ ناکەی هەموو شتێکی لەسەر خۆتە، نەك هەر ئەوە، بەڵکو ساحەکەشیان پێ پاك دەکردینەوە، قونچکە جگەرە، ئەگەر پاسەوانەکانیش جگەرەیان کێشابا، دەبوایە ئێمە هەڵمان بگرتایەتەوە، ئەوەی هەڵی نەگرتایەوە، پێیان دەیانگوت دیارە تۆ پێویستت بە وەرزش نییە، بچۆوە ژوورێ، لەوەرزش مەحرومیان دەکرد، ئیدی کابرا بەناچاری بۆ ئەوەی تۆزێ بێتە دەرێو هەناسە بدا، دەهات کون بە کون بە دوای قونچکە جگەرەدا دەگەڕا!!

+ وەرزش بەکۆمەڵ بوو؟

ـ نەخێر، پێکەوە دەریان دەکردینە قاعەیەك، بەڵام بۆت نەبوو قسە لەگەڵ کەس بکەی، دەبوو هەریەکەی نزیکەی دە مەتری یان پێنج مەتر بەین بێ، نەدەبوو قسە بکەی، پاسەوانیش لەولاو لا وەستابوون، لە دووری دە مەتر دوو پاسەوان وەستابوون، لەو دیویش دوو پاسەوان، هەریەکەمان بە دەوری بینایەکدا دەخولایەوە، بە دەوری بینایەکەدا دەخولایەوە و بە هەر چوار

تەنیشتدا پاسەوان وەستابوو، کەسێك دەنگی لێدەهات تێیەوە دەخوڕی، جارێك، دووجار، دوایی دەیگوت یەڵڵا بچۆوە ژوورەکەی خۆت.

+ ئەو خواردنو خواردنەوانە چیبوون کە لە زیندان بۆیان دەهێنان؟

ـ خواردنمان هەر خواردنی کیسە بوو، خواردنی موعەللەبات، خواردنی خۆیان، بەڵام ئەوان بۆ خۆیان لەو خواردنەیان کەمتر دەخوارد، خواردنی تازەیان بۆ دروست دەکرا، ئێمەش دەبوو تەماشایان بکەین، خواردنی کیسەشیان دەدا بە ئێمە، تا دوایی زیندانییەکان زۆر ڕەخنەیان گرتو گوتیان بابە مردین بەو خواردنانە، هەمووی موعەللەباتەو ڕەنگە هەمووی بەسەرچووبێ، بەسەرچوو بوو، هەر لانیکەم ژەمی خواردنێکی تازەمان بدەنێ، جا هەبوو گۆشتی بەرازی تێدابوو، شەرابو شتی تێدابوو، دوایی بۆیان کردینە ڕۆژی ژەمێ خواردنی تازە، دوایی بۆیان کردینە دوو ژەم، ژەمێکی خواردنی ئەو کیسەیە هەر بەردەوام بوو.

+ جۆری خواردنەکان چیبوون؟

ـ جۆری خواردنەکان گۆشتی حەیوان بوو، گۆشتی مریشك بوو هەر لەناو کیسەدا، فاسۆلیا بوو، شتی تر وەکو سەوزەو ئەوانە هەر تێکەڵ بوو، هەمووی کوڵێنرا بوو، ئەو جۆرە خواردنانە بوون، ئەو خواردنانەی کە هەڵ دەگیرێنو لەقوتوو دەکرێن.

+ لەمانگی ڕەمەزانی پیرۆزدا مامەڵەی تایبەتییان لەگەڵ دەکردن؟ وەکو بەربانگی باشو پارشێوی باش؟ ئایا بۆتان هەبوو خواردنی تایبەت داوا بکەن؟

ـ خواردنی تایبەتو مایبەت نەبوو، هیچ، چییان بۆ دەهێنای هەر ئەوە دەبوو، کەس بۆی نەبوو بڵێ ئەوە دەخۆمو ئەوە ناخۆم، ئەوە دەخۆی بخۆ، نایخۆی کەیفی خۆتە.

سەبارەت بە مانگی ڕەمەزان، ڕەمەزانی یەکەم هیچ موڕاعاتیان نەکردین، بەس دوایی خەڵك، ئێمە زۆر ڕەخنەمان گرت، خاچی سوور هاتو پێمان گوتن ئەوە ڕەمەزانەو حورمەتی مانگی ڕەمەزان ناگرن، پارشێو خواردنی سارد دەخۆین، بەربانگ هەر خواردنی ساردە، کابرا لەژووریٚ هەڵدەلەرزیٚو خواردنی ساردیش بخواو خواردنەوەی سارد بخواتەوە، هیچ نەبیٚ هەر لانیکەم خواردنێك، خواردنێکی گەرم بیٚ، یا لانیکەم ڕێگەمان بدەن خواردنەکە بۆ خۆمان بکوڵێنین، چونکە هیتەریان لەنێودا بوو، بەڵام هیتەرەکەیان نەدەهێشت، هیتەرەکەیان لیٚ دەردەهێنا، خواردنەکە بەساردی دەبوو، ئیدی ئەوجا بواریاندا هەم هیتەرەکەیان لەگەڵ دەداینیٚو ئەو خواردنە موعەللەباتەمان پیٚ گەرم دەکردەوە، هەم جار جارە خواردنی پارشێوو بەربانگیان بۆ دەهێناین، هێلکەیان دەکوڵاند، هێلکەو ڕۆنیان دەکرد، شتێکی ئاوا لەو بابەتە، ئەوە بۆ پارشێو، بۆ بەربانگیش مریشك با، هەر شتێك با، برنجو شلەیەك با، دیارە ئەوان زیاتر بەدەستووری خۆیان سازیان دەکرد، بەدەستووری ئەمریکی، بەس باشبوو، مادام خواردنەکە گەرم بوو زۆر باشبوو، جیاوازی زۆری لەگەڵ ئەو خواردنە ساردو سڕەی ناو قووتوو کیسەو میسە هەبوو.

+ لە ڕووی چەندێتییەوە، خواردنەکە ئەوەندە هەبوو کە نەفەرێك تێری پیٚ بخوا؟

- پێموایە ئەوە بەشەخس دەگۆڕا، من لەبارەی خۆم لێم زیاد بوو، ئەمن ژەمێکم زایە دەکرد، چونکە من نیوەی ڕۆژەکان (کە لەویٚ بووم) زیاتری بەڕۆژوو بووم، بەڵام هەبوو بەشی نەدەکرد، هەیان بوو من کە خواردنم دەدایە زۆری پێخۆشبوو، چونکە خواردنەکەی خۆی بەشی نەدەکرد.

+ مەسەلەی ڕێنەدان بەقسەکردن لەگەڵ یەکتریو سەلام لە یەکترکردن، تا ڕۆژی ئازادکردنت هەر بەردەوام بوو؟

ـــ نـا، نزیکـەی سـاڵێك بـەر لـە ڕزگـاربوونم، مـن نـاڵێم ئـازادبوونم، دەڵـێم ڕزگاربوونم، چونکە من لەوێش خۆم بە کۆیلە نەدەزانی، خۆم بەئازاد دەزانی..

+ ئەوەش لە تەوەرەیەکی تردا قسەو باسی لەسەر دەکەین..

ـ ساڵێك پـێش ڕزگـاربوونم بواریانـدا حـەوت نەفـەر (واتـە قاتعێـك) بەیەکـەوە دابنیشن، قسە بکەن، کورسـییان بـۆ هێنـاین، مێزیـان بـۆ هێنـاین، گوتیـان لـەو کاتـەی کـە بـۆ وەرزش دەرتـان دەکـەین، بەیەکـەوە دابنیشـن، نزیکـەی چـەند مانگێکیش پێش هاتنەوەم، دوو مانگ، بواریان داین کە سێ قـاتع واتـە بیسـت و یەك نەفەر پێکەوە دابنیشین، ئیدی لەو کاتەوە کە بواریانـدا، ئێمـە (ئـەو قاتعـە) بەیەکەوە دابنیشـین، لەوکاتـەوە نوێـژی بەجەماعـەتم دامەزرانـد، دیـارە هـەر لـە سەرەتای زیندانیمەوە بانگم دەدا لە ژوورەکەی خۆمدا، یا ئەگەر لە دەرێ بـاین، دەچوومە سـەر شـوێنێکی بـەرزو بـانگێکم دەدا بـۆ هـەموو سـەربازگەکە، ئەگـەر لەژوورێ بوومایە، پەنجەرەکەم دەکردەوەو بانگم دەدا.

+ یەکەمجار کە بانگت دا، چۆنبوو؟ چ رووی دا؟

ـ وەڵڵا هەر لە زووەوە بانگم دەدا، پێشێ بەئەسپایی هەر بۆ ئەوانەی خۆمـان بـانگم دەدا، بەڕاسـتی وتم نـەوەکو یـەکێ بـێو قسـەیەکی ناشـیرین بکـا، دوایـی دیاربوو هیچ کاردانەوەیان نەبوو، جار جار پێیان سەیر بـوو، بـۆ نموونـە“ جارێـك بانگم دا ئافرەتێك هات، ئافرەتێکی پاسـەوان، بەهەڵـەداوان هـات، مـن بـەدەنگی بەرز (الله أكبر)م کردو وتی: (What do you do?)، واتە چی دەکەی؟ چیت لێقەوماوە؟ دیارە ئەمنیش بانگەکەم نـەبڕی، بـانگم تـەواو کـرد، بـانگی یـەکێکی دیکەی کردو گوتی: "ئەوە شتێکی لێقەوماوە وا هەر هاوار دەکات؟ ئـەوان هـاتن و گوتیان چیت دەوێ؟ منیش زەردەخەنەیەکم کردو گوتیان دیارە هیچـی نییـە، دوایی بەئیشارەت گوتم ئەوە چ گرفتێکم نییە، خەڵکی بۆ لای خوا بانگ دەکـەم، بەڵام دیاربوو پێیان سەیربوو، یەکەمجار بوو گوێیان لـە بـانگ بـوو، جـا هـەر لـە

سەرەتاوە من بانگم دەدا، بەڵام مەسەلەی جەماعـەت، ئـەو کاتـەی کـە بواریانـدا بەیەکەوە دابنیشین، نوێژی جەماعەتمان دامەزراند، ئەو کاتەش کە بواریاندا سـێ قاتع بە یەکەوە نوێژ کەین، جومعەشم بۆ دانان.

+ لـەماوەی ئـەو بیسـتو دوو مانگـەی زیندانییتـدا، بەتایبـەت لـە قۆنـاغی کۆتاییـدا، کۆمـەڵێ نامـە لەڕێگـەی ڕێکخـراوی خاچـی سووری نێودەوڵەتییـەوە دەگەیشـتنە خێـزانو کەسـوکارت، ڕۆڵـی ئـەوان چـۆن هەڵدەسەنگێنی؟

- جارێ با ئـەوەت پـێ بڵێم، تـا حـەوت مـانگ، حـەوت مـانگی سـەرەتا هـیچ نامەیەکی ماڵەوەیان نەدامێ، نامەکانیان هـەموو بەنـد کردبـوو لای خۆیـان، هـەر دەمگـوت باشـە ئـەو خەڵکـە هـەمووی نامـەی بـۆ دێ، بـۆ مـن نامـەم بـۆ نایـە؟ وەڵامیان نەبوو، لەئیدارەی زیندانەکە تەحقیقم دەکرد، هەتا ساڵێکیش من بواری تەلەفۆنیان نەدام، ئەوان بواری تەلەفۆنی منیان نەدا، بـواری چاوپێکەوتنیشـیان هــەر نــەدام، تــاوەکو ماڵــەوەمان بـێن، بـەس ئــەوان – واتــە ســەرانی ڕژێــم– هەندێکیان بواری ئەوەشیان دەدان، ئەوە هەر بۆ زانیارییتان.

سەبارەت بە نامەهێنانو بردنەکان، ئێمە تەنها وەسیلەمان ڕێکخـراوی خاچـی سوور بوو، لەبەر ئەوە من زۆر سوپاسم دەکردن، هـەموو جـارێ کـە دەهـاتن بـۆ ئـەوێ، کـە هاتمـەوە سەردانیشـم کـردن، دەعوەتیشـم کـردن بـۆ ماڵـەوە، وتم: سوپاسیشـم بگەیـەنن بـە هـەمووتان، چـونکە ئـەوان تاکـە وەسـیلەمان بـوون، ئێستاش لەیادمە کە دوای حەوت مانگ، ڕۆژێك لە ئیدارەی زیندان تـووڕە بـووم، گوتم بۆ ئەوانە هەموویان نامەیان بۆ دێ، ئایا کەسـوکاری مـن هیچـی نـەماوە؟! ئەو نامانە دەنێرم، ناردووتانە، بۆ هیچ وەڵامیان نییـە، هـەتا وام لێهـات (٢ ـ ٣) مانگ نامەم هـەر نەنووسـی، هاوڕێکـانی زینـدانم هـەر دەیـانگوت: بـۆ نانووسـی؟ دەمگوت نانووسم، چونکە هیچ وەڵامم بۆ نایەتەوە کە هیچ وەڵامـم بـۆ نەیەتـەوە

بۆ بنووسم، وادیارە نامەکانی منیش ناگەن، شتی ئەوانیش هەر ناگات، چیدیکە نامە نانووسم، ئیدی (٢ ـ ٣) مانگ نامەم نەنووسی.

ڕۆژێك لە تەحقیقدا تۆزێك لە موحەقیقەکە تووڕە بووم، گوتم ئێوە بانگەشەی دیموکراسییەتو مافی مرۆڤو ئەوانە دەکەن، باشە بۆ من مافی ئەوەم نییە بزانم ئاخۆ کەسوکارم، ماڵو منداڵم، ئەو خەڵكو ئاشنایانەم چییان لێهاتووە؟ چییان لێنەهاتووە، ئاگام لە هیچ شتێك نییە، نامەیەك چی تێدایە، گوتیان تۆ بچۆوە ژوورەکەت بزانین داخۆ تەگبیرێکی لێ ناکەین، گوتم باش، وەڵڵا من گەڕامەوە بۆ ژوورەکەی خۆم، بردیانمەوەو هەموو دەمێ پاسەوانێکم لەگەڵ بوو، یەکێك یان دووان، ئیدی من لە ژوورەوە بووم، دیاربوو موحەقیقەکە هاتو گوتی ئەوە نامەکانتە، دە نامەی لێکرا بۆ هێنام، زۆری هی پێشێ بوون، مەفعولیان بەسەرچوو بوو، بەڵام هەرباش بوو، گوتم ئەوە بۆ وا حەپستان کردوون؟ گوتی: "ئەوە ئەوانەی پێش من حەپسیان کردووە، بەس ئەوە من بۆم ئازاد کردی"، گوتم باش، ئیدی لەوکاتە بەدواوە، جاری وا هەبوو دیسانەوە (٣ ـ ٤) نامە هەر نەدەهات، بەڵام جار جار نامەکانیان کەڵەکە دەکردە سەر یەك و بە یەکەوە دەیاندامێ.

بە ڕاستی خاچی سوور ڕۆڵیان زۆرباش بوو، خەڵك هەبوو زۆر لێیان بەگلەیی بوون، بەڵام هەموو جارێ تەقدریم دەکردن، سوپاسم دەکردن، عوزریشم بۆ دەهێنانەوە، دەمگوت دیارە ئەوەندەتان دەسەڵات هەیە، خۆشیان دەیانگوت: "ئێمە قسە لەگەڵ ئەمریکییەکان دەکەین، بەدەلیلو بە بەڵگە، بەڵام خۆ ئەوان دەسەڵاتدارنو ئێمە بێدەسەڵات، قسەمان ناڕوات"، ئێمە پێمان دەگوتن کە ئەوە بەپێی ڕێککەوتننامەی (جنێڤ)، ئەو کەسەی دەگیرێ (زیندانی مەدەنی بێت یان سەربازی) ئەوە مافی خۆی هەیە، کوا ئەو مافانەمان؟ دەیانگوت: "ڕاستە، ئێمە هەموو ئەوشتانە بە ئەمریکییەکان دەڵێین، بەڵام خۆ قسەی وان وەردەگیرێو قسەی ئێمە وەرناگیرێ"، هەتا ڕۆژێك من زۆر ئیحراجم کردن، جەماعەتی خاچی

سـوور، گـوتم باشـه بـەپێی ڕێککەوتننامـەکان، سـاڵێك تێپـەڕ بـووە بەسـەر داگیرکردنی عیراقدا، دەبێ ئێمە تەکلیفمان ڕۆشن بـێ، دوای ئـەوە کـە حکومـەت تەشکیل کرا، یان دەبێ تەسلیم بە حکومەتی عیراقیی بکرێین، یان دەبێ بـەرمان بـدەن، گوتیـان ئـاخر ئەمریکییـەکان بەنـەوعێکی تـر ئـەو ڕێککەوتنـە تەفسـیر دەکەن، گوتم باشـە تەفسـیری ئێـوە وەردەگـیرێ یـان هـی ئـەوان؟ گوتیـان هـی ئەوان، گوتم خـۆ ئـەوە پێچـەوانەی مەنتیقـە، گوتیـان بـۆ؟ گـوتم، چـونکە ئێـوە خاوەنی ڕێککەوتننامەی (جنێڤ) نین؟ گوتیان با، دەی گوتم، دەبـێ ئـەو کەسـە کە خاوەنی ڕێککەوتننامەکەیە تەفسیری ئەو وەربگیرێ نـەك تەفسـیری یـەکێکی دیکە، ئەگەرنا ئەمریکا بەنەوعێك تەفسـیری بکـاو بـەریتانیا بەنـەوعێكو یـەکێکی دی بەنـەوعێك، ئەمـە هـیچ مـەفعولی نامێنـێ، گوتیـان وەڵـڵا ڕاسـتە، بـەڵام چـی بکـەین؟! دەی گـوتم کەواتـە تەفسـیری ئێـوە تەفسـیری تـەرەفێکی لاوازە، تەفسیری ئەمریکا تەفسیری تەرەفێکی بەهێزە، لێرەدا کەواتـە مـەنتیقی قـووەت حاکمە نەك قووەتی مەنتیق، گوتیـان حەقیقەتەکـەی وایـە، بـەڵام ئێمـە ئـەوەش ناوێرین بڵێین، گوتیان چونکە لەوەندەش کە ئێستا نامـەتان بـۆ دێـنین، لـەوەش مەحرومتان دەکەن، ئەگەر قسە بکەین، ئینجا زۆریش لێمـان دەپرسـین، چییە؟ دەنگوباس چییە؟ دنیـا چـی لێهـاتووە؟ دەیـانگوت: "یـەك وشـە بڵـێینو پێیـان بگاتەوە، ڕێگەی ئەو نامەو تۆزە شتەشمان لێ دەگرن، بۆیە هیچ ناڵێین".

+ ئەندامەکانی خاچی سوور عەرەب بوون یان بیانی؟

ـ بیانی بوون، دیارە عەرەبیشیان لەگەڵ بوو، لوبنـانیو میسـریو مـەغریبیو ئەوانەشیان لەگەڵ بوون، زۆریشیان لەگەڵ من دەبوونە بـرادەر، چـونکە هـەرجار دەهاتن، (قسەی خۆمان بـێ) لەگـەڵیان سـەرو ڕووخـۆش بـووم، ڕێـزم دەگـرتنو شەربەتم بۆ دەکردن، ئاوم دەدانێ، چام دەدانێ، ڕێزم دەگرتن وەکو میـوان، جـا دەیانگوت: "ئەوانەی دیکە هـەمووی مـۆنو مرچـنو دەڵێـی باوکمـان کوشـتوون،

وەکو بڵێی ئێمە زیندانییمان کردوون، هـی وا هەیـە دەڵێـت هـەر قسـەتان لەگـەڵ ناکەین، با بەخۆ ئێمە بێدەسەلاتین، بەلاّم تۆ لەگەڵمان سەرو ڕووخۆشتو قسەی خۆشمـان بـۆ دەکـەی"، هـەر ورەی ئەوانیشـم بـەرز دەکـردەوە، دەیـانگوت: "وەزعت چۆنە؟" دەمگوت حاڵم زۆر زۆر باشەو هیچم نییە، دڵم خۆش دەکـردن، ئایـەتم بـۆ دەخوێندنـەوە، جـا ئیـدی پێیـان خـۆش بـوو، دەهـاتن بـۆ لای مـنو دەیانگوت هەسـت بـە ئیرتیاحێك دەکـەین، ئەوانـە هـەمووی تووشـی خـەمۆکیو دڵەڕاوکێو ئەوانە بـوو بـوون، منـیش دەمگـوت ئـەوان زۆریـان نەخۆشـن، ئینجا هەندێکیان بێهیوان، هەندێکیان هەست بە پەشیمانی دەکەن، حـاڵی مـن جیایـە، یەك، من هیچ لەخۆمدا شك نابەم. دوو، مـن ئـەوە تـازە دەسـت بـەئیش دەکـەم، ئـەوان تـازە کۆتاییـان پێهێنـاوە، مـن ئـەوە تـازە دەسـت پێدەکـەم، ئـەمن بـە هیوایەکـەوە دەژیـم، ئینجـا مـن حاڵـەتی روحـیم جیایـە، ئیـدی زۆریـان هـەتا بیانییەکانیش، واتە ئەوانەی کە نەصرانیش بـوون، کـە مـن باسـی ئیسـلامەتی و مەنهەجی پێغەمبەرانم (علیهم السلام) بۆ دەکردن، باسی شتێك کە هاوبەش بێت لـە نێـوان هـەموو شـەریعەتە ئاسمانییـەکان و پێغەمبـەران (علـیهم الصـلاة والسلام)دا، پێی دڵخۆش دەبوون، دەمگوت با هـەر تەقـدیرێکیان بکـەین. بـەپێی فەرموودەی پێغەمبـەرﷺ کـە دەفـەرموێ: (مـن أحسـن الـیکم فکـافئوه، فـان لم تکافئوه فأثنوا علیهم خـیراً). واتـە: هەرکەسـێك چـاکەی لەگـەڵ کـردن، ئێـوەش چـاکەی لەگـەڵ بکـەن، واتـە لانیکـەم تەقـدیری بکـەنو سوپاسـی بکـەنو باسـی بکەن، ئەوە واجبێکی شەرعییە.

بە ڕاستی خاچی سوور وەکو ڕێکخراوێك ڕۆڵیـان زۆر بـووە، خۆشـیان مانـدوو دەکـەن، مـن ئاگـادارم سـەری خۆشـیان زۆر دەهێشـان لەگـەڵ ئەمریکییـەکان، مشـتومڕیان لەگـەڵ دەکـردن، هـەرجارێ ئـەوان دەهـاتن، (جـا ئـەوە زۆر دڵیـان پێخۆشبوو کە ئەو ڕۆژە لە مقەڕی هەولێریشیان باسم کرد) گـوتم هـەر جـارێ کـە ئێوە دەهاتن، بەوە دەمانزانی کە ئەمریکییەکان مامەڵـەی خۆیـان بـاش دەکـرد،

چێشتەکەیان چاك دەکرد، یا پارچە جلێك، شتێکیان دەداینێ، دەمانگوت ئەوە ڕەنگە خاچی سوور بەڕێوە بێ، یان ئێوە کە دەڕۆشتن مامەڵەیان دەگۆڕا بە باری چاکیدا، یان ماوەیەك وەرزشیان زیاد دەکرد، یان ماوەیەك حەمامیان زیاد دەکرد، یا پۆشاکی زیادەیان بۆ دەهێنایین، زۆرجار پێش ئەوان و دوای ئەوان چاکسازییان دەکرد. لەوەوە دەمانزانی کە ئەوان مشتومڕیان لەگەڵ دەکردن، هانیان دەدان، سەرشاخیان دەگرتن، ئیدی من هەموو جارێ بەڕاستی زۆر سوپاسم دەکردن، خەڵکی تریش هەبوو تەقدیری دەکردن، خەڵکی تریش هەبوو دەیوت "ئەسڵەن هەرنامەوێ بتان بینم"، قسەی لەگەڵدا نەدەکردن، تووڕە دەبوون، هەڵبەتە من هەڵوێستی ئەوانەم پێ ناڕاست بوو، کابرا ئەوەندەی لەتوانادایە، دەڵێ کاکە من بێدەسەلاتم، ئەویش ڕێکخراوێکی مرۆڤدۆستەو هەر ئەوەندەی لەتوانادایە، زۆر زمان درێژی بکەن، ئەمریکا ڕێی ئەوەشیان لێدەگرێ و هیچ کەسیش دەسەڵاتی بەسەریدا ناشکێ.

زۆرجار کە دەهاتن، سەعاتێك لەگەڵم دادەنیشتن، هەبوو جارێك لای دادەنیشتن، هەبوو بیست دەقیقە، هەبوو نیو سەعات، هەبوو سەعاتێکیش زیاتر لەگەڵی دادەنیشتن، چونکە کەشی قسەکردنەکان و کەشە نەفسییەکەش کە ساز دەبوو، ڕۆڵی هەبوو، کەسێك کە هەرگلەیی لێکردبان، ئەویش بڵێ چی، ئەویش بێتاقەت دەبوو، جاری واش هەبوو ئەوانیش جۆرێك لە ئینشراحیان بۆ دروست دەبوو، کەشەکە وادەبوو، دوایی کردیان بە کۆمەڵیش، لە هەر قاتعێك لەگەڵ هەموویان دادەنیشتن، پێشێ یەك یەك لەگەڵیان دادەنیشتن، چونکە ئەمریکییەکان ڕێیان نەدەدا، دوایی کە بواردرا ئێمە بەیەکەوە دابنیشین، ئەوانیش دەهاتن لەگەڵ هەمووماں دادەنیشتن، بۆ ئەوانیش ماوەکە کورت دەبوو، ئەگەر (٣ ـ ٤) سەعاتیش دانیشتبان بۆ ئێمەش باشتر بوو.

Kurdistannet کوردستان نێت

+ مامۆستا، لە ڕوانگەیەکی شەرعییانەوە، ڕۆڵی ئەو ڕێکخراوە مرۆڤدۆستانە (وەکو خاچی سوور) چۆن هەڵدەسەنگێنیت؟

ـ من بەوانیشم دەگوت، دەمگوت ئێوە خزمەتێکی ئینسانی دەکەن، ئێوە هەقتان بەسەر ڕەوتی سیاسیی‌و فیکرییەوە نییە، هەر کەسێك مرۆڤ بێ‌و زیندان کرابێ‌و ستەمی لێکرابێ‌و لێی قەومابێ، هەوڵدەدەن پردێك دروست بکەن، لەنێوان خۆی‌و کەسوکاری، ئەوە پێویستە هەموو کەس سوپاستان بکا، دەمگوت بەتایبەت من وەکو موسڵمانێك، کە ئاینی ئیسلام بۆ ئەوە هاتووە مرۆڤ ڕێزی لێبگیرێ، چاوپۆشی لەوە بکە داخۆ دینی چییەو فیکرەی چییە وەکو مرۆڤ، خوای پەروەردگار ڕێزی لە مرۆڤ گرتووە، (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلاً) (الإسراء: ٧٠)، من ئەو ئایەتەم بۆ دەخوێندنەوە، گوتم ئەو نیعمەتانە کەخوا باسیان لێدەکا (جلّ شأنه)، هەموو پەیوەندییان بە مرۆڤەوە هەیە وەکو مرۆڤ، پەیوەندی بە موسڵمانانەوە نییە بە تایبەت، ١– (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ) وەچەی ئادەممان ڕێز لێ گرتووە، ٢– (..وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ..) لە وشکانی و دەریا هەڵمانگرتوون، واتە وەسائیلی وامان بۆ دروست کردوون کە سواری بن لە وشکانی و لە دەریا، ٣– (..وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ..) ڕزق و ڕۆزی بە لەزەت و بە تام و بە چێژمان بۆ ڕەخساندوون. ٤– (..وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلاً) (الإسراء: ٧٠)، ئەوە ئەو چوار شتانە هەموو مرۆڤایەتی تیایاندا بەشدارە، کەواتە ئەوانە هەموو پەیوەندییان بەهەموو مرۆڤایەتییەوە هەیە، ئینجا ئایەتی تر کە خوای پەروەردگار دەفەرموێ (لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ) (التين: ٤). جا من پێم دەگوتن، کەواتە هەرشتێك ببێتە مایەی ڕێزلێگرتنی مرۆڤ، بۆ دابینکردنی مافەکانی، ڕێزلێگرتنی، پاراستنی کەرامەتی، شەخسییەتی، ئەوە هەمووی فەحواو موحتەوای ئەو ئایەتانەیە، من وەکو موسڵمانێك زۆر سوپاستان دەکەم، ئەو ئەرك‌و وەزیفەی ئێوە بەشتێکی شەرعی‌و

پێویست دەزانم، بەپێویستی دەزانم سوپاستان بکەم، کە نامەکانم جار جار بۆ ماڵێ دەنووسی، دەمگوت بە برایانی خۆمان بڵێن ڕێزیان لێبگرن، کارئاسانییان بۆ بکەن، ئەوانەی کە مەکتەبو شتیان لێرە – واتە لە هەولێر یان سلێمانی– هەیە دەستباریان بۆ بگرن، چونکە ئەوان خزمەتێکی ئینسانی دەکەن، پێویستە ئێمەش دەستباریان لەگەڵ بگرین، سوپاسیان بکەین، هاوکارییان بکەین، دوایش کە هاتمەوە زۆریان پێخۆش بوو، لەوێش جارێك هاتن سوپاسیان کردم، گوتیان زۆر سوپاست دەکەین، تەوجیهاتت داوەتە کۆمەڵەکەی خۆت کە هاوکاریمان بکەن. ئەوان لەخۆیان دەترسان بۆ هەندێ شت، گوتیان هەڵیان کوتاوەتە سەرمان، زۆر لەخۆیان دەترسان، من هەروا بە ئیشارەت تەوجیهم دابوو کە ئاگاتان لێیان بێ، بەدەمیانەوە بچن، سوپاسیان بکەنو تەقدیریان بکەنو ئەوانە.

+ شێوازی مامەڵەتان لەگەڵ پاسەوانەکانی زیندانەکەتان چۆن بوو؟ بۆ نموونە" ئەگەر پێداویستییەکتان هەبوایە، یان داوایەکتان هەبوایە، چۆن ئەم کارەتان لەگەڵ پاسەوانەکاندا ڕایی دەکرد؟

- شێوەی ڕەفتارو مامەڵەی پاسەوانەکان بەپێی میزاجیان زۆرجار دەگۆڕا، هەندێکیان پەیوەست بوون بەتەوجیهاتی مەرکەزیانەوە، کە لە ئیدارەی زیندانەکەوە تەوجیهاتیان بۆ دەهات کە لەگەڵیان باش بن، باشدەبوون، بەڵام هەندێکیان وەکو میزاجی شەخصی قینلەدڵ بوون، ئەوان - واتە بەرپرسەکانی ڕژێم– دەیانپرسی فلان کەس کێیە؟ دەیانگوت ئەوە جولەکەیە، چونکە ئەوان شتی خۆیان ناشارنەوە، یان دەیانگوت فلان کەس نە بابی هەیەو نەدایك، یان دەیانگوت فلان کەس دوێنێ هەواڵی بۆ هاتووە کە ژنەکەی تەلاقی داوە، لە ئەمریکاوە وەلامی بۆ هاتووەو تەلاقی داوە! یەکێك ڕۆژێك (لەگەڵ ئێمەش

باشبوو) دۆشدامابوو، منیش گوتم ئەوە بۆ وا دۆش داماوی؟ یەکێك تەرجەمەی کرد، وتی ئەوە ژنەکەی نامەی بۆناردووەو تەڵاقی داوە!

ئەوانە کە میزاجیان تێکدەچوو، یان ژنیان تەڵاقی دەدان، یان کابرا نەبابی هەبوو نە دایك، هەبوو دەیگوت نەبابم هەیە نەدایك، هیچ کەسم نییە، حکومەت بەخێوی کردبوو، سەربازی حکومەت بوو، ئەوانە زۆرجار باری دەروونییان ناتەواو بوو، هەندێکیان جوولەکەو هەندێکی تریشیان نەسرانی قینلەدڵ بوون، ئەوانە قینلەدڵ بوونو حەزیان دەکرد ئەزیەتی خەڵك بدەن. بۆ نموونە" من کە لەوەرزشکردندا چالاكو گورجو گوڵ بووم، ڕۆژێکیان کە لەوەرزشدا خێراو چالاکانە دەڕۆشتم، یەکێکیان گوتی: "ئەوە بۆ وا خێرا دەڕۆی؟"، وتم: ئەوە وەرزشە، خۆ نەتان گوتووە خێرا ڕۆشتن قەدەغەیە. گوتی نا، دەبێ بچییەوە ژوورێ. گوتم باشە گرفت نییە، چوومەوە ژوورێو کورسییەکەم لەبەردەمی پەنجەرەکە دانا، لەبەردەمی دەرگاکە. وتی نابێ لەوێ قورئان بخوێنی، گوتم ئەی لەکوێ؟ گوتی دەبێ دەرگاکە پێوەدەی. گوتم باشە، ئەوە بێدەسەڵاتییە، دەرگاکەشی پێوەدا، وتی: "ئەگەر دەنگت بێ پەنجەرەکەش دادەخەم"، پەنجەرەکەشی داخستبا، کارەبا نەبوو تاریك دادەهات، گوتی نابێ بەدەنگی بەرزیش قورئان بخوێنی، ئەوە ڕقێکی شەخصی خۆی بوو، بە تەوجیهاتی مەرکەزی نەبوو، هەشیانبوو کە دەیان بردین بۆ حەمام یان دەیان بردین بۆ سەرئاو، دەیگوت: "دە تۆزێ ڕاوەستەو بۆ خۆتان هەوایەك هەڵمژن، بۆ ئەوەندە پەلەتانە؟"، دەمانگوت بابە خوادەکا تۆزێ ڕامان دەگریت لێرە، کابرا شوکربوو لای ئاودەسیش نیو سەعات ڕابووەستێو نەچێتەوە ژوورەکەی، چونکە ئەو ژوورانە ئینسان دڵی ناڕەحەت دەبێ، بەڕاستی من زۆر باکم نەبوو، بەڵام هەبوو زۆر تووشی خەمۆکیو ناڕەحەتیو شت دەبوو، هەیان بوو بۆ خۆی دەیگوت: "تۆزێ ڕاوەستن، چۆن لەو ژوورانە بێزار نابن؟" دەمانگوت بابە خەڵك زۆر بێزارە، بەڵام خەڵك چاری نییە، هەبوو ئاوا جۆرێك لەپیاوەتیو شەهامەتی

هـەبوو، جۆرێـك لـە ڕەحـمو شـەفەقەت، جـا وا پێدەچـوو بـەپێی دەسـتوورو یاساکانیان، بواری ئیجتیهادی شەخصی هەبوو، چ بە باری سەلبی و چ بـە بـاری ئیجابیدا.

+ **پاسەوانەکان ئافرەت بوون یان پیاو؟**

- بەزۆری پیاو بوون، بەس ئافرەتیشیان تێدابوو.

+ **ئەتوانین بڵێین ئەو ئافرەتانە بە بەزەییتر بوون؟**

- با، ئافرەتەکان بەزۆری بەبەزەییتر بوون، هەندێکیشیان وەك بڵێی ئەخلاقو شتیشـیان هـەر نییـە، لەگـەڵ یـەکتر، لەگـەڵ پاسـەوانەکان، یـان لەگـەڵ هـاوڕێ سجنەکان ئەوەی کە بۆی کرابێ، لە قسەی سـوعبەتو بـەعزێ ئیشـاراتو هـەراو هوریاشیان دەبوو، ئەمن پێم سەیر بوو، دەمگوت ئەوە بـۆ وان؟ زۆرم پـێ سـەیر بـوو، هـیچ نـامووسو شـەرم نییـە، هەسـتم دەکـرد ئافرەتـەکان، پیاوەکانیشـان لایەنی جنسیو پەیوەندی نێوان ئـافرەتو پیاویـان زۆر بـە ئاسـایی وەردەگـرت، هەمووشیان لەگەڵ یەکتر وابەستە بوون، هیچ شەرمو شتیان نەدەکرد.

+ **مامۆستا، سەربازی موسڵمانیان تێدا هەبوو؟**

- نەمبیستووە، ئەگەر هەشبێ نەیوێراوە خۆی ئاشکرا بکا.

+ **جار هـەبووە لەسـەر خـواردن کێشـە دروسـت بێـت، یـان کـە جـەنابت لەسەر ئەو خواردنانە ڕانەهاتبووی؟**

- من تا نزیکەی مانگێگ، ئەگەر کێکێك یان شتێکم بخواردایە، خواردنەکەم بۆ نەدەخورا، دوایی وردە وردە هاوڕێیەکی زیندانیم گـوتی: "فـلان کـەس، تـۆ هـەر لاواز دەبی". گوتم وەڵڵا دەزانم، ئەو شتانەم بۆ ناخورێ. گوتی: بۆ؟ گـوتم ئـاخر ئیشتیهام بۆیان ناچێ. گـوتی: "جـا تـۆ وا دەزانـی ئێمـە زۆرمـان حـەز لێیـەتی، (شێخ) تۆ پێت وایە پێمان خۆشە، ئێمەش هەر ورگی خۆمـانی پێـدەئاخنین، بـۆ ئەوەی نەمرین". گوتم ئاوا؟ گوتی: "ئـەرێ وەڵـڵا، ئێمـەش پێمـان خـۆش نییـە،

بەڵام ورگی خۆمانی پێدەئاخنین، بۆ ئەوەی نەمرین". قسەکەی کاری تێکردم، گوتم، دەڵێی ڕاست دەکا، با تەجرەبەیان بکەم، داخۆ هیچیان ناخورێن؟ چونکە لە سەرەتاوە کیسەکەم نەدەکردەوە و یەکسەر فڕێم دەدا، ئەگەر کێکێکی تێدا بایە، دەرم دێنا، شەربەتو شتی تێدابایە دەمخواردنو ئەوی کەم فڕێدەدا، بەڵام دوای ئەوە وتم با تەجرەبەیان بکەم، ناڵێن پیاوی برسی لە پێخوریٚ ناپرسیٚ؟!
دوایی کە تەجرەبەم کردن، تەماشام کرد هەندێکیان باشنو دەخورێن، وردە وردە ڕاهاتم.

+ مامۆستا، هیچ کاتێك هەبووە سزایان دابن لەسەر سەرپێچییەك، بەجیٚ نەگەیاندی فەرمانێك؟

- من زۆر بە کەمی، ئیدارەی زیندان ئەوان دەهاتن، هەموو جاریٚ دەیانگوت (You are a good man)، واتە تۆ پیاوێکی باشی، یان دەیانگوت ژوورەکەی تۆ پاکترین ژوورە.

من سیٚ جار سزایان دام، ئەویش هەر سیٚ جارەکە بە زوڵم بوو، یەکێکیان لەبەر ئەوەی سەلامم کرد، ئەویش هەر من نا، ئەوانی کەشیان سزادا، جارێکی کەش لەبەر ئەوەی من بەخێرایی ڕۆشتم، پاسەوانەکە گوتی: تۆ زۆر خێرای، گوتم خۆنەتان گوتووە بەخێرایی وەرزش قەدەغەیە، ئەویش هەر زوڵم بوو، جارێکی دیکەش لەبەر ئەوەی دەستم بەسابوون شۆرد، پاسەوانەکە دەیگوت دەبیٚ دەست بەسابوون نەشۆن، گوتم بابە ئێمە تارەتمان گرتووەو دەبیٚ بە سابوون بیشۆین، گوتی نەیشۆن، دەنا سزاتان دەدەین، من لێی حاڵی نەبووم، ئەوانەی کە زیاتر ئینگلیزییان دەزانی، حاڵیبوون، من ئینگلیزییەکەم بایی ئەوەندە نەبوو لە هەموو شتێك حاڵی ببم، ئەوان دەستیان نەشۆرد بەسابوون، من وردە وردە دەستی خۆم شۆرد، دیاربوو تووڕە بوو خۆی سوور کردەوە، گوتی ئەوە چییە؟ ئەوانیش گوتیان شێخ ئەوە دەڵیٚ دەستتان بەسابوون

مەشۆن. گوتم وەڵڵا ئەوە تازە شۆردم، تـازە تـا لـێش نەبمـەوە گـوێی نادەمـێ، دوایی گوتی بچۆ ژووریێ، ئەو سیێ جارە من سزام خواردووە، بەڵام لەسـەر شـتی دیکە نا، خەڵك هەبوو دەنگە دەنگی دەکرد، یان دەیگوت ئـەو خواردنـە نـاخۆم، یـان قسـەیەکی تـووڕەی لەگەڵـدا دەکـردن، لەسـەر ئـەو شـتانە سـزا دەدرا، مـن ئەوانەم نەدەکرد، دەمگوت ئەو شتانە مەکەن، ئینسان ڕێزی خۆی ڕابگرێ باشە، لەو شتانەدا گلەییم نەدەهاتە سەر.

+ لەو زیندانە، بێجگە لە تۆ، کوردی تری لێبوو؟

ـ پێم شك نایە، ماوەیەك (عومەر بازیانی)یان هێنـا، نـازانم دوایـی بـۆ کوێیـان بـرد، دوای ماوەیـەك ونبـوو، گـوتم بـۆ کوێیـان بـردی ئـەو ماوەیـە؟ گـوتی: "بردیانمەوە بۆ سلێمانی". گوتم ئەزیەتیان داوی؟ گوتی: "نەخێر، بـەس پێشـێ ئەزیەتیان داوم". بەڵام دوایی لای هاوڕێیەکی زیندانی گوتبووی هەرچیم کردووەو نەمکردووە، ئیعترافم لەسەر هەموو شتێك کردووە.

+ چۆن بە یەکتان زانی؟

ـ ئەو منی ناسی، من بانگم دەدا، جار جار بەرگی کوردیشم لەبەر دەکرد، ئەو منی ناسی، ئەو بە هاوڕێکانی گوتبوو کە بڵـێن ئـەوە عومـەر بازیانییـە، مـن نـەم ناسی، بەرگی ئەوانی لەبـەردابوو، ئـەوجا دیـاربوو کـە سـەلامی کـرد، بـەس ئـەو لەقاتعی ئەوبەربوو، دەنگمان نەدەگەیشتە یەك.

+ سەبارەت بەشێوازی قاتعەکان، دەکرێت بۆمان وەسف بکەی؟

ـ ئێستا جوان جوان بۆت وەسف دەکـەم، گـەڕەکێك ئـاوا، بیسـتو یـەك ژوور بەم ڕووکارەیدا، بیسـتو یـەك ژوور بـەو ڕووکـارەی پشـتیدا، ژووری تـاکی ئـەوە چلو دوو، لەوێش چلو دوو دەکاتە هەشتاو چوار ژوور، ئـەوجار بـەو دیویشـەوە قاتعێکی کەش بوو یەك ڕووکاری هەبوو، ئەوەیش بیسـتو یـەك ژوور بـوو، ئـەوە سەد ژوور زیاتر، سـێ قاعەشـی لێبـوون یـەکی دە کەسـی دەگـرت، هەمووشـیان

لەناو یەك ساحەدا بوونو بە (٣ ـ ٤) ساترو تەلبەند دەورە درابوونو بورجی لێبوو پاسەوانیان لەسەر بوو بە چەکەوە.

+ ئێوە کە دەهاتنە دەرەوە، هەموو زیندانییەکانتان دەبینی؟

ــ نەخێر، ئێمە کە دەیانبردین بۆ لای پزیشك بۆ چارەسەر، ئەوانەی قاتعەکەی ئەودیومان دەبینی، سەلاممان لێدەکردن، کە دەیانبردین بۆ حەمام، قاتعەکانی ترمان دەبینی، یان ئەگەر ئەوانیان لەولاوە هێنابایە بۆ تەحقیق، دەمانبینین، ئەگەرنا، ئێمە بەس ئەو دوو قاتعەی کە بەرامبەری یەکین یەکترمان دەبینی، تەبعەن پێشێ لەگەڵ قاتعەکانی تریش لە کاتی وەرزشدا یەکترمان دەبینی، چونکە دالآن دالآنی تیابوو، دوایی دالآنەکانیان هەموو گرت، لەبەر تەقەو شت لێك دابڕاین، ئەگەرنا، پێشێ هەموو خەڵکەکە یەکترییان دەبینی، لەکاتی وەرزشدا دەهاتنە دالآنەکەو یەکترییان دەبینی، دوایی ئەوەشیان گرت.

+ کەواتە ئێوە زۆربەی کات بیستو یەك بە بیستو یەك بوون؟

ـ بەڵێ.

+ هەوڵت نەدا فێری زمانی ئینگلیزی بیت؟

ـ هەوڵمدا، بایی ئەوەندە فێربووم کە هەندێ ئیشوکاری خۆمی پێ جێبەجێ بکەمو لێك حاڵی ببین، ئەوەندەم بەپێویستزانی، نووسینی واشم لەلا نەبوو، پێم گوتن فەرهەنگێکی ئینگلیزیم بۆ بهێنن، بۆیان نەهێنام، کەسی وای لێ نەبوو بواری هەبێت ئینگلیزیم فێر بکات، ئینسان بە تەنیا بۆ خۆشی هەر ئەوەندە فێر دەبێت.

+ مامۆستا، لەو زیندانەدا هیچ پێداویستییەکی پزیشکییان بۆ دابین دەکردن؟ ئەگەر یەکێك باری تەندروستی تێکچووبایە، چۆنو بەچ شێوازێك چارەسەر دەکرا؟

ـ لەڕووی تەندروستییەوە، لە هەندێك ڕووەوە باشبوو، ئەوانەی کە نەخۆشی پەستانی خوێنو شەکرەو ئەوانەیان هەبووایە، ڕۆژانە بەسەریاندا دەگەڕان، بەس بۆ هەندێك نەخۆشیو حاڵەتی تر خراپ بوون، بۆ وێنە" من سێ جار تووشی ئازاری گورچیلە بووم، یەکەمجار کە تووشبووم، وامزانی ئازاری ڕیخۆڵە کوێرەیە، لای ڕاستم بوو، ئازارێکی زۆر زۆرم هەبوو، شەو نزیکەی سەعات دوو خەبەرم بووەوە، بەئازاری کەلەکەمدا وامزانی ڕیخۆڵە کوێرەیە، نزیکەی دوو سەعات خۆم ڕاگرت کە چاك بێ، بەڵام هەر زیادی کرد، پاشان هەموو لەشم ئارەقی کرد، ئاوا حاڵەتێکی ناهەموارم بۆ دروستبوو، ئازارەکەم زۆر زۆر بوو، لە دەرگاکەمدا، پاسەوانەکە هات، گوتم کەلەکەم زۆر دێشێ، ئیشارەتم بۆ کرد، دراوسێیەکم ئینگلیزی باشی دەزانی، بانگم کردو هات تەرجەمەی کرد، گوتی: "کاکە ئەوە زۆر شپرزە، ڕەنگە ڕیخۆڵە کوێرەی بێ". گوتی: "نا، پێموانییە ڕیخۆڵە کوێرەی بێ، باسەبر بگرێ، تا سەعات هەشت، تا دکتۆر دێ". گوتم واتە نەفەرێك، موزەمیدێکی لێ نییە؟! جا بە دەردی کابرا دەڵێ: "کەلەکەی خۆت ڕاگوشە"، لە سەعات دووەوە تا سەعات هەشتی بەیانی، تا ئەو کاتەی دکتۆر دێ، ئیدی من لەوکاتەدا زۆر سەغڵەت بووم. ئەوان هەر لەلای دەرگاکەبوون، ئەو هاوڕێیەی دراوسێم گوتی: "باشە، من با لەلای بمێنمەوە، لەوانەیە بمرێ". ڕەنگم چرژا بوو، ئارەقم کردبوو، گوتی: "ڕەنگە ڕیخۆڵە کوێرەی بێ، نیشانەکانی وا دیارە". پاسەوانەکە گوتی: "نا، ناکرێ"، وتم خۆ ئەگەر بشمرم گرفت نییە بۆ ئەوان!!

ئەوان خەریکی دەرگا پێوەدانێ بوون، گوتم خوایە بێ منەتم کە لەوانە، لەخوا بەزیادبێ ئەوان هەر لەبەر دەرگا بوون، وەکو بڵێی ئاوێ بە ئاگریدا کەی، ئازارم نەما.

ئینجا (١ ـ ٢) جارێکی کە هەر تووشم بوو، ئێ دەمگوت باشە پشکنینێ شتێ، تا بزانم داخۆ ڕیخۆڵە کوێرەیە؟ دەیانگوت: "نا، گورچیلەیە"، ئێ دەمگوت باشە چارەسەرێ؟ گوتیان: "نەوەڵڵا، دەبێ تۆ ئاوی زۆر بخۆیەوە"،

ئینجا کۆمەڵێ خاچی سوور هاتن، باسی ئەوەیان کرد: "لەگەڵ تۆ چۆنن لەڕووی پزیشکییەوە؟"، گوتم من لە هەندێ ڕووەوە باشم، بەڵام لە هەندێ ڕووەوە نا، بۆ نموونە" من ئازاری گورچیلەم هەبووە، گوتوویانە ئاوی زۆر بخۆرەوە. ئەوەی خاچی سوور ئافرەتێك بوو زۆر پێکەنی: "چۆن هەر ئەوە عیلاجیان بووە؟"، گوتم: بەڵێ، گوتم لە ڕاستیدا ئاوم زۆر خواردەوە، تا بەردێکم فڕێ داو بڕۆ بەخێرهاتی!

هەبوو بەعەرەبانە دەیان برد، بەدەست دەیان برد، دوایی گرنگیشیان پێنەدەدا، دەیانگوت "بۆ خۆت چاك بە"، جاری واش هەبوو گرنگییان پێدەدای، پێم سەیر بوو، جاری وا هەبوو دەستەی پزیشکی باشتر بوون، هەندێکیان لە هەندێکیان باشتر بوون، هەندێکیان ئیدارەی زیندان کارئاسانییان بۆ دەکردن، بۆنموونە" هەبووە بەکۆپتەر دەیانبرد، جاری واش هەبوو هەر بەنەخۆشی دەیانهێنایەوەو دەیانگوت "ئیسراحەت بکە چاك دەبی".

+ **ئەو نەخۆشی گورچیلەیە لە دەرەوە تووشت بوو، یان لەوێ؟**

- لەوێ.

+ **پێشتر نەتبوو؟**

- پێشتر هەم بوو، یەکەمجار لە تاران تووشم بوو، بەس تووشم نەبووەوە تا ئەوێ.

+ **مامۆستا، لە زینداندا ئاگاداری گۆڕانکارییەکانی دەرەوە بوون؟ هۆکارەکانی ڕاگەیاندنیان بۆ دابین کردبوون؟**

- هیچ دەنگوباسێکمان نەدەزانی، هیچ، کەمو زۆر، تەنها ئەوەی کە بە دەماو دەمو دەمان بیست، جاری واهەبوو یەکێك کەسوکاری دەهاتو سەردانیان دەکرد، لە بوارێکدا قسەیەکیان پێدەگوت، ئەگەر پاسەوانێك قسەیەکی بەکەسێك گوتبایە، ئەگەر موحەقیقێك، جار جار موحەقیقەکان قسەیان دەکرد، دەیانگوت

ئەوە قەوماوە، ئەوە بووە، هەڵبژاردن بووە، یان فلاّن كەس كوژراوە، ئەو شتانە ئەگەر بمانزانیایە، ئەگەرنا هیچمان لانەبوو، نەڕادیۆ، نە تەلەفزیۆن، هەتا (٢ ـ ٣) مانگ پێش هاتنەوەمان، ئنجا لەوەدوا بواریان دەدا، هەفتانە ڕۆژنامەی ڕۆژێكیان بۆ دەهێناین، ڕۆژنامەی (الصباح)، ئەوكات تۆزێ دەمانزانی دەنگوباسی دنیا چییە.

+ مامۆستا، لەماوەی مانەوەتان لەزیندان، جەماوەری مسوڵمانی كوردو كۆمەڵی ئیسلامیی چەندین چالاكیی مەدەنییانەیان لەدژی دەستگیركران و مانەوەی ئێوە لەزینداندا ئەنجامدا، لەوانە: هەردوو ڕێپێوانە جەماوەرییەكەی هەولێرو سلێمانی، ڕێپێوانی شاری لەندەن، كۆنگرەی پشتیوانی لەئازادبوونی بەڕێزتان و .. هتد، ئێوە هەواڵی هیچ یەكێك لەمانەتان بیست لەزینداندا؟

ـ من نزیكەی مانگێك یان زیاتر بوو لەو ژوورە تاكییە بووم، ڕۆژێك گوتیان ئەوە عەلی حەسەن مەجیدە، ئیدی ئەویش نەیزانیوە من لەوێم، هەر كەسەو لەژووری خۆی بوو، دیارە كە زانیبووی من فلاّن كەسم و ئەوانە، ڕۆژێك بە بەردەرگامدا ڕەتبوو گوتی: "شێخ!" گوتم: بەڵێ. گوتی: "ئەوە مژدەت لێبێ، یەك ڕێپێوانی گەورە كرا لە دژی گیرانی تۆ"، گوتم لەكوێ؟ گوتی: "نازانم، لە هەولێر بوو یان لەسلێمانی، بەس ڕێپێوانێكی زۆر گەورە بوو، چەند هەزار كەس دەبوو".

+ ئەو خۆی بینیبووی؟

ـ بەڵێ، گوتی: "من خۆم بینیم"، گوتم لەكوێ بینیت؟ گوتی: "لەكەناڵەكان بینیم، لە ڕۆژنامەكان بینیم، لە (٣ ـ ٤) كەناڵ بینیم، شتێكی گەورە بوو"، ئیدی من زۆر دڵم پێی خۆشبوو، ئەو یەكەم كەسبوو ئەو هەواڵەی دامێ، دوایی

خزمێکی هات کە ناوی (بارزان) بوو، بارزانی برای صەددام نا، (بارزان)ێکی تر کە ئامۆزایەتی، ئەویش هەر گوتی منیش بینیم.

+ نەیان وت لە ڕێپێوانەکەدا هوتافەکان چیبوون؟

ـ باسی هوتافیان نەکرد، بەڵام وتیان دیاربوو هەمووی دژی ئەوەبووە کە تۆ گیراوی، خەڵکێکی زۆر بەشدار بووەو لافیتەو شتیان هەڵگرتووە، گوتیان کە قسەیان کردووە بە عەرەبی، ئەو ڕێپێوانە دژی ئەوەیە کە فلان بە ناهەق گیراوە، ئەمریکا بانگهێشتی کردووەو دوایی گیراوە، ئیدی بەوە زۆر دڵخۆش بووم.

+ ئەوە یەکەم هەواڵ بوو بیستت؟

ـ بەڵێ، بەڵێ، گوتم (الحمدلله)، لە دوای خۆمان پیاومان بەجێ هێشتوون، دنیا نەبۆتە ئاشی ئاولێبڕاو!

+ دوای چەند مانگ ئەو هەواڵەت بیست؟

ـ ڕەنگە مانگو نیوێکی پێچووبێ.

+ وەك ئەوەی لەڕاپۆرتە ڕۆژنامەوانییەکاندا خوێندوومانەتەوە، زیندانییە ئیسلامییەکان دوای ئازادبوونیان لە زیندانەکانی ئەفغانستانو هەروەها زیندانی "گوانتانامۆ" گێڕاویانەتەوە کە ئەمریکییەکان زۆرجار سەرو ڕیشو سمێڵیان تاشیون، هیچ یەکێك لەئێوە ڕووبەڕووی ئەو حاڵەتەوە بوونەتەوە؟

ـ من هەر ئاگام لە خۆم بووە، کەسم لەگەڵ نەبووە، من نەخێر، بەس هەر تەعلیقیان دەداو دەیانگوت کە ڕیشت بۆ چییە، لەوکاتەی کە ئازاریان دەدام، ئاوا بەڕیش هەڵیان دەساندمەوە، نەیان دەگوت دەبێ بیتاشی یان ئەوشتانە، بەڵام بەکاریان دەهێنا بۆ ئەزیەتدان.

+ تا چەندێك هەستو سۆزت بەرامبەرماڵو منداڵەكانت، كەسوكارت، ئاشنایانت كاریگەرییان لەسەرت هەبوو؟

ـ بێگومان زۆر، بەس كە دڵ گەورەبوو جێی هەمووشتێكی تێدا دەبێتەوە، دەنا زۆر پەرۆشم بوون، دوایی نامەیەكم بۆ ماڵێ نارد، گوتم ڕەسمێكی منداڵەكانم بۆ بنێرن، تا بزانم داخۆ ماون یان نەماون؟ خۆ سەبارەت بە ئێوەو برایانەوە هەر بوار نەبوو بشپرسم، چونكە ئێمە لەوێ لە ژێر فشاردا بووین، دەیانگوت نابێ دەنگوباسی غەیری ماڵێ لە كاتی نامەنووسین و تەلەفۆندا بپرسی، بە هیچ شێوەیەك، دەنا ڕەفزت دەدرێتێ، نامەكانیشمان كە ئێستا تەماشام كردوون، هەندێ شتیان لێ كوژاندوونەوە، نامەكانی ماڵێش كە دەهاتن، هەندێ شتیان لێ دەكوژاندنەوە، بێگومان زۆریان دەكوژاندەوە، بەڵام خوای پەروەردگار وایكردبوو كێ زۆر دڵم بۆی بە تاسە بووایە، چ هی ماڵێمان، چ لە ئێوە، دۆستو برایانی سەركردایەتی و غەیری ئەوانیش، كە كەمتان هەیە، ئەوانەی كە زیاتر لەگەڵیان تێكەڵ بووم، كەمیان هەیە نەك جارێك، چەند جارێك خەوم پێوە نەدیبێ، ئەوەی كە زۆر بۆیان تامەزرۆ بوومایە، خوای بە بەزەیی وەكو شتێك دەیخستە بەرچاوم، هەتا ئەو مەسەلەی ئیمزاكۆكردنەوە، من نەمدەزانی چ هەیەو چ نییە، دووجار پیشانیان دام كە عەشایەرو خەڵكو ئەوانە ئیمزایان كۆدەكردەوە، دیاربوو دەیانگوت كە ئەوە ئیمزایە، دەنگوباسم هەر نەش بیستبوو، واتە هەندێ شت خوای پەروەردگار پیشانی دەدام، بەپێی پێویست.

بۆنموونە" سەبارەت بەبابم، من زۆر پەرۆشی بابم بووم، چونكە كەوتۆتە تەمەنەوە، ئینجا قسەی خۆمان بێ، ئەگەر من یارمەتیم نەدابێ هیچی نەبوو، زۆر پەرۆشی ئەو بووم، كە زۆر دڵم بۆی بە پەرۆش دەبوو، خوای پەروەردگار دەیهێنایە بەر چاوم، بەشێوەیەكی ڕێكوپێك، من دەمگوت ڕەنگە نەیبینمەوە، چوزانم داخۆ دوای دوو ساڵ، دوای دە ساڵ كەی بەر دەبم، هیوام هەبوو، بەڵام نەمدەزانی چەندی پێدەچێت، دەمگوت دەبێ بیبینمەوە؟ نەیبینمەوە؟ بابم

Kurdistannet کوردستان نێت

بەتەمەنــە و ڕەنگــە کــەس نــەبێ هاوکــاریی بکــا، خــوای گــەورە پیشــانی دام، هاوسەرم و منداڵەکانی پیشان دەدام، برایان، خوشکان، زۆرجـاران وەکـو چـۆن ئاوا ئێستا دادەنیشین، دەمبینینەوە، ئاوا تەماشام دەکردن، هەندێك لەوبرایانەی پەیوەندی تایبەتییان لەگەڵ من هەبوو، زیاتر دەمبینین.

+ با بێینـە سـەر جـەنگی دەروونـی، ئایـا جـەنگی دەروونییـان لەگـەڵ دەکردن؟ ئەگەر دەیانکرد، چییان دەگوت؟

ـ وەڵڵا بێگومان، جەنگو فشاری دەروونی هەبوو، منیان بەزۆری بەوە سەغڵەت دەکرد، دەیانگوت: "تۆ بۆ هەمووشتێك نالێی؟ هەرچی نهێنیو ڕاستیی کۆمەڵی ئیسلامییو پەیوەندیی لەگەڵ خەڵکی ترو ئەو شتانە هەمووی بڵێ، چونکە تۆ لەسەرشتێك خۆت ناڕەحەت دەکەی، خۆت بەناڕەحەتکردن دەبەی کە بوونی نەماوە، کۆمەڵی ئیسلامیی داری بەسەر بەردەوە نەماوە، تۆ هەر لەخۆڕا خۆت ماندوو دەکەی، ئێمەش ماندوو دەکەیو خۆشت سەغڵەت دەکەی، هەمووشتێك بڵێ". منیش دەمگوت هەمووشتێك، ئەوەی کە پێویستە گوتوومە، ئەوەی ئێوەش دەیڵێن وانییە، دەیانگوت: "چۆن وانییە؟ ئاخر ئێمە پێت دەڵێین، خۆ تۆ هیچ هەواڵت نییە، کۆمەڵی ئیسلامیی نەماوە، نە بارەگاتان ماوە، نەکەس ماوە، هەمووی گیراوە". گوتم وەڵڵا نازانم هەمووکەس ماوە یان نا، بەڵام کۆمەڵی ئیسلامیی دەمێنێ، دەیانگوت: چۆن دەزانی؟ دەمگوت دەزانم، کۆمەڵی ئیسلامیی خوا خاوەنیەتی، شتێك بەناوی خواوە کۆ ببێتەوە، ئێوە پێتان بڵاو نابێتەوە و پێتان پەرتەوازە ناکرێ.

بەڵێ، ناڕەحەت دەبووین، یان هەڕەشەیان دەکرد، زۆر دەیانگوت کە دەتبەین بۆ گوانتانامۆ، یان هەڕەشەیان دەکردو دەیانگوت کەماڵو منداڵەکەت دەهێنین بۆ ئێرە، هەریەکەو لە ژوورێکی دادەنێین، وەکو فلان (یەکێکی لێبوو ژنو مێردێك هێنابوویانن). ئەو شتانەیان دەگوت، یان دەیانگوت: "تا ئێستا

هەندێك شێوازی سزادان هەیە بەكارمان نەهێناون، لەمەودوا بەكاریان دەهێنین"، ئەو شتانەیان دەگوت.

بەڵام من لە هەموو شتێك بێمنەت بووم، گوتم: چی دەكەنو چی ناكەن، ئەوە من لێرەم، چی گوتوومە هەر ئەوەیە، بڕوات بێ ئەو ڕۆژەی كە گرتیانمو لەگەڵ ئەو ڕۆژەی كە هاتمەوە، هەریەك قسەم بوو، كۆمەڵی ئیسلامیی ئاوایەو حاڵی منیش ئەوەیە، هەرچی دەربارەی من گوتراوە، درۆیە، ئەو تۆمەتانە هەمووی درۆو دەلەسەن.

جا بەڵێ، ئەوان هەموو جۆرە شتێك بەكار دێنن. بۆ نموونـە" یـەكێ لەوانـەی كـە فشـاریان پـێ لـە مـن دەكـرد: نەخۆشـبووم، هەركـە گـیرام نـەخۆش بـووم، ئیلتیهابی سنگم هەبوو، چارەسەرو شتم دەخـوارد، نزیكـەی دوومانگێـك بـوو لـە پشدەر، لە دارەشمانە، لە خێوەتەكانـدا تـەڕ بووبـووم، چـونكە بـاران دەبـاری و چادرەكانمان شێداربوون، منـیش هـەر لەگـەڵ پێشـمەرگەكان بـوومو لێیـان جیـا نەبوومەوە، چـونكە بـۆ ورەیـان خـۆش بـوو، لـە سـلێمانی سـۆنەریان بـۆ كـردم، گوتیان ئیلتیهـابی سـینگت هەیـە، كـە گـیرام، لـەوێ ئـەوە هـیچ ئەزیـەتیان دامو ئەوانــە، نەخۆشــییەكەم زۆر زیــادیكرد، دەمگــوت هــەر لانــی كــەم دكتــۆرێ، چارەسەرێ، شتێ، دوای ئەو نۆ ڕۆژەی كە بردیانم بۆ ئەوێ، وەكو بێتەوە یـادم، بیست ڕۆژ، مانگێك نەیان دەهێشت دكتۆر بە لامـدا بـێ، لێكۆڵینـەوەكانیش هـەر بەردەوام بوون، هـەموو ڕۆژێ پێمـدەگوتن باشـە ئێـوە بانگەشـەی مـافی مـرۆڤو ئەوە دەكەن، بۆ خۆتان دەزانن من نەخۆشم، دكتـۆرێ، شـتێ، حـەبێكم بـدەنێ، پێدەكەنین، ئینجا جارێ ئافرەتێكیـان لەگەڵـدا بـوو، هەسـتم پێـدەكرد عاتیفـەی جولا، تیلەچاوێكی كرد، وەكو فشـارێكی دەروونـی یـەكێكی دیكـەیان وتـی: "بـا ئەوە بەدەردی خۆیەوە بتلێتەوە"، دوایی كە تەماشایان كرد من هەریەك بابـەتم، ساغبم، نەخۆشبم، برسیبم، تینوویم، هەریەك قسەیە، ئیـدی دیـاربوو دوای ئـەوە وردە وردە گۆڕان، ڕۆژێـك موزەمیـدێك هـاتو گـوتی وەرە بـۆ لای دكتـۆر، ئـەوە

دوای نۆ ڕۆژی یەکەم، دوای ئەوە ڕۆژێك موزەمیدێك هاتو گوتی تۆ فلان کەسی؟ گـوتم بـەڵێ، گـوتی وەرە لەگەڵمـدا بـۆ لای دکتـۆر، وەرگێـڕێکم لەگـەڵ هـات، پشکنینی بۆ کردمو شـوێنەواری لێـدانو ئەوانـەم هـەر پێـوە مـابوو، ئنجا پـاش نزیکـەی (٣٠–٤٠) ڕۆژ دوای گـیرانم حـەب و شـتیان دامـێ، ئیلتیهـابی سـنگەکەم چاك بوو، ئەوجا حاڵم باشبوو.

+ **تاکەی جەنگی دەروونی بەردەوام بوو؟**

ـ لێکۆڵینەوەکان ٦ ـ ٧ مانگێك بەردەوام بوون، ئینجا لەگەڵ لێکۆڵینەوەشدا، ئەو جەنگە دەروونییەشیان لەگەڵ دەکـردی، بـۆ نموونـە" زۆرێـك منیـان ڕاگـرت، نەخۆشیش بـووم، چـوار سـەعات لەبەرامبـەر خـۆر ڕایـان گـرتم، بەحسـاب ئـەوە ئەشکەنجەو شت نەماوە، لەبەرامبەر ڕۆژێ ڕایان گـرتم، زۆریشـم تینـوو بـوو، لای تەل دڕکێك ڕایان گـرتم، ئەگـەر بکەوتمایـە، بەسـەر تەلـە دڕکاویەکـەدا دەکـەوتم، ئیدی منیش ڕاوەستام، هەروا وەستام.

+ **بەپێوە؟**

ـ بەپێوە، بەرامبەر ڕۆژیش، ئیدی دیاربوو یەکێکیان بەیـەکێکی دیکـەی گـوت تا کەنگێ ڕایگرین، بۆ خۆشـیان مانـدوو بـوو بـوون، گـوتی تـا دەکـەوێ، منـیش دوعام دەخوێند، لەڕاستیدا بێتاقەت بووم، تینووم بوو، دیـاربوو گوتیـان ئـەوجار دەتبەینە ژوورێ، بەس چـی دەزانـی بیڵـێ، دەنـا دەتهێنینـەوە ئێـرەو زیـاتریش دەتهێڵینـەوە، گـوتم جـا ئەگـەر وابـێ هـەر ناچـمەوە ژوورێ، چـیم گوتـووە هـەر ئەوەیە، گوتیان چاك کەللە ڕەقی، گوتم کەللە ڕەقو شتی وا نییە، هـەر ئەوەیـە، گوتیان ئاخر کاکە تۆ دەمری، گوتم وەڵڵا جا بمرم هەر ئەوەیە، پێتـان وایـە بـەو شـتانە مـن قسـەیەکی کـەمو زیـاد دەکـەم، هـەر لێـرە دەبم، جـار جـار کەلیمـە کەلیمەیەك حاڵی دەبووم، گوتیان کە وادیارە چی دەڵـێ هـەر وایـە، باچـی دیکـە ئەزیەتی نەدەین، ئەوجا بردیانمـەوە ژوورێـش، گوتیـان دەی قسـە بکـە، منـیش

قورگم وشك بوو بوو، گوتم قسەم بۆ ناكرێ، گوتیان دەتبەینەوە دەرێ، گوتم با بچین! ! گوتیان بۆ قسە ناكەی؟ گوتم ئاخر قسەم بۆ ناكرێ، گوتیان: ئەوەنییە بۆت دەكرێ؟ گوتم دوو كەلیمەم هەر بۆ دەكرێ، بەڵام ئەتۆ بتەوێ حەكایەتت بۆ بكەم تۆزێكم ئاو دەوێ، ئەوجا بەناچاری تۆزێكیان ئاو دامێ، گوتیان: باشە، ها تۆزێك دەمی پێ تەڕكە، ئینجا دوایی گوتم باپێتان بڵێم كە سەری خۆتان بەمنەوە نەهێشێنن، چونكە ئەوەی ئێستا هەڕەشەی پێ لەمن دەكەن مردن نییە؟ گوتیان: با، گوتم: وەڵڵاهی وەبیللاهی، مردنم زۆر زۆر پێ ئاسانترە لە قسەیەك كەپێم دەگوترێ، جاری وا هەبوو پێیان دەگوتم "تۆ درۆزنی"، گوتم لە ژیانمدا پێم نەگوتراوە درۆ دەكەی لێرە نەبێ، قەت كەس وای نەگوتووە، گوتم ئێوە پێتان وانەبێ من ئازاری بەدەنم بەلاوە شت بێ، پێتان دەڵێم بچن بەدواداچوون بكەن، هەموو جارێ پێم دەگوتن كە بچن بەدواداچوون بكەن، هەموو جارێ پێم دەگوتن بچن لەخەڵك بپرسن، چیتان پێ دەڵێم ئەوەیە، ئەگەر وشەیەكی جیاوازی تێدا هەبوو، بۆتان هەیە چی بكەن، مەبەستم ئەوەیە ئەو فشارانە هەبوون تا ڕۆژانی تەحقیق، بەڵام وردە وردە كەم دەبوون.

+ هیچ كات هەبووە لەگەڵ سەربازەكان بواری گفتوگۆ بكەیتەوە، باسی ئیسلامیان بۆ بكەی؟

ـ هەر زۆریش، بەزۆری لەگەڵ موحەقیقەكان، زۆر موناقەشەمان دەبوو.

+ گفتوگۆكان هیچ كاریگەرییان لەسەر بەجێ دەهێشتن؟

ـ بەڵێ، زۆر كاریگەری لەسەریان بەجێ دەهێشت، بەڵام ئەوە پێویست بەوە دەكا بەتایبەت قسەی لەسەر بكەین.

+ پشت بەخوا پاشتر بەدرێژی لێی دەدوێین.

ـ بەڵێ، بریتییە لە چەند موفرەدەیەك، دەربارەی عەلمانییەت، سیستمی سیاسیی لە ئیسلامدا، كۆمەڵی ئیسلامیی بۆ دەیەوێ دەوڵەتێكی ئیسلامیی

هەبێت لەعیراقدا، ئینجا هەڵوێستمان دەربارەی خۆرئاوا، دەربارەی ئەمریکا، دەربارەی ئەو فەلسەفە و بیردۆزانەی لە ڕۆژئاوا هەن.

مەبەستم ئەوەیە، لەگەڵ پاسەوانەکانیش گفتوگۆمان دەکرد، پاسەوانەکانیش زیاتر خەڵکی بە موستەوا نەبوون، پرسیاریان هەبوو، دەکەوتنە ژێر کاریگەریی هەندێ هەڵسوکەوت، دەیانپرسی لە ئیسلامدا ئەوە چۆنە؟ ئەوە چۆن نییە؟ پێموایە خەڵکی وایان هەیە دەکەوێتە ژێر کاریگەری ئەوەوە کە دوایی بیر بکاتەوە، چونکە هەیان بوو پرسیارەکەی وا دەکرد، بۆ نموونە: "ئەگەر مرۆڤ بێتە نێو ئیسلامەوە، دەبێ چی بڵێت؟ چۆن بکات؟ پەیوەندیی نێوان ئافرەتو پیاو چۆنە؟ خێزان لە ئیسلامدا چۆنە؟" هەستم دەکرد هێندێکیان دەپرسن، هەبوو نەیدەوێرا لای کەس باسی بکات، چونکە (بەپێی زانیاری من) یەك کەس لەوێ موسڵمان بوو دەریان کرد، فەسڵیان کرد، لەوێ نەما، ئەوەش پێش ئەوەی من بچم، ئیدی کەس لەوێ نەیدەوێرا باسی ئیسلامو ڕاگەیاندنی موسڵمانێتیو ئەو شتانە بکات، بەس هەندێ لەپاسەوانەکان هەستمان دەکرد عەتفیان لەگەڵماندا دەجووڵا، بەڵام داوایان دەکرد کە کەس نەیبیستێتەوە، هەیانبوو عەتفی دەجوڵاو شتێکی دەهێنا، بەڵام دەیانگوت باکەس نەزانێ، چونکە بزانن ئەوە سزامان دەدەن، هی وایان هەبوو دەیگوت کە سزایان داوم لەسەر ئەوەی لەگەڵ ئێوە پێدەکەنم، هی وا هەبوو دەیگوت کە سزایان داومو گوتوویانە بۆ لەگەڵ ئەوانە قسەت خۆشە؟ یان بۆ لەگەڵیان پێدەکەنی؟ ئەوانەش هەبوون.

+ مامەڵەی تۆ لەگەڵ پاسەوانەکان چۆن بوو؟

- مامەڵەی من وەکو ئیسلام دەڵێ، ئیجابییانە مامەڵەم لەگەڵ دەکردن، لەگەڵ هەمووان قسەم کردووەو ڕێزی خۆشم دەگرت، ڕێزی خەڵکیشم دەگرت، چونکە دەشمزانی پێچەوانە کردن، یان هەندێ شتی سووکەڵە سووکەڵە خراپن، ئەوانە پێم شتێکی پەسەند نەبوون، یا دەنگە دەنگو ئاڵۆزیو ئەوانەم نەدەکرد،

لەڕاستییدا ئەوانیش شەرمیان لەمن دەکرد، هەتا هەندێك لەدراوسێ سجنەکانمان ئەگەر شتێکیان هەبا، بۆنموونە" قسەیەك بگەیەنم بە قاتعی ئەوبەر، دەیانگوت: (شێخ) تۆ لە گەڵمان وەرە، پیاسەت لەگەڵ دەکەین، ئەگەر تۆمان لەگەڵ بی شەرمت لێ دەکەن، پاسەوانەکان تێمان ناخوڕن، چونکە تۆ قورسایی خۆت ڕاگرتووە، (لەخوا بەزیاد بێت)، هەبوو دەیزانی ئەوە شتێکەو بەموخالەفەی دەزانی، بەڵام دەهاتو دەیگوت کە پێم عەیبە پێت بڵێم (بەئەسپایی)، بەڵام با جارێکیکە ئاوا نەبێ، ئەگەر شتێك زانیبای موخالەفەیە، منیش بەڕاستی مامەڵەی وام نەکرد کە بەڕاستی دەمیان لە خۆم بکەمەوە، بە زۆری لە ژوورەکەی خۆم بووم، هەروەها لە خواردنو شت بڕوبیانووم نەبوو.

هەبوو لەسەر ئاوی گەرم، لەسەر جگەرە، لەسەر دەرمان گرفتی دروست دەکرد، من ئەو شتانەم نەبوو، هەندێکی هەر نەمبوو وەك جگەرە کێشان، لەسەر خواردنو خواردنەوە بیانووشم نەبوو، سەرئێشەو سەرقاڵکردنی خەڵکم نەبوو، پاشان دەنگە دەنگو شتم پێ عەیب بوو، ئەوان بانگی یەکتریان دەکرد لەو ژوورێوە بۆ ئەو ژوورێ، جار جار دەیانگوت کە "شێخ، تۆ بۆ هیچ دەنگت نایە؟" دەمگوت من قورئان دەخوێنمو موتاڵەعە دەکەمو دوعا دەخوێنم، ئەو دەنگە دەنگە چییە؟ پاسەوانەکانی دەیانگوت تۆ زۆر لامان بەڕێزی، نە دەنگە دەنگێ دەکەی، نە هەرا هەرایە دەکەی، دەیانگوت کە ئەوانە دەیکەنە گاڵە گاڵ، جاری وا هەبوو پەنجەرەکەیان لەسەر دادەخستنو دەیانگوت کە زۆر قیڕە قیڕ دەکەن، ئاوا ئیدی، دیارە مرۆڤ بەهەڵسوکەوتی خۆی شەخسییەتی دیاری دەکات لای خەڵکی.

+ نموونەت لا هەیە کە ڕۆژێك پاسەوانێك دیاری بۆ هێنابێتی؟

ـ ئەمن ئەوکاتەی دەستم بەنووسین کرد، دوای ئەوەی کە لەئیدارەی زیندان ڕەزامەندی نووسینو ئەوە کە قەڵەمو کاغەزم لابێ، وەرگرت، یەکێك لە

پاسەوانەکان ناوی جۆزێف بوو، هەر (یوسف)ی خۆمانە، دەیگوت کە من یوسفی ئێوەم بەڵام پێم دەڵێن جۆزێف، ئەوە پیاوێکی بەتەمەنیش بوو، پەنجا ساڵێك دەبوو، بەپارەی خۆی دەچوو دەفتەری بۆ دەکڕیم، قەڵەمی بۆ دەکڕیم، (٣ ـ ٤) قەڵەم بەجارێ، خەڵك قەڵەمێکی دەست نەدەکەوت، لاپەڕەیەکی دەست نەدەکەوت، ئەو دوو دەفتەری بەجارێ بۆ دەهێنام، جا نەك هەر یەك، لەهەموو وەجبەکان (١ ـ ٢)ێك دەبوونە برادەرم، من زمانیشم نەدەزانی تا قسەیان لەگەڵ بکەم، بەڵام کە دەیان بینی من ئیمامەتیان بۆ دەکەم، بانگیان بۆ دەدەم، دەیانپرسی کە ئەوە بۆ هەر ئەو دەچێتە پێشەوەو بانگ دەداو کۆتان دەکاتەوە؟ یان ئەوە بۆ فلان کەس وا بێدەنگە؟ ئەوانەیتر دادەنیشتن دۆمینەیان دەکرد، شەترەنجیان دەکرد، سێ سەعاتان شەترەنجیان دەکرد، ئەگەر بواریان هەبووایە دۆمینەیان دەکرد، دامەیان دەکرد، جار جار دەنگیان لەیەك بەرز دەبووەوە، ئەمن ئەو بەزمو ڕەزمانەم نەبوون، ئیدی ئەوە دەیانگوت کە ئەوە حاڵەتێکی تایبەتی خۆی هەیە، جا هەبوو لەخۆوە دەهاتو دەیویست خۆیم لێ نزیك خاتەوە، دەیگوت کە من تۆم خۆشدەوێ، ئەگەر خزمەتێکت هەیە، ئامادەم.

جارێك کیسە خواردنەکە فستقی تێدابوو، شتێکی کەمبوو، من ئەوا بەڕێوە لەگەڵ هاوڕێکانم فستقم دەخوارد، پاسەوانێکی لێبوو، وتم دەست بگرەوە با تۆزێکت بدەمێ، ئەویش گوتی نا ئێمە ناخۆین، گوتم نا دەبێ وەریبگری، هەر وەکو ئەدەبێك کە کابرا چاوی لێیەتی، گوتی: دوایی من فستقتان دەدەمێ، گوتم نا، خۆ ئەوە لێیەتی، گوتی نا، دوایی بۆت دێنم، یەك کیلۆ فستقی سوورەکراوەی بۆ هێنام، منیش ئیدی دابەشم کرد بەسەر قاتعەکەدا، گوتیان: "شێخ، وەڵڵا بەبۆنەی تۆوە ئێمەیش خەنی بووین"، جاری دیکە میوەیان هێنا، یان شیرینی زیادەیان دەهێنا، بۆ منیان دەهێنا، یان بۆ ئەوانەی دیکەیان دەهێنا، یان بۆ هەموو قاتعەکەیان دەهێنا.

+ **یەکترناسینیان دەکرد؟ بڵێن من ناوم ئەوەیە؟**

ـ لەسەر سنگیان نووسیوە، هەر دەشیان گوت کە من ناوم فلان کەسە، خەڵکی فلانە شوێنم، ئەوەندە منداڵم هەیە.

+ **دەکەوتنە باسی تایبەتەوە؟**

ـ بەڵێ، بەڵێ، بۆنموونە" هەبوو دەیگوت من حاڵم ئاوایە، هەبوو دەیگوت من ژنم هێناوە، بابمو دایکم نییە، هەبوو دەیگوت من دەستگیرانم هەیە، بەس نەمگواستۆتەوە، باسی هەموو حاڵەتی کۆمەڵایەتی خۆیان دەکرد، ئەوانە زۆر بەلایانەوە ئاساییە ژن مێردی تەڵاقدا، مێرد ژنی تەڵاقدا، من نەشدەچوومە نێو ئەو قسانە، بەڵام هاوڕێکانم جار جار بۆیان باس دەکردم، دەیانگوت کە ئەوە دەڵێ من دەستگیرانێکم هەیە، بەڵام ئێستا هاوڕێیەکم هەیە، ئەو لە جیاتی من لایەتی تا دەچمەوە، دەمگوت باشە عەیبە، ئەو شتانە چۆن دەڵێن؟ ئەسڵەن زۆریش ئاساییە بەلایانەوە، پێغەمبەر (ﷺ) دەفەرموێت: (اذا لم تستح فاصنع ما شئت)، ئەگەر غیرەت نەما، هەموو شتێ دەکرێت، ئەوان پێکهاتەی کۆمەڵایەتیو خێزانیو شتیان زۆر وێرانە.

+ **لە نەبوونی وەرگێڕدا، کێ ئەو گفتوگۆیانەی بۆ وەردەگێڕایت؟**

ـ وەڵڵا زۆریان، ئەوانەی کە لەوێ بوون، ئەو دوو سێ قاتعە کە دوایی تێکەڵ بووین، زۆرێك ئینگلیزییان دەزانی، بەتایبەت دوویان، دکتۆر سەتتام ئەلگەعود، ئەوە کە هەر بەعسیش نەبوو، (رجل أعمال) بوو، زۆر دۆستیشم بوو پیاوێکی بەڕێز بوو، یەکێکی دیکەشیان ئەصیل تەبرە بوو، ئەوە کە کاتی خۆی جێگری عودەی بوو، ئەوە زۆر ئیستیفادەی لە من کرد، ئەو دوانە وەکو بڵێی هاوڕێی نزیکترم بوون، بەس هیتریش زۆر هەبوون خۆیان بە هاوڕێو نزیکی من دەزانی، ڕێزیشیان دەگرتم.

+ **شوێنی خەوتنتان چۆن بوو؟**

ــ شـتێکیان بـۆ هێنـابووین، وەکـو قەرەوێڵـەش نییـە، تەختەیـەکم لەسـەر ڕادەخەست، دۆشەك و مۆشەکیش نەبوو، دوایی دۆشەکیان بۆ هێنابن، دوای (٦ ـ ٧) مانگێك دۆشەکیان بـۆ هێنـاین، بەتانییـەك بـوو، سـەرینێك بـوو، کـە نزیکـەی دوای ساڵێك سەرینیان بۆ هێناین لەوێ بەهەموو شێوەیەك ڕادێی.

+ ژوورەکـە بێجگـە لـە دەرگایـەك و پەنجەرەیـەك و ئـەو ڕەفەیـە، هیچـی تری تیانەبوو؟

ـ بەڵێ، من بەتانییەکەم بۆیان کردم بەدوو بەتانی، بەسێ بەتانی، بەتانییەکم ڕاخست، هەروەها نوێژیشم لەسەر دەکرد، ژوورەکەم پـاکبوو، هەفتـەی یـان دوو هەفتەی جارێك ژوورەکەم دەشۆرد، شتێك بـوو وەك قەرەوێڵـە بـوو، قەرەوێڵـەی تەواو نەبوو، تەختەیەکی لەسەر بوو دۆشەکەکەی لەسەر بوو، بەتانییەکم لەسـەر ڕاخستبوو، بەڵام من بـەزۆری دادەنیشـتم لەسـەر بەتانییەکـەو لەسـەر کارتۆنێـك دەمنووسی، چونکە ساڵێك زیـاتر، نزیکـەی چوارسـەدو پـەنجا ڕۆژ خـەریکی ئـەو کتێبـە بـووم[10]، خـەریکی نووسـین بـووم، لەسـەر کـارتۆن، ئەگـەر ویستباشـم بجووڵێم، بەڵام هەموو بەیانییەك وەرزشم دەکـرد، نزیکـەی نیـو سـەعات، بیسـت دەقیقەیەك، قورئانیشم کە دەخوێند، بە پێوە دەمخوێند، لە گۆشەوە بۆ گۆشە، ئەگەر دەریشیان کردباین، لە دەریش هەر دەمخوێنـد، لـەناو سـاحەکە، دەنـا لـە گۆشەیەکەوە بۆ گۆشەیەکی تر، شتەکانی خۆم وا ڕێکخستبوو، بۆ ئـەوەی بتـوانم بجولێم، بۆ ئەوەی مرۆڤ ماسولکەکانی نەمرن.

+ مامۆستا، دەرگاکان ئاسن بوون؟

ـ نا، دەرگاکان تەختە بوون، دەرگای ئەستوور بوو.

+ ئەی پەنجەرەکان شووشە بوون؟

---

10 واتە کتێبی: (الاسلام يتجلّى في كتاب الله) ئیسلام لە کتێبی خوادا دەدرەوشێتەوە.

ـ پەنجەرەکان شووشە نەبوون، پەنجەرەش هەر تەختە بوو، پەنجەرەکە (٢٥ X ٢٥سم) بوون، زۆر گلەییمان کرد کە ژوورەکان زۆر تـاریکن، چـاومان کزبـووە، خەڵك شتی بۆ ناخوێنرێتەوە، جاری واش بووە کارەبا نەبووە، ئەوجار بەشێوەی گۆشەیی لایەکیان کرد بە دوو پارچـەوە، ماددەیـەکی پلاسـتیکی وەکـو شووشـە بوو، تەقریبەن ژوورەکەی ڕووناك کردەوە، ئەوە لەدواییدا، نزیکـەی دوای سـاڵێك ئەو چاکسازییانە کراون، یان هەندێکی شەش مانگ پێش هاتنەوەم.

+ ئەی لە ڕووی پاکوخاوێنییەوە حاڵتان چۆنبوو؟

ـ سەبارەت بە پاکوخاوێنی، بۆ نموونـە" بەلایـەنی کەمـەوە هەفتـەی دووجـار بواریان دەدایـن خۆ بشۆین، ئەگەر دە دەقە دە دەقەش بووایە، بـەڵام هـەر چـاك بوو، بەس بیستبووم کە برایانی تر دەیـانگوت حاڵمـان لـەڕووی پاکوخاوێنییـەوە زۆر خراپ بووە، لە بیابان بووین، ئێمەش بەڵێ شوێنەکەمان بیابان بوو بـا هـەڵی دەکرد، خۆڵ بارانو شت دەهاتە ژوورێ، بەڵام هەر بـاش بـوو، واتـە نیسـبەتەن، بەڵێ لە ژوورێ موقەیەدی، بەنیسبەت پاکوخاوێنی وا پێدەچێ لەڕووی خـواردنو شتەوە هەروەکو یەك بووبین، بەڵام لەڕووی پاکوخاوێنییەوە حاڵمان باشتر بوو.

+ ساردیو گەرمی ناو سجنەکە چۆنبوو؟

ـ لە قۆناغی یەکەمدا، ڕۆژانە دەبوو هەر خەریکی مێش دەرکردن بووینایە، ڕۆژانە ڕەنگە دوو سەعات خەریکی مێش دەرکردن بووینایە، دادەنیشتی مێش تێت دەوروکا، دەوەرە ئەوجار مێشان دەرکە، ئینجا یەکێکت دەردەکرد دوایی دەهاتەوە، شەوانەش لەبەر مێشوولە خەوتن نەبوو، نزیکەی (٢ ـ ٣) مانگان هەروا بوو، لەدوایی ڕا ئەیپر کۆندێشنیان هێنا، تۆزێ حاڵمان باش بوو، دوایی دەرمانێکیان داینێ بۆ دژی مێشوولە، دەرمانێکیان داینێ لە پێش دەرگا دامان دەناو مێشەکانی دەکوشت، مێش یان دەبێ بیانکوژی یان دەبێ دەریان کەی، سیسرکە زۆر بوون، قالۆنچەش، جا ئەمن زۆریشم بەزەیی بەو جرو جانەوەرەیدا

دەهاتەوە، نەمدەکوشتن، بەڕاستی هەر دەرم دەکردن، هاوڕێکانم دەیانگوت شێخ با بیانکوژین، گوتم وەڵلا من نایانکوژم.

ئەوە بیابانە، کوللەو شت دەهاتنە ژووریٚ، بەردەوام کە خواردنم دادەنا پڕ دەبوو لەمێرووله، کێکو شتێکم دادەنا مێرووله دەچووە ناوی، دوایی فێربوو بووم بزمارێکم لە قەدی دیوارەکە دادەنا، خواردنێك شتێکم هەبایە لە عەلاگەیەکی نایلۆنم دەهاویشتو بە بزمارەکەم هەڵدەواسی، ئەوە کۆتا هەوڵ بوو، پێش هاتنەوەم فیکری ئەوەم کرد، دەنا زۆر جار خواردنەکەم پڕ دەبوو لە مێرووله، شتی شیرینو ئەوانە و بە ناچاری دەبوو فرێم دابایە.

+ سەبارەت بە خواردنەکە، ئەو خواردنانە بە لای تۆوە ئاسایی بووە، بەڵام بۆ ئەوانی تر کە بەرپرسی گەورە بوون، چۆن بوو؟

ـ ئەوانە حاڵیان سەغڵەت بوو، هەمیشە نازو گلەییان هەبووە، پرتەو بۆڵەیان هەبووە، نەخۆشیش بوون، حەقیشیان بوو، منیش پێم دەگوتن لەبەر ئەوەی ئێمەتان لەو شاخو داخە زۆر چەوساندۆتەوە، راهاتووین بۆیە بە هەموو شتێك رازیم، بەس بۆ خۆتان ئەوەندە لە ڕابواردنو عەیشو نۆشو کەیفدا بوون، بۆیە بە هیچ شتێك قەناعەت ناکەن، پێدەکەنینو دەیانگوت کە شێخ، وەڵلاهی ئێمە نەخۆشین، هەبوو زەختی بوو، هەبوو شەکرەی بوو، هەبوو فەقەراتی بوو، هەبوو نەخۆشی گەدەی بوو، هەبوو غودەی بوو، هەبوو نەخۆشی دوازدە گرێی هەبوو، بەڕاستی خوا ڕەحمی پێشم کردبوو ئەو نەخۆشیو شتانەم نەبوو، ئەوجار زۆریش بەڕۆژوو دەبووم، پێشم دەگوتن بابە بەڕۆژوو بن، دەیانگوت ئەگەر بەڕۆژوو بین هەر دەمرین، دەمگوت بەڕۆژوو بن، ئەوجا ئەوەندە مەخەون، هەروەها ئەوەندە دۆمینەو شەترەنج مەکەن، تۆزیٚ قورئان بخوێنن، دەیانگوت کە ئەگەر ئەوانە نەکەین، هەر ڕۆژەکەمان لیٚ ناڕوات، بەڵیٚ ئەوان بۆ خواردنو شت زۆر سەغڵەتبوون.

+ واته به هیچ شێوەیەك جگەرەو شتیان دەست نەکەوتووە؟

ـ بەڵێ، پێشێ ڕۆژی شەش جگەرە بوو، ئیدی ئەوەی نەیدەکێشا، دەیدا بەوانی دیکە، من پێشێ وەرم نەدەگرت، دەمگوت حەرامە، دوای ئەوە وەزیری ئەوقافم لە تەنیشتەوە بوو، گوتی: "شێخ، ئۆباڵت بە ئەستۆی من، لێرە وەزعەکە ئاوایە، ئەوانە بۆ جگەرەیەك شێت دەبن، جگەرەکەیان بدەیەو ئۆباڵەکەشت بە ئەستۆی من، چونکە ئێرە وەزعی سجنە، دیارە لە ڕووی شەرعیشەوە تۆزێك ڕێی تێدەچێ"، چونکە من لە نێوان دوو مەفسەدەدا قەرارم دەگرت، مەفسەدەی ئەوە کە لە خۆمیانی نیگەران کەم وەکو هاوڕێی زیندان، مەفسەدەی دووەم ئەو خڵتەو دووکەڵەیان بدەمێ، ئیدی منیش تۆزێ لێکم دایەوە، گوتم بیاندەمێ باشە، وەزیری وات دەبینی، بەرپرسی گەورەی وات دەبینی کە دوو جگەرەت دەدایە، دنیایەك مەمنوون دەبوو.

+ ئایا خواردنەوەی سەرخۆشکەریان دەست دەکەوت؟

ـ نەخێر

+ بەختیار ئەمینی وەزیری مافی مرۆڤ، سەردانی زیندانی "کرۆپەر"ی کرد و هەندێك لە بەرپرسەکانی بەعسی بەسەر کردەوە، ئایا تۆ ئاگاداری هاتنەکەی نەبوویت؟

ـ من نەمزانیوە، بەڵام ڕۆژێك گوتیان کە ئەوە بەختیار ئەمینە، وەزیری مافی مرۆڤ، گوتیان کە هاتووەتە لای دکتۆرە ریحاب، گوتیان کە هاتووە دوو نەفەری بینیوە، بەس وادیارە نەیوێرابوو بێت لای من! ڕەنگە گوتبێتی نەوەکو تۆمەتبار بکرێم بە کوردایەتی!! چونکە تەنها من وەکو کورد لەوێ بووم، ئەگەر جورئەتی نەکردبێ بێ سەلامێکم لێبکات!!

+ ئەیتوانی بێ؟

ـ نازانم، جا ئەگەر وەزیرێك بۆ نەتوانێ بێ سەلام لە زیندانێكی بكا، ئەوە یانی چی؟ بەڵام من زۆری دەربەست نەبووم، داخۆ دەیبینم یان نایبینم و قسەی خۆمان بێ لە دنیا و ئەهلی دنیا بێمنەت بووم، لە سایەی رەحم و بەزەیی خواوە.

تەوەرەی چوارەم:
تۆمەت و لێکۆڵینەوەکان

٢٠٠٥/٧/٣
ستۆدیۆی کەناڵی سلێمانیی تەلەفزیۆنی کۆمەڵ

+ مامۆستا عەلی باپیر، دوای چەند ڕۆژ لە زیندانییکردنو لە کام زیندان دەستکرا بە لێکۆڵینەوە لەگەڵتاندا؟

ـ هەر ئەو شەوە کە گەیاندینیانە بەغدا، دەستیانکرد بە لێکۆڵینەوە، دوای ئەوەی دەستیان کردینەوە، گونییەکەیان لەسەر دەموچاومان لابرد، یەکسەر دەستیان کرد بە لێکۆڵینەوە لەگەڵماندا، دوای ئەوەی کە پشوویەکماندا، دەستنوێژمان شۆریو نوێژمان کرد، یەکسەر لەگەڵم دانیشتن، بەڵام بەجیا، بەتەنیا لەگەڵم دانیشتنو دەستیان کرد بە لێکۆڵینەوە، هەر ئەو شەوە کە گەیشتمە ئەوێ.

+ شەوی ١٠|٢٠٠٣/٧/١١؟

ـ شەوی ٧/١١ دەستیانکرد بە لێکۆڵینەوە لەگەڵمان.

+ بیستو دوو مانگەکە، چەند جار لێکۆڵینەوەتان لەگەڵ کرا؟

ـ دەتوانم قۆناغەکانی لێکۆڵینەوە بۆ سێ قۆناغی سەرەکی دابەش بکەم: قۆناغی یەکەمیان ئەو نۆ ڕۆژەی ئەشکەنجەشی لەگەڵدا بوو. قۆناغی دووەمیان، دوای ئەوەی کە برام بۆ ژووری تاکی، دە ڕۆژ لێیان نەپرسیمەوە، واتە دوای ئەوەی کە بیست ڕۆژ بەسەر گیرانمدا تێپەڕی، ڕۆژی بیستویەکەمین قۆناغی دووەم دەستی پێکرد، ئەوە نزیکەی بیست ڕۆژ بەردەوام بوو، دوای ئەوەی چل ڕۆژ تێپەڕی بەسەر گیرانمدا، منیان دادگایی کرد، ڕۆژی چلهەمینی گیرانم بوو دادگایەکیان پێکهێنا، وتیان: "بۆئەوە داخۆ بە دیلی جەنگیت لەقەڵم بدەین، یا خود بەدەستبەسەرێکی مەدەنی؟"، چەند حاکمێك بوونو سوێندیان دام کەڕاست بڕۆم، وتم: سوێندیش نەخۆم هەر ڕاست دەڕۆم.

دوای دادگاییو لێکۆڵینەوەیەکی (١ ـ ١,٥) سەعات، گوتیان: "ئەوە تۆمان بە دەستبەسەرێکی مەدەنی کە ئەوان (CI) پێدەڵێن، لە قەڵەمدا، تۆ دیلی جەنگ نیت". وتم جا دیلی چی؟ دەعوەتتان کردووم، بەمیوانیی هاتووم، لە سەنگەرو

لـه بـەرەی شـەڕدا نـەبووم. قۆنـاغی دووەم لێـرەدا کۆتـایی هـات، لـەدوای ئـەو دادگاییو دانانی من وەکو دەستبەسەرێکی مەدەنی.

قۆناغی سێیەم، تا نزیکەی شەش مانگێکم تەواو کرد لـە زینداندا، واتـە دوای ئەوەی شەش مانگ بەسەر گیرانمدا تێپەڕی، تا ئەوکاتە لێکۆڵینەوەکان هەبوون، بەڵام پچڕ پچڕ، بـەڵام ئـەوەی پێشـێ بەخەسـتو خـۆڵی بـوون، جـاری وا هـەبوو شەوو ڕۆژ بوو، ڕۆژ هەبوو شەویش دەبوو، بەڵام دوایی پچڕ پچڕ بـوو، ناوەنـاوە بانگیان دەکردم، تا نزیکەی شەش مانگی گیرانم، لەدوای ئەوەوە منیـان ئاگـادار کردەوەو وتیان: "ئـەوە بۆمـان دەرکـەوتووەو ئاگـادارت دەکـەین کـە تـۆ هیچـت لەسەر نییە لای ئێمە، ئەو شتانەی کە بۆ تـۆ گـوتراون، بۆمـان دەرکـەوتووە کـە درۆن، داوای لێبوردنـت لێدەکـەین، بـەڵام داوای لێبوردنیشـمان هەیـە کـە دەتهێڵینـەوە، لەبەرئـەوە بەرژەوەنـدیمان وادەخـوازێ، لەسـەرەوە وامـان پێگوتراوە، ئەگەرنا ئەو شتانەی کەلەسەر تۆ گوتراون، هیچیان ڕاسـت نـەبوون، بۆمان دەرکەوتووە کە پیاوێکی ڕاسـت بوویـتو ڕاشـکاو بوویـت، ئـەوەی کـە تـۆ گوتووتە هەمووی ڕاستبووەو ئەوەی لەسەر تۆ وتراوە، درۆ دەرچوو".

+ ئەو کاتانە کەی بوون کە تیایاندا لێکۆڵینەوەتان لەگەڵ دەکرا؟ شەو بوون یان ڕۆژ؟

ـ لـە قۆنـاغی یەکەمـدا، نـەمزانی چ کاتـێ شـەوەو چ کاتـێ ڕۆژە، شـوێنەکە هەمیشە ڕۆشن بوو، ئێمە لە شوێنێکی داخراودا بـووین، شـەوو ڕۆژم بـۆ لـە یـەك جیـا نەدەکرایـەوە، بـۆ نیوەڕۆکـانیش، بـە مەزەنـدە دیـاریم دەکـردن، لێشـم دەپرسینو دەمگوت: ئێستا نیوەڕۆیە؟ شەوە یان ڕۆژە؟ پێیـان نـەدەگوتم، یـەك دووجار دەیانبردم بۆ ژوورێك، لە درزێکەوە دەمزانـی کـە ئـەوە ڕۆژە، لـەدرزێکی دەرگاکـەوە، بـەڵام لەشـوێنێکی کـەبووین، نەمـدەزانی شـەوە یـان ڕۆژ، بـەڵام پێموایە کە جیاوازی نەبوو، بەشەوو ڕۆژ لێکۆڵینەوە لەگەڵم بـەردەوام بـوو، لـەو

نۆ ڕۆژی یەکەم، دوایی بەزۆری بەڕۆژ بوو، یەك دووجار نەبێ شەو بوو، ئەویش وەکو فشارێکی دەروونی، بۆ ئەوەی خەوم لێ بزڕێنن، لەنیوەشەودا بانگیان دەکردم، دوایی دەچوومەوە بۆ ژوورەکەی خۆم، بانگیان دەکردمەوە، بۆ ئەوەی بێخەوم بکەن، بەڕۆژیش هەر هەمبوو، یەك دوو ڕۆژێك وابوو، ئیدی دواتر هەر ڕۆژ بوو.

+ بە شێوەیەکی گشتی، لێکۆڵینەوەکان چەندیان دەخایاند؟

ـ هەریەکە بە لای کەمەوە سەعاتێکی دەخایاند، لای زۆری سەری دەکێشا بۆ سێ سەعات، بۆ چوار سەعات، ڕەنگە بۆ پێنج سەعاتیش، جاری وا هەبوو سێ سەعات، دوو سەعات، بەوشێوەیە، هیچ جارێ لە سەعات کەمتری پێنەچووە.

+ ئەو دەزگایانە کامانەبوون لێکۆڵینەوەکانیان ئەنجام ئەدا؟ "ئێف بی ئای"، "سی ئای ئەی، هەواڵگریی سەربازی"؟ یان چ دەزگایەکی تر بوون؟

ـ بەمنیان نەدەگوت چین، ئەوان خۆیان بەمن نەدەناساند، بەڵام دوایی لە هاوەڵە زیندانییەکانم دەمبیست، دەیانگوت کە هەموو جۆریان تێدایە، هەم، "ئێف بی ئای"یان تێدایە، هەم "سی ئای ئەی"یان تێدایەو هەم سەربازییەکانیان تێدان.

من نازانم چەند دەزگای لێکۆڵینەوەو تەحقیقیان هەیە، دەیانگوت کە هەموو جۆرەکانیان تێدایە، هەستیشم دەکرد یەکەم جارە بیانبینم، جار جاریش موحەقیقەکانیان دەگۆڕی، خۆشیان بەمن نەدەناساند، تا یەکێکیان بڵێ من لەفلان دەزگام، ئەو هاتووە لێکۆڵینەوە دەکاتو تەواو.

+ جاری چەند کەس بوون؟

ـ جاری وا هەبوو چوار کەس، جاری وا هەبوو سێ کەس، بەلای کەمەوە دوو کەس دەبوون، جگە لە وەرگێڕ، کە بۆ عەرەبی وەری دەگێڕا، ئەوان بە ئینگلیزی قسەی خۆیان دەکرد.

+ بە عەرەبی تەحقیقتان لەگەڵ دەکرا؟

ـ بەعەرەبی بوو، تەنها یەك دووجار موحەقیقەکان خۆیان عەرەبییان دەزانی، ئەمریکی بوون، بەڵام عەرەبییان دەزانی، ئەگەرنا ئەوانی دی بە ئینگلیزی قسەیان دەکردو وەرگێڕەکە بۆ عەرەبی وەری دەگێڕا.

+ تۆمەتەکان چیبوون کە ئاڕاستەتان دەکران؟

ـ لەسەرەتاوە چوار تۆمەت بوون.

یەکەم" ئیحتیمالی ئەوەم بۆدانرابوو کە بەنیازبووین، وەکو کۆمەڵی ئیسلامیی لەهێزەکانی هاوپەیمانان بدەین، ئەمریکاو هاوپەیمانەکانی.

دووەم" ئەوە کە ئێمە پشتگیریی گرووپی ئەنسارمان کردبێ.

سێیەم" ئەوە کە ئێمە لەگەڵ ڕژێم پەیوەندیمان بووبێ.

چوارەم" لەگەڵ ئێران پەیوەندیمان بووبێ.

دوایی لە قۆناغەکانی کۆتایی لێکۆڵینەوەدا ئەوەی ئێرانیان لابرد، لەجیاتی ئەوە، وەکو لە دوانامە کە بۆمنیان ناردو منیش وەڵامم دانەوە، هاتووە، لەجێی پەیوەندیی لەگەڵ ئێران، ئەوە کە من ئەمیری کۆمەڵی ئیسلامییم! ! یەکێ لەتۆمەتەکان ئەوەبوو کە ئەمیری کۆمەڵی ئیسلامییم! !

+ چۆن وەڵامی ئەو تۆمەتانەت دەدانەوە؟ بەنووسراو، بەدەمی؟ ئێمە لێرە بیستمان کە لەچەند ڕۆژی سەرەتادا چەند لاپەڕەیەکت وەڵام نووسیوە، ئەوە دەنگوباسێکی بڵاو بوو، ئەوە تا چەندێك ڕاستە؟

ـ من نازانم، هاتوومەوەو باسی نووسینو شتی وام لای هیچ کەس نەکردووە، پێم شك نایەت، بیستم کە گوتراوە "فڵان کەس هەشتا لاپەڕە شتی نووسیوە"،

شتی وام نەگوتووەو بەدەمیشمدا نەهاتووە، ئەوەندەشم نەنووسیوە، من دوو جار داوایان لێکردم کە دەبێ وەڵامەکانم بەنووسین بێت، ئەویش بەکورتی نووسیم، لەوانەیە (٤ ـ ٥) لاپەڕەیەك بووبێ، هەردوو وەڵامەکە ڕەنگە پێنج لاپەڕە، ئەوپەڕی شەش لاپەڕە بووبێ، من بەکورتیش وەڵامم دەدایەوە، باقی وەڵامەکانم هەمووی دەمی بوون، جا ئایا دوایی خۆیان تۆماریان دەکرد یان نا، ئەوە، من نازانم، بەڵام هەمووی دەمی بوو.

+ **پێمان خۆشە باسی وەڵامەکانمان بۆ بکەیت**..

ـ وەڵامەکان هەرچەندە لە نامەکەشمدا هاتوون.

+ **ئەوە بە پاشکۆ لەگەڵ ئەم کتێبە بڵاو دەکەینەوە.**

ـ خۆتان بڵاوی دەکەنەوە، ئەوە چوار تۆمەتە سەرەکییەکە بوون، ئەگینا ئەوان زۆر شتی دیکەیان دەپرسی، ئەو چوار تۆمەتە سەرەکییە لقو پۆپی زۆریان لێدەبووەوە، ئەگەر بڵێم هەزار پرسیام لێکراوە، ڕەنگە زۆرم نەگوتبێ، دانیشتنەکانیش، لێکۆڵینەوەکان زۆر بوون، ئەگەر هەمووی بخرێتە سەریەك، ئەتوانم بڵێم هەشتا نەوەد سەعات، ڕەنگە زیاتریش بووبن.

لەسەرەتاوە پێمگوتن: ئێوە بە هەڵە منتان گرتووەو پەشیمانیش دەبنەوە. من ئەو کەسە نیم کەبۆ ئێوە باسکراوە، ئەوان بەوە زۆر تووڕە دەبوون، ئەوکاتە دیارە ناڕەحەتیو شتی تریشیان هەبوو، وتیان: "چۆن وا دەڵێی؟"، گوتم دوایی بۆتان دەردەکەوێت، ئێوە بەپێی ڕاپۆرتی درۆ حوکم لەسەر من دەدەن و، زانیاریی هەڵەتان پێگەیشتووە، چونکە من دژی ئەو ڕژێمە (بەعس) بووم، هەروەها ئێمە هیچ شتێکمان تا ئێستا لە دژی ئێوە ڕانەگەیاندووە، بەڵێ، من پێم ناخۆشە ئەمریکا عیراقی داگیر کردووە، بەداگیرکەریشیان دەزانم، خۆشتان خۆتان بەداگیرکەر ناوزەد کردووە، بەڵام هیچ شتێکی وامان نەکردووە کە پاساوی ئەوە بێت من بگیرێم. بەنیسبەت ئەو تۆمەتانە، من ئاوا وەڵامم دانەوە.

سەبارەت بە تۆمەتی یەکەم، کە"تۆ بەتـەمابووی لـە هێزەکـانی هاوپـەیمانان بدەیت"، وتم ئێوە چ بەڵگەیەکتان بەدەستەوە هەیە؟! ئەوان وتیان: "تـۆ دەبـێ ئـیعتراف بکـەیت، وتم ئـاخر مـن تەحـەدداتان دەکـەم بەڵگەیـەکتان پـێ بێـت، نووسـینێ، شـتێ، هـیچ شـتێکتان بەدەسـتەوە نییـە، نـاو دڵـی منیشـتان هەڵنـەکۆڵیوە، جگـە لـەخوا، کـەس نازانـێ نـاو دڵـی مـن چـی تێدایـەو بەتـەمای چیبووم، ئەمجا لەشەرعدا، لە قانووندا (قصاص قبـل الجنایـة)، تۆڵەسـەندنەوەی پێش تاوانکردن دروست نییە، کەسێ بەتەمابووبێ شتێ بکـات، مـادام نـەیکردبێ تۆ نـاتوانی حـوکمی بەسـەردا بـدەی. جـارێ بەتەمابوونەکەشـی بەڵگـەی دەوێ، چۆنتانزانی من بەتەمام؟ وتم ناکرێو دروست نییە.

سـەبارەت بـە یارمـەتیو پشـتگیریی گرووپـی ئەنصـار، وتم بچـن لەخـەڵکی کوردستان بپرسن، لەیەکێتیی نیشتیمانی بپرسن، لە خەڵکی لایەنە سیاسییەکان بپرسـن، ئێمـە هەڵوێسـتمان ڕوونو ڕاشـکاو بـووە دەربـارەی گرووپـی ئەنصـار، ئەسڵەن بوونەکـەیانمان بەناشـەرعی زانیـوە، پێمـان گوتـوون: بوونتـان هەڵەیـە، پاسـاوو بەڵگـەی بوونتـان نییـە، پاشـانیش ئێمـە بـەیانمان لەسـەر دەرکـردوون، پاشان لەگەڵ یەکێتیی پەیماننامەمان هەبووە، ئەگەر ئێمە پشتگیریمان کردوون، یەکێتیی بۆچی مانگانە هاوکاریی کردووین بە دوو ملیـۆن دینـاری سویسـری؟ بـۆ کارئاسـانی بـۆکردووین؟ بۆچـی لەگەڵمانـدا پەیوەنـدیی هـەبووە؟ ئـەوە ئەسـڵو ئەساسـی نییـەو درۆیـە، بچـن لەهـەموو خـەڵکی بپرسـن، بـەڵکو ئێمـە بـاجی دراوسێیەتیو نزیکی ئەنصارمان داوە، کە بنکەو بارەگاکانمان لەنزیك ناوچەکەی ئەوانەوە بوون.

سەبارەت بە پەیوەندیی لەگەڵ ڕژێم، من هەر لەسەرەتاوە تەحـەددام کـردنو وتم: پێم سەیرە ئەو تۆمەتە دەگوترێ، وتم: کێ وای پێگـوتن؟ کـێ ئـەو درۆیـەی لەگەڵ کردوون؟ ئەوە صەددام خۆی لێرەیە، هەتا دوایین کەس کەلە ڕژێمەکەیـدا بووە، لە سەرکردایەتی سیاسییو ئیداری، ئەگەر پەیوەندیم بووبێ، نابـێ لەگـەڵ

یەکێ لەوان بووبێ؟! فەرموون بانگیان کەن، بیانهێننە بەرەو ڕوومان، لێیان بپرسن، کە من دڵنیاشم لێتان پرسیون، عەلی حەسەن مەجید وتی: "لێیان پرسیوم". عەبد حەمموود وتی: "لێیان پرسیووم"، خەڵکی دیکەیان وتیان: "پرسیاری تۆیان لێکردووین، ئێمەش ئەوەی کە زانیومانە، وەڵاممان داوەتەوە، کە هیچ پەیوەندییو شتێکیان نەبووە، بەڵکو دژی ئێمە بوون". ئینجا وتم بیانهێننە بەرەو ڕووم، من تەحەدداتان دەکەم یەکێ بتوانێ بڵێ ڕۆژێك لەڕۆژان پەیوەندییەکمان هەبووە. بەڵێ، ئەوان خەڵکیان ناردووە، بەڵام ئێمە وەڵامان نەداوەتەوە، زۆر داکۆکییان کردووە، بەڵام ئێمە وەڵامان نەداونەتەوە.

سەبارەت بە پەیوەندیی لەگەڵ ئێران، گوتم: بەڵێ، ئێمە پەیوەندیمان لەگەڵ ئێران بووە، پەیوەندیی دیبلۆماسیو ئاسایی، وەکو هەموو لایەنەکانی ئۆپۆزسیۆنی عیراقی پەیوەندیمان هەبووە، بەڵام پەیوەندیی لایەنەکانی دیکە، بەتایبەتی برادەرانی پارتیو یەکێتیی لەهی ئێمە لەپێشتر بووە، توندو تۆڵترو گەورەترو بەرفراوانتریش بووە، ئەگەر پەیوەندیی سەلامو کەلام لەگەڵ ئێران ئەوەبێت، دەبێ ئێستا ئەو خەڵکەش بهێنن بۆ ئێرە، ئینجا ئێمە بەڵێ مەکتەبی پەیوەندیمان هەبووە لە تاران، بەڵام بۆ بەڕێکردن بووە، گەر هاموشۆیەکمان کردبێ، چونکە هیچ ڕێیەکی دیکەمان نەبووە هاموشۆی دەرەوە بکەین. وتم: بۆ نموونە، من ویستوومە عەمرە بکەم، یان حەج بکەم، دەبوایە لە ئێرانەوە بچین، چونکە لەڕێی ڕژێمەوە بوارمان نەبووە، هیچ دەروازەیەکی دیکەمان نەبووە جگە لە کۆماری ئیسلامیی ئێران، پەیوەندیمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامیی پەیوەندییەکی ئاوا بووە، وەکو کۆماری ئیسلامییش، هاوکاری گەلانی عیراقی کردووە لەبەرامبەری ڕژێمدا. بەتایبەتی پێش ئەوەی ڕێککەوتننامەی ساڵی ١٩٨٨ لەگەڵیان ئیمزا بکەن، یارمەتی ئۆپۆزسیۆنی عیراقییان داوە. ئێمە نایشارینەوە، یارمەتی ئێمەشیان داوە، بەڵام کاتێك کە ئەو ڕێککەوتننامەیان ئیمزا کردووە، وتوویانە کاکە ئێمە هاوکارییتان ناکەین، لەبەر ئەوە کە ئێمە

ڕێککەوتننامەمان ئیمزا کردووە. ئەگەر هاوکارییەکی ئێمەشیان کردبێ، کاتی خۆی وەکو بزووتنەوەی ئیسلامیی بووە، نەك وەکو کۆمەڵی ئیسلامیی، کۆمەڵی ئیسلامیی ئەوکاتە نەبووە. لەڕاستیدا پەیوەندی ئێمە زۆر کەمترو زۆر لە پاش خەڵکی دیکەوە بووە.

دەربارەی ئەوەی کە یەکێ لەتۆمەتەکان: "تۆ ئەمیری کۆمەڵی ئیسلامییت"، وەك لەنامەکەشدا هاتووە، بۆم نووسین، ئەگەر ئەوە کەمن بەرپرسی لایەنێکی ئیسلامیی بم تاوان بێ، مانای ئەوەیە کاری ئیسلامیی لای ئێوە تاوانە، جا زەحمەت نەبێ ئەوەمان بە بەڵگەیەکی ئاشکرا، بە بڕیارێکی سیاسیی ئاشکرا پیشان بدەن، بڵێن کاری ئیسلامییمان لە جیهانی ئیسلامییدا قاچاغ کردووە، مسوڵمانان نابێ کاری ئیسلامیی بکەن، مسوڵمانان نابێ خۆیان ڕێك بخەن لە چوارچێوەی ڕێکخراوێکی سیاسیی ئیسلامییدا، با شتێکی ئاوا، بڕیارێکی ئاوا بێ، ئەوکاتە ئێمەش قسەیەکی لێدەکەین، بەڵام کە قەدەغە نەبێو قاچاغ نەبێ، پێم سەیرە، کە من ئەمیری کۆمەڵی ئیسلامیی بم، خەڵکەکە منی هەڵبژاردووە، یان منی پێش خۆی خستووە، بۆ دەبێ ئەوە تاوان بێو منی لەسەر بگیرێم؟! بەڕاستی، دوای ئەوەی بۆ جاری دووەم ئەو تۆمەتانەیان دووبارە کردبووەوە، وەڵامم دانەوە، بەردیان لەسەر دانا، جارێکی دیکە دووبارەیان نەکردەوە، من کە داوای بەڵگەم لێدەکردن، یان بێوەڵام دەبوون، یان دەیانگوت: "بەیانی، یان دوایی بەڵگەکە دێنین"، دووبارە دەهاتنەوە، دەمگوت کوا بەڵگە؟! تەماشایەکی یەکتریان دەکرد، یان دەیانگوت: "دەستمان نەکەوتووە" یان دەیانگوت: "دوایی بۆت دێنین"، ئیدی تاکو ئێستا هیچ بەڵگەیەکیان پیشانی من نەدا، چونکە نەبوو، جا کە نەبێ، چۆنی پیشانی منی بدەن؟

+ لەپێش زیندانییکردنت، خۆت ئاگاداربوویت کە ڕۆژنامەی "هەواڵ" شتێکی هەڵبەستراوی بڵاو کردەوە، پاشان ئەوکاتەی کە لە زیندان

بوویت، ڕۆژنامەی "ئاسۆ"ش شتێکی هەر لەو بابەتە بڵاوکردەوە، هەرچەندە لەکاتی خۆیدا وەڵامی ئەوانە دراونەتەوە، ئایا هیچ یەکێك لەوانە نەکرانە سەنەدێك بۆ ئەو تۆمەتانەو ڕووبەڕووی ئێوە بکرێتەوەو ڕۆژنامەکان بەکار بهێنن؟

ـ وا پێدەچێت ئەو قسانەی ئەو جۆرە ڕۆژنامانە لەکوردستاندا دەیکەن، لەنێو هەندێ خەڵکی فەقیرحاڵ ڕەواجیان هەبێ، بەڵام موخابەراتی ئەمریکی کە دەزانن شتی بەڵگەدار چییەو شتی بێبەڵگە چییە، ڕەنگە پێیان عەیب بێت ئەو شتانە بهێننە بەرەو ڕووی من، نەخێر، ئەو شتانەیان باس نەکرد، ئەوشتانەیان بە بەڵگە نەهێنایەوە، چونکە ئەوانە بەڵگە نین.

+ تۆمەتەکان لەهەموو لێکۆڵینەوەکاندا هەمان پرسیارو هەمان ئەو تۆمەتانە بوون، دووبارە ئەکرانەوە؟ یان بۆ نموونە، ئەم لێکۆڵینەوەیە کە تۆ بۆت سەلماندن ئەمەیان بێبناغەیە، ئایا دووبارەیان دەکردەوە لە لێکۆڵینەوەیەکی تردا؟

ـــ بەڵێ، زۆریان دووبارە دەکردەوە، هەتا من ڕۆژێك توورە بووم، موحەقیقەکان بەین بەین دەگۆڕان، لەوانەیە (٣٠ ـ ٤٠) موحەقیق تەحقیقی لەگەڵ من کردبێ، ئەو وەجبەیە دەچوون، وەجبەیەکی تر دەهاتن، وەجبەیەکی دی دەڕۆشتن، یەکێکی کە دەهاتن، بەڵام بەزۆری ئەمریکی بوون، ئەوانی تر بەریتانی بوون، یەك دوانیشیان ئوسترالی بوون.

من ڕۆژێك توورە بووم، وتم: وەڵامی ئەو پرسیارانە نادەمەوە، وتیان: بۆچی؟ وتم بڕۆن ئەوانی پێشتر بخوێننەوە، نووسیوتانەو هەموو وەڵامەکانی تێدایە، یەکێکیان وتی: "نا، تۆ دەبێ وەڵاممان بدەیتەوە"، وتم: من ئەوەی کە پێشتر گوتوومە، هەر ئەوە دەڵێمەوە، یەك قسەیە. جارێکی کە لەگەڵ یەکێکیان دانیشتم، وتی: "بۆ بەیانی هەندێ پرسیاری گرنگمان هەیە، دەبێ وەڵاممان

بدەیتــەوە، خــۆتی بــۆ ئامــادە بکــە"، منــیش پێمگــوتن گرفــت نییــە، ئێــوە پرسیارەکان دووبـارە بکەنـەوە، منـیش وەڵامـەکان دووبـارە دەکەمـەوە!! هـەر هەمووی هەر دووبارەیە، وتم: من تا ئێستا هیچ شتێکی نـوێم نـەبینیوە، هەریـەك پرسیارە، بەڵام بەشـێوەیەکی دیکـە دەیکـەن، هەرهـەمان ئاسـتی هەیـە. بـەڵێ، زۆریــان دووبــارە کردنــەوە، مــن پێشــێ وامــدەزانی موخابــەراتی ئــەمریکی لێکۆڵینەوەیان زۆر شتی قوڵو گرنگو زۆر خاوەن زانیاری بن، بـەڵام زۆر سـادەم دەهاتنە بەرچاو، جار هەبوو موحەقیقێك دەهات، دەمگوت بابـە، ئـەو قەزیەیـەی تۆ لە ئەلفو بێوە لەبارەیەوە دەپرسیت، ئێمە لەگەڵ ئەوانی دیکە گەیاندوومانـە تــە کۆتـایی، بچـۆ بیخوێنــەوە، ئـەوان ئاگـاداری شـتی یـەکتر نـەبوون، هـەیانبوو دەیگوت: "من یەکەمجارە ئەو زانیارییانە بزانم"، وتم ئاخر تۆ نـازانی مـن پێشـتر چیم گوتـووە، باشـە ئێـوە ئاگاتـان لـە یـەکتر نییـە؟ مـن هێنـدێ شـتم دەهاتنـە بەرچاو، پێم سەیر بوون، هەڵبەتە هۆی سەرەکیشی ئەوەبوو ئەوانە هـەمووی بـە گرێبەست دەهاتن، شەش مانگ شەش مانگ، یان بۆ چەند مانگێك بـە گرێبەسـت دەهاتن، وەکو بڵێی بەکرێیان دەگرتن، ئەوەی کـە دەهـات لێکۆڵینـەوەی لەگـەڵ مـن دەکـردو دەیگەیانـدە ئـەنجامێك، دوایـی یـەکێکی دیکـە دەهـات، دەبـوو لـە سـفرەوە دەسـت پـێ بکاتـەوە، یـان یـەکێکیان بـەنیوە چـڵ بـەجێی دەهێشـت، چونکە کاتەکەی تەواو بووە، بەڵام ئیشەکەی لەگەڵ من تەواو نەبوو، کاتی تـەواو بـووەو دەڕۆشـتەوە، ئیشــەکەی بەنیوەچـڵی بـەجێ دەهێشـت، لـەو بارەیـەوە بێسەروبەریەکی زۆرم دەبینی.

+ بـا بێینــەوە ســەر کەسـایەتییەکان، ئـەو کەسـانەی لێکۆڵینـەوەیان لەگەڵ تۆ دەکرد، لە چ ئاستێکدا بوون؟ پیاو بوون یان ئافرەت؟ ڕوتبەو مەکانەتیان چی بوو لەناو دەزگاکانی خۆیاندا؟

ـ نازانم ڕوتبەو مەکانـەتیان چـی بـوو، بـەڵام جارێکیـان یـەکێك لێکۆڵینـەوەی لەگەڵ من کردو گوتی: "مـن لێکۆڵینـەوەم لەگـەڵ عـەلی حەسـەن مەجیـدو تـەها یاسین‌و تاریق عەزیزدا کردووە"، لام وابـێ نـاوی مسـتەر پـۆڵ بـوو، پیاوێـك بـوو تەمەنیشـی هـەبوو. جـار جـار ئافرەتیشـیان تێـدا هـەبوو، لەسـەرەتاوە، دوایـی ئافرەتیان نەهێنا بۆ لێکۆڵینەوە لەگەڵ من، بەس لەسـەرەتاوە چـوار پێـنج جـار ئافرەتێکیان لەگەڵ دەهات، هەریەکی پرسیارێکیان ئاڕاستە دەکردم.

+ لـەو لێکۆڵینەوانـەدا کـە لەگـەڵت دەکـران، ئایـا تۆمەتـەکان تـەنها ئاڕاسـتەی خـۆت‌و ڕۆڵـی خـۆت دەکـران، یـان لەسـەر بـەرپرس‌و کەسایەتییەکانی تـری نـاو کۆمـەڵی ئیسـلامییش لێکۆڵینـەوەتان لەگـەڵ دەکـرا؟ بـۆ نموونـە، هاوکـات لەگـەڵ دەسـتگیرکرانی ئێـوەدا، هێزەکـانی ئـەمریکا بـەدوای کـاك دڵشـاد کەلارییـدا دەگـەڕان‌و تۆمـەتی هاوکـاریی ئەنصاریان دابوویە پاڵی، ئایا لەو بارەیەوە هیچ پرسیاریان لێ نەکردن؟

ــ دەیانپرسـی، دەربـارەی زۆر لـە ئەنـدامانی سـەرکردایەتیی کۆمـەڵی ئیسلامییان لەمن دەپرسی، زیاتر پرسـیارەکانیان دەربـارەی خـۆم بـوو، بـەڵام دەربارەی ئەوانیش دەیانپرسی، دەربـارەی جـەنابی مامۆسـتا شـێخ موحەممـەد بەرزنجی دەیانپرسی، دەربارەی برایانی مەکتەبی سیاسیی دەیانپرسی، مامۆستا نازم عەبدوڵڵا لەڕۆژانی سەرەتا، نازانم شتێکی گوتبوو، لێدوانێکی دابوو..

+ بۆ کەناڵی جەزیرە بوو.

ـ بەڵێ، وتیان: "ئەوە جێگرتە؟"، وتم نـا، مـن جێگـرم نییـە، وتیـان: "ئـەوە چییە؟"، وتم ئەنـدامێکی مەکتـەبی سیاسـییە. دەربـارەی مامۆسـتا ناصـح مـەلا صاڵح دەیانپرسی، دەربارەی حاجی دڵشاد دەیانپرسی، دەربارەی ئەو برایانـەی دیکە دەیانپرسی، لەبارەی هەندێ لە ئەندامانی سەرکردایەتی پرسیاریان دەکرد،

دەمگوت ئەوە ئەندامی مەکتەبی سیاسییە، ئەوە سەرکردایەتییە، ئەوە ئیشێتی، چۆن بوون وام باسدەکردن، ڕێکو ڕاست.

+ لێرە دۆسیەی کاك دڵشاد کەلاری زۆر گەورە کرا، ئەوە لای ئێوە هیچ ڕەنگدانەوەی نەبوو، کە بەتایبەت تەوەرەیەکی بۆ تەرخان بکەن؟

ـ با، لەهەموویان زیاتر دەربارەی حاجی دڵشاد کەلاری پرسیاریان لە من دەکرد، بەس من زۆر بە ڕاشکاوانە پێم دەگوتن کە کاك دڵشاد ئەندامی مەکتەبی سیاسیی کۆمەڵی ئیسلامییە. یەکێکە وەکو ئەو برایانەی تر، یەکێ لەبرا نزیکەکانە لەمن، هەر شتێکی کردووە، بەفەرمانی من کردوویەتی، من بەرپرسم، هەرشتێکتان لەو بارەیەوە هەیە، لەمنی بپرسن.

وەك خۆتان ئاگادارن، مامۆستا داراو مامۆستا تۆفیقو کاك حاجی عەبدوڕڕەحمان ئەحمەدیشم لەگەڵ گیران، لە برایانی سەرکردایەتی، هەر لەسەرەتاوە گوتم ئەو برایانە بەردەن، پێشمەرگەکانیش بەردەن، دیارە ئێوە منتان ویستووە، منیش ئەوە هاتووم، من بەرپرسی کۆمەڵی ئیسلامییم، هەر پرسیارێکتان هەیە لەمنی بکەن، پێمخۆشە زوو ڕزگاریان بکەنو بەریان دەن، با لەپەنای مندا تووشی ناڕەحەتی نەبن، هەرواشم دەزانی، زوو بەربوون ئەوان، تا دوایی نامەیەکم دوای یانزە مانگ لە ئیبراهیمی برام بۆ هات کە "من بەردەبم، منیش کۆتا نەفەرم"، ئەوجا من زانیم ئەو برایانە تا ئەوکاتە ماونەوە.

جا دەربارەی حاجی دڵشاد، وتم بەڵێ، تا من لەوێ بووم، هیچ ئیشێکی بێ فەرمانو ئاگاداریی ئێمە نەکردووە، قەناعەتیشم وایێیەتی کە منیش لێرەم، هیچ شتێك ناکات کە پێچەوانەی سیاسەتو بەرنامەی کۆمەڵی ئیسلامیی بێت، هەرشتێك لەبارەی ئەوەوە بۆتان هاتووە، خەڵکی قینلەدڵ نووسیویەتی، خەڵکێك کە غەرەزی شەخسی بەکار هێناوە، حاجی دڵشاد پیاوێکی ئازابووەو پیاوێکی زیرەکە، لەمنیشەوە نزیکبووە، وەکو باقی برایان کە لەمنەوە

نزیکبوون، خەڵکێك ئەگەر ڕقی لێی بێت، لەبەر ئەوە بووە کە دڵسۆزبووە بۆ کۆمەڵی ئیسلامیی، یان ئەگەر شەڕو ڕووبەڕووبوونەوە بووبێ، پیاوێکی ئازا بووە، غەرەزی شەخسیو ئەوانەیان لێی هەیە، ئەگەرنا، هیچ جیاوازییەکی نییە لەگەڵ ئەوانی دیکە.

+ ئەو باسانەی لەوێ لەسەر کاك دڵشاد ئەیانورووژاند، چیبوون؟

ـ زیاتر قەزیەی ئەمنیی خۆیان، کە "ئەو زانیارییەمان هەیە کە یارمەتیی گرووپی ئەنصارولئیسلامی داوە"، یاخود "زانیاریمان هەیە کە بەتەمابووە لەهێزەکانی ئێمە بدات"، لەوبارەیەوە زیاتر،" ئایا پیاوێکی توندوتیژە؟ ئایا توندڕەو نییە؟". وتم نەخێر وانییە، ئێمە قاعیدەمان وایە" لەشوێنێکدا شەرع پێمان بڵێ توند بن، هەموومان توند دەبین، ئەگەر بڵێ نەرم بن، نەرم دەبین، ئێمە شەرعڕەوین، ئەوە نییە بڕیارمان دابێ هەر توندبین، یان بڕیارمان دابێ هەر نەرم بین، ئەویش یەکێکە وەکو ئێمە.

دەربارەی ئەنصار، وتم بەپێچەوانەوە، ئەسڵەن ئەو ئەوەندە گلەیی لە ئەنصار هەبوو زۆر لەگەڵیان تێکدەگیرا، ئەو زۆرکاری لەسەر ئەوە کرد کە ئەنصار هەر بتوێنێتەوەو بێنە نێو کۆمەڵی ئیسلامیی، بەڵام لەو هەوڵەیدا ئەویش‌و ئێمەش نەمانتوانی سەرکەوتوو بین، چونکە ئەوانە لەگەڵ ئێمە نەدەگونجان، ئەو ڕۆڵیشی بینی لەوەی ژمارەیەك لە ئەنصار بێنێتە نێو کۆمەڵی ئیسلامییەوە، زیاتر لە دووسەد کەس، مەرج نییە ئەو لەوەدا بەتەنیا بوو بێت، بەڵام ئەو یەکێك بوو لە وانەی لەوەدا ڕۆڵیان بینی.

+ ئایا وەڵامەکانی تۆ وایکرد ئەمریکییەکان بگەنە ئەوقەناعەتەی کاك دڵشاد بێتاوانە؟

ــ من پێموابوو گەیشتوونەتە ئەو قەناعەتە، چونکە دوایی دووبارەیان نەکردەوە، وتم بشپرسن، ئەوەی من پێتان دەڵێم هەمووی بەڵگەمان هەیە، بەڵام

خۆ من ئێستا هیچم لەلا نییە، وتم بشپرسن لەخەڵك کە ئایا وایە یان نا؟ وتم خەڵکێك هەیە کە ڕەنگە گومانی پێبردبێ، بەڵام گومان جیایەو شتی بەڵگەدار جیایە، من ئەوەی دەیڵێم هەمووی بەڵگەدارە، کە کاك دڵشاد چووە لەگەڵ ئەنصار دانیشتووە، تاکو بیانهێنێ بۆ نێو کۆمەڵی ئیسلامیی، ئامۆژگاریی کردوون، بەبێ ئاگاداریی من هیچ شتێکی نەکردووە، گوێبیستیی و گوێڕایەڵیی هەبووە بۆ سەرکردایەتی خۆی، ئەوانە هەمووی شتی بەڵگەدارن، بەڵام ئەوانەی بۆی دەگوترێن، لەسەری گوتراون، هەمووی تۆمەتن و گومانن.

+ ئەوەی جەنابت وتت لەدوایین لێکۆڵینەوەدا بەمنیان وتووە کە "داوای لێبوردن دەکەین، تۆ بێتاوانی"، ئایا خۆیان لە کەناڵەکانی خۆیانەوە گەیشتنە ئەو بڕوایەی بێتاوانیت، یان وەڵامەکان کاریگەریی ڕاستەوخۆی هەبووە لەسەریان کە بگەنە ئەو قەناعەتەی تۆ بێتاوانیت و هیچ شتێکت لەسەر نییە؟

ـ لەوانەیە هەموو شتەکان کاریگەریی خۆیان بووبێ، هەم وەڵامەکانی من، کە هەمووی وەڵامی ڕاست و ڕاشکاو بێ پێچ و پەنا بوون: چەند مەڵبەندتتان هەیە، ئەوەندە مەڵبەندمان هەیە، چەند ئەندام سەرکردایەتین؟ ئەوانەی چەکتان پێیە؟ بەڵێ چەکمان هەبووە، چەند پێشمەرگەتان هەبووە؟ نزیکەی ئەوەندەمان هەبووە، دوایی چییان لێهات؟ دوایی پێشمەرگەمان ئیزندایە ماڵەوە، لەبەرئەوەی ڕژێم ڕووخاو ئێمە کەوتینە کەش و هەوایەکی ئازادەوە، ئەگەر شەڕمان پێنەفرۆشن و یەخەمان پێنەگرن، بۆچی باری شانی خۆمان بەچەکەوە گران کەین، زۆر بەڕوون و ڕاشکاوی من وەڵامم دەدانەوە، بەڵام خەڵکی دیکەش کە تەکلیفیان کردووە، ڕێپێوان کە کراوە، ڕۆڵی خۆی هەبووە، بەقەناعەتی من ڕێپێوانەکان ڕۆڵی کاریگەریان هەبووە، ئیمزاکۆکردنەوە، مامۆستایان، عەشائیر، خەڵکی سیاسیی، لایەنە سیاسییەکان و دۆست و نزیك لەدەرەوەی کوردستان و

لەناوەوەی کوردستان، پێموایە هەریەکەو بەپێی خۆی کاریگەرییو ڕۆڵی بووە، پاشانیش واقیعی کۆمەڵی ئیسلامیی، کە بەشداربوون لە هەڵبژاردنو دەرکەوت کە پێگەی جەماوەریی خۆی هەیە، ئەوەش بێگومان ڕۆڵو دەوری گرنگی بووە.

+ ماوەیەك دوای دەستگیرکرانی ئێوە، مامۆستا مەلا عەلی عەبدولعەزیزیش دەستگیرکرا، ئایا لەو بارەیەوە لێکۆڵینەوەیان لەگەڵ کردن؟

- ئەو ڕۆژە کە مامۆستا مەلا عەلی-یان گرت، یەکسەر لێکۆڵەرە ئەمریکییەکە وتی: "بۆ ئاگادارییشت، ئەمڕۆ مەلا عەلی عەبدولعەزیزمان گرتووە"، دیارە من ڕاچڵەکیمو گرژ بووم، پێم ناخۆشبوو، وتی: "دەڵێی پێت ناخۆشە؟"، وتم هەر زۆریشم پێناخۆشە، وتی: "بۆ؟ خۆ ئێوە لەنێو خۆدا ناکۆکیتان هەبووە"، وتم جا ناکۆکیمان هەبووە، لەنێو خۆماندا ناکۆکیمان هەبووە، بەڵام ناکۆکیمان لەنێو خۆماندا لەسەر شێوەی کاری ئیسلامیی، وام لێناکات کە پێمخۆش بێت ئەو بکەوێتە بەردەستی ئێوە، مسوڵمانێك بکەوێتە بەردەستی کافران، وتم هەرنەبێ ئەو چوار ڕۆژ ڕابەرمان بووە، ئینجا مامۆستا بەتەمەنەو ڕیشی سپییە، پاشان ئەو مامەڵەیەی لەگەڵ منتاندا کردووە، ئەو بەتەمەنەو تەحەمولی شتی وا ناکات، بەڵێ زۆرم پێ ناخۆشە.

+ لێرە پڕوپاگەندە وابڵاو بوو کە لەسەر زانیاریی ئێوە مامۆستا مەلا عەلی دەستگیر کراوە؟

- زانیاریی من؟!!

+ بەڵێ، ئەمە تا چەندێك ڕاستە؟

- وەڵڵا هیچ ئەسڵو ئەساسێکی نییە، پرسییان کە کاتی خۆی چۆن بووە، لەگەڵ بزووتنەوە بوون، بزووتنەوەی یەکبوون، ئێوە چۆن بوو کۆمەڵی ئیسلامییتان ڕاگەیاند؟ بۆم باس کردوون، کەئێمە کۆنگرەیەکمان بەست، دوایی

مامۆستا مەلا عەلیو ئەوانـەی کـە لەگـەڵی بـوون، بەئـەنجامی کۆنگرەوە پابەنـد نەبوون، خۆمان ناچار بینی، دوای ئەوەی نۆ مانگ چاوەڕوانیمان کـردو خـەڵکێك کەوتنـە بـەینمان، نـەمانتوانی چیدیکە ئـارام بگـرین، بـۆ ئـەوەی خەڵکەکـەمان دڵسـارد نـەبێ، کۆمـەڵی ئیسـلامییمان ڕاگەیانـد، وەکـو درێژەپێـدەری سەروەرییەکانی بزووتنەوەی یەکبوونی ئیسلامی، بەمافی خۆشمان زانی، چونکە لە نزیکەی سی ئەندامی هەڵبژێردراوی نێو کۆنگرە، (٢٥ ـ ٢٦) یـان لەگـەڵ ئێمـە بـوون، زۆربـەی هـەرەزۆری کادێرەکـان، ئەنـدامان، پێشـمەرگەکان، بارەگاکـان لەگەڵ ئێمە بوون، شەرعییەتی ئـەوەمان هـەبوو، ئێمـە هـەرخۆمان بزووتنـەوەی یەکبوونی ئیسلامیو ناوەکەمان گۆڕی، مامۆسـتاش لەبەرئـەوەی پابەنـد نـەبوو، سڕیمانەوە. من ئاوام وەڵامم دانەوە، جا ئەگەر ئەمریکا شتێکی لەسـەر مامۆسـتا مەلا عەلی هەبووایە، بـە (١٠ ـ ١٥) ڕۆژ بەرنـەدەبوو، ئـیتر نـازانم خـەڵکیتر پێیـان گوتوون یان خۆیان قەناعەتیان وابـووە بیگـرن، مـن وەکـو دوایـی مامۆسـتا مـەلا عەلی–شم بینی، دەرکەوت ئەو بەو شێوەی ئێمەش نـەبووە، ئەزیـەتیان نـەداوە، وتی ئەزیەتیان نەدام، زووش ڕزگاری بووە (سوپاس بۆ خوا).

ئەمما ئەوە لەشەهامەتی من ناوەشـێتەوە، نـەك قسـە لەسـەر مامۆسـتا مـەلا عـەلی بکـەم، مـن کـە دەربـارەی خـەڵکی دیکـە شـت نـەڵێم، لـە سـەرکردایەتیی سیاسیی پرسیاریان لێکردووم، شتی ئەوانیشم لابووە، بەڵام وتوومە پێتان ناڵێم، وتیـان "بـۆ پێمـان نـاڵێی؟"، وتم بەبێشـەهامەتیی دەزانم کـە کـابرا قسـەیەکی بەئەمانـەت لای مـن کـردووە، یـان نهێنییـەکی لای مـن هەیـەو بیـدرکێنم، ئـەوە ئەمانەتێکە، پێتان ناڵێم، مەرج نییە زەرەریشی بۆ ئێوە هـەبێت، زۆریشـیان پـێ سەیر بوو، وتیان: "دەنا خەڵك هەیە قسەی لەسەر تۆ کـردووە، ڕاپـۆرتی لەسـەر تۆ داوەو قسەی لەسەر تۆ کـردووە". وتم کـەیفی خۆیانـە، هەرکـەس بـە عـەقڵی خۆی بەڕێگادا دەڕوات، من دینم ڕێـم نـادات کـە شـتێك بڵـێم زەرەری بـۆ خـەڵك

هەبێت، دەربارەی خۆم چ دەپرسن بپرسن، بۆ خەڵکی تر، بچن خۆتان لێیان بپرسن.

+ کاتێ پرسیارو تۆمەتەکانت ئاڕاستە دەکرا، هەستت بەچی دەکرد؟ بەواتایەکی تر، کێت بەسەرچاوەی ئەو زانیارییانە دەزانی؟

ـ هەستم دەکرد خەڵکێك لەنێو کوردستاندا هاوکاریی کردوون، ئەوانیش ڕەنگە ناوی هەندێ کەسیان بردبێ، بەڵام من بە ئەمریکییەکانیشم دەگوت: ئێوەش ناوی خەڵك بێنن، ناوی لایەنێکی سیاسیی، یان هەندێ خەڵك لەلایەنێکی سیاسییدا من هەر لەخۆتانی دەزانم، ئێوە گرتووتانم، هەر ئێوەم بینیوەو هیچ کەس بەتەرەفی خۆم نازانم، ئەگەرنا، من وام هەست دەکرد ئەو زانیارییانە هی خۆیان نەبوون، خەڵکی تر ئەو زانیارییانەی دابوونێ.

+ بە شێوەیەکی دیاریکراو، هەرچەندە لە سەرەتاوە کەمێك ئاماژەت پێدا، بەڵام دوایین لێکۆڵینەوە کە لەگەڵتدا کردیان، لەگەڵ کاتی ئازادبوونت چەندیان بەین بوو؟

ـ دوایین لێکۆڵینەوە دوای شەش مانگ لە دەستگیرگرانم بوو، واتە ساڵێکو چوار مانگ بەر لە هاتنەوەم ئەوان وتیان هیچ شتێکمان لەسەر تۆ نییە، سەبارەت بە دوایین لێکۆڵینەوەش ئەگەر هەندێکیتان بۆ بگێڕمەوە، خراپ نییە:

دوو موحەقیقی بەریتانی بوون، هاتنو وتیان: "ئەمڕۆ هەندێ پرسیاری گرنگمان هەیە لەگەڵ تۆ، دەمانەوێ لاپەڕەیەکی نوێت لەگەڵ هەڵبدەینەوە، بۆمان دەرکەوتووە تۆ پیاوێکی گرنگیت، سەرڕاستیت، مەبدەئییت، هەندێ پرسیارمان هەیە، پێمانخۆشە ڕێكو ڕاست وەڵاممان بدەیتەوە". وتم فەرموون. ئەوە ئەو موحەقیقە بوو کە گوتم وتوویەتی من لێکۆڵینەوەم لەگەڵ تەها یاسینو عەلی حەسەن مەجیدو تاریق عەزیزو ئەوانی دیکە کردووە، وتم فەرموون، پرسیاری زۆر کرد، نزیکەی سێ سەعاتێك پێکەوە دانیشتین، ئەوەی کە

مەبەستم بێت باسی بکەم“ وەرەقەیەکی پێبوو، خەتێکی کێشا، خەتێکی بەناو وەرقەکەدا کێشا، لێرەی نووسی سوننە، وتی "ئەوە سوننەیە، ئەوە شیعەیە"، وتم بەڵێ، ئەوە من هەر تەماشای دەکەم تابزانم دەیەوێت بگاتە کوێ، گوتی: "ڕێکخراوی قاعیدە سوننەیە یان شیعەیە؟"، وتم ئەهلی سوننەیە، ئەوی لەوێ نووسی، وتی: "ئەی حزبی دەعوە؟"، وتم ئەوانیش شیعەن، وتی: "باشە، ئەی تۆ سوننەیت یان شیعەیت؟"، وتم من موسڵمانم، وتی: "ئاخر دەزانم مسوڵمانیت"، وتم: موسڵمانم، بەڵام لەسەر ئەهلی سوننە حیسابم، مەبەستت چییە؟ وتی: "مەبەستم ئەوەیە ڕێکخراوی قاعیدە ئەهلی سوننەیە، حزبی دەعوەش شیعەیە، کەواتە تۆ لە قاعیدە نزیکتری تا لە حزبی دەعوە، وانییە؟"، وتم جا تۆ دەتەوێ بەو شێوەیە کە خۆت پێت خۆشە وەڵام بدەمەوە، یان ئەو شێوەیەی کە خۆم قەناعەتم پێیەتی؟ وتی: "نا، بەوشێوەیەی کە خۆت قەناعەتت پێیەتی"، دەی وتم ئەو وەرەقەیە لابەرەو قەڵەمەکەشم بدەرێ، وتی: "بۆچی؟"، وتم تۆ بمدەرێ، تامن خۆمت پێ بناسێنم، وتم: ناتەوێ من بناسیت؟ وتی: "با"، وتم ئەوە ئیسلامە (مەبەست لە خەتی سەر کاغەزەکەیە)، وتی: "بەڵێ"، وتم پێغەمبەر ﷺ لەسەر ئەو خەتەیە، کە خوای گەورە بە پێغەمبەر ﷺ دەفەرموێ: کە بڵێ (.. وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ) (الأنعام : ١٦٣)، من یەکەمینی مسوڵمانانم، پێغەمبەری ئێمە ﷺ یەکەمین ئیمانداروو مسوڵمانەو لەسەرووی خەتەکەیە، وتم: ئەوە خەتی ئیسلامە، من بەو خەتەدا دەڕۆم.

سوننەی لەسەر بێ، شیعەی لەسەر بێ، هەرکەسێك لەسەر ئەم خەتە بڕواتو بەدوای پێغەمبەر ﷺ بکەوێ، لەگەڵ مندایە، منیش لەگەڵ ئەودام، من مسوڵمانم پێش ئەوەی باسی سوننیایەتیو شیعایەتیی بکەم، شوێنکەوتووی پێغەمبەرم ﷺ، ئەوەش (صِرَاطٍ مُّسْتَقِيم)ە، موسڵمان ئەو کەسەیە بەدوای پێغەمبەری ﷺ بکەوێ، بەدوای قورئانو سوننەت بکەوێ.

گوتی: "باشه، با سیغەی پرسیارەکەم بگۆڕم"، وتم: بەڵێ، وتی: "تۆ دەربارەی قاعیده هەڵوێستت چییه؟"، گوتم: ده تۆ بڵێ هەر لەوه دەگەڕایت، له سەرەتاوه ئەو خەتو مەتەت کێشا، گوتی: "بەڵێ، مەبەستم ئەوەبوو"، وتم بەپێی شەریعەتی ئیسلام، خوای پەروەردگار فەرموویەتی (وَلاَ تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ..) (الإسراء: ٣٦)، شتێك کە زانیاریت دەربارەی نییه، به شوێنی مەکەوه، قسه دەربارەی مەکه، گوتم: جا لەبەر ئەوەی هیچ زانیارییەکم دەربارەی قاعیده نییه، داوایەکت لێدەکەم، گوتی: "بەڵێ". گوتم: ڕێکخستنی ڕێکخراوی قاعیدەم بۆ بێنەو لێره داینێ، منیش لێیان دەپرسم، کۆمەڵێك پرسیاریان لێدەکەم، لەبەر ڕۆشنایی وەڵامەکانی ئەواندا دەڵێم هەڵوێستم بەرامبەر به قاعیده ئاوایه، ئەگەرنا پێچەوانەی شەرعەو پێچەوانەی عەقڵو مەنتیقیشه که من هەڵوێست لەکەسێك وەربگرم که نایناسم، گوتی: "یانی نایان ناسیت؟"، گوتم: نەخێر، جگە لەوەی له تەلەفزیۆن ئەگەر هەندێ قسەم بیستبێ، ئەویش نازانم چەندی ڕاسته، چەندی هی خۆیانەو چەندی وانییه، له نزیکەوه نایانناسم، لەگەڵیان تێکەڵ نیم، چۆن حوکمیان بەسەردا بدەم، گوتم ئایا ڕەوایه بەکەسێك بڵێم چاکیت یان خراپیت بێئەوەی بیناسم؟ گوتی: "نەخێر"، ده گوتم جا تۆ وەڵامی منیشت دایەوه.

پاشان گوتی: "باشه، بیگوازینەوه بۆ تەوەرەیەکی دی"، گوتم فەرموون، گوتی: "هەڵوێستت دەربارەی تیرۆر چییه؟"، گوتم: پێناسەی تیرۆرم بۆ بکه، گوتی: "تیرۆر ئەوەی که ئێستا باوه"، گوتم: ئاخر دەزانم ئەو باوه چییه، بۆم پێناسه بکه، گوتی: "یانی نازانی؟"، گوتم: جا پێمخۆشه له تۆی ببیستم، داخۆ له زیهنی تۆدا تیرۆر چییه؟ گوتی: "تیرۆر ئەوەیه که خەڵك دەکوژرێ به ناهەقو دەتەقێنرێتەوه"، گوتم: من کوشتنی به ناهەقم پێ ناڕەوایه، ئەمریکا بیکات، مسوڵمانێك بیکات، کافرێك بیکات، هەرکەسێك خەڵك بەناحەق بکوژێت، پێم

ناڕەوایـە، بـەڵام مەبەسـت لـە کوشـتنی نـاڕەوا چـییە؟ دەبـێ ئـەو شـتانە ورد بکرێنەوە، دوایی بۆم باسکرد، گوتم: جا با من پێناسەی تیرۆر بکەم.

وتم: وشـەی تـیرۆر وشـەیەکی فەرەنسـییە، لـەدوای شۆڕشـی فەرەنسـییەوە، ئەوانەی شۆڕشەکەیان بەرپا کـرد لـەدژی پادشـا، هـەر کەسـێك لەگـەڵ شۆڕشـدا نەبوایە، بە نەیاری شۆڕشیان دانابایە، بە تیرۆریستیان لە قەڵەم دەدا، بـە سـزای شۆڕشـیان دەگەیانـد، ئامێرێکیـان هـەبوو، بـە عـەرەبی (مقصـلة)ی پـێ دەڵـێن، نەیارەکەیان دەخستە ناو ئـەو مەقسـەڵەیەوە، پلاکێکـی هـەبوو دەسـتیان پیـادا دەنا، دادەبەزیو سەری لە لاشەی جیادەکردەوە. وتم جا ئـەوە یەکـەمین کـەس کە ئەو زاراوەیەی داهێنا (ڕۆبسپیر) بوو، کە زۆر توندوتیژ بوو لەگەڵ نـەیارەکانی خۆیدا. وتم کەواتە ئەو وشەیە، ئەو زاراوەیە زاراوەیەکی فەرەنسییە، ڕۆژئاواییـەو هیچ پەیوەندییەکی بە جیهانی ئیسلامییەوە نییە، نێوەڕۆکەکەشی ئەوەیە کە تۆ بیروباوەڕی خۆت، فیکرەی خۆت لەسەر تەرەفێك فەرز کـەیت، بـە پـەنابردن بـە زەبرو زەنگو ترساندنو تۆقاندن. وتم: ئەوە لە ئیسلامدا نییە، ئەوە هی خۆتانە، ڕۆنی خۆتانەو لە ئێمەی دەدەن، هیچ پەیوەندیی بەئێمەوە نییە.

ئـەو باسـی ئوسـوڵییەتی کـرد، وتـی: "باشـە، جـەنابت وەکـو ئیسـلامییەکی ئوسوڵی"، وتم: ئەوە تۆمەتێکە تـۆ دەیدەیتـە پـاڵ مـن، وتـی: "بـۆ؟"، وتم: مـن ئوسـوڵی نـیم، مـن ئیسـلامیمو مسـوڵمانم، وتـی: "بـۆ ئوسـوڵی چـییە؟"، وتم: ئوسوڵی هەرهی خۆتانە، ئوسوڵی بزووتنەوەیەکی نەصرانی بوو، کـاتی خـۆی لـە ئەوروپاو لە ئەمریکاش هەبوو، ئێستاش دەیانەوێت خەڵك بگێڕنەوە بۆ تـەعالیمی کەنیسـە، کـە لەگـەڵ ژیـانو لەگـەڵ عـەقڵو مەنتیقـدا ناگونجـێ، هەرکەسـێك دژایەتییان بکات، خوێنی بەحەڵاڵ دەزانن، خۆیان زۆر بە سەرسەخت دەبینن لـە پابەندیی بە تەعالیمی کەنیسەوە، کە بەلای ئێمەوە دینێکـی خورافییـە، ئەوەیـە ئەسڵی ئوسولگەرایی کە "فەندەمێنتالیزم"ی پێدەڵێن، لە ئەوروپا سەری هەڵـدا، بزووتنەوەیـەکی ڕۆژئـاوایی ئەورووپییـە، هـیچ پەیوەندییـەکی بـە جیهـانی

ئیسلامییەوە نییە. ئێمە ئوسولّی نین، ئێمە ئیسلامیین، ئەوەش دیسان هی خۆتانە، ئنجا هاتە سەر باسی عەلمانییەت، باسی دیموکراسییەت.

وتی: "باشە، هەلّوێستت دەربارەی دیموکراسی چییە؟"، وتم دیموکراسی سیستمێکی حوکمە، چاکی نێو خراپانە، لەچاو دیکتاتۆرییەت، دیموکراسی خراپەی کەمترە، بەلاّم کە بەراوردی دەکەین لەگەلّ ئیسلامدا، ئاسمانو ڕێسمانی فەرقە، وتی: "چۆن؟"، وتم: وێنەیەکت بۆ دێنمەوە، ئایا لەپەرلەمانەکانی ئەوروپا، ئێستا لەژێر سایەی سیستمی دیموکراسیدا ڕەوا نییە بەقانون پیاو لەپیاو مارەکەن؟ وتی: "با"، گوتم: ئەوە یەکێکە لە بەرهەمەکانی دیموکراسی، کە پەرلەمان هەرشتێکی بڕیاردا، هەرشتێ خەلّك ویستی، نوێنەرایەتی خەلّك کە لە پەرلەماندا بەرجەستەن، هەر شتێکیان ویست، هەر شتێکیان پێ چاك بوو دەیکەنە قانوون، وتم: ئێمە شوورامان هەیە، هەرچەندە هێندێ خەلّکی ئیسلامیی وا دەزانن شوورا هاوواتای دیموکراسییە، بەلاّم شوورا لە ئیسلامدا وەکو خوای پەروەردگار دەفەرموێ: (وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُم) (الشورى: ٣٨)، مسولّمانان بۆیان هەیە ڕاوێژ بکەن لە هەر کاروبارێك کە دەقێکی قورئانو سوننەتی لەسەر نەبێت، بەلاّم بۆیان نییە شیرازەکانی شەریعەت بپچڕێنن، لە ئیسلامدا دزی حەرامە، کوشتنی بەناحەق حەرامە، ستەم حەرامە، داگیرکردنی خاکی میللەتان حەرامە، ئەو قەدەغانە نابێ بشکێنرێن، لەو بوارەدا کە فەراغو بۆشاییە، لە چوارچێوەی دەقە شەرعییەکاندا دەبێت ڕاوێژو ئیجتیهاد بکرێ.

وتم: کەواتە ئێمە شوورامان هەیە، ئێوە دیموکراسیتان هەیە، شوورای ئێمە وابەستەیە بەشەریعەتەوە، کە خوا (جلّ شأنه) پایەکانی دیاریی کردووە، بەلاّم دیموکراسییەتی ئێوە ڕەهایە، بەدوای ئارەزووی خەلّك دەکەوێت.

لەو بابەتانە زۆر قسەمان کرد، زۆر شت باسکرا، باسی مێژووی ئەوروپا، کەچۆن لە شەڕی کاسۆلیكو پرۆتستانت چەند ملیۆن کەس لە بەیندا کوژران، باسی دادگاکانی پشکنین کە چەند خەلّکیان سووتاندو چەند خەلّکیان لەقەنارە

داوە، لەبەرئەوەی کە بوونەتە مسوڵمان، یان لەبەرئـەوەی بڕوایـان بـە تـەعالیمی کڵێسا نەماوە.

کۆتا قسەی ئەو کابرایە ئەوە بوو کە وتی: "بەڕاستی من هەڵوێستم زۆر گـۆڕا بەرامبـەر خـەڵکی ئیسـلامیی، وادیـارە شـارەزایی ئـەوروپاو ئـەفکاری غـەیری خۆشتان هەن"، وتم: ئەی چۆنت تەسەور کردووە؟ وتـی: "وامزانـی هـەر قورئـان دەخوێنن"، وتم نا، ئێمە غـەیری قورئـانیش دەخـوێنین، چـونکە قورئـان حـەقی موتڵەقی تێدایە، بەڵام تـۆ دەبـێ لـە بـاتڵیش تـێ بگـەیت، ئێمـە هـەر بـە حـەقی خۆمـان ئاشـنا نـین، بـە بـاتڵی ئێـوەش ئاشـناین. وتـی: "باشـە پرسـیارێکی کۆمەڵایـەتی"، وتم: بـەڵێ، وتـی: "بیسـتوومە تـۆ دوو خێزانـت هـەبووە، کـاتی خۆی"، وتم: بەڵێ، وتی: "جا ئەوە چۆن عەدالەتە؟"، من پـێم سـەیربوو لـەوێوە بازیدا بۆ ئەوێ! وتی: "ئەوە هەرچەندە ڕەنگە شتێکی شەخسی بێت"، وتم: نـا، گرفت نییە، وەڵامەکـەی ئاسـانە، لـە شـەریعەتی ئیسـلامییدا ڕەوایـە پیاوێـك بـە حەڵاڵی چوار خێزانی هەبێت، تـا چـوار ئـافرەت، بـەڵام ناڕەوایـە کـە زینـا بکـات لەگەڵ سەدان ئافرەتـدا، واتـە لـە شـەریعەتی ئیسـلامییدا وا باشـترە پیـاو چـوار خێزانی حەڵاڵی هەبێت، نەك سەدی حەرام، کە دوایـی منداڵـەکانی نـەزانن بابیـان کێیە؟! تۆزێ سووربووەوە، وتی: "وەڵڵا من یەك خێـزانم هەیـە، لەگـەڵ غـەیری خێزانیشم هیچم نەکردووە"، وتم: کەیفی خۆتـە، مـن باسـی بـارودۆخی ئـەوروپا دەکەم، ناڵێم ئـەتۆ هیچـت کـردووە یـان هیچـت نـەکردووە، وتـی: "ئـاخر ئـاینی مەسـیحی دەڵـێ دەبـێ تـەنها یـەك خێزانـت هـەبێت"، وتم دەزانم، ئـاخر ئـەوەی لێکەوتووەتەوە کە دەبینیت. یەکێکی حەڵاڵیان هەیەو سەدی حەرامیشیان هەیە، بەڵام لـە ئیسـلامدا تـا چـواری حـەڵاڵ بۆتـان هەیـە، بـەڵام نابـێ تـوخنی حـەرام بکەویت، جا من دووی حەڵاڵم هەبوون، هیچ پێشم شەرم نییە، پێموابـێ ئـەوەش زۆر چاکترە بۆ پیاویش‌و بۆ ئافرەتیش‌و بۆ خێزان‌و بـۆ کۆمەڵگـەو بـۆ دونیـاو بـۆ قیامەتیش.

+ ئەوە دیارە مێزی تەحقیقەکان بووەتە مێزی گفتوگۆی فیکری؟

ـ بەڵێ، ئەو خۆی وای گوت، وتی: "بەڕاستی پێم خۆشە زۆر گفتوگۆی فیکریی‌و سیاسییت لەگەڵ بکەم، بۆ ئەوەی لێت تێ بگەم، ئێوە بڕواتان بەرامبەر ژیان‌و دەربارەی سیاسەت‌و دەربارەی فیکرو دەربارەی ئەخلاق‌و ئەوانە چییە".

دوای ئەوەی پرسیارەکانی تەواو کرد، جارێکی کەش هەر بینیمەوە وتی: "من پێم خۆشە وتووێژت لەگەڵدا بکەم، مەیبە باری لێکۆڵینەوەوە، من لێبوومەوە، ئێستا بۆم دەرکەوت کە تۆ پیاوێکی بەری‌و ئەو شتانەی بۆت دروست کراون، ڕاست نین، بەڵام من دەمەوێ بەڕاستی لێت تێ بگەم‌و لەڕێی تۆشەوە لە ئیسلامییەکانیش حاڵی بم، زۆر لەو شتانەی تۆ بۆ منی دەڵێی، شتی تازەو نوێن‌و نەمزانیوە خەڵکی ئیسلامیی ئاوا کراوەن‌و شتی خەڵکی تریش دەخوێننەوە". جا بۆم باسکردو وتم لە زینداندا تەورات‌و ئینجیلم هەموویان خوێندووەتەوە، کە نزیکەی سێ هەزار لاپەڕەیە، پێشتریش کتێبی زۆرم لەسەر ئەورووپاو لەسەر ئەو فکرانە خوێندووەتەوە، کتێبم هەیە لەسەر عەلمانییەت‌و لەسەر دیموکراسییەت‌و لەسەر عەولەمەو لەسەر مەسەلەی تیرۆرو مافی مرۆڤ و ئەو مەسەلە فیکرییانە کە هەن، ئێمە لە فیکری خەڵکی دیکەش شارەزاین.

+ ئەم گفتوگۆیە کە تاڕاددەیەك چێژێکی باشی هەبووە بۆ هەردوولا، ئایا دووبارە بۆتەوە لەوانەی پێشووتردا، یان هەر لە ئەو لێکۆڵینەوەیەدا هەبوو؟

ـ نەخێر، لەسەرەتاوە من بەلای مەسائیلی فیکرو سیاسیی‌و ئەوانەدا نەدەچووم، تەنها پرسیاری دیاریکراوو وەڵامی دیاریکراویان دەویست، بەڵام دوایی تاڕاددەیەك بۆیان دەرکەوت کە وەڵامەکانم هەمووی هەریەك وەڵام بوون‌و دووبارەم دەکردنەوە، ئەگەر شتێکی فەرعییان پرسیبا، تەوزیحاتی زیاترم دەدا.

وتم ئێوە دەپرسن کۆمەڵی ئیسلامیی چۆنە؟ بۆم وەسفکردن، دەربارەی ئەنصار هەڵوێستتان چییە؟ بۆم باس دەکردن، دەربارەی ڕژێم، بۆم باس دەکردن، "بە تەمای چیت لە ئایندەی کوردستانی عیراقدا؟" دەموت بەتەمای ئەوەم قەوارەیەکی ئیسلامیی پێك بهێنم، وەکو خوای کاربەجێ فەرمانی کردووە، خوای پەروەردگار فەرمانی کردووە دەبێ مسوڵمانان ئاینی خۆیان لە وڵاتی خۆیاندا پیادە بکەن، ئەوە بەرنامەو ئەوە ئامانجمانە، لێم نەدەشاردنەوە، وتی: "تۆ سووریت لەسەر حکومەتێکی ئیسلامیی لە کوردستان؟" وتم بەڵێ، وتی: "ئاخر ئەوە دەبێتە هۆی ئەوەی تۆ بهێڵنەوە، چونکە مانای وایە تۆ بڕوات بەچیو چی هەیە..". وتم: وەڵڵا دەبێتە هۆی هێشتنەوەم یان نابێتە هۆی هێشتنەوەم، من ئەو شتانەم نووسیوەو وتوومەو لێیشیان پەشیمان نیم، چونکە دینی خوا بۆ فەرمانڕەوایی هاتووە، جا ئێوە چی حیساب دەکەن حیسابی کەن، کەیفی خۆتانە، من ئەوە مەبدەئمەو ئاینمە، بۆ ئەوەش هەوڵ دەدەم، هەر لایەنێکی سیاسیش، ئیسلامیی یان غەیری ئیسلامیی بۆ ئەوە هەوڵ دەدات کە دەسەڵات بەدەستەوە بگرێ، بەڵام دەسەڵاتەکە نەك بەدەستی شەخسی خۆمانەوە بیگرین، بەڵکو دەسەڵات بەدەستەوە بگرین بۆ ئەوەی شەریعەتی خوای پەروەردگاری پێ پیادە بکەین.

لە سەرەتاوە پرسیارەکانیان زیاتر موخابەراتیو تەحقیقی بوون، بەڵام دوایی ئاراستەیەکی سیاسیو فیکریی زیاتریان وەردەگرت.

+ بێگومان لای ڕۆژئاواییەکان بەتایبەتیش خەڵکی ئەمریکا، وێنەی مسوڵمانانو مێژووی ئیسلامیی شێواوە، ئەم گفتوگۆیەی جەنابت تا چەندێك وایکرد کۆمەڵێك پەردە لەسەر ڕووی ئەوان لابچێت سەبارەت بە ئیسلام، مێژووی مسوڵمانان؟ تا چەندێك کاریگەریی لەسەر قەناعەتی ئەوان دروستکرد بەرامبەر مسوڵمانان؟

ـ بەڵێ، من نامەوێ هێندێ تەعبیر بەکار بهێنم، چونکە دەچێتە قاڵبی جۆرێك لە باسی خۆکردن، ئەگەرنا، من وام هەست دەکرد کە هەندێ لە لێکۆڵەرەوەکان زۆر دەکەوتنە ژێر کاریگەرییم، هێندێ وشەی سەرسوڕمانو شتی وایان دەردەبڕی، هەستم دەکرد زۆر دەکەونە ژێر کاریگەرییم، بۆ نموونە" یەکێکیان وتی: "من بڕیارمداوە کە لەمەودوا دیراسەی ئیسلام بکەم".

من زۆر شتم باسدەکرد، ئێستا لێرە هەمووی باس ناکرێ، یەکێکیان پرسیو وتی: "باشە ئێوە بڕواتان وایە قەوارەی ئیسلامیی چۆن دروست دەکرێت؟"، وتم پێغەمبەری ئێمە ﷺ دەوڵەتی ئیسلامیی دروست کرد، بێئەوەی یەك دڵۆپە خوێن بڕژێ، خەڵکی بانگکرد، خەڵکی ڕۆشنکردەوە، خەڵکی هیدایەتدا، خەڵکی تێگەیاند لەو پەیامەی خۆی، پاشان ئەو خەڵکە هاتن پەیمانیان پێدا، لەبەیعەی عەقەبەی یەکەمو دووەم، نوێنەرانی خەڵکی مەدینە (کە ئەوکاتە یەسریبی پێ دەوترا) لە ئەوسو خەزرەج پێکدەهاتنو هاتن پەیمانیان بە پێغەمبەر ﷺدا، بە سەرۆکی ئەو قەوارە سیاسییەی خۆیانیان قەبوڵ کرد، ئەوجا پێغەمبەر ﷺ چوو جاڕی دەوڵەتی ئیسلامیی دا، گوتم: من قەناعەتم وایە کە دەوڵەتی ئیسلامیی لەسەر شانی کۆمەڵگەیەکی ئیسلامیی، دوای بڕینی قۆناغی بانگەوازو پەروەردەو پێگەیاندنو هۆشیارکردنەوەی خەڵك دێت. گوتم: پێغەمبەرانیش هەموویان وایان کردووە (علیهم الصلاة والسلام)، هیچ پێغەمبەرێك نەبووە لە خۆیەوە تەقە لە خەڵك بکات، بانگی کردوون، خەڵك هەبووە تەقەی کردووە لە پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام)، بەڵام هیچ پێغەمبەرێکم نەبینیوە تەقەی لە خەڵك کردبێ.

دوای ئەوەی کە ئەو قەوارەیە دادەمەزرێ، دەبێ دیفاعی لێ بکرێ، دەبێ پەیامی خوا بگەیەندرێ بە خەڵکی تر، بەربەستەکان لابچن، بەڵام قەوارەی ئیسلامیی لەسەر بناغەی بانگەوازو ڕاگەیاندنی خەڵكو قەناعەت پێکردنیان بنیات دەنرێ.

جا ئەوشتانەم کە ڕوون دەکردنـەوەو بەدووورودرێـژی ئایـەتو فـەرموودەم بـۆ دەخوێندنەوە، زۆرجار دەیانویسـت لـە تەفسـیری ئایـەتو فـەرموودەکانیش تـێ بگـەن، بـە وەرگێڕەکـەیان دەگـوت بۆمـان دووبـارە بکـەرەوە، هەسـتم دەکـرد گۆڕانیان بەسەردا دێ، بەڵام کابرا هاتووە لێکۆڵینەوەم لەگـەڵ بکـات، خـۆ نالـێ ئەوە من مسـوڵمان بـووم، یـان هـاتووم مسـوڵمان بم، ئەگـەرنا، پێموایـە زۆریـان دەکەوتنە ژێر کاریگەریی. پێموایە زۆریشیان بیروبۆچوونیان زۆر دەگۆڕا.

سەبارەت بـە تـەوژمی ئیسـلامیی‌و ڕەوتـی ئیسـلامیی، مـن زۆریـش تەئکیـدم دەکردەوە کە ئێوە بەیەك چاو تەماشای هـەموو ئـەهلی ئیسـلام دەکـەن، مەچـن قیاسی هەموو مسوڵمانان لەدوو سێ هەڵسوکەوت بکەن، هەرکەسەو وەکـو خـۆی بیناسن، هەر ڕەوتو تەوژمێك وەکو خۆی بناسن.

+ ئەی لە بەرانبـەردا ئـەوان تـا چـەندێك تێڕوانینـی قوڵیـان هـەبوو؟ کە تۆ دەکەوتیتە گفتوگۆ لەگەڵیان سەبارەت بە مێژووی ئەورووپا، سەبارەت بەمێـژووی مسـوڵمانان، گفتوگۆکـە یـەك لایەنـە بـوو یـان ئـەوانیش بەشدارییان دەکرد؟

ـ ئـەوانیش بەشـدارییان دەکـرد، بـەڵام بـڕوام پـێ بکـە، هەسـتم دەکـرد لـە شتەکانی خۆشیان باش شارەزا نەبوون، من کـە پێناسـەی تـیرۆرم بـۆ دەکـردن، کەباسی فەندەمێنتالیزمم بۆ دەکـردن‌و وتم: هـی ئێوەیـە، یـەکێکیان وتـی: "مـن تائێسـتا وامزانیـوە زاراوەیـەکی عەرەبییـە"، وتم نـەوەڵڵا، تەرجەمـەی فەندەمێنتالیزمم کردو وتم هی خۆتانـە، هـیچ پەیوەندییـەکی بـەزمانی عـەرەبی‌و زمانـەکانی دیکـەی جیهـانی ئیسـلامییەوە نییـە، هـی ئێوەیـە وەرمـان گێـڕاوە، عەلمانییەت هیچ پەیوەندییـەکی بـە جیهـانی ئیسـلامییەوە نییـە، سـیکۆلاریزمەو وەرگێڕدراوە.

دەربارەی ئیسلامیش هەستم نەدەکرد شارەزاییان هەبێ، بەڵی هێندێکیان هەندێ شتیان بیستووە، بەڵام هەستم نەدەکرد شارەزاییان لە ئیسلام هەبێ.

+ ئێمە تەوەرەی تایبەتمان هەیە سەبارەت بە سزاو ئەشکەنجەکان، بەڵام ئایا لێکۆڵینەوەکان زەبروزەنگیان لەگەڵ بوو؟

ـ لە سەرەتاوە بەڵێ.. لە نۆ ڕۆژی یەکەم بەڵێ، لە قۆناغی دووەمیش، پێش چل ڕۆژەکە، یەك دوو ڕۆژ شتێك هەبوو کەمتر لەوەی نۆ ڕۆژەکە، ئەگەرنا، دوایی نەخێر، فشاری دەروونییان بەکار دەهێنا، هەڕەشەیان دەکرد، دوایی دەیانگوت: "دەتبەین بۆ گوانتانامۆ،ماڵو مناڵەکەت دێنین لێرە زیندانییان دەکەین، تۆ جارێکی دیکە چاوت بەدونیا ناکەوێتەوە، کۆمەڵی ئیسلامی نابینیتەوە"، ئەوەیان زۆر دووبارە دەکردەوە، دەیانگوت: "تۆ خۆت بەقوربانی شتێك دەکەیت کە تازە نەماوە، بۆ هەموو شتێکمان پێ نالێی؟ هەموو شتێکمان پێ بڵێ، تازە کۆمەڵی ئیسلامی نەماوە، بەتەما مەبە کۆمەڵی ئیسلامی ببینیتەوە". وتم ئەوەی هەبێ پێم وتوون، کۆمەڵی ئیسلامییش ئەگەر خوا بیەوێت دەیبینینەوەو گوانتانامۆ یان هەر شوێنێکی تر هەیە، چی خوا ویستی کردبێ، ئێمە پێی ڕازین. ئێوەش ناتوانن هیچ شتێك بکەن غەیری ئەوەی خوای گەورە بڕیاری دابێت، ئەوانەم دووبارە دەکردەوە، جار جار دەیانگوت: "وا پێدەچێت زۆر بڕوات بەخوا هەبێت، زۆری تێ ڕادەبینی"، گوتم: ئەرێ وەڵڵا زۆری تێ ڕادەبینم، چونکە خوا هەموو شتێکی بەدەستە، خۆ ئێوەش بەحساب خوا دەناسن، دەیانگوت: "بەڵێ، ئێمەش دەیناسین، بەڵام بەقەد تۆ ئاوا باسی ناکەین، پێمان وانییە تەداخول ئەوەندە بکات لە ژیانی مرۆڤدا، ئەو ئێستا چی پەیوەندی بەتۆوە هەیە؟". وتم: نا، زۆر زۆریش، چونکە من بەندەی ئەوم، خوای بە بەزەیی دەفەرموێت: من دۆستی ئیمانداران مو پشتیوانیانم. بەڵێ، من هاتووم بۆ ئێرە، بەڵام ئەمە ڕەنگە خێرێکی منی تێدا بێت، لەوانەیە من لە ڕووی

ئیمانییەوە گەشەی پێ بکەم، جار جار ئەو شتە ڕوحییانەشم باس دەکرد، دەیانگوت: "ئێمە بیستوومانە تۆ "کتێبی پیرۆزت" خوێندووەتەوە، (ئەوان "عەهدی قەدیمو عەهدی جەدید"ی پێ دەڵێن) چی تیا دەبینی؟ وتم: هێندێکی تێدا هەیە کە وەکو خوا فەرموویەتی، ماوەتەوە، بەڵام زۆریشی خورافاتو ئەفسانەیە، ئەو خورافاتو ئەفسانەیەش وای لە ئێوە کردووە ڕێگەی سیکۆلاریزم (لادینی) بگرنە بەر، چونکە دینی خورافی خەڵك لێی هەڵدەگەڕێتەوە، بەڵام هەرچۆن بێت، هێندێ شوێنەوارو بۆنی وەحی خواشی پێوە ماوە، من سوودم لە هێندێ شتی وەرگرتووە، کە لەقورئاندا بە پوختی باسکراوەو لەوێدا بەدرێژتر هەیە، بەڵام خورافاتی زۆری تێدایە، هەر قورئانیش تەرازووی هەموو مەسەلەکانە. جا مەبەستم ئەوەیە، ئەوان جار جار فشاری دەروونییان بەکار دەهێنا، لە قۆناغەکانی دوای لێکۆڵینەوەدا، هەڕەشەو گوڕەشەیان دەکرد.

هەندێ سووکایەتیی سووکەڵەشیان دەکرد، من لەسەر کورسی دانیشتبووم، کابرای لێکۆڵینەوەکەی دەکرد، دەیگوت: "دەبێ لەسەر زەوی دابنیشی"، باشە.. لەسەر زەوی دادەنیشتم، دووسەعاتو سێ سەعات، ئەوە خۆی لەسەر کورسییەکە دانیشتووەو دەیگوت تۆ دەبێ تەماشام بکەیت! باشە تەماشام دەکرد، بەینێك دەیگوت نابێ چاوت وەرگێڕیت، وتم باشە فەرموو، دوایی دەیگوت بۆ چاوت ناترووکێنی، واتە ئازایت؟ دەمگوت باشە تۆ چیت دەوێت؟ چاوت لێ بکەم، چاوت لێنەکەم، واتە هەندێ شتی منداڵانە، پاشان ڕۆژێك پێمگوت: ئەو شتانە لەگەڵ من مەکە، وتی: "بۆچی؟"، وتم: خۆ من پیاوم، منداڵ نیم، ئنجا ئەگەر لەسەر زەوی دامنێیتو سووکایەتیی بکەیت، ئەوا سووکایەتیی بەخۆت دەکەیت، وتم: من لێرە دیلم، دەسەڵاتم نییە، کەیفت لێبێ ڕێزم لێبگریت، ڕێز لەخۆت دەگریت، کەیفت لێبێ بێڕێزیم بەرامبەر بکەیت، ئەوە دیارە بێڕێزییەکە هی خۆتە.

ئیدی لەو جارەوە برێ هەڵوەستەی کردو وتی: "نا مەبەستمان بێڕێزیی نەبووە، بەڵام مەبەستمان ئەوەبووە ڕاستمان لەگەڵ بڵێی"، وتم من لەسەر کورسی یان لەسەر زەوی بم یەك قسەیە، لە قەبریشدا بم هەر یەك قسەیە، سەری خۆتان بەمنەوە مەیەشێنن، من لە ئەوەڵەوە پێمگوتوون، زۆرتان ئەشکەنجە داوم، نەتان بیستووە؟ لێکۆڵینەوەکانی پێشێتان نەخوێندووەتەوە؟! من گوتم هەر یەك قسەیە، زەوی‌و کورسی‌و ئەو شتانە کار لە قسەی من ناکەن.

+ دەزگای هەواڵگریی ئەمریکاو هەموو کەناڵەکانیان، چ سی ئای ئەی، چ هەواڵگریی سەربازی، چ ئەوانی تریان کە سەر بە ئەنجومەنی پیران‌و ئەوانەن، ئەزموونێکی شکستخواردوویان هەبوو سەبارەت بە جەنگی عیراق، ئێستا ڕۆژانە دانی پێدا ئەنێن، کە لەسەر زانیاریی هەڵبەستراوو هەڵە زۆر کاریان کردووەو عیراقیان داگیرکردووە، لیژنەشیان دروست کردووە بۆ پێداچوونەوەو دیاریکردنی کەموکوڕییەکانی ئەو دەزگا هەواڵگرییانە. بەڵام لەسەر ئاستی ئەو لێکۆڵینەوانەی لەگەڵ تۆ دەکران، چۆن ئەو ئەزموونە هەڵدەسنگێنی؟ بەواتایەکی تر، تا چەندێك ئەوان وردبین بوون لە گواستنەوەی زانیارییەکان‌و تۆمەتەکاندا؟

ـ ئەوان کە هەموو جارێ پرسیارەکانیان لە من دەکرد، وا پێدەچوو لە ئەمریکاوە بەچاپکراوی بۆیان دەهات، واتە بەئینگلیزی‌و بە چاپکراوی لە بەردەمیاندا بوو، لەوێوە پرسیارەکانیان بۆ دیاری دەکران، جاری وا هەبوو هەندێکیان دەسەڵاتی ئەوەیان نەبوو لەدەرەوەی چوارچێوەی ئەو پرسیارە دیاریکراوانە پرسیاری دیکە بکەن، هەبوو پرسیارەکانی تەواو دەبوو دەیگوت: "ئەوە من پرسیارم تەواو بووە، ئەگەر تۆ قسەیەکت هەیە"، دەمگوت نا، من قسەم نییەو لەسەر قسەی ئێوە هاتووم، جاری واش هەبوو جیا لەو پرسیارانە، بەدەر لەو پرسیارانە، پرسیاری دیکەشیان دەکرد، بەڵام هەستم دەکرد هەموو

شتێکیان دەنووسی، هەستم دەکرد ئەگەر لە شتێك باش حاڵی نەبووبان، لە وەرگێڕانەکەی، پێیان دووبارە دەکردەوە، هەستم دەکرد کە دەیانویست وردبن، بەڵام بەڕاستی لەقەدەر ئەوەی باسی ئەمریکا دەکرێو باسی موخابەراتیو ئەو هەموو ملیاران دۆلارەی بۆی خەرج دەکرێو ئەوانە، هەستم دەکرد زانیارییان دەربارەی زۆر شت زۆر کەمە، بۆ وێنە" لەوێ ئەو هاوزیندانیانەی لەگەڵمدا بوون، تەحقیقاتیان زۆر لەگەڵدا کردن، دەربارەی چەکی کۆکوژو بایۆلۆژیو ئەوانە، هیچیان دەست نەکەوت، دەی هەموو قەناعەتیشیان وابوو کە بەعس هەیەتی، لەسەر بناغەی ئەوەیش شەڕیان لەگەڵ ڕژێم کرد. جا مانای وایە ئەو دەزگا موخابەراتییە زەبەلاحەی ئەمریکا هەڵخەڵەتێنراوە، ئەوانەی زانیارییان پێداون، دیارە زانیارییەکانیان بێئەساس بوون، چونکە هیچیان دەست نەکەوت لەوێ، من لەوێ ئەوانەم دەبینی، دەیانگوت لێکۆڵینەوەیان لەگەڵ کردووین، هیچیان دەستگیر نەبووە، هەندێکیان زۆر ناڕەحەت کردبوونو ئەشکەنجەیان دابوون، لە سەرانی بەعس، ئەوانەیان کە هەستیان کردبێ زانیارییان لایە، بەڵام هیچیان هەر دەست نەکەوت، بۆ خۆشیان دوایی ڕایانگەیاندبوو، کە هێندێ لەهاوزیندانییەکان بۆمنیان باس دەکرد، دەیانگوت: "پێیان گوتووین ئێستا بۆمان دەرکەوتووە فیعلەن کە کاتی خۆی ڕژێم وتوویەتی هیچمان لانییە، ئێستا بۆمان دەرکەوتووە کەڕاست دەکات". جا گوتم: ئەوەیە کە پاش باران کە پەنەکە، بۆیان دەرکەوتووە کەڕاست دەکات، ئەگەر ڕژێم ڕاستی کردبێ، مانای وایە موخابەراتی ئەمریکی درۆی کردووە، بەهەڵەدا چووە.

+ لەو ژوورەی یەکەمجار تەحقیقیان لەگەڵ کردیت، کەچاویان کردیتەوە، لە دەوروبەرت چیت بینی؟

- من هەر خەڵکی سەربازییم نە بینی لەوێ، تەنها خەڵکی مەدەنیم دەبینی، دیارە موخابەراتو ئەمنو ئەوانەبوون، ئەمریکی بوونو وەرگێڕی عەرەبییان

لەگەڵدا بوون، یان هەندێکیان ئەمریکی بوونو عەرەبییان دەزانی، من هەر ئەوانم بینی.

+ ژووری تەحقیق چی تێدابوو؟ مێزی تێدابوو؟

ــ لێی نەبوو، دوایی مێزیان هێنا، کورسییەکیان هێنا، من بەتەنیا لێکۆڵینەوەیان لەگەڵدا کردم.

+ سەرەتا مێزو کورسی لێ نەبوو؟

ـ نا، هێندێ جار مێزو کورسی نەبوون، هێندی جار هەر لەو شوێنەی منیان لێ ئەزیەت دەدا، هەر دەبوو لەوێ دابنیشیو پرسیاری خۆیان دەکرد، ئەو دەڕۆشت، دوایی ئەشکەنجە دووبارە دەبوویەوە.

+ قەت بووە لە کاتی تەحقیقدا وتارەکانت یا کتێبێکت بە بەڵگە لەسەر بهێننەوە؟

ـ نەخێر، بەس جارێك گوتیان: "تۆ قسەت بە ئەمریکا گوتووە لە وتاردا"، گوتم بەڵێ، گوتم باسی جۆرج بوش–م کردووە، شوبهاندوومە بەفیرعەون، وتم ئەوەم گوتووەو ئێستاش دەیڵێم، چونکە جۆرج بوش نەیگوتووە هەرکەس لەگەڵمان نەبێت دژمانە؟! ئینجا ئەوە واتای بناغەی ئیرهابو تیرۆرو تۆقاندنو خۆفەرزکردنو خەڵك داپڵۆسینە، تۆ ئەوەی لەگەڵت نەبێ دژت بێت، مانای وایە هەرچی لەگەڵت نەبێ ئیعلانی شەڕت لەدژی کردووە، بەواتایەکی تر، ئەوەی ئەمریکی نەبێو سەر بە ئەمریکا نەبێو تەسلیمی ئیرادەی ئەمریکا نەبێت، ئێوە بەدوژمنی دەزانن، ئێ مەعنای وایە دونیا دەبێتە دووبەرە، ئەمریکاو هەموو دوونیا، ئەوەی تەسلیمی ئەمریکا نابێ، ئەمریکاو ئەوانەی کە تەسلیمی بوونو ئەوەی کە تەسلیمی ئەمریکا نابێ، وتم جا فیرعەونیش کاتی خۆی وای دەگوت: (مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ) (غافر: ٢٩). واتە: من تەنیا بۆچوونی خۆمتان پێدەڵێم، ئەوەش کە من دەیڵێم هەمووی ڕاستە، وتم

هەرکەسێك حەقی لەسەر خۆ تاپۆ کردو حەقی بۆ خۆی پاوان کرد، ئەوە بەرامبەرەکەی ڕەفز دەکات.

ئینجا وتی: "جا خۆ ئەوە مەشهوورە کە ئیسلام وادەکات"، وتم: ئەوە ئەسڵو ئەساسی نییە، ئیسلامیی دەڵێن (وإنّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَى هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) (سبأ: ٢٤)، واتە: ئێمە یان ئێوە لەسەر هیدایەت یان لەسەر گومڕایین لەمەسەلە فیکریو ڕەئییەکاندا، وتم: ئیسلام دەڵێ ئەوەی کە خوا فەرموویەتی، ئەوە حەقی موتڵەقە، بەڵام هیچ مسوڵمانێ ناڵێ بۆچوونی منو ڕەئی منو فیکرەی من حەقی موتڵەقی تێدایە، مانای وایە تۆش ڕەنگە بیپێکی، ڕەنگە من بیپێکم، وەرە با لێی بکۆڵینەوە (قُلْ هَاتُواْ بُرْهَانَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ) (النمل: ٦٤). واتە: بڵێ بەڵگەتان بێنن ئەگەر ڕاست دەکەن. (تَعَالَوْاْ إِلَى كَلَمَةٍ سَوَاء بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ) (آل عمران: ٦٤). واتە: وەرن بۆ شتێ کە تێیدا هاوبەشین.

+ ئایا دەقی قسەکانیان دەزانی؟ ئایا لەبەریان بوو یان لایان بوو؟

- مەفهومەکەیان گوت، گوتیان تۆ باسی ئەوەت کردووە کە تۆ ئەمریکا بەداگیرکەر دەزانی، وتارت داوە کەپێمان ناخۆشە ئەمریکا عێراق داگیر بکات. وتم من پێم ناخۆشە ئەمریکا عێراق داگیر بکات، نەك لەبەر ئەوەی ڕژێم نەڕووخێ، ڕژێم بابڕووخێو بەنیعمەتی خوایی دەزانین کە ئەو ڕژێمەمان لەکۆڵ بۆتەوە، بەڵام پێم ناخۆش بووە ئەمریکا داگیری بکات، چونکە ئێرە وڵاتی مسوڵمانانە، دەبوایە بۆ خۆمان کێشەی خۆمان چارە بکەین، دەبوایە ئەمریکا یارمەتیمان بدات، نەك بێت عیراق داگیر بکات، خۆشی بەداگیرکەر ناوزەدکات، دەبوو هاوکاریمان بکات ئەو ڕژێمە بڕووخێنین، پاشانیش لێمان گەڕێ بەئیرادەی خۆمان گۆڕانکاریی سیاسییو ئەوە بکەین، بەڵام ئێستا کە ئەمریکا هاتووە، خۆ ئەوە هاتووەو واقیعێکە، ئایا ڕێگەمان لێدەگرن ناوتان لێ بنێین داگیرکەر، وەکو خۆتان ناوتان لەخۆتان ناوە؟! یەك دووجار ئەو شتانەیان گوت، دوایی باسی

ئەو شتانەیان نەکردەوە، بەڵام من بۆ خۆم پێم دەگوتن بچن من کتێبم هەیە، ئەو سیخوڕو جاسوسە کوردانەی ئەو ڕاپۆرتانەیان داونێ، بچن کتێبەکانی منیان لێ بپرسن، لەکتێبی (چەند مەسەلەیەکی باوی سەردەم)دا، داخۆ من چۆن باسی تیرۆرم کردووە، چۆن باسی عەلمانییەتو باسی دیموکراسییەتم کردووە، هەڵم سەنگاندوون، چۆن باسی عەولەمەم کردووە، خێری هەیەو شەڕی هەیە، چۆن باسی مافی مرۆڤم کردووە، بچن شتەکانی من بخوێننەوە، ئەوەی ئێستا دەیڵێم، لە کتێبەکانیشمدا هەروام گوتووە، وتیشیان کە پەیدای دەکەینو دەیخوێنینەوە، ئیتر نازانم خوێندوویانەتەوەو خەڵك بۆی وەرگێڕاون، یان نا!

+ ئایا یەك کەس تەحقیقی لەگەڵ دەکردی، یان زیاتر بوونو بەرپرسێکیان هەبوو؟

- جاری وا هەبوو سێ چوارێك دادەنیشتن، هەریەکەی وا پێدەچێت (توزیع الأدوار)یان کردبێ، بەس ئەوەی ئێستاش بەبیرم دەکەوێتەوەو پێکەنینم پێی دێت" ڕۆژێك موحەقیقێکی ئەمریکی، کە یەکێکی ڕەشپێست بوو شکڵێکی زۆر درێویشی هەبوو، لاشەیەکی ناڕێکی هەبوو، بەڵام دیوە مەعنەویو ئەخلاقییەکەی لە لاشە زاهیرییەکەی ناڕێکتر بوو، زۆر شێوازێکی ڕەقو ناڕێكو ناشیرینی هەبوو، ئەوە وتی: "من قسەت بۆ دەکەم، تا خۆم لێنەبمەوە، یەك قسە نەکەیت"، وتم باش، نزیکەی (١٠ ـ ١٥) دەقیقە بە ئینگلیزی قسەی کرد، من پێشم وت کە لە ئینگلیزی تێناگەم، وتم کەلیمە کەلیمە دەزانم، بەس تۆ کە ئاوا تێکەڵی دەکەیت، من تێی ناگەم. وتیان: "نا، تۆ ئینگلیزی دەزانی". گوتم ئەمن پێتان دەڵێم نایزانم، بەخۆڕایی دەمی خۆشتان هیلاك دەکەن، نزیکەی (١٥ ـ ٢٠) دەقیقە قسەی کرد، چوار موحەقیقی دیکەش دانیشتبوون، جا وەرگێڕەکە وتی: "جا دەڵێی چی؟". وتم هیچی لێ حاڵی نابم، وتم: نەمگوت ماندووبوونەکەت بەخۆڕاییە؟! وتی: "چۆن حاڵی نابیت؟"، وتم: هیچ حاڵی نەبووم، ئەگەر وەری

دەگێڕیت حاڵی دەبم، وتی: "ئەو هەمووە چۆن تەرجەمە دەکرێتەوە"، منیش وتم: بەخۆڕایی خۆی ماندوو کرد. زۆرم پێ سەیربوو، دوایی وام هەست دەکرد کە ئەوە فشاری دەروونی بێت. ئەو دەیگوت: "کە قسە دەکەم، دەبێ بەس تەماشای دەمی من بکەیت، کە موتەرجیمەکەش تەرجەمەی دەکات، نابێ تەماشای دەمی موتەرجیمەکەش بکەیت!"، وتم باشە، کە وەری دەگێڕێت، خۆ دەبێ تەماشای دەمی بکەم تا بزانم چی دەڵێ، دەیگوت: "نا، هەر تەماشای من بکەو تۆ هەر گوێ مەدە بەهیچ"، وا پێدەچێت ئەوەش وەکو ئوسلوبی موخابەراتی بێ، ڕەنگە لەو کاتەدا تۆ ڕەنگت گۆڕانی بەسەردا بێت یاخود چاوت گۆڕانی بەسەردا بێو ئەوانە، وام هەست دەکرد کە هەڵسەنگاندنێکی دەروونی خۆیان بوو.

+ ئایا بە وشەی داگیرکەر حەساسیەتیان نەبوو؟

- با، خۆ پێیان ناخۆش بوو، من وتم ئەوە قەناعەتمە، ئەی بۆ خۆشتان وا ناڵێن؟ ناڵێن ئێمە داگیرکەرین، لە نەتەوە یەکگرتووەکان ناوتان لەخۆتان ناوە داگیرکەر، ئایا داواتان لە نەتەوە یەکگرتووەکان نەکردووە کە بەپێی یاسای داگیرکەر ڕەفتارتان لەگەڵ بکەن؟ وتیان: "با"، ئێ وتم هەروەکو خۆتان دەڵێن، هەروا دەڵێم، وەکو واقیعەکە، منیش هەروا دەڵێم.

ئەوان گوتیان: "تۆ هەڵوێستت چییە؟ پێتوایە ئێمە چ بکەین چاکە؟"، وتیان: "ئایندەی ئێمە چۆن دەبینی؟"، وتم: تا بەو عەقڵیەتەوە بن، من ئایندەی ئێوە بە تاریکی دەبینم، وتیان: "بۆ؟"، وتم: من پێموایە ئێوە لە کێشەی ئەفغانستان ڕزگارتان نەبووە، ئێرەتان هێناوەتە سەری، هەست دەکەم ئێوە زیاتر بەعەسکەری بیردەکەنەوە، هەست دەکەم ئینگلیزەکان زۆر لەئێوە عاقڵترن، ئەوان سیاسییانە بیر دەکەنەوە، ئێوە بە عەزەلات بیردەکەنەوە، مرۆڤ نابێ بەعەزەلات بیر بکاتەوە، جا ئێوە تەکالیفی زۆر دەخەنە سەرشانی خۆتان.

وتم: ئەو کەسەی کە بەتەمای کوێخایی دونیا بێت، دەبێ هەموو دونیا لەکۆڵ بنێ، خەرجیی هەموو دونیا بکێشێ. وتم: ئەوە پشتی لە ژێریدا دەشکێ. جار جاریش زۆرم پێ سەیر دەبوو، ئەوان وەکو خەڵکی سیاسیی لای ئێمە نین، جارێك یەکێکیان وتی: "وەڵڵا ڕاست دەکەیت، پشتمان لەژێریدا شکاوە، بەحەقیقەت ڕاست دەکەیت، پشتمان لەژێریدا شکاوە!!".

ئاوا جار جار دانیشیان پێدا دەهێنا، یان کە هەندێك شتی ئیسلامم باس دەکرد، هەیانبوو دەیگوت: "وەڵڵاهی ڕاست دەکەیت.. تۆ پیاوێکی ڕاستگۆیت، لایەنگیری دەکەم، لە هەرچی گوتووتە". ئاوا زۆرجار ئەو وشانەیان دەگوت.

+ ئەوان لە چ شتێکی تۆ زۆر بێزار بوون؟ چ شتێکی تۆ زۆر بێتاقەتی دەکردن؟

ـ لەوە کە دەیانگوت ئەو شتانەی لێت دەپرسین، هەر ئەوە دووبارە دەکەیتەوە. وتم جا هەق گۆڕانی تێدا نییە، دوو + دوو دەکاتە چوار، ئەمڕۆ دەکاتە چوار، بەیانی دەکاتە چوار، سەدساڵی تریش هەر دەکاتە چوار، ئەوە ناگۆڕێ، من خۆ قسەی حەلەق‌و پەلەقم بۆ نەکردوون، من باسی واقیعێکم بۆ کردوون، واقیعەکە چۆن بووە، ئاوام بۆ باس کردوون، ناگۆڕێ. دەیانگوت: "ئاخر دەشتێکی کەمان بۆ باس کە، هەر خۆت لەخۆتەوە شتێك باس بکە"، وتم: لەخۆمەوە چ باس بکەم، ئەگەر شتێکی دی سیاسییتان دەوێ، وەرە موناقەشەی بکەین. دەیانگوت: "دەربارەی زانیاریی، چی شتێکی گرنگ تۆ لات بێت، بۆمان باس بکە". وتم هیچی گرنگ لای من نییە، بۆ خۆتان دەزانن.

+ ئایا زانیارییەکانیان لەسەر کوردستان‌و کۆمەڵ‌و سەرکردایەتی کۆمەڵی ئیسلامیی ورد بوو؟

ـ وام هەست نەدەکرد و ئنجا ئەوان زیاتر هەر دەیانپرسی، دەیانپرسی کە "مەکتەبی سیاسی چەند نەفەر بوون؟ سەرکردایەتیتان چەند کەسبوون؟

مەڵبەندتان لەکوێ هەیە؟ بارەگاکانتان لـەکوێن؟" جـار جـار دەربـارەی پـارتیو یەکێتیش پرسیاریان دەکرد، دەربارەی حزبەکانی تـر پرسـیاریان دەکـرد. بـەڵام من دەمگوت: لە خۆیان بپرسن. ئەگەر هێندێ شتی ئاشکرا هەبوایە باسم دەکرد، بەس بۆ ئەوی دی، دەمگوت بڕۆن ئەو زانیارییانە لەخۆیان بپرسن باشترە.

+ قەت بووە ڕووداوێکی ڕاستەقینە لەسەر تۆ ببێتە ماڵ؟

ـ نەخێر.. هیچ.

+ لێکۆڵـەرەوەکان بـە شـێوەیەکی گشـتی لەگـەڵت چـۆن بـوون؟ یـان ئەمریکیو بەریتانییەکان لە مامەڵەیاندا جیاوازییان هەبوو؟

ـ ئەمریکییەکان بەزۆری توندبوون، بەریتانییەکان ئاسانتر بوون، لەسەرەتاش تونـدبوون، دوایـی هەڵسـوکەوتیان ئاسـان بـوو، هەشـبوو لەسەرەتاشـەوە هـەر ئاسانکاربوو، یان هاوسۆز بوو. من یەکەمجار کە گرتیانم، ئەوان دوو بەش بـوون، هەسـتم کـرد لـە نێـوان خۆیانـدا بوونـە دووبـەش، مشـتومڕیان بـوو، هەنـدێکیان دەیانگوت: "وانییـە، ئـەو شـتانەی لەسـەری هـاتوون، ڕاسـت نـین"، ئـەوەی تـر دەیگوت: "نەخێر وایە، دەبێ ئەزیەتی بدەین، بۆ ئەوەی ئیعتراف بکات".

یەکێکیان بە ئەبوعومەر خۆی بەمن ناساند، عەرەبی دەزانیو ئـەمریکی بـوو، عەرەبییەکی باشی دەزانی، وتی: "کاکە، من بە ڕاشکاوی پێت دەڵـێم، ئێمـە دوو بەشین"، وتی: "من دەزانم بێتاوانیـتو ئـەو شـتانەی لەسـەرت وتـراون، درۆن"، ئـەوە هـەر لـەڕۆژانی سـەرەتا، بـەڵام ئەوانـەی دیکـە ئـەو قەناعەتـەیان نـەبوو، ڕۆژێکیش لە گەرمەی ئەزیەتدانو شتدا ئەوە هات، وتی: "ئـەو ئەزیەتـدانو شـتە ڕاگرن"، تووڕە بوو وتی: "بابە من پێم نەگوتن؟" ئیتر دوایی لەنێو خۆیاندا بووە مشتومڕو ئەوانە، دوایی وتیان کاکە دەی بۆی دووبارە بکەنەوە، ئـەو هـات وتـی: "کاکە بەقسەی من ناکەن، من دەزانم ئەوەی لەسەر تۆ گـوتراوە، درۆیـە، دوایـی خۆیـان دەگەنـە نەتیجـە". ئـاوا هەسـتم دەکـرد، جـا ئایـا ئـەوەش ئوسـلوبێکی

موخابەراتی بوو، ئایا بەڕاستی هاوسۆز بوو؟ بەس هەستم دەکرد جار جار لەنێو خۆیاندا لێیان دەبووە کێشە، بەڵام دوایی یەك ڕەوتی وەگرت، لەسەرەتاوە ئاوابوو، بەڵام دوایی یەك ڕەوتی وەرگرت.

+ واتە تیایاندا هەبوو لەگەڵت هاوسۆزو هاوڕا بێت؟

ـ هەندێ جار هەندێکیان کە ڕاستییەکانو واقیعم بۆ باس دەکردن، زۆر لەگەڵم موتەفاعیل دەبوون، جارێك یەکێکیان وتی: "هەرچی گوتووتە هەمووی بەڕاست دەزانم، زۆر داوای لێبوردنیشم هەیە، بەڕاستی ئەوانەی تۆیان گرتووە، زۆرهەڵەیان کردووە، بەو ئوسلوبەی لەگەل تۆ مامەڵەیان کردووە، زۆر هەڵە بوون"، باسی کردو وتی: "ئەزیەتیان دایت؟"، وتم: بەڵێ، ئاوا بووەو ئاوا بووە، وتی: "من زۆر نیگەرانمو داوای لێبوردنیشم هەیە، بەس من فەرمانبەرێکمو هیچم بەدەست نییە، ئەگەرنا بەدەستم بێت، ئێستا رزگار دەکرێیت". بەڵێ، جاری وا هەبوو وایان دەگوت.

+ مامۆستا، تەوراتو ئینجیلەکان خۆت داوات دەکردن یان بۆیان هێنایت؟

ـ نا، ڕەفیقێکی زیندانیم لەوێ لای بوو، دکتۆر سەتتام ئەلگەعود بوو، ئەو بەعسیش نەبوو، هەر پیاوێکی دەوڵەمەند بوو بەتۆمەتی ئەوەی هاوکاری موقاوەمەی کردووە، جا ئەو تەوراتو ئینجیلی لابوو، دوو هەزار لاپەڕە بوو، ئینجا "التفسير التطبيقي للعهد الجديد" لەلای تاریق عەزیز بوو، ئەویشم وەرگرت، هەردووکیان نزیکەی سێ هەزار لاپەڕە بوون، خوێندمەوە لە زیندان، جا ئەوان خۆشییەکەیان لەوەدا بوو دەیانگوت: "تا ئێستا تەوراتو ئینجیلمان نەخوێندووەتەوە". جا وتم لە شتەکانی کەش هەروان، وتم: بڕواتان بێت لەو شتانەی دیکەش هەروان، من لەو سەری دێمەوە.

+ مامۆستا، بە چ ناوێك بانگیان دەکردی؟ چۆن بانگیان دەکردی؟

- دەیانگوت: "مستەر باپیر، یان وەن سێڤنتین (١١٧)".

+ یەعنی چی؟

- واتا ژمارەکەم سەدو حەڤدە بوو، خەڵك هەر بە ژمارەی خۆی بانگی دەکەن، بەس ئەگەر جار جار ویستبایان مولاتەفەم بکەن، دەیانگوت: مستەر یان مستەر عەلی، شێخ عەلی، بەزۆری هەروایان پێدەگوتم، زۆر جار هەر ناویشیان نەدەهێنام، نە ژمارەو نە ناو، ئەوە لەسەرەتاوە، چونکە ئەوە دەلالەت لە جۆرێك لە مولاتەفەو موجامەلە دەکات، ئەوانەیان هەر نەبوو.

+ لە کاتی لێکۆڵینەوەدا، لێکۆڵەرەوەکان هیچ شتێکیان پێ نەگوتی؟ ئەو چالاکییە مەدەنییانەی لێرە کۆمەڵی ئیسلامیی دەیکردن، خۆپیشاندان و ناڕەزاییەکان و..؟

- هیچیان پێ نەگوتم، نەخێر، بەس لە میانەی هێندێ قسەیان، هەستم دەکرد کە هەندێ شت هەن، بۆ نموونە" دەیانگوت: "بۆمان دەرکەوتووە تۆ پیاوێکی گرنگیت"، یان جارێك یەکێکیان وتی: "ئەوە خەڵك بۆ خۆشی دەوێیت؟ ڕێزت لێدەگرن؟"، وتم: جا ئەوە دەبێ لە خەڵك بپرسن، "بۆ ڕێزی لێدەگرن؟ بۆ خۆشتان دەوێ؟". وتم بڵێم چی؟ دەمزانی کە شتێك هەیە، بەڵام ئەوان هیچیان نەوت، بەڵام لە میانەی قساندا بۆم دەردەکەوت کە جموجوڵێك، شتێك هەیە، ئەو قسانە لەوەوە دێت.

تەوەرەی پێنجەم:
ئەشکەنجەدان

٢٠٠٥/٧/٣
ستۆدیۆی کەناڵی سلێمانیی تەلەفزیۆنی کۆمەڵ

+ مامۆستا، لە سەرەتای ئەم زنجیرە گفتوگۆیەدا باست لەوە کرد کە لەسەرەتای زیندانییکردنتەوە، چەند ڕۆژێك بە چڕی ئەشکەنجە دراویت، دەکرێ ئەو زانیارییانەمان بەدرێژی پێ ڕابگەیەنیت؟

- بسم الله الرحمن الرحیم.. ئەشکەنجە دوو جۆری هەیە، ئەشکەنجەی مەعنەوی هەیەو ئەشکەنجەی جەستەیی هەیە، لەڕاستیدا ئەشکەنجە مەعنەوییەکە زەحمەتترە بەلای منەوە، ڕەنگە بەلای هەموو کەسێکیشەوە هەروابێت، وەك لە ئەشکەنجەی جەستەیی، ئەشکەنجەی مەعنەوی یەکەم لەو کاتەوە دەستی پێکرد کە لەڕێی دوکان کەوتینە بۆسەکەیانەوەو کەلەپچەیان کردین‌و چاویان بەستین، شێوەی دەستبەستنەکەمان زەحمەت بوو، ئەو شتەی کە دەستیان پێ بەستین، ئێستاش شوێنەکەی لەدەستم ماوە، بەدەستمدا چووبووە خوارو برینداری کردبوو، ئەوە زۆر ناڕەحەت بوو، تا چەند ڕۆژێکیش ئینسان شان‌و قۆڵی هەر ژانی دەکرد، چەند سەعاتێك بەو شێوە ماینەوە تا نیوەی شەو.

دوای ئەوەی کە لەموصڵ دایانبەزاندین‌و دوایی بە فڕۆکەیەکی تر بردینیان بۆ بەغدا، لەسەرەتاوە ئەشکەنجە نەبوو تا لەگەڵمان دانیشتن، شەوو ڕۆژێك، دوایی ئەوە بوو کە منیان جیاکردەوە لە برایان، وردە وردە ئەزیەتدانیان دەستی پێکرد، لەڕاستیدا ئەگەر بڵێم ئەوان هەموو شێوازەکانی ئەشکەنجەدانیان لەگەڵ مندا بەکار هێناوە، وانییە، بەڵکو دەیانتوانی من زۆر زیاتر ئەزیەت بدەن، وەکو لەخەڵکی ترم بیستووە کە بە شێوازی دیکە ئەشکەنجە دراون، بەڵام ئەوەی کە لەگەڵ مندا بەکاریان دەهێنا، زیاتر دوو سێ شتبوون: یەکەم" بێخەوی، بێخەویان دەکردم. دووەم" ماندووکردن، دەبوایە ڕۆژی چەند سەعات بە پێوە بووەستیت، یان لەسەر ئەژنۆ بووەستیت، بوتڵێکیش لەسەر سەرت بێت، یا جلیکانەیەك لەسەر سەرت بێت، یان شتێکی قورس، ئینجا کە زۆر ماندوو دەبوویت بەپێوە، دەیانگوت لەسەر ئەژنۆو لەسەر کۆنکرێتیش.

لەسەرەتاوە بەوشێوەیە بوو، واتە ماندووکردنو بێخەوکردنو ئەوانە، من هەریەك قسە بووم، وتیان: "تۆ دیارە ئەو شتانەی لێت دەپرسین چاك بۆمان باس ناکەیت، زیاتر ئەزیەتت دەدەین". وتم یەك شتە، زیاتر بێت یان کەمتر بێت درۆ ناکەم، چیش ڕاستە هەر ئەوەم پێدەگوتن، ئەوەبوو دوایی شتێکی دیکەیان لێ زیاد کردم، بلاجیکتۆریان دادەنا، دوای ئەوەی کە من چەند سەعات ڕاوەستاوم، یان لەسەر ئەژنۆ چەند سەعات ڕادەوەستیتو ئەو شتە لەسەر سەرت بێت، دەستت شل دەبوون، پشتت شل دەبوو خەوت دەهات، یان بێ خەویت، ئینجا تینووت دەبوو، ئاویشیان نەدەدایتێ، یان ئەگەر دابیشیان ئاوی گەرمیان دەدایتێ، ئیدی مانگی تەممووزیش بوو زۆر گەرما بوو، دوای ئەوە بلاجیکتۆریشیان دادەنا، هەموو جارێ دوو بلاجیکتۆر، سێ بلاجیکتۆری زۆر بەهێزو گەرم، وەکو عەلادین، ئیتر ئارەق بەهەموو بەدەنتدا دەهاتە خوار، بەتایبەتیش شەوێك لەنوێژی شێوانەوە تاوەکو بانگی بەیانی هەروا لەگەڵم خەریکبوون، بەئاسن لەو ئەژنۆیانەیان دەدام، لەو ئانیشکانەیان دەدام، ئینجا لەشێوەیەك دەبوونەوە، شێوەیەکی دیکەیان بەکار دەهێنا، ئەو بلاجیکتۆرانەیان دادەنا زۆر گەرم بوو، بۆم وەسف ناکرێ، زۆر دوعام دەکرد: خوای تەعالا یان ڕوحم بکێشی، یان لەهۆش خۆم بچم. کە من لە ژیانمدا لەهۆش خۆم نەچووم، لەوێش هەر لەهۆش خۆم نەچووم، زۆر دوعام دەکرد کە تۆزێك لەهۆش خۆم بچمو ئاگام لەو ئەزیەتو شتە نەمێنێ، ئەوەشم هەر بۆ نەبوو، دیارە من لەکاتی ئەزیەتدانەکەشدا هەوڵم دەدا هەر دوعا بکەمو قورئانم دەخوێند، نزیکەی شەش جوزم قورئانم خوێند لە سەرەتاوە، لەگەڵ ئەو ئەشکەنجەو شتانەدا.

هەروەها دوو گونیەیان بەسەرمدا کردبوو، یەکێکیان نایلۆن بوو بە زەحمەت هەناسەت بۆ دەدراو تەنگەنەفەس دەبوویت، تینووم دەبوو دەمگوت: کاکە تۆزێ ئاوم بدەنێ، ئاویش نەبوو، دەکەوتیتو بە ڕیش هەڵیان دەستاندیتەوە، بە گوێت، یان جاری وا هەبوو مرۆڤ لە پەلو پۆ دەبوو، بە ڕیش هەڵیان

دەساندیتەوە، کە دەستیان دەدایە ڕیشت ئازارت زۆر دەبوو، بە ناچاری تۆزێك تینت دەدایە خۆتو هەڵدەسایتەوەو دەکەوتیتەوە، یان پێلاقەیان پێدەدایت، یان شتێکیان لەسەر سنگت دادەنا، یا کارتۆنێکیان بەسەرتدا بەردەدایەوە، کە تینووت دەبوو، دەیگوت دەبێ دەمت بکەیتەوە، بتڵەکەی لەسەرەوە ڕادەگرتو بەئەنقەست بەچاوتیدا دەکرد، بەلوتیدا دەکردیت، نەدەچووە ناو دەمت.

هەموو ئەوشتانە ناخۆش بوون، پوختەی ئەزیەتو ناڕەحەتییەکان: گەرما، ئەوە جگە لەوەی گۆرانییەکیان بە دەنگێکی زۆر بەرز لێدەدا، تەپڵو مۆسیقا، ئەو شەوەی کە گوتم زۆر ناڕەحەت بوو، ئافرەتێکیان هێنابوو سووڕی دەدا، دەیانگوت دەبێ تەماشای بکەیت، ئینجا قسەیان دەکردو جار جار جنێویان بەکوردی پێدەدام، ئەوان ئەمریکیبوون، بەڵام واپێدەچوو سیخوڕێکی کورد فێری دەکردن، وام هەست دەکرد، بەس خۆ من هیچم نەدەبینیو چاوم بەسترابوو.

ئاکامی ئەو هەموو شتانە، نزیکەی ئەو نۆ ڕۆژە، دوایی کە بردیانمو لەوێ گواستمیانەوە، من ئیشتیهام گیرابوو خواردنم بۆ نەدەخورا، ئاویشم بۆ نەدەخورایەوە، وەکو ئێستا زانیبام، ئاوی گەرمیش بووایە هەر دەمخواردەوە، بەڵام دوایی بۆم دەرکەوت کە ئەوە شتێکی خراپبوو کە ئاوم نەدەخواردەوە، ئەو هاوڕێیانەی دیکەم جار جار بینیمن، وتیان مامۆستا تۆ هیچ نەخۆیت دەمریت، ڕۆژێك مامۆستا دارا شتێکی پێبوو، کیسەیەك کەمیوەی موعەللەبات بوو وتی: "شتێکی لێ بخۆ"، وتم وەڵڵا هیچم بۆ ناخورێ، مەعیدەم گیراوە، ئەوان نەیاندەزانی، منیش وتم تۆزێ ئەزیەتو شتی وایان داوم، ئەوان دیاربوو (سوپاس بۆ خوا) حاڵیان باشبوو. نوێژەکانم بەدانیشتنەوە دەکرد، ئاویش نەبوو تەیەمومم دەکرد، وەختەکەم نەدەزانیو بەمەزەندە کاتی نوێژەکانم دیاری دەکرد.

لەئاکامدا من لەوێ لابرام ،کە ئەزیەتدانە نەفسییەکە بۆ من زۆر قورستر بوو بەڕاستی لەلایەنە جەستەییەکەی، کە هیچ نەبوو، ماندوو دەبووم، بەڵام پێم هیچ نەبوو، کە قسەیەکیان پێدەگوتم، یان زللەیەك یان شەقێکیان دەوەشاند، ئەوەم

زۆر لەسەر دڵ قورس بوو، یان پێیان دەگوتم: "تۆ درۆزنیت"، بەعەرەبی یان بە ئینگلیزی دەیانگوت: "تۆ درۆ دەکەیت".

ئەوە زۆر لەسەر دڵم قورس بوو، تا پێم گوتن لێرە نەبێ لەژیانمدا پێم نەوتراوە درۆ دەکەیت، کەس پێی نەگوتووم، تەنها ئەمریکییەکان پێیان گوتووم درۆ دەکەیت، کە بردیانم بۆ ئەو قاعەیە (دوای نۆ ڕۆژ)، دیاربوو بەدەنم ڕەش‌و شین ببووەوەو چەرمی لووتم هاتبووە ئێرە (ناوچەوان)و ئێرەم (سەر لووتم) ئاوا بریندار بوو، ناڕەحەت بوو، بەهەرحاڵ شوێنەواری لێدان‌و شتم پێوە دیاربوو، ئافرەتێکی پەرستار هەبوو، لەگەڵ خۆی بردمی بۆ چارەسەر، وتی: "وەرە تۆ نەخۆشی؟" وتم: بەڵێ، نەخۆشم خواردن‌و شتم بۆ ناخورێ‌و ئەوانە. کراس‌و فانیلەو شتەکانم لەبەرمدا دڕابوون، وتی: "ئەوە چیت لێ هاتووە؟" ئەوەبوو وتی: "ڕاکشێ بزانم چۆنی" پشکنینی بۆ کردم‌و بانگی دکتۆرەکەی کردو وتی: "ئەوە حاڵی زۆر خەتەرە"، هەروەها چڵکن بووم، چونکە ئەو نۆ ڕۆژە خۆشتن‌و شتی وا نەبوو، هەر لە خۆڵدابووم، شوێنەکە وا بوو ئاوو شتی لێنەبوو. وتی: "ئەوە لەکوێ بوویت؟ بۆ وات لێهاتووە؟" منیش هەروا بەزەردەخەنەوە گوتم ئەوە ئەمریکییەکان پێشوازی گەرمیان لێکردووم، میوانبووم، بەپێی دینی ئێوە، دیارە ئاوا پێشوازی لەمیوان دەکرێ، فانیلەم دڕاوو کراس دڕاو، وتی: "بۆ چ بووە؟" گوتم: وەڵڵا من دەعوەتی ئێوە بووم، ئاوا پێشوازیتان لێکردووم‌و بەو شێوازە ئەزیەتیان داوم‌و ئەوانە.

دوایی پشکنینی بۆ کردم، کە ڕادەوەستام سەرم دەسووڕا، خەریك بوو دەکەوتم، گوتی: "تۆ خراپ دەوەستی‌و دڵت لە دووسەد لێدەدات". وتی: "پێم سەیرە نەمردووی"، منیش وتم: وەڵڵا جا تا خوا نەتمرێنێ نامری، وتی: "گورچیلەکانیشت خەریکن بووەستن، چونکە شلەمەنی لە بەدەنتدا نەماوە، تۆ دەڵێی برژاندوویانی"، وتم: شتێکی وابووە، شتێکی لەو بابەتە بووە!! دیاربوو یەکسەر وتی: "ئاوی بۆ هەڵواسن، نزیکەی (٦ ـ ٧) بتڵ ئاویان تێکردم‌و وتی:

"دەبێ ڕۆژی سێ بتڵ ئاو بخۆیتەوە" وتم وەڵڵا ڕەنگە دووپەرداخیشم بۆ نەخورێتەوە، وتی: "بۆ؟" وتم ئاخر بۆم ناخورێتەوەو شەهییەم گیراوە، وتی: "بابە بەخوا دەمری، گورچیلەکانت دەوەستن‌و ئەوانە". بەهەرحاڵ وتم باشە، جا ئاخر تۆ شتێکی وا بکە نانم بۆ بخورێ، چونکە شەهییەم گیراوە، جا بە ئەزیەتدان‌و ئەو شتانە، دیارە مرۆڤ تەبیعەتی دەگیرێ.

ئیتر دوایی وردە وردە خوای پەروەردگار شیفای نارد، بەڵام جگە لەو جارە کە بردیانم بۆ چارەسەر، تا مانگێك من نەخۆشی هەوکردنی سیشم هەبوو، ئەوکاتە ئەزیەتیان زۆر دام، هەر وەکو کێم‌و بەڵغەم‌و شتم هەبوو، وتم من کە هاتووم نەخۆش بووم، چارەسەرو شتم هەر هەبووە، بمبەن بۆ دکتۆرو چارەسەرو شتم بدەنێ، زۆر ناڕەحەتم، سنگم ئیلتیهابی هەیەو ئەوانە، هەستم دەکرد موحەقیقەکان بەئەنقەست هێشتمیانەوە، تا نزیکەی مانگێك، نەیانهێشت چارەسەر بکرێم، وتیان: "لێی گەڕێ با ئاوا بێ"، وەکو فشارێکی دەروونی، ئیدی دوایی خوای شیفابەخش وردە وردە شیفای نارد، ئەو ئەژنۆیانەم زۆر دەئێشان، نەمدەوێرا بەسەر زەویدا بڕۆم، ئەو ئانیشکانەم دەئێشان، وردە وردە شوێنەواری شتەکان نەما، دەستم توێخێکی هاویشت‌و ئەو ڕەش‌و شینییەی بەدەنم نەما.. دنیا هەر ئاوەهایە کاك هاوژین! هەورازەو نشێوە، ئەوە گوشراوەکەیەتی، ئەگەرنا هەموو شتێ باس ناکرێ!!

+ کارەبالێدانی تیابوو؟

ـ نا، ئەوەی تێدا نەبوو.

+ ئەو ئامێرانەی کە بەکار دەهاتن، چیبوون؟ زۆرجار ئامێری تایبەت بە سزاو ئەشکەنجە دەبینین، لە زۆر دەوڵەتی عەرەبیدا ئێمە بینومانە؟

ـ ئەو ئامێرو شتانەیان بەکار نەهێنا، بەس لێدان هەبوو، شەقیان تێ هەڵدەدام، بەزللەو بەپێ لاقە، کات هەبوو ڕادەکشام، کارتۆنێکیان بەسەر

سکمدا، بەسەر سنگمدا دەدا، من پێم سەیر بوو، دەمگوت ڕەنگە پەراسووم هەمووی شکابێت، بەس بەهەرحاڵ سەلامەت دەرچووم، لەقەدەر ئەوە سەلامەت دەرچووم.

+ هیچ جۆرێکی تری ئەشکەنجە هەیە کە باسمان نەکردبێ؟

ـ خولاسەکەی ئاوایە، ئەوە کورتەکەیەتی.

+ مامۆستا، بە تاك ئەشکەنجە دەدران یان بەکۆمەڵ؟

ـ وەڵڵا من تەنیابووم، بەس واپێدەچێت برایانیان هێنابێت بۆ تەماشای من، چونکە دوایی کە هاتمەوە، برایان لێرە باسیان کرد، وتیان بەئێمەیان دەگوت وەرن تەماشای براگەورەکەتان کەن، بەڵام من نەمبینیون، چونکە چاوم بەسترابوو، دوو گونیە بەسەر سەرمدا کرابوو، ئەوانەم لەبیرە، بۆ ئەوەی (بەحساب) ئەوانیشی پێ بترسێنن، کە ئەها ئاوا ئەزیەتی دەدەین فلان کەس.

+ مامۆستا، کێبوون ئەوانەی ئەشکەنجەیان دەدان؟ سەربازەکان بوون یان پاسەوان؟

ـ بەڕاستی من هەر نەمدەبینین، بەرگی مەدەنییان لەبەردا بوو، بەس من نەمدەبینین، مرۆڤی زلەو ئەوانە بوون، نەمدەبینین کە ئەوانە کێن، ئەوەندە هەبوو سەربازی لێ هەبوو بۆ پاسەوانی، تفەنگیان پێبوو، ئەوانەی منیان ئەزیەت دەدا، ڕەنگە خەڵکی تایبەت بووبن بەئەزیەتو ئەشکەنجەدان، چونکە زۆر دڵڕەق بوون.

+ مامۆستا، لەژێر ئەشکەنجەدا تەنها قورئانت دەخوێند یان..؟

ـ وەڵڵا دوعام دەخوێند، قورئانم دەخوێند، لەوێش هەر قەڵس دەبوون، دەیانگوت: "دەبێ بێدەنگ بیت، چ دەڵێی؟" دەمگوت: ئەو دوعایە دەکەم، دەیانگوت: "نابێ دەم بجولێنی".

+ لەڕووی دەروونییەوە، هیچ ئارامییەکت هەبوو؟

ـ بێگومان، ئەو تامەی لەو قورئان خوێندنەی ئەوێم کردووە، زۆر شتێکی دەگمەن بوو، من دووجاریش لەژێر ئەشکەنجەدا سەکینەتم دابارییە سەر، نازانم چۆنی وەسف کەم، لە گەرمەی نارەحەتیدا کە مردنم بەئاوات دەخواست، ئەوەندەم زانی وەکو بڵێی شتێك دابارێتە سەرت لە ئاسمانەوە، وەکو چۆن زۆر زۆرت گەرما بێتو گۆزە ئاوی ساردت پێدا کەن، ئەو حاڵەتەم بەسەردا هات، هەرچی ئازار هەبوو لەبەدەنمدا نەما، من بەدەردی کابرا دەڵێ: نەمدەزانی کوێم دێشێ، واتە هەموو شوێنیشم دێشا، بەس کە ئەو حاڵەتەم بەسەر هات، وەکو نە بام دیبێ نەباران، زۆرم پێ سەیر بوو، نوێ بوومەوە، جارێك ئاوا، جارێکی دیکەش زۆر نارەحەت بووم، بەپێوە بووم دەمگوت ئێستا دەکەوم، لەوانەیە لەهۆش خۆم بچم، ئاوا تۆزێك چاوم نوقاند وامزانی لەهۆش خۆم دەچم، یەکسەر دیسان ئەو حاڵەتە دووبارە بوویەوە، ئەوە سەکینەتە، سەکینەت بوو، خوای پەروەردگار باسی دابەزاندنی سەکینەت دەکات، دووبارە بەوەش نوێ بوومەوە، ئەو حاڵەتەم کە بەسەردا هات وەکو یەك تۆز ئازارم نەبینیبێ، من لەو زیندانە نەبێو لەو حاڵەتەدا نەبێ، ئەوەم نەبینیوە لە ژیانمدا، ئەوەش لە بەرەکەتی زیندان بوو.

+ مامۆستا، باسی برینداربوونی لەشت کرد، بەشێوەیەکی تایبەت کوێی لەشت بریندار بووەو تاکەی ئەو ئازارەی پێوە مابوو؟

ـ وەڵڵا تۆزێ دەموچاوم، جاری وابوو بەلوتم هەڵیان دەگرتم، بۆ ئەوەی هەستم، یان بەگوێم، یان بەڕیشم، دەموچاوم چەرمی لێبووەوە، دەست و پەلم بەو کەلەپچەو شتە بریندار ببوو، ئەژنۆیەکانم بریندار بوون، بەئاسن لێیان دەدام، جاری وابوو ئەو ئەنیشکانەم بەئاسن لێیان دەدا، جاری وابوو بۆ ئەوەی

که هەستمەوە، جا ئیدی بەدەنیشم ڕەش‌و شین بوو بوو، بەپێ لەقەو شەق‌و ئەوانە پەلاماریان دەدام.

+ قەدەغەکردنی خەو لێت، تەنها لەو نۆ ڕۆژەدا بوو یان چەند ڕۆژێکی تریشی گرتبووەوە؟

ـ دوایی و لە قۆناغی دووەمیشدا شەوێك ئاوا بە بێخەوی ئەزیەتیان دام، لەبەر ڕۆژ ڕایانگرتم، چەند سەعاتێك لەبەر خۆر ڕایانگرتم، تینووشم بوو نەخۆشیش بووم، لە شوێنێك ڕایانگرتم دڕکەزی لێبوو، گەر کەوتبام، بەسەر تەلبەندەکەدا دەکەوتم، لەشم بریندار دەبوو، وتیان لێی گەڕێ تا بۆ خۆی دەکەوێ، وەڵڵا ئیدی منیش تۆزێ دوعام کردو زۆر نارەحەت بووم، زۆریشم تینوو بوو، وتم تۆزێك ئاوم بۆ بهێنن، وتیان: "ئاو نییە"، ئێ وتم: چیتان دەوێ؟ وتیان: "دەبێ بڵێیت"، گوتم چیم گوتووە هەر ئەوەیە، بکەوم‌و نەکەوم، بمهێڵنەوەو نەمهێڵنەوە، دوایی کە بێهیوا بوون، گوتیان با بیبەینەوە ژووری.

چوومەوە ژووری، گوتم تۆزێکم ئاو بدەنێ، وتیان: "نەخێر، ئاو نییە، دەبێ قسە بکەیت"، قسەم بۆ نەدەکرا، من نەخۆشیش بووم‌و زۆریشم تینوو بوو، ئارەقیشم کردبوو لەبەر هەتاوەکەدا، وتیان: "دەتۆزێکی ئاو بدەنێ"، تۆزێکیان دامێ، دوو قووم، وتیان: "تۆزی دەمی پێ تەڕکە، بۆ ئەوەی قسەکانت بۆ بکرێ" تۆزێ دەمم تەڕکرد، وتی: "دەی ئەنجا قسە بکە"، ئێ وتم: باشە، خۆ قسەکان بۆ ئێوەن، قازانجەکەی بۆ ئێوەیە، ئەگەر قسە بکەم، وتم با وابێ قسەم بۆبکرێ! ! وتیان: "نا، ئەوەندەیە، قسە بکە، ئێنجا تۆزێکی دیکەش ئاوت دەدەینێ"، واتە هێندێ شتم لەوان بەمنداڵانە دەبینی، وتم ئێوە بانگەشەی مافی مرۆڤ‌و ئەو شتانە دەکەن، منیش مرۆڤم، باشە خۆ مافی ئەوەم هەیە ئاو بخۆمەوە، زۆر شتتان لەگەڵ من کاریگەری نییە، خۆ من بشخنکێم‌و نەشخنکێم عەینی حسابە، خۆ بزانە یەك قسەم گۆڕیوە؟ دەیانگوت: "ئاخر ئێمە بەزۆری

ڕقمان بەوە هەڵدەستێ"، وتیان: "واتە تۆ خۆت بە بەهێز دەزانی کە دەڵێی من قسە ناگۆڕم"، وتم: نا، بەس من درۆ ناکەم، چی ڕاستە هەر ئەوەم گوتووە.

+ لە ژێر ئەشکەنجەدا هیچ قسەیەکت نەگوتووە، هیچ لێدوانێکت نەداوە کەلێی پەشیمان بیت؟

ـ نا، نەوەڵڵا، من لەژێر ئەشکەنجەش وەهام نەدەکرد، دەهاتن و دەیانگوت: "دەڵێی چی؟ دەیڵێی؟" وتم: چیم گوتووە هەر ئەوەیە، دەهاتنەوەو دەیانگوت: "داوات لێکراوە چی دەڵێی؟" دەمگوت: چیم گوتووە هەر ئەوەیە، دەیانگوت: "ئاخر هەر ئاوا دەمێنیتەوە"، گوتم: کەیفی خۆتانە، دەمگوت کاکە من لەژیانمدا درۆم نەکردووە. دەتانەوێ درۆ بکەم؟ دەیانگوت: "نا، دەمانەوێ ڕاستی بڵێی"، ئێ گوتم ڕاستی ئەوەیە کە گوتوومە.

+ ئەوکاتەی ئێوە لە زیندان بوون، دەیان وێنەی وەکو زیندانەکانی ئەبوغرێب ئاشکرا بوون، کە تیایدا سووکایەتی بە زیندانییەکان دەکرا، لەسەر دەستی لێکۆڵەرەوەکان و سەربازە ئەمریکییەکان، سووکایەتی وەکو ڕووتکردنەوەو دەستدرێژیکردنە سەرو چەندین مامەڵەی دڕاندانەو بێشەرمانەی تر، ئایا ئێوە ڕووبەڕووی هیچ یەکێك لەوانە بوونەوە؟

ـ نەخێر، بەس یەکێك لە زیندانییەکان بۆی باسکردم، وتی: "بیست و سێ ڕۆژ وەکو چۆن لە دایکی خۆم بووم، ئاوا ڕووتیان کردمەوە".

+ قەت هەبووە لە کاتی سزاو ئەشکەنجەداو لە بەردەمتاندا سووکایەتی بەپیرۆزییەکانی ئیسلام، بەتایبەتی قورئان کرابێت، تا وەکو سزاو ئەشکەنجەیەکی دەروونی بەکاری بهێنن؟

ـ نەخێر.. قورئانی هەر لێ نەبوو، نەشم بینی.

+ یەکێك لە زیندانییەکانی گوانتانامۆ، دوای ئازادبوونی لە لێدوانێکیدا بۆ ڕادیۆیەکی ئەمریکی دەڵێت: "کە نارەزاییمان دەردەبڕی،

لەسەر ئەوەی سەربازو پاسەوانەکان سووکایەتییان بە قورئان دەکرد، دەهاتنو جلی تەواویان لێدەسەندینەوە، یان نەیاندەدا پێمان، بەتەنها شۆرتیان دەدا پێمان، لە ماوەی بیستو چوار سەعاتدا، ئەویش گرفتی زۆری بۆ ئێمە دروست دەکرد، چونکە نە دەگونجا نوێژی پێوە بکەین".

هیچ شتێکی وەکو ئەوە ڕووبەڕووی ئێوە نەبۆتەوە؟

ـ نەخێر..

+ **بەڵێ.**

ـ نەبۆ من، نەبۆ ئەوانەش کە لێم دەپرسین، جگە لەو نەفەرەی کە گوتم، ئەگەر خەڵکی تر هەبووبێت، شتێك کرابێت، من نەمزانیبێ یان نەمدیبێ، نازانم، تەنیا ئەو کوڕەش کە گوتم، کاتی خۆی سەر بەموخابەرات بووە، وتی بیستو سێ ڕۆژ ڕووتیان کردوومەتەوە، نینۆکەکانیشیان کێشابوو، نینۆکی پەنجەی هەردوو پێی، گوتی: "ڕۆژێکیش بردیانم بۆ ژوورێك، کە ژووری عەمەلیات بوو، پێیان گوتووم ئێستا دەتکەین بەئافرەت، وتی منیش زۆر ناڕەحەت بووم، زۆر تێکچووم.. کە دوایی دیاربوو هەر هەڕەشە بوو"، ئنجا: "یەکێکی دیکەشم بینی شەش دانی شکابوو، وتم چییان لێکردووی؟ وتی: لە کاتی ئەشکەنجەدا بۆکسێکیان لێداوم، ئەو شەش دانەم شکاوە"، خەڵکێکی تریش ڕەنگە هەبووبێو زۆر زیاتریشیان ئەشکەنجە دابێ، زیاتریشیان ناڕەحەت کردبێ، بەڵام من سەبارەت بە خۆم شتی سووکایەتی تەنها ئەو ئافرەتەبوو کە دەیانهێنا، دەیانگوت: "دەبێ تەماشای بکەیت"، جارجاریش هێندێ وشەی کوردی کە فێرکرابوون، دیار بوو ئەوەی کە من پێی قەڵس بووم، ئەوان دەیانگوت، ئەگەر نا شتی ترم نەبینی، بێگومان هەمووی هەر سووکایەتیو ئیهانەیە، بەڕیش هەڵیان دەساندمەوەو ریشیان رادەکێشامو گوێیان رادەکێشام، ئەوانە هەمووی

سووکایەتین، بەڵام قسە بە قورئان گوتن، یان قسە بە خودا گوتن، یان بەئیسلام گوتنو ئەوانەم نەبیست.

+ ئەو جیاوازییەی کە باسی دەکەن، بۆ نموونە لەوانەیە هەندێك کەس سزادرابێ، وەکو ئەوەی ریزێ دانی ئەو زیندانییەی تریان شکاندووە، یا وەکو رووتکردنەوەی یەکێکی تر بۆ ماوەیەکی زۆر، ئەو جیاوازییەی کە هەبووە، جەنابتان بۆچی دەیگێڕنەوە؟ کە تۆ زۆر رووبەڕووی ئەو جۆرە مامەڵانە نەبوویتەوە؟

– من بۆ فەزڵو لوتفی خوای پەروەردگاری دەگێڕمەوە، هەر بۆ ئەوی دەگێڕمەوە، خوای پەروەردگار لوتفی لەگەڵمدا کردووە، دیارە توانایەکەم هەر ئەوەندە بووە، لەوە زیاترم لەوانەیە بەرگە نەگرتایە، نازانم، سەبارەت بەو کوڕە دیار بوو کە سەر بە رژێم بوو، هی ئەوان دیار بوو سەر بە رژێمەو رەنگە هەندێکیان لە کاتی شەڕدا گیرابن، بەس من لە کاتی دەعوەتدا گیرام، لەوانەیە ئەگەر هەندێك موراعات کرابێت، دوای فەزڵو لوتفی خوا، ئەوەش هۆکار بووە.

+ جگە لە هۆڵی ئەشکەنجەدان، لە ناو ژووری زینداندا چ شێوازێکیان وەکو ئەشکەنجەی جەستەیی یان دەروونی بەکار دەهێنا؟ بە تایبەتی چاودێریکردن، هیچ هەستت بەو شتانە کردووە؟

ـ بەڵێ، من لەو کاتەی کە بردوویانم بۆ ژووری تاکی تا هاتوومەوە، لە هەر نیو سەعات جارێك پاسەوان دەهات، ئەگەر دیار نەبای لە ژوورەکەتدا، لە گۆشەیەك بای، دەیگوت: "لە کوێی؟" جا عەلی حەسەن مەجید رۆژێك وتی: "گرفتەکە ئەوەیە (جا دیارە چوونە سەر ئاوو شتی وای بە زەحمەت بوو، چونکە لاق و لەتەری سەقەت بوو) جارێ من لە سەر ئاوم، لە تەوالێتم، (لە ناو ژوورەکەی خۆیدا) دەڵێ: "لە کوێی؟" دەڵێم: ئەوە لە تەوالێتم، دەڵێ: "چ دەکەیت؟" ئێ بابە کابرا لە تەوالێتە، دەبێ چ بکا؟! ئەوە زۆر ناخۆش بوو، هەر

نیو سەعات جارێك، لە بیستو چوار سەعاتدا چلو هەشت جار، شەوو ڕۆژی بێپسانەوە پاسەوان دەبوو بێ بنووسێ کە تۆ چ دەکەیت؟ گەر دیار نەبی، بانگت دەکات، جاری واش هەبوو بە توندی پەنجەرەکەیان پێوەدەدا، ئەگەر خەوتباشی بە خەبەر دەهاتی، یان لایتی لە چاوت دەدا، دیارە هەمووشیان وا نەبوون، بەڵام هەندێکیان دڵ پڕ لەقینانە مامەڵەیان دەکرد، ئەوە لە ڕوویەکەوە، ئەو چلو هەشت جار نووسینو..

+ هەر بیستو دوو مانگەکە بەو شێوەیە بوو؟

ـ هەروا بوو، تا هاتوومەوە بەو شێوەیە بوو، شتێکی تریش ئەوە بوو کە دەیانگوت: "یەڵڵا، قونچکە جگەرە هەڵبگرنەوە"، ئەوەی هەڵینەگرتبایەوە لە وەرزش بێبەشیان دەکرد، نەدەهاتە دەر، ئینجا لە سەرەتاوە سەلام لە یەکترکردنیش قەدەغە بوو، کەسێك سەلامی لەوی تر کردبایە لە وەرزش بێبەشیان دەکرد، دەستشۆردن یان دەمو چاو شۆردن بە سابوون، یان دەمو چاو شۆردن قەدەغە بوو، زۆر جار قەدەغەیان دەکرد. هەموو جارنا، هەندێجار دەیانگوت: "نابێ دەست بشۆن، دەست بشۆ بەڵام نابێ دەمو چاو بشۆی". کەسێك ئەوەی کردبا، لە وەرزش بێبەشیان دەکرد.

جا لەوێ پیسترین سزا، ناخۆشترین سزا، بە تایبەتی لەو سەرەتاوە کە ڕۆژی نیو سەعات، شەو نیو سەعات دەردەچووین، بیستو سێ سەعات لە ژوورەوە، ئەو کاتە ماوەیەکیش کارەباشی تێدا نەبوو، هیچ شتێك نەبوو، پەنجەرەیەکی تەختە بوو ئەویشیان دادەخست، شەوە زەنگ، شەوو ڕۆژ بۆ خۆت دابنیشە هەر یادی خوا بکە، هەندێك لە زیندانییەکان چاویشیان بەوە کز بوو، پێموایە شوێنەواری ئەو هەموو تاریکیو شتە بوو، جا لە ماوەی ئەو بیستو چوار سەعاتەدا ئەو دوو نیو سەعاتە دەردەکرای، ئەگەر یەکێك لەو سەرپێچییانەی کردبایە، دەستت بە سابوون شۆردبا، کە دەتگوت ئێ تارەتم گرتووەو دەستم

دەشۆم، دەیانگوت "نا"، دەی باشە لێم گەڕێ با دەمو چاوم بشۆم، "نەخێر، نابێ دەمو چاوت بشۆی"، کابرا لە خەو هەستاوەو لە نێو تۆزو خۆڵدا بووە، چونکە ژوورەکەت بەردەوام تۆزو خۆڵو مێشو مەگەزو مێشولەو ئەو شتانەشی هەر بۆ دەهات، بیابان، "نەخێر، نابێ دەمو چاوت بشۆی"، هەر کەسێك ئەوانەی کردبا، لە وەرزش بێبەشیان دەکرد، ئینجا کابرا بۆ ئەوەی کە بێبەش نەبێت، بە ناچاری سەرپێچی نەدەکرد.

+ بە ڕای ئێوە، بۆ چی سەربازەکان یان موحەقیقەکان بەوشێوە دڕندانەیە ئەشکەنجەیان دەدان؟ ئایا ڕەگەزپەرستی وەکو پاڵنەرێك نابینن بۆ ئەوە؟ بە تایبەتی ئێستا لە جیهاندا دەبینین کە ڕەگەزی سپی خاوەنی هەستی ڕەگەزپەرستییە؟ یان فەرمان بوو پێیان کرابوو؟ یان باوەڕیان وا بوو بەو شێوەیە نەبێت زانیارییان دەست ناکەوێت لە ئێوەو لە زیندانییەکانی تر؟

– ڕەنگە هەرسێ هۆیەکانی تێدا تێکەڵ بووبێ، یەکەم" فەرمان بوو پێیان کرابوو، چونکە دوایی کە تەوجیهاتی تریان بۆ هات، مامەڵەیان گۆڕی. دوو" بێگومان میزاجی سەربازەکانیش کاریگەری هەبوو لە سەر شێوەی مامەڵەیان، واتە ئەو کاتەی کە زۆر سەختگیرییان دەکرد، سەربازی وا هەبوو، یان یەکێك لە سەربازەکان دەیگوت: "لە نۆرەی من پێکەوە قسە بکەن، بەڵام دەنگ بەرز مەکەنەوە"، یان بۆ نموونە لە سەرەتاوە (جا خۆ هەموو شتێ باس ناکرێ) بە دوو دەقە، بە سێ دەقە دەبوو سەرئاو تەواو بکەیتو بێیتەوە، بە دە دەقیقە دەبوو خۆت بشۆی، خۆت لەبەر کەیتو هەمووی، ئەگەر خۆت نەشۆردایەو نەهاتبایتە دەر، دەرگاکەی دەدایە بەر شەق، یان هەبوو کابرا بە کەفو سابوونەوە دەبوو بهاتایەتە دەرەوە، جاری وا هەبوو سەربازەکە بەزەیی هەبوو، یان سۆزی هەبوو دەیگوت: "خۆت بشۆ، تەنیا با پێنج دەقیقەیەکی کەشی

لەسەر بێت، چارەکێك لە ژووری بە"، ئێستاش لـە یادمـە شـەوێك ئێمـە چـووینە دەر، دوای ئـەوەی دەسـتنوێژمان گـرت، گوتمـان ئـەوە ئامـادەین ئەگـەر بچـینە ژوور، وتی: "بۆ وا بە پەلەن بچنە ژوور؟ تۆزێك لەو هەوایە هەڵمژن"، هەنـدێکیان ئـاوا لێبوردەییـان هـەبوو، وتـی: "قـەینا راوەسـتن، بـا دوو سـێ قسـە بکـەین پێکەوە". کەواتە میزاجی سـەربازەکان کاریگـەری هـەبوو، فشـار لێکـردنیش لـە تەحقیق بۆ ئەوەی کابرا نەرم بێت، بێگومان ئەوەش هەر کاریگەری هەبوو.

+ لە مامەڵەو سزاو ئەشکەنجەکاندا، رق هەستی پێدەکرا، کـە کەسـێك بـە پاڵنـەری رقـی ئـاینی ئەزیـەتی زیاترتـان بـدات، یـان مامەڵەیـەکی نـا دروست بکات؟

ـ تیایاندا هەبوو، بەڵام بە گشتی نا، تیایاندا هەبوو (بۆ نموونە) دەیانگوت کە ئەوە جولەکەیە، یان دەیانگوت: "ئەوە نەصرانییەو زۆر دەمارگیرە"، یـەکێکیان زۆر دڵ پڕ لەقین بوو، هەر لە خۆیـەوە خـەڵکی سـزا دەدا، بـەڵێ تیایانـدا هـەبوو دەیانگوت: "جولەکەیە زۆر قین لەدڵە، ئەوە نەصرانییەکی پـیسو دەمـارگیرە"، هەش بوو بڕیارەکانی جێبەجێدەکرد، کـۆی دەکردینـەوەو دەیگـوت: "کاکـە، لـە سەرەوە ئەو تەوجیهاتانەمان بۆ هاتووە، سەرپێچـی مەکـەن بـۆ ئـەوەی سـزاتان نەدەن، چونکە منیش سەربازێکم، ئەگەر جێبەجێی نەکەم، منیش سزا دەدرێم"، هەبوو ئاوا تێی دەگەیاندی، هەشبوو میزاجی خۆی دەکردە قانوون، جا بە بـاری چاکەدا بۆ ئاسانکاری، یان بە باری خراپەدا بۆ ئەزیەتدان.

+ کەس هەبووە لەژێر ئەشکەنجەدا وەفات بکات؟

– لەوێ بەپێی زانیاری من نەخێر، بەڵام رەنگـە لـە شـوێنی تربووبـێ، لـەوێ نەمبیست.

+ **ئایا لە کاتی ئەشکەنجەکاندا، ئەوان وایان دەڕوانی کە ئێوە تیرۆرست بن، بەرپرس بن لە کوشتنی ئەمریکییەکان؟ ئایا ئەمەیان پێدەگوتن لە کاتی ئەشکەنجەدا؟**

– بە من نەخێر، نازانم ئەگەر بە خەڵکی تریان گوتبێ. چونکە زانیارییان لەو بارەوە لەسەر من نەبوو، کە شتێکی وا هەبووبێ.

+ **ئەو سزاو ئەشکەنجەو سووکایەتییانە، تا چەندێك کاریگەریی دەروونی لەسەر ئێوە بەجێهێشتووە؟**

ـ لە چ روویەکەوە ؟

+ **جەنابت باسی ئەوەت کرد کە یەکەمجارە یەکێك پێی وتبێتی کە تۆ درۆ دەکەیت، ئەویش لە سەر دەستی ئەمریکییەکان، ئەمانە لە رووی دەروونییەوە تا چەندێك کاریگەریی سلبی لەسەرتان بەجێهێشتووە؟**

ـ بێگومان زۆر، چونکە من لە ژیانمدا شتی وام نەبینیوە، هەر لە ژیانمدا یەکەمجار بوو بگیرێم، ئەمجار بەو شێوەیەش، ئەمجا بە ناڕەواش، ئەمجا بەفێڵ لێکردنیش، واتە کۆمەڵێك شت تێکەڵ بووە، ئەمجا سێ چوار مەزڵومیەتیشمان هاتبووە سەرێ، ئێمە چووین داوای قەرەبووکردنەوەی ئەو مەزڵومییەتە بکەین کە ئەمریکا ستەمی لێکردبووین، کەچی دووچاری ئەوەش بووین، بەراستی کۆمەڵێك شت بۆ من تێکەڵ بوو، پێی ناڕەحەت بووم، بێگومان مرۆڤ پێی ناڕەحەت دەبێ، بەڵام ئەوەی وای کردبوو کە من (لە خوا بەزیاد بێت) زۆر بیر لەو لایەنە رەشو سەلبییانە نەکەمەوە، ئەوەبوو کە ئەو زیندانە بۆ من هەلو دەرفەتێکی باش بوو، کە موراجەعەی قورئان بکەمەوە، لە خوا نزیك ببمەوە، چاو بە خۆدا بگێڕمەوە، دوعا بکەم، زیاتر قوڵ ببمەوە بە مەعریفەتی خواو بە تەقواو بەوانەدا، ئەو شتانە وردە وردە لە بیرم چوونەوە.

+ **منیش ئەو پرسیارەم هەر لەو رووەوە کرد..**

ـ ئەوە ئێستا تۆ بەبیرم دەهێنیتەوە، ئەگەر نا هەر پێمخۆش نییە بە بیرم کەوێتەوە.

+ منیش ئەو پرسیارەم ئەوەبوو، تا چەندێك لە رووی باوەڕو ئیرادەوە ئەو زیندانە کاریگەریی لەسەرت بەجێ هێشتووە؟

ـ وەڵڵا زۆر پتەوترو قایمتر بووم، کە من هاتمەوە، لە کۆڕە رۆژنامەوانییەکەدا کە هێندێ قسەم کردبوون، برادەرانی عەلمانی دیارە پێیان ناخۆش بوو وتبوویان دیارە فلان کەس هەر وەك خۆیەتی، وتم ئەوانە زۆر فەقیر حاڵن، ئەوانە وادەزانن بە زیندانی ئەمریکا ئێمە دەستبەرداری مەبادیئی ئیسلامو دینداریی خۆمان دەبین، من ئەگەر قایمتر نەبووبمو پتەوتر نەبووبمو دینداریم قوڵتر نەبووبێتەوە، بێگومان کاڵ نەبۆتەوە، من پێموایە ئینسانی ئیماندار هەتا ناڕەحەتیو تاقیکردنەوەی زیاتر ببینێ، دینەکەی لا شیرینتر دەبێ، خوای پەروەردگاریش ئیمانی مەحکەمتر دەکاتو لە خوا نزیکتر دەبێتەوە، خوا زیاتر لوتفو بەرەکەتی خۆی لەگەڵ دەنوێنێ، لەراستیدا بوار نییە، ئەگەر نا من شتی وام بینیوە لە مەسائیلی روحیو لایەنی مەعنەویی و ئیمانیو فەزڵو لوتفی خوای پەروەردگار کە وەسف ناکرێ، جا من هەمووی لە بەرەکەتی ئەو زیندانە دەبینم. بەڵی زیندانەکە زاڵمانە بووە، بەڵام لای خوای پەروەردگار ئاسانە، وەکو چۆن ئاگری بۆ ئیبراهیم پێغەمبەر (دروودی خوای لەسەر بێت) سارکردەوە (قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْداً وَسَلَاماً عَلَى إِبْرَاهِيمَ) (الأنبياء: ٦٩)، زیندانێکی زاڵمانەش بۆ ئێمە بکاتە شوێنێك کە ئیمانمان تیایدا کامڵ بێتو تیایدا لە خوا نزیك بینەوە.

+ مامۆستا، من لە میانەی وەڵامەکانی جەنابتاندا هەست دەکەم حەزەرێك دەکەن لە باسکردنی درێژەی ئەشکەنجەدانەکاندا، ئەو پرسیارە دەکەم: بۆچی مامۆستا عەلی باپیر نایەوێ هەر هەمووی باس بکات بە وردو درشتییەوە؟

– هەر خۆش نییە، ئێستا خۆشە تۆ بڵێی وەڵڵا پەنجا شەقیان تێهەڵدام؟ خۆش نییە، یان بۆ نموونە ئاوا کەوتم یان ئاوا بوو، خۆش نییە، هەر ئەوەندەیە، پوختەکەشم باسکرد، خولاسەکەی هەمووی ئەوەبوو.

من ئەوەم بیر چوو، بردیانم بۆ لای ئەو دکتۆرە، وەزنیشیان کردم، کێشم نزیکەی هاتبووە سەر شەست کیلۆ، من کە گیرام نزیکەی (٧٥– ٧٦) کیلۆ بووم، واتە بە نۆ رۆژ پانزە کیلۆم کەم کردبوو، جا ئەوە ئاکامی ئەشکەنجە و ناڕەحەتی دەروونی جەستەییەکەیەتی، دیارە پانزە کیلۆ لە ماوەی (٩–١٠) رۆژدا کەم بکەیت، مانای وایە ئینسان زۆر ناڕەحەت بووە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا پێموابوو کە دەگونجا زیاتریش ناڕەحەت بکرێم، وەکو خەڵکی تر باسی کردووە، ئەگەر نینۆکیان کێشا بام، ئەگەر بە جۆرێکی تر بوایە، لە رووی دەروونی، لە رووی جەستەیی، مرۆڤ زۆر زیاتر تووشی ناڕەحەتی دەبوو، ئەو کاتە رەنگە لە باتی پانزە کیلۆ، سی کیلۆم کەم کردبایە.

+ پێتوایە ئەو درەندەییە لە مامەڵەدا، لە ئەشکەنجەدا گوزارشتە لە ناخی ئەمریکییەکان؟ یان ئەوەتا کۆمەڵێك سەرباز وەکو ئامێرێك بەکارهێنراون؟

– من پێموایە چاکو خراپ لە هەموو شوێنێ هەیە، چونکە هەر لە نێو سەربازە ئەمریکییەکاندا خەڵکی باشم دەبینی، خەڵکم دەبینی سەد قسەی دەگوت بە ئەمریکا، دەیگوت: "ئێمە خزمەتکاری جولەکەین، ئێمە هەمووماں دیفاع لە ئیسرائیل دەکەین"، هەبوو دەیگوت: "ئەمجارە بە سەلامەتی بچمەوە، بە حەیاتم چەك لە شان ناکەمەوە بۆ ئەمریکا"، دەیانگوت: "ئەگەر لەبەر لوقمەی عەیشو ژیانیش نەبوایە ئەوەمان نەدەکرد"، هەبوو زۆر موتەعاتیف بوو لەگەڵمان، کە بانگم دەدا، هەبوو دەهات دەیگوت: "تۆ (بە تەعبیراتی خۆیان)

حاڵەتێکی روحانی سەیرت پێوەدەبینم، پێم خۆشە بۆم باسی ئیسلام بکەیت" لە سەربازەکان، ئافرەتیانو پیاویان.

هەبوو دەیگوت: "من لە خزمەتدام چیت دەوێ، چیت پێویستەو ئەوەی بە من دەکرێ، تۆ بەپیاوێکی موبارەك دەبینم"، واتە ئاوا تەعبیراتی خۆیان بەکاردەهێنا، "چیت دەوێ لە خزمەتدام، پێموایە من ئەگەر شتێك بۆ تۆ بکەم، خوا پێی خۆشە"، واتە قەڵەمێك یان دەفتەرێکم پێویست بوایە، ئەو کاتەی کە مۆڵەتیان دا، مەبەستم ئەوەیە بەبێ ئاگاداری ئیدارەی زیندانیش، هەیانبوو دوو دەفتەری بە پارەی خۆی دەکڕی، کە لەوێ خەڵك لاپەڕەیەکی دەست نەدەکەوت، دوو دەفتەری (١٠٠-٢٠٠) پەڕەیی بە پارەی خۆی دەکڕیو بۆی دەهێنام، دەیگوت: "بەڵام با کەس نەیزانێت"، سێ چوار قەڵەمی بەجارێك بۆ دەهێنام، ئەوە هەموو شتی خۆیان بوو، پاسەوانەکان وەك خۆیان، هەبوو بۆ خۆی دەچوو شتی شیرینی دەکڕی بۆ ئێمە، جۆرەها شیرینی، هەموو شتی دەهێنا، ئێمە پارەو شتمان لا نەبوو، چییان بۆ دەهێنایەن هەر ئەوەبوو، شتە شیرینییەکانی دەهێنا بۆ ئێمەو پێی دەداین، رۆژێك لە یەکێکیانم پرسی کە ناوی (جۆزیف) بوو، وتم: ئەوە تۆ پیاوێکی باش دیاری، چ شتێك پاڵت پێوە دەنێت ئەم شتانەمان بۆ بێنی؟ شتی شیرینمان بۆ دێنی، مولاتەفەمان دەکەیت. وتی: "وەڵڵا ویژدانم وا ئاسوودە دەبێت، هەست دەکەم ئێوە پیاوی گەورەن، بە پیاوی چاکتان دەبینمو منیش دڵم وا ئاسوودە دەبێت، دەزانم وەکو چۆن ئێمە کەیفمان لە شتی خۆشە، ئێوەش کەیفتان لێیەتی، بەس پارەتان لا نییە بیکڕن، هیچی لێ نییەو لە شوێنی خۆشی رەنگە لێپرسراو بن‌و پێم خۆشە (چکولاتە) یان هەر شتێکی شیرین بێت، منیش هاوکاریتان بکەم".

مەبەستم ئەوەیە من وام نەدەخوێندەوە، هەتا موحەقیقەکانیش کە هەمووی وابێت، قینلەدڵ بێتو رقی لە تۆ بێت، وام هەست دەکرد وەکو فەرمانێك ئەنجامی دەدەن، بێگومان خەڵکیشیان تێدا هەبوو قین لەدڵ بوو، بەڵام زیاتر

هەستم دەکرد، چ سەربازەکان یان موحەقیقـەکان وەکـو فـەرمانێك، کارمەندێکـە ئیشێکی پێ سپێردراوەو ئەنجامی دەدات.

+ ئایا زانیاریت هەیە لە سـەر ئەشـکەنجەی سـەرکردەکانی بـەعس، بـە تایبـەتی گـەورەکانیان؟ وەکـو تـاریق عـەزیز، عـەلی حەسـەن مەجیـد، تـەها یاسین رەمەزان، صەددام حسێن خۆی؟

ـ هی صەددام حسێن ئاگام لێی نییە، بەڵام عەلی حەسەن مەجید خـۆی بـۆی دەگێڕامەوە، وتی کە زۆریان ناڕەحەت کردووە، وتـی: "تـەها یاسـین رەمـەزان– یشیان لە پەنای من ئەشکەنجە داوەو زۆریان ناڕەحەت کردووە"، خەڵکی تـریش هـەبووە نینۆکیـان کێشـاوە، خـەڵکی دیکـە هـەبووە کـە وتوویـەتی دەسـتیان شکاندووم‌و قاچیان شکاندووم‌و باسیان دەکرد، ئەوانـەیان کـە گرتوویـانن، بـەس ئەوانەیان کە خۆیان بە دەستەوەداون، پێموابێ ئەزیەتیان نەداون.

+ جۆرەکانیان باس نەکرد؟

– بەڵی، وەڵڵا باسـیان کـرد، بـەڵام جـا پێویسـتیمان بـەو هـەموو تەفاصـیلە نییە، باسیشیان دەکرد، بۆ نموونە" یەکێك لەوانە (ئەبو زەینەب)ێك کـە برایـەکی شیعە بوو، کاتی خۆی پێموایە لە حزبی دەعوە بوو، یەکێك کە لە نزیـك ئـەوەوە بووە و ئاگای لێی بووە گوتی کە رۆژێك زۆر هاواری کرد میـزم دێ، میـز دەکـەم، بمبەنە دەرێ، وتی: هەر نەیانبرد لـەو شـوێنە کـە لێـی ئەشـکەنجەیان دەدا، زۆر هاواری کرد، هەر نەیانبرد، دوایی گوتی ئەگەر نەمبەنـەدەر، هـەر لێـرە دەیکـەم، چونکە خەریکە میزەڵدانم دەتەقێ، وتی هەر نەیانبرد، وتیان لـەوێ نەیکـەی هـا، دوایی سزات دەدەین، وتی: بە ناچاری میزەکەی لەوێ کرد، وتـی: هـاتن‌و وتیـان ئەوە میزت کرد؟ هاتن لە نێو میزەکەیدا رایان خست، گـوتی هـەموو میزەکـەیان بە خۆی سڕییەوە، جا نوێژکەریش بوو، هەموو ژوورەکەیان پێ سڕییەوە، هەموو بەدەنیان لە میز دەرداو وتیان ئەو جا ئاوا نوێژ بکە، ئەوە یەکێکە لە شتەکان.

+ **ئەو شوێنەی کە نۆ ڕۆژ لێی بوویت، بینا بوو، یان خێمە بوو؟**

ـ بینا بوو.

+ **پەنجەرەی تیا بوو؟**

ـ پەنجەرەکانیان بە تەختە گرتبوو.

+ **هیچ رووناکی نەبوو؟**

ـ هیچ نەبوو.

+ **کارەبای لێبوو؟**

– بەڵێ کارەبای لێبوو، جار جارە کارەبا دەکوژایەوە.

+ **کاتتان چۆن دەزانی، شەوە، رۆژە، چەندی مانگە؟**

ـ وەڵڵا، بە مەزەندە، من ئەو شوێنەی کە لێی بووم، ئەو شوێنە یەك دوو لە برایانی دیکەی لێبوو، درزێکی لێ بوو، بە درزەکە دەیانزانی کە رۆژە، ئەو شوێنەی کە منی لێبووم درزو شتی لێ نەبوو، نەمدەزانی، بەس هەر بە مەزەندە تەقدیرم دەکرد، جا ئیتر نەمدەزانی تەقدیرەکەم راستە، دروستە؟ گرنگ ئەوەیە هەوڵم دەدا لە شەوو رۆژێکدا پێنج جار نوێژ بکەم، بە تەیەموم، بە دانیشتنەوە، نوێژەکانم بە دانیشتنەوە دەکرد، بە پێوە بۆم نەدەکرا.

+ **دوایی چۆن و بەچ ڕۆژەکانتان دیاری دەکردو کاتەکانتان دەزانی؟**

ـ دوایی کە بردینیانە ژوورە ئینفرادییەکان، ئەو کاتە لە یەکترمان دەبیست، من بۆیە دەڵێم لەوانەیە تەقدیرەکانم تەواو نەبووبێت، وامدەزانی دە رۆژ لە شوێنی ئەشکەنجە بووم، دوایی دیار بوو ئەوان (هاوڕێکانم) وتیان: نەخێر، نۆ ڕۆژە. واتە حیسابمان کرد ڕۆژی ٧/٢٠ من لە ئەشکەنجە، لە قۆناغی یەکەم نەجاتم بوو، من وامزانی بیستو یەکە، واتە شەوو ڕۆژێك لە مێشکمدا زیاد بوو بوو.

Kurdistannet کوردستان نێت

تەوەرەی شەشەم:
هاوڕێیانی نێو زیندان

٢٠٠٥/٧/٣

ستۆدیۆی کەناڵی سلێمانیی تەلەفزیۆنی کۆمەڵ

+ مامۆستا عەلی باپیر، سەرەتا دەمانەوێ بزانین کێبوون هاوڕێیانی نێو زیندانت؟

ـ بسم الله الرحمن الرحيم.. الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله، محمد وآله وصحبه ومن اهتدى بهداه.. دەربارەی ئەوانەی کە لەگەڵم بوون لە زینداندا، کە پێیان دەوت سەربازگەری "کرۆپەر"، من پێیان ناڵێم هاوڕێیان، چونکە هاوڕێ ئەوەیە کە لەگەڵت بەڕێدا بڕوات، ئەوانە لەگەڵ مندا یەکڕێ نەبوونو یەك ڕا نەبوون، دەتوانین بڵێین دراوسێیانی نێو زیندان، چونکە ئێمە هەر بە حوکمی ئەوەی کە ژوورە ئینفرادییەکانمان بە تەنیشت یەکەوە بوون، یاخود لەیەك سەربازگەدا بووین، هەر ئەوەبوو کۆی کردبووینەوە، ئەگەرنا، خاڵێکی دیکەی هاوبەشمان، (سەبارەت بە من) لەگەڵ ئەواندا نەبوو، جگە لەوە نەبێت کە بە حوکمی جوگرافی شوێنەکەمان، ژوورەکانمان بەتەنیشت یەکەوە بوون.

ئەگەر بە کورتی بیڵێم، ئەوانەی لەگەڵم بوون لەو سەربازگەیەدا، هەموو سەرانی ڕژێم بوون، سەرکردایەتی سیاسییو ئیداری ڕژێمی پێشوو هەموویان بوون، دیارە لە سەرەتاوە صەددام حسێنو عەلی حەسەن مەجیدو هەندێکی دیکە لەوێ نەبوون، ئەوانە دوای ئەوەی کە من لەوێ بووم، هێنایانن، بەڵام ئەوانی دیکە، مەگەر ئەوەی کە نەکەوتبێتە بەر پەلی ئەمریکییەکانو دەستگیر نەکرابێ، یاخۆی بەدەستەوە نەدابێ، ئەگەرنا هەموویان بوون.

+ ئەوەی کە لەیادت بێت، بتوانیت ناوەکەیمان پێ بڵێیت، لەگەڵ پۆستەکەیدا، ئەوانەی کە تا ئێستا لەیادتن.

ـ بەڵێ، ئەوەی کە لە یادم بن، دیارە دوای ئەوەی کە من ماوەیەك لەوێ بووم، صەددام حسێن–یان هێنا، با لەوەوە دەست پێبکەین، دیارە ئەو کەسی یەکەمیشیان بووە، پاشان تاریق عەزیز، ئینجا تەها یاسین ڕەمەزانو ئینجا عەلی حەسەن مەجید، پاشان وەزیری بەرگری سوڵتان هاشم، وەزیری نەوت کە ئێستا

ناوەکەیم لەیاد نییەو (ئەبو فـاتن)یـان پێـدەوت، چـونکە ئـەوان لـەوێ یـەکتر بـە کونیە بانگ دەکەن، دیارە دکتۆرێك بوو، ڕەنگە دوایی ناوەکەی بێتەوە یادم[11]، ئینجا وەزیری تەصنیع عەسکەری عەبدوتتەواب مەلا حوەیش، وەزیری بازرگـانی دکتۆر موحەممەد ئـەلڕاوی، وەزیـری ئـەوقاف دکتـۆر عەبـدولمونعیم ئـەلتکریتی، هەرچەندە ئەو دەیگوت: "شێخ، پێم خـۆش نییـە پـێم بڵـێن تکریتـی، هـەر پـێم خۆشە بەناوی باوکمەوە ناوم هەڵدەن". پیاوێکی شەرم بەخۆو هێدی و مەنـدیش دیاربوو، ئینجا وەزیری کشتوکاڵی لێبوو، وەزیری نێوخۆی لێبوو، دیـارە هەنـدێ لەوانـە پێشـتر بـەردران، سـەرکردە سـەربازییەکانیان جگـە لـە وەزیـری نێوخـۆ، ئەوانیتر ئەوەی کە ڕوتبـەی لیـواو ئەوانـەیان هـەبوو، ژمارەیـەکی زۆری لێبـوون، یەکێ لەوانە قەیس ئەلئەعزەمی، یەکێکی تر لەوانە لیوا فەرحان ئەلجەبوری بوو، هی تریشی لێبوون، ئینجا لە هەندێ بەڕێوەبـەرە گشـتییەکانو هەنـدێك لەوانـەی موخابەراتو خزمەکانی صەددام بوون، هەروەها بەرزانو وەتبـانو ئینجـا دوایـی سـەبعاوی یـان هێنـاو بـەرزان—ێکـی دیکـەی لێبـوو کـە ئـەو دەبـوو بـە ئـامۆزای صەددام، ئـەو عەسـکەری بـوو، دەتـوانین بڵـێین ئـەوە نـاوی هەندێکیانـە، دەنـا ئەوانەی ڕژێم، ئەوەی کە خۆی پەنهان نەکردبێت، هەموویان لـەوێ بـوون، جـا چ ئەوەی کە خۆی بەدەستەوە دابێت، لەوێبوو، کـە بـەزۆری ئـەوان خۆیـان خۆیـان تەسلیم کردبوو، چ ئەوەی کە ئەمریکییەکان گرتبێتیان.

+ کە جـەنابت برایتـە "کرۆپـەر"، ئەوانـەی لـەوێ بوون زۆربـوون؟ یـان دوای تۆ زۆربەیان دەستگیرکرانو هێنرانە ئەوێ؟

- زۆربەی هەرەزۆریان لەوێ بوون، یەکێکی دی لەوانە (مزبان خزر هـادی) کـە ئەوە ئەندامی "ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش" بوو، ژمارەیەك لە ئەنـدامانی "ئەنجومەنی قیادەی قوتری"، وەکو دکتۆر سـەیفەددین ئەلمەشـهەدانی، سـەمیر

---

[11] دکتۆر عامر بوو.

ئەلنەجم، زۆریتر، لەڕاستیدا ئەندامانی ئەنجومەنی قیادەی قوتری زۆریان لەوێ بوون.

+ مامۆستا، صەددام-یش کە لە زینداندایەو لە "کرۆپەر"ە، هیچ کات لەگەڵی بوویت؟ یان هیچ کات بینیوتە؟ لە نزیکەوە گفتوگۆتان کردووە؟

- صەددام شوێنی جیا بوو، هەر لە بازنەی ئەو سەربازگەیەی "کرۆپەر"دا بوو، بەڵام شوێنەکەی جیابوو، ئێمە دەمانبینی کە دەیانبرد بۆ سەر پزیشك، یان بۆ کاتی تەحقیق، جار جار دەیانبردو نەماندەزانی بۆ کوێی دەبەن، بەس دەمانبینی کە ئۆتۆمبێلی (مقفص)یان دەهێناو ئەویشیان دەهێناو یەك دوو نەفەر، یەك دوو سەرباز دەستیان دەگرتو ئەملاو لایان دەگرت، یان کە بۆ حەمامیان دەهێنا، هەندێکیان هەموو نا، ئەوانەی کە لێی نزیکبوون دەیانبینی، بەڵام بە قسەکردن نا، چونکە شوێنەکەی جیابوو دووریش بوو، کاتێ کە ئەویشیان دەهێناو ئەملاو لایان پێدەکرد، لە سەرەتاوە نا، بەڵام دوایی دەیان وت "Lock Down"، دەبوو هەموو ببرێینە ژوورەکانو پەنجەرەکانیشیان دادەخست، بەڵکو جاری واش هەبوو دەیان وت لە ژوورەکەشدا نابێ بەپێوە بووەستن، دەبوو ڕابکشێی لەسەر قەرەوێڵەکەو هیچ نەبینی، ئەوجا دەیانهێنا، بەڵام خەڵك لە درزەوە هەر دەیبینی، ئەوە دیارە لەسەرەتاوە وانەبوو، دوایی تۆزێ توندیان کرد.

هەر نکولیشیان دەکردو دەیانوت "صەددام لێرە نییە"، بەڵام دوایی هەر پاسەوانەکان خۆشیان پێیان دەگوتین: "بەڵێ، ئەو لە فڵان شوێنە"، بەئەمانەت، بەهەندێ لە دراوسێ سجنەکانمانیان دەگوت کە: "فڵان کەس لێرەیەو لە فڵان شوێنە"، دوایی هەر دەمانبینی، ئەوجار دوایی ئاشکرا دەبوو.

+ ئایا لەسەر هەمووتان قەدەغە بوو کە بیبینن یا قسەی لەگەڵ بکەن، یان هەر لەسەر جەنابت قەدەغە بوو؟

ـ لەسەر هەمووماان، ئەگەر بەکورتی بۆتان باس بکەم" هەرچی هەڵس‌و کەوت‌و مامەڵەی زیندانە لەوێ، لە ڕووی ئیدارییەوە هەمووی وەکو یەکە، خواردن، کاتی خەوتن، کاتی وەرزش، بردن بۆ سەرئاو، بردن بۆ گەرماو، جلوبەرگ‌و ئەو پێداویستیانەی بۆت دێنن هەمووی وەکو یەکە، جیاوازی لەنێوان کەس ناکەن، جگە لە صەددام، چونکە دیارە ئەویش وەکو ئێمە بوو، چونکە لێمان دەپرسین، لە پاسەوانەکان، دەیانگوت: "ئەویش خواردن‌و شتی هەر وەکو ئێوەیە". بەڵام پێموایە شوێنەکەی ئەو گەورەتر بووە. وەکو بیستمان، وتیان ژوورێکی (٣م X ٤م) بووەو حەمامی لەناودا بووە، کە دوایی بۆیان دروست کردووە، ئەگەرنا پێشێ دەیان هێنا بۆ گەرماوێکی گشتی، کە ئێمەشیان بۆ دەبرد. بەڵام لە شتەکانی تر هەمووی وەکو یەك مامەڵەیان لەگەڵ دەکردین.

+ بەهۆی پاسەوانەکانەوە، هیچ کات نەبووە ڕاسپاردەیەك بنێرن بۆ صەددام؟ لەگەڵ صەددام قسەو باس بگۆڕنەوە؟

ـ لەگەڵ صەددام پێموانییە، چونکە لەوە زۆر سەختگیرییان دەکرد، بەڵام جاری وا هەبووە بە پاسەوانێکدا شتێکمان بۆ یەکێکی دیمان دەنارد، بۆ نموونە" من کتێبێکم پێویست دەبوو کە لای یەکێکیان هەبوو، دەمنارد، دوو وشەمان دەنووسی بۆ ئیدارەی زیندان‌و پاسەوان دەیبرد بۆ ئیدارەکە، کەمن فلان شتم لای فلان کەس پێویستە، یان فلان شتەی بۆ دەنێرم، پۆشاکێکی زیاد، یان پێداویستییەك، یان کتێبێك، بۆ وێنە: یەکێك لەوانە "صەحیحی بوخاری" لابوو، ئەویش لەتیف نوصەیف جاسم بوو، ئەویش هەر لە ئەندامانی "ئەنجومەنی قیادەی قوتری" بوو، ئەوە ڕۆژێك پرسی منی کردو وتی: "شێخ! من قورئانم زۆر خوێندۆتەوە، چیتر بخوێنم؟". وتم: صەحیحی بوخاری بخوێنە. دیارە کوڕێکی

هەیە بەناوی دکتۆر ئەنمار، ئەویش هەر لەوێ بوو، دوایی پێش خۆی بەر بوو، وتی: "بە ئەنماری کوڕم دەڵێم، کە ئەوەم بۆ بنێرێ". وتم: زۆر باشە، دیاربوو کە بۆیان نارد، من دوایی بە پاسەوانەکەم وت، ئەو کتێبەم بۆ بنێرن، وتی: "شتێك بنووسە بۆ ئیدارەی زیندان". نووسیمو بەڕاستی کتێبەکەی بۆ ناردم، نزیکەی مانگێك لام بوو، جاری واش هەبوو بە قاچاغی هەندێ لەوانە (وەکو دەمانبیست) لەگەڵ هەندێ لە پاسەوانەکان ڕێك دەکەوتن، نامەیەك، شتێکی تایبەتیان بۆماڵەوە دەنارد، ئیدی نازانم چەندی ڕاستەو چەندی ناڕاستە.

ڕەنگە پاسەوانەکە وەکو هەستێکی ئینسانی، یان عەتفێکی بەرانبەر بەیەکێکیان دەجوڵا، کە یان نەخۆش دەبوو، یان پیر دەبوو، ئیدی شتێکی هەبوو بۆ ماڵەوە، دوو وشەی دەنووسی بۆ ماڵەوە، یا ڕاسپاردەیەکی هەبوو دەینارد.

+ بەڵێ مامۆستا، ئەو حاڵەتە لەگەڵ صەددام-دا، ئەو دوورییە، ئەو نەهێشتنی گفتوگۆو قسەکردنە، تا کاتی بەربوونیشت هەر وا مایەوە؟

- هەروا بوو.

+ واتە کەس دەنگی پێی نەگەیشت لە ڕێگەی پاسەوانەکانیشەوە؟

- پێم وانییە، بەپێی زانیاریی من پێمەوا نییە، چونکە ئەو پاسەوانەکانیشی تایبەتبوون.

+ کە دەتانبینی، چۆن دەهاتە پێش چاو، بە ورەبوو یان کەسێکی ڕووخاو بوو؟

- جا بڕوا بکە ئێمە لەدوورەوە دەمانبینی، بەڵام قیتو قنج دیاربوو، ئیدی نازانم، بەڵام لە پاسەوانەکانمان دەپرسی: چۆنە؟ دەیانگوت: "لەوێش هەر توندوتیژە، قسەی لاواز ناکات". ئاوا پتەو دیارە، پاسەوانەکان وایان دەگوت، ئیدی نازانم.

+ ئێوە لە تەوەرێکی تری پێشووتردا وتتان: کوردی تر کە لە "کرۆپەر" زیندانی کرابێت، جگە لە خۆتان، عومەر بازیانی یەکێك لە سەرکردەکانی گرووپی "ئەنصارلئیسلام" بوو، بەڵام ئایا هیچ کەسێکی تری غەیری جەنابت (وەکو کورد) لەگەڵ سەرکردەکانی تری بەعس لەوێ هەبوو؟ بۆ نموونە ئیسلامییەکان، یان یەکێك کە لەسەر تۆمەتی ئیسلامی زیندانی کرابێت لەوێ، لە کاتێکدا ئێمە ڕۆژانە گوێبیستی دەستگیرکرانی گەورە بەرپرسانی ڕێکخراوی "قاعیدە" لە عیراقو یاریدەدەرەکانی زەرقاوی دەبین؟

ـ من پێم شك نایەتو نازانم، رەنگە لێی بووبن، من نەمبینین، بەڵام ئەوەی کە من بینیم (ئەویش بۆ ماوەیەك) عومەر بازیانی بوو، دوای ماوەیەك دیار نەما، من هەروا لەدوورەوە بانگم کردو وتم ئەوە لەکوێ بوویت؟ وتی: "بردمیانەوە بۆ سلێمانی، بۆ تەحقیق". یەکێکش کە لەنزیك قاتعەکەی ئەوەوە بوو بۆی باسکردمو وتی: "عومەر بازیانیم بینیوەو وتوویەتی کە من هەموو شتێکم گوتووە، ئیعترافم لەسەر هەموو شتێك کردووە". جا هەر ئەوم بینی، ئەویش بۆماوەیەكو دوایی دیار نەماو نەمزانی بۆ کوێیان بردو بۆ کوێیان گواستەوە، بەڵام سەبارەت بە ئیسلامییەکانیش، ئەم دوادواییە، بەر لەوەی من ڕزگارم ببێت، دەمبیست کە هەندێ خەڵکی ئیسلامییان بۆ هێناوە، عیراقیو غەیرە عیراقی، بەڵام ئەوان شوێنەکەیان تۆزێ جیاکردبوونەوە، نەمدەزانی کێن، بەس دەمانبیست، دەیانگوت "ئەمە هەندێ خەڵکی دیکەی ئیسلامییە". دیاربوو هەڵسوکەوتیشیان لەگەڵ ئەوان سەختتر بوو، کە دەیانبردن بۆ تەحقیق، بەسواری عارەبانەیەك دەیانبردن، نەك بۆ خۆیان بەپێ بڕۆن، هەروەها زنجیریان دەکردن، مامەڵەیان لەگەڵیان سەختتر بوو، وەکو مامەڵەیان لەگەڵ ئێمە لەسەرەتاوە کە زیندانی کراین، ڕەنگە دوایی مامەڵەیان لەگەڵیان ئاسان کەن، جا

کەسێکی تری دیاریکراو کە من ناوی بزانم، نەمبیست، بەس ئەوەندە هەیە دەمانبیست کە خەڵکی تری ئیسلامییان هێناوە.

+ لەناو ئەو سەرکردانەی بەعسدا کە دەستگیر کرابوون، کامیان لەهەموویان لێتان نزیکتربوو زۆرترین کات لە زیندان پێکەوە دەمانەوە؟

ـ لەسەرەتاوە، کە یەکەم ڕۆژ دوای هەندێ ئازارو ئەشکەنجەو تەحقیقی سەرەتایی بردیانم بۆ قاعەیەك، کە نزیکەی پێش بەرەبەیان بوو، نیو سەعاتێك، سەعاتێك پێش بانگی بەیانی بوو، کە بە ژوور کەوتم، وتیان بچۆ ئەو قاعەیەوە، نزیکەی (٨ ـ ١٠) نەفەرێکی تێدا بوو، ئیدی من نەمزانی کێن، دوایی وردە وردە دونیا ڕوون بووەوەو تینووم بوو، لە ڕووی تەندروستییەوە تۆزێ حاڵەتم ناجۆر بوو، دوای ئەزیەتدانو شت، وتم: ئەگەر ئاوی لێیە، ئاوم بدەنێ، وتیان: "بەڵێ فەرموو ئەوە ئاو، تۆ کێی؟" وتم: من فلان کەسم، ئەی ئێوە کێن؟ وتیان: "دوای نوێژ خۆمانت پێ دەناسێنین". ئەوەبوو نوێژمان کردو دوایی دەرکەوت وەزیری ئەوقاف بوو، ئینجا کۆمەڵێك لە ئەندامانی "ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش" بوون، کۆمەڵێك وەزیری دیکە بوون، ئاوا لەو قاعەیەدا (٨ ـ١٠) نەفەرێك بوون، بەس من یەك ڕۆژ لەوێ مامەوە، دوایی یەکسەر بردینیان بۆ ژوورە تاکەکان، لە ژوورە تاکەکان ئەوەی کە زۆر بە حوکمی دراوسێیەتیو وەکو دراوسێیەتی لێم نزیکبوو، مزبان خزر هادی بوو، کە (ئەبو عروبە)یان پێدەگوتو ئەندامی "ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش" بوو، لەملامەوە وەزیری ئەوقاف بوو، کە دوای سێ مانگێك ئەو بەربوو.

لەڕاستیدا خەڵکەکە هێندێ جار گوازە گوازیان پێدەکردن، بۆ وێنە" من پێشێ یەکێ لە لام بوو بەناوی ئەبو ئەحمەد، خەڵکی بەسرە بوو، کاتی خۆی پارێزگاری بەسرە بوو، دوایی کە ئەو ڕۆیشت، دکتۆر موحەممەد ئەلڕاوی هاتە تەنیشتم، هەروەها دکتۆر سەتتام ئەلگەعود کە ئەو بەعسی نەبوو، ئەوە هەر

بەوە تۆمەتبار کرابوو کە دەستی لەگەڵ ڕژێمە، یان لەبەر ئەوە کە دەوڵەمەندە، گومانی ئەوەیان لێدەکرد هاوکاریی مقاوەمەی کردبێ، ئینجا کە دوایی گواستمیانەوە بۆ قاتعێکی دیکە، عەبدوتتەواب مەلا حوەیش وەزیری تەصنیعی عەسکەری لەملامەوە بوو، غازی عوبێد لەولا تربوو، پاشان بۆ ماوەیەکی دیکە عەلی حەسەن مەجید-یان هێنا، نزیکەی دوو ژوورمان بەین بوو، ئاوا بەو شێوەیە، خەڵکەکە وەنەبێ جێگیر بووبێ لەشوێنێ، بەڵام من نزیکەی دوو سێ شوێنیان پێکردم، خەڵکیان زۆر دەهێنا بۆ تەنیشتمو دەیانگواستنەوە، دەتوانم بڵێم ئەوانەی کە ناوم هێنان، بە حوکمی دراوسێیەتی نزیکتر بوون.

+ تۆ کە بە درێژایی تەمەنت دژی بەعس بوویتو لای ئەوان قاچاغ بوویت، سەرەتا مامەڵەو یەکتر ناسینت لە زیندانیدا لەگەڵ ئەوان چۆن دەستی پێکرد؟ باست لە قاعەکە کرد، بەڵام ئەوە یەکتر ناسینێکی سەرەتایی بووە، وەکو کرانەوە لەگەڵیان، وەکو دەستکردن بە قسەو باسو چوونە ناو درێژەی قسەکردنەوە، چۆن دەستی پێکرد لەگەڵیان؟

ـ یەکەمجار کە زۆر ئازارو ناڕەحەتیو شتم هەبوو، چوومە قاعەکە، یەکەمجار تێکگیراین، وتم ئێوە کێن؟ وتیان: "ئەوە فلان کەسو فلان کەسو فلان کەسە"، وتم واتە ئێوە سەرانی ڕژێمن؟ وتیان: "بەڵێ". وتیان: "تۆکێی؟" وتم منیش فلان کەسم، وتیان "ئێمەش ناوی تۆمان بیستووە، فلان کەسیت؟"وتم بەڵێ، دەی وتیان: "فلان کەس ئێستا یەك دەردمان هەیەو ئەمریکا دوژمنی هەمووڵایەکەو هەمووڵایەکمانی پێکەوە گرتووە، دەبێ چاوپۆشی لە شتی ڕابردوو بکەین". وتم ئاخر ئێوە ئەگەر ئاواو ئاواتان نەکردبایە، ئێستا ئەو بارودۆخە ئاوا نەدەبوو، زەمینە بۆ ئەمریکا خۆش نەدەبوو ئاوا بێت. وتیان: "کاکە ئێستا وەختی ئەوە نییە، جەنابت تازە هاتوویت، با تۆزێ یەکتر بناسین". من تۆزێ لەگەڵیان تێکگیرام، دوایی ئەوان دایانە نەرمی، وەکو بڵێی وتیان: "جەنابت

میـوانیو ئێمـە ڕێـزت دەگـرین، ئـەمجا دوایـی تـۆش بـوار بـدە پێکـەوە گفتوگـۆ دەکەینو قسە دەکەین". وتم باشە بەهـەرحاڵ، بـەڵام زۆرم پـێ سـەیرە، مـن بـۆ هاتوومەتە ئێرە؟ وتیان: "خۆ بەدەست ئێمەش نییە، نازانین". پـێم سـەیر بـوو، بۆ مـن وەکـو موفاجەئـە بـوو، تەسـەورم نـەدەکرد مـن بچـمە ئـەوێ، هەرچـەندە نزیکەی سێ چوار مانگی سەرەتا سەلام لەیەکترکردنیش قەدەغـە بـوو، ئەوەنـدە نەبێ کە هێنـدێ لـە پاسـەوانەکان (وەکـو هەڵوێسـتی شەخسـی خۆیـان) لـەنۆرە وەرزشی خۆیاندا دەیانگوت: "لـەنۆرەی منـدا، کـە مـن پاسـەوانتان بـووم، قسـە بکەن قەیناکا"، قەدەغـە بـوو دابنیشـیتو ڕاوەسـتیت، هـەردەبوو بێـیو بچـیت، بەڵام دوایی وردە وردە هەندێ قسەی پچڕ پچڕمان لـەو کاتـەدا لەگـەڵ یـەکتردا دەکرد، بەڵام دوایی کـە مـاوەی وەرزشـیان زیـاد کـردو کردیـان بـە دوو سـەعات شەوو ڕۆژیو دواتر کە کردیان بەسێ سەعاتو چوار سەعات، پاشان پێشـێ بـوار نەبوو دابنیشین بەیەکەوەو نوێژی بەکۆمەڵ بکەین، دوایـی بـواری ئەوەشـیان دا، نزیکەی دوای (٨ -١٠) مانگێـك لـە مانـەوەی مـن لـە زینـدانـدا، واتـە دوای سـاڵێك بوارياندا كە قاتعێك (كـە حـەوت نەفـەر بـوو) بەيەكـەوە دابنيشـن، كورسـييەكان دابنێینو مێزیان بـۆ هێنـاینو لـە دەوری مێزەکـە دابنیشـین، یـا جـار جـار کـاتی نیوەڕۆ پێکەوە نان بخۆین، یا پێکەوە نوێژ بەکۆمەڵ بکـەین، ئەگـەر کـاتی نوێـژ بێت، ئەو کاتە زیاتر بواری گفتوگۆمان بۆ کرایەوە، لەوکاتەدا ئەوان زیـاتر منیـان ناسی، لەسەرەتاوە هەر دەیانزانی من ئەمیری کۆمەڵی ئیسلامییم، کاتی خۆی لە بزووتنەوەی ئیسلامییدا بووم، دوژمنی سەرسەختی ڕژێمـی بـەعس بـووم، منیـان دەناسـی، دەیـانگوت: "تۆمـان بـە پیـاوێکی خەتـەر دەزانـی، کـە دەیـانگوت ئینسانێکی زۆر مەبدەئییـەو ڕژێمـی بەعسـی پـێ کـافرە، شـتمان زۆر لەسـەر تـۆ بیستووە". وتم بەڵێ، من ئەوم.

جا سەرەتاکەی بەو شێوەیەبوو، وردە وردە، دیارە زیاتر ئەوانیش کە منیـان ناسـی، وەکـو ئـەفکارو تەسـەوراتم، منـیش زیـاتر دەرگـای قسـەو گفتوگـۆم بـۆ کرایەوەو بوارمان پێدرا، ئاوا چووینە ناو قسەو باسی زۆرەوە.

+ واتە مامەڵەکانت لەگەڵ ئەو بەعسییانەدا لەسەر چ ئاستێك بوو، بە چ شـێوازێك بـوو؟ بـۆ نموونـە، دەچووە بـابی ئامۆژگـاری؟ دەچووە بـابی گفتوگۆو باس لە هەندێ ڕابردووی تاوانکارییان دەکرا؟

ـ نەك هـەر گفتوگـۆو ئامۆژگـاری، بـەڵکو زۆر بـە ڕاشـکاوی دەتـوانم بڵـێم کـە ئەوەی لێرە گوتوومە، لەسەر مینبەرەکان، لەوێش هەر ئەوەم پێـدەگوتن، بـەڵام دیارە لەگەڵ ڕەچاوکردنی باری دەروونییان، لەگەڵ ڕەچاوکردنی کەشی ئەوێ.

بـۆ وێنـە: جارێکیـان کۆمـەڵێك لـە وەزیـرو ئەوانـە، کـە لـێم نزیـك بـوون لـە ئەندامانی "ئەنجومەنی قیادەی قوتری" دانیشتبووین، پێم گوتن مـن لەبـەر خـوا هەندێك ئامۆژگاریتان دەکەم، زۆر بەجددی لێم وەرگـرن، وتیـان: "فـەرمووو"، وتم لەڕاسـتیدا ئێـوە صـەددام حسـێن–تـان کردبـوو بـە بتێـكو دەتـان پەرسـتو پەیکـەرەکانی کـە بۆتـان دروسـتکردبوو، لـە بەغـداو شـارەکانی دیکـە، بتـەکانی "لاتو عوززا"و ئەوانەی دەهێنایەوە یاد، ئێوە داهاتی عیراقتـان هـەموو تـەرخان کردبوو بۆ پیرۆزکردنی ئەو کەسە، واتە هـەموو ئیمکانیاتێکتـان بـۆ ئـەوەبوو کـە کەسێك پیرۆز بکەن، لەبەر ئەوە پێمخۆشە زۆر چاك بزانن کە ئێوە لەسەر خـەتی ئیسلام ترازابوون، لەڕاسـتیدا ئـەوان خۆیـان بـە مسـوڵمان دەزانـی، وتم: چـونکە ئیسـلام بناغەکـەی تەوحیـدە، خـوا بەیـەکگرتن، تـەنیا خـوا بپەرسـترێت، خـوا بەندایەتی بۆ بکرێ، تەنیا خوا بـە پـەروەردگارو حـاکم بزانـرێ، بـەڵام ئێـوە ئـەو کەسەتان بەهەموو شتێکی خۆتان دەزانی، ئەوەم بە بەڵگەوە بـۆ هێنانـەوەو وتم کاتی خۆی من لە پەیمانگای ئیسلامیی بووم لە سلێمانی، نـەوەدو نـۆ ناوتـان بـۆ صەددام بڵاو کردەوە، وەکو (أسماء الحسنى)ی خوای پـەروەردگار، نـەوەدو نـۆ

سیفەتتان لێ هەڵدابوو، شوبهاندبووتان بە خوا (جلّ شأنه)، ئینجا باسی خەیروڵڵا تەڵفاح–م کرد کە نامیلکەیەکی نووسیبوو: "ثلاثة ماكان على الله ان يخلقهم، اليهود والفرس والذباب". ئەوە کوفرەو ئەنجا وەزارەتی ڕۆشنبیری‌و ڕاگەیاندنی خۆشتان بۆی چاپ کردبوون. باسی کتێبولکەی "نظرة في الدين والتراث"ی صەددام حسێن–م کرد کە چۆن باسی ئیسلام دەکات‌و دەڵێ: "شەریعەتی ئیسلام بە کەڵکی ژیان نایە"و باسی هێندێ بیروڕای میشیل عەفلەق–م کرد کە ئەو بەڵێ باسی پێغەمبەری ﷺ دەکرد، بەڵام وەکو سەرکردەیەکی عەرەبیی هەڵقوڵاوی نێو کۆمەڵگەی عەرەبی باسی دەکرد، نەك وەکو پێغەمبەرێك کە خوا وەحی بۆ بنێرێ‌و ئەمانە.

بەڵێ زۆر بە زەقی‌و بەڕەقی زۆر شتم پێدەگوتن، دیارە ئەوانیش لەسەرەتاوە لەگەڵم تێکدەگیران، جاری وا هەبوو لێك تووڕە دەبووین، ئەوان بەڕاستی کێشەیان ئەوەبوو بەڵگەو شتیان بەدەستەوە نەبوو لەبەرامبەر مندا، من لەسەر بناغەی یەکەم" قورئان‌و سوننەت قسەم لەگەڵدا دەکردن، کە ئەوان بەڕاستی لەو شتانە شارەزا نەبوون، دووەم" لەسەر بناغەی واقعێك کە من تیایدا ژیابووم.

واقیع ئا بەو شێوەیە بوو نەیاندەتوانی ئینکاری بکەن.

دیارە جار جار هێندی شتیان دەهێنایەوەو دەیانگوت: "نا بەو شێوەیە نەبوو، یان موبالەغە کراوە"، بۆ نموونە: باسی کیمیاییباران‌و ئەنفال‌و ئەوانەم دەکرد، دەیانگوت: "ئێمە شتمان بیستووە، بەڵام بەو شێوەیە نەبووەو موبالەغە کراوە". هەر چۆن بێ من لەڕووی بەڵگەوە قسەکانم بەهێز بوو، هەم پشت ئەستوور بوو بە قورئان‌و سوننەت، هەم بە بەڵگەی واقیعی.

تۆ پرسیارت کرد ئایا چۆن بوو؟ ئەمجارەیان تێکگیرانی تێدا هەبوو، ئامۆژگاریشی تیدا هەبوو، زۆر ئامۆژگاریشم دەکردن، ئیمانتان وابێ، عەقیدەتان وابێ، خواپەرست بن، نوێژ بکەن، ڕەوشتتان وابێ، هەتا کە لەڕووی پەیوەندی نیوخۆیان تێك دەگیران، ئامۆژگاریم دەکردن.

لەڕووی ڕوونكردنەوەی ڕاستییەكانی ئیسلام، بۆم ڕوون دەكردنەوەو لەو ڕووەوە دەمگوت: باشە ئێوە دامەزرێنەری حزبەكەتان میشیل عەفلەق بووە، میشیل عەفلەق كابرایەكی گاور بووە، ڕۆژێك یەكێك لە بەرپرسە بەرزەكانیان تۆزێ گفتوگۆ مشتو مڕی لەگەڵ مندا كردو وتی: "شێخ، ئێمە خۆمان بە موسڵمان دەزانین، بەڵام حزبی بەعس ئێمە دروستمان كرد بۆ دیفاع لە ئوممەتی عەرەبیو.." وتم: جارێ زاراوەی (الأمة العربية) هەر هەڵەیە، بڵێ: گەلی عەرەبی، ئوممە ئوممەتی ئیسلامییە، چونكە ئوممەت واتە كۆمەڵە كەسێك كە لەسەر بەرنامەیەك كۆببنەوە، بۆ مەبەستێك تێ بكۆشن، عەرەب ئێستا نەصرانی تێدایە، عەلمانی تێدایە، مسوڵمانی تێدایەو سەر بە جولەكەشی تێدایە، سەر بە ئەمریكای تێدایە، سەر بە ڕووسیای تێدایەو سەر بە هەرچی تێدایە، كەی ئوممەتن، بڵێن گەلی عەرەبی، گوتی: "بەهەرحاڵ، ئێمە حزبی بەعسمان دروست كرد بۆ خزمەتی ئەوەو، ئینجا گەلی عەرەبیش، ئوممەتی عەرەبیش مسوڵمانەو خۆشمان بە مسوڵمان دەزانین"، وتم باشە، ئاوا یەخەم گرتو وتم وەرە سەیدیش بوو خۆی بە سەییدیش دەزانی، وتم باشە ئەگەر لەڕۆژی قیامەتدا پێغەمبەر ﷺ ئاوا یەخەی گرتیو وتی: وەرە خۆت بە نەوەی من دەزانی، منت بە باپیری خۆت دەزانی، ئایا من قورئانو سوننەتو شەریعەتی ئیسلامم بۆ بەجێ هێشتبوون یا "في سبيل البعث"ی میشیل عەفلەق؟ ئایا من ڕابەرت بووم كە قورئانو سوننەتم بۆ بەجێ هێشتبووی، یا میشیل عەفلەق كە حزبی بەعسی بۆ دروست كردبوویت؟ چ دەڵێی؟!

وەڵڵا كابرا گریاو وتی: "وەڵڵا تا ئێستا فیكرم لەو قەزیە نەكردبۆوە، واتە باشە حزبی بەعسیش دینە؟!". وتم: ئەی دینە، چۆنە؟ وتم دین واتە مەنهەجی ژیان، تۆ دوای دینی میشیل عەفلەق كەوتووی، نەك دینی پێغەمبەر ﷺ، جا ئاوا لەو بابەتە، زۆر مشتو مڕمان دەبوو، دەتوانین زیاتر درێژەی بدەینێ.

+ مامۆستا ئەو کاتە کەی بوو شوێنەکەی کوێ بوو؟

ـ هەر لەو شوێنە.

+ لەناو ژوورەکانی زیندان؟

ـ نا، ئەوە دوایی کە بۆ وەرزش دەریان دەکردین، ئەو دوو سێ سەعاتە بەیەکەوە دادەنیشتین، یان بەیەکەوە هاموشۆمان دەکرد، بەس هەندێ قسەی زەق‌و ئەوانەم کە پێ دەوتن، مەگەر کاتی تێکگیران بوایە، ئەگەرنا هەردوو بەدوو پێم دەگوتن، چونکە دەمگوت لەناو یەکتردا کابرا ئامۆژگاری باش قەبووڵ ناکات، یان هەست بە شکانەوە دەکات، دوو بەدوو قسەی زۆر ڕوون‌و ڕاشکاوم پێدەگوتن، مەگەر کە دادەنیشتین خۆیان شتێکیان بورووژاندایە، دیارە من چی بەڕاستم دەزانی، وام دەگوت، ئەگەرنا ئەو قسانەی کە شتی تایبەتی یان ئامۆژگاری تایبەتی، یا نوقورچلێدانی تایبەتی بوون‌و دەمویست کە خەبەریان بکەمەوە، زیاتر دوو بەدوو قسەم لەگەڵ دەکردن.

+ پێمان خۆشە لەسەر گفتوگۆکان لەگەڵ سەرکردەکانی بەعسدا زیاتر بزانین، بە تایبەت کە ئێستا لە ناوچەکەو لە جیهانیشدا تامەزرۆییەك هەیە بۆ بیستنی هەواڵی سەرکردەکانی بەعس، لێرەش ئێمەی کورد ئەزموونێکی تاڵمان بەتایبەت لەگەڵ چەند سەرکردەیەکیاندا هەیە، وەکو عەلی حەسەن مەجید، وەکو کەسانی تر، پێمان خۆشە زیاتر بچینە درێژەی ئەو گفتوگۆیانەوە. ئەو تەوەرانە چیبوون کە لەبارەیانەوە گفتوگۆت لەگەڵ دەکردن؟ با سەرەتا گفتوگۆی عەلی حەسەن مەجید بە نموونە وەربگرین.

ـ من پێم باشە پێش ئەوەی بێینە سەر باسی عەلی حەسەن مەجید، وەڵامی ئەو پرسیارە بدەمەوە، ئەو تەوەرانە چیبوون؟ دوای ئەوەی من بە حوکمی ئەوەی لە گەڵیان تێکەڵ بووم‌و پێیان ئاشنا بووم، تەماشا دەکەم ئەوانە هەموویان خۆیان بە مسوڵمان دەزانن، زۆربەشیان ئەگەر نەڵێم هەموویان بە

جۆرێك لە جۆرەكان نوێژیان دەكرد، هەیانبوو من فێـرە نوێـژم كـرد، هەشـیانبوو بـەجۆرێك لـە جۆرەكـان نوێـژێكیان دەكـرد، هـەموویان خۆشـیان بـە مسـوڵمان دەزانی، من وتم ئەوە پێویسـت دەكـات تێیـان گەیـەنم كـە ئیسـلام واتـای چـی؟ خۆشیان بە مسوڵمان دەزانیو خۆشیان بە بەعەسی دەزانی، پێشـیان وابـوو كـە بەعسایەتیو مسوڵمانەتی هیچ ناكۆكییەكیان پێكەوە نییە، من بەڕاسـتی ئـەوەی كە دوایی زۆر كاری تێكردن و زۆر زەمینەی بۆ من خۆشكرد كە چاك بیروبـاوەڕی بەعسیان لە مێشكو دڵدا هەڵتەكێنم، ئەوەبوو كە هەستام چەمكی دیـنم بـۆ ڕوون كردنەوە، چەمكی عیبادەتم بۆ ڕوون كردنەوە، چـەمكو واتـای ئیسـلامم بـۆ ڕوون كردنەوە، چەمكو واتای پەرسـتراوێتی خـوا (الوهیـة)، چـەمكو واتـای (ربوبیـة)ی خوا (جلّ شأنە)، پەروەدگارێتی خوا، ئەوانـەم كـە بـۆ ڕوون كردنـەوە، هـەیانبوو سەدو هەشتا پلە دەگۆڕا. بـۆ وێنـە" ڕۆژێـك ئـاوا دانیشـتبووین، خۆیـان داوایـان دەكردو دەیان وت: "شێخ، (نوّرنا)". دەیانوت: "كە تـۆ قسـەمان بـۆ دەكـەیت، هەسـت بـە ئاسـوودەیی دەكـەینو دڵمـان خـۆش دەبێـتو دەچـینە جیهـانێكی دیكەوە، قسەمان بۆ بكە، هەر ڕۆژە بۆ خۆت چ بابەتێكت پێ چاكە قسـەمان بـۆ بكە".

ئەوە سەرەتای دەرسەكانم بوو بۆیـان، واتـە ئەگـەر نیوسـەعات دانیشـتباین، بیست دەقیقەیان بۆ من تەرخان دەكرد، دەیانگوت: "بیست دەقیقە قسەمان بـۆ بكە، پانزە دەقیقە قسەمان بۆ بكە"، ئەگەر سـەعاتێك بووایـە، دەیـانوت: "نیـو سەعات قسەمان بۆ بكە".

من هەڵسام كۆمەڵێك چەمكم بۆ ڕوون كردنـەوە، وتم مـن بـە پێویسـتی دەزانم هەندێ چەمك هەیە، هەندێك زاراوە هەیە ئەگەر ئێـوە تێـی بگـەن باشـە، دەبێتـە كلیلێك بۆ تێگەیشتنتان لە قورئانو لە سوننەتی پێغەمبـەر ﷺو لـە ئیسـلامو لـە دینداری. وتیان: "باشە، تۆ چیت پێ چاكە بۆمان باس بكە".

من چەمکی دینم بۆ باس کردن، وتم بۆ ئەوەی کە بەڕاستی لـە دیـن حاڵییـان بکەم، کە ئەوان لەسەر ڕێبازی پێغەمبەر نین ﷺ، لەکاتێکدا کە خۆیان بە بەعسی بزانن، ناتوانن خۆیان بە مسوڵمان بزانن. کاتـێ کـابرا خـۆی بـە عـەلمانی بزانـێ، بەلادینی بزانێ، بە غەیرە دین بزانێ، ناتوانـێ خـۆی بەدینـدار بزانـێ، ئـەوان کـە خۆیان بە بەعسی بزانن، ناتوانن خۆیـان بـە مسـوڵمان بـزانن، بـۆم بـاس کـردنو گوتم: وشەی دین لە قورئاندا بە چوار واتا بەکار هاتووە، بە واتای سزاو پاداشت، خوای پەروەردگار دەفەمووێ (مَالِكِ يَوْمِ الـدِّينِ) (الفاتحـة: ٤)، هـەروەها بـەمانای ملکەچی، وەکو خوای پەروەردگار دەفەرموێ (أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ) (الزمر: ٣)، واتە بێگومان ملکەچیی ساغ تەنیا بۆ خوایە، یان (فَاعْبُدِ اللَّـهَ مُخْلِصـاً لَّـهُ الـدِّينَ) (الزمـر: ٢). وشـەی دیـن لێـرەدا واتـە ملکەچـی (خضـوع)، واتـای سـێیەم واتـە بەرنامە، بەرنامەی ژیان، وەکو خوای پەروەردگار فەرموویەتی: (لَكُمْ دِيـنُكُمْ وَلِـيَ دِينِ) (الكافرون: ٥)، دینی خۆتان بۆ خۆتان، واتـە بەرنامـەی خۆتـان بـۆ خۆتـان ئەی کافرەکانو بەرنامەی خۆشم بۆ خۆم، چونکە لێـرەدا (سـوورەتی الکـافرون) خیتاب لەگەڵ ئەهلی کوفرە (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ* لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُـدُونَ* وَلَـا أَنـتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ* وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدتُّمْ* وَلَا أَنتُمْ عَابِـدُونَ مَـا أَعْبُـدُ* لَكُـمْ دِيـنُكُمْ وَلِيَ دِينِ). کەواتـە کـافریش دینیـان هەیـە، (لَكُـمْ دِينُكُمْ) ئـەی کافرەکـان دینـی خۆتان بۆ خۆتان، (وَلِيَ دِينِ) منیش دینی خۆم بۆ خۆم، دینی کافرەکان چـییە؟ خەڵك وا دەزانـێ وشـەی دیـن تـەنیا دینـی ئاسمـانی دەگرێتـەوە، بـەڵام وانییـە، چـونکە کافرەکـان تـەنیا ئـەهلی کیتـاب نـین کـە وشـەی دیـن یەهودییـەتو نەصرانییەتو مەجووسییەتو ئەوانە بگرێتەوە، بەڵکو کافرەکان هەیانە مولحیدە کە هیچ دینێکی[12] نییە، هەیانە زەندیقە، هەیانە جولەکەیە، هەیانـە نەصـارایە، هەیانــە هاوبــەش پەیــدا کــەرە، هەیانــە بتپەرســتە، هەیانــە دووڕووە، هەیانــە

[12] واتە (دین) بە چەمکە عورفییە باوەکەی کە دینی ئاسمانییە.

مورتەدە، واتە مسوڵمانەو هەڵگەڕاوەتەوە، کەواتە (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) هەموو جۆرەکانی ئەهلی کوفر دەگرێتەوە، خوای پەروەردگاریش وشەی دین پاڵ دەداتە لای هەموویان، دەفەرموێت (لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ)، کەواتە هەموو کافرێك دینێکی هەیە، دین واتە بەرنامەی ژیان، واتە مەنهەجی ژیان، وەکو خوای پەروەردگار دەفەرموێ: (هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ) (التوبة: ٣٣).

دینی حەق واتە ئیسلام، (عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ)، هەموو دینەکان، کە لێرەدا وشەی دین، (ال)ی جنسی لەسەرە، واتە جنسی دین، واتە هەموو بەرنامەکان، کە هەموو ئەو بەرنامانە دەگرێتەوە کە خەڵك پەیڕەویان لێدەکات بۆ ڕێکخستنی ژیانی تاکیو کۆمەڵیی، بەو پێیەبێ عەلمانییەت دینە، دیموکراسییەت دینە، کۆمۆنیزم دینە، عەولەمە دینە، هەر وەکو چۆن یەهودییەتو نەصرانییەتو مەجوسییەتو ئەوانەش دینن.

واتای چوارەمی وشەی دین لە بەکارهێنانی قورئاندا واتە ئیسلام، خوای پەروەردگار دەفەرموێت: (إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الإِسْلاَم) (آل عمران: ١٩)، وشەی دینی بە ئیسلام داناوە، یان (وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِيناً) (المائدة: ٣). واتە ئیسلامم بۆ کردوون بەدین، واتە بە بەرنامە.

بۆ سەرانی بەعسم ڕوون کردەوە کە دین واتە بەرنامەی ژیان، بۆشم ڕوون کردنەوە بەڕاشکاوی کە بەعسایەتی دینە، عەلمانییەت دینە، دیموکراسییەت دینە، سەرمایەداری (کاپیتالیزم) دینە، سۆسیالیزم دینە، سیکۆلاریزم دینە، عەولەمە دینە، ئینجا هەر ڕێچکەو ڕێبازێکی تر کە دادەنرێ خەڵك کۆبکاتەوەو ژیانی خەڵك بەشێوەیەك لە شێوەکان ڕێکبخات دوور لە هیدایەتی خوا، دینە، بەڵام هەموویان دینی بەتاڵن، کە خوای پەروەردگاریش دەفەرموێت: (هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَق)، خوا ئەو زاتەیە کە پێغەمبەری خۆی ناردووە بە هیدایەتەوە، بەدینی حەقەوە، کەواتە موقابیلی دینی حەق، دینی بەتاڵ هەیە،

(لِيُظْهِـرَهُ عَلَـى الـدِّينِ كُلِّـهِ)، خـوا پێغەمبـەری خـۆی نـاردووە بەهیدایەتـەوە بـۆ تاکەکان، بەدینی حەقەوە بۆ کۆمەڵگاکان، (لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّـهِ)، بـۆ ئـەوەی زاڵیکا بەسەر هەموو بەرنامەکاندا، واتە هەموو بەرنامەکان بخاتـە ژێـر هـەژموونو ڕکێفی خۆیەوە.

دوای ئەوەی کە وشـەی دیـنم بـەو شـێوەیە بـۆ شـیکردنەوە، پرسـیاریانکرد: "واتە ئێمە کە بەعسی بووین، لەسەر دینێکی کە بووین؟". وتم: بـەڵێ بێگومـان، وتم پرسیارێکتان لێدەکەم، وتیان: "بەڵێ"، وتم: ئەگەر کاتی خـۆی لـە صـەددام حسێن–تان پرسیبا، ئایا ئەو بەرنامـەی ئێمـە کـە ناومـان لێنـاوە "حـزب البعـث العربي الأشتراكي"، وەکو ئیسلامەو قورئانو سوننەتە، یا شـتێکی دیکەیـە، چـی دەگوت؟ وتیان: "دەیگوت وەڵـڵا ئەمـە شـتێکی دیکەیـە، چـونکە ئیسـلام وەکـو کەلەپوورێك تەماشا دەکرێ". وتم باشە من پرسیارێکی تر دەکەم، ئەگەر گوترابا حزبی بەعسی ئیشتراکیو ئەوانە لا بەرنو قورئانو سوننەت لەجێێ دانـێن، ئێـوە ڕازی دەبوون؟ وتیان: "باشە خۆ ئیسلام هـەر ئیسـلامەو ئـەوە بـۆ قیامەتـەو بـۆ عیبادەتە"!، وتم: نـا، جـا ئـاخر هەڵەکـەتان لێرەدایـە، نـەخێر ئیسـلام وا نییـە، بـەڵکو ئیسـلام دوای شـێواندنی لـە زیهنـی ئێـوەدا، واتـان زانیـوە کـە شـتی شەخصـییە، قیاسـی ئیسـلامتان کـردووە لەسـەر نەصـرانییەتی ئـەوروپا، نەصـرانییەتی ئـەوروپا دوای ئـەوەی دینـی مەسـیح (علیـه الصـلاة والسـلام) تەحریفکراو گۆڕدراو کرایەوە بەشتی شەخصی، پـڕ کـرا لـە کۆمـەڵێك خورافـاتو ئەفسانە، ئێوە ئیسلامتان قیاس کردۆتە سەر ئەوە، ئەگەرنا ئیسلامێك کە دینـی حەقی خوایە، کورت هەڵنەهاتووە لە دروشمەکاندا، بەڵکو ئەو ئیسلامە کـە دینـی حەقی خوایە، هەم هیدایەتە بۆ شەخص، هەم بەرنامەیە بۆ ژیانی کۆمەڵ، وەکـو خوای پەروەردگار وای ناو لێناوە (بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ).

بەڕاسـتی دوای ئـەوەی چـەمکی دیـنم بەتـەواوی بـۆ ڕوون کردنـەوە، ئینجـا چەمکی عیبادەتم بۆ ڕوون کردنەوە، وتم ئێمە دەڵێین (إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ*

اهدِنَـــا الصِّرَاطَ المُستَقِيمَ) (الفاتحة: ٥–٦)، ئێمە قسە لەگەڵ خوای پەروەردگار دەکەین و دەڵێین: هەر تۆ دەپەرستینو داوای یارمەتیش هەر لە تۆ دەکەین، ڕێی ڕاستمان پێنیشاندە. عیبادەت واتای چی؟ وتیان: "عیبادەت واتە نوێژ، ڕۆژوو، زیکر، دوعا". وتم نەخێر، ئەوە بەشێکی بچووکی عیبادەتە، عیبادەت ئەسڵی ماناکەی لە زمانی عەرەبیدا دەوترێت "طریق معبَّد"، واتە ڕێگەیەکی تەختکراوو هەموار کراو، یا دەوترێ "بعير معبَّد اذا ذُلِّل بالقطران" وشتر کاتێ کە قەترانیان تێدا بێ، وەختێ خرووی هەبێ دادە سەکنێ، دەڵێن ئەو وشترە (معبَّد)ە، واتە داسەکناوەو ئارامبووە، "عبد ـ عبودية" واتە ملکەچی بۆ خواو تەسلیمبوونی فەرمانی خوا، جا وەکو چۆن نوێژ لەسەجدەو ڕکوعو ئەوانە پێکدێت، ملکەچییە بۆ خوا، ڕۆژوو گرتن ملکەچییە بۆ خوا، بەهەمان شێوەش فەرمانبەرییکردن بۆ شەریعەتی خوا، بۆ ئەوەی حەڵاڵو حەرامت بۆ دیاری بکات، ئەمرو نەهیت بۆ دیاری بکات، لە بواری کۆمەڵایەتی، لەبواری سیاسی، لەبواری پەیوەندی لەگەڵ خەڵك، هەڵسوکەوت لەگەڵ خەڵك، چ لەسەر ئاستی تاکەکان، لەسەر ئاستی خێزانەکان، لەسەر ئاستی حزبەکان، لەسەر ئاستی دەوڵەتان، هەمووی هەر ملکەچییە بۆ خوا، خوای پەروەردگار چۆن باسی عیبادەتو شتی کەسیی کردووە، باسی لایەنی سیاسییو ئابووریو کۆمەڵایەتیو ئەوانەشی کردووە، دەبێت تۆ لە هەموو بوارەکانی ژیاندا ملکەچ بیت بۆ خوا، ئەوجا تۆ ئەوەت هێناوەتە دی کە دەڵێیت (إِيَّاكَ نَعْبُدُ)، تەنیا تۆ دەپەرستین، ئەگەر نا ئەوەی کە لەمزگەوت نوێژ بۆ خوا بکاتو لە بازاڕ لەڕووی ئابووری، لەڕووی کۆمەڵایەتی، یان لەڕووی سیاسیی بەدوای بەرنامەیەکی تر بکەوێت، هاوبەشی بۆ خوا قەرارداوە، (إِيَّاكَ نَعْبُدُ)ی نەهێناوەتە دی، چونکە (إِيَّاكَ نَعْبُدُ) واتە تەنیا تۆ دەپەرستین، تۆ دەپەرستین وەکو شەخص لەزاتی خۆماندا، وەکو دروشم، وەکو خۆمان، وەکو لایەنی سیاسییو کۆمەڵایەتیمان.

ئەو چەمکانەم کە بۆ ڕوون کردنەوە، دەتوانم بڵێم لێرە خاڵی وەرچەرخانیان بوو، وتیان: "وەڵڵاهی تا ئێستا هیچ کەس وای لەئێمە حاڵی نەکردووە، تا ئێستا نەمانزانیوە، باشە مەلاو شتیشمان هەبووە، بەڵام ئەوەیان بۆ باس نەکردووین، هیچ کەس نەیوتووە بەعسیایەتی دینە، کەس نەیوتووە ئیشتراکییەت دینە، کەس نەیوتووە عەلمانییەت دینە". وتم: چۆن، دینە، دین مەنهەجی ژیانە، واتە بەرنامەی ژیان.

ئینجا شتێکم بۆ هێنانەوە، ڕۆژێك هەندێکیان وتیان: "شێخ، موفاوەزاتمان هەیە لەگەڵ ئەمریکییەکان، ئەگەر گەیشتینە نەتیجەیەك، تۆشمان لەبیر ناچێ، بەڕاستی لەخزمەتین، بەوە نییە کاتی خۆی بەرهەڵستکارو ئۆپۆزیسیۆن بوویت، ئێمە هەر لە خزمەتین". منیش پێکەنیم، وتم: سوپاستان دەکەم، بەڵام خۆتان بەدەردێکی هێندە چاك نەبردووە تا منیش تووشی ئەو دەردە بکەن.

وتیان: "چۆن؟" وتم: وەڵڵا چارەنووستان جوانە لێرە. وتم: بەعسیایەتی سەری بەئێرە گەیاندوون، ئێ چیتان لەدەست دێت بۆ من! وتم: بۆ خۆتان هیچتان لە دەست نەهاتووە تاکو بۆ من شتێك بکەن!

دوایی شتێکم بۆ گێڕانەوە، وتم: وەرن بۆتان باس بکەم، وتیان: "بەڵێ". وتم لە گۆڤارێکدا خوێندمەوە کە کاتی خۆی لە ساڵی (١٩٦٧) کە جولەکەو عەرب شەڕیان بوو، جولەکە مسوڵمان نەبوو، عەرەب بەناوی عروبەوە، بەناوی عەرەبایەتییەوە شەڕیان دەکرد، ئەگەر بەناوی مسوڵمانەتییەوە بووایەو هەموو ئوممەت تیایدا بەشدار بووایە سەردەکەوتن، کاتێ کە جولەکەو عەرەب شەڕیان کرد لە ساڵی (١٩٦٧)، دوای ئەوەی کە عەرەب تێکشکان، سوپای دەوڵەتە عەرەبەکان تێك شکا، بنکەو بارەگاکانی هێندێك لە سوپای وڵاتە عەرەبییەکان کەوتە بەردەست جولەکە، دیارە یەکێکیان هی بەعسییەکان بوو، ئیتر نازانم هی ئێوە بوو یان هی حزبی بەعسی سوریا، لەسەر بنکەکەیان نووسیبوویان (بەپێی ئەوەی کە من لەگۆڤارەکەدا خوێندوومەتەوە): "لا تسأل عن مسلكي أو مذهبي،

أنا اشتراكي بعثي عربي"، مەپرسە لە ڕێبازی منو لە مەزهەبی من، من بەعسیمو عەرەبیمو سۆشیالیستیم. وتم مانای وایە تۆ بەعسایەتیت بەدینو بەمەزهەبو مەسلەكو ڕێبازی خۆت زانیوە، من بیستوومە كە جولەكەكان زەربێكیان بەسەر ئەو دێڕەدا هێناوەو لە پشتەوە نووسیویانە: (..كَم مِّن فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللّه..) (البقرة: ٢٥٠)، جولەكەكان ویستوویانە بەعەرەكان بڵێن ئێستا ئەو ئایەتە بەسەر ئێمەدا چەسپیوە، ئێمە بەپێی ئەو ئایەتە بەڕێوە دەچین، چونكە جولەكە هەر نەبێ لەگەڵ دینی گۆڕدراوی خۆیاندا ڕاستیان كردووە، بەڵام ئێوە خۆتان بەمسوڵمان زانیوەو لەگەڵ دینە ڕاستەكەی خۆتاندا درۆتان كردووە.

جا پێمگوتن پەند وەربگرن، ئێوە تەماشا دەكەن ئەم هەموو عەرەبە، سێ سەد ملیۆن عەرەب زەلیلی بەردەستی چەند ملیۆن جولەكەیەكن، ئێوە دەبێ خەڵك پەندتان لێ وەربگرێ، نەك خەڵك تەماشاتان كات، چیتان لێ فێربێت؟!

ئاوا جار جار لەو گفتوگۆو شتانەمان دەبوو، جار جار گفتوگۆكەمان حاڵەتێكی توندی بەخۆوە دەبینی، قسەمان لێك هەڵدەبەزیەوە، بەڵام بەڕاستی من هەوڵم دەدا هەر پارێزگاری بەهاوسەنگیو ئەدەبی خۆمەوە بكەم، هەیانبوو هەڵدەچوو، هەیانبوو جۆرێك لە قسەی دەكرد، لە ڕاستیدا ڕێزیشیان زۆر دەگرتم، دەیانگوت: "ئەوەندەی لە تۆ قەبوڵمان كردووە، كە تۆ هەموو شتێكی ئێمە زەربی سفر دەكەیت، لەهیچ كەسمان قەبوڵ نەكردووە، بەڵام لەبەر ئەوەی دەزانین دڵسۆزمانیتو ئینجا لە ڕقو بوغزەوە قسە ناكەیت، دەتەوێت ئیمە هیدایەت بدەیت". وتم: وەڵڵا هیچ ئیشم بەئێوە نییە، بەڵێ ڕقم لە كردەوەكانتانە، بەڵام وەكو بەنی ئادەم، وەكو مرۆڤ بەزەییم پێتاندا دێتەوە، بەڵام ڕقم لە كردەوەكانی ڕابردووتانەو پێشموایە ئەگەر چاو بەخۆتاندا نەگێڕنەوە، وەكو چۆن ڕابردووتان بەئێرەی گەیاندن، ئەگەر هەر لەسەر ئەو فیكرەو مەسلەكە بن، بەڕاستی سەرەنجامتان خراپتریش دەبێت.

+ مامۆستا، بەر لەوەی بچینە سەر باسی گفتوگۆکان، بەتایبەتی لەگەڵ سەرکردەیەکی بەعسی وەکو عەلی حەسەن مەجید، لێرەوە پرسیارێکم لا دروست بوو، ئەوان زۆرێك لە چالاکییەکانیان، زۆرێك لە کردەوەکانیان بەرامبەر گەلی خۆیان، بەرامبەر دەوڵەتانی تر کە بە شەڕ هاتوون لەگەڵیان، وەکو کوەیت، وەکو ئێران، زۆرێك لە چالاکییەکانیان بەناوی زاراوە ئیسلامییەکانەوە ناونـاوە، زۆرێك لە فیرقە سەربازیو تاوانکارییەکانیان بەناوی هاوەڵەکانی پێغەمبەرﷺ ناو دەنا، جەنابت هیچ پرسیارێکت لێکردوون کەئێوە هێندە نەفامن، ئەی ئەوەتان بۆ کرد؟ موشەکەکانتان بەناوی حەسەنو حوسێنەوە ناو دەنا؟ ئەمەش جگە لەبەشی دووەمی پرسیارەکە کە ئەو نەفامییەیان بەرامبەر بەدین بۆ خۆی وەڵامێك نییە، وەڵامێکی دەمکوتکەرانە بۆ هەموو ئەو کەسانەی کە دەیانەوێت تاوانەکانیان بدەنە پاڵ ئیسلام، وەکو ئەنفال بەتایبەت، وەکو کۆمەڵێك هەڵەو تاوانی تریان؟

ـ من بەکورتی ئاوا دەڵێم: ئەوەی بۆم دەرکەوت، سەرانی ڕژێم یەکێکیانم نەبینی لە ئیسلام تێگەیشتبن، ئەوان خۆشیان دوایی ئیعترافیان کرد، دیارە دوای گفتوگۆی زۆر دەهاتن، وتیان: "شێخ، بەڕاستی لەسەر دەستی تۆ هیدایەتمان وەرگرت، بەڕاستی زۆر مەمنوونین، زۆر شتت فێرکردین، زۆر شتمان نەدەزانی". هەتا ئاوایان گوت، ڕۆژێك سێ چوار بەرپرسیان وتیان: "خۆزگە ئەو کاتەی کە صەددام (دیارە ئەوان دەیانگوت: ڕەئیس)، خۆزگە ئەوکاتەی ڕەئیس لەحوکمدا بوو، تۆی لێ هەڵکەوتباو ئەو چەمكو ئەو ڕاستیانەی کە ئێستا بەئێمەی دەڵێی، دەربارەی دینی ئیسلامو ئەوانە، بە ئەوت گوتبا"، دەیانگوت: "ئێمە دڵنیاین، چونکە ئەو قسەی حەقی وەردەگرت، دڵنیاین کە وەرچەرخانێك لەمێژووی حکومەتەکەی ئێمەداو لەمێژووی عیراقدادروست دەبوو".

دیاره منیش گوتم ئەگەر منیشتان لێ هەڵکەوتبا بەمەرەدی ئەو زانایانەتان دەبردم کە زیندانیتان کردنو کوشتانو دەرتان کردن، وتیان: "نا، ئەویش مرۆڤی بوێری خۆش دەویستو ئەوەی حەقبێژ بووایە، حەقی لێوەردەگرت و ڕێزی لێدەگرت"!

جا من بۆم دەرکەوت کە ئەوان زۆر ناحاڵی بوون لە ئیسلام، بەڵکو زۆر شت بە پێچەوانەوە لێی تێگەیشتبوون، وەکو عەلمانییەکانی خۆمان، عەلمانییەکانی خۆشمان وەنەبێ لەوان چاکتر بن، تەماشا دەکەی کابرا باسی ئیسلام دەکاو زماندرێژی زۆر بەرامبەر بەئیسلام دەکات، خۆی بە مسوڵمان دەزانێو هیچیش لە ئیسلام نازانێ، ناتوانێ ئایەتێك بە دروستی بخوێنێتەوە، فەرمایشتێکی پێغەمبەر ﷺی لە بەر نییە، شارەزایی لە ئیسلام نییە، وەکو ئەوەی خوا ناردوویەتی، بەڵکو هەندێ زانیاری هەڵبزرکاوو پچڕ پچڕی هەیە، ئەویش لە چاویلکەی ڕۆژهەڵاتناسەکان، یان هەندێ خەڵکی موغریز کەدەربارەی ئیسلام نووسیوێتی، یاخود ئیسلام قیاس دەکاتە سەر ئاینی نەصرانییەت، عەلمانییەکانی ئێمەش هەروان، من بەگشتی بۆم دەرکەوت کە بەڕاستی عەلمانییەکان زۆر نە شارەزان لە ئیسلام، بەپێچەوانەوی ئیسلامییەکان کە زۆر چاك عەلمانییەتو باقی قوتابخانە فیکریو تەوژمە فیکریو سیاسییەکان دەزانن، کە دیارە مسوڵمان لەسەری پێویستە هەروەك چۆن حەقی خۆی دەزانێ، بەتاڵی خەڵکیش بناسێ، بەڵام ئەوان بەڕاستی وانین، زۆر داخراون، من زۆر پێم سەیرە هێندێ جار ئیسلامییەکان بە داخراو ناوزەد دەکەن، بەڵام ئەوەندەی عەقڵ داخراویو دۆگمایی بە خەڵکی غەیرە ئیسلامیو بە خەڵکی عەلمانییەوە دەبینم، بە خەڵکی ئیسلامییەوە وام نەبینیوە، من تەماشا دەکەم کابرای ئیسلامیی ڕەنگە لە بەرامبەرەکەی باشتر شارەزای فیکرەکەی بێت، بەڵام ئەو هیچ لە ئیسلام نازانێ، نە ئایەتێکی لەبەرە، نە فەرموودەیەکی پێغەمبەر ﷺ، نە زانیاریی ڕاستی هەیە.

جا بەعسییەکانیش لەڕاستیدا وابوون. دیارە لێم دەپرسین: باشە ئەو بوختانانە چیبوون کە بەناوی ئیسلامتانەوە دەکردن؟ میللەتێکتان لەناو دەبرد بەناوی ئەنفالەوە، میللەتێکی مسوڵمان، ئەوە من یەکێکیانم لەو مسوڵمانانە، ئێوە ئیعتراف دەکەن کە لە سەردەستی من فێری ئیسلام بوون، دەی من قوتابی ئەو زانایانەم کە ئەو میللەتەیان پەروەردە کردووە، من یەکێکم لە قوتابییەکانیان، من یەکێکم لە فەقێیەکانیان، ئەمجا ئێوە بۆ بوختانتان بە ناوی هاوەڵانەوە دەکرد (خوا لێیان ڕازی بێت). بەو پیاو چاکانەی ئیسلام کە هاتوون کاتی خۆی نوورو هیدایەتی خوایان بڵاو کردەوە، ئێوە بەعسیایەتیتان بڵاو دەکردەوە، چ پەیوەندیی بەو هاوەڵانەوە هەبوو؟ دیارە لە سەرەتاوە (وەکو گوتم) ئەوان زۆر دیفاعیان دەکرد، بەڵام دوایی هەیان بوو زۆریان دانیان پێدا دەهێناو دەیانگوت: "فیعلەن ئێمە ڕاستمان نەکردووە لەگەڵ ئەو ناوانەدا، ڕاستمان نەکردووە لەگەڵ ئەو دروشمانەدا". ئینجا کەسانێکیش ئەگەر هەبن ئەو شتانەی کە بەعس کردوونی، بیخاتە ملی ئیسلام، ستەمێکی زۆر گەورەیە لە ئیسلامی دەکات، لەڕاستیدا ئێمە کوشتەی عەلمانییەتین، بەڵکو من لە چاوپێکەوتنێك لەگەڵ هەفتەنامەی "میدیا" باسم کرد، وتم پێم سەیرە سەرکردایەتیی سیاسیی کورد داکۆکی لە عەلمانییەت دەکات، لەوە کە دەستوور دەبێ عەلمانی بێت، ئێمە وەکو خێرو بەرەکەتی ڕژێمە عەلمانییەکانی بەعسو کەمالیزمو شای ئێرانو بەعسی سوریامان زۆر بۆ هاتووە، میللەتی ئێمە کوشتەی دەستی ڕژێمە عەلمانییەکانە، چیمان لە عەلمانییەت داوە؟ بێجگە لە نەگبەتیو نارەحەتیوماڵوێرانی، هیچمان لە دەستی ڕژێمە عەلمانییەکان نەبینیوە.

کە باسمان دەکرد، بۆ نموونە من باسی کارەساتی ئەنفالم بۆ کردن، هەیانبوو دەیوت: "من نەمزانیوە بەو شێوەیە بێت". وتم ئەوە ناوی سوورەتێکی قورئانە، کەلامی خوای پەروەردگار بۆ چیتان بەکار هێنا؟ بۆ قەتڵو عامکردنی بەشێکی

زۆر له میللەتێك، سەدو هەشتاو دوو هەزار ئەنفال، تۆ بلّێ سەدو پەنجا هەزار، بلّێ سەد هەزار، خۆ ژمارەیەکی زۆره، چونکه ئەوان دەیانگوت: "زۆر موبالەغەی تێدایه". وتم: خۆ یەك نەفەریش بێت زۆره، یەك نەفەر بەناحەق بکوژرێ، خوای پەروەردگار دەفەرموێ: (..مَن قَتَلَ نَفْساً بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعاً وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعاً..) (المائدة: ٣٢)، کەسێك یەك کەس بکوژێ، بەناحەق، بەبێ ئەوەی ئاشوبو ئاژاوەگێڕیی لەزەویدا کردبێ، وەکو ئەوه وایه کە هەموو خەڵکی سەرزەوی کوشتبێ، کەسێکیش کەسێك زیندوو بکاتەوه، وەکو ئەوه وایه کە هەموو خەڵکی سەرزەوی زیندوو کردبێتەوه. چونکه ئەوان زۆرجار دەیانگوت "موبالەغەیەو پێنج هەزار کەس له هەڵەبجه به کیمیایی نەکوژراوه، ئەنفال سەدو هەشتاو دوو هەزار کەس نەبووه". جا گوتم بلّێ سەد هەزار کەس، پێنج هەزار کەس نەبووه، دوو هەزار کەس، ئەگەر یەك نەفەریش بکوژرێ بەناحەق هەر زۆره، دیاره که ئەو ڕاستیانەم باس دەکردو دەمگوت بەتایبەتی بۆته هۆی ناو بەدکردنی ئیسلامو هێندێ دروشمی ئیسلامیی و کەسایەتی ئیسلامی، لەبەرچاوی کەسانێك که له ئیسلام شارەزا نین، ئاخر کەسێك له ئیسلام شارەزا بێت، دەزانێ ئەوه بوختانه بەو کەسایەتییه ئیسلامیانه، بەو ناوه بەرزو پیرۆزانه کراوه.

+ مامۆستا، ئایا نەیاندەگوت که بۆ چی ئەو ناوانەمان لەو هەڵمەتو تاوانانه دەنا؟

- دەیانگوت که لەبەر ئەوەی ئێمه خۆمانو سوپاکەمان به مسوڵمان دەزانیو بۆ ئەوەش که بە: ببێتە مایەی بەرزکردنەوەی روحی مەعنەوی له سەربازەکانمانداو بزانن که ئێمه لەسەر ڕێبازی ئیسلامین، لەسەر ڕێبازی ئەو پیاوچاکانەین که کاتی خۆی دژی ڕۆمو فارس جەنگاون.

وتم سوپای ئیسلام که دژی ڕۆمو فارس دەجەنگا، لـەژێر ئـاڵای (لا الـه الا الله محمد رسول الله)دا دەجەنگان، ئێستا ئێوە لەژێر ئاڵای (وحدة حريـة اشـتراكية)دا دەجەنگێن، تێکەڵەیەك لەنەتەوەپەرستیو لە سۆسیالیزمو لـە شـەرقگەراییو لـە غەربگەرایی، ئەوە چ پەیوەندی هەیـە بـەو بەیـداخی (لا الـه الا الله محمـد رسـول الله)یـەوە. سـوپای ئیسـلام کـە دەهـات دژی فـارسو ڕۆم بـوو، دژی دەسـەڵاتی فـارسو ڕۆم دادگـەرییان بـڵاو دەکـردەوە، (فضـائل) یـان بـڵاو دەکـردەوەو چـاکەکارییان بـڵاو دەکـردەوە، بـەڵام ئێـوە دژی میللـەتن، دژی میللەتەکـەی خۆتان، نەك هەر دژی میللەتانی دیکە.

+ بەڵێ. مامۆستا با بێینەوە سەر گفتوگۆ لەگەڵ عەلی حەسەن مەجید، دیـارە لەلایـەن ئێمـەوە وا ناسـراوە کـە ئـەو بەرپرسـی یەکەمـە لـە هەڵمەتـەکانی کیمیاییبـاران و ئـەنفالکردن، تـا چـەند جـەنابت سـەبارەت بـەوە گفتوگـۆت لەگـەڵ دەکرد؟ بۆچـی ئـەوەی کـرد؟ چـۆن لـەو ڕووداوەی دەڕوانی؟

ـ عەلی حەسەن مەجید کە هێنایان، مـن نزیکـەی دوو مانگێـك بـوو گیرابـووم، وەکو بێتەوە یادم، دوو مانگێك یان مانگو نیوێك، دوای ئەوەی زانی کە مـن لـەو ژوورەدام، وتی: "أيها الشيخ!"، وتم بەڵێ. وتی: "مژدەت لێبێت". وتم: مـژدەی چی؟ وتی: "خۆپیشاندانێکی زۆر گەورە کراوە، نـازانم لـە سـلێمانی بـوو یـان لـە هەولێر، بەڵام بە هەزاران کەس بوو دژی ئەو گیرانەی تۆو داوایان دەکرد تـۆ بـەر بـیو دروشمیـان دەگـوت". وتم لـەکوێ بینیـت؟ وتـی: "لەکەناڵـەکانی جـەزیرەو ئەوانـەوە بینـیم". وتم: دڵنیایـت ئـەوە هۆیەکـەی بـوو؟ وتـی: "بـەڵێ". دوایـی خزمێکی تریشی هات ناوی بەرزان بوو، بـرای صـەددام نـا، بـەرزان-ێکـی کـەبوو ئامۆزای بوو، ئەویش بەهەمان شێوە وتی: "منیش هەر خۆم بینیم".

عەلی حەسەن مەجید لە ئێمە دوور بوو، دوای چەند مانگێـك گواسـتیانەوە بـۆ ئەو قاتعەی ئێمەو دوو ژوورمـان بـەین بـوو، جـار جـار دەیگـوت: "شـێخ، ئەگـەر

ئیجازە بدەیت، پێمخۆشە (پێشێ بەتەنیا وەرزشیان پێدەکرد، جۆرێك لە سەختگیری لەسەر بوو، دەبوو بەتەنیا وەرزش بکات، ئێمە شەش کەس بەیەکەوە دەردەچووین، ئەو بەتەنیا، قاتعی حەوت نەفەربوو) کورسییەکەم جار جار بێنمە بەرامبەر پەنجەرەکەی تۆ، پەنجەرەکە بکەیتەوەو هەندێ قسە بکەین". وتم باشە. جارێك هات، نازانم شەو بوو یان ڕۆژ؟ سەعاتێك مۆڵەتیان دەدا ئەو وەرزش بکات، ئەو سەعاتە هەمووی لەگەڵ مندا قسەی کرد، من هێندێ پرسیارم لێکرد، وتم: ئەبو حەسەن! (دیارە لەوێ خەڵك هەر بە کونیە بانگ دەکرێ)، باشە تۆ هەندێ قسە دەکەیت، کە لەڕاستیدا هەندێ قسەی دەکرد، دەیگوت: "ئەوە ڕەئی منەو کاتی خۆی من ڕەئیم وابوو، کە بوار بدرێ ئەحزابی سیاسی هەبێت، مومارەسەی سیاسیی هەبێتو تەنیا حزبی واحید نەبێت، سەرەنجامی لەئەوە دەردەچێت، وام بە ڕەئیس دەگوت، باوا بکەینو باوا نەکەین، ئەوە خراپەو ئەوە چاکە"، وتم باشە ئەو قسانەی جەنابت دەیانکەیت، قسەکان باشن، بەس ئەو قسە باشانە من بەرهەمەکەیان نابینم، ئەگەر ئەو ڕەئیە باشانەت هەبوو، بۆچی بەصەددام–ت نەدەگوت؟ وتی: "پێم دەگوتن". ئەی وتم بۆ وەری نەدەگرت؟ وتی: "خەڵکێکی کەی بەدەورەوە بوو (ئاماژەی دەکرد بۆ هەندێ کەسی وەکو تاریق عەزیزو تەها یاسین ڕەمەزانو عیززەت دووری)، ئەوانە زیاتر دەوریان دابوو قسەی زیاتر لەوان وەردەگرت". دوایی هەر لە میانەی ئەو قسانەدا لێم پرسی، وتم: باشە (ئەبو حەسەن)، جەنابت بۆ خۆت دەزانی ناسراوی بە عەلی کیمیایی؟ وتی: "دەزانم، ئێستا جەنابت بچیتەوە بۆ کوردستانو بڵێی لە نزیك عەلی حەسەن مەجیدەوە بووم، دەڵێن بە کیمیایی نەبوویت؟ کیمیاییت پێوە نەنووساوە؟ دەزانم وا ناوم بەد بووە". وتم باشە چۆن ئەوەتان کرد؟ پاشان ئەوە ئەنفال، چۆن ئەوانەتان کرد؟ بەچی عەقڵێك؟ بە چ ویژدانێك؟ میللەت میللەتی خۆتان بوو، میللەتێکی مسوڵمان، خەڵکێکی ڕەشو ڕووت هەر لەبەر ئەوەی داوای مافی خۆی دەکات، هەر لەبەر ئەوەی دەڵێ

مەمچەوسێنەرەوە، هەر لەبەر ئەوەی بەرگری لە نەفسو نامووسو وڵاتی خۆی دەکات؟ نەتاندەزانی خوایەك هەیەو تۆڵەتان لێ دەسێنێ؟ ئەو زۆر بە تەئکید باسی کرد، زۆر بە (أغلظ الأيمان) سوێندی خوارد: "کە من دەستم لە کیمیاییبارانەدا نەبووە، بە قەراری قەتعی، من مەسئولی حزبی بووم، ئەوەی کە دەستی تێدا هەبووەو بەرپرسی ڕاستەوخۆ بووە، نزار خەزرەجی بوو، کە ئەوکاتە قائیدی فەیلەق بووە لە سلێمانی، ئەو سوپایە هەمووی بەدەستی ئەو بووە، ئەویش ئەمری کردووە". هەتا ئەو دەیگوت: "صەددام-یش ئاگای لێی نەبووە، دوایی لێشی تووڕە بووە، موحاسەبەشی کردووە، ویستوویەتی سزاشی بدات، وتی چۆن ئەوەت کردووە؟ وتوویەتی: ئەگەر وامان نەکردایە، ئێران دەهاتو پاساوی هێناوەتەوە، وتوویەتی: نا، چۆن ئێمە گەلی خۆمان ئاوا لێدەکەین". ئەوە قسەی عەلی حەسەن مەجیدە.

جا ئەوەی کە پێم سەیر بوو، هەندێ لەبەرپرسانی ڕژێم دەیانگوت: "ئەسڵەن ئەو کیمیاییە هی ئێران بووە، ڕۆژێك بەڵگەنامەیەکیان بۆ من هێناو وتیان بیخوێنەرەوە، ئەوە کاتی خۆی فلان ڕۆژنامەی ئەمریکی دەریکردووە، کە دەڵێت: (کیمیاییەکە ئێران وەشاندوویەتی)". وتم: عەلی حەسەن مەجید دەڵێ: "ئێمە بۆ خۆمان وەشاندوومانە، بەڵام من نەبووم، نزار خەزرەجی بووە، صەددام لێی تووڕە بووە"، کەچی ئێوە وا دەڵێن؟! من پێم سەیرە، لێرەش نکۆڵی دەکەنو دەڵێن نەخێر ئێران بووە، وتم: باشە ئەگەر ئێران وەشاندوویەتی، ئەی چۆن ڕاگەیاندنی ئێران ئەو کیمیاییبارانەی بەدونیا گەیاند، ئەو مەرگەساتەی بەسەر میللەتی کورددا هات، ئەو چەند هەزار کەسەی کە لە هەڵەبجەدا گیانیان لەدەست دا، ئێران بەدونیای گەیاند، ئەگەر هی خۆی بێت، شتی وا دەکات؟ دەربارەی ئەنفالیش لێم پرسی، وتی: "من هەر ئاگام لێ نەبووەو دەستم تێیدا نەبووە، ئاگام لێی نەبووە". وتم، باشە چۆن؟ خۆ دەڵێن لە دوای صەددام تۆ زیاتر قسەت ڕۆشتووە، جا ئەوانی تری ڕژێمیش هەروایان

دەگوت. دەیانگوت: "عەلی حەسەن مەجید ڕاست ناکات، کە دەڵێت مـن قسـەم کردووەو پێشنیارم کـردووە بـۆ صـەددامو لێـی وەرنـەگرتووم، قسـەی ئـەو ڕەت نەدەکرایـەوە". وایـان دەگـوت، دەیـانگوت: "قسـەی ئـەو ڕەت نەدەکرایـەوەو لەدوای صەددام–یش لـە هـەموو کـەس زیـاتر بـە دەسـەڵات بـوو، شەخسـییەتی دووەم بوو، سیاسەتی ڕژێـم، سیاسـەتی حکومـەت زیـاتر ئـەو ڕەسمـی دەکـرد، لەدوای صەددام حسێن". لێم پرسی ئەگەر هیچت بەدەسـت نـەبوو چـۆن خـەڵك ئاوا تەسەور دەکەن؟ وتی: "خەڵك نازانێ، مـن چـونکە ئـامۆزای صـەددام بـووم، خەڵك وا دەزانن هەموو شتێکم بەدەست بـووە، نـەخێر وا نـەبوو، ئـەوان ئاگایـان لێی نییە". ئینجا ئەو حاشای دەکرد کە نـە ئاگـای لـە ئـەنفالو نـە لـە کیمیـایی بێت. هەڵبەت ئەو زۆر دەیویست من ئیقنـاع بکـات، منـیش وتم: (ئـەبو حەسـەن) ئەو شتە لەناو خەڵکدا وەکو تەواتری لێهاتووە، فـەرزەن ئەگـەر مـن قەناعـەتیش بکەم، سوودی نییە، ئەمریکییەکان کە دادگاییت دەکەن، لای ئـەوان ئـەو قسـانە بکەو دیفاع لە خۆت بکە، وتی: "نا، هەر وتم وەکو حەقیقەتێك جەنابت بیزانیـت، ئەگەر نا لەوێش وەڵامی خۆم دەدەمەوە".

+ چـەندێك لەگـەڵ عـەلی حەسـەن مەجیـد بـەو نزیکییـە مانـەوەو ئـاوا بواری گفتوگۆتان هەبوو؟

- چەند مانگێك.. دوو مانگ، سێ مانگ.

+ ئـەو کاتـەی یەکـەم دادگـایی کـرا، دوای ئـەوە هـەر لەگـەڵ جـەنابت مایەوە؟

- نەخێر، دوایی ئەوانیان جیاکردەوە، پـێش دادگـاییکردن جیایـان کردنـەوە، یانزە کەسیان جیـاکردەوە، عـەلی حەسـەن مەجیـدو تـارق عـەزیزو تـەها یاسـین ڕەمەزانو بەرزانو وەتبانو زاواکـەیو بـرای زاواکـەی صـەددام کـە نـاوی کـەمال بوو، عەبد حەممودو وەزیری دیفاعو..، ئەوانەیان هەموو جیا کردەوە.

+ جەنابت باست لەوە دەکرد کە عەلی حەسەن مەجید باسی لەوە کردووە کە "لە تەمەنی بەرپرسایەتیی خۆیدا داکۆکی لە فرەحزبی و فرەلایەنی کردووەو کۆمەڵێك ئارائی فیکری و سیاسیی خۆی هەبووە"، لێرەوە دەچینە سەر پرسیارێك، ئێمە جارو بار دەبیستین کە کەسە نزیکەکانی صەددام، کە حزبی بەعس دەسەڵاتی گرتە دەست هەموو کەسانی ئاست نزم بوون، بۆ نموونە" دەڵێن عەلی حەسەن مەجید شۆفێری تەکسی بووە کە ئاوا کراوە بە بەرپرسێکی باڵا، تا چەندێك ئەو سەرکردانەی بەعس، کە تۆ لەگەڵیان ژیایت لە زینداندا، خاوەنی ڕۆشنبیرییەکی فکری، سیاسی و مەعریفی بوون کە وایان لێبکات خاوەنی نەزەریاتی خۆیان بن؟ ئێمە لە جەنابت دەبیستین کە زۆر نەزان بوون بەرامبەر بە ئیسلام، ئەی لە کاری سیاسیی و لە بواری فیکری سیاسیدا خاوەنی شارەزایی بوون؟

ـ هەر بەرەو ڕوو بە خۆشیانم دەگوت کە من پێم سەیرە ئێوە وڵاتتان بەڕێوە دەبرد، پێم سەیرە، دەیانگوت: بۆ؟ دەمگوت نازانم ئەو ئاستەتان تێدا نابینم، ئەوانیش وتیان: "ئاخر زرووفی سجنەو نەخۆشین"، ئیتر وایان پیشان دەدا، هەڵبەتە هەمووشیان بێمستەوا نەبوون، هەشیان بوو مستەوای هەبوو، بە توانا بوو، لە ڕووی ڕۆشنبیریی گشتی، وەکو مەسائیلی سیاسی شارەزایی هەبوو، بەڵام بە زۆری کەمتوانام دەبینین، زۆربەیانم کەمتواناو بێمستەوام دەبینین، ئەمجار بۆچی کاتی خۆی ئەوان لە هەرەمی سەرکردایەتییدا بڕیاریان بووە، پێموایە کە کاتی خۆی ڕژێمی بەعس، صەددامو ئەوانەی دەوروبەری، وا پێدەچێت کۆمەڵێك بووبن وەکو کودەتاو ئینقلابێك کردوویانەو هەر ئەوانەی زیاتر جێی پشت پێبەستن و متمانەی خۆی بوون، هەر ماونەوەو هێشتوونیەوە، چونکە تیایاندا هەبوو نەیدەتوانی بە عەرەبی نامەیەك بنووسێ، نامەیەك بە عەرەبیی فەصیح بنووسێ، واتە خەڵکی بەو مستەوایەیان تیایە، هەیانبوو، یان

زۆربەیان نەیاندەتوانی بە عەرەبی فوصحا قسە بکەن، من کە قسەیان بۆ دەکردم، یان هێندێ جار نوکتەیان دەگێڕایەوە، یەکێکیان کە عەرەبییەکەی باشتر دەزانی، پێم دەگوت زەحمەت نەبێت بە عەرەبی بۆم تەرجەمە بکەرەوە، دەمگوت وەڵڵا ئەوە عەرەبی نییەو تێ ناگەم، عەرەبیتان وا سەروگوێ شکاندووە، پیاو نایناسێتەوە! زەحمەت نەبێت بە عەرەبی بۆم تەرجەمە بکەرەوە، بە زۆری کەمتوانام دەبینین، بەس هەشیان بوو ڕووناکبیر بوو، شارەزابوون، بەڵام ئەوانەی بە زۆری کە شارەزاییەکیان هەبوو، بە گلەیی بوون، دەیانگوت کە قسەیان وەرنەگیراوە، یەکێك لەوانە کە دەتوانم ناوی بهێنم سەمیر عومەر ئەلنەجم بوو، کە وتی: "من سەرۆکی یەکەمین وەفدی دانوستکار بووم کە چووم لەگەڵ مەلا مستەفا دانیشتووم"، دوایی بۆ کاك مەسعود بارزانیم باسکرد وتی: "ڕاست دەکات، ئەو کاتیش پیاوێکی بە مستەوا بوو، فیعلەن سەرۆکی یەکەمین وەفد بوو کە هات لەگەڵ بابمدا، ئەو کاتە لەگەڵ سەرکردایەتیی شۆڕشی ئەیلول گفتوگۆو دانوستانیان کرد". پیاوێکی بە مستەوا بوو، بەڵام زۆریش بە گلەیی بوو دەیگوت: "زۆر شتمان دەگوتو بە قسەمان نەدەکرا". زۆربەشیان لە سەر ئەوە بە دەنگبوون کە صەددام، خۆیو کوڕەکانی وەکو بنەماڵەو ئەوانە خاوەن دەسەڵات بوونو ئەمرو نەهییەکە زیاتر بە دەستی ئەوانە بوو، زۆربەیان دانیان بەو ڕاستییە تاڵەدا دەهێنا، هەشیان بوو بە جۆرێکی کە تێدەگەیشتن، هەشیان بوو لە نێو خۆیاندا کە دادەنیشتین بە دەستە جەمعی، ڕووپامایان لەگەڵ یەکتر دەکرد، ئیزدیواجییەتیان لەگەڵ یەکتر دەکرد، لەگەڵ من قسەیان دەکرد بە جۆرێکی دیکەو دڵی خۆیان بۆ یەکالا دەکردمەوە، زۆر ڕەخنەو گلەییشیان هەبوو لە صەددام، لە کوڕەکانی، بەڵام لەگەڵ یەکتردا، کەمن دادەنیشتم باسیان نەدەکرد.

+ مامۆستا، ئەو سەمیر عومەر ئەلنەجمە، دوایین پۆستی لە حکومەتی بەعسدا، پێش ئەوەی دەستگیر بکرێت چی بووە؟

ـ ئەندامی ئەنجومەنی قیادەی قوتری بوو، ناشزانم بە تەواوی چی دیکەی بە دەستەوە بووە، بەڵام پیاوێکی بە تەمەن بوو، لە سەرو شەستەوە بوو.

+ بەڵێ مامۆستا، کێی تر لەو سەرکردە بەعسییانە گفتوگۆی تێرو تەسەلت لەگەڵ کردووە؟ بۆ قسەکردن لەسەر کۆمەڵێك بابەت کە لە سەر ئاستی مێژووی بەعس دەورووژێنرێن، بۆ نموونە" ئێستا ئێمە باسی عەلی حەسەن مەجید–مان کرد، کێی تر لەسەر ئەو هاوکێشەیە گفتوگۆی تێرو تەسەلت لەگەڵ کردووە؟

ـ ڕاستییەکەی پێم چاك نییە ناوەکانیان زۆر بڵێم، بەڵام بابەتێکی دیکە کە من زۆر گفتوگۆم لەگەڵ دەکردن و تێکیش دەگیراین لەسەری، دۆزی کورد بوو، دیار بوو ئەوان هەر وەکو خۆیان دەیانگوت "شمال العراق". وتم لە کۆڕی مندا پێم خۆش نییە بڵێن (شمال)، بڵێن کوردستان، ئەگەر دەتانەوێت ڕەچاوی هەستی من بکەن، ئەوا مەڵێن (شمال)، دەیانگوت "بۆ؟" دەمگوت، چونکە وشەیەکی ناشەرعییە، بە بۆچوونی من زاراوەیەکە شەرعی نییە، خوای پەروەردگار میللەتێکی خولقاندووە بە ناوی کورد، شوێنەکەشی پێی دەوترێت کوردستان، وەکو چۆن ئەفغانستان هەیە، پاکستان هەیە، عەرەبستان هەیە، تورکستان هەیە، کوردستانیش هەیە، بڵێن کوردستان. بەڵێ لکێندراوە بە عیراقەوە، بەڵێ باکووری عیراقە، وەکو عیراقی سیاسی، بەڵام بڵێن کوردستان، دەیانگوت: "ئاخر کە دەڵێین (شمال)، مەبەستمان پێی موسڵیشەو هەندێ شوێنی دیکەش، کە هەر سەرووی عیراقە، بەڵام لەناو بازنەی کوردستان نییە. شێخ، تۆ لێمان مەگرە". وتم نا، مەبەستتان پێی ئەوەیە کە زارتان هەڵنایە لە زیندانیشدا بڵێن کوردستان.

له سەر دۆزی کوردو هەڵوێستی شەرعییانە دەربارەی چارەسەری کێشەی کورد، زۆر تێك دەگیراین، جار جار دەیانگوت: "ئێمە هیچ تێبینییەکمان لە سەر جەنابت نییە، ئەوە نەبێت کە هەست دەکەین ئاوا دەمارگیریی کوردایەتی‌و شتی وات هەیە"، وتم: نا، من میللەتی خۆمم خۆش دەوێت، وڵاتی خۆمم خۆش دەوێت، بەڵام نەك لەسەر حسابی بوغزاندنی میللەتانی ترو خەڵکی تر، عەرەب و غەیری عەرەبیشم خۆش دەوێ، ئەگەر لەسەر هەق بن.

بەکورتی دەتوانم بڵێم بۆ وەڵامی ئەو پرسیارە: کە ئایا ئاستیان چۆن بووە؟ بەگشتی ئاستیان نزم بوو، ئاستی فیکری‌و سیاسیی، خەڵکی بە مستەواشیان تێدا هەبوو، بەڵام خەڵکە بەمستەواکەیان گلەیی ئەوەیان هەبوو کە قسەیان لێوەرنەگیراوەو صەددامو هەندێ خەڵکی دەوروبەری، بەتایبەتی خزمان‌و کوڕو دارودەستەکەی زیاتر خاوەن بڕیار بوون، ئەگەرنا ئەوان ڕەخنەو تێبینیان لەسەر زۆر شت هەبوو، بەڵام پێشنیازو ڕەخنەکانیان بە هەند نەگیراون. خەڵکە بەمستەواکەیان ئاوایان دەگوت، ئەگەر بەقسەی ئێمە کرابا، ئەگەر بەقسەی خەڵکی دڵسۆز کرابا، چارەنووسمان بەئەمڕۆ نەدەگەیشت.

+ مامۆستا، باسی سەمیر ئەلنەجم–ت کرد کە سەرۆکی وەفدی دانوستکار بووە لەگەڵ سەرکردایەتیی شۆڕشی کوردی ئەوکات، هیچ پرسیارێکت لێ نەکرد لەبارەی دانوستانەکان، لەبارەی شۆڕشی ئەیلول، نسکۆی شۆڕشی ئەیلول، لەبارەی کەسایەتی بارزانی، لەبارەی ئەو هەوڵی تیرۆرکردنەی بارزانی، هیچ گفتوگۆیەکت لەگەڵ نەکرد کە شایەنی باس بێت‌و ئێستا بۆمان باس بکەیت؟

- با، لێم پرسی، وتی: "من یەکەمین وەفدبووم کە نێردرابووم لەگەڵ مەلا مستەفا (بەڕەحمەت بێ)و سەرکردایەتیی شۆڕشی ئەیلولی ئەوسا دانوستان

بکەم، من بەرپرس بووم، هەتا باسی ئەوەی کرد کە کاک ئیدریس‌و کاک مەسعود دوو گەنج بوون‌و لای باوکیان بوون و هیچ بەرپرسیاریێتییان نەبووە".

سەمیر ئەلنەجم باسی ئەوەی دەکرد کە: "بەڵێ لەگەڵ مەلا مستەفا دانیشتووم، وتم: چیت دەوێت ئەوە من هاتووم بە نوێنەری حکومەتی عیراقی، تۆ چیت لە ئێمە دەوێت؟". دیارە ئەویش قسەکانی خۆی باس کردو وتی: "پێشێ هەندێ مەرجی هەبوو"، (کە من لێرەدا نامەوێت باسیان بکەم)، وتی: "هەندێ مەرجی هەبوون، وتمان ئەو مەرجانە جێبەجێ ناکرێن، بۆ ڕۆژی دوایی بەهێندێ لە بەرپرسەکانم گوت (تەنانەت باسی دکتۆر مەحمود عوسمانی کرد) ئەگەر مەلا مستەفا دەیەوێت بەیەکەوە قسە بکەین، من نوێنەری حکومەتی عیراقیم‌و هاتووم، ئەو مەرجانەی کە هەیەتی کە فڵان کەسمان بەدەستەوە بداو ئەوانە، ئەوە ڕێی تێ ناچێت، ئەگەر دەیەوێ با قسە بکەین، ئەگەر هەر لەسەر مەرجەکانی خۆشی سوورە، من دەگەڕێمەوە بەغداد، دیاربوو قسەیان لەگەڵ کردبوو، وتبووی نەخێر بابێت. چووین دانیشتین، بارزانی نەخشەی کوردستانی هێنا، من بەوانەی خۆمم گوت ئەمجارە جددییە، گفتوگۆکە جددییە، مادام نەخشەیان هێنایە پێشێ، باسی سنووری کوردستان‌و ئەوانە کرا".

ئەمجا من دەربارەی کەسایەتی مەلا فستەفا لێم پرسی، وتم: چۆنت دەهاتە بەرچاو؟ ئەو بەرێزەوە باسی کردو وتی: "پیاوێکی سیاسی‌و پیاوێکی مەبدەئی دیاربوو، سەرسەخت دیاربوو لەسەر مەسەلەی خۆی". ئینجا وتی: "ئەوەی تێبینیم کرد، زۆر حسابی بۆ مەکتەبی سیاسیی‌و ئەوانە نەدەکرد، زیاتر خۆی خاوەن بڕیار بوو، ئەوەی من تێبینیم کرد حیسابی پیاوی بۆ نەدەکردن". ڕەنگە ئەو بە تەعبیرێکیتر گوتبێتی، بەڵام هەر ئاوا دەیگێڕمەوە.

دەربارەی ئەوەش لێم پرسی، لەوم پرسی‌و لەوانی تریشم هەر دەپرسی، ئێوە چ زانیارییەکتان هەیە دەربارەی ئەو هەوڵەی بۆ کوشتنی مەلا مستەفا درا، کە کاتی خۆی هەندێ مەلایان نارد؟ ئەوەی کە لە کۆی قسەکانیان دیاربوو

ئەوەبوو ئەو مەلایەی (کە من ئێستا ناوەکەیم لەیاد نەماوە) کە ناردوویانـەو مـەلا مستەفا ئاشنایەتی لەگەڵی هـەبووە، وتیـان ئـەو کـە لەمیانـەی ئـەو نەخشـەیەدا بـووە، ئاگـادار نـەبووە کـە ئـەو جبـەو بەرگـەی لەبـەری کـردووە، (TNT) ڕێـژ کرابێت، بەڵام ئەوانی دیکەیان لەزمنی پلانەکەدا بـوونو بەتـەمای ئـەوەش بـوون کە شتەکەش بکەنو دەریش بچـن، وتـی دیـارە بەوشـێوەیە بـووە، ئـەو نەفـەرە (دیارە لەوانەیە کۆنترۆڵەکە بەوانەی دەرەوە بووبـێ) کـە زانیویانـە ئـەوە لەگـەڵ مەلا مسـتەفا دانیشـتوونو کەوتوونەتـە گـەرمـەی قسـەکردن، تەقاندوویانەتـەوە، وتی: "ئەو مەلایە کە ئاشنای مەلا مستەفا بـووە لـە زمنـی نەخشـەکەدا نـەبووە، ئاگای لێ نەبووە، تەقێنراوەتەوە"، وتی: "بەڵام ئەوانی دیکە ئاگادار بوون".

+ ئەوان کێیان بە بەرپرسی نسکۆی شۆڕشی ئەیلول دەزانی؟

- ئەوان بەتەئیکد دەیانگوت کە لایەنی کوردی بوو، چـونکە بـەڕوونی گوتیـان کە "بە بەڵگەوە زۆر بۆمان دەرکەوت کە سەرکردایەتی شۆڕشی ئـەیلول دەسـتی چـاك تێکـەڵ کـردووە، ئـەوە هـیچ لەگـەڵ (شـا) کـە ئـەوە ئاشـکرابوو، لەگـەڵ جولەکـەش، لەگـەڵ ئیسـرائیل، بەخەسـتیش لەگـەڵ موخابـەراتی ئـەمریکی". دەیانگوت کە "موخابەراتی ئیسرائیلو (CIA)و موخابەراتی شا لـەنێو قەزیـەی ئەوانـدا بـوون، بۆیـە ئێمـە هەسـتمان بـە مەترسـییەکی گـەورە کـردو بەناچـاری مساوەمان لەگەڵ شـاکردو تـەنازولمان لەبەشـێك لـە کەنـداوی عـەرەب کـرد، بـۆ ئەوەی کە ئەو کێشەیە کۆتایی پێ بهێنین، ئەوەبوو کە لەسەر دەسـتی سـەرۆکی ئەوسای جەزائیر، لە جەزائیر ئەو ڕێککەوتنە مـۆرکرا". ئـەوان بەحسـابی خۆیـان دەیـانگوت: "ئەگـەر شۆڕشـی کـورد وانەبووایـەو دەسـتی لەگـەڵ موخابـەراتی ئەمریکیو جولەکە، کە ئێمە زۆر پێی حەساسین، تێکەڵ نەکردبایە، ئێمە خۆمان ناچار نەدەبینی تـەنازول لـە بەشـێك لـە نیشـتمانی عـێراقو نیشـتیمانی عـەرەب بکەینو ئەو شۆڕشە هەرەس پێ بهێنین".

+ ئايا ئەو قسانە جێگەی قەناعەتی تۆ بوون یان تۆ بەپێی زانیارییەكانی خۆت گفتوگۆت لەگەڵ دەكردن؟

ـ وەڵڵاهی لەبەر ئەوەی كاك دكتۆر مەحمود عوسمان بۆ خۆی شتێكی بڵاوكردەوە، كە لە ڕاستیدا كاتی خۆی پەیوەندیی لەگەڵ ئیسرائیل هەبووە، دیارە پەیوەندیی لەگەڵ ئەمریكاش شتێكی شاراوە نەبووە، بەس دیارە من دەمگوت مەسەلەیەكی كوردی هەیە كە دەڵێ: "ئینسان كە بە ڕووباردا چوو، دەست بۆ پووشیش دەبات". ئێوە ستەمتان لەكورد كردو كوردیش كە مەزڵوم بوو، زۆرلێكراو بوو كەسیش نەبوو پشتیوانی لێ بكات، خۆیان ناچار بینیبوو، مەرج نییە من ئەو هەڵوێستانە بەڕاست بزانم، بەڵام وەكو پاساوهێنانەوە بۆ ئەوكاتو بۆ ئەو سات، وتم سەركردایەتیی كورد خۆی بەناچار بینیوەو لەبەرامبەر ئەو زوڵمەی ئێوەدا، ئەویش پەنای بۆ ئەو لایەنانە بردووە، كە بەداخەوە درۆشیان لەگەڵ كرد، چونكە (شا) دوایی بەرژەوەندی خۆی بۆ دابین بوو، دیارە ئەگەر چرای سەوزی لەلایەن ئەمریكاو لەلایەن جولەكەوە بۆ هەڵنەكرابا، شا ناتوانێ بڵێ من ئەو بەلوعەیەی دەگرمەوە"، واتە ئەو هاوكارییەی شۆڕی ئەیلول دەگرمەوە، دیارە ئەو هاوكارییەی بەدەست لەپشتدانی ئەمریكاو بەدەست لەپشتدانی ئیسرائیل بووە، چونكە شا نۆكەری جولەكەو نۆكەری ئەمریكا بوو، ئینجا كاتێك شا ئەو بەلوعەیە دەگرێتەوە، دیارە دوای ئەوە كە لەلای ئەوانەوە موافەقەی بۆ كراوە.

كەواتە ئەوەی كە شۆڕی كوردی هەرەس پێهێنا، نسكۆی بەسەر كورددا هێنا، ئەمریكاو جوولەكە بوون، جا من باسی ئەوەم دەكرد كە میللەتی كورد، سەركردایەتی سیاسیی كورد خۆی بە ناچار بینیوە، بەڵام مەرج نییە من ئەوە بەڕەوا بزانم بۆ خۆم وەكو ئیسلامییەك، كە پەنا بەرمە بەر جوولەكە یان ئەمریكا، چونكە من هەر لە ڕێوە دەزانم ئەهلی كوفر هیچی پێ نییە، وڵاتێكی كۆڵۆنیالیزم چی پێیە بۆ میللەتێكی ستەمدیدە، كاتێ كە تەماشا دەكات لە

بەغدا بەرژەوەندی دەست دەکەوێت، پردی تۆ بەئاودا دەدا، ئێستاش هەروایە، ئێستاش قەناعەتم وایە سەرکردایەتیی سیاسیی کورد ئەگەر وا بزانێت ئەمریکا لەبەرچاوی کاڵی کورد هاتووە بۆ عیراق، لەبەر چاوی کاڵی شیعەو سوننەو عەرەبو چیو چی، زۆر بەهەڵە تێگەیشتووە، ئەمریکا هاتووە بەرژەوەندی لەوە بووە ڕژێمی عیراق بڕووخێنێو بوونی هەبێت لە ناوچەکەدا، یاخود ئەو بوونەی کە هەیەتی زیادی بکات، بۆیە هەرکاتێك بەرژەوەندی لەوەدا بوو کورد فیدراڵییەتی هەبێت، دەڵێت با هەیبێت، هەرکاتێك بەرژەوەندی لەوەدا بوو نەبێت، دەڵێت با نەبێت، وەکو چۆن کاتی خۆی بەرژەوەندی لەشۆڕشی ئەیلولدا بوو دەستی لەپشتی شا دا هاوکاری بکات، کە بەرژەوەندی نەماو وتی بیگرەوەو بەلوعەکەی گرتەوە.

جا مەبەستم ئەوەیە" من بەڵێ لەگەڵ ئەواندا قسەم دەکردو دەمگوت کاتی خۆی سەرکردایەتیی سیاسیی کورد پاساوی ئەو هەڵوێستەی خۆیان بەوە داوەتەوە کە ناچار بوون، بەڵام من وەکو ئیسلامییەك ئەگەر ناچاریش بم، ئەوە بەڕەوا نابینم، چونکە دەزانم سەرەنجامەکەی هەموو میللەتەکە لەسەری قەرزدار دەبێتەوە، لەبەر ئەوە من پێموایە شۆڕش ئەگەر نەکرێ چاکترە وەك لەوەی لەسەر بناغەیەکی هەڵە بکرێ، چونکە دوای ڕەنجو قوربانیدانی زۆر، هیچت دەستگیر نابێ.

بەڵام بەهەرحاڵ، ئەو کابرایە (سەمیر عومەر ئەلنەجم) زۆر بەڕێزەوە باسی مەلا مستەفای دەکرد، وەکو پیاوێکی مەبدەئی، وەکو پیاوێکی دڵسۆز بۆ قەزیەی خۆی. دەیگوت: "لەلامان بەڕێز بوو"، چونکە هێندێ دیعایەو پڕوپاگەندە کاتی خۆی لەلایەن نەیارانی مەلا مستەفاوە بۆی دەکرا، ئەوکابرایە (سەمیر ئەلنەجم) کە سەر بەڕژێمی بەعس بوو، وتی: "من بەپیاوێکی مەبدەئیو دڵسۆز بۆ قەزیەی کوردم دەبینی، بەڵام هەڵەی کردووە لە سیاسەتی، لە پەیوەندییەکانی، ئەوە شتێکی ترە".

+ مامۆستا، کێشەی کورد ئەوساش‌و ئێستاش چەقی هاوکێشەکان بووە، ئێوە هیچ گفتوگۆیان دەکرد لەو بارەیەوە؟ ئەوان هیچ باوەڕیان بە کوردستانیبوونی کەرکووك هەبووە؟

- بڕوایان پێی نەبووە، ئەوەندە کە من قسەم لەگەڵ دەکردن، هەیانبوو تاك تاك لە خەڵکی بە ئینساف دەیگوت: "من باوەڕم بە دەوڵەتی کوردی هەیە"، دیگوت: "من زۆر تەئیدی قسەکەی موعەممەر قەززافی دەکەم کە دەڵێت: کوردیش میللەتێکە لەو میللەتانە، خوا خوڵقاندوویەتی، با دەوڵەتی هەبێت".

یەکێك لەوانە (دکتۆر سەتام ئەلگەعود) کە وەکو وتم بەعسی نەبوو، دەیگوت: "زوو سەر بەبرایانی مسوڵمان بووم (ئیخوان موسلمین)". دەیگوت: "هەر لەبەر ئەوەی ڕژێمی بەعس تەنگی پێ هەڵچنیم، چووم لە ئەمریکا خوێندنم تەواو کردووە"، پیاوێکی بەشەخسییەت‌و بەتواناش بوو. ئەو دەیگوت: "ئەگەر بەربم، زۆر بەڕاشکاوانە دەڵێم کە کورد مافی خۆیەتی فیدراڵی بوێت، دەوڵەتی سەربەخۆی بوێت، مافی خۆیەتی، میللەتێکە وەکو باقی ئەم میللەتانە". دیارە تا ئەندازەیەك پەیوەندی‌و دۆستایەتیشی لەگەڵ سەرانی ڕژێم هەبووە، بەڵام نەك وەکو بەعسیبوون.

مەبەستم ئەوەیە خەڵکی تریشیان هەبوو ئەوەی دەگوت، بەتایبەتی کە بۆم ڕوون دەکردنەوەو دەمگوت لەڕوانگەی ئیسلامەوە کە خوای پەروەردگار دەفەرموێ: (وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوباً وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا) (الحجرات: ١٣)، کردوومانن بە چەند گەلێك‌و چەند تیرەیەك تاکو یەکتری بناسن، کەواتە کاکی عەرەب وەکو چۆن تۆ گەلی، تورك گەلە، فارس گەلە، ئەفغانی گەلە، کوردیش گەلە، جا گەلبوونی تۆ کە بەخۆتی ڕەوا دەبینی، لەوڵاتی خۆتدا بیت‌و دەوڵەتت هەبێت، کیانت هەبێت، گەلبوونی منیش بەهەمان شێوە، هەمان ئەو ئیمتیازو مانایانەی لەگەڵدایە، خوای پەروەردگاریش هەموومانی کردووە بە گەل، ئیمتیازی کەسیشی نەداوە بەسەر کەسدا، دەفەرموێت: بەڕێزترتان لای خوا ئەوەیە

پارێزکارتر بێت، واته پابەندتر بێت بەشەرعەوەو بۆ خوا سوڵحاوتربێت. دوای ئەوەی ئەوشتانەم بۆ ڕوون دەکردنەوە، هەیانبوو دەیگوت: "وەڵڵا لەو ڕوانگەیەی کە تۆ دەیڵێی، من پێموایە کە کورد مافی خۆیەتی هەر شتێك داوا بکات"، تەئکیدیشیان دەکردو دەیانگوت: "بەڕاستی ئەوەی کە تۆ باسی دەکەیت، ڕاستە، فیعلەن کورد ستەمی لێکراوە، بەڵام ئێمە بە زۆرێك لەو ستەمانەمان نەزانیوە". بۆ نموونە" یەکێکیان وتی: "بەڵێ من کاتی خۆی هاتووم بۆ کوردستان، ئەو هەموو دێهاتەم بینی کاولکرا، ئەو هەموو ڕەزو باخە، باوەڕ بکە گریام، مزگەوتم بینی، ئەوەم بینی، وتم ئەم میللەتە بۆ وای لێکراوە؟ هەرکوێرە دێیەکم دەبینی مزگەوتێکی تیابوو، من بەدەست خۆم نەبوو گریام". وەزیرێکیش بوو.

هەیانبوو دەیگوت: "بەڕاستی زۆر لەو ناڕەحەتیو مەرگەساتەی تۆ باسی دەکەیت، ئێمە ئاوامان نەزانیوە".

+ ئەوان سەبارەت بە کەرکووك چییان دەوت؟

ـ ئەوان بەزۆری پێیان وابوو کەرکووك بەشێکە دەکەوێتە نەخشەی ئەو شوێنەی کەپێی دەگوترێ عەرەبستان، ئەو شوێنەی کە بۆ عەرەب دانراوەو عەرەبنشینە.

دیارە من لەو بارەیەشەوە گفتوگۆم لەگەڵدا دەکردن، کە کاتی خۆی لەسەرژمێریی ساڵی (١٩٥٧) زۆربەی کورد بووەو تورکومانیشی لێبووە، عەرەبیشی لێبووە، بەڵام ئێوە خۆتان ئاگادارن کە چەند عەرەبی ڕاگوێزراو هێنران و لەوێ نیشتەجێکران، کوردان دەرکران و لە دێهاتو لەشار ڕاگوێزران، وتیان: "دەزانین، بەڵام هەرچۆن بێت ئەوکاتەش هەر عەرەب زۆرینە بوون". ئیدی لەو بارەوە مشتو مڕمان دەبوو.

+ قەناعەتیان نەبوو بە کوردستانیبوونی کەرکووك؟

- ڕاستییەکەی کەمتر پێمەوە دەبینین، بەڵام لەلایەن زۆربەیانەوە، ئەگینا کەمێکیان هەبوو دەیانگوت کورد با هەر دەوڵەتی خۆی هەبێت، هەر شوێنێ ساغبوویەوە کە کوردستانە، با لەسنووری ئەو دەوڵەتەدا بێت".

+ سەبارەت بەعەلی حەسەن مەجید، ئایا ئەو دەستپێشخەریی کرد کە پێکەوە قسە بکەن یان جەنابت؟

- ئەو دەستپێشخەری کرد، هەر ئەویش یەکەمجار وتی: "مژدەت لێبێ ئەوە خۆپیشاندان کراوە دژی گیرانی تۆ"، لەدواییدا وتی: "پێمخۆشە بێم دانیشم لەبەردەم ژوورەکەتو هەندێ ڕاستی هەیە بۆتی باس بکەم". ئیدی ئەو خۆی دەستی پێکرد.

+ ئەویش تۆی دەناسی؟

- بەڵێ، وتی: "ئەمریکییەکان لە منیان پرسیوە کە فلان کەس دەناسی؟ وتم وەکو ناسین نەمبینیوە، بەڵام ناوم بیستووە کە لە ئۆپۆزسیۆنی عیراقی بووەو دژی ئێمە بووە، ئیتر وتیان پێتوایە پەیوەندیی هەبووبێت لەگەڵ قاعیدەو ئوسامە بن لادن؟ وتوومە نەمبیستووە، شتی وام نەبیستووە، وتیان ئەی لەگەڵ ئێوە؟ وتی پێکەنیمو وتم لەگەڵ ئێمە ئەوە دوژمن بووین، ئەو دژی ئێمە بووەو ئێمەی هەر بەمسوڵمان نەزانیوەو شتی لەسەر ئێمە نووسیوەو خەڵکی لەئێمە کوشتووەو خەڵکمان لێ کوشتووە".

+ بەدەر لەو تاوانەی دەدرێتە پاڵ عەلی کیمیایی، خۆی نکوڵی لێ دەکردن، تۆ ئەوت چۆن دەهاتە بەرچاو؟

- خۆی کەسێکی موجامیلە، کوردەواری خۆمان دەڵێن مەشرەب خۆشە، واتە کراوەیە، وەکو کەسایەتی خۆی، بەڵام لەڕووی مەعنەویاتەوە بەتۆکمەو پتەوم نەدەبینی، بەلاوازم دەهاتە بەرچاو، لەڕووی قسەزانینەوە قسەزانە، قسەی مەجلیس دەزانێ، بەڵام بەڕاستی ئەوێ سەنگی مەحەك نییە، گرنگ ئەوکاتەیە

كەلەسەر كورسی حوكم بووە، چۆن بووە، چونكە لە زیندان زۆر كەس عاقڵ دەبێت، لەزیندان زۆر كەس بەخۆیدا دێتەوە، بۆیە بەڕاستی من زۆر حسابم لەسەر ئەو شەخسییەتەی ئەوێیان نەدەكرد، لێیانم دەپرسیو دەمگوت: فڵان كەس، كاتێ كە دەسەڵاتی هەبوو چۆن بووە؟ ئیدی لەناو خۆیاندا هەبوو دەیگوت: "ئەو عەلی حەسەن مەجیدە فیرعەونێك بوو بۆخۆی"، هەر لەنێو خۆیاندا هەبوو دەیگوت: "شێخ، ئێستا لای تۆ زۆر خۆی فەقیر ناكاو دەڵێ من وام گوتووەو وام گوتووە؟!" دەمگوت: بەڵێ. دەیگوت: "بڕوا بكە فیرعەونێك بووە بۆ خۆی، وەڵامی كەسی نە دەدایەوە".

بۆیە من شەخسییەتی ئەوێیان ناكەم بەمیزان، بەڵام بەشێوەیەكی گشتی كراوەبوو، لەگەڵ خەڵك قسەی دەكرد، زۆر موجامەلەی منی دەكرد، زۆر ڕێزی دەگرتم، خۆی لێدەهێنامە پێش، بەڕاستی منیش لەبەرانبەردا ڕێزم دەگرت، (وَإِذَا حُيِّيْتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّواْ بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيباً) (النساء : ٨٦). من بەڕاشكاوی پێشیانم دەگوت كە ئەگەر لەبەر ئیسلام نەبوایە، لەبەر ئەوە نەبووایە كە ئێستا ئێوە لێرە دراوسێمن، مافی دراوسێ لەسەر دراوسێ هەیە، هەر لەڕوانگەی ئەوەی كە ئێوە بەرامبەر بەمیللەتی من كردووتانە، نەدەبوو سڵاوتان لێبكەم، بەڵام لەبەر ئیسلامو لەبەر خوا، بەزەییم پێتاندا دێتەوە، لەبەر ئەوەی ئێستا لێقەوماون، بەناجوامێریی دەزانم كاتێ كە لێتان قەوماوەو بارتان كەوتووە، من بە چاوێكی دیكە تەماشاتان كەم، بەس بەچاوی بەزەیی تەماشاتان دەكەم، بەڵام بەچاوی بەزەیی تەماشاكردن بۆتان، ئەوەم لەبیر ناباتەوە كە چیتان كردووە.

بەڕاستی من حیسابم لەسەر شەخسییەتو هەڵسوكەوتی ئەوێیان نەدەكرد، گرنگ ئەوەیە ئەو كاتەی كابرا دەسەڵاتی هەیە چۆنە، ئەگەرنا كابرا خۆ لەوشكی مەلە ناكات تا گۆم نەبێت، تا گۆمی ئاو نەبێت خۆلە وشكی مەلە ناكرێ، كابرا دەسەڵاتی نەبێت نازانرێ داخۆ چۆن ڕەفتار دەكات، لەوێ لێقەوماوەو لە

زیندانێکدایەو بەدەست پاسەوانێکی ئەمریکییەوەیە، چوونە سەرئاوی، نانخواردنی، هەڵسانی، خەوتنی، دانیشتنیو هەموو شتێکی بەدەست ئەوە، لەوکاتەدا بۆت هەڵناسەنگێنرێ کە ماهیەتو شەخسییەتی چۆنە.

+ پێموایە لەو کاتەشدا زانایان فەتوایان لیٚ وەرناگیرێت؟

- زانایانێك فەتوایان لێوەرناگیرێ کە فیعلەن بزانی ژێر دەستو تەسلیمن، ئەوە بۆ زانیارییت، ئەگەرنا زانایەك کە بزانن لەوێشدا خۆڕاگرەو خاوەنی هەڵوێستی خۆیەتی، تەنازولی نەکردبێ، هەر لێی وەردەگیرێت، هەر لە ڕووی شەرعەوە بۆ ئەوەی بزانیت.

+ ئایا ئێوە ڕۆژانە یەکترتان دەبینیو گفتوگۆتان دەکرد یان ئەو چەند مانگە یەکجار یەکترتان بینی؟

ـ نا، نا، ڕۆژانە یەکترمان دەبینی، ئەوکاتانەی کە بۆ وەرزش دەریان دەکردین، بەڵام وەنەبێ من زۆر سەرو حەوسەڵەم بووبێ، هەمیشە لەگەڵیدا قسە بکەم، چونکە قسەی خۆمان بێت، هەموویان دەیانوت "ئێمە خاوەن شانسین کە لە خزمەت جەنابتین، لەنزیك جەنابتین"، واتە ئەوەی کە دە دەقیقەی لەکاتی من بەرکەوتبا، خۆی بە بەختەوەر دەزانی، چونکە من بەزۆری سەرگەرمی نووسین بووم، سەرگەرمی قورئان خوێندن بووم، کە دەچوومە دەرێش، ئەوان دۆمینەو دامەو شەترەنجو تاوڵەو وەرەقو ئەو شتانەیان دەکرد، من ئەوشتانەم هیچی نەدەکرد، یان موتالەعەم دەکرد، یا قورئانم دەخوێند، یان وەرزشم دەکرد.

ئیدی داوایان دەکرد: "شێخ، ئەگەر پێنج دەقیقە بوار بدەی، یان دە دەقیقە یان چارەکێك پێکەوە دابنیشین؟". ئاوا بوو وەکو قسەکردنی تایبەتی لەگەڵ عەلی حەسەن مەجید، لەوانەیە سێ چوار جارێك قسەم کردبێ، وەکو دیکەش کە شەش حەوت نەفەر پێکەوە دادەنیشتین، وەکو قاتعەکە، چوار پێنج جارێك

ئاواش دادەنیشتین، ئەگەرنا من دووجار لە دانیشتنە دەستە جەمعییەکانیشیاندا دانەدەنیشتم.

من کاتێ دادەنیشتم قسەم بۆ کردبانایە، دەرسێکم پێگوتبانایە، ئامۆژگاریم کردبانایە، یان گفتوگۆی قەزیەیەکمان کردبایە، ئەگەرنا من کاتم هێندە نەبوو، کە هەر دابنیشمو خەریکی قسەو قاڵ بمو حیکایەت بگێڕمەوە، ئەوان زۆر دادەنیشتنو زۆر شتیان باس دەکرد، باسی خواردنیان دەکرد، بۆنموونە" دادەنیشتن بەخەیاڵ دەیانگوت ئەگەر یاپراخ هەبووایە، یەکێکیان دەیگوت گیپە یان کەللەو پاچە هەبووایە، یەکێکیان دەیگوت ئەگەر ئێستا برنجو چی لەسەر بووایە، ئەو خواردنانەی کاتی خۆی خواردوویانە، دەیانگوت: "شێخ، ئەتۆش باسکە کەیفت بۆچی دەچێت؟"، وتم: وەڵڵا کاکە من لەبەردی نەرم تر بێت دەیخۆم! چونکە کێشەی خواردنو شتم نییە، ئێوەش جار جار بەخەیاڵ خۆتان دەعوەت بکەن هەر باشە!!

مەبەستم ئەوەیە من زۆر دەرفەتم نەبوو بچمە ناویان، مەگەر شتی جددی بووایە، یان ئەوان پرسیارێکیان هەبووایە، من دەرسێکم پێگوتبان بابەتێکی فیکری یان سیاسیی موناقەشەکرابایە دانیشتبام.

+ مامۆستا، تاوانی هەڵەبجەو ئەنفال، عەلی حەسەن مەجید خۆی پێی خۆشبوو پاکانەی خۆی بکات لای تۆ، یان تۆ پێت خۆشبوو تاوانێکی وا بەرەو ڕووی عەلی حەسەن مەجید بکەیتەوە؟

- وەڵڵا من لێم پرسی، وتم دیارە جەنابت قسەی باش باش دەکەیت ئەبو حەسەن، بەس تۆ تۆمەتباریت، پێم سەیرە ئەو قسانەی تۆ، لەگەڵ ئەوەی تۆی پێ تۆمەتباریت یەکێکیان ڕاست نییە، جۆرێك لە فەرقو جیایی دەبینم، قسەکانت باشن، بەڵام ئەو شتانەی کە باسکراون..!! ئیدی ئەو لەوەدا پاکانەی خۆی کردو زۆر دەیویست من قەناعەتم پێ بکات، پێمگوت ئەو قسانە لەو شوێنە

بکە کە دەتوانی خۆتی پێ تەبرییە بکەیت، دیارە جوان نەبوو لەڕووی خۆیدا پێی بڵێم درۆ دەکەیت، وام نەدەگوت بەڕاستی، بەس ئەو زۆر هەوڵی دەدا کە من قەناعەت پێ بکات. منیش گوتم گریمان ئەگەر من موقتەنیعیش بم، خۆ سوودێك بەتۆ ناگەیەنێ، تۆ دیارە دادگایی‌و شتت لەپێشە، ئەوکاتە دەتوانی ئەو قسانەی خۆت زۆر باش بکەیت.

+ مەنهەجی بەعس پێشتر تۆ شارەزایت لێی هەبوو لەوێ موناقەشەت دەکرد؟ یان ئەوان دەیان وت ئێمە تێڕوانینمان بۆ فلان شت ئاوایە، ئینجا موناقەشەت دەکرد؟

ـ من لەوسەری هاتبوومەوە، من پێم دەگوتن هەندێ کەلەپوورو شتی ئێوەم خوێندووەتەوە، ڕەنگە خۆشتان وا نەتان خوێندبێتەوە، پێم گوتن من کتێبەکانی ئیلیاس فەرەح–م خوێندووەتەوە، کتێبەکانی (شبلي العيثم)م خوێندووەتەوە، کتێبەکانی میشیل عەفلەقم خوێندووەتەوە، "في سبيل البعث"و نامیلکەکانی صەددام حوسێنم خوێندووەتەوە، من شتم لەسەر نووسیون، من لە کتێبی (سۆزی نەتەوایەتی)دا هێندێ شتم لەسەر نووسیون، قسەکانیشم بەنموونە هێناونەوە کە ئاوایان گوتووەو سەرانی بەعس ئاوایان گوتووە، بۆیە کە سێ ئەو قسانە بکات حوکمی کافربوونی بەسەردا دەدرێ، من لەڕووی زانستییەوە قسەم لەگەڵ دەکردن، لەڕووی زانیاریی پێشتر، نەك هەرچاوم لە دەمی ئەوان بێت.

+ باسی ئەوەت کرد کە زۆر جار ئەوان هەڵدەچوون، جارێکت بیر دێتەوە کە یەکێکیان هەڵچووبێت، وەك کاردانەوەیەك لەبەرامبەر قسەکانتدا؟

ـ بەڵێ، بەس کاردانەوەکە دەکەوتە قاڵبی ئەوەی دەیانگوت: "شێخ، ئێمە ڕێزت دەگرین"، وتم منیش ڕێزتان دەگرم، ئەگەر ڕێزتان نەگرم، نابێ لەگەڵتان دابنیشم، هەر نابێ سەلامیشتان لێ بکەم، ئاخر وتیان: "تۆ هیچ بۆ ئێمە

ناهێڵێتەوەو چۆن دەڵێی (سيد الرئيس) واو بتێك بووەو ئێمە هەر زەربی سفر دەكەیی‌و دەڵێی هەر لە ئیسلام دوور بوون"، ئێ وتم جا من بە بەڵگەوە پێتان دەسەلمێنم، ئەوجا من لە ڕووی دڵسۆزیشەوە ئەو شتانەتان پێ دەڵێم، بۆ ئەوەی كە لەسەری بوون، چیدی لەسەری نەچن، بە خۆتاندا بچنەوە، ئەگەرنا، وەكو چارەنووسی دونیاتان ڕەش‌و تاڵە، چارەنووسی دوارۆژیشتان وا دەبێ. دەڵێم لانی كەم گەر دونیاشتان چوو، با قیامەتەكەتان هەبێت، خۆ من دڵسۆزتانم.

قسەی خۆمان بێت، كەسێك كە هەڵیش دەچوو، دوایی دەهات گەردنی خۆی پێ ئازاد دەكردم‌و دەیگوت: "من داوای لێبووردنم هەیە، بەخوا دەزانم تۆ دڵسۆزمانی، بەس تۆزێ موراعاتمان بكە، چونكە ئەو شتانە تۆ بتەوێ بەشەوو ڕۆژێ هەمووومان لە مێشك دەربێنی، ئەستەمە، تەمەنێك لەسەر ئەوە ژیاوین". یان دەیانوت: "تۆزێ موراعاتمان بكە، وا بەتوندی یەكسەر پێكدادانمان لەگەڵ مەكە، تۆزێ بە ئەسپایی، یان ئەگەر هەڵچووین، چاوپۆشیمان لێ بكە"، چونكە كە ئەوان تووڕە دەبوون، منیش تووڕە دەبووم، ئەی نالێین جوابی تەحەی پەحەیە؟! كە ئەوان تووڕە دەبوون، منیش قسەی توندم دەكرد، بەڵام بەڕاستی هەوڵم دەدا هاوسەنگی خۆم تێك نەدەم، چونكە من ئیمامیشیان بووم‌و پێشنوێژیم بۆ دەكردن، بانگم بۆ دەدان، دیارە من هەر ئەوە نەبووم وەكو نەیارێكی فیكریی، ئەوان بەچاوی ئیمامەتی‌و پێشەوایەتی‌و لەدواییدا بەچاوی ئەوە تەماشایان دەكردم، وەكو بڵێی بەپرسی دونیاو دینیان بم، بۆ هەموو شتێ دەهاتنەوە لای من، پرسیاریان دەكرد، چ پرسیاری شەرعی هەبووایە، لەنێو خۆیاندا ناكۆكییەكیان هەبووایە دەهاتن پرسیاریان دەكرد، داوای هاوكارییان دەكردو دەیانگوت: "ئاشتمان كەوە، ئامۆژگاریمان بكە".

+ تیایاندا هەبوو نوێژ نەكات؟

ـ تەبعەن تارق عەزیز ئـەوە نەصـرانی بـوو نوێـژی نـەدەکرد، ئـەوەی کـە مـن تێبینیم دەکرد، بارزان—ی برای صەددام—یش دەیانگوت نوێژ ناکات، سەبعاوی—ش نەمـدەبینی نوێـژ بکـات، جـا نـازانم نوێـژی دەکـرد یـان نـا؟ چـونکە ئـەو لـە قاتعەکەی ئەوبەر بوو، ئەوانی دیکە ئەوەی من ئاگادارىم، پێم شك نایەت نوێـژیان نەکردبێ، جا مەرج نییە پێشتر، بەڵام دوای ئەوەی کە مـن لـەوێ بـوومو دەرسـم دەگوتو ئەوانە، پێم شك نایەت نوێژنەکەری تێدابێو دەیانکرد.

+ ئەگـەر لـە دەرەوەو لـەکاتی دەسـەڵاتیاندا تـۆ قسـەی ئـاوات لەگـەڵ بکردنایە، ڕووبەڕووی گەورەترین مەترسیی دەبوویتـەوە، بـەڵام لـەوێ کـە ئەوان هاوفیکر بوون، بەعسیبوون، عـەرەبیش بـوون، ژمارەیـەکی زۆریـش بوون، ئەم قسانەی تۆ هەستت نەدەکرد لـەوێ جێگـەی مەترسـی بـن بـۆت و تووشی زیانێکت بکەن؟

ـ لەوێ نا، بەڵام لەزیندان بەولاوە چـی، خـۆ زینـدانی بـوومو کۆمـەڵی خاچـی سوور دەهاتنو پرسیاریان دەکـردو دەیـانگوت: "ئـەوە تـۆ چـۆن لەگـەڵ ئەوانـە دەحەوێیتەوە؟ کاتی خۆی ئەوانە دوژمنی ئێوە بوونو تـۆ ئۆپۆزیسـیۆن بوویـت، چۆن پێکەوە دەژین؟". وتم: بۆ؟ وەڵڵا من تـەوجیهیان دەکـەمو هەڵـەکانیان بـۆ ڕاسـت دەکەمـەوەو ئامۆژگارییـان دەکـەم، ئـەوانیش ڕێـزم دەگـرن، لەڕاسـتیدا ڕێزیشیان زۆر دەگرتم، (الأنصاف غیر الأوصـاف)، کـابرا لێشـی تـووڕە دەبـووم، جاری وا هەبوو ئەو دەهاتەوە بۆ لای مـنو دەیگـوت: "بـەخوا دەزانم لەبـەر خـوا لـێم تـووڕە دەبیـت، دەزانم تـۆ دڵسـۆزیت، بـەس ئێمـەش دڵشـکاوینو بـۆ خـۆت دەزانی کاتی خـۆی بـەرپرس بـووینو ڕێـزو ئیحترامـمـان هـەبووەو ئێسـتا بارمـان کەوتووە، تـۆ دەبـێ خەلفییـەتی نەفسـیو فیکریـی ئێمـەش لەبـەر چـاو بگریـت، ئەگەرنا دەزانین تۆ لە دڵسۆزیتەو هیچ ئیشێکت بە ئێمە نییە، جا کۆمەڵی خاچی سوور زۆر پێیان سەیر بوو دەیانگوت کە چۆن دەتوانی لەگەڵیان دابنیشیو قسە

بکەیت؟ وتم بۆ ناتوانم؟ خۆ پێغەمبەر ﷺ لەگەڵ ئـەبو جـەهل قسـەی کـردووە، موسا لەگەڵ فیرعەون قسەی کـردووە، نـە مـن لـە موسـا چـاکترم، نـە ئـەوان لـە فیرعەون‌و ئەبو جەهل خراپترن[13]، ئێستا بەتایبەتی هـەموو لێقـەوماون و وەکـو یـەکن، ئەگـەر کـاتی خۆشـی فیرعـەون‌و ئـەبو جـەهل بـووبن، ئێسـتا هـەموو لێقەوماون. بەزەییم پیایاندا دێتەوە، خۆ ئێوە زۆر باسی لایەنی ئینسانی دەکـەن وەکـو خاچـی سـوور، وتیـان وەڵـلا خـۆ ڕاسـت دەکـەی، وتم مـن وەکـو مرۆڤێـك بەزەییم پیایاندا دێتەوەو مامەڵەیان لەگەڵ دەکەم، چونکە دەمەوێ سوودیان پـێ بگەیەنم و لەو زەلکاوەی تێیدان –واتە زەلکاوی گومڕایی– دەریان بێنم!

+ کـەس لەوانـە هـەبوو کـە بـەرگری لـەفیکری بـەعس‌و تاوانـەکانی بەعس‌و ئەو شتانە بکات؟

- تیایاندا هەبوو، بەڵێ.

+ کێ بوون ئەوانە؟

- پێم خۆش نییە ناویان بهێنم، هەیانبوو نـەك بڵێـی دیفـاع لەهـەموو شـتێکی بکات، دوای ئەوەی کە من لەگەڵیان دەچوومە نێو گفتوگۆوە، بەڵام ئـەوان وایـان دیفاع دەکردو دەیانگوت: "ئێمە باجی دژایەتی جوولەکەیە دەیدەین، بـاجی ئـەو مووشەکانەی کە بە جوولەکەمانەوە ناون، باجی دژایەتی ئەمریکایـە دەیـدەین"، دەیانگوت: "ڕژێمیش هەیە لـە ئێمـە خـراپتر، وەکـو ئێمـەش دیکتاتۆرییـەو تـاك حزبییە، بەڵام ئێمە زۆر دژی جوولەکەین‌و زۆر دژی ئەمریکا بـووین، زیـاتر بـاجی ئەوەیە دەیدەین". هەیانبوو، بەس وەنەبێ دیفاع بکات لەهەموو شـتیان، هـەبوو دەیوت کە بـەڵێ هەڵـەشمان هـەبوو سـتەمیش هـەبووە. بـەڵام ئێجگـار وا خـراپ نـەبووین کـە ئاوامـان بەسـەر بێـت، ئەگـەر لەبـەر دژایـەتی جوولەکـەو ئـەمریکا

---

[13] دیارە ئەگەر خراپتریش بن، هەر دروستە قسەی هەقیان بە گوێدا بدرێ.

نەبووایە، منیش وتم: جا ئێوە پێش ئەوەی دژایەتیی جوولەکەو ئەمریکا بکەن، دژایەتیی میللەتەکەی خۆتانتان کرد، خۆ کەستان نەهێشت، نەکورد، نە شیعە، نەسوونی، دراوسێیەکانتان: ئێران، سعودیە، کوەیت، خۆ کەستان نەهێشت.

+ عەلی حەسەن مەجید بێجگە لە شەڕی (عیراق، ئێران) لەشەڕی کوەیتیشدا دەورێکی بالأی هەبوو، هیچ کەوتنە ئەو گفتوگۆیانەوە؟

ـ بەڵێ، ئەو لەوەدا باسی دەکرد کە من لە کوەیت هەوڵمداوە کە تەعەددا نەکرێ، چەند کەسێکم لەسێدارە داوە لەبەر ئەوەی کە دەستدرێژییان کردووە، دزییان کردووەو ناوەکانیشیانی دەهێنان، فلأن کەس ئەفسەرێکی گەورە بوو، دەیگوت کە "خەڵك هەمووی دەزانێ کە من لەوێ ئەمری ڕەمیکردنم داوە، لەبەر ئەوەی تەعەددای لە ئافرەتێك کردووە، یەکێکی تر لەبەر ئەوەی کە دزی کردووە، یەکێکی کە خەڵکی کوشتووە"، باسی ئەو شتانەشی دەکرد، دیارە کابرا خۆ باسی چاکەکانی خۆی دەکات، ئەوەی کە بۆ خۆی بە چاکەیان دەزانێ، خۆ ناچێ بڵێ کاکە ئەو کەموکوڕیانەم هەبوو.

+ کە یەکەمجار صەددامت بینی چۆنبوو؟

ـ یەکەمجار من نەمبینی بەڵام گوتیان هاتووە، یەکەم جار کە هات دوای ئەوە بوو کە چوار مانگ پێنج مانگ بوو من لەوێ بووم، بەس دوای ئەوە نزیکەی بە (١٠ ـ ١٥) ڕۆژێك، دیار بوو ئەو بوو هێنایان، ئەوان خۆیان ناسییانەوە، من فریا نەکەوتم، وتیان ئەوە صەددام بوو، ڕۆیشتنی، قەدو قیافەی، دوایی دیاربوو لە پاسەوانەکان پرسیبوویان، وتیان کە بەڵێ ئەوبوو، شوێنەکەی پشتی لە ئێمە بوو ڕووی لەولا بوو، کاتێ کە بردبوویان پێم وابێ بۆ چارەسەر بردبوویان.

+ مامۆستا، هەستت بە چی کرد کە ئەوە صەددامەو بەو هەموو دەسەڵاتەوە ئێستا لەزینداندایە؟

- وەڵڵا هەرچی فیرعەون و نەمرودو ئەبو جەهلە کەوتنەوە بیرم، وتم ئەوە چارەنووسیانە، ئەو فیرعەونە، ئەو صەددامەی کە دەیگوت "اذا قال صدام قال العراق". ئەو صەددامەی کە ناویان نابوو "قائد الضرورة"و "قائد الأوحد"و نازانم سەد لەقەبیان لێ هەڵدابوو، سەرەنجامەکەی، چونکە لەسەر ڕێیەکی هەڵەبوو، چونکە خاوەن سیاسەتێکی هەڵەبوو، چونکە دەیویست پەروەردگارێتی بەسەر خەڵکدا بکات، سەرەنجامەکەی ئاوابوو کە زەلیل بێت و بکەوێتە بەر دەستی سەربازێکی ئافرەتی ئەمریکی، یا هەتیوێکی ئەمریکی، لەکاتێکدا تا دوێنێ خۆی بە سەرۆکی میللەتێک و وڵاتێك دەزانی، بەڵکو گەورەتر لەوەش، چونکە صەددام باسی ئوممەی عەرەبی و یەکێتیی عەرەبی و ئەو شتانەی دەکرد، هاتەوە بەرچاوم کە ئەو کەسەی ناوێکی گەورەی لێدەنرێ، یاخود ناوێکی گەورە لەخۆی دەنێ، ئەگەر عەقڵێکی گەورەی نەبێ و دڵێکی گەورەی نەبێت و ئەخلاقێکی گەورەی نەبێ و بەرنامەیەکی ڕاستی نەبێت، سەرەنجام لەسەر ناوە گەورەکەی زۆر زۆر قەرزدار دەبێتەوە، هەر ناوەگەورەکەی دەبێتە هۆی بچووکبوونەوەیی و ڕیسوا بوونی، زۆر شتم بەمێشکدا دەهات.

+ هەرچەندە ئێوەش زیندانیی بوون لەوێ، ئایا پێتان خۆشبوو کە صەددام لەوێیە لە زینداندا؟

- وەڵڵا پێم خۆشبوو وەکو بیرم لە حاڵی میللەتی کورد و میللەتی عیراق و ئەو هەموو ستەم و زۆرانەی کردەوە کە ڕژێمی بەعس بەسەرۆکایەتی صەددام بەسەری هێناوە، بەڵام لەسەرێکی کەوە بەڕاستی پێم ناخۆشبوو، چونکە دەمەوێت هیچ شتێك نەڵێم پێچەوانەی قەناعەتی خۆم بێت، پێم ناخۆشبوو کەسێك کە لەسەر مسوڵمانان حساب دەکرێ، سەرۆکی وڵاتێکە کە مسوڵمانانی تێدا نیشتەجێن، بکەوێتە بەر دەستی دەوڵەتێکی کافر.

پێم ناخۆشبوو کە کارێکی وایکردووە، ئاوا سەرئەنجام بکەوێتە بەر دەستی دەوڵەتێکی کافر، ئەو دەوڵەتە کافرە پاساوی دەست کەوێ، بیانووی دەست کەوێو بێ ئەو دەوڵەتە داگیرکاو سەرۆکەکەشی لای خۆی دیل کا، وەکو کەوی ناو قەفەس، لەو ڕووەوە کە دوژمنی میللەتەکەمەو دوژمنی میللەتی عیراق بووەو دیکتاتۆر بووەو ستەمکارێك بووە، پێم خۆشبووە زەلیل بێت، بەڵام بەڕاستی پێم خۆشنەبوو بەدەستی ئەمریکا، دەوڵەتێکی زلهێزی وەکو ئەمریکا، کە ئەویش پێموایە صەددامو غەیری صەددام بەهۆی دەست لەپشتدانی ڕۆژئاواو بەتایبەتی ئەمریکاو ئەوانە نەبووایە، نەیدەتوانی بەو شێوە بکات کە کردی، ئەگەر بەچاو لێنوقاندنی ئەمریکاو بەدەست لەپشتدانو هاوکاریی ئەمریکاو ئەوروپاو ئەو زلهێزانە نەبووایە، ڕژێمی بەعس ئەوەی کە کردی لەماوەی ئەو سی چل ساڵەی ژیانی خۆیدا، نەیدەتوانی لەعیراقدا بیکا.

+ ئەگەر صەددام–ت لەنزیکەوە ببینیایە، چیت پێ دەوت؟

ـ هەر ئەوەی بەوانم گوتووە، بەڵکو زیاتریشم بەو دەگوت، ئەگەر دەرفەتم بۆ ڕەخسابایە، بێگومان چاکترو تۆخترو زیاتریشم بەو دەگوت، چونکە ئەوان بەزۆری ئۆباڵەکەیان دەخستە ئەستۆی ئەو، دەیانگوت کە ئەو هەمەکارە بووە، لەبەر ئەوە، ئەو شایستەی ئەوەبووە کە زیاتری لەگەڵ بگوترێ و چاکتر پێی بگوترێ و بە ڕوویدا بدرێتەوە.

+ کە هەردوو کوڕەکەی (عودەیو قوسەی) کوژران. ئێوە هەواڵەکەتان بیست؟

ـ بەڵێ ئەوان تەرمەکانیان هێنابوو بۆ ئەوێ، خزمەکانی صەددامیان بردو تەماشایان کردبوون، عەلی حەسەن مەجیدو بارزانو ئەوانیان بردبوو وتبوویان وەرن تەماشایان بکەن، داخۆ ئەوانن بۆ دڵنیابوون لەوەی داخۆ ئەوانن یان نا؟ ئیدی لەسەربازگەکەدا دەنگی دایەوە کە عودەیو قوسەی کوژراون، هەروەها

کوڕەکەی قوسەی، مستەفا، وتیان ئەو سێیە کوژراون، تەرمەکانیشیان هێناون، خزمەکانی صەددامیشیان بردوون تا تەماشایان کەن داخۆ خۆیانن؟ وتبوویان بەڵێ خۆیانن.

+ کاردانەوەی ئەوان چۆن بوو؟

- بەزۆری خەمناك دیاربوون، زۆربەیان.

+ باسیان نەدەکرد کە پێیان ناخۆشە؟

- با، با، خەمناك دیاربوون، خەمبار دیاربوون، هەیانبوو بەعزە شیعرێکی دەخوێندەوە کە ئەوە صەددام ڕاستی کرد لەگەڵ وڵاتی خۆی، لەگەڵ ئەوەی خۆی وڵاتەکەی بەجێ نەهێشتو کوڕەکانیشی کوژرانو خۆشی گیرا، وتیان کەس بۆی نییە لۆمەیان بکات، ئەو ڕاستیکرد لەگەڵ دروشمەکانی خۆییو وڵاتی بەجێ نەهێشتو ڕاینەکرد، ئەوەی نەکرد وەکو هەندێك سەرکردە کە خۆی دەرباز کاو ماڵو منداڵی دەرباز کاو خەڵکیش بەکوشت بدات، خۆی لەمەیداندا بوو، ئا ئەو قسانەیان دەکرد.

+ مامۆستا، باسی ئەوەت کرد کە دکتۆر عەبدولمونعیم وەزیری ئەوقاف پێی ناخۆشبووە کە بەتکریتی بانگت کردووە؟

- بەڵێ.

+ بۆچی؟

- وەڵڵا لەبەر ئەوەی دەیگوت کە "تکریتی بۆتە نازناوێك، شۆرەتێك بۆ خەڵکی ستەمکار، کە ستەمیان لە خەڵك کردووەو خۆیان لەخەڵك بەزیاد زانیوە، بەڕاستی خۆم لە خەڵك بەزیاد نازانمو ستەمیشم لەکەس نەکردووە"، بەڵکو دەیگوت "ڕژێم لەگەڵ مندا زۆر ناسازگار بووە، لەبەر ئەوە وەزیری ئەوقاف بووم، ویستوویانە شتی ناشەرعیم پێ بکەن، من نەمکردووە، دەیان بوغزاندم، خەڵکیش ئەوە دەزانێ". لە خەڵکێکی تریشم دەپرسی، دەیانگوت کە پیاوێکی

شەرم بەخۆو بەئەدەبو چاکبووەو هـەوڵی داوە شـتی شـەرعی بکـاو شـارەزایی شەرعی هەبوو، هەرچەندە ئەو پێش من نەدەکەوت بۆ نوێـژو دەیگـوت تـۆ لـەمن شارەزاتریو ئەوانە، هەر کە دانیشتین لـە قاعەکـە، ئـەو ڕۆژە کـە بەیەکـەوە دوو سێ نوێژمانکرد، دوای ئەوەی کە قسەمان کرد، زانی من قورئانم لەبەرەو ئەوانـە، وتی من پێش جەنابت ناکەوم، دەبێ تۆ ئیمامەتمان بۆ بکەیت.

+ هیچ شتێکی ترت لەگەڵ باس دەکرد کە تیایدا تێك بگیرێن؟

ــ لەگـەڵ ئـەونا، بـەس لەگـەڵ ئـەوانی دیکـە کـە ئەنـدامانی ئەنجومـەنی سـەرکردایەتیی شـۆڕش و قـوتری بـوون، بـەڵێ تێـك دەگیرایـن، بـەس وەزیـری ئەوقاف یان بێدەنگ دەبـوو یـا لای منـی دەگـرت، وەکـو ئـەوەی شـارەزابوو لـە ئیسلام، ئیدی زیاتر لای منی دەگرت، یـان بێـدەنگ دەبـوو، دیـارە ئـەو شـەرمی لەوان دەکردو بێدەنگ دەبوو، ئەگەر بەشدارییەکی بوایە تەئیدی منی دەکرد.

+ لەمیانـەی قسـەکانتدا، باسـی هاوپـەیمانێتیی بەعسـت کـرد لەگـەڵ ئـەمریکادا، باسـی ئـەوەت کـرد مـن دەمزانـی کـە تـا کـاتی ڕاپەڕینـەکانی کوردســتانی عــیراقو باشــووری عــیراق لــە ســاڵی (١٩٩١)، ئــەمریکا بەتــەواوەتی دەســتی لەپشــتی ڕژێمــی بــەعس دەدا بــۆ تاوانــەکانی، بــۆ شــەڕەکانی، یــا کۆمــەڵێك هاوکــاریی جــدی دەکــردن، هــیچ گفتوگـۆیـەکت لەگەڵ نەدەکردن لـەو بارەوەو ئـەوان باسـی هاوپـەیمانێتی خۆیـان لەگـەڵ ئەمریکا بکەن؟

ـ ئەوان باسیان نەدەکرد، باسی ئەوەیان نەدەکرد، بەس دەیانگوت کە "ئێمە مامەڵەمان هەبووە لەگەڵ ئـەمریکا، دەیـانگوت کـە ئـەمریکا هاوکـاری کـردووین، مامەڵەمان لەگەڵی هەبووە، مامەڵەی بازرگانیو سیاسییو ئەوانە"، تا ئەوکاتـەی کە دوو شتیان باس دەکرد، دەیانگوت کە "تا ئەوکاتەی لێمان نائومێد بوون کـە ئێمـە تـەنازول ناکـەین لـە قەزیـەی فەلەسـتینو تـەنازول ناکـەین لـە دژایـەتی

جوولەکـە، وتیـان دوای ئـەوە کـە لێمـان نائومێـد بـوون، هـاتن لـەڕێی سـەرۆکی دەوڵەتێکی عەرەبییەوە بەڕەسمی پێیان گوتین (کە پێویست ناکات ناوی بهێـنم، لەڕاستیدا هێندێ کەس شتیان بەئەمانەت پێگوتووم نامەوێ بیدرکێنم)، سەرۆکی دەوڵەتێکی عەرەبی هات بۆ لای صەددامو وتی کە ئـەمریکا ئـەو داوایـەی هەیـە، دەست لە دژایـەتی جوولەکـە هـەڵگرن، دەسـت لـە پشـتگیریی فەلەسـتینییەکان هەڵگرن، ئێمە کێشەمان لەگەڵتان نییە، ئەو شـتانەش کۆتـایی پێـدێنین. ئـەویش ڕاوێژی بە ئێمە کرد، بە ئەندامانی ئەنجومەنی قیادەی شۆڕشو قـوتریو ئەوانـە، ئێمــەش بۆچــوونمان وابــوو کــە نــەخێر دەســتی لــێ هــەڵناگرین، ئەگــەرنا ئەمریکییەکان ئامادەبوون کە هەموو مامەڵەیەکمان لەگەڵدا بکـەن، کێشـەکانمان لەگەڵ چارەسەر بکەن، بەمەرجێ ئێمە دەسـت لـە دژایـەتی جوولەکـە هـەڵگرین، دەست لە پشتگیریی قەزیەی فەلەستین هەڵبگرین".

لـێم پرسـین، وتم بـۆ ئێـوە هاوکـاریی فەلەسـتینییەکانتان دەکـرد؟! وتـی: "بەڵێ، هەر فەلەستینییەك بکوژرێ، ئەوەندە پارەمان داوەتـێو ئەگـەر خـانووی وێران بکرایە، ئەوەندە قەرەبوومان داوەتێ". هەشیان بوو تێبینی هەبوو لەسـەر ئـەوە، هـەر لـە نێـو سـەرانی ڕژێـم هـەبوو دەیگـوت کـە "ئێمـە زۆرمـان کـرد بـۆ فەلەستین، ئێمە وڵاتی خۆمان وێران کرد تائەوێ ئـاوەدان بکەینـەوە، ئەوێشـمان پێ ئـاوەدان نەکرایـەوەو ئێرەشمـان لەدەسـتدا"، هـەبوو دەیگـوت کـە "چـونکە داهاتێکی زۆرمان لەوێ خەرج دەکرد، زۆر هاوکاری ئەوێمان دەکـرد، زۆر شـتمان هێنایە سەر خۆمان لەسەر دژایـەتیکردنی جوولەکـە، سـەرەنجام ئێرەشمـان پـێ دروست نەکرا". لەو ڕووەوە دەیانگوت کە "ئێمە سیاسـەتێکی هەڵـەمان هـەبوو، نەدەبوو وامان کردبایە".

+ مامۆستا، هیچ لـەو سـەرکردانە هـەبوو کـە لـە حـزووری جەنابتانـدا دان بەتاوانەکانی خۆیدا بنێتو پەشیمان بێ لێی؟

- وەکو تاوانی شەخسی، نەخێر لێم نەبیستن، بەس بەگشتی هەبوو دەیگوت کە "ئێمە لەسەر هەڵە بووین بەڕاستی، ئەو ڕژێمە کە هەبوو ئەو حکومەتە کە هەبوو ئێمە خراپ بووین"، بەڵام ئەوەی کە وای دەگوت، دەیگوت کە من بۆچوونم لەگەڵیا نەبووە، یان دەیگوت کە من کاتی خۆی دوور کەوتبوومەوە، یان دەیگوت کە دەستم لەکارکێشابووە. بەڵام کابرا خۆی بڵێ من ئەو هەڵەیەم کردووە، پێم شك نایەت کەس شتێکی وای گوتبێ.

+ سەرکردە بەعسییەکان لە نێو خۆیاندا پەیوەندییان چۆن بوو؟

- بەزۆری ناکۆك بوون، قسەیان زۆر تێك دەگیرا، لێشم دەپرسین ئێوە بۆ ئەوەندە ناکۆکن؟ هەر ئەوە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی ئێوە لەسەر باتڵ بوون، چونکە حەق خەڵك کۆدەکاتەوەو باتڵ خەڵك لێك بڵاو دەکاتەوە، ئێوە دوو نەفەرتان نییە بۆچوونتان یەك بێت، دەیانگوت: "ڕاست دەکەیت، ئەوەش نەگبەتییو نەهامەتیمانە".

زۆر تێك دەگیران، ئەگەر بڵێم پێنج شەش جار سوڵحو ئاشتەواییم لە نێوانیاندا دەکرد، دەنگیان لەیەك هەڵدەبڕی، جاری وا هەبوو ڕەنگە ویستبێتیان پەلاماری یەکتری بدەن، بەیەکەوە ئاشتمان دەکردنەوە.

لەنیوخۆدا ناکۆکبوون، ناتەبابوون، هەتا خزمەکانی صەددامیش لێم دەبیستن کە لە نێو خۆیاندا ناکۆکن، خۆشیان گلەییان لەیەکتری دەکرد، هەمووشیان زۆر دژی تکریتییەکان بوون، سەرکردەیەکی سەربازییان کە شیعە بوو، وتی: "شێخ؟" وتم، بەڵێ. وتی: "ئەوە دەبینی (ئیشارەی کرد بۆ زاواکەوی صەددام کە ناوی جەمال بوو)؟" وتم: بەڵێ، وتی: "وەزیر نەبوو کە ئەوە بەلوتی ڕاینەکێشێ، (کان یجرە علی خشمە) بە لوت ڕایدەکێشا"، وتی: "بۆ وەزیر هەبووە، ئەندامی ئەنجومەنی قیادەی سەورەو قوتری هەبووە لەبەریدا بکۆکێ؟" وتم چۆن؟ باشە محەلی لە ئیعرابدا چی بوو؟ وتی: "هیچ شتێکی وا نەبوو، بەڵام

زاوای صــەددام بــوو". واتــە هــەموویان بەرامبــەر بــە تکریتییــەکانو بنەماڵــەی صەددامو خزمەکانی زۆر حەساس بوون.

دەیانگوت کە "هەموو شتیان بۆ خۆیان قۆرخ کردبوو، هەموو شت بەدەست خۆیان بوو، ئەو خەڵکەیان بەهیچ نەدەزانی، لەبەینی خۆشدا هەر ناتەبا بوون".

+ ئەو سەرکردانە شیعەیان تێدا بوو؟ غەیری ئەوەی ئێستا باست کرد؟ یان هەموویان سوننە بوون؟

ـ تیایانـدا هـەبوو، مزبـان خـزر هـادی ئەنـدامی ئەنجومـەن قیـادەی شـۆڕش شیعەبوو، شـیعەی کەشـیان تێـدا بـوو، ئەنـدامی ئەنجومـەنی قیـادەی قوترییـان هەبوو شیعەبوو، وەزیریـان تێـدابوو شـیعە بـوو، بـەڵام کـەمتر، ڕێـژەی زیاتریـان سوننییەکان بوون.

+ ئایا هیچ کات باسیان لەدوایین جەنگی ئەمریکا بۆ سەر عیراقو ڕۆڵی خودی ئەوان تیایداو هۆکارەکانی شکستە خێراکانیان نەکردووە؟

- زۆریان باس دەکرد، تەفسیراتی زۆر جـۆراو جۆریـان هـەبوو، بـەڵام بـەزۆری قسەکانیان ئـەوەبوو کـە"ئێمـە شـەڕێکمان کـرد کـە خۆمـان بـۆ سـاز نـەکردبوو، شەڕێکی نابەرامبەرمان کرد، قسـەکانمان زلتربـوون لـەکردەوەکانمان"، مـن پـێم دەگوتن باشە خۆ دونیا وایدەزانی کە چەکی کۆکوژتان هەیە، کیمیاییتـان هەیـە، چــەکی بایۆلۆژیتــان هەیــە، هەنــدێ کــەس گومــانی وایــدەبرد کــە قومبەلــەی زەڕڕەشتان هەبێت، باشە کە ئەو شتانەتان نەبوو، ئەو قسە زلانەتان بۆ دەکرد؟ بەزار خۆتان تاوانبارو تۆمەتبار کردو بیانووتان دایە دەست ئـەمریکا، دەیـانگوت کە بێگومان ڕاستە.

من گوتم هەموو خەڵك قەناعەتی وابـوو ئـەو شـتانەتان هـەمووی هەیـە، بـەڵام دوایی زۆر گەڕانو هیچیان نەدۆزییـەوە، هـەر نـەتان گـوت خەڵکینـە وەڵـڵا هـەر نەمانبووە، ئێ وتم باشە" بـۆ ئـەوەتان نـەکرد؟ جـار جـار ڕەنگـە لێـدوانی واتـان

دابێو ئیهامی خەڵکتان کردبێ کە هەتانە، وتیان کە "بەڕاستی ئەوە ڕەنگە وەکو جـەنگێکی دەروونـی بـەکارهاتبێ، بـەڵام خـۆ زۆر حاشـامان دەکـرد کـە نیمانـە، بڕوایان پێنەکردین، ئەوەتا هەموو شتێ گەڕانو هیچیان نەدۆزییەوە".

+ ئیقراریان دەکرد کە چەکی کۆکوژ لە عیراقدا نەماوە؟

ـ بەڵێ، دەیانگوت کـە هـەر کـاتی خـۆی نـەمان هێشـتووەو نـەبووە، یـا هـەر نەمان بووە، یان ئەوەی هەشبوو لەناو براوەو نەهێڵراوە.

+ ئەی هۆکاری شکستەکەیان چی بوو؟

ـ هۆکاری شکستەکە، دەیانگوت ئەوەبووە "ئێمـە تەقـدیری بارودۆخەکـەمان چاك نەکردووە، باشس تەقـدیری ئـەو تەکنـەلۆجیا سـەربازییەمان نـەکردبوو کـە ئـەمریکا هەیـەتی، تەقـدیری هێـزی خۆمانمـان بـاش نـەکردبوو". دەیـانگوت کـە "هەنـدێکمان قەناعـەتمان وابـوو ئـەمریکا شـەڕەکە هـەر ناکـات، لەبەرئـەوەی خۆپیشاندانی ملیۆنیو چیو چـی هەیـە، پێمـان وابـوو هـەر نایکـا"، هەنـدێکیان دەیانگوت کە "هەڵەکەمان لەوەدا بووە کە ئەو چـەكو ئیمکانیاتـەی کـە هـەبووە باش بەکارمان نەهێناوە، لێزانانە دابەشمان نەکردووە"، دەیانگوت زیاترمـان بـۆ خوارەوە ناردبوو، دەیانگوت کـە "ئـەمریکا سـەرقاڵی کـردووین لـە ئـوم قەصـرو بەصرەو لەو شوێنانە، هێزەکانمان بەزۆری بۆ ئەوێ نـارد، دوایـی ئـەمریکا دزەی کرد، یەکسەر بەرەو بەغدا هات، کە ئەویش وەکو دڵو سینە وایـە بـۆ مـرۆڤ، کـە ئەوێ دەگرێ مانای وایە دەوروبەر بۆ خۆی پەك دەخاتو دیفـاعی بـۆ نـاکرێ". هەشیانبوو دەیگوت کە "ئێمە دەمانزانی وایە، صەددام زۆر چـاك دەیزانـی وایـە، بەڵام وتی کە من پێموایە لەسەر مەبادیئی خۆمان با بکـوژرێینو باوڵاتمـان داگـیر بکرێ، لە مەبادیئی خۆمان تەنازول ناکەین، ئەمریکاش نیەتی هێناوە هەر لێمـان دەدات، هەندێکیشیان وایان تەفسیر دەکرد"، هەبوو دەیگوت کە قەناعەتی وابوو هەر لێمان نـادات، هەنـدێکیان دەیـانگوت کـە نـەخێر، دەمـانزانی لێمـان دەدات،

بەڵام لە شەڕێکی نابەرامبەردا پیاوانە بکوژرێین یان وڵاتەکەمان بگیرێ پێمان باشترە وەك لەوەی تەنازول بکەین.

بەڕاستی تەفسیراتی جۆراوجۆریان هەبوو.

+ لێرە لەهەندێ کەناڵی ڕاگەیاندنەوە باس لەوە دەکرێ کە لە نێو سوپای عیراقیدا خیانەت کراوە (بەگوزارشتی خۆیان)؟

- من ئەوەم لێ پرسین، وتم ڕاستە؟ گوتیان: "نەخێر، ڕاست نییە"، گوتم: ڕاستە خەڵکی ئەفسەرو پلە بەرزتان لە سوپادا یان لە موخابەراتدا پەیوەندییان بووبێ بە ئەمریکاوەو ئەوە پشتی شکاندن؟ گوتیان: "نەخێر وا نییە"، وتیان کە ڕەنگە هێندێ خەڵك بووبێ، بەڵام ئەوە نەبوو کە پشتی ئێمەی شکاند، هەندێکیان دەیانگوت کە "ئەو لێدانە گورچك بڕە، ئەمریکا زۆر بەسەختیو زۆر بەخەستی لە هێزەکانی ئێمەی داو هەموو لەناو بردو ماکینەی سەربازی تەفنیش کردینو خەڵکێکی زۆری لێ کوشتینو شیرازەی وەزعەکە پچڕا". دەیانگوت کە بەوە زیاتر مەعنەویات نەماو ئەوانە، هەش بوو بۆ نموونە لەوانەی کە ڕقیان لەڕژێم بوو هەر لە بەینۆ خۆیاندا دەیانگوت کە "خەڵك باوەڕی نەبوو دیفاع لەو بارودۆخە بکات"، بۆ نموونە یەکێکیان دەیگوت کە من پێموایە ئەمریکا بۆ ئێمە هاتووە. یەکێکیان لیوایەکی سەربازی بوو ناوی ناهێنم، دەیگوت: "شێخ، من پێموایە ئەمریکا تایبەت بۆ ئێمە هاتووە کە ئەو ڕژێمە بڕووخێنێو لەکۆڵ ئەم میللەتەی کاتەوە، ئێ چۆن دیفاع بکەین؟".

+ پلەکەی لیوا بوو؟

- بەڵێ پیاوێکی ناوداریشە، بەس ناوی ناهێنم.

+ بەرپرسیان هەبوو مەیدانییەن بەشداریی شەڕەکەی کردبێ؟

- بەڵێ، زۆربەیان بۆ منیان باس دەکرد کە بەشدارییان کردووە.

+ مامۆستا، ئەوانە لە زیندانندا، ئەو سەرکردە بەعسییانە چۆن باسی صەددام حسێن‌و بنەماڵەکەی‌و کوڕەکانیان دەکرد، لە زیندانیشدا هەر بە گەورەی خۆیان دەزانی، یان بەهۆکاری نسکۆ یەك لەدوای یەکەکانی عیراق؟

ـ هەیانبوو هەر بەگەورەی خۆی دەزانی، ئەوانەی کە بە حوکمی دراوسێیەتی لێم نزیکبوون، دەتوانم بڵێم نیوەیان هەر بە گەورەیان دەزانی، هەر بەپیاوێکی گەورەیان دەزانی‌و بە سەرۆکیان دەزانی، هەندێکیشیان دەیانگوت کە "مایەی نەهامەتییەکانی ئێمە بوو، دیکتاتۆربوو، ڕەئی خۆ فەرزکەربوو، گوێی بۆ خەڵك نەدەگرت، وەکو بنەماڵەی خۆیان حوکمیان دەکرد"، هەیابنوو واشیدەگوت.

+ بەڵێ، ئەوانەی کە نەیاری صەددام حسێن بوون، بە وتەی خۆیان، باسیان لەوە نە دەکرد کە ڕۆژێك لە ڕۆژان بیریان لە کودەتایەك کردبێتەوە بۆ ئەوەی کۆتایی بە دەسەڵاتی ئەو بێنن؟ بۆ ئەوەی کۆمەڵێك گۆڕانکاری بکەن لە ڕژێمەکەدا؟

ـ کاك هاوژین، ئەوانەی کە لەوێ بوون، هەموو ئەوانە بوون کە ماونەوە، ئەوانەی کە کودەتایان کردبێ‌و بیریان لێکردبێتەوە" ئەوە فەوتاون، ئەوانە بوون کە بۆ صەددام مابوونەوە، بەڵام لە نێویاندا هەبوو گوتی کە "کاتی خۆی موحاوەلەیەك کرا منیشی تێدا بووم، خۆشم دانابوو ئیعدام بکرێم، بەڵام دیاربوو زانیاریی وردیان نەبوو لەسەرمو لەبەر عەشیرەتەکەشم چاوپۆشیم لێکرا، ئەوە یەکێکیان بوو کە وتی: "من لە شتێکدا هەبووم، خزمەکانی ئێمە پێی هەڵسابن، دوایی هەمووشیان لەسێدارە دران"، بەس گوتی کە من چاوپۆشیم لێکرا، یان ڕەنگە زانیاری تەواویان نەبووبێ، ئەو بەس ئەوەی بۆ گێڕامەوە، ئەوانی دیکە لەوانەبوون کەمابوونەوە، لەگەڵ صەددام مابوونەوە.

+ دەتوانین ناوەکەی بزانین، ئەوەی کە دوای موحاوەلەی کودەتاکە مابووەوە؟

ـ نەخێر، پێم باش نییە، بەس لیوایەکی سەربازی بوو.

+ عەلی حەسەن مەجیدو ئەوان باسی دەستگیرکرانی خۆیان نەکرد؟

ـ لێم دەپرسین، من لە عەلی حەسەن مەجیدم پرسی، وتم: چۆن گیرایت؟ دیارە هاوڕێکانی زۆریان مەبەست بوو کە چۆن گیراوە؟ دەیانگوت کە کەسمان جورئەت ناکەین پێی بڵێین، شەرم دەکەین، وتیان ئەوە مەگەر جەنابت پێی بڵێیت، وتم وەڵڵا من پێی دەڵێم، وتم ئەبو حەسەن ئەوە چۆن گیرایت؟ خۆت تەسلیم کرد یان گیرایت؟ وتی: "ئەگەر بڵێم خۆم تەسلیم کرد وانەبوو، ئەگەر بشڵێم گیراشم هەر وا نەبوو. پێم چاك نەبوو چی دیکە خۆم بشارمەوە، بەنەوعێك لەشوێنێ بووم کە دەمزانی پێم دەزانن، بەڵام خۆشم نەچووم خۆم تەسلیم کەم، بەڵام دەشمزانی کە دەگیرێمو دەمتوانی بەنەوعێکی تر خۆم پەنهان بکەم، خۆم پەنهان نەکرد". ئاوا قسەکەی کرد، جا چەندی ڕاستەو چەندی درۆیە، نازانم.

+ ناوی شوێنەکەی نەوت؟

ـ نەخێر، شوێنەکەی نەگوت، بەس زۆربەیان خۆیان تەسلیم کردبوو، تاك تاکێکیان گیرابوون، ئەگەر نا زۆربەی خۆیان تەسلیم کردبوو، هەیابنوو چووبووە سوریا، لەسوریا وەرنەگیرابوو، دوو سێیەك لە وەزیرەکان قسەیان بۆ من کرد کە چووبوونە سوریاو حکومەتی سوریا ئیزنی دابوونەوە، وتبووی وەرتان ناگرم، هاتبوونەوەو خۆیان تەسلیم کردبوو. هەیانبوو هەر لە ناو عیراقدا بووەو خۆی تەسلیم کردووە، کەمێکیشیان هەڵیان کوتابووە سەریانو گیرابوون.

+ کەسیان هەبوو برینی شەڕێك یان شوێنەواری شەڕێکیان پێوە بێت، لە کاتی گیرانیان یان کاتی شەڕەکە؟

ـ پێمەوە نەدەبینین، جا ڕەنگە برینێکیان پێوە بووبێ‌و چاك بووبێتەوە، نازانم.

+ مامۆستا، بەشێوەیەکی گشتی، تۆ چۆن ورەو نەفسییەت‌و کەسایەتیی ئەوان لەزیندانندا لێك دەدەیتەوە؟ ئایا ورەیان بەرزبوو یان ڕووخاوبوون؟

ـ هەیانبوو ورەشی بەرز بوو، هەشیان بوو ڕووخاوم دەهاتنە بەرچاو، قسەی خۆمان بێ بەشێك لە ڕووخاویەکەش پەیوەندی هەبوو بە تەمەنیانەوە، بەنەخۆشییانەوە، هەبوو نەخۆشی شەکرەی هەبوو، نەخۆشی زەختی هەبوو، نەخۆشی فەقەراتی هەبوو، نەخۆشی گورچیلەی هەبوو، ئەوانەشیان هەبوو، دیارە کە ئەو نەخۆشییانە تەنگی پێ هەڵدەچنین، زیاتر لاواز و زەبوون دەهاتنە بەرچاو، بەلاّم هەموو جۆرەکانیان تێدا هەبوو، ئەوانەی خۆیان کە بۆ منیان باس دەکرد، یا موحەقیقەکان کە هەندێ جار هێندێ شتیان باس دەکرد، هەشبوو لای ئێمە خۆی بە بەهێز پیشان دەدا، بەلاّم لای موحەقیقە ئەمریکییەکان کە تەحقیقیان لەگەڵ دەکرد، قسەی لاوازی کردووە. شتیان لەیەکتر دەگێڕایەوە، هەندێکیان گلەییان لەیەکتر دەکرد، کە هەیانبووە قسەی لەسەر یەکتر کردووە لای ئەمریکییەکان، ئەوەش هەبوو. کەواتە ئەوە دەلالەت لەسەر ئەوە دەکات، لەسەر داڕووخان‌و ئەوانە.

بەلاّم کابرا لەڕووی تۆداو لەڕووی ڕواڵەتی، خۆی واپیشان دەدا کە بەهێزە، بێگومان هەردوولای تێدا هەبوو، خەڵکیشیان تێدا هەبوو کە بەحەقیقەت خۆڕاگربوو، بێمنەت بوو لەمردنیش، یانی بێباك بوو، لەوێش هەر پتەو بوو، بەس ئەوانە کەمتربوون.

+ لەسەر ئەو قسە لەسەر یەکترکردنە لە دادگا، ئایا کات هەبووە بکەونە شەڕە قسە لەگەڵ یەکتر؟

- بەڵێ هەیانبوو کە پێیان گوتبوو ئێمە تۆمان بۆیە هێشتووەتەوە، بۆ ئەوەی ئەو قسانەی کردووتە لەسەر فلان کەس، تا ببیە شاهید لەسەری، ژمارەیەکیان بەربوون، ئەوەی هێشتبوویانەوە کە شاهید بن بەسەر ئەوانی دیکەوە، کە قسەیان لەسەریان کردوون.

+ لەناو خۆیانداو لەسەر ئەوانە نە دەبووە شەڕە قسەیان؟

- بەڵێ، زۆر دەبوو، تێك دەگیران.

+ ئەکرێ ناوەکانیان بزانین؟

- ئەمن ناوی کەس ناهێنم، پێم چاك نییە، بەس گومانی خراپیان زۆر بەیەکتر دەبرد، باسی یەکتریان دەکرد، هەبوو دەیگوت: "فلان کەس پیشانی منیان داوە کە بەخەتی خۆی شتی لەسەر من نووسیوە، نووسینەکەیم ناسیوەتەوە"، یان دەیگوت: "شتێکمان بووە منو ئەو، هی نەفەرێکی دیکە بووە، دەزانم بەس ئەو ئەو باسەی زانیوە، ئەو ئەو قسەیەی لای ئەمریکییەکان کردووە"، بەڵێ ئەو شتانەیان دەگوت، زۆر نازو گلەییان لە یەکتر دەکرد.

+ جەنابت لەسەرەتاوە باست لەوە کرد کە تیایاندا بووە ئاشنای ناوی تۆو پێگەی تۆ بووە، بەڵام کەس هەبووە لەوان بەکەسایەتیو ئاستی ئێوە بەتەواوی شارەزا بێت؟

- پێم وانییە، بەس هەر ئەوەندە زانیویانە من کاتی خۆی ئەندامی مەکتەبی سیاسیی بزووتنەوەی ئیسلامیی بوومو ئۆپۆزیسیۆنی عیراقی بووین، دژی ڕژێمی بەعس بووین، هەشیان بوو کە زانیوێتی ڕژێم خەڵکێکی ناردووە بۆ لای منو وەڵامم نەداوەتەوە.

یەکێك لەوانە عەبد حەمموود بوو، ڕۆژێك کاتی پشوو بە بەردەم دەرگاکەیدا ڕەتبووم، وتی: "شێخ، چەند جار جوابم بۆ ناردیت جوابت نەدایەوە، هەر جوابت نەدایەوە، پێمان خۆش بوو پەیوەندیمان هەبێت، پشتگیریتان بکەین،

هاوکاریتــان بکــەین"،.وتم: ڕاســتە جــوابم نەداونــەوە، بــەڵام ئــەو قســانە لای ئەمریکییەکان بکە، چونکە من یەکێ لـە تۆمەتـەکان کـە پێـی هاتوومەتـە ئێـرە، گوایە لەگەڵ ئێوە پەیوەندیم بووە، ئـەوەتا جەنابیشـت گلـەییم لـێ دەکـەیت بـۆ پەیوەندیت نەبووە ! وتی: "بەڕاست؟" وتم: بەڕاست. وتی: "بڕوات بێت، بێجگـە لـە ئێـوە، هـەموو پەیوەنـدییان هـەبووە"، وتــی: "وەڵـڵا ئەمریکییـەکان لێیـان پرسـیوم، ئـێ وتم وەڵـڵا ئەوەنـدەمان زانیـوە کـە ئۆپۆزیسـیۆنە و دوژمنێکـی سەرسـەختمانە"، وتــی: "پـێم سـەیرە". ئـەو کاتـە ئەمریکییـەکان جـارێ لـە تەحقیقدا بوون لەگەڵم، وتم وایان گوتووە، بەس دوایی ئەمریکییەکان بـۆ خۆیـان گوتیان بۆمان دەرکەوتووە کە ئەوە هەمووی درۆیە، ئەو ڕاپۆرتانـەی لەسـەر تـۆ دراون درۆن، بـەس ئەوکاتـە ئـەو شـتەیان بـە مـن نـەگوتبوو عوزریـان بـۆ مـن نەهێنابووەوە، ئەمریکییەکان هەر لە سەر قەزیەکە سوور بوون، ئەوکاتـە لەگـەڵ ئەو کابرا ئەو قسەیەم کرد.

+ بەڵێ مامۆستا، دوای ئەو پرسیارەی کە کردم، ئەوان چەندین جار هــەوڵیان داوە بــۆ دروســتکردنی پەیوەنــدی لەگــەڵ خــودی ئێــوەدا، لەسەردەمی بەعسدا، ئەوە خۆت پێش وەخت وەڵامت دایـەوە، کە عەبد حـەمموود دانــی پێــداناوە ئێــوە بێبــەری بــوون‌و هــیچ هاوکارییــەکتان نەکردوون.

- ئەو گلەیی دەکرد، دەیگوت وەڵامت نەداینەوە، وتم ڕاستە.

+ بـەس پرسـیاری دواتـر" ئـەی هـیچ یـەکێ لـەو سـەرکردانە، یـا عەبد حـەممود باسـی لەپەیوەنـدی لەگـەڵ کەسـایەتی‌و ئەنـدامانی حزبـەکانی تـری کوردسـتان نـەدەکرد؟ لەکاتێکـدا لـە دوای ڕووخـانی ڕژێمـی بـەعس مەلەفی چەندین بـەرپرس‌و کەسـایەتی ئاشـکرا بـوو، کـە پەیوەنـدییان بـە ڕژێمەوە هەبووە، ئایا ناوی کەسیان دەهێنا؟

ـ بەرێ وەڵڵا ناوی زۆر کەسیان بۆ هێناوم، ئەگەر بڵێم بە بێ لێدەرکردن، کەم لایەنی سیاسیی هەیە باسیان نەکردبێ، بەس ئەگەر خەڵکێك لە عەلمانییەکان بەناحەق باسی منی کردووە، بەدرۆ، من بەحەقیقیش پێم بێشەهامەتییە باسیان بکەم، بەرێ وەڵڵاهی باسیان کردووە کە چۆن لە بەغدا کۆبوونەوەیان کردووە، لە موصڵ، لە کەرکووك، کێیان هاتووە، چۆن پەیوەندییان بووە، بەس هەرپێم عەیبە باسی بکەم.

+ **لە ڕابردوویەکی نزیکدا؟**

ـ لەزەمەنی نزیك‌و دووردا، باسی زۆرکەسیان بۆ کردووم، بەس تا ئێستا لای یەك کەسیش باسم نەکردووە، هەر بەگشتی ئەوە باسدەکەم، ئەگەر خەڵك بەدرۆش بەڕەوای زانیبێ باسی من بکات، من بەڕاستیش بەچاکی نازانم باسیان بکەم، چونکە بۆ؟ کابرا یان ناچار بووە، یان ڕەنگە وای بەبەرژەوەندی زانیبنێ، یان مەرج نییە، کەسێك کە پەیوەندی یان قسەیەکی لەگەڵ ڕژێم کردبێ، هەر بۆ ئەوە بێ کە میللەتەکەی بکوژێ، مەرج نییە، واتە دەبینی وای بە بەرژەوەندی زانیوە، یان تەماع‌و ئومێدێکی هەبووەو وتوویەتی ئەوا ئەمریکا درۆی کرد، با شتێکمان هەر هەبێ، مەرج نییە پیاو هەر بە تەفسیری خراپ تەفسیری بکات، من پێم بێئینسافییە، بەتایبەتی برادەرانی پارتی‌و یەکێتی، خۆ خۆشیان نایشارنەوە هەندێ پەیوەندی بازرگانی‌و پەیوەندی دیبلۆماسی‌و شتیان هەر هەبووە، خۆشیان نکۆلییان نەکردووە، وەفدی ڕژێم هاتووە بۆ لایان‌و ئەوان خەڵکیان ناردووە، خەڵکی دیکەش، جا مەرج نییە هەر ئەو شێوەی کە ئاشکرا بووە، شێوەی دیکەی پەنهانیش بۆ من باسکراوە، کە دەیانگوت: "زۆر هاوکاری فلان لایەن‌و فلان لایەنمان کردووەو ئیمکانەتمان داونێ‌و ڕێی بازرگانیمان بۆ ئاسان کردوون، ئاوامان بۆ کردوون"، جا چەندی ڕاستەو چەندیشی درۆیە، من

ناتوانم هەرچی ئەوان گوتوویانە بڵێم هەمووی ڕاستە، بەڵام زۆریشیان باس دەکرد.

+ ئەو ناوانەی ئەوان وتیان، کەسی زۆر دیاری تیایە، کە ئاستی بەرپرسیارێتیی باڵای هەبێ لە کوردستان؟

- بەڵێ، نەك هەر یەكو دووش، تیایاندایە.

+ مامۆستا، وەك باسیان کردبێ، لەناو حزبە ئیسلامییەکاندا کەسیان هەبووە؟ گەر پرسیارت کردبێ؟

- باسی یەکێکیان کرد، بەڵێ، باسی کەسێکیان کرد کە لەوانەیە کاتی خۆی لەگەڵ ئێمەدا بووبێ، بەس ئایا ڕاست دەکەن، درۆ دەکەن، من نازانم.

+ ناتوانین ناوەکەی بزانین؟

- وەڵڵا پێم چاك نییە، من ئەگەر ناوی خەڵکی عەلمانی نەڵێم، ئەوی دیکە بۆ بڵێم. من ئەگەر پاساو بۆ کابرای عەلمانی بێنمەوەو بڵێم رەنگە مەبەستی پێی بەرژەوەندی میللەتەکەی بووبێ، دیارە ئەو کابرایەش ڕەنگە ئیجتیهادێکی هەڵەی کردبێ.

+ تا ئێستا بەرپرسیارێتیو مەکانەتی هەیە لەناو حزبە ئیسلامییەکاندا؟

- بەخوا زۆری ورد نەکەینەوە باشە، هەر لەوەدا بووەستین.

+ بەڵێ مامۆستا، هەرچەندە لە میانەی قسەکانتدا باست لەوەکرد کە ئەوان زۆر جار تاوڵەو دۆمینەیان دەکرد، بەشێوەیەکی گشتی سەرکردە بەعسییەکان کاتەکانی خۆیان بەچییەوە بەسەر دەبرد؟

- ئەوانەی لە منەوە نزیکبوونو کەوتبوونە ژێر کاریگەریم، بەزۆری بە قورئان خوێندنو قورئان لەبەرکردن، هەندێکیان من نیوەی قورئانم پێ لەبەر کردن، ئەو

قورئانەی کە لە بەریشیان دەکرد، ڕۆژانە ئەگەر ئایەتێکیان نەزانیبا یان چەند ئایەتێك، بۆم مەعنا دەکردن، ئەو کاتانەی کە وەرزش دەبوو من دەرسم پێدەگوتن، ئەوانەی کە لێمەوە نزیکبوون، ئەوانەی دیکەش دەمبیست یان جاری وا هەبوو دەنگیان بەرزدەکردەوە، یان دەمبیست کە زۆریان قورئانیان دەخوێند، کاتێ کە لەژوورەکانیاندان، دیارە کە نوێژ دەکات، کابرا قورئان دەخوێنێ، بەڵام لەدەرێ، کە دەهاتنە دەر، بەزۆری خەریکی شەترەنجو دامەو دۆمینەو یاری وەرەق بوون، بەڵام لەسەر شت نا، دەیانگوت: "شێخ، ئەگەر شەترەنج لەسەر شت بێت، ئایا حەرامە یان نا؟"، منیش دەمگوت: وەڵڵاهی ئەوە لە ئەصڵدا لەغویە، ئینجا خیلافی تێدایە لە نێو زانایاندا، ئەگەر لەسەر شت بێت ئەوە هیچ حەڕامە، قەدەغەیە، بگرە هەندێکیان دەڵێن لەسەر پارە و شتیش نەبێ هەر حەڕامە، بەڵام هێندێ لە زانایان لەبەر ئەوەی وەرزشێکی فیکرییە، بە موباحیان داناوە، ئەوەی دیکە -وەك دامە و دۆمینە- کە لەسەر هیچ نەبێ، هەندێ وردە بەردە دەیهێنیو دەیبەی لەهێندێ خانەو شتدا، بۆ ئێوەش کە بەتایبەتی لە لە زیندان (دەیانگوت نازانین چی بکەین)، من تۆزێ قسەی خۆمان بێ، بۆم ئاسان کردبوون، لەدڵی خۆمدا دەمگوت: گا ڕانیان بەخڕی دەبردو لە گۆلکە سووریان دەپرسییەوە!!.

جارێك یەکێکیان پرسیاری لێکردم، باسی هێندێ گوناهباریو شتی خۆی کرد کە ئەو گوناهەی کردووەو ئاوای کردووەو ئەوانە، دوایی گوتی: "من کاتی خۆی لە زانکۆ کەخوێندوومە، تەماشای کچانم دەکرد، شێخ: ئەوە حوکمەکەی چۆنە؟" منیش پێکەنیم، ئەویش گوتی: "ئەوە بەچی پێدەکەنی؟" وتم: وەڵڵاهی بەوە پێدەکەنم کە ئەو پرسیارەی تۆ بەسەرهاتێکی هێنایەوە یادم، کابرایەك لە کوفەوە چوو بوو بۆ لای عەبدوڵڵای کوڕی عومەر خوای لێ ڕازی بێت، لێی پرسیبوو ئەرێ خوێنی کێچێ نوێژی پێوەیە یان نا؟ ئەویش وتی خەڵکی کوێی؟ وتی: خەڵکی کوفەم، خەڵکی عیراقم. فەرمووی "ویحكم يأهل العراق، تسفكون

دم الحسين وتسألون عن دم البراغيث" خوێنی حوسەینی دەڕێژن، بەس لەخوێنی کێچێ دەپرسن! !

جا گوتم ئەتۆش دەڵێی ئەو گوناهانەت کردووە، کەچی لە نەزەرەکە دەپرسی، وتی: "ئاخر من بەحیسابی خۆم لە گوناهە گەورەکان تەوبەم کردووە، بەس لەبیرم نەبووە تەوبە لەوە بکەم، ئەویش پێویست دەکات؟" وتم: بەڵێ، لە وردو درشتی تەوبە بکە، بەشکم خوا لێت ببورێت.

مەبەستم ئەوەیە کە کاتەکانیان ئاوا بەسەر دەبرد، قورئانیان دەخوێند، بەس کە دەهاتنە دەر، بەزۆری وەرزشیان دەکرد، دەهاتنو دەچوون، یا دادەنیشتن بەیەکەوەو قسەیان دەکرد، مشتومڕیان دەکرد، یان ئەوەتا یاری، بەڵام بەزۆری یارییان دەکرد، یاری شەترەنجو دۆمینەو دامەو ئەوانە.

+ مامۆستا، کەسیان هەبوو باسی ئەوە بکات کە دەستی لە کوشتنی کەسێکدا هەبێت؟

ـ نەخێر، نەخێر، باسیان نەدەکرد.

+ کەسیان لەسەر دەستی تۆ تەوبەی نەصوحیان کرد؟

ـ وەڵلاهی جا تەوبەی نەصوحەکە هەر خوا دەزانێ، بەڵام وام دەبینین، وام بەهێندێکیانەوە دەبینی، بۆنموونە" یەکێکیان وتی: "شێخ، من بۆ ئەوەی خوا لێم خۆش بێت چی بکەم؟" وتم: وەرە، تۆ دەبێ جارێ ئیمانو عەقیدەت دەبێ ئاوابێ، غەیری ئیسلام بە باتڵ بزانی، واتە غەیری خوای پەروەردگار نەپەرستیت، پێغەمبەر ﷺ ڕابەرو پێشەوات بێت، میشیل عەفلەقو مەفلەقو ئەوانە هەمووی لەمێشکی خۆت بشۆوە، دەبێ قورئانو سوننەت بەرنامەت بێت. وتی: "باشە، ئەوە هەمووی ئامەنناو قەناعەتم وایە، چی دیکە؟" وتم: نوێژ. وتی: "نوێژ باشە، ئەوە ئێستا دەیکەم"، وتم: قەینا لەکاتی خۆی نوێژت کردووە، یان وتی کردوومەو نەمکردووە، وتم خۆت بەمسوڵمان زانیوە یان نا؟

وتی: "بۆ؟" وتم: ئەوەی خۆی بەکافر زانیبێو بڕوای بە ئەصڵی دین نەبێو فەرعی دین ڕووی تێناکات، بەڵام ئەگەر خۆی بە موسڵمان زانیبێو لەسەر ڕەئی زۆربەی زانایان دەبێ ئەو نوێژانە بگێڕێتەوەو ڕۆژووەکان بگێڕێتەوە، هەیانبوو تامن لەوێ بووم، چوو بووە ساڵی هەشتەمینەوە بۆ نوێژ گێڕانەوەی، ئینجا دەیگوت: "زۆرجار کە قورئان دەخوێنم، دەگریمو دەپاڕێمەوە، دەبێ خوا لێم خۆش بێت؟" هەبوو دەیگوت: "ئەوە تۆ شاهیدم بە بۆ قیامەت، کە لەسەر دەستی تۆ تەوبە دەکەم، بڕیارمدا لەمەودوا عەبدی خوا بمو تێی نەگەیبووم تا ئێستا، ئەوە ئێستا خوا هیدایەتی داوم". جا ئیتر خواش بەندە ناسە، هەندێکیان ئاوا پێمەوە دەبینین.

+ **کێبوون ئەوانە؟**

ـ وەڵڵا پێم خۆش نییە ناوی کەس بەرم، موریدەکانی خۆم، پێم خۆش نییە ناویان بەرم!!

+ **باست لەوە کرد کە زۆر ئیمامەتیت بۆ دەکردن، یان ئامۆژگاریت دەکردن، ئەمە ئەیسەلمێنێ کە جەنابت مەکانەتێکت هەبووە لە ناویاندا، بەڵکو بۆمان باس بکەیت ئەوان چۆن بۆ کەسایەتی تۆیان دەڕوانی لە نێو زیندانداندا؟**

ـ لە سەرەتاوە ئەوان وا حاڵی بوو بوون کە ئەوە بەس مەسەلەی کوردایەتیو عەرەبایەتییە، هەتا من کە باسم دەکردو دەمگوت صەددام واو میشیل عەفلەق واو فلان وا، ئەوانیش یەکسەر دەهاتنە سەر باسی مام جەلالو کاك مەسعود، دەهاتنە سەر باسی ڕموزی دیکەی سەرکردایەتیی سیاسیی کورد، وتم ئێوە چۆن حاڵی بوون؟ بابە من وەکو مسوڵمان قسەتان لەگەڵ دەکەم، ئینجا وتم بەڵێ، من وەکو کوردێك میللەتەکەی خۆم بەمەزڵوم دەزانم، لەگەڵ سەرکردایەتییە سیاسییەکەشی ئێمە پێکەوە هاوکار بووین، لەخەباتی ڕزگاریخوازیمان، چونکە

ئەوە کە کورد ستەمی لێنەکرێو کوردستان ئازاد بێو میللەتی کورد سەربەست بێو خاوەنی قەوارەی خۆی بێت، ئەوە خاڵی هاوبەشمانە، هەموومان وەکو میللەتێکی مەزڵوم لەسەر ئەوە یەکدەنگین، بەڵام لەسەر بەرنامەی سیاسییو فیکریی، ئێمە جیاین، ئەوانە عەلمانینو من ئیسلامیم، جا دوای ئەوەی بۆیان ڕوون بوویەوە کە من لە مەنتیقێکی ئیسلامییەوە قسەیان لەگەڵدا دەکەم، نەك لە مەنتیقی کوردیی دژی عەرەب، ئەوا گۆڕان، پێشیّ زۆر تێکدەچوونو کێچیان دەکەوتە کەوڵو قەڵس دەبوون، دوایی گوتم من لەسەر بناغەیەك قسەتان لەگەڵ دەکەم، کە هەموومان تێیدا بەشدارین، ئەگەر ئێوە ڕاست بکەن، ئێوە ناڵێن ئێمە مسولّمانین؟ دەی وەرن با بزانین چۆن مسولّمان بین، ئەوە قورئان وا دەفەرموێت، پێغەمبەر ﷺ وا دەفەرموێ، ئیسلام ئا بەو شێوەیە، وەرن زەمینەیەك هەیە هەمووومان لەسەری کۆببینەوە، خۆ من دەزانم نەتۆی عەرەب دەبی بەکورد، نە منی کورد دەبم بە عەرەب، ئەگەر کوردایەتیو عەرەبایەتی بێت، ئەوا هیچ پردێك نییە بمانگەیەنێتە یەك، بەڵام من باسی مسولّمانەتیتان بۆ دەکەم، ئیدی کە دوایی بۆیان ڕوون بوویەوە، بەتایبەتی من ڕەفتارو مامەڵەشم لەگەڵیاندا، ڕەفتارو مامەڵەیەکی چاکەکارانە بوو، لەخوا بەزیاد بێت من زۆر چاکەم بۆیان لەدەست دەهات، پێنج فەرزە بانگم بۆ دەدان، ئەو کاتانەی کە بواریان دەدا بچینە دەر بۆ نوێژەکان، نوێژی بەکۆمەڵم بۆ دەکردن، دوای عەسران ئامۆژگارییم دەکردن، لەو دوادواییە سێ چوار نوێژی هەینیم بۆ کردن، نوێژی جەژنەکانم بۆ دەکردن، یەکێکیان مردبا، نوێژمان لەسەر دەکرد، پاشان پرسیاری شەرعییان لەمن دەکرد، جا غەیری ئەوانەش من ئەگەر خواردنێکی زیادەم بۆ هاتبایە، جار جار لەماڵەوە هەندێ شیرینیو شتم بۆ دەهات، یان بەرگو پۆشاکێکی زیادەم هەبوایە، دەمدانێ، ئەوانەیان کە نەخۆشبووایە دوعایەکم بۆ دەخوێندن، سەلامێکم لێدەکردن، یان هاوکارییم دەکردن لە ئیشێکدا، ئەوان گوتیان: "وامان زانی هەر سەلامان لێ ناکەی، یان بۆمان

دەرکەوتووە تۆ خۆبەکەمزانی، ئینجا دڵسۆزمانیو پەرۆشی قیامەتی ئێمەتەو ئینجا ئەو شتە کۆنانەی کەپێشتر ئێمە هەمانبووە، لەگەڵمان لێك نادەیتەوە". وتم وەڵڵاهی ئێستا لێتان قەوماوە، من بەبێ شەهامەتی دەزانم ئەتۆ کەوتوویت پێ لەقەت پێدادەم، وتم بەنی ئادەمیشی، جا کە تۆ دونیاکەشت چووە، بۆ قیامەتەکەشت بچێ، بەڵام من بەزەییم پێتاندا دێت، بەتایبەتیش کە بۆ خۆتان ئامادەیی دەردەبڕنو دەڵێن پێمان خۆشە لە ئیسلام تێ بگەینو بگەڕێینەوە لای خواو چاك بین، ئێ خۆ دەڵێ عومری درێژ شەرمی لەکەس نەکردووە، دەبینی تۆ بەردەبیت، کاکە تۆ بە عەقڵییەتێکی نوێو بە مسوڵمانەتیو بەڕەوشتێکی دیو بە ڕێبازێکی دیکەوە بچیەوە ناو کۆمەڵگە باشترە، بۆ منیش باشترەو بۆ خۆشتانو بۆ خەڵکەکەش باشترە بە گشتی، دوای ئەوە، ئەگەر بڵێم لەنێو ئەو سەربازگەیەدا هەیانبوو بۆ خۆی دەیگوت: "شێخ، تۆ بڵێی مان بگرن، کەس لە قسەی تۆ دەرناچێ، تۆ بڵێی کاکە با ئاوا بکەین، پێموانییە کەس لە قسەت دەربچێ". زۆر متمانەیان بەمن هەبوو، بەڕاستی دەشیان زانی لەگەڵ موحەقیقە ئەمریکییەکان هەر مەبدەئیم، بۆ وێنە" ڕۆژێك دانیشتبووین، ئەم هەڵوێستەم زۆر کاری تێکردن: هەر بەشەش مانگ جارێ نامەیەکیان دەنووسی کە کاکە تۆ لەسەر ئەو هۆیانە لێرە ماویەوە. ئەوان نامەیان بۆ نووسیبوون، وەڵامیان دابوویەوە، وتیان کە مەشورەتی لێدەکەین، هەر کەسەو نامەی خۆی دەخوێنێتەوە، من وا وەڵامم داوەتەوەو وا وەڵامم داوەتەوە، هەموویان لە کۆتایی نامەکەیاندا ئاوایان نووسیبووی: "بناء عليه فألتمس منكم أو أطلب منكم أن تطلقوا سراحي"، "داواتان لێدەکەم بەرم بدەن".

منیش نامەیەکم نووسیبوو، نامەکە نوسخەم هێناوەتەوە، پشت بەخوا بڵاویشی دەکەمەوە[١٤]، گوتم با منیش نامەی خۆمتان بۆ بخوێنمەوە، گوتیان:

---

[١٤] بۆ دەقی ئەو نامەیەو وەڵامەکەی، بڕوانە پاشکۆی ئەم کتێبە.

بەڵێ، هەموو قـوڵاغ بـوونو گوتیـان: "دەبـێ چـی نووسـیبێ شـێخ"، ئـەو چـوار تۆمەتەی کە بۆمنیان دروست کردبوو، کە "تۆ لەسەر ئەو چوار شتانە ماویەوە". بـۆم خوێندنـەوە کـە ئـەوە چـوار تۆمەتەکـەو وەڵامەکـەم بـۆ خوێندنـەوە، زۆر سەرسامبوون، کە بەتوندی وەڵامی شتەکانم داوەتەوە، وتیان: "شێخ، یەك شتی ماوە"، وتم چـی مـاوە؟ وتیـان: "بنووسـە داواتـان لێدەکـەم بەرمـدەنو ڕزگـارم کەن"، وتم: بەڕاسـتانە؟! وتیـان: "ئـەی چـۆن"، تەماشـای یـەکترییان دەکـردو وتیان کـە هـەروا بـاوە، چـونکە ئێمـەش لێـرە دەسـت بەسـەرین، وتم بـۆ ئەگـەر سەریشم لەملم بکەنەوە شتی وا دەنووسم، وتیان: چۆن؟ وتم ئێوە ئاگـادار نـین، هــەموو جـارێ داواکـاری دەنووسـن بـۆ تەلـەفۆن، مـن تـا ئێسـتا داواکارییـەکم نەنووسیوە، وتیان: "بۆ نانووسی؟"، وتم نابێ من هـیچ داواکارییـەکم لای ئـەوان هەبێت، ئەوان ئەگەر ڕاست دەکەن لەگەڵ مافی مرۆڤو دیموکراسـی، دەبـێ بـەبێ ئـەوەی بپاڕێینــەوە، بۆمـان دابـین بکـەن، ئەگـەر دابینیـان نـەکرد، جـاڕ بــە جەهەننەم، هەر نامەوێ، ئەو تەلەفۆنەشم نـاوێ، وتم شـتی وا نانووسـم، بڕواتـان بـێ دوایـی زۆر شـتیان گـوت، ئـەمن زۆرپـێم خـۆش نییـە بیگێڕمـەوە، بـەس ئەوەندەیـە گوتیـان: "بەڕاسـتی سـەرمان زۆر بـەتۆ بـەرزە، بەڕاسـتی ئـەوە شـەهامەتە، ئـەوە ئاوایـە"، وتم کاکـە بۆچـی لێیـان بپاڕێینـەوە، ئەگـەر خـوای پەروەردگار بڕیاری دابێ کە من بـەربم، بـەردەبم، بەبێئـەوەی بپاڕێمـەوە، ئـەمجا ئەگەر خوای پەروەردگاریش بڕیاری نـەدابێ، بشـپاڕێمەوە بێسـوودە، جـا بۆچـی ئینسان خۆی ناشـیرین بکـا. وتیـان: "وەڵڵاهـی ڕاسـتە، ئێمـەش پەشـیمانین لـە قسەی خۆمان، بەڵام ئێمە لاوازین".

بەڕاستی من زۆر بیرم لەو ئایەتـە دەکـردەوە کـە خـوای پـەروەردگار لەسـەر زمانی دوو هاوڕی زیندانییەکەی یوسف (علیه السـلام) دەفـەرموێ: (وَدَخَـلَ مَعَـهُ السِّجْنَ فَتَيَانَ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْراً وَقَالَ الآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْزاً تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ) (یوسـف: ٣٦)،

واتە: ئێمە تۆ دەبینین لە چاکە کارانی. من زۆرم تێڕامان لەو ئایەتەدا کرد، گوتم کەواتە باشترین شت لە زینداندا مرۆڤ بیکات ئەوەیە چاکە کار بێت، چونکە بەڕاستی کابرای زیندانی، کابرای دیل، کابرای گیراو، بەندکراو، زۆر پێویستی بە چاکە هەیە، هەر لەقسەیەکی خۆشەوە، تا ڕوویەکی خۆش، تا ئامۆژگارییەك، تا هاوکارییەکی ماددی، هەر شتێك، دوعایەکی خێر، زۆر پێویستی پێی هەیە، چونکە دەستی بەهیچ شوێنێ ڕاناگات، کە بەڕاستی من ئەو ئایەتەم کردبوو بە بنچینەیەك بۆ هەڵسوکەوتم لە گەڵیان.

هەتا لەگەڵ پاسەوانەکانیان، بۆنموونە" پاسەوانەکان بەو خەڵکەیان دەگوت کە باشتر ئینگلیزییان دەزانی، کە ئەوە بۆ سەلام لەئێوە دەکەین مۆنو گرژ دەتان بینین، بەڵام فلان کەس لەگەڵمان گەشە، کە دەیبینین دڵمان خۆش دەبێت، ئەوە بۆ وایە؟ وتم ئاخر ئەوە پێغەمبەری ئێمە ﷺ دەفەرموێ: مسوڵمان دەبێ ڕووی گەش بێو قسەی خۆش بێ. ئینجا ئێوەش هەموو بەکرێگیراون، بە عەقد هاتوون، لەوانەیە هەندێکتان هەر بڕواتان بە سیاسەتی ئەمریکا نەبێ، بۆ ڕقتان لێ دابگرم، وتیان: "وەڵلاهی ڕاستە"، هەیانبوو لای من سەد قسەی بە ئەمریکاو بە جۆرج بوش دەگوت، دەیگوت کە هەر نەجاتم بێتو ئەمجارە نەکوژرێم، دەچمەوە، منیش دەمگوت: من بوغزتان لێ داناگرم، ئێوە هەر بەشێکن لەو میللەتە کە ئەمریکا وەکو دەوڵەتێك بەسەرتاندا زاڵەو تۆ بۆ ژیانو مەعاشی خۆت هاتووی، لەبەر ئەوە من بەچاوی ڕقو بوغزەوە تەماشات ناکەم، پاشان تۆ کارێکی خۆت ئەنجام دەدەیت، ئەگەر من لەگەڵت مۆنو گرژ بمو تۆ مۆنو گرژ بیت، خۆشم ئەزیەت دەدەمو تۆش ئەزیەت دەخۆیت، بەڵام با دوو قسەی خۆش پێکەوە بکەین، هەروا ئەوانەی خاچی سوور دەهاتن بە هەمان شێوە، جا مەبەستم لەوەیە من بەڕاستی ئاوا بڕیارم دابوو لەگەڵ خەڵکەکە بەڕەوشتی مسوڵمانانە مامەڵە بکەم، مرۆڤ ئیجابی بێت لەگەڵ خەڵكو گەش بێ، لەخوا بەزیاد بێ، بەڕاستی ئەوە فەزڵێکی خوایە هەموویان ڕێزیان لێ دەگرتم،

بـڕوات بـێ وای لێهـاتبوو بەتایبـەتی لـەم دوا دواییـەدا، ئەگـەر بمگوتابـا ماسـت ڕەشـە، کـەس نەیـدەگوت سـپییە، واتـە زۆر متمانـەیان هـەبوو، کێشـەیەکیان هەبوایـە، دەیانهێنایـە لای مـن، دوونەفـەر پێکـەوە کێشـەیەکیان هەبوایـە یـەکێ دەهاتو دەیگوت کە ئەو دوو نەفەرە کێشەیەکیان هەیە، ئەگەر پێکەوە ئاشتیان بکەیتەوە، ئاوا بوو لە خوا بەزیاد بێت، ڕێزو حورمەتێکی باشمان هەبوو.

+ بـەڵێ، باسـی بـەزەییت کـرد، ئـەوە تـا چـەندێك ڕاسـتە کـە تـۆ لـە گفتوگۆیەکدا لەگەڵ پەیامنێری ڕۆژنامەی "گاردیان" داوای لێبوردنت بۆ کردوون، سەرەڕای تاوانەکانیان؟

ـ ئەصڵو ئەساسی نییە، چونکە داوای لێبوردن کردن بۆ کەسانێك کـە مـافی خـەڵکیان لەسـەرە، ئنجـا باسـی تەوبـەو گەڕانـەوە لای خـواش، مـن خـۆ بەهەریەکێکیانم دەگوت وەکو مافی خۆتانو خـوا، مـافی خـوا لەسـەرتە دەکـرێ تۆبەی لێ بکـەی، بـەڵام مـافی خـەڵك هـەر دەبـێ بیگەڕێنیتـەوە، زانایـان باسـی تەوبـەو پەشـیمانبوونەوەو گەڕانـەوە لای خـواش دەکـەن، دەڵـێن یـەکێك لەمەرجەکانی قەبوڵکردنی تەوبە ئەوەیە مافەکانی خـەڵك دەبـێ ڕەت بکەیتـەوە، ئـەوجا تـەوبەکـەت قەبووڵـە، جـا مـن چـۆن داوای لێبوردنیـان بـۆ دەکـەم، ئـەوە ئەصلو ئەساسی نییە، بەڵام من لەوێ بە ئەمریکییەکانم دەگوت، دەمگوت ئەوان خەڵکێکیان تێدایە بۆ خۆی هاتووەو خـۆی تەسـلیم کـردووە، پاشـان یـەکێك کـە تەنها کارمەندێك بووە و هیچیشی لەسەر ئیسپات نـەبووە، هـیچ تاوانێـك، ئەوانـە بەردەن باشە، بەتایبەتی ئەوانـە کـە نەخۆشـن، پـیرن، بـەڵام داوای لێبـوردن بـۆ کەسانێك بکەم کە تاوانیان کردووەو حەقی خەڵکیان لەسەرەو مافی میللەتێکیان لەسەرە، ئەمە وانییە، کەسێ حەقی کەسێکی لەسـەر بێـت، دروسـت نییـە داوای لێبوردنی بۆ بکەی، وەکو پێغەمبەر ﷺ بە ئوسامەی کوڕی زەیدی فـەرموو، لـە صەحیحی بوخاریدا هاتووە کە ئافرەتێك دزی کردبوو، ئافرەتێکی مەخزومی بـوو

له عه‌شیره‌تێکی ناودار بوو، ئوسامه‌ی کوڕی زه‌یدیان نارد، خوا له‌خۆیی‌و باوکی ڕازی بێت، که‌ شه‌فاعه‌ت کا بۆ ئه‌وه‌ی ده‌ستی نه‌بڕن، سزای ده‌ستبڕینی به‌سه‌ردا نه‌چه‌سپێنن، پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: (أتشفع في حدّ من حدود الله؟)، ئایا له‌ یه‌کێك له‌ سزا شه‌رعییه‌کاندا شه‌فاعه‌ت ده‌که‌یت، ده‌بێ ئه‌و سزایه‌ بچه‌سپێ. جا بێگومان ئه‌وه‌ی بۆ من وتراوه‌، ئه‌صڵ‌و ئه‌ساسی نییه‌، چونکه‌ من ئه‌وه‌ به‌ شه‌رعی نازانم که‌ داوای لێبوردن بکه‌م بۆ که‌سانێك که‌ خه‌تابارن‌و مافی خه‌ڵکیان له‌سه‌ره‌.

+ مامۆستا، ئێوه‌ چۆن پێشبینی چاره‌نووسیان ده‌که‌ن؟ پێتان وایه‌ له‌ سێداره‌ ده‌درێن، زیندانی هه‌تا هه‌تایی ده‌کرێن؟ یان که‌سیان هه‌یه‌ پێت وابێ ئازاد بێت؟

ـ من پێموایه‌ به‌قه‌ناعه‌تی خۆم، نازانم، ده‌بینی واش ده‌رناچێ، به‌س قه‌ناعه‌تم وایه‌ که‌ هیچیان له‌ سێداره‌ نادرێن، من پێموایه‌ ئه‌وپه‌ڕه‌که‌ی ده‌یانبه‌ن بۆ ده‌ره‌وه‌ی عیراق‌و له‌ وڵاتێکدا ده‌ستبه‌سه‌ر ده‌بن، یان ئه‌وه‌تا به‌رده‌بن لێره‌ ڕزگاریان ده‌بێ‌و به‌ریان ده‌ده‌ن، ئه‌وه‌ قه‌ناعه‌تمه‌.

+ پێت وایه‌ صه‌ددامیش هه‌ر چاره‌نووسی وابێت؟

ـ صه‌ددامیش، پێموانییه‌ له‌سێداره‌ بده‌ن.

+ عه‌لی حه‌سه‌ن مه‌جید؟

ـ وه‌کو گوتم، پێموانییه‌ که‌سیان له‌سێداره‌ بدرێن، به‌قه‌ناعه‌تی خۆم، ڕه‌نگه‌ سبه‌ینێ له‌سێداره‌ بدرێن، به‌س من وه‌کو که‌ له‌ ده‌می ئه‌مریکییه‌کانم تام کردووه‌، له‌ موحه‌قیقه‌کان‌و له‌ بارودۆخه‌که‌ تێگه‌یشتووم‌و ته‌ماشای که‌شه‌ سیاسییه‌که‌ ده‌که‌م، ته‌ماشای ئه‌مریکاش ده‌که‌م که‌ به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی ته‌حه‌کومی به‌سه‌ردا ده‌کات، نه‌ك مه‌بادیئه‌کان، ئه‌وانه‌ له‌سێداره‌ نادرێن.

سبەینێ بەرژەوەندیی ئەمریکا لەوەدا بێ، ڕەنگە قسە لەگەڵ بەعس بکەن، ڕەنگە قسەیان لەگەڵ بکەن، ئەمریکا تەماشای بەرژەوەندی خۆی دەکات، چۆن بەرژەوەندی بێت وا دەکات، لەبەر ئەوە، ئەگەر بتەوێ بەپێی مەبادیئو بنەما نەگۆڕەکان مامەڵە بکەی، ئەوە، عەلی حەسەن مەجید، ئەوەی لەسەرەو صەددام ئەوەی لەسەرەو دەبێ ئەو سزایەی بە سەردا بچەسپێ، ئەوە وەکو حەقی شەرعیو قانوونی وایە، بەڵام لە سیاسەتی ئەمریکادا زیاتر بەرژەوەندی فەرمانڕەوایە، خۆشیان ئەوە دەڵێن، کە لای ئێمە بەرژەوەندیی نەگۆڕ هەیە.

+ مامۆستا، ئەو دەرسانەی کەپێت دەوتنەوە، مەنهەجی بوون؟ ڕۆژانە بوون؟ یا ئەوان خۆیان ئەیانوت ئەوەمان بۆ باس بکە؟

ـ من بەزۆری خۆم بۆم دیاری دەکردن، جار جاریش خۆیان دەیانگوت کە فلان بابەتمان بۆ باس بکە، بەڵام بەزۆری خۆم باسەکانم بۆ دیاری دەکردن، وانەکانی منیش زیاتر بریتیبوون لە تەفسیری قورئان، قورئانم بۆ تەفسیر دەکردنو فەرمایشتی پێغەمبەر ﷺ.

+ کەسیان هەبوو لەسەرەتا یان لەکۆتایی یان لەکاتێکدا بەئیمامەتی تۆ ڕازی نەبێت؟

ـ کەسیان نەبوو، ئەوەی کە لەوێ نزیکبوون، نزیکەی بیستو یەك نەفەرێ لەسێ قاتع، ئەوانی کەش واسیتەیان دەکرد بێنە ئەو قاتعەی ئێمەوە، تەکلیفیان دەکرد، هەیانبوو دەیگوت: "شێخ، هەر بەئاواتەوە بووم کە چاکو چۆنیەکت لەگەڵ بکەم، لەخزمەتدا بمو نوێژێکت لەگەڵ بکەم". ڕێیان نەدەدا غەیری ئەوانەی کە لە گەڵتان بێنە نزیکت، یەك دوو یەکیشیان هاتن بۆ ئەوێ ژووری چۆڵی لێبوو، خەڵکێکیان گواستەوەو هێنایانن بۆ ئەوێ، بەڵام کەسم پێ شك نەدەهات بڵێ من نوێژ ناکەم، دەیانگوت کە سەربازگەکە هەمووی بکرێتە یەکو هەمووی بەیەکەوە نوێژبکەن، ئەوە دیاربوو کە بەندە دەبوو ئیمامیان بێت.

+ **سەبارەت بە هاوکارییکردن یان بەزەیی پێداهاتنەوە بەواندا، دەتوانی نموونەمان بۆ باس بکەیت؟**

ـ بەڵێ، بەڵێ دەتوانم، یەکێ لەوانە، ئەوان ژمارەیەکیان نەخۆشی فەقەراتیان هەبوو پیربوون، دەبوایە ئاو بە جلیکان بۆ خۆت بێنی، بۆ ژوورەکەت، تانکەرێکیان دانابوو، دەبوو بەجلیکان ئاو بێنی، هەیانبوو ئاوەکەی بۆ نەدەهات، یان تۆزێکی تێدەکردو زوو لێی دەبڕا، ئەوە من هاوکاریم دەکردن، دەمگوت جلیکانەکە پڕکەنو من بۆتان دێنمو بۆتان هەڵدەگرم.

ئەمجا کە بەرگو پۆشاکی زیادەم بۆ دەهات، ئەوانیش بەڕاستی کە شتی زیادەیان بۆ دەهات، دەیاندا بە من، منیش بەهەمان شێوە، بەس لەوەدا ڕەنگە من دەستپێشخەربووبم، ئەوان خۆیان دەیانگوت کە تۆ لە هەموومان سەخیتری، دەیانگوت کە تۆ کەریمیت، سەخیت، ئینجا کە یەکێکیان نەخۆش دەبوو، دەچووم دوعایەکم بەسەردا دەخوێند، دەستێکم بەسەردا دەهێنا، زۆر پێی دڵخۆش دەبوون، قسەی خۆش، ئامۆژگارییکردن، یەکێکیان قسەیەکی هەڵەی کردبا، بۆم ڕاست دەکردەوە، پێم دەوت جارێکی کە شتی وا مەڵێ، زەرەرت لێدەدا، ناشەرعییە، شتی لەو بابەتانە دەبوو.

+ **مامۆستا، بەپێچەوانەوە هیچ کاتێ هەبووە تۆ ئاتاجی هاوکارییەکی ئەوان بووبێتی؟**

ـ نەوەڵڵا، من خوا وایکردبوو هیچ پێویستم بەوان نەبێت، بەڵام هەر پێیان خۆشبوو، بۆنموونە" هەبوو شتێکی لەماڵەوە بۆ دەهات، فستقێك، چەرەساتێك، شتێك، دەیگوت کە "ئەو دشداشەیەی من بۆ تۆ"، دەمگوت نا کاکە نامەوێ، دەیگوت کە "هەر پێمخۆشە شتێکی من لای تۆ بێت، هەر بۆ یادگاری، هەر پێمخۆشە، دڵم پێی خۆش دەبێت"، یان هەبوو دەیگوت کە "پێمخۆشە فانیلەیەکی تۆم لابێ، هەر بۆ یادگاری". من خوا وایکردبوو پێویستم بەوان

نەبوو، ئەوان پێویستیان بە من دەبوو، لەخوا بـەزیاد بێـت، منـیش دیـارە وەکـو دراوسێ، وەکو هاومالێتیو دراوسێیەتی، بەوشـێوە کـە ئیسـلام دەڵـێ، مامەڵـەم لەگەڵ دەکردن، بەڵام بەڕاستی ئـەوانیش لـە بەرامبـەر منـدا خۆیـان بـە خـاوەنی شتی خۆیان نـەدەزانی، هـەبوو دەیپرسـی "چـیت پێخۆشـە تـا جـواب بنێـرم لـە ماڵەوە بۆم بێت، بۆ ئەوەی بەدیاری بیدەم بەتۆ، پێمخۆشە"، ڕەنگە هێنـدێکیان لـەڕووی دڵسـۆزیو وەکـو برایـەتی بووبێـت، وەکـو ئـەوەی کەچاکەیەکی منیـان لەبەرچاو بوو، دەیانگوت کە "هـەموومان قـەرزاری تـۆین، ئـەوە کـە تـۆ دینمـان فێردەکەیت، ئامۆژگاریت کردووین، ئێمە قەد چاکەی تۆ بەهیچ نادەینەوە".

+ ئـەو خواردنانـەی کـە بۆیـان دەهێنـان، شـتی تیایـە زیـادە کـە تـۆ نایخۆی، بۆ نموونە وەکو جگەرە، چیت لێ دەکردن؟

- من جارێ ڕۆژێ دووژەمم دەکرد، بەتایبەتی ئەو دوا دواییە من حەوت مـانگ لەسەر یەك بەڕۆژوو بووم، تەنیا مانگی ڕۆژێك بـەڕۆژوو نـەدەبووم، لەبـەر ئـەوەی کە لە فەرموودەدا هەیە، پێغەمبەر ﷺ جگە لە مانگی ڕەمەزان، هیچ مـانگێکی بەڕۆژووی سوونەت تـەواو نـەکردووە، مـن ڕۆژانـە ژەمـێکم زایـە دەکـرد، دەمـدا بەوانەیان کـە نەخۆشـی شـەکرەیان هەیـە، یـان نەخۆشـی کۆلیسـترۆڵیان هەیـە، بڵێین گۆشتی مریشك بوایە، چی بوایە، واتە بـەزۆری ژەمێکـی مـن بـۆ یـەکێکیان بوو، دابەشم دەکرد بەسەریاندا.

سەبارەت بە جگەرە، من لە سـەرەتاوە جگـەرەکانم وەرنـەدەگرت، وتم ئـەوە حەرامـەو خـوای پـەروەردگاریش دەفـەرموێ: (وَلاَ تَعَـاوَنُواْ عَلَـى الإِثْـمِ وَالْعُـدْوَانِ) (المائـدة: ٢). هاوکـاریی یـەکتر مەکـەن لەسـەر گونـاهو دەسـتدرێژی، ئـەوەش (اثم)ەو گوناهەو دەستدرێژیشە بۆ سەر نەفسـی خـۆتو بـۆ سـەر خـەڵکیش، کـە خـەڵك بەدووکـەڵی جگـەرە تووشـی نەخۆشـی دەبـن، دوایـی بەڕاسـتی وەزیـری ئەوقاف دکتۆر عەبدولمونعیم وتی: "شێخ"، وتم بەڵێ. وتـی: "ئۆباڵت بە ئەستۆی

من، ئەو جگەرانەش (ئەوکاتە ڕۆژی شەش جگەرەیان دەدا) وەربگرە، ئەوانە یەکی بۆ جگەرەیەك خەریکە شێت دەبن، ڕۆژی شەش جگەرەیان دەدەنێ، تۆ کە جگەرە ناکێشی، بابە ئۆبالْت بە ئەستۆی من، ئێستا حالْەتی زیندانەو منیش تۆزێ لە شەرع شارەزام، بۆ قیامەت ئۆبالْەکەی لە ئەستۆی من، ئەمجا ئەوانە گلەییت لێدەکەن". منیش دوایی بیرم لێکردەوە، وەك بلْێی خۆم لەنێوان دوو مەفسەدەدا دەبینی، مەفسەدەی ئەوەی تووڕەیان کەمو بلْێن هاوکاریمان ناکاو جگەرەمان ناداتێ کە بۆ خۆی پێویستی پێی نییەو ڕەفزی دەکات، مەفسەدەی ئەوەش کە جگەرەکەیان بدەمێو بلْێن جگەرەی زیاتر بکێشن، کە تووشی نەخۆشی دەبن، کە ئەو دوو مەفسەدەیەم بەراورد کرد، ئەوەی یەکەمیانم پێ گەورەتر بوو، ئەوە کە تووڕەیان کەم، چونکە من پێویستم بەوە هەیە قسەیان بۆ بکەمو گوێم بۆ بگرنو خۆشیان بوێمو دوو سوودیان پێ بگەیەنم. لەبەر ئەوە وام بڕیاردا، وتم باشە، مادام تۆش ئۆبالْەکەی دەکێشی، بەڕاستی ئەو بڕیارە زیاتر لەسەر ئەساسی بنەما شەرعییەکەش بوو، چونکە قاعیدەی شەرعی هەیە دەلْێ کە هەرکاتێ ئینسان لە بەرامبەر دوو خراپەدا قەراری گرتبوو (دوو مەفسەدە)، دەبێ تەماشا بکات کامیان خراپییەکەی زیاترە، ئەوی دیکەیان تەحەمول کاو ئەوی خراپەی زیاترە لە خۆی دوورخاتەوە، من ئەوەم پێ خراپتربوو کە تووڕەیان کەم، یان گلەییم لێ بکەن، یان وام تەماشا بکەن کە هاوکارییان ناکەم، چونکە ئەو حوکمە شەرعییە کەمن دەمزانی، ئەوان بەو شێوە نەیاندەزانی کە حەرامە، دەیانگوت کە ئێمەش لە زانایانمان پرسیوەو گوتوویانە مەکروهە، هەیانە گوتوویەتی مەکروهیش نییە، زانایانمان زۆر بینیوە کە جگەرەیان کێشاوە. "شێخ! خۆ ئێمەش شتێکی لێدەزانینو زانامان هەبووە، تۆ بۆ هەر بەقسەی خۆت دەکەیت؟". وتم جا ئەوە ئێستا ئەوانە هەموویان بە من ئیقناع ناکرێن، کە کاکە حەرامەو بەلْکو جۆرێکە لە خۆکوشتن، وتم سوودی نییە،

با له خۆمیان تووڕه نه‌که‌م، جگه‌ره‌کانیان بده‌مێ، یه‌کێك له‌وانـه کـه مـن سـێجار جگه‌ره‌م دایێ، تاریق عه‌زیز بوو.

+ **چه‌ند دانه‌ت ده‌دایێ؟**

ـ هه‌ر جاره‌ی شه‌ش دانه، وای ده‌زانی خه‌نیم کردووه ! !

+ **مامۆسـتا، له‌گـه‌ڵ تـاریق عـه‌زیزو تـه‌ها یاسـین ڕه‌مـه‌زان قسـه‌ت کردووه، له‌سه‌ر هه‌ندێك مه‌سه‌له؟**

ـ هه‌روا ئه‌گه‌ر به‌پێوه ڕاوه‌ستابایـن له‌کاتی وه‌رزشدا که‌مێك، چونکه ئه‌وان لـه قاتعی ئێمه نه‌بوون، یان که ده‌یانبردین بۆ گه‌رماو، تۆزێك، چه‌ند قسه‌یه‌ك، چاك‌و چۆنییه‌ك، به‌ڵام بواری قسه‌ی زۆرمان نه‌بوو له‌گه‌ڵ ئه‌وان، چونکه له قاتعی ئێمـه نه‌بوون، دواییش ئه‌وانیان گواسته‌وه، ئه‌و یانزه نه‌فه‌ره که ده‌بێ دادگایی بکرێن، دوور خرانه‌وه له ئێمه.

+ **بۆ جگـه‌ره‌کان کـه‌س هـه‌بوو واسـیته بکـات‌و بڵـێ: "شـێخ، ئـه‌مجاره به‌منیان بده جگه‌ره‌کانت"؟**

ـ به‌ڵێ، هه‌بوو گله‌یی ده‌کرد، ده‌یگوت: "شێخ، لـه جگـه‌ره‌کانی تـۆ هیچـمان پێناگا". دوایی ئیداره‌ی زیندان کردیان به پاکه‌ت، بۆ نموونه: مـانگی سـێ چـوار پاکـه‌تیان ده‌دا، ئـه‌وجا ده‌مـتوانی زۆریـانی پـێ بگرمـه‌وه، دراوسـێیه‌کم هـه‌بوو ده‌یگـوت: "جگـه‌ره‌ی شـێخ هـیچ کـه‌س باسـی نـه‌کات، هـه‌مووی بـۆ مـن قـۆرخ کراوه". ده‌مگوت ئاخر کاکه ئه‌و خه‌ڵکه‌ی دیکـه‌ش چـاوه‌ڕوانیم لێـده‌کا، دوایـی که کردیان به پاکه‌ت باشبوو، پاکه‌تێکم ده‌دا بـه‌خۆی، دووی دیکـه‌م بـۆ شـوێنی دیکه ڕه‌وانه ده‌کرد، بۆ قاتعه‌کانی دیکه.

+ **جگه‌ره‌ت ده‌دا به عه‌لی کیمیایی؟**

ـ ئه‌و نه‌یده‌کێشا، نه‌خێر، جگه‌ره‌ی نه‌ده‌کێشا.

+ مامۆستا، هیچ کەسێك لەوانە بەر لە ئازادبوونت ڕاسپاردەی پێ نەسپاردووی، تاوەکو کە ئازادبوویت بیگەیەنیتە جێی خۆی؟

- با، هەندێ شتیان پێدا ڕاسپاردم، بەڵام ئەمانەتن، هەندێ شتیان دەوت، بۆ نموونە: "فلان کەس، لای مام جەلال باسی مەزلومیەتی ئێمە بکە، لای کاك مەسعود باس بکە کە وەزعەکە ئاوایە". لەوانەیە لای هێندێکیان باسیشم کردبێ، هێندێ شتی دیکەش لەو بابەتانە، کە زیاتر پەیوەندییان هەبوو بەوەزعی خۆیانەوە، کە نەجاتیان بێ و ڕزگاریان بێ و نەمێننەوە.

+ چەند کەسێك لەوان بەر لە تۆ هاتنە دەرەوە لە زیندان، پێموابێ یەکێك لەوانە کە لێرە هەواڵەکەی دەنگیدایەوە دکتۆر عەبدولمونعیم بوو، وەزیری ئەوقافی پێشووی ڕژێمی بەعس، هیچ ڕاسپاردەیەکت پیا نەناردبووە دەرەوە؟

- نەخێر، کاك هاوژین قسەی خۆمان بێت من زۆر خۆم قورس ڕادەگرت، هەوڵم دەدا داوا لەکەس نەکەم، پێویستییەکی خۆم ئاڕاستەی کەس نەکەم، دکتۆر عەبدولمونعیم-یش کە هات، ئەسڵەن فریای ئەوە نەکەوت کە خوا حافیزیشمان لێ بکات، بەڵام دیاربوو دوایی باسی کردبوو، من بیرم دەکردەوەو دەمگوت ڕەنگە خەڵکی ئێمە سەردانی بکەن و هەواڵێکی منی لێ بزانن، چونکە ئەوکاتە من هیچ هەواڵ و شتم نەبوو، من تا حەوت مانگ نامەی ماڵەوەیان بۆ نەهێنام، نەمزانی چ باسە.

+ ئەوکاتانەی کە تۆ دەرست دەگوتەوە، دەت بینی ئەوە یەکێك ئەندامی قیادەیەو ئەوە یەکێ وەزیرەو هەموو دانیشتوون و گوێت لێدەگرن، هەستت بەچی دەکرد؟

- وەڵڵا هەستم بەوە دەکرد کە من مامۆستام و ئەوانەش قوتابین، من شتێکم پێیە ئەوان پێیان نییە، واتە هەستم بەوە دەکرد کە ئەوانە کاتی خۆی ئەگەر لە

ئیسلامدا شارەزابان‌و لە ئیسلامدا پەروەردە بووان، ئێستا پێویستیان بەوە نەدەبوو کە من لە دەستنوێژەوە، بگرە هەتا ئەحکامی نوێژو هەتا شێوەی نان خواردن‌و هەتا شێوەی قسەکردن‌و هەڵسوکەوتکردن‌و هەموو شتێکم فێرکردبان. ناڵێم هیچیان پێ نەبوو، بەڵام بەزۆری نەشارەزا بوون، دانیشیان پێدا دەهێنا، باسی مێژووی ئیسلامم بۆ دەکردن، باسی عەقیدەم بۆ دەکردن، باسی ئەخلاقیاتم بۆ دەکردن، باسی تەقوا، باسی بەرزەخ‌و قیامەت‌و بەهەشت‌و دۆزەخ‌و حوکم‌و سیاسەت، کە دەهاتنە سەرباسی دەوڵەتی ئیسلامیی، قەوارەی ئیسلامیی، زۆریان پێ سەیر بوو، دەیانگوت: "مامۆستا، کوا دەوڵەتی ئیسلامیی؟ لەکام ئایەت؟ کوا لە کوێدایە؟". دیارە من لەوێ کتێبێکم نووسی، زۆر بە درێژی باسی قەوارە و دەوڵەتی ئیسلامیم تێدا کردووە، وتم بیخوێننەوە، ئەوە سیاسەتی ناوخۆیی ئیسلامیی، ئەوە بنەماکانێتی، سیاسەتی دەرەوە ئاوایە، سیاسەتی جەنگی بەو شێوەیە، لایەنی قەزایی بەو شێوەیە، لایەنی خێزانی بەو شێوەیە، پەیوەندیی نێوان دەوڵەتان بەو شێوەیە، کاتی جەنگ ئاوا، کاتی ئاشتی بەو شێوەیە، لایەنی ئابووری بەو شێوەیە. ئەنجا گوتیان: "وەڵڵا ئێستا دەزانین کە قورئان هەموو شتێکی تێدایە".

جا هەستم دەکرد کە بەڕاستی ئەوان نامۆبوون بە ئیسلام، ئەوەش حاڵەتێکی گشتییە بۆ هەموو عەلمانییەکان، لە ئیسلام بێخەبەرن، ئەو پەڕی وادەزانن ئیسلام شتێکی نێوان عەبدو خوایەو هێندێ دروشمەو عیبادەتی شەخسییە، نەیاندەزانی ئەو شەش هەزارو ئەوەندە ئایەتە هەموو ئەو شتانەی تێدان کە بۆ دونیاو قیامەتی مرۆڤ پێویستن.

+ ئەوکاتەی تۆ لەزیندان بوویت، ژمارەیەك لەسەرانی بەعسیان دادگایی کرد، وەك ئاماژەت پێدا چەند کەسێکیان جیاکردەوە، دوای

هاتنـــەوەیان، باســـیان لـــە دادگاییەکـــە نـــەکرد؟ لێـــرە دیمەنـــەکان دوای سانسۆر کردنیان بڵاو دەبوونەوە؟

- ئەوانەی کە داداگایی کران ئەو یانزە کەسە بوون جیاکرانەوە، لە شـوێنێکی جیابوون، ئێمە نەمان دەبینینەوە دوایی، ڕەنگە هێندێ شـتی پچـڕ پچـڕ بووبـێ، فلان کەس وای لێپرسراو وایگوت، بۆ نموونە" صەددام کە دادگایی کرابـوو باسـی تاریق عەزیزی دەکرد، باسی کێی تریان دەکرد، هیچی وا زۆر جێی دڵنیایی نەبوو کە بڵێین ئاوای لێپرسراوەو ئەوە تۆمەتەکانێتیو ئەوەش وەڵامـەکانێتی، چـونکە شوێنەکانیان جیاکردنەوە، ئەوانی تریش کە لەگەڵ ئێمە مابوونـەوە بـەکراوەیی، ئەوانە دادگایی نەدەکران، تا ئەو کاتە دادگایی نەکرابوون.

+ لـــە کـــاتی دادگاییەکـــەدا، یـــان دەرکـــەوتنی هەریـــەکێکیان لـــەو ســـەرکردانەی بـــەعس، یـــا بڵاوبوونـــەوەی وێنـــەیان، دەردەکـــەوێت کـــە زۆربـەیان ڕیشـیان هێشـتووەتەوە، لـە هەمووشـی دیـارتر عەبـد حـەممود سکرتێری تایبەتیی صەددام حسێن ڕیشێکی زۆر درێژی هەیـە، هێنـدەی ئێوە ئاگادارین، ئەوە بۆ چی دەگەڕێتەوە؟

- لەوێ ماوەیـەك ڕیشتاشـین زەحمـەت بـوو، یـان سمـێڵ چـاككردن، چـونكە نەدەبوو هیچ كەس هـیچ ئاسـنەواڵەیەكی پێبـێ، نـە مـووس، نـە مقەسـت، هـەتا شووشەواتو ئاوێنەش، هەموو شتێك دەبوو پاسەوانەكە بۆت بێنێ، جا جـاری وا هـەبوو كـابرا دوا دەخـرا، یـان جـاری وا هـەبوو دەیـانگوت مـووس نییـە، بـەڵكو سەرتاشینیش هێندێ جار قەدەغەبوو، من دووجـار بـە مقەسـتی سمـێڵ سـەریان تاشـیم، جـا مـن هـەر سەریشـم چـڕوپڕە، كـابرا هـەر بـە هـیلاك چـوو، دوایـی مقەستەكەشی هەر بە كەڵك نەما.

+ ئەكرێ ناوەكەیمان پێ بڵێی؟

ـ کوڕێك بوو بەناوی خالید، ئەو زوو بەربوو، دەبوو هەر زیندانییەکان سەری یەکتریان چاککردبا، جا ئەوە زەحمەت بوو، ڕەنگە هەندێکیان بۆیە ڕیشیان هێشتبێتەوە کە مووسیان دەست نەدەکەوت، یان بەزەحمەت دەیانتوانی بەدەستی بخەن، هێندێکیشیان وەکو نیشانەی خەمباری، ڕەنگە یەك دوویەکیشیان وەکو سووننەتی هێشتبێتیانەوە.

+ ئایا ئەمە ئیشکالێك دەرناخات سەبارەت بە نەتەوەپەرستو ڕەگەزپەرستە عەرەبەکان، دیاردەیەك هەیە لە جیهانی عەرەبیدا کە ئەوان دوای شکستیان، خۆیان هەڵداوەتە باوەشی ئیسلامییەکانەوە، خۆپیشاندان بە سیمای ئیسلامییەوە، بۆ ئەوەی ئێستا کە ڕەوتی ئیسلامیی لە نەشونما دایە، ئەوان خۆیان ون کەن تیایاندا، یا عاتیفەی ئەو خەڵکانە بورووژێنن؟ ئەو ڕیشەش ئاماژەیەکی نهێنی بێت بۆ ئەوە؟

ـ ڕەنگە وا هەبێت، بەس کاك هاوڕێن لەوێ ئیسلامیبوون لە هەموو شتێ مەترسیدارتر بوو، لەوێ ئەگەر کەسێك سیمای ئیسلامیی پێوەبا، یان بۆنی ئیسلامیبوونی لێهاتبا، ئەمریکییەکان لە هەموو کەس بە خەتەرتریان دەزانی، لەبەر ئەوە باوەڕناکەم کابرا لەوێ شتێکی وا بکات، بە مەترسیدار بێتە بەرچاو، لەوێ بەعسیبوون ئاسانتربوو لە ئیسلامیبوون، لەلای ئەمریکییەکان، بەعسییەکان مامەڵەیان ئاسانتر بوو، لەگەڵ ئیسلامییەکان زۆر سەختتر بوون، دوایی، بەتایبەتی پێش ئەوەی من بێمەوە، هەندێ خەڵکی ئیسلامییان هێنا، کەلەپچەیان دەکردن، دەستیان، پێیان، لەسەر عەرەبانەیەکیان دادەنان وەك جەنازە، ئەوجا دەیانبردن بۆ تەحقیق، نەدەبوو بەپێیان بڕۆن، سەریشیان پێچرابوو، ئەو مامەڵەیەی لەگەڵ ئیسلامییەکاندا دەکرا، لەگەڵ کەسی تر نەدەکرا، یا بۆنموونە: سەرانی ڕژێم بواری تەلەفۆنو شتیان هەبوو، نامەو شتیان بۆ دەهات، من تا حەوت مانگ نەیانهێشت یەك نامەم بۆ بێ، دوای حەوت

مانگ ئەوجار دە نامەیان لەسەر یەك بۆ هێنام، هەمووی حیجزکراو بوو، هـەمووی ئێکسـپایەر بـوو بـوو، هـەوالّی مالّـەوەی تێـدابوو، هـەر نـەمزانی کـە مالّمـان لـە سلێمانییەوە گوازراوەتەوە بۆ هەولێر. دوای سالّێك ئەوجار بواری تەلەفۆنیان دا، دەمگوت باشە بۆ بواری من نادەن، ئـەوان هـەموویان سـەرانی ڕژێمـن‌و مـن دژی ئـەوان بـووم، ئێـوە بـۆ خۆشـتان دەڵـێن کـە هیچـت لەسـەر نییـە. لەبـەر ئـەوە پێموانییە لـەوێ کەسـێك خـۆی وا لێکردبـێ کـە وەکـو ئیسـلامیی بێتـە بەرچـاو، چونکە مەترسی بوو بۆی، نازانم ئیدی، بەڵام بیستم صـەددام کـە هێنایانـە سـەر تەلەفزیۆن، ڕیشێکی درێژی هەبووە، ئایا بۆ شوێنەونی بوو ئەوە، ئایا ئـەوە بـوو وەکـو ئیسـلامیی بێتـە بەرچـاو، لەبـەر ئـەوەبووبێ ئیمکانیـەتی نـەبووبێ ڕیشـی بتاشێ، نازانم.

+ ئێـوە کـە زۆرینـەی تەمـەنتان لەدژایـەتی بەعسـدا بەسـەر بـردووە، هەسـتتان چـۆن بـوو، کاتـێ لەیـەك شـوێنی بەرتەسـکدا، لەزیندانێکـدا، لەگەڵ سەرکردەکانی ئەو ڕژێمەدا کۆیان کردنەوە؟

ـ وەڵڵا زۆر ناخۆش بوو، بۆ مـن سـەدمەیەکی نەفسـی بـوو، یەکـەم شـەو کـە بردیانم بۆ قاعەکە، ڕۆژ بووەوەو ئەوانەم بینی، ئۆتۆماتیکی لەگەڵیان تێك گیرام، من ئازارو شتیشم هەبوو، بۆ من شتێکی سەیر بوو، جار جار کـە لەگـەڵ سـەرانی ڕژێم مشتومڕمان دەبوو، دەمگوت ڕژێمی بەعس ئاواو عەلمانی ئـاوا. دەیـانگوت: "شێخ، باشە وا ئێمە دیکتاتۆربووین‌و خراپبووین، ئەوە نییە تۆشیان هێنـاوە بـۆ لای ئێمە، خۆ تۆ هیچیت نەکردووە، خۆ ئێوە مەزلۆمبوون‌و ئەی تۆ بۆ وا؟ کاکـە ئەمریکا دژی هەموو کەسێکە"، ئاوایان دەگوت، بەڵێ هەر بـە خۆشـیانم دەگـوت ئەگەر لەبەر بەزەیی ئیسلامەتی نەبووایەو بەزەییم پێتاندا دێتەوەو بەلێقـەوماتان دەبینم، نەدەبوو سەلامتان لێ بکەم، بـەڵام مـن پێموایـە لانـی کـەم مامەڵەیـەکی ئینسانییانە هەیە کە دەبێ ئینسان هەر پارێزگاری پێوە بکات، چونکە هەر چۆن

بێت ئینسان ئینسانەو بەشەرە، لەبەر ئەوە من ئەو لانی کەمەم پارێزگاری لێدەکرد بەڕاستی، کابرا تا ئێستا هەڵەی بووە، دەبینی سبەینێ ڕزگاری دەبێت، ئەگەر دوو قسەی باشی بۆ بکەم سوودێکی لێ ببینێو خۆی بگۆڕێ، باشترە وەك لەوەی بە بۆچوونی هەڵەی پێشووتریەوە بێت.

+ مامۆستا، ئایا باسی ئەو هەڵوێستەی خۆتت بۆ نەکردن، کە کاتی خۆی لەسەر بەعسیبوون فەرمانی کوشتنی براکەی خۆتت دەرکردووە؟

ـ با، بۆم باسکردن، دوو سێیەکیان گریان.

+ کێبوون ئەوانەی گریان؟

ـ وەڵڵا یەك دوویەکیان وەزیر بوونو لە ئاستی وەزیرو ئاستی ئەندامانی ئەنجومەنی قیادەی قوتریو شۆڕش بوون. وتیان کە بەڕاستی تۆ مسوڵمانیت، دوای هاوەڵانی پێغەمبەر ﷺ هیچ کەسی تر شتی وای نەکردووە. وتم نا، مەدحم مەکەن. "لەسەر ئەوەت کوشتووە کە لەگەڵ ئێمە بوو، بەڕاستیی ئەوە زۆر زۆر شتێکی مەبدەئییە". پێیان سەیر بوو، وتیان: "بەس لەسەر ئەوە بوو؟" وتم وەڵڵا بەس لەسەر ئەوە بوو.

+ ئەو هەڵوێستانە چین کە لەگەڵ ئەو سەرکردانەی بەعسدا لەزینداندا هەتانەو هەرگیز لەیادتان ناچنەوە؟

ـ وەڵڵا زۆر شتی وا هەیە، بەڵام بۆ نموونە" ڕۆژێکیان پاسەوانێکی ئەمریکی هات، ناوی مایکڵ بوو، ئەوانیش لەزمانی دراوسێ سجنەکانمەوە پێیان دەوتم (شێخ)، یان دەیانگوت ئیمام. وتی: "شێخ؟"، وتم بەڵێ، وتی: "کە تۆ بانگتدا یان کە بانگ دەڵێی، تێبینم کردووەو سەرنجم داوە هەندێك لەوانە (بەعسییەکان) سەر لە پەنجەرەکە دێننە دەرەوەو دەگرین، ئەوە بۆچی؟"، وتم باسی خواو گەورەیی خوا دەکەم، ئەوانەش دیارە غوربەتیان هەڵدەستێ، یان خۆیان بە گوناهبار دەزانن، یان سۆزیان دەجووڵێ. وتی: "من چەندجار تێبینیم کردووە

که تۆ بانگ دەڵێی، هەیان بووە گریاوە"، منیش وتم سوپاس بۆ خوا کە دڵیان نەرم بووبێ، پشت بەخوا بڕیاریان داوە دینداری بکەن‌و پیاوی باش بن.

یەکی دیکە کە لە مێشکمدا تۆمارە ئەوەیە، نەفەرێکی فەلەستینی‌و یەکێکی میسری لەوێ بوون‌و مردن، کە دوایی نوێژی غیابیمان لەسەر کردن، نوێژی جەنازە، ئەوەش بڵێین زۆر ڕایتەکاندم، چونکە هەردووکیم بەغەریب دەزانین، جا هەر بۆ سووعبەت پێم دەگوتن سێ غەریبتان لەنێواندا بوون، دوانیان مردن، یەکێکیان ماوە، فەلەستینییەك‌و میسرییەك‌و کوردستانییەك.

دەیانگوت: "نا شێخ، (ان شاء الله) جەنابت هەر دەمێنی"، یانی پێم غەریب بوون، ناشزانم چییان لەسەر بوو، فەلەستینییەکە لەوانەیە هەر ئەوەبێ کە دژی جولەکە بوو، ئەندامێکی بەرزی ڕێکخراوی ڕزگاریخوازی فەلەستینی بوو، میسرییەکەش دکتۆرێك بوو، لام وایە هەر گرفتەکەی ئەوەبوو کە لە مەسەلەی تەقەمەنی‌و ئەوانەدا شارەزایی هەبوو، نازانم، ڕەنگە پەیوەندییەکی بەڕژێمەوە بووبێ.

بەس گرنگ ئەوەیە میسری بوو، نەمزانی دوایی ئایا لە میسر ڕۆژنامەی میسری‌و ڕاگەیاندنی میسری لە سەریان هەڵدابویێ یان نا، ئەوەش یەکێکە لەو حاڵەت‌و دیمەنانەی کە کاریگەرییان هەبوو.

+ ئەو دوانە بە چی مردن؟

ـ بەنەخۆشی مردن، بەعسییەکان گومانیشیان هەبوو وتیان کە لەوانەیە دەرزییان لێدابن، چونکە وتیان ساغ‌و سەلیم بوون، ئاوا دانیشتوون‌و لەناکاو مردوون.

+ لەو بیست‌و دوو مانگەی تەمەنی زیندانت کە لەگەڵ ئەواندا بەسەرت برد، هیچ شتێکی وا هەبووە لە نێوانتاندا کە دوای ئازادبوونی

ئەوانیش‌و هاتنەدەرەوەیان لە زیندان، بە یەکەوە کۆتان بکاتەوە؟ ئیتر بە باش یان بە خراپ یەکتری ببیننەوە، هیچ باستان لەو مەسەلانە کردووە؟

ـ ئەوان زۆریان باسیان دەکرد.

+ تیایاندا هەیە حەز بکەیت کە جارێکی دیکە ببینیتەوە؟

ـ بەڵێ، تیایاندا هەیە حەز دەکەم ببینمەوە، کە بەپێویستیان نازانم ناوەکانیان بڵێم، لەوانەی کەپێم وابوو زۆر کەوتوونەتە ژێر کاریگەرییم، پێموایە کە دەتوانن سوود بگەیەنن، ئەگەر بەوشێوە مابن کەبەجێم هێشتن، ئەگەر بەو شێوە بمێننەوە، دەتوانن سوود بگەیەنن، چونکە عەشایەرو خەڵکیان هەبووە، خزمو خەڵکیان هەبووە، وەکو بۆیان باس دەکردم، توانایان پێوە دەبینم، پێمخۆشە ئەوانە ببینمەوە، بەڵام ئەوان زۆر داکۆکییان دەکرد، دیارە منیش دەمگوت پشت بەخوا کە ڕزگار بوون، لە پەیوەندیدا دەبین، نازانم کێش پێشتر ڕزگار دەبێ، بەڵام ئەوان زۆر داکۆکییان دەکرد، دەیانگوت کە "هەرچۆن بێت، دەبێت لە پەیوەندیدا بین، تۆ سەرمان لێنەبڕیت، ئاگات لێمان بێت، ئێمە کە بێین بۆ خزمەتت، لەوێ چۆن بتبینینەوە؟". لەڕاستیدا لەوێ من ئەو بەدلەیەم لەبەر دەکرد، ئەوەی کە لەگوانتانامۆ هەیە، یان دشداشەم لەبەر دەکرد، چونکە بەرگە کوردییەکانیان لێ سەندبووم، لە مەخزەن بوو، جا وتم ئاوا نامبینن، دەی وتیان کە "چۆنت بناسینەوە؟" وتم ڕاوەستن، ڕۆژێ پێش هاتنەوەم کە بەرگەکەیان بۆ هێنامەوە، ئەو ڕۆژە خۆم گۆڕی، ڕۆژی چوارشەممە بوو، کە من پێنجشەممە هاتمەوە، وتیان: "ئەوە شێخ ئەوە چییە؟"، وتم ئەوە خۆم گۆڕیوە، کە هاتنە کوردستان، ئاوا دەمناسنەوە، وتم بە دشداشەو ئەوانە نامناسنەوە، ئاوام لەوێ!! [15]

---

[15] دیارە ئەم قسەم لەگەڵیان زیاتر لە قاڵبی قسەی خۆشدا بوو.

ئەوان زۆر مەبەستیان بوو، هەندێکیان هەتا هەبوو بانگی دەکرد: "شێخ، مـن نازانم حزبەکەت ناوی چییە، بەڵام کە بەربووم، دێمە ناو حزبەکەی جەنابتـەوە"، وتم باشە، با بزانین داخۆ چۆن دەبێت؟ واتە ئاوا خەڵکیان هەبوو کە زۆر داکۆکی دەکردو پێی خۆشبوو دوایی یەکتر ببینینەوە.

+ مامۆسـتا، ئامادەییـت تیایـە بیانبینیـت دوای ئازادبوونیـان؟ هاوڕێیەتییان لەگەڵ دروست دەکەیت؟ هـەروەها وەکو کـە بـەڵێنیان داوە، ئەگـەر ئامادەییـان دەربـڕی لـەناو کۆمـەڵی ئیسـلامییدا کاربکـەن، ئامادەییتان دەبێ وەریان بگرن؟ ئەگەر ئەوە گونجاو شتەکە سەری گرت، پێتـان وانییـە کاریگـەریی بـۆ سومعەی جەنابتان‌و بۆ سومعەی کۆمـەڵی ئیسلامیی دەبێت؟

ـ وەڵڵا من پێموایە خەڵك دەبێ شانازیی بەوەوە بکات، کە کۆمەڵی ئیسلامیی بتوانێ خەڵکێکی حزبی بەعس مێشك بشواتەوەو لە چڵك‌و چـەپەڵی بەعسـیایەتی پاکی بکاتەوەو بە ئیسلام پڕی کاو بیکاتە ئەندامێکی بەکەڵك بۆ کۆمەڵگە، دەبـێ خەڵك شانازیی بەوەوە بکات، ئێمە کاریگەریی وامان بێت، تـا ئێسـتا هـەر ئـەوان خەڵکیان لە ئێمە کوشتووە، یـان هەڵخەڵەتانـدووە، یـان کردوویـانن بـە سـیخوڕ، ئێمە بتوانین ئەوان بەڕاستە شەقامی ئیسـلامدا بێـنین‌و وایـان لێ بکـەین دان بـەو مافانەی ئێمەدا بنێن کە شەریعەتی خوای دادگەر پێی داویـن، ئـەوە بـۆ میللـەتی کورد دەبێتە خاڵی هێز، بۆ میللەتەکەشمان‌و بۆ کاری ئیسـلامیش دەبێتـە خـاڵی هێز، کابرا تا دوێنێ بەعسی بووەو تـا دوێنـێ میللـەتی کـوردی بـەوە زانیـوە کـە هاووڵاتی پلە دوو سێ بووەو ئێستا دان بەوەدا بنـێ کـە کـورد قـەوارەی هـەبێ‌و بوونی هەبێ، چونکە من لەو بارەوە قسەم لەگەڵدا کردوون، واتە ئـەو کەسـە کـە بە مەنهەجی ئیسلام ڕازی بێ، دەبێ بەهەموو ئـەو شـتانە ڕازی بێـت کـە ئیسـلام بڕیاری لەسەر دەدات، نا، من گوێ نادەمە ئـەوە، چـونکە ئـەو مرۆڤانـەی کـە لـە

سەر زەویدان خوای پەروەردگار هەموویانی بۆ بەندایەتی خۆی دروست کردووە، ئێمەش هەتا بتوانین مرۆڤێکی لار ڕاست بکەینەوەو بیکەینە بەندەیەکی باشی خوا، بەکەڵکی خۆشیو وڵاتەکەشی بێت، بێگومان ئەوە خاڵی بەهێزە بۆ ئێمە، خاڵی لاوازی نییە تا پێمان شەرم بێت.

+ ببوورە مامۆستا، کەسیان خێزانەکانیان سەردانیان کردوون لەناو زینداندا؟

ـ بەڵێ، هەندێکیان هەبوون خێزانیان دەهات، خێزانیان یان خزمیان.

+ عەلی کیمیاییو ئەوان؟

ـ ئەوان نا، نەمبیست، هەتا من لەوێ بووم نەمبیست، نازانم بۆ دوایی، جا ڕەنگە بووبێو من نەمزانیبێ، بەس هەیانبوو وەزیر بوو، ئەندامانی ئەنجومەنی قیادەو ئەوانە، دەمبیست کە خێزانیان هاتووە، یان برایان هاتووە یان کوڕیان هاتووە، یان منداڵەکانیان هێناون بۆ لایان.

+ ڕۆژانی جەژن سرووتێکی تایبەتو حاڵەتێکی دەروونیی تایبەت بە مرۆڤ دەبەخشن، تۆش چوار جەژنت لەوێ بەسەر برد، ئێوە چۆن جەژنتان بەسەر دەبرد؟

ـ وەڵڵا ڕۆژانی جەژن ئەوان زۆریان دەگریان، تێبینیم دەکرد دڵیان پڕدەبوو، چاویان سوور دەبووەوە، زۆریشیان پێ سەیر بوو کە من بەسەرخۆم نەدەهێنا، لەیادمە وەزیری نەوت (عامر ڕەشید) ئەگەر بەهەڵەدا نەچووبم، دکتۆر عامر ڕەشیدێکی دیکەشی لێبوو، بەس ئەوەی لای من دکتۆر عامر ڕەشیدی وەزیری نەوت بوو، ئەبوفاتن-یان پێدەگوت، بەیانییەکەی ڕۆژی جەژن بانگمدا، دوایی ئەوە کە (الله أکبر) دەکرێ، وتی: شێخ، وتم بەڵێ، وتی: "خۆ بانگەکانت هەمووی هەر خۆشن، بەڵام بانگی ئەمڕۆ نازانم بۆ وا کاریگەر بوو؟" وتم: چۆن؟

وتی: "وەڵڵا جەژنەو ئێمە لەبیری ماڵو منداڵدا بووینو دەنگەکە زۆر خۆشبوو، زۆر کاریگەر بوو".

جا من نوێژم بۆ دەکردن، دوایی وتاری نوێژی جەژنم بۆ دەدان، دڵم خۆشدەکردنو وتم پشتیوانمان خوایەو با بگەڕێینەوە لای خواو بۆ خوا سوڵحاو بین، ئەو بارودۆخانەی هەمووی بەدەستی خوای پەروەردگارن، بەڵام هەڵەکانی ڕابردووشمان لەبەر چاو بێت، بەهۆی هەڵەکانمانەوە تووشی ئەو وەزعە هاتووین، ئایەتەکانم بۆ دەخوێندنەوە، وەکو خوای پەروەردگار دەفەرمویَ: (وَمَا أَصَابَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَن كَثِيرٍ) (الشوری: ٣٠)، هەیانبوو دەگریا، زۆریان دەگریان، دەیانگوت کە تۆ قسەمان بۆ دەکەیت، وەك بڵێی تەسەللاو تەسکینییەکی زۆرمان بۆ دێ. چونکە کاتی جەژنەکان، مرۆڤ بیردەکاتەوە کە جەژنانەی داوە بە منداڵەکانی، دەرو دراوسێ، بابو دایك، خزمو دۆست، ماڵو خێزان، کۆمەڵێك تەداعیاتو خولیاو ئەوانە لە مێشکیدا دێنو دەچن، بەڵام من (لەخوا بەزیاد بێت) حاڵم باشبوو، باری مەعنەویاتم، ئیتر دیارە مرۆڤ بەزەیی‌و سۆزیشی هەر هەیە، بەڵام ئەوانم دەبینی زۆر کارتێکراو دەبوون، هەیانبوو زۆر خەمگین دەبوو، هەیانبوو ئەو ڕۆژە چەندجارێك کە دەمبینی هەر دەگریا، دەمگوت چییە؟ دەیگوت: "یادی دایکم دەکەم، یادی باوکم دەکەم، خێزانم، کچێکی بچووکم هەیەو یادی دەکەم، یادی ئەوڕۆژانە دەکەم کەکاتی خۆی ئێمە چی بووینو ئێستا لە کوێین".

+ **مامۆستا، شیرینی جەژنتان چی بوو؟**

- هیچی لێ نەبوو، چییان بۆ دەهێنایین هەر ئەوەمان دەخوارد، جاری وا هەبوو بۆ خۆمان شتێکمان دروست دەکرد، یان من جار جار شتێکم دروست دەکرد، یان یەکێکی کە شتێکی دروست دەکرد، ئەوە نەبوو، ئەمریکییەکان (پاسەوانەکان) جار جار هێندێکیان نەك لە جەژنی ئێمە، لە جەژنی خۆیان

"کریسمس" شتی شیرینییان دەهێنا، یان کە دەیانزانی ئەوە جەژنی ئێمەیە، هەبوو ئەگەر شتێکی هێنابا، دەیگوت کە ئەوە جەژنی ئێوەیە، شیرینییەك، شتێ بخۆن. جەژنی نێو زیندان جەژنێکی دیکەیە، جەژنێکە بێ پلاوو گۆشتو بێ شیرینی، بێ سەردانو هاموشۆ، جاری واش هەبوو نەیاندەهێشت چاكو چۆنییش لەگەڵ یەك بکەین، هەر جەژنە پیرۆزەش! !

Kurdistannet کوردستان نێت

تەوەرەی حەوتەم:
چۆنێتی بەسەربردنی کاتەکانی نێو زیندان

٢٠٠٥/٧/١٠
ستۆدیۆی کەناڵی هەولێری تەلەفزیۆنی کۆمەڵ

+ پرسـاری ئـەم تەوەرەیـەمان تایبەتـە بـە چـۆنێتی بەسـەربردنی کاتەکانی ئێوە لە نێو زیندان، کە دیارە عیبادەتی تێدایە، خوێندنەوەو نووسینی بەرهەمی تێدایە، وەرزشی تێدایە، خەوتنی تێدایە. مامۆستا عـەلی بـاپیر بـەر لەدەسـتگیرکرانی هـەردەم کاتـەکانی خـۆی بەرنامەڕێـژ کردبـوو، ئـەتوانین بڵـێین لـە زیندانیشـدا، سـەرەڕای نـەبوونی کتێـب، ڕۆژنامـە، قەڵـەمو کاغـەزو لـەو جۆرە هاوەڵـە خۆشەویستانەی جەنابت، هەر لەسەر ئەو بەرنامەڕێژییە بەردەوام بوون؟ ئەگەر وایە، چۆن بوو؟

ـ بسم الله الـرحمن الـرحيم، دیـارە شـتێکی زەحمەتـە مـرۆڤ بەوەزعێکـەوە ڕا هات، کاتێك دەکەوێتـە نێـو بارودۆخێکـەوە، ئـەوەی کـە پێیـەوە ڕاهـاتووە بـۆی مەیسەر نابێ، ئەوە لەسەر دڵی مرۆڤ قورسە، ڕاستە من بە زۆری بە خوێندنـەوەو بیرکردنەوەو نووسینو قورئان خوێندنەوە کاتەکانم بەسەر بردووە، دیارە لەگـەڵ هەڵسان بەئیشوکاری دیکە، بەڵام هەرچۆن بێ، ئەگەر لە شـاخ بـوومو ئەگـەر لـە شارو ئەگەر لە ئەشکەوتێکدا بووە، ئەگەر زستان بووە، ئەگـەر هـاوین بـووە، لـە هەر فەسڵێکی ساڵدا هەوڵمداوە لـە نووسـینو بیرکردنـەوەو موتاڵەعـەو تـەحقیقو ئەوانە دانەبڕێم.

دیارە چـەند ڕۆژی سـەرەتا، ئـەوە مـرۆڤ نەیدەپەرژایـە سـەر ئـەوە هـەر بـیر بکاتەوە لە خوێندنەوەو نووسین، وەکـو پێشـتر باسمـانکرد، بـەڵام دوای ئـەوەی برامە زیندانی تاکییەوە، دیـارە لـەو کاتـەدا هەسـتم بـە بۆشـاییەکی زۆر کـرد لـە تەمەنمدا، لەکاتەکانمدا، قورئانیشم لانـەبوو، لـە سـەرەتاوە قورئانیـان نـەداینێ، بەڵام دوای چەند ڕۆژێك دراوسـێیەکی زینـدانیم، دکتـۆر سـەتتام ئەلگـەعود، ئـەو قورئانێکی بەتـەرجەمەی ئینگلیزی بۆ هێنام، بەڕاستی کەلێنێکی باشی بـۆ گـرتم، خوا پاداشتی بداتـەوە، پاشـانیش نزیکـەی دوای مانگێك ئەمریکییـەکان خۆیـان قورئانیـان بەسـەردا دابەشـکردین، تامـاوەی شـەش تـا حـەوت مانگێـك بـواری موتاڵەعەو نووسینو شتیان نەدەدا، لەبەرئەوە هەر لەگەڵ قورئانـدا خـەریکبووم،

ڕۆژی وا هەبوو نیوەی قورئان، واتە بە دووڕۆژ جارێك، بەڵكو ڕۆژی واهەبوو كە نزیك دەكەوتەوە لەوەی قورئان هەمووی خەتم بكەم.

ئەگەر كەمم خوێندبا، بەسێ ڕۆژ، بەچوار ڕۆژ جارێ قورئانم خەتم دەكرد، ئەوكاتانەی، ئەو مانگانەی سەرەتا بەزۆری خەریكی قورئان خوێندن بووم.

+ لە ماوەی ئەو بیست و دوو مانگەی زیندانیتان، یان ئەوكاتەی برایتە زیندانی ئینفرادییەوە كە كاتێكی زیاترتان بۆ دروستبوو، ئەتوانین بزانین چەند خەتمتان كردووە؟

ـ من سەرجەم ئەوكاتەی بەدوو ڕۆژ جارێك یان سێ ڕۆژ جارێك، یان ئەگەر زۆر بوایە بەچوار ڕۆژ جارێك قورئانم خەتم دەكرد، كە بەزۆریی لەنوێژەكانمدا خوێندوومە، دەتوانم بڵێم ئەو ماوەیەی لەوێ بووم سەدو چل جار خەتم كردووە، دیارە دوایی كە دەستم كرد بە نووسین و موتاڵەعەو ئەوانە، ئەندازەی خوێندنی قورئان كەمبووەوە، لەبەرئەوەی كە پێویستم بەكات بوو بۆ شتی دیكە، بەڵام سەد جاری زیاتر لەنوێژدا، لەنوێژی فەرزو سوننەتدا، لەنوێژی شەوو ڕۆژدا قورئانم دەخوێند، ئەوەی دیكەیشی، چل جارێك یا كەمتر لە چل جار لەموصحەفدا دەمخوێند، ئەوانی دیكەی لەبەر دەمخوێند لە نوێژەكانمدا، كە دیارە قورئان خوێندنی نێو نوێژ، من بۆ خۆم وا لەزەتم زۆر زۆر زیاتر لێدەكرد.

+ جگە لە قورئان خوێندن، ئەو عیبادەت و پەرستشانەی تر كە ئێوە لە زیندانندا ئەنجامتان دەدان، چی بوون؟ بە تایبەت بەڕۆژووبوون، لە میانەی ئەو پرسیارەدا ئەمانەوێت پێشت بڵێین كە چەندێك بەڕۆژوو بوون، ئەگەر ڕۆژووی تێكەوتبێت؟

ـ بۆ ئەوەی كە وێنەیەكی ڕۆشنتان لەبەرچاو بێت بۆ چۆنییەتی بەسەربردنی كاتەكانی نێو زیندانم، من دەتوانم ئێستا بەتەرتیب بۆتان باس بكەم، جا دوایی دێمەوە سەر باسیی ڕۆژوو ئەوانەش. بەیانیان كە هەڵدەسام وەرزشم دەكرد،

دیاره دوای نوێژی بەیانیو قورئان خوێندن، ئەگەر شەو ئەندازەیەك خەوتبام کە توانیبام دوای نوێژی بەیانی بێدار بم، لەدوای نوێژی بەیانی جوزئێك قورئانم دەخوێند، یان دوو جوزء، جاری وا هەبوو شەوان هەڵدەسام، شەو هەبوو سێ جوزم، بەڵکو شەوی واهەبوو تا حەوت جوزئم دەخوێند لە شەو نوێژدا، یانی سێ چوار سەعات بێدار دەبووم، دیاره ئەو کاتانە نەم دەتوانی دوای نوێژی بەیانی نەخەومەوە، ئیسراحەتم دەکرد.

دوای قورئان خوێندن وەرزشم دەکرد، بەیانیان، ئینجا ئەگەر بەڕۆژوو نەبوومایە، نانی بەیانیم دەخوارد، شتێکم دەستکەوتبا دەمخوارد، دوای ئەوە دەستم دەکرد بەقورئان خوێندن، ئەوە بەر لەوەی دەستبکەم بە نووسین، ئەگەرنا، کە دەستمکرد بە نووسینو خوێندنەوە، ئەندازەیەکی باش لەوەختەکەم تەرخان دەکرد بۆ نووسین، بۆ بیرکردنەوە، دیاره نووسین بەبێ بیرکردنەوە نابێ.

بەڵێ، ئەو کاتانە بەرلەوەی دەست بکەم بەنووسین، پاش وەرزشو نانخواردنی بەیانی، دیاره کە وەرزشم لە ژوورەکەی خۆمدا دەکرد، دەستم دەکرد بەقورئان خوێندن یاخود بەزیکر کردن، هەر ڕۆژە، یان هەر حاڵەتە دەروونییە، دیاره زیکرێکی تایبەتی خۆی هەیەو روحی ئینسان داخوازی دەکات، ئەوکاتەی هەست بەگوناهباری خۆت دەکەیت، کە مرۆڤ هەمیشە هەر گوناهبارە، زیکری (أستغفر الله) دەکەیت، داوای لێبوردن لەخوای پەروەردگار دەکەیت، ئەوکاتانەی کە هەست دەکەیت پێویستت بەجەختکردنە لەسەر تەوحید، زیکری (لااله الا الله) دەکەیت، ئەوکاتانەی هەست بە خەمو پەژارە دەکەیت، زیکری (لاحول ولا قوة الا بالله) یان زیکری (استغفار) دەکەیت، یان سەڵاوات لەسەر پێغەمبەرﷺ دەدەیت، یان ئەو زیکرەی یونس (علیه السلام)" (لَّا إِلَـٰهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ)، جاری وا هەبووە هەزار جار ئەو زیکرەم دووبارە کردووەتەوە، هەندێك ئایەت یان هەندێك ڕستەم لە قورئان هەزار جار زیاتر

دووبـاره کردووەتـەوە، جـاری وا هـەبووە لـە ژوورەکەمـدا، لـە گۆشـەیەکەوە بـۆ گۆشەیەك هاموشۆم دەکرد، من کەم دادەنیشتم، بـە زۆری هاموشـۆم دەکـرد لـە کاتی قورئان خوێندن، لەکاتی زیکردا، لەکاتی موتاڵەعەش بەزۆری لەژوورەکەمدا هاتوچۆم دەکرد، بۆ ئەوەی دانەنیشم.

دوای ئەوە ئێمە کاتەکانی کە دەریان دەکردین بۆ وەرزش کاتی جیاجیـابوون بەدەسـت خۆمـان نـەبوو، جـاری وا هـەبوو سـەعات نـۆی پـێش نیـوەڕۆ دەریـان دەکردین، لەگـەڵ سـەعات حـەوتی ئێـوارە، دوو نیـو سـەعاتی، یـاخود دوو یـەك سـەعاتی، جـاری وا هـەبوو ئـەو ڕۆژە دەریـان نـەدەکردین بـۆ وەرزش تـا شـەو، لەبەرئـەوە نـەمان دەتـوانی هـیچ ئیشـێك بخەینـە کـاتی وەرزش، چـونکە نـەمان دەزانی چ کاتێکە، ڕەنگە ئەوەش بۆ لایەنی ئەمنی خۆیان بگەڕێتەوە، بۆ ئـەوەی هیچ قاتعێك نەزانن کەی دەردەچن، نەوەکو ڕێککەوتنێك لەبەینی خۆیاندا بکـەن، چونکە ئەوان حساب بۆ هەمووش تێك دەکەن. دەتوانم بڵـێم کاتـەکانی ڕۆژم بـەو شێوەیە بوون.

کاتەکانی شـەویش، دوای نوێـژی شـێوان، هەنـدێ جـار نوێـژی شـێوانم درێـژ دەکردەوە، یانی سـورەتی (الأعـراف)م دەخوێنـد، یـان سـورەتێکی کـورتتر لـە ئـەعراف، لـە صـەحیحی بوخـاریو موسـلیم–دا هـاتووە: جارێـك پێغەمبـەرﷺ سورەتی ئەعرافی لە نوێژی شێواندا خوێنـد، مـن تەجروبـەم کـردو وتم: داخـۆ تـا کوێ دەچێت، نزیکەی سێ چـارەك کـاتی ویسـت، لـە عیشـا نزیـك دەکەوێتـەوە، کەواتە ئەوەی کە مەلاکانی پێوە ڕاهاتوون کە دەبێت هەر سورەتی (إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ)، یـان هـەر سـورەتی (الأخـلاص) بخوێنرێـت لەنوێـژی شـێواندا، وانییـە، پێغەمبەر ﷺ سورەتی ئەعرافی هەموو خوێندووە.

جاری وا هەبوو جوزئێکم قورئان لەنوێژی شـێواندا دەخوێنـد، یـا نیـو جـوزئم دەخوێند، بەپێی کەشو هـەوای نەفسـی، دیـارە مـرۆڤ کـە ڕەغبـەتی زیـاتر بـوو لەزەتی زیاتر دەکات، زیاتر دەچوومە نێو قـووڵایی قورئـان خوێندنـەوە. پاشـان

نوێـژی خـەوتنان دەكـرا، زۆرجـار لـە نوێـژی خـەوتنانیش جوزئێـك، دوو جـوزئم دەخوێنـد، بەتایبـەتی ئـەو شـەوانەی كـە درەنـگ خەبـەرم بووبـا بـۆ شـەونوێژ، بەنوێژی بەیانیان‌و بەنوێـژی خـەوتنان قـەرەبووم دەكـردەوە، ئینجـا هەوڵمـدەدا دوای نوێژی خەوتنان زوو بخـەوم، بـۆ ئـەوەی بـۆ شـەونوێژ یـا بـۆ پارشـێوكردن بتوانم خەبەرم بێتەوە.

بـۆ شـەونوێژیش" لانـی كـەم سـەعاتێك، دوو سـەعات، سـێ سـەعات‌و چـوار سەعات، جاری وا هەبوو پێنج شـەش سـەعات دەمتـوانی بێـدار بم، واتـە كـەمێك لەشەو دەخەوتم، بەتایبەتی لەسەرەتاوە، بەر لـەوەی دەسـت بكـەم بەنووسـین‌و ئەوانە، بەڵام كە دەستم كـرد بەنووسـین، بـە ڕۆژێ زۆر مانـدوو دەبـووم، چـونكە لەسەر كارتۆنێك دەمنووسـی، مێـزو شـتم لانـەبوو، زۆر پشـتم كـووڕ بـوو، پشـتم دێشاو ئەوانە، پێویستم بە ئیسراحەتی شەو زیاتر دەبوو.

نوێژی بەیانیانیش چەند جارێك سورەتی (البقرة)م دەخوێند، لـە دوو ڕكـاتی نوێـژی بـەیانی، یـان سـێ جوزئێـك لـە كۆتـایی قورئـان، یـا سـێ جـوزو لەهـەر شـوێنێكی قورئـان، چـونكە مـن لەیـەك كاتـدا دوو خەتمـەم دەكـرد، خـەتمێكیان هەموو ڕۆژێك جوزئێك یان زیاترم دەخوێند لە موصحەف، خەتمەكەی دیكەشم لە نوێژەكانـدا دەخوێنـد، شـەونوێژو نوێـژەكانی دیكـە. ئەوانـە بڕگـەو بەرنامـەكانم بوون.

+ بەڵێ، بێینەوە سەر بەڕۆژوو بوونەكە؟

- بەڕۆژوو بـوون، نزیكـەی مـانگی یەكـەم نـەمتوانی بـەڕۆژوو بم، لەبەرئـەوەی شوێنەواری ناڕەحەتی‌و نەخۆشی‌و ئەوانە لە بەدەنمدا مـابوو، نـەمتوانی بـەڕۆژوو بم، دوای نزیكـەی مانگـێ تـوانیم بـەڕۆژوو بم، ئیـدی پێنجشـەممەو دوو شـەممە بەڕۆژوو دەبـووم، هەنـدێك جـاریش دە ڕۆژ لەسـەر یـەك، جـار هـەبوو نـۆزدە ڕۆژ لەسەر یەك بەڕۆژوو دەبووم، بـەڵام حـەوت مـانگی كۆتـایی، واتـە حـەوت مـانگی

پێش رزگاربوونم، نزیکەی هەمووی لەسەر یەك بەڕۆژوو بووم، ئنجا سەرجەم و کۆی گشتی بە هەردوو مانگی ڕەمەزانەوە کە لەوێ گرتمن، زیاتر لە نیوەی ئەو ڕۆژانە کە لەوێ بووم، بەڕۆژوو بووم، من هەمووی شەشسەدو شەست ڕۆژ مامەوە، بەو شەوەشەوە کە لە بەغدا مامەوە، لەکاتی بردنمەوە تا کاتی هاتنەوە، نیوەی زیاتر بەڕۆژوو بووم، بەڵام بە هەردوو مانگی ڕەمەزانیشەوە. بە ڕاستی پارشێوکردنیش لەسەرەتاوە زەحمەت بوو، چونکە هیچ خواردنێك نەبوو، جاری وا هەبوو زستان سارد، ژوورەکەش سارد، خواردنەکەش هەر مەیو بوو لە کیسەدا، ئەگەر ئینسان شتێکی بۆ خڕەوەبا دەیخوارد، لە سەرەتاوە پارشێوکردنمان زەحمەت بوو، دوایی وایان لێکرد کە بۆ ڕەمەزانی دووەم پارشێو خواردنی ئامادەکراویان بۆ دەهێنان، هێلکەیان دەکوڵاند، یان سووریان دەکردەوە، یان پەتاتەیەك، دوای ڕەمەزانیش لەجیاتی نانی بەیانی، هەر کاتی پارشێو دەیانهێنا، بەڕاستی من بە تەدبیرێکی تایبەتی خواییم دەزانی بۆ خۆم، چونکە من بڕیارم دابوو، وتم: بڕیارم داوە تا ڕزگارم دەبێت هەر بەڕۆژوو دەبم، یەکێك لەزانایان دەفەرموێت (أصوم عن الدنيا وأُفطِر على الموت). جا لەوێ من بەهاوزیندانییەکانی خۆم دەوت: منیش (أصوم عن السجن وأفطر على الخروج)، ئیدی تا هاتمەوە، نانی بەیانیان کاتی پارشێو بۆ دەهێنان. ئەوە بۆ من شتێکی زۆر باشبوو، خواردنەکەم بە گەرمی دەخوارد، ئێوارانیش ئاوا هەر ژەمێکی کەیان بۆ دەهێنان، ماوەی کۆتایی مانەوەم لە زیندان باشبوو، لەڕووی خواردنو خۆراکەوە.

+ کە تۆ شەوان هەڵدەسایتەوە بۆ شەونوێژ، ئایا ڕێگەیان دەدا بچیتە دەرەوە تادەستنوێژ تازە بکەیتەوە، یان لەناو ژوورەکەدا ئاوی تێدا بوو؟

- سێ مانگی سەرەتا سەرئاوو شتی لێ نەبوو، وەزعم زۆر قورس بوو، ئینسان ئەگەر تارەتی بچووکی بگرتایە دەبوو لەنێو بتڵ، ئەوەی تارەتی گەورەی

بگرتایە لەنێو سەتڵ، بەڵام من خواردنم کەم دەخوارد، زۆریش قەڵس بووم لـەناو ژوورەکەی خۆمدا تارەت بگرم، پێویستم پێی نەبوو، جا شەوو ڕۆژی جارێك یـان دووجـار بوایـە دەچـوومە سـەرئاو، کێشیشـم زۆر دابـەزی، چـونکە خـواردنم نەدەخوارد بۆ ئەوەی پێویستم بەسەر ئاوو شت نەبێت، بـەڵام دوایـی، دوای ئـەو سێ مانگە، منیان گواستەوە بۆ شوێنێك، ئێمە کۆمەڵێك بووین گواستیانینەوە بۆ شـوێنێك کـە سـەرئاوی تێـدا بـوو، هـەر لەژوورەکـەی خۆمانـدا دەسـتنوێژمان لێدەگرت.

+ ئێسـتا مامۆسـتا عـەلی باپیر بـەوە دەناسـرێتەوە کـە خـەوی کەمـە، ئەویش بەهۆی زۆریی کارەکان‌و سـەرقاڵی بە بەرنامـەی کاریـەوە، شـەوو ڕۆژی چەند سەعات لەوێ دەخەوتن؟

ـ ئەوە جیا جیابوو، جارێ من هەمیشـە کـاتم کـەمبوو بـۆ خـەوتن، جـا لـەوێ ڕەفیقە زیندانییەکان دەیانوت: "شێخ، سجن شوێنی خەوێیە، تۆ چـۆن‌و بـۆ تێـر ناخەوی؟" وتم: وەڵڵاهی ئـیش‌و کـارم زۆرەو مەشـغەڵەتیم زۆرە. بەتایبـەتی ئـەو کاتانەی دەستم بەنووسـین کـرد، کـە مـن لـە دووسـەدو یەکهـەمین ڕۆژی زینـدان دەستم بەنووسین کرد، هەفتەیەك پێش هاتنەوەم لێی بوومەوە.

واتە نزیکەی چوارسەدو پەنجا ڕۆژ خەریکی ئەو کتێبـە بـووم، بەڕاسـتی کـاتم کەمبوو بۆ خەو، دەتوانم بڵـێم کـە جـاری واهـەبوو شـەوو ڕۆژیـش پێـنج سـەعات دەخەوتم، جاری وا هەبوو شەش سەعات، بەڵام دوایی کـە هەسـتم دەکـرد وەکـو چۆن مـرۆڤ ژەمبـواردوو دەبێـت، هەسـت بـە برسـێتی دەکـات، منـیش کـە خـەو بـواردوو دەبـووم، بـۆ شـەوو ڕۆژەکـانی دیکـە قـەرەبووم دەکـردەوە، دەمکـردە حەوت سەعات، یان شـەش سـەعات‌و نیـو، پـێم شـك نایـەت لـە حـەوت سـەعات تێپەڕیبێ، دەچوو بۆ شەش سەعات‌و بۆ پێنج سەعاتیش.

من پێموایه بۆ خەوتنو ئەوانه، بەڵێ بەدەن پێویستی پێیـەتی بـە ئەنـدازەی کەماندوو دەبی، پێویستی بە ئیسراحەت هەیە، بەڵام خۆڕاهێنانیش زۆر ڕۆڵی تیا دەبینێت، مـرۆڤ ئەگـەر خـۆی ڕابهێنێـت لەسـەر هەشـت سـەعات، ئەگـەر حـەوت سەعات بخەوێت، هەست بەبێخەوی دەکات، بـەڵام کـە خـۆت ڕاهێنـا، دەگۆڕێـت، پێموایه بەپێی قۆناغی تەمەنیش خەو فەرق دەکات، پێموایـە بەشـەش سـەعاتو نیو مرۆڤ دەتوانێت ئیکتیفا بکات، ئەگەر زیاتر ماندوو بـێ، ڕەنگـە پێویسـتی بـە ئیسـراحەتی زیـاتر هـەبێ، بـەڵام بـۆ حاڵـەتی ئاسـایی، بـۆ تەمـەنی چـل سـاڵو پشتەوە، مرۆڤ بەوەندە ئیکتیفا دەکات.

+ ئێمـە زۆر لەسـەر پەرستشـەکان ڕاناوەسـتین، چـونکە ئـەوە زیـاتر شێوەیەکی شەخسییان پێوە دیارە، بەڵام دەکرێ بزانین قۆنـاغی زینـدان، لـە ڕووی ئیمـانیو روحـیو ئەنجامـدانی عیبادەتەکانـەوە، بـە قۆنـاغێکی تایبـەتی ژیـانی ئێـوە دادەنرێـت، یـان لـە دەرەوەی زینـدانیش ئێـوە هـەر لەسەر ئەو ڕیتمە بەردەوام بوونو بەردەوامیش دەبن؟

ـ من کاتی خۆیشـی هـەر وابـووم، ئەوانـەی لەمنـەوە نـزیکنو لـەنزیك منـەوە ژیاون، دەزانن، هەروەکو کە لە قورئانو سوننەتدا هـاتووە، لـە ژیـانی پێغەمبـەر ﷺو هــاوەڵانی بــەڕێزی ڕەنگــی داوەتــەوە، هــەوڵم داوە وا بکــەم، یــانی خوێندوومەتـەوە کـە مرۆڤـی ئیمانـدار، بەتایبـەتی کەسـێك کـە کـاری ئیسـلامیی دەکـات، لـەنێو موعانـاتو ئـێشو ژانـدایـە، بـەبێ بـەهێزکردنی لایـەنی روحـیو مەعنەوی لەخۆیدا، ناتوانێ باری کـاری ئیسـلامیی بخاتـە سەرشـانی خـۆی، هـەر بۆیەش خـوای پـەروەردگار لەگـەڵێك شـوێنی قورئانـدا فـەرمان بەپێغەمبـەر ﷺ دەکات بەشـەونوێژو بـەزیکرو تەسـبیحاتی خـوای پـەروەردگار، بـە پشـت بـەخوا بەسـتن، بـەڕوو لـەخوا کردنـی زیـاتر، بـەدونیا بەکـەمگرتن، بـۆ وێنـە" لـەکۆتایی سورەتی (طه)دا خوای پەروەردگار دەفەرموێت: (فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ

بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاء اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى* وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجاً مِّنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى* وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقاً نَّحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى) ئايەتی (١٣٠ ـ ١٣٢).

هەروەها لە كۆتایی سورەتی (الأعراف)، لەكۆتایی سورەتی (الحجر)، لەكۆتایی سورەتی (النحل)، لەكۆتایی زۆر لە سورەتەكان، لەسورەتی (المدثر)و (المزمل)، لەهەموویاندا، لە زۆربەی سوورەتەكاندا، خوای پەروەردگار فەرمان بەپێغەمبەر ﷺ دەكات كە لەڕووی روحی تەقواو لەخوانزیكبوونەوەو ئەوانەوە زیاتر كردو كۆشش بكات. من هەر لەزینداندا وانەبووم، لەپێش زیندانیشدا هەمیشە هەوڵمداوە كاتێك تەرخان بكەم، ڕۆژووی سوونەت بگرم، لەخوا بەزیادبێ، لەوەتەی لەبیرم بێ هەر هەوڵمداوە ڕۆژووی سوننەتم هەبێ، كەمو زۆر ڕۆژووی سوننەتم هەبووە، هەوڵمداوە شەونوێژو نوێژە سوننەتەكانم هەر هەبێ، بەپێی توانا، دیارە لە حاڵەتی نەخۆشیو سەفەر ئەوە دوو حاڵەتی ئیستیسنایەو خوای كاربەجێ لە قورئاندا باسی كردووە، (عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرْضَى وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) (المزّمِّل: ٢٠). ئەم سێ حاڵەتە، حاڵەتی نەخۆشی، حاڵەتی سەفەر و گەشت بۆ بازرگانیو حاڵەتی جیهادو جەنگكردن، خوای پەروەردگار كردوونی بە سێ حاڵەتی هەڵاوێردراو بۆ ئەوەی كەسانێك كە عادەتیان وایە شەونوێژ بكەن، بۆیان هەبێ شەونوێژ نەكەن، ئەگەرنا، من هەوڵمداوە ئەوانەم هەر هەبێ، هەروەها ئیعتیكافیش، هەوڵمداوە بەین بەین بچمە ئیعتیكافەوە.

جا بەڕاستی ئەو زیندانییە بۆ من ئیعتیكافێكی زۆر باشبوو، ئیعتیكافێكی خەستو خۆڵ، بەڕاستی زۆر لەمێژبوو هەستم بەتینوێتییەكی روحی دەكرد، دەرفەتیشم نەبوو لەبەر سەرقاڵی ئیشو كار، دەرفەتم نەدەبوو، ئیدی ئەوە بۆ من ئیعتیكافێكی ئیجباری بوو، پێموایە زۆر لەو تینوێتییە روحییانەی پێشتر

هـەمبوون، ئینشـا ئـەڵڵا شـکاون، پێموایـە سـوودی زۆرم لێ بینـی، لـەڕووی بـەهێزبوونی ئیمـان، لایـەنی روحـیو زیـاتر بیرکردنـەوە لـە گـەورەیی خـوای پەروەردگارو لە نـاوە بـەرزەکانیو سـیفاتە پەسـەندەکانیو لـە مـەخلوقاتی و .. هتد.

یەکێك لەو شتانەی لە زینداندا بۆم دەرکەوت لە ئـەنجامی بیرکردنـەوەی زۆر، بـۆم دەرکـەوت کـە خـوای پـەروەردگار پێداویسـتییە بچـووکەکانی ئینسـانیش جێبەجی دەکات، بێگومان ئەو ئاگای لەهەموو شتێك هەیە، ئەوە شـتێکی بەڵگـە نەویستە، بـەڵام پێداویسـتیی زۆر گچکەی ئینسـانیش جێبـەجێ ئـەکات، بـا مـن یەکێ لەوانە بگێڕمەوە: ڕۆژێك، کە چەند مانگێ بـوو میـوەو شـتیان نـەدابووینێ، لەوێ لـە سـەرەتاوە میـوەو شـت نـەبوو، دوایـی بۆیـان هێنـاین، دیـارە بـەدەنی ئینسانیش ئەو خواردنانەی کە بۆ ڤیتامینو ئەو خواردنانەی کە حەزی دەچێتێ، پێویستی پێیەتی، پرتەقاڵێکم بەدەست پاسەوانێکەوە بینـی، هـەروا تۆزێـك دڵـم بۆی چوو، ئیدی چاوم تێنەبڕیبوو، هەروا دڵم بۆی چوو، ئەگەرنا، پێم ناخۆشـبوو تەماشای بکەم، دیارە ئەوان ئەوەیان هیچ ڕیعایەت نە دەکرد، بۆ مـن نـا، بـەڵکو بۆ ئەوانی دی، چونکە من هەر لە ناڕەحـەتیو شـتدا بـووم، بـەڵام ئەوانـە هـەموو بەرپرسانی ڕژێمی بـەعس بـوون، بەرپرسـی گـەورە گـەورەو وەزیـرو ئەوانـە، لـە خۆشیو لـەزەتی زۆردا بـوون، پاسـەوانەکان هـەموو خـواردنی تـازە سـازکراویان دەخوارد، میوەیان دەخوارد، شـتی شـیرینییان دەخـوارد، زەڵاتـەیان دەخـوارد، ئیدی ئەو بەرپرسـانە دەبـوو هـەر زەقـەی چـاویان بێـت، هـەر ئاویـان بـە دەمـدا هاتبایە! جا ڕۆژێك من پاسەوانێکم بینی ئەو پرتەقاڵەی پێبوو، تۆزێـك دڵـم بـۆی چوو، ئەو ڕۆژە بەڕۆژووشبووم، دوایی هاتمەوە، وەرزشمـان تـەواو بـوو هاتمـەوە ژوورێ، تۆزێك خەوتم، ڕۆژ بوو، دوایی کە خەبـەرم بـووەوە، پرتـەقاڵێکی گـەورە لەسەر قـەراغی پەنجـەرە تەختەکـە دانرابـوو، مـن وامزانـی پرتـەقاڵیان بەسـەردا دابەش کردووین، دوایی لێم پرسین وتم: ئەرێ ئێوەش پرتەقاڵیان دانێ؟! وتیان:

"پرتەقاڵی چی؟ نەوەڵڵا کەس وەری نەگرتووە، بۆ؟" وتم: وەڵڵا پرتەقاڵێکیان لەسەر پەنجەرەکەی من داناوە.

بە هەرحاڵ، خوای پەروەردگار دڵی یەکێ لەو کافرانەی نەرمکردووە! یان بۆ خۆی لە ڕێی فریشتەیەکەوە پرتەقاڵێکی تایبەتی لەوێ داناوە، بۆ خوای پەروەردگار هەموو شتێ ئاسانە.

یەکێکی تر لەو حاڵەتانەی لەئەنجامی بیرکردنەوەی زۆرو تێڕامان لە کاروباری خوای پەروەردگار بۆم دەردەکەوت کە خوای تەعالا گرنگی دەدا بەشتی گچکەی پێداویستی ئینسانیش. من زۆر سەغڵەت بوو بووم بەوەی کە هەموو ڕۆژێ دەبوایە دەستنوێژم لە ژوورەکەی خۆماندا گرتبایە، زۆر ناخۆشبوو، من بەتانیشم ڕادەخست، دوایی بەتانییەکە تەڕدەبوو، بەتایبەتی کە زستانبوایە ناخۆشبوو، نزیکەی نەوەدەمین ڕۆژبوو کە لەو شوێنەدا بوومو سەرئاوی تێدا نەبوو، ڕۆژی کۆتایی زۆر سەغڵەت بوو بووم، وتم: خوایە، تۆ بۆ خۆت دەزانی، نازانم چۆن دەستنوێژ بگرم، جاری وا هەیە لەشم لە نوێژ دەچێت. دوعام کرد، وتم: هەر لێرە لام بەنو بچمە شوێنێکی وا کە سەرئاوێکی لێبێو ئەوانە، دراوسێیەکەشم جگەرەکێش بوو، هەموو جارێ کە جگەرەی دەکێشا، دووکەڵی جگەرەم بۆ دەهات، جا من بە دووکەڵی جگەرەش تەنگە نەفەس دەبمو زۆر پێم ناخۆشە، قەد لە ژیانمدا جگەرەم نەکێشاوە، زۆر پێی قەڵس دەبووم، ئیتر شوێنێکی واش بێت ئەو دووکەڵە جگەرەشم لێ قەتع ببێ، هەروەها لە ئەولاشم زۆرر قسەیان دەکرد، بەتایبەت یەکێکیان دڵی تەنگ دەبوو، مرۆڤ کە لە زیندانی تاکیدایە زۆر دڵی تەنگ دەبێ، پێی خۆشە قسە بکاتو دەنگ بەرز بکاتەوە، ئەوەش وەکو تەنفیسێك، ئەو هەر هاواری دەکرد: شێخ! قسەی دەکرد، جاری وابوو من لەنوێژدا دەبووم، دەبوو بڵێم (سبحان الله)، فێرم کردبوو، وتم: ئەگەر وتم (سبحان الله)، بزانە لەنوێژدام. من قورئانم دەخوێند، یان بیرم دەکردەوە، یان زیکرێ دەکەم، ئەوجا هەموو جارێ دەبوو قەتعی بکەم، ئەو ڕۆژە بەیانییەکەی

دوعام کرد، هەر بۆ ئێوارێ وتیان: نەقڵن. ئەمن بەڕاستی تۆزێ ترساشم، وتم ڕەنگە بۆ شوێنێکی ناخۆشتر بێت، تۆزێك دڵیشم خۆشبوو، وتم: ئینشا ئەڵڵا دوعاکەم قەبوڵ بووە، دەچینە شوێنێکی باشتر، هەر بۆ ئێوارە بردیانین بۆ زنجیرە ژوورێکی دیکە، کە سەرئاوی لێبوو، ئەو مەنفەزەش، ئەو تاقەشی لێنەبوو، دووکەڵیش قەتعبوو، قسەکانیش قەتعبوون! هەرسێ داواکارییەکەم هاتنە دی.

+ ئەوە هەڵدەگرین بۆ تەوەرەکەی دیکە، تەوەرەی هەڵوێستە لەبیرنەچووەکانی نێو زیندان..

- بۆ بەتەمای جارێکی دیکە باسی کەیەوە؟!!

+ ئەوە تەوەرەیەکی ترمان داناوە بۆ ئەوشتانە. مامۆستا، باست لەوەکرد سوننەتێك کە لەوەو بەر ئەنجامت نەداوەو لەوێ بوارت هەبووە، خوێندنی سوورەتی (الاعراف) بوو لە نوێژی شێوان، لەوێوە پرسیارێك دروست دەبێ، ئەو سوننەتانە چین کە تەنها لە زیندان بواری جێبەجێکردنیانت هەبووە؟

- هەر ئەوەیان ڕەنگە یەکەم سوننەت بووبێ، ئەویش لەبەرئەوەی بەردەوام لەو شوێنانەی نوێژ دەکەم، هەر ئیمامەتی بۆ خەڵك دەکەم، ئینجا بەردەوامیش میوانو خەڵكو قەڵەباڵغیشمان هەر لەسەرە، ئەگەر من نوێژی شێوان سورەتی ئەعرافی تێدا بخوێنم، دەبێت کابرا دەست وەبن سەری بدا تا نوێژی خەوتنان!!

بەڕاستی پێم شك نایە بۆ سوننەتی دیکە، وەکو لە بابی هەڵسوکەوتو مامەڵە لەگەڵ خەڵك، وەکو چاکەکردن، بەزەیی نواندن، هەندێ هاوکاریکردن، ئەگەرنا، پێم شك نایە شتێکی تازەی دیکە تەنها لە زیندان دەرفەتی ئەنجامدانیم هەبووبێ.

+ مامۆستا، بێینه سەر باسی نووسین‌و خوێندنەوە، ئاشکرایه ئێوە بێ کتێب‌و نووسین‌و خوێندنەوە هەڵناکەن، لە چەند مانگی سەرەتای زینداندا، هیچ یەکێك لەمانە هاوەڵتان نەبوون، ئەو کاتانە هەستان بەچی دەکرد کە دوور لەوانە دەژیان؟

ـ بێگومان لە سەرەتاوە زۆر ناخۆشبوو، لە وەزعێکەوە کەوتبوومە ناو وەزعێکی تر، بەڵام لەبەر ئەوەی قۆناغی پێشتر ناخۆشتر بوو، ئەوەبوو ئازارو ئەشکەنجەو ناڕەحەتیم هەبوو، کە بردیانم بۆ ژووره تاکییەکە، هەرچەندە کتێب‌و هیچ قەڵەم‌و شتێکی لێ نەبوو، بڕوا بکە وام دەزانی هاتوومەتەوە بۆ ماڵێ، لەو حاڵەتە ناخۆشە نەجاتمبوو هاتم بۆ ژووری تاکی، وەك بڵێی بەسەر فەرەحناییەکی زۆردا کەوتم، بەڵام دوایی کەمامەوە، دیارە بەردەوام چەند ڕۆژو حەفتەو مانگ‌و ئەوانە بەدوای یەکدا دەهاتن، مرۆۋ هەست بە دڵتەنگییەك دەکات، جار جار، بەڵام خوای پەروەردگار دڵی وا لێکردبووم کە نەمدەتوانی بێئیش بم، ئەویش دەبێت خوا بۆت ئاسان بکات، بەڕاستی هیچ شتێ بەشان‌و شەوکەتی مرۆۋ خۆی نییە، تەنانەت لەو کاتانەی کە وەرزشم دەکردو دوو نیوسەعاتی دەردەچووین، بیست‌و سێ سەعات لە ژووری، جاری واش هەبوو دوو نیوسەعاتییەکەیان دەکردە دوو نیوچارەك، چونکە چوونە سەرئاوەکەشیان دەخستە سەری، کابرای پاسەوان دەیگوت: "چارەکێك ڕۆشتووە، یا بیست دەقیقەی ڕۆشتووەو دە دەقیقەی ماوە". خوای پەروەردگار وای بۆ ئاسان دەکردم، ئەوکاتانەی وەرزشیش هەوڵم دەدا بێئیش نەبم، یان چەند زیکرێکم دەخوێند، یان سەڵاواتم لە پێغەمبەرﷺ دەدا. لەبەر ئەوە من فەراغم نەبوو، لەئەنجامی ئەوانەدا، کە تۆ بۆشاییت نەبوو، زۆر هەم‌و غەم‌و ئەوانەت نابێ، بیرم زۆر دەکردەوە، پێم خۆشبوو کتێبم لەبەردەستدا بوایە، بەڵام ئەو شتانەم کردبووە بەدیل بۆ موتاڵەعەو نووسین.

+ بەڵێ، لەو چەند مانگەی ڕێگەی دەستخستنی کتێبو بواری نووسینتان پێدرا، چەند کتێبو بڵاوکراوەتان خوێندەوەو ناویان چی بوو، چۆن دەستتان کەوتن؟

- بڕوا بکە ناوەکان زۆر بوون، بەڵام بەزۆری ئەو ڕۆمانو چیرۆکانە بوون کە چیرۆکنووسو ڕۆماننووسە ئەوروپیو ڕۆژهەڵاتیو ڕۆژئاواییەکان نووسیبوویانو تەرجەمە کرابوون بۆ عەرەبی، بەزۆری ئەوانەبوون، دیارە ئەوە بە ئیزافەی تەوراتو ئینجیل، هەردووکیانم خوێندەوە، تەورات کە دوو هەزار لاپەڕەیەو، ئینجیلیش دەوری هەزار لاپەڕەیە بەشەرحەوە، ئەوەش کاتێکی لێگرتم، نزیکەی مانگێك پێوەیان خەریك بووم، بەزۆری کتێبی ڕۆمانو ئەوانەبوو دەمخوێندنەوە، دەتوانم بڵێم زیاتر لە (١٠٠ - ١٥٠) کتێبم خوێندووەتەوە، بەزۆری ڕۆمانی (تۆڵستۆی)و ئەدیبو نووسەرە گەورەکانی هیند و ئینگلیز و فەرەنسا و ئەمریکا و ئەوانەبوون، دوایی هەندێ کتێبی ئیسلامیی تێداهەبوو وەکو (تحفة الذاکرین)ی (شەوکانی)، (ریاض الصالحین)ی نەوەوی، تەئریخی خولەفا، (رجال حول الرسول)ی خالید موحەممەد خالید، (تأریخ العراق)، بەڵام دوایی ئەوانەیان هەموو لابرد، بەتایبەتی کتێبە ئیسلامییەکانیان هەموو لابرد، هەندێ کتێبی دکتۆر عەلی وەردی: (وعاض السلاطین)و چیو چیشی لێبوو، بەڵام دوایی ئەوانەیان هەموو لابرد، تەنیا مابوونەوە ئەو کتێبی ڕۆمانو چیرۆکانەی ئەوروپییەکان نووسیوویانەو تەرجەمە کراون بۆ عەرەبی.

+ لە تەوەرەکانی پێشوودا باست لە نووسینی کتێبێکی عەرەبی کرد، دەکرێ لەوبارەیەوە زیاتر بزانین، ئایا کاغەزتان لابوو تا لەسەری بنووسن، هەرچەندە باستان لەوە کرد کە کاغەزتان لا نەبوو هەمووی لەسەر مقەبا نووسرا؟ دوایی چۆن توانیت بیگوازیتەوە بۆ دەرەوەی زیندان؟

ـ لەسەرەتاوە من ئیجازەی نووسینم نەبوو، ئیجـازەم نـەبوو قەڵـەمو کاغـەزم پێ بێ، ڕۆژێك بانگیان کـردم بـۆ تـەحقیق، موحـەقیقـە ئەمریکییـەکان گۆڕابـوون بەدووی بەریتانی، یەکیان ناوی مستەر بیڵ بوو، ئەویتریان ناوی مستەر جۆ بـوو، بەڕاسـتی ئـەو دوو بـرادەرە بـاش هاوکارییـان کـردم، وتیـان: "ئێمـە بەتـەماین لاپەڕەیەکی نوێ لەگـەڵ تـۆ هەڵبدەینـەوە، بۆمـان دەرکـەوتووە کـەتۆ پیـاوێکی پـاکیو ڕاسـتی، ئەوشـتانەی لەسـەر تـۆ گـوتراون درۆن، ئێمـە دەمانـەوێت لاپەڕەیەکی نوێت لەگەڵ هەڵدەینەوە، لەمەولا بۆ تەحقیق بانگت ناکـەین، بـەڵکو زیاتر پێمانخۆشە بۆ وتووێژی فکری لەگـەڵت دابنیشـینو ئیسـتیفادە بکـەین، تـۆ هەندێ شتی نوێت پێیـەو ئەوانـە"، وتم: فـەرموون، وتیـان: "جـارێ ئـەتۆ چـیت پێویستە ئێمـە لـە خزمـەتین". ئـەوکات زۆر پێویسـتم بـە سـەعات بـوو، چـونکە نزیکەی حەوت مانگ بوو سەعاتم لانەبوو، بانگیشم بۆ خەڵکەکە دەدا، بەتایبـەتی بۆ کاتی پارشێوان نەمدەزانی کات چەندە، چونکە لە ژوورێدا هـیچ شـت نـابینی، ژوورێکـی تاریـك ئەوەشـی تێـدا نـەبوو دەرێ ببینـی، وتم: جـارێ پێویسـتم بـە سەعاتە، سەعاتەکەی خۆم کە لێیان سەندووم، بۆم بێننەوە، ئەوە ئەگەر بـواری نووسینم بـدەن، قەڵـەمو کاغـەزم بـدەنێ، ئـەوە زۆر سوپاسـتان دەکـەم، لەبـەر ئـەوەی مـن کـاتێکی زۆرم هەیـە، دەمـەوێ هەنـدێ خـەواتیری خـۆم دەربـارەی قورئان بنووسم، دەشمەوێ تۆزێ خۆشم فێـری ئینگلیـزی بکـەم. جا لەڕاسـتیدا ئەو کاتە دەمویست، بەڵام دوایی ئەوەم واز لێهێنا، بەشی مەدار سازکردنی خـۆم چەند ڕستەیەکم دەزانی، وتم: لەوە زیاترم پێویست نییە، زیـاتر ڕەغبـەتم چـووە سەر ئەوەی بەقورئاندا بچمەوە.

جـا ئـەو دوو موحەقیقـە بەریتانییـە دەرفـەتێکی باشـیان بـۆ ڕەخسـاندم، بواریانداو لای خۆشیان نووسییان، چونکە موحەقیقی دوایی کەدێت، لەسـەر هـی ئەو حساب دەکات، فلان کەس بۆی هەیە قەڵـەمو کاغـەزی لابێـت، ئیـدی ئـەوان هەر ئەوکاتە دەفتەرێکی سـەد لاپـەڕەییان دامـێ، وامزانـی خـەنییان کـردم، دوو

قەڵەمیشـیان دامـێ، دوایـی جاروبـار لەموحەقیقـەکانیش وەرم دەگـرت، بـەڵام بەزۆری پاسەوانەکان خۆیان بۆیان دابین دەکردم، وەکو هاوکارییـەکی ئینسـانی، کە دەیانزانی من زۆر خەریکی نووسینم، هەبوو بۆ خۆی دەهاتو دەیویت: "هـیچ ئیشت نییە؟"، بەپارەی خۆی دەچوو بۆی دەکڕیم. بەڕاسـتی ئـەو هەڵوێسـتانەم لـەبیر ناچـێت، یـەکێکی کەشـیان نـاوی جۆزێـف بـوو، پیـاوێکی بەتەمـەن بـوو، نزیکەی (٥٠ ـ ٦٠) ساڵێك بوو، دەیگوت: "دافیعێك هەیـەو پـاڵم پێـوە دەنـێ کـە خزمەتی تۆ بکەم، نازانم خوا وای لێکـردووم، ئـەتۆ بـەپیاوێکی موبـارەك دەزانم، پێمخۆشە خزمەتت بکەم، چیت دەوێ؟". جاری وابوو چوار قەڵەمی بۆ دەهێنام، دوو دەفتەری بەپارەی خۆی دەکڕی، ئینجا لێم پرسـی، وتـی: "مـن مـاڵو منـاڵم هەیە"، وتم: باشە، ڕەنگە تۆ فەقیر بیتو پێویستت بەو پارەیـە بێـت، دەیگـوت: "نـەخێر"، دەیگـوت: "مـن پێموایـە ئەگـەر یارمـەتی تـۆ بـدەم، خـوا زیـاترم دەداتێ"، ئاوا خوای پەروەردگار هەندێك لەوانەی بۆ موسەخەر کردبووم، خۆیـان قەڵەمو دەفتەرو کاغەزیان بۆ دەهێنـام، دەنـا مـن زیـاتر لـە دوو هـەزار لاپـەڕەم نووسی لەو کتێبە، ڕەنگە هەزار لاپەڕەم زیـاتر ئیعادەنووسـین کردبێتـەوەو فـڕێم داوە، دیارە ئەوکاتەش فڕێدانی ئـەو لاپەڕانـە، ڕەشنووسـەکان، گرفتێـك بـوو بـۆ مـن، جارێـك سـووتاندمن، هەرئەوەنـدەمزانی چـواردەوری مەعەسـکەرەکە بـوو بەناقیلـەو مودەڕڕەعـە، وتیـان: "بـۆن چـروکێك دێ"، بـەڵام لەبەرئـەوەی جگەرەکێش نەبووم، هیچ کەس فیکری نەدەکردەوە لەژوورەکەی من بـێ. کـاتی وەرزش بـوو چـووینە دەرێ، ڕەفیقـە سـجنەکانم زانییـان مـن سـووتاندوومە، بـە هەندێکیانم گوت وەڵڵا مـن هەنـدێ کاغـەزم سـووتاندووە، چـونکە نـاوی خوایـان تێدایە، ئایەتیان تێدایە، تا نەکەونە بەردەستو پێ. وتیان: "جا ئەوە هـەرنابێ، هەر بەشـتێکی زۆر گـەورەی دەزانـن". دیـارە زۆر مشەوەشـبوون، هـاتن بۆنیـان بەژوورەکانەوە دەکـرد، بـەس نەهاتنـە ژوورەکـەی مـن، وتیـان: "ئێمـە دەزانـین

جەنابت جگەرەکێش نیت، ئەسڵەن ئەو ئاگرو شتە پەیوەندیی بەتۆوە نییە"، هەمووشی لە ژوورەکەی مندا بوو!

دوایی مەشۆرەتم بە ڕەفیقەکانم کرد، بەزیندانییەکان، وتم: باشە من چییان لێبکەم ئەو کاغەزانە؟ وتیان: "وەڵڵا نازانین"، بەڵێ دوایی وەکو خەتەرێ هاتە دڵم، تەبعەن پێشم دروست نەبوو فڕێیان بدەم، چونکە دەکەونە بەردەستو پێ، دوایی تەکبیرێکم لێکرد، لە سەتڵێك ئاوم دەهاویشتن، کاغەزەکان هەموو دەتلیسانەوە تا دەبوون بە هەویر، نووسینو شتەکەی هەموو دەکوژایەوەو دەمکردنە هەویر، ئەوجا فڕێم دەدان، جا مەبەستم ئەو هەموو کاغەزەیە، لەوانەیە نزیکەی پەنجا قەڵەمم زیاتر سەرف کردبێت، قەڵەمی جاف، ئەگەر خوای پەروەردگار ئەو پاسەوانانەی بۆ من موسەخەر نەکردبا، دیارە بۆ من زۆر شتێکی زەحمەت دەبوو[16].

+ مامۆستا، پێشتر باست لەوە کرد کە بەخوێندنەوەی ئەو کتێبە، هەندێك لە بەرپرسانی ڕژێم، لە هاوزیندانییەکانت، لە حەقیقەتی ئیسلام تێگەیشتن، ئەوانە کێبوون کە خوێندوویانەتەوە؟ تا چەند کاریگەریی لەسەریان هەبوو؟

- جارێ با هەر بەکورتی پێناسەیەکی ئەو کتێبە بکەم، ناونیشانەکەیم ئاوا داناوە: (الاسلام يتجلى في كتاب الله)، مەبەستیشم لەو کتێبە ئەوەبوو باسی هەموو ئیسلام بکەم لەبەر ڕۆشنایی قورئاندا، چونکە من پێم وایە خوای پەروەردگار باسی هەموو ختوتی عەریزو زۆر لە تەفاسیلو جوزئیاتی ئیسلامیی کردووە لە قورئاندا، ئیدی ئەوەی کە لێی ورد بێتەوە، دەتوانێت هەموو ئەوانەی لێ هەڵ بهێنجێ.

---

[16] هەروەها کاك دکتۆر سەتتام ئەلگەعودیش هەندێك جار هاوکاریی دەکردم بۆ پەیداکردنی قەڵەم و قاقەز.

ئەو کتێبە لە چوار باب پێکهاتووە، یان دەتوانین بڵێین چوار کتێبە لە کتێبێکدا.

بابی یەکەم: (الاسلام معرفة صحيحة بالخالق (جلّ شأنه) وبالخلق)، ئەوە باسی ئەوەی کە پێی دەوترێت ئەپستمۆلۆژیا (جیهانبینی) (نظرية المعرفة)، باسی نەزەرییەی مەعریفە لە ئیسلامدا، ئیسلام چۆن تەماشای وجود دەکات، چۆن تەماشای خالیق دەکات، چۆن تەماشای بوون دەکات، تەماشای ژیانو ئادەمیزاد دونیاو دوارۆژو ئەوانە دەکات. ئەوە نزیکەی سێ سەد لاپەڕەیەکی گرتووە.

بابی دووەم: (الاسلام ايمان بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر)، ئەوە لە شەش فەصڵ پێکهاتووە، باسی هەموو بنچینەکانی ئیمان دەکات، نزیکەی نۆ سەد لاپەڕەیەکە، ئەوە گەورەترین بابە.

بابی سێیەم: (الاسلام التزام جاد بالشريعة على الصعيدين الفردي والجماعي)، ئەوە باسی پابەندیی تاك بەئیسلامەوە، پابەندیی کۆمەڵگا بەئیسلامەوە دەکات لەهەموو بوارەکاندا. لێرەدا باسی دەوڵەتی ئیسلامیو قەوارەی ئیسلامیو ئەوانەشم کردووە.

بابی چوارەم: (الاسلام نظرة سديدة تجاه الناس وتعامل صحيح معهم)، ئیسلام چۆن تەماشای هەڵسوکەوت لەگەڵ خەڵك دەکات، واتە موسڵمانان چۆن دەبێت هەڵسوکەوت لەگەڵ غەیری موسڵمانان بکەن، ئەوەش چ لە حاڵەتی جەنگ، چ لە حاڵەتی ئاشتی.

کتێبەکە ئەو چوار بابەیە، ئەوانەی کە دەتوانم بڵێم هەموو فەسڵەکان هەریەکەی تۆزێکیان لێ خوێندوونەتەوە، ئەو هاوزیندانییانەی کە لەگەڵمدا بوون، جا من بەزۆری بابی یەکەمو دووەمم دەدانێ، ئەوەی کە باسی ئیمان دەکات، بەزۆری لێی بەهرەمەند دەبوون، کە دەیانخوێندەوە، هەستم دەکرد گۆڕانیان بەسەردا بێت، باسیان دەکرد کە "ئێمە یەکەم جارە دەبینین ئاوا لەڕوانگەی

قورئانەوە هەموو شتێ لەئیسلامدا باس بکرێو وەڵام بگێڕدرێتـەوە بـۆ قورئـان، پاشان سوننەتی پێغەمبەرﷺ". بەزۆری بابی یەکەمو دووەمم دەدانێ، ئەگـەرنا هەشیانبوو لەبابی سێیەمیشو بابی چوارەمیشی دەخوێندەوە، بەتایبەت دوکتۆر سەتتام ئەلگەعود فەسڵێکی خوێندبووەوە لەبابی چوارەم، وتی: "ئەگەر ئیجـازە بدەیت، من نامەی دکتۆرای لێ دەردەهێنم". منیش وتم: هەرکاتێ ڕزگـارت بـوو، ئیجازەیە بۆ تۆ. وتی: "من باسـی سەرچـاوەکەش دەکـەم، کـە لـەو کتێبـەی تـۆ سوودم وەرگرتووە، من لە مێژە بەدوای کتێبێکی وادا دەگەڕام".

+ کێبوون ئەوانەی بە تایبەتی خوێندیانەوە؟

ـ بەباشی نازانم ناویان بێنم. ئەو موریدانە جارێ هەر لەوێن! !

+ ئاشـکرایە زۆرێـك لـە نووسـەرە ئیسـلامییەکان، وەکـو سـەید قوتـب (ڕەحمـەتی خـوای لـێ بێت)، کاریگـەریی زینـدان کەوتووەتـە سـەریان، بە تایبـەت لـە نووسینەکانیشـیاندا ڕەنگـی داوەتـەوە، ئایـا ئەمـە بەسـەر جەنابیشتا دەچەسپێت؟

ـ لە هەموو ئەو کتێبەدا، تەنها لە دوو سێ شوێندا ڕەنگە ئامـاژەم کردبـێ بـە زیندان، لە پێشەکییەکەیدا ئاماژەیەکم پێکردووە، چـۆنییەتی ئـەو کتێبـە، چـۆنم نووسیوەو لە چ بارودۆخێکدا، لـە یـەك دوو شـوێنی دیکـەش ئاماژەیـەکی کـورتم پێکردووە، بەڕاستی ئەمن لەوێ (لە خوا بەزیادبێ) هەسـتم بـەوە نـە دەکـرد کـە زیندانییم، جـاری وا هـەبوو دادەنیشـتم لـە حاڵـەتی تێڕامـانو قورئـان خوێنـدنو زیکرو ئەوانەدا، بڕوا بکەن وامدەزانی لە سەحرایەکدام ئەوسـەری دیـار نییـە. مـن دەزانم دەفـەرموویت چـی، هەسـتم زۆر بـەوە نـە دەکـرد، بەتایبـەتیش کەبراینـە زیندانی تاکیش، کە ئیهانەو لێدانو ئەشکەنجەو ئەوانە نەمابوو.

بـەڵێ مـرۆڤ جـار جـار دڵـی تونـد دەبـێ، بـە تایبـەتی بازنەیـەکیان لەدەسـت کردبووین، ناوو ژمارەی خۆتی لەسـەر بـوو، هـەرجارێ ئـەوەم دەبینـی، زۆر دڵـم

ناڕەحـەت دەبـوو، کـە نیشـانەی دیلێتـیو ئەوانەیـە، بـەڵام لـەڕووی دەروونـیو مەعنەوییەوە خۆم لە شوێنێکی بڵند دەبینی.

هەر بۆیە ڕەنگە دوایی کتێبەکە ببینن، شـوێنەواری زینـدانو هەسـتکردن بـە دڵتەنگیو ئەوانەی پێوە دیارنەبێت، ئەو بەڕێزانەی لەو شوێنانەشدا نووسیویانە، ڕەنگە ئەشکەنجەیان لەسەر بووبێ، ئیهانـە کـرابن، ناڕەحـەت کـرابن، ئـادەمیزاد دەبێ دەروونی ساف بێت لە کاتێك کە دەیەوێ دەربارەی ئیسـلام بنووسـێ یـان بدوێ!

من لەو کاتەی برامە زینـدانی تـاکی، جگـە لـە قۆنـاغی تـەحقیقی دووەم، کـە هەنـدێ ناڕەحـەتیو شـت هـەبوون، دوای ئـەوە ئیهانـەکردنی ئەنقەسـتو ئەوانـە نـەبوو، ئـەوە هـەبوو کـە جـار جـار دەبـێ قنچـکە جگـەرە هەڵبگرنـەوە، دەبـوو حەمامو ئاودەست پاك بکەیتەوە، بەڵام هەستمان نـەدەکرد شـتێکی ئەنقەسـتەو بۆ ئیهانەکردنە، دەیانگوت: "شوێنی خۆتانەو پاکی کەنەوە"، جگە لـەوە، شـتی تر نەبوو، کە بڵێی پاڵ پێوەنانێ، یـان قسـە پێگوتنـێ، ئەوشـتانە نـەبوو، وەکـو لەزیندانی تر هەر بەعسییەکان بۆ خۆیان بۆمنیان باس دەکرد، دەیـانوت: "ئێـرە لەچاو زیندانەدا (پێنج ئەستێرە)یە". جگە لەوەش، مـن لـەڕووی روحیشـەوە هـەر بەبـەدەن لـەناو سـجنەکەدا بـووم، ئەگـەرنا، دەتـوانم بڵـێم بـەروح لـە مەلـەکوتی ئەعلادا پەروازم دەکرد.

+ مامۆستا، نزیکەی سەدو چل جار قورئانت خوێندووەتەوە، بەڵام من دەپرسم چەند جار سوورەتی (یوسف)ت خوێندووەتەوە؟

- هەر لەگەڵ خەتمەکانی قورئان دەمخوێند، بەجیا نەمخوێندووە.

+ بەجیا نەتخوێندووە؟

- نەخێر، زۆرم تەئەمولم تێدا دەکرد، زۆر بـیرم دەکـردەوە لـە ژیـانی یوسـف (علیه السلام)، بەتایبەتی لەکاتی هەڵسوکەوتم لەگەڵ هاوزیندانییەکان، زۆر بـیرم

لەو ڕستە قورئانییە دەکردەوە (وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانَ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْراً وَقَالَ الآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْزاً تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ) یوسف (٣٦).

من بیرم دەکردەوەو دەموت: ئەوە پێغەمبەرێکی خوایە (علیه السلام)و بەتۆمەتێکی زۆر پیس زیندانیی کراوە کە ئەصڵو ئەسانی نییە، دوو نەفەر کە دیارە یەکێکیان مەیگێڕ (ساقی) بووە، ئەوی دیکەشیان وا پێدەچێت چێشتلێنەر بووبێت، هی پادشایەکی کافر، لەگەڵ یوسف (علیه السلام) لەو زیندانەدان، بەڵام هەریەکەو خەونێك دەبینن، دەچن بۆ لای یوسفو دەڵێن: (نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ). جارێ هیچ خەوی بۆ تەعبیر نەکردوون، دەڵێن ئێمە دەبینین تۆ لە چاکەکارانی، من لەوە بیرم دەکردەوە، دیارە یوسف (علیه السلام) چاکەکار بووە، لەو زیندانەدا مەشهور بوو بەچاکەکردن، جا چاکەکردن هەر لە قسەی خۆشەوە کە خوای پەروەردگار دەفەرموێت: (وَقُولُواْ لِلنَّاسِ حُسْناً) (البقره: ٨٣)، لە هەر جۆرە چاکەیەکەوە کە دەفەرموێت، (وَأَحْسِنُوَاْ إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ) (البقرة: ١٩٥). زۆر بیرم لەوە دەکردەوە، کەواتە باشترین شت بۆ مرۆڤی زیندانی ئەوەیە کە چاکەکار بێت، موحسین بێت، چونکە مرۆڤ کەزیندانی دەکرێت، زۆر پێویستی بەچاکە هەیە، پێویستی بەقسەی چاك هەیە، بەڕووی خۆش هەیە، بەقسەی خۆش هەیە، بەتەوقەیەك هەیە، بەسەلام لێکردنێك هەیە.

ئەو ڕستە قورئانییە زۆر سەرنجی ڕادەکێشام، بەڕاستی هانی دام کە منیش وەکو یوسف (علیه السلام) بکەم، با هاوەڵە زیندانییەکانیشم ئەگەر بە موسڵمانیشیان نەزانم، چونکە ئەویان ساقی پادشای کافر بوو، ئەوی دیکەشیان چێشتلێنەری بوو، چونکە یوسف (علیه السلام) کە خەوەکەشیان بۆ تەعبیر دەکات، دەفەرموێت چی؟ (يَا صَاحِبَيِ السِّجْنِ أَأَرْبَابٌ مُّتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ* مَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِهِ إِلاَّ أَسْمَاء سَمَّيْتُمُوهَا أَنتُمْ وَآبَآؤُكُم مَّا أَنزَلَ اللّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلاَّ لِلّهِ أَمَرَ أَلاَّ تَعْبُدُواْ إِلاَّ إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَـكِنَّ أَكْثَرَ

النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ) (يوسف ٣٩ ـ ٤٠)، بانگیان دەکات بۆ یەکتاپەرستی، کەواتە موشریك بوون، بانگیان دەکات بۆ خوا پەرستی، پاشان خەونەکەیان بۆ تەعبیر دەکات، دەفەرموێت: (يَا صَاحِبَيِ السِّجْنِ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْراً وَأَمَّا الآخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِن رَّأْسِهِ قُضِيَ الأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ) (یوسف: ٤١)، من دام نەنا کە لە یوسف چاکترم، ئەوانیش هەر وەکو ئەو مەیگێڕو وەکو ئەو چێشتلێنەرەی ئەو پاشا کافرە بوون، پێویستە لەگەڵیان چاکەکار بم، وەکو چۆن یوسف (علیه السلام) لەگەڵ هاوزیندانییەکانی چاکەکار بووە، ئەو هاوزیندانییانەی کە ئەو پادشاو دەسەڵاتە سیاسییەی یوسفی (علیه السلام) زیندانیی کردووە بە بوختان، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا قەدەغەی نەکردووە کە لەگەڵیان چاکەکاربێ، فیعلەن کاریشیان تێبکات، دوایی ئەوەبوو زەمینەی بۆ خۆش بوو بتوانێ ڕۆڵێکی زۆرباش ببینێ لەو وڵاتەدا، کە ڕۆژێ لە ڕۆژان سەرکردایەتییە سیاسییەکەی ئەوێ بە ستەم زیندانیی کردبوو.

سورەتی (یوسف)م بەجیا نەدەخوێندەوە، کەواتە لەسیاقی خەتمەکاندا سەدو چل جار سوورەتی (یوسف)یشم هەر خوێندووە، بەڵام سورەتی (الکهف)م ڕەنگە زیاتر لەو ئەندازەیە خوێندبێ، چونکە سورەتی (الکهف) هەوڵمدا شەوی هەینی، یان ڕۆژی هەینی بیخوێنم، جیا لە خەتمەکان.

+ کەواتە دەتوانین بڵێین تەفسیری سورەتی (یوسف) لای تۆ کاتێ لە دەرەوەی زیندان بووی، هەندێ لایەنی شاراوەی هەبوو، بەڵام لە زیندان چاکتر لێی تێ ئەگەشتی؟

ـ نەك هەر سورەتی (یوسف)، بەڵکو لەزۆر جێگەی تری قورئان، بۆ خۆم سەرم سوڕدەما، ئەو بەرەکەتە روحییە کە دەڵێم لەزینداندا دەستم کەوتووە، بەزۆری لەو ڕووەوەیە کە زۆر نهێنی قورئان، خوای پەروەردگار لەزینداندا بۆی ئاشکرا دەکردم، پێموابوو لە تەفسیری دی و هیچ کتێبێکی تردا

نەمخوێندووەتەوە، دوایش خوێنەران دەیبینن، نەك هەر لەسورەتی یوسف، غەیری سورەتی یوسف–یش.

+ لە ماوەی ئەو دووساڵەی زینداندا، هیچ کاتێك بووە نوێژێکت تیایدا بفەوتێت؟

ـ نەخێر، هەر ئەوکاتەی دەستیشم بەسترابوو، لەموسڵەوە بردیانین، چەند سەعاتێك دەستم بەسترابوو لەپشتەوەو بواری هیچ شتێکمان نەبوو، نوێژەکانم هەرکرد، وتم خوایە ئەوە تۆ شاهیدی، سوننەتە وترەکەشم هەرکرد. وتم: خۆ من هەموو ڕۆژێك زیندانیی ناکرێم، نازانم لەو جێیە نەجاتم دەبێ یان نا، بەڵام ئەوە تاقیکردنەوەیە با لاواز نەبم، ئەوکاتەش بەساغی هەوڵم دەدا بیکەم، بەڵام دوایی کە تۆزێك ناڕەحەتیان کردم، بەدانیشتنەوە نوێژەکانم دەکرد، بەپێوە بۆم نەدەکرا، سوننەتەکانیشم بۆ نەدەکرا، چونکە جاری وا هەبوو لەکاتی نوێژدا یەکێکیان دەهات، ئاوا شەقێکی تێ هەڵدەدایت، یان پاڵێکی پێوە دەنایتو نوێژەکەی پێدەبڕیت، لەبەر ئەوە، خوا خوامبوو زوو نوێژە فەرزەکەم تەواو بکەم، پێش ئەوەی پێم ببڕن، ئەگەرنا، دوایی نەك نوێژی فەرز، هەوڵم دەدا سوونەتەکانیش نەك نەچن، بەڵکو زیادیان کەم، چونکە لەوێش ئادەمیزاد کاتی زیادی بەدەستەوەیە، پێویستیشی بە بەهێزکردنی لایەنی روحی هەیە.

+ باسی ئەوەت کرد کە خواردنی بەیانیان، پارشێو بۆیان دەهێنان، ئەوە بۆچی؟ خۆت پێت وتبوون یان هەر خۆیان کاتەکەیان گۆڕیبوو؟

ـ هەر خۆیان گۆڕییان، هەر لە ڕەمەزانەوە کە تەرتیبەکەیان دامەزراند، کە دەبوایە پارشێو بیهێنن، ئیدی دوایی نانی بەیانیشیان هەر پارشێو دەهێنا، منیش لەڕەمەزانەوە عەزمم جەزم کردبوو وتم: تادەردەچم لەسجن، بەڕۆژوو دەبم، من وام تەسەور دەکرد وەك تەرتیبێکی خواییە بۆ منی کردووە، کە هەموو جارێ پارشێوەکانم بۆ حازربێ، سوودیشم لێ دەکرد، چونکە پێشتر

پارشێوەکانم بەزەحمەت بۆ دەکرا، یان هەر پارشێوم بۆ نەدەکرا، بەربانگیش خواردنێکی وانەبوو، دیسان بۆ سبەینێش بەڕۆژوو دەبوومەوە، ئەوە قورس دەکەوت.

+ مامۆستا، کام ئایەتە زۆری ئەگریاندیت؟

ـ وەڵڵا ناتوانم دیاری بکەم، چونکە..

+ کام ئایەت زۆری ئەوەستاندیت؟

ـ دیسان ئەوەش ناتوانم دیاری بکەم، زۆر لەئایەتەکان، بەڵام ئەوەی لەهەموو قورئاندا زیاتر کاری تێکردبم، هەر لەسەرەتای ژیانمەوە، لەناو زیندانیشدا، سورەتی (الفاتحة) بوو، سورەتی (الفاتحة) زۆر کاری تێدەکردم، جاری وا هەبوو سورەتی (الأنبياء)م دەخوێند، ئایەتێك لەنێو ئایەتەکاندا زۆر دەیوەستاندم، جارێکی دیکە ئایەتێکی دیکە دەیوەستاندم، شتێکم تیا دەبینی کە پێشتر نەمدیبوو، بەپێی ئەو حاڵەتە دەروونییانەش کە تێیان دەکەویت، هەر جارەی ئایەتێك زیاتر هەڵوەستەی لەبەردەمدا دەکەیت.

+ کام ئایەتت زۆر دووبارە دەکردەوە؟

ـ وەڵڵا ئەو ئایەتەم زۆر دووبارە دەکردەوە: (حَسْبِيَ اللّهُ لا إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ)، ئەو ئایەتەم زۆر دووبارە دەکردەوە، جاری واهەبوو هەزار جار دووبارەم دەکردەوە، (فَإِن تَوَلَّوْاْ فَقُلْ حَسْبِيَ اللّهُ لا إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ) (التوبة: ١٢٩)، هەروەها ئەو ئایەتەی سورەتی (الأنبياء: ٨٧) (لَّا إِلَهَ إِلَّا أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِين)، ئەو ئایەتەی (حَسْبُنَا اللّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيل) (آل عمران: ١٧٣)، بەڵام سورەتی (الفاتحة) لە هەموویان زیاتر کاریگەری لەسەرم هەبوو، یەکەمین کتێبیشم هەر لەبەر ڕۆشنایی سورەتی (الفاتحة)دا نووسی، بۆ زانیارییتان ئەم کتێبەشم هەموو لەبەر ڕۆشنایی سورەتی فاتیحەدا نووسیوە، هەر چوار بابەتەکەی لەبەر ڕۆشنایی ئایەتەکانی

سورەتی فاتیحەدا نووسراون، مەتنەکەی لەبەر ڕۆشنایی سورەتی فاتیحە، ئەمجا شەرحەکەی لەبەر ڕۆشنایی هەموو قورئان.

+ سەرچاوەکانی ئەو کتێبە جگە لە قورئان چیتر بوون؟

- تەنیا قورئان، دوایی وەك سەرچاوەیەکی زیادە، ئیعتیمادیشم کردە سەر صەحیحی بوخاری، کە دەستم کەوت، هەروەها صەحیحی موسلیم، هەندێك لە فەرمایشتەکانی دیکەش کە لە یادەوەریمدا مابوون.

+ کەمی سەرچاوە گرفتی بۆ دروست نەکردوویت؟

- پێم شك نایە گرفتی بۆ دروست کردبم، هەرچی دەمویست، لەقورئاندا دەمدۆزییەوە (سبحان الله)، هەر شتێکم پێویستبا، بەڵگەیەکم پێویستبا، لەقورئاندا چنگم دەکەوت، هەرلایەنێکم پێویست با لە ئیسلامدا باسی بکەم، لە قورئاندا چنگم دەکەوت، دواییش دەیبینن.

+ چ دیمەنێك، چ چیرۆکێك لەقورئاندا، دیمەن و چیرۆکی خۆت و کۆمەڵی ئیسلامیی دەهێنایەوە پێش چاوت؟

- وەڵڵا بەسەرهاتی زۆر لە پێغەمبەران (سەلامی خوایان لەسەر بێت)، بەڵام بەتایبەت بەسەرهاتی موسا پێغەمبەر (سەلامی خوای لەسەر بێت)، کە لە ماڵی فیرعەوندا گەورە بوو، جار جار هەر لەزینداندا دەمگوت: ئەگەر لێم بپرسن زیندانی ئەمریکات چۆن گوزەراند؟ دەمگوت: زیندانی ئەمریکا بۆ من وەکو کۆشکی فیرعەون وابوو بۆ موسا، وەکو چۆن موسا (سەلامی خوای لێبێت) لە کۆشکی فیرعەوندا پەروەردە بوو، پێگەیشت، دەمگوت منیش پێگەیشتنی دووەمم لەو زیندانەی ئەمریکادا بوو، تێگەیشتنی دووەمم لەڕووی ئیمان و روحی و دووبارە قوڵبوونەوە بەقورئان و سوونەتدا، لەو زیندانەوە بوو.

+ باسی ڕۆمانتان کرد، ڕۆمانی ئەدیب و شاعیرە گەورەکان، هەر لەبارەی ڕۆمانەوە پرسیارت لێ بکەین، ڕۆمان و چیرۆك، ئەدەبی ڕۆمان و

چیرۆك، جەنابت چۆن ئەیبینیت؟ یان ئایا ئەدیبی موسڵمان ئەتوانێ ڕۆمانو چیرۆك بنووسێت؟ یاخود چۆن بینووسێت؟

ـ بەڵێ، ئەوە پێویست بەباسێکی دوورو دێژ دەکات، بەڵام ئەوەی کە من سەرنجم دا، بۆ وێنە" من یەکێ لەشاکارەکانی (تۆڵستۆی)م خوێندەوە، "ئەنناکارینا"، وابزانم تەرجەمە کراوە بۆ کوردی، خوێندووتانەتەوە یان نا؟ ئەوە شاکارێکی زۆر بەناوبانگیەتی، بەڵام بەڕاستی من تەماشام دەکرد، کابرا بەحساب نەصرانییە، مەسیحییە، بەڵام تەرویجی ئەوە دەکات کە ئافرەت لەمێردی خۆی هەڵگەڕێتەوەو لەگەڵ دۆستێکی کە ڕێککەوێت، پاشان مێردەکەی دەستی لێ هەڵبگرێت بۆ دۆستەکەی، واتە ئەوە تەرویجی داوێنپیسی و خیانەتی هاوسەرێتیی دەکا، زۆرم پێ سەیر بوو! هاوزیندانییەکانم دەیانگوت: "شێخ، ئەوە بخوێنەرەوە، شتی زۆر سەیرو سەمەرەی تێدایە"، وتم: هەموو فەلسەفەکەی، جەوهەرەکەی، بریتییە لەوەی کە ئافرەتێك دڵی بە پیاوێکی کەدا چووە، غەیری مێردەکەی، کەمێردەکەشی بەحساب بەخۆشەویستی هێناویەتی، دڵی بەپیاوێکی کەدا چووە، لەوی قۆزترو جوانتری دیوە، ئەمجا ئەو ئافرەتەو دۆستەکەی هەوڵیانداوەو هەرچۆن بووە مێردەکەی دەستی لێ هەڵگرتووە، بۆ ئەوەی ئەو ئافرەتە نەمرێ لە خەفەتان!! فەلسەفەکەی هەموو ئەوەیە، بەڕاستی زۆر لەو ڕۆمانانە کە دەمخوێندنەوە، تەماشام دەکرد، بەهای زۆر نزمیان تێدایە، یانی تەرویج دەکەن بۆ بەهای نزم، دوایی کە بیرم لێ دەکردەوە، گۆزە چی تێدا بێت هەر ئەوەی لێدەڕژێت، دیارە سەرزبڵدانیش هەرشتی وای لێ دەڕوێت کە شایستەی خۆی بێت، ئەو ڕۆمانانەی ئەوروپییەکانو ڕۆژئاواییەکانو غەیری موسڵمانان، بەڕاستی هەستم نەدەکرد کە ئینسان هەڵدەنێن بۆ بەهای بەرز، یەك دوویەکیان نەبێت دیفاع لەمەزڵومو وەستانە لەدژی زوڵم، یان وەفا بەعەهدو پەیمانو ئەوانەم تێدا بینین، کە یەکێ لەوانە هی ولیەم شکسپیر بوو،

ئەگەرنا، بەزۆری هەستم دەکرد کە لایەنی جنسی، بەرەڵڵایی ئەخلاقی، ئەوانە زۆر بەشتی ئاسایی وەردەگرن، پاساویشی بۆ دەهێننەوە.

+ کتێبی (وعاض السلاطین)ت خوێندەوە، لەنووسینی دکتۆر عەلی وەردی، ئەو کتێبەش یەك دووجار لەکوردستاندا کراوەتە کوردی، ئەگەر بەچەند دێڕێکیش بێت سەرنجت لەسەر ئەو کتێبە سەربڕە.

ـ عەلی وەردی پیاوێکی کۆمەڵناسە، پێموایە بۆچوونی وردو باشی هەن دەربارەی کۆمەڵناسی، بەڵام بەداخەوە لەئیسلام تێنەگەیشتووە، لەئیسلام باش حاڵی نەبووە، ئەگەرنا، هەرچەندە شیعەشە، هەستم نەکرد شیعەگەرایی پێوە دیاربێت، چونکە زیاتر سەروگوێلاکی شیعە دەکوتێت، لەکتێبی (وعاض السلاطین)دا زۆر دیفاع لە هەڵوێستەکانی پێشەوا عومەر دەکات (خوای لێ ڕازی بێت)، بە پیاوێکی بلیمەتو خەلیفەیەکی دادگەر و چاکی دەزانێت، هەندێك ڕەخنەش ئاڕاستەی پێشەوا عەلی دەکات (خوای لێ ڕازی بێت)، کە پێم بێئینسافییە، بەڵام مەبەستم ئەوەیە شیعەگەرایەتیم پێوە نەبینی، بەڵام پێدەچێت قوڵ نەبووبێتەوە لەئیسلامدا، بەڕاستی واپێدەچێت لەڕووی کۆمەڵناسیو دەروونناسییو ئەوانەوە شارەزایی هەبێت.

تەوەرەی هەشتەم:
هەڵوێستە لە بیرنەچووەکانی نێو زیندان

٢٠٠٥/٧/١٠

ستۆدیۆی کەناڵی هەولێری تەلەفزیۆنی کۆمەڵ

+ ئێمە لێرەدا دەچینە سەر تەوەرەیەکی تر، ئەویش تەوەرەی بەسەرهاتو هەڵوێستە لەبیرنەچووەکانی نێو زیندانە، بەتایبەت هەڵوێستە ئیمانیو روحییەکانو بەسەرهاتەکانیش لەگەڵ هاوزینداناییانی خۆت. پرسیاری یەکەممان ئەوەیە: لەم زنجیرە گفتوگۆیەداو لەمیانەی وەڵامەکانتاندا بۆ پرسیارەکانی ئێمە، ئاماژەتان بەهەندێك لەڕەحمو هاوکاریی خودایی کرد بۆ خۆتان، بەتایبەت لەکاتی ئەشکەنجەو کاتە ناڕەحەتەکاندا، دەکرێ بەتەواوی بزانین ئەو هاوکارییە خواییانە چیبوون کە بۆ ئێوە دەهاتنو هەستتان پێدەکردن؟ لە چ کاتێکیشدا دەبوون بە شێوەیەکی تایبەت؟

ـ ئەوە دیارە ناگونجێ باس بکرێت، ڕەنگە هەندێك شت زۆر تایبەت بن، بەڵام ئەوەی بگونجێت باسبکرێت، ئەوا باسی دەکەم.

یەکەم لەوانە: ئەو حاڵەتی ئۆخژنو دڵئارامیو سەکینەیە بوو کە هەستم پێدەکرد لەهەموو حاڵەتەکاندا، لەوکاتەدا کە زۆر ناڕەحەت دەبووم، وام تەصەور دەکرد لەسەر کەناری مەرگم، یان مەرگم زۆر پێ ئاسانتر بوو لەو ناڕەحەتیو شتەی کە دەمبینی، بەڵام هەستم دەکرد لەڕووی دەروونییەوە مورتاحم، بەدەنم ناڕەحەتە، بەڵام لەڕووی دەروونییەوە دڵم ئارامە، ئەو حاڵەتی سەکینەت و ئارامییە، زۆر بەفەزڵو لوتفێکی گەورەی خواییم دەزانی.

دووەم: لەژێر ئەشکەنجەشدا خوای پەروەردگار یارمەتی دابووم هەر قورئانم دەخوێند، زیکری خوای پەروەردگارم دەکرد، دڵم هەر پەیوەستبوو، ئێستەش لەیادمە کە شەش جوزئم لەسەرەتای قورئانەوە تاکۆتایی سورەتی (المائدة) لەژێر ئەشکەنجەدا خوێند، ئێستاش تامو چێژی هەندێك لەو ئایەتانەم هەر لەبنی زماندایە، کە لەکاتی ناڕەحەتیدا ئەو ئایەتانەم خوێندووە، بۆ وێنە" یەکێ لەو ئایەتانە: (أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُواْ الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُم مَّثَلُ الَّذِينَ خَلَوْاْ مِن قَبْلِكُم مَّسَّتْهُمُ الْبَأْسَاء وَالضَّرَّاء وَزُلْزِلُواْ حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُواْ مَعَهُ مَتَى نَصْرُ

اللّهِ أَلا إِنَّ نَصْرَ اللّهِ قَرِيبٌ) (البقرة: ٢١٤)، کە دەمخوێندەوە لەو حاڵەتەی من تێیدابووم، زۆر لەزەتێکی عەجیبم دەکرد، زۆر ڕەهەندی دیکە لەدڵو مێشکمدا بۆ ئەو ئایەتە دەهاتنە زەینم. هەروەها یەکێکی تر لەو ئایەتانە، ئەو ئایەتەی خوای پەروەردگار کە دەفەرموێت (لَتُبْلَوُنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُواْ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُواْ أَذًى كَثِيراً وَإِن تَصْبِرُواْ وَتَتَّقُواْ فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ) (آل عمران: ١٨٦). ئیدی ئەوان لەکاتی ئەزیەتدا قسەی ناشیرینیشیان پێدەوتم، کە ئەو ئایەتەم دەخوێند: (وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُواْ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ). (وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُواْ أَذًى كَثِيراً وَإِن تَصْبِرُواْ وَتَتَّقُواْ فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ). منیش وتم خوایە عەزیمەتم دەوێت، خۆڕاگرییم دەوێت، هەروەها لەشێوەی ئەو ئایەتانەی کە موناسەبەتیان هەبوو لەگەڵ حاڵەتە دەروونیو بەدەنییەکەی من، زۆر کاریان تێدەکردم.

یەکێکی دیکە لەو فەزڵو لوتفانەی خوای پەروەردگار ئەوەیە کە من دووجار سەکینەتو حاڵەتێکی روحیم بەسەردا هات کە لەژیانمدا شتی وام نەدیبوو، شتی وەهام بۆ نەهاتبووە پێش، بەڕاستی ناتوانم بەقسە تەعبیری لێ بکەم، من لەحاڵەتی زۆر ناڕەحەتیدا بووم، لەناکاو وەك زۆر زۆر گەرمات بێتو کوپەیەك ئاوی ساردت پێدا کەن، هەرچی ئازارو ماندوویێتیو ناڕەحەتییە لەبەدەنمدا نەما، جاری یەکەمیان ئاوا پێم حاڵەتێکی سەیر بوو. زۆر سوپاسی خوام کردو زۆر دڵم خۆشبوو، بەدەنم خۆشبوو، وەکو نەبام دیبێو نەباران. بۆ جاری دووەم زۆر زۆر ناڕەحەتبووم، هەردوعام دەکرد یان لە هۆش خۆم بچم، هەر بەحەققەت هەندێك جار دوعام دەکرد کە خوایە روحم بکێشی زۆر ناڕەحەتبوومو ئەوانە، چونکە دەکەوتمو هەڵیان دەساندمەوە، ئیدی ناڕەحەتبووم، وەك بڵێی لەتەحەمولمدا نەمابوو، هەر ئەوەندەم زانی ئاوا چاوم لێکنا، وامدەزانی لەهۆشی خۆم دەچم، چونکە من لە ژیانمدا لەهۆش خۆم نەچووم، بەس زۆر پێمخۆشبوو لەهۆش خۆم بچم، کە ئاگام لەئازارو شتەکەی نەمێنێ، چونکە مرۆڤ هەر چۆنێ بێ توانای

دیاریکراوه. چاوم لێکناو وتم: ئێستا لەهۆش خۆم دەچمو ڕەنگە بکەومە خوارێ، دەکەوتمو بەڕیش هەڵیان دەساندمەوە، بەچاڵی چاو هەڵیان دەساندمەوە، بەگوێ هەڵیان دەساندمەوە، بەگوێ زۆر قەڵس بووم، ئاوا هەڵیان دەساندمەوە بۆ ئەوەی ئازارم بگاتێو بەناچاری هەڵبسمەوە، زۆر ناڕەحەتبووم، چاوم لێکناو وتم ڕەنگە لەهۆش خۆم بچم، هەر ئەوەندەم زانی ئەو حاڵەتی سەکینەتەم بۆ هاتە پێش، وەکو شتێ لە ئاسمانەوە هاتبێتە سەر لاشەو روحو عەقڵو زەینم، دەردو بەڵام لێنەما، نوێ بوومەوە، دڵم خۆشبوو بەدەنم خۆش، لەژیانمدا تەنها ئەو دووجارە ئەوەم بینیبوو.

جارێکیش زۆر دڵم توندبوو، دڵم زۆر ناڕەحەتبوو، دوعامکرد، لە خەونمدا دوو مەلائیکە هاتنو هێندێ قسەیان پێکەوە کرد، وەك بڵێی یەك سەتڵ نووریان پێدا کردم، لەحاڵەتێکی دڵ ناڕەحەتیدا بووم، یەك سەتڵ نووریان پێداکردم، وەك بڵێی تەڵقینیان کرد کە ئەو ئایەتەش بخوێنمەوە: (لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِن شَاء اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِن دُونِ ذَلِكَ فَتْحاً قَرِيباً) (الفتح : ٢٧). ئەمن خەوێکم بینیبوو لێی کەوتبوومە گومان، ئەو دوو مەلائیکە بڵێی نەمبینین، بەس تارماییو شتەکەیانم بینی، زانیم مەلائیکەن ئەوەیان بەسەردا کردم، دوایی بەدەم خوێندنی ئایەتەکەوە خەبەرم بووەوە، وتم کەواتە ئەو خەونەی دیومە، دێتە دی، لەڕاستیدا هاتە دیش.

خەوی دیکەشم دەبینی بە ماڵەوە، یان بە هاوزیندانییەکانەوە، ئەگەر یەکێکیان نوێژی نەکردبا، ئەو بەیانییە دەهاتە خەونمو دەیان وت: "فلان کەس نوێژی نەکردووە"، یان ئەگەر ڕەشەباو گەردەلوولێك سبەینێ هەڵی کردبا، یان دووسبەی هەڵیکردبا، پێشتر پیشانیان دەدام، یان مەحکەمەکردنەکەم، پێش ئەوەی دادگاییم بکەن، لەخەومدا پێشانیاندام، کە ئەو دادگاییە دەبێت، هەروەها زۆرشتی دیکە پێشتر بە خەون پیشانیان دەدام، کە ئەوە دەبێ، یان

جاری واهەبوو دەخرایە دڵمەوە کە ئەو شتە دەبێتن فیعلەن بەوشێوەیە دەبوو، ئەوە بەشێك لەوانەی بگونجێت باسی بکەین.

+ هەست دەکەیت جیا لە هەموو کاتەکانی تر، لە قۆناغی زیندان زیاتر لە هەموو کاتەکانی تر نزاو پاڕانەوەت گیرا بووبێت؟

- بەڵێ، من بەشێکی زۆریشم لەکاتەکان، بەتایبەتی لەسەرەتاوە تەرخان دەکرد بۆ دوعا، دیارە مرۆڤ لەسەرەتاوە دوعا بۆ خۆی دەکا، چونکە تۆ خۆت دەبێت لە هەموو کەس بە گوناهبارتر بزانیت، ئینجا دوعام بۆ دایکو بابم دەکرد، ئینجا بۆ ماڵو خێزان، ئینجا بۆ دۆستو خزمان، ئینجا دەهاتە سەر کۆمەڵی ئیسلامیی، بەتایبەت بۆ سەرکردایەتی دوعام دەکرد: خوایە من ئێستا لەوێ نیم، دەبێ چییان لێهاتبێ؟ دەبێ چۆنبن؟ تەسدیدیانکەیت، هیدایەتیان بدەیت، لەنێو خۆدا تەبابن، ڕێکبن، پێکەوە باشبن، دڵی خەڵکیان بۆ نەرم کەیت، کە هاوکارییان بکەن. ئیدی چ دوعای چاك، چ دوعای چاکە بۆیان، خوایە بیانپارێزیت لە هەڵە، بیانپارێزیت لەگوناه، بیانپارێزیت لە عەیبداری. پاشان دوعام دەکرد بۆ ئیسلامییەکانی کوردستان بەتایبەت، ئەوجا بۆ موسڵمانانی کوردستان بەگشتی، ئەوجا موسڵمانانی عیراق، ئەوجا فراوانم دەکرد بۆ هەموو ئیسلامییەکان، ئەوجا بۆ هەموو موسڵمانان، یانی بەدەست خۆشم نەبوو، خوای پەروەردگار هەندێك شتی دەخستە دڵم کە بەو شێوەیە ئەو دوعایانە بکەم، ڕەنگە هێندێ شتیشم پێوترابێت، وام هەست دەکرد کە ئەو دوعایانە قبوڵ دەبوون، ڕەد نەدەبوونەوە، جا هەر دوعایەکیش بەشێوەی خۆیو لەکاتی خۆیدا قبوڵ دەبوو.

+ بەڵێ، ئەو بەسەرهاتانە چین بەخۆشیو ناخۆشییانەوە، کە لەزیندان تووشیان بوون؟ لەگەڵ ئەمریکییەکاندا، لەگەڵ سەرکردەکانی بەعسدا، لەگەڵ خودی خۆتدا؟

ـ لەگەڵ ئەمریکییەکان" سێجار عقوبەیان دام، زۆر لەسەر دڵم قورسبوو، جارێکیان لەسەر سەلامکردن بوو، سەلامم کرد لەکۆمەڵێك، پاسەوانێك وتی بچۆوە ژووریَ لەبەرئەوەی سەلامت کردووە، ئیَ وتم ڕەفیقەکەی خۆت وتی: سەلام قەیناکات، وتی: من دەڵێم قەیدەکات، بچۆوە ژووریَ. هاتنەدەرەوە نیو سەعاتبوو، لەوەشیان مەحروم کردم، ئەوە زۆرم پێناخۆشبوو.

جارێکی تر، لەبەرئەوەی بردیانینە سەرئاویَ، پاسەوانەکە وتی: "دەست بشۆ، بەڵام نابیَ دەمو چاوتان بشۆن". وتم: ئاخر من نوێژ دەکەم، وتی: "من دەڵێم نابێت دەموچاو بشۆن، ئەوی دەموچاو بشوات، نایەڵم بچێتە وەرزش"، وتم وەڵڵا بچمو نەچم دەستنوێژەکەم هەر هەڵدەگرم، من دەستنوێژی خۆمم گرتو ئەویش وتی: جارێکی دیکە نەیەیتە دەرەوە بۆ وەرزش، ئەوجارەش عقوبەیان دام.

جارێکی کەش کە وەرزشم دەکرد، زۆر بەخێرایی دەڕۆشتم، کێبەرکێم لەگەڵ ڕەفیقەکانم دەکرد، دەموت: خۆمان گورج و گۆڵ بکەین، جارێك تۆزێك تێپەڕیم لەشۆستەکە، پاسەوانەکە وتی: "بچۆوە ژووریَ"، وتم بۆ؟ وتی: "بۆ واخێرا دەڕۆیت، خۆت ئازا پیشان دەدەی؟" وتم: ئازا نییە، بۆخۆشتان ناڵێن ئەگەر ڕاشبکەن قەیناکات؟ وتی: "نا، دەبیَ بچییەوە ژووریَ!"، چوومەوە ژووریَ، وتم با وانەزانیَ زۆر منەتم پێیەتی، کورسییەکیان دابوو پێم، لە ژوورێدا لەسەر کورسییەکە دانیشتم، دەرگەکەم کردەوە ویستم دەست بکەم بە قورئان خوێندن. ئەو وتی: "نابێت دەرگەکەش کراوەبێت"، دەرگەکەشی داخست. چوومە بەرپەنجەرەکە، وتی: "دەبێت پەنجەرەکەش داخەم"، ئەویشی داخست، ئیدی ژوورەکەم تاریك داهات، قورئانەکەم داناو هەروا لەبەر خوێندم.

ئەوە ئەو سیَ هەڵوێستە کە پێچەوانەی یاساکانی خۆشیانبوو، تەصەورێکی میزاجی شەخسییانبوو، چونکە مرۆڤی قینلەدڵیان تێدابوو، زیندانییەکان

دەيانگوت كە ئەوەی زۆر قين لەدڵ بێ، ئەوە جوولەكەيە. جا نازانم ئەوە جوولەكە بوو، چ بوو؟

جارێكی تر لەگەڵ موحەقيقێك بووم، كە زۆر لەسەر دڵم قورسە، ڕەنگە دە جار وتبێتی "أنت كذاب" منيش زۆر پێم ناخۆشبوو، ئەمريكی بوو عەرەبی دەزانی، عەرەبييەكی شڕی دەزانی، بەشی جنێودانی دەزانی! وتم: لێرە نەبێ، لەژيانمدا پێم نەوتراوە درۆزنی. وتی: "ئا!"، وتم: بەڵێ، وتم بچۆ بپرسە، دوو سێ نەفەرم بۆ هەڵدا. وتم: بچۆ پرسی ئەوان بكە كە لەگەڵتان هاوپەيمانن، بزانە بەحەياتی كەس لە كوردستان بەمنی وتووە درۆزن؟! چونكە درۆم لەگەڵ كەس نەكردووە، ئەسڵەن من باجی ڕاستبێژييە دەيدەم، باجی ئەوە كە درۆم نەكردووە، هەرنازانم درۆ بكەم. كابرا تۆزێك سڵەمييەوەو وتی: "يانی بەڕاستی؟"، وتم: بەڕاست، وتم: بچۆ لەهەموو خەڵك بپرسە، من ئەسيرم، ئەتۆ دەتوانی عەزيەتيشم بدەی، بەڵام ئەگەر ڕێزم بگريت، ڕێز لەخۆت دەگريت، ئەگەر بەرامبەرم بێڕێز بی، بەرامبەر بەخۆت بێڕێزيت. وتی: "ئەتۆ قسەت زۆر گەورەيە"، منيش لێم كرد بە سوعبەت، وتم: پياوی گەورە قسەشی گەورەيە، وتی: "نا، ئاخر ئەتۆ چۆن؟"، وتم: بەڵێ، من پێت دەڵێم كە كەس بەمنی نەوتووە درۆ دەكەی. ئەوە زياد لە دە جار كابرا هەر دەيوت "كذاب، كذاب"، درۆدەكەيت، زۆر پێم ناخۆشبوو، هەر زياتر وەك فشارێكی دەروونی بوو.

ڕۆژێك دڵم زۆر ناڕەحەت بوو، يەكەم جارمبوو لەگەڵ بەعسييەكان تێك بگيرێم، ئەوان هەموو يەك ڕەئی بوون، ئەمنيش لەوەتەری حەساسيانم دا، وتم: ئێوە تا ئێستا بتپەرستبوون، ئيدی هەموويان يەك بۆچوون بوون، وتيان: "شێخ، ئێمە ڕێزی تۆ دەگرين، ئەگەرنا، لێت قبوڵ ناكەين"، وتم قبوڵی دەكەن يان قبوڵی ناكەن، زۆر مەمنوونيش نەبن لەگەڵتان دانانيشم، لەگەڵيشتان دابنيشم، چی بەڕاستی دەزانم پێتانی دەڵێم، ئەوجارەش تۆزێك دڵم توندبوو، لەبەرئەوەی ئەوان هەموو يەك ڕەئی بوون، وتيان: "بەڕاستی تۆ، هەستی ئێمە

ناپارێزی، چۆن ئێمە بتپەرست بووین؟ ئێمە موسڵمانین، خەڵك لە عەرەبەوە فێری موسڵمانێتی بووە"، وتم: ڕاستە، بەڵام ئێوەش پێش هەموو کەس وازتان لێهێناوە، عەرەبی بەعسی. ئیدی ئاوا تێك گیراین، تۆزێك دەمەقاڵێو شەڕە قسەمانبوو. وتم: وادەزانن هەرچی بەعەرەبی قسە بكات، لەو سەری هاتووەتەوە، لە تێگەیشتنی ئیسلام؟ جا خۆ عەرەبییەكەشتان تەواو نییە، ئاوا تۆزێك دەمەقاڵێمان بوو، لەڕاستیدا ئەوانیش هاتن وتیان: "گەردنمان ئازادكە، خۆ تۆش هێرشت كردە سەر ئێمە، بەڵام دەزانین لەڕووی دڵسۆزییەوەیە، جا تۆ واتەصەور نەكەیت كەلێرە غەریبیو تەنیایت"، وتم: نەوەڵڵا، بۆ بەتەنیام، لەخزمەت خوادام، لەخزمەت مەلائیكەدام. وتم: ئەگەر زۆر مەمنوون بن، ئامۆژگاریتان دەكەم، زۆر مەمنوونیش نەبن، لەگەڵتان دانانیشم، من خۆم بەغەریب نازانم، وتیان: "ئاخر وا تەصەور نەكەی ئێمە هەموو عەرەبین، بەخوا ئێمە لەخزمەتداین، بەڵام تۆش تۆزێك لەگەڵمان نەرمبە، تا تۆزێك تێمان دەگەیەنی، ئەو شتانەی تۆ دەیڵێی، ئەمە یەكەمجارە دەیبیستین، بەڕاستی كەس پێی نەوتووین كە بتپەرستین، كەس ئەوانەی پێ نەوتووین، كە بەعسیایەتی دینە، ئێستا تۆ هاتوویت، ئەتۆش بە پەلەو بەیەكجار بتەوێت هەموو شتمان پێ بڵێیت"، وتم: نا، خۆ من هەموو شتێكتان پێناڵێم، بەڵام ئێوەش پێویستە گوێم بۆ بگرن، قسەكانی من لەگەڵتان لە ڕووی كوردایەتیو عەرەبایەتییەوە نییە، بەڵكو بەزەییم پێتاندا دێ، ئێوە دوژمنایەتی میللەتی ئێمەتان كردووە، دوژمنایەتی میللەتی عیراقتان كردووە، ئێستا سەرتان بەئێرە گەیشتووە، لێرەش دەستی لێ هەڵناگرن؟! دەست لەو شتانە هەڵبگرن، وەرنەوە سەر خەتی ئیسلامو خەتی پێغەمبەر ﷺ ئاوا ئیدی دوایی وردە وردە شتەكەمان چاك كردەوە. ئەوجارەش كەچوومەوە ژوورەكەی خۆم، دڵم تەنگ بوو.

+ ئەی بەسەرهاتە خۆشەکان کامانەن؟

ـ ئەوکاتانەم زۆر خۆشبوون کە لەگەڵ موحەقیقە ئەمریکییەکان یان بەریتانییەکان دادەنیشتمو دوای ئەوەی ئەوان پرسیاریان دەکرد، دەکەوتینە وتووێژەوە، لە ئاخیری مەتافدا زۆرجار وابوو دەیانوت: "ئەو ئیسلامەی کە تۆ دەیلێی، ئێمە هیچ تێبینیمان لەسەری نییە، خۆزگە ئیسلامییەکان هەموو ئاوا بیریان کردبایەوە". ئەوەم پێ خۆشبوو، یان هەبوو دەیگوت: "خۆزگە عەرەبیم چاک زانیبایە، بۆ ئەوەی ئەو ئیسلامە جوانە ئەتۆ چاکتر لەمنت تێگەیاندبایە، یان تۆ ئینگلیزیت باش زانیبایە". دیارە ئەو حاڵەتانە و ئەو ساتەوەختانە ساتەوەختی خۆشبوون.

لەگەڵ سەرانی ڕژێمیش، بەڕاستی زۆرم پێ خۆشبوو، کە هاتمەوە نیوەیان، یان ژمارەیەکی زۆریان دەگریان یان دڵیان پڕبوو بوو، پێیان ناخۆشبوو، پێیان خۆشبوو کە هاتوومەوە، بەڵام پێیان ناخۆشبوو کە ئەوێم بەجێ هێشتووە. ئەوەشم پێخۆشبوو، کە شوێنەوارێکی چاکم لەنێودا جێ هێشتبوون. هەشبوو هیوای هەر نەبوو نەجاتی بێت، هەبوو دەهاتە لای منو دەیگوت: "تۆ بە شاهیدم بە بۆ قیامەتێ، لەسەر دەستی تۆ من ئەو ئیسلامەتییەی کە تۆ دەیلێی قەبوڵی دەکەم، منیش عەقیدەم وایە، بەپێی تواناش وادەکەم، ناشزانم یەکتر دەبینینەوە یان نا، بەڵام شاهیدم بە بۆ قیامەت من تائێستا وا تێگەیشتووم.. ئەو ساتەوەختانە خۆشبوون بۆ من.

+ تا چەندێك ژیاننامەی زانایانی موسڵمانی پێش خۆت، هەر لە زانایانی سەردەمی پێشینەوە تا بەر لە ئێستا، بە تایبەت ئەوانەیان کە دووچاری زیندانیو ڕاپێچکردنو ئەشکەنجەبوون، کاریگەرییان لەسەرت هەبووە لەو زیندانەدا؟

ـ به تەئكید بیرم لەزۆریان دەكردەوە، به تایبەت (یوسف) (علیه السلام)، لام وابێ یەكەمین پێغەمبەرە زیندانیی كرابێ، زۆرم بیر لێ دەكردەوە، هەروەها لەگەورە پیاوانی وەكو ئیبنو تەیمییە، كە زۆربەی ژیانی لەزینداندا بردووەتە سەر. مامۆستا سەعید نەوڕەسی، ئەبو لئەعلای مەودودی، سەیید قوتب (ڕەحمەتی خوایان لەسەر بێت)و باقی ئەوانەی زانای بەرجەستەن‌و زۆریان لەزینداندا كتێبە گەورەكانی خۆیان نووسیوە، گۆڕانی گەورەیان لەزینداندا بەسەر هاتووە. ئەوانە زۆر بیرم لەژیانیان دەكردەوە، بیرم لەهەڵوێستەكانیان دەكردەوە.

دوا تەوەرە

٢٠٠٥/٧/١٠

ستۆدیۆی کەناڵی هەولێری تەلەفزیۆنی کۆمەڵ

+ مامۆستا عەلی باپیر، بەدرێژایی ساڵێك بەر لە ئازادبوونتان، پڕوپاگەندەی ئەوە دەكراو جارە جارە بڵاو دەبوویەوە كە ئازاد دەكرێن‌و بەرپرسە ئەمریكییەكانیش ناو بەناو دەیانوت كە هیچتان لەسەر نییە. هۆی درەنگ ئازادبوونتان بۆچی دەگێڕیتەوە؟

- بسم الله الرحمن الرحیم، ئەمریكییەكان پاش تێپەڕبوونی (٦ - ٧) مانگ بەسەر زیندانیكردنی مندا، هەروەها تەواوكردنی تەحقیقاتیان لەگەڵ من، خۆیان هاتن‌و گوتیان: "ئێمە بۆمان دەركەوتووە كە تۆ هیچ شتێكت لەسەر نییە، داوای لێبوردنمان هەیە". من لێم پرسین ئەی هۆی هێڵرانەوەم چییە؟ گوتیان: "سەرەوەمان دەیزانێت"، گوتم ئاخر كە سەرەوەتان دەیزانێ، ئەی ئێوە لەچیدا دەیبیننەوە؟ گوتیان: "بەرژەوەندیی ئەمریكاو بەرژەوەندیی ئەمنی قەومی ئەمریكا واپێویست دەكات تۆ لێرە بمێنیتەوە، هەرچەندە هیچ شتێكت لەسەر نییە، بەڵام قازانجمان وایە".

كەواتە وادیارە ئەمریكییەكان مەترسییان هەبووەو پێیان وابووە كە ئەگەر من لەوێ بهێڵدرێمەوە بەزیندانی، ئەو مەترسییە، یاخود بەشێك لەو مەترسییەیان كە لەبارەی منەوە هەیانبووە، دەڕەوێتەوە، ئەگەرنا، هیچ هۆیەكی تر شك نابەم.

+ پێمان خۆشە كەمێك لەسەر كاتی ئازاد بوونت بدوێی، هەرچەندە پێشتر لەمیانەی چەند پرسیارو وەڵامێكدا ئاماژەت بەكاتی بەربوونەكەت كردووە، بەڵام دەمانەوێ بزانین نزیكبوونەوەی ئازادبوونتان چۆن بووە؟

- واتە ئەو ڕۆژەی پێش ئازادبوون‌و ڕۆژی ئازادبوونم؟

+ بەڵێ.

- پێشتریش باسمكرد، من وشەی ڕزگاربوون، دەربازبوون بەكاردێنم نەك ئازادبوون، چونكە ئازادی پێچەوانەكەی بریتییە لە كۆیلایەتی، لەڕاستیدا من هیچ

کاتێك خۆم بەکۆیلە نەزانیوە، بەڵێ بێدەسەڵات بووم، دیل بووم، بەڵام هەر ئـازاد بوومو لەوێش خۆم بەئازاد زانیوە.

ڕۆژی چوارشەممە ٢٠٠٥/٤/٢٧، بەڕێوەبەری گەنجینەی زیندان لـەدەرگای داو هاتــە ژوور، مــن نــەمزانی بۆچــی هــاتووە، چــەند قســەیەکی بــەئینگلیزی کــردو تێگەیشـتم وتــی: "تــۆ ســەفەرت هەیــەو کــەلو پەلــەکانت بپێچــەرەوە"، هەنــدێ کەلوپەلیشم لـە گەنجینـەی زینـدان بـوون بـۆی هێنابوومـەوە، منـیش بـاش لێـی تێنەگەیشــتم کــە ســەفەری چــیم هەیــە، وتم: ئەگــەر مۆڵــەت بــدەی یــەکێ لەهاوزیندانییەکانم ئینگلیزی باش دەزانێ، با ئەو بانگ کـەم، تـا بـزانم داخـوا تـۆ چیت دەوێ. وتی: "باشە"، هاوزیندانییەکەم هـاتو وتم: دەڵـێ سـەفەرت هەیـە، بەڵام تێناگەم سەفەری کوێم هەیە؟ دیاربوو کە ئەمریکییەکە بـۆی باسـکرد، ئـەو برادەرە منی زۆر خـۆش دەویسـت، (الله أکبر)ێکـی کـرد. وتم: ئـەوە چـییە؟ زۆر بەخۆشحاڵییەوە وتی: "شێخ، ئەوە تۆ ڕزگارت دەبێو دەچییەوە ماڵ، سـەفەری ماڵت هەیە". بەڕاستی من زۆر بەسەر خـۆمم نـەهێنا، وتـی: "ئـەی چییە؟ ئـەوە چۆنە زۆر دڵخۆش نابی؟"، چونکە خۆم تێك نەدا، بەڕاستی ئەوکاتە پێم شـتێکی زۆر گرنگ نەبوو، ڕەنگە پێشـتر کـاتی وابووبـێ زۆر پـێم خۆشـبووبێ دەربـاز بم، بەڵام لەو ساتەدا زۆر بەلامەوە گرنگ نەبوو، دیارە مـن کەوتمـە خـۆ کۆکردنـەوەو وتم: باشە، ئەی خۆ من بـەرگی کـوردیم پێبـوو، قاتـە کوردییەکـەم بـۆ بێننـەوە. وتی: "دیار نییە"، وتم: با لاتانە لەمەخزەن، وتی: "ئەو بەرگە لەبـەر کـە"، وتم: خــۆ مــن کــوردم، دزداشــەی عــەرەبی لەبــەر ناکــەمو قــاتێکی کــوردیم پێبــوو، بەرهەحاڵ چوو گەڕا، قاتەکەی بۆ هێنامو وتم: سەعات چەند؟ وتی: "ســـــەعات (١,٣٠) دەڕۆی"، سەعات (١,٣٠) بانگیان کردم بۆ ئیدارەی زیندان، ئـەوەبوو کـە دانیشتم، وتیان: "خۆشحاڵین کە جەنابت ڕزگارت دەبێو دەچـییەوە مـاڵ"، وتم: سوپاستان دەکەم، خۆم پێچایەوەو هاوزیندانییـەکان بانگیـان دەکـرد: "شـێخ! ئەوە چییە بەرگی کوردیت لەبـەر کـردووە؟"، چـونکە بەرگـە کوردییەکـەیان لـێ

وەرگرتبوومەوەو لەمەخزەن دایان نابوو، هەر بەرگێکت پێبوایە، مۆری (CI)یان لێدەدا، بۆ ئەوەی مۆر لە جلە کوردییەکان نەدەن، وتم: بۆم لە مەخزەن هەڵگرن، بە هاوزیندانییەکانم وت: دەڵێن سەفەرت هەیە، بەڵام نازانم داخۆ ڕاست دەبێ یان درۆ؟ دوایی ئەوەبوو لەئیدارەی زیندان چەند وەرەقەیەکیان لەپێش دانام، وتیان: "ئەوە بخوێنەرەوەو ئیمزای کەو یەکسەر دەکەویتە ڕێ"، خوێندمەوە، تەماشا دەکەم کۆمەڵێ مەرجی تێدایەو بۆ کەسێك دانراوە کە دەبێ بەعسی بووبێ‌و واز لە بەعسیایەتی بێنێ‌و بڕیار بدات جارێکی تر نەبێتەوە بە بەعسی، پاشان بەڵێن دەدا کە هاوکاری بکاو چی بکاو چی بکا، منیش هەر بەئەسپایی وەرەقەکانم خستەوە پێش خۆی، وتم: هەڵیگرە، ئەمریکییەکە وتی: "ئاخر دەبێ ئیمزای کەیت"، وتم: ئەوە ئیمزا ناکەم، وتی: "بۆچی ئیمزای ناکەی؟"، وتم: لەبەر ئەوەی کۆمەڵێ مەرجی تێدایە، من چاوەڕێم دەکرد عوزرم بۆ بێننەوە، ئێستا مەرجم لەسەر دادەنێن، من ئەوە ئیمزا ناکەم. وتی: "ئاخر دەبێ بچیەوە ژوورەکەی خۆت"، وتم: هەر ئێستا دەچمەوە، جامسودەکەم لەبەر دەکەمەوە، جامسود واتە بەدلەی زەرد، وەکو ئەوەی گوانتانامۆ، زۆری پێ سەیر بوو، وتی: "تۆ چەندە لێرەیت؟" وتم: نزیکەی بیست‌و دوو مانگە، وتی: "لەژووری تاکیدایت؟" وتم: بەڵێ، زۆری پێ سەیربوو وتی: "جا زۆر بێزار نەبوویت؟" وتم: بێزار بووم، بەڵام ئەو عەیبدارییەم پێ گەورەترە لەو بێزارییەو ناتوانم ئەوە ئیمزا بکەم.

بەهەرحاڵ، ئەوە مشت‌و مڕێك بوو، دوای ئەوە لەگەڵ سەرەوەی خۆی قسەی کرد، وتی: "بەڕاستی ئەو هەڵوێستەی تۆ بۆ من زۆر هەڵوێستێکی جوامێرانەیە، گەر دەسەڵاتم بوایەو بەدەست من بوایە، یەکسەر دەموت مەرجەکان ئیمزا مەکەو بڕۆ، بەڵام جەنەراڵێك هەیە، بەرپرسی منەو ناتوانم"، تەلەفۆنی کرد، ئەوجا کۆڵۆنێڵەکە هات، ئەویش زۆر پێی سەیر بوو، وتی: "بۆچی ئیمزای ناکەیت؟"، هۆیەکانم بۆ باس کرد، دوایی ئەویش وتی: "من لەگەڵ سەرەوەی خۆم قسە

دەکەم کە جەنەراڵێکە"، منیش ئەو قسەیەی خۆمم پێگوت، وتی: "فەرمانی جەنەراڵەو هیچم لەدەست نایەت"، وتم: جا ئەگەر تۆ بەبێ فەرمانی جەنەراڵ ناتوانی هیچ کەیت؟ منیش بەبێ فەرمانی خوای پەروەردگار ناتوانم هیچ بکەم، وتی: "جا ئەمە خوا پێی ناخۆشە ئیمزای بکەیت؟"، وتم: بەڵێ، وتی: "بۆچی؟"، وتم: چونکە پێچەوانەی عەقیدەمە، دەبێ من ئیمزای کەم کە هاوکاریتان دەکەم، من ئەوە ئیمزا ناکەم، ئینجا ئەگەر ئیمزای کەم کە نابمەوە بەبەعسی، ئەوا من قەت بەعسی نەبووم. ئەسڵەن ئەوە هیچی پەیوەندی بەمنەوە نییە، ئەوجا من چاوەڕێ دەکەم عوزرم بۆ بهێننەوە، ئێستا مەرجتان بۆ ئیمزا کەم؟! ئیمزای ناکەم.

ئیدی یەك دوو سەعاتێك لەوێ مامەوە، دوایی منیان نەقڵ کرد، بوو بە تەلەفۆنو تەلەفۆنکاری لەگەڵ کاك پوشوو ئیبراهیم دزەیی جێگری وەزیری داد، پاشان یەك دوو برای خۆمان تەلەفۆنیان کرد، کاك نەجات سورچی لەسلێمانییەوە تەلەفۆنی کرد، کاك پوشوو وتی: "مامۆستا، من ئەوە ئیشی خۆمەو تۆ موکرەهی هەرشتێ ئیمزاکەیت، هیچی لەسەر تەرەتوب ناکرێتو شتێکی ڕۆتینیاتەو ڕووکەشییە"، وتم: وەڵڵا دەزانم من موکرەهمو هیچی لەسەر تەرەتوب ناکەن، نەقانونیو نە شەرعی، بەڵام هەرپێم عەیبەو ئیش بەڕوخسەت ناکەم، ئیش بەعەزیمەت دەکەم.

پاشان بردیانم بۆ شوێنێك، وتیان ئەوە وەکو فشاری دەروونی نییە، وەکو عەرەب دەڵێت: (يكاد المريب يقول خذوني)، ئەوە وەکو فشاری دەروونی نییە، بەڵام نامانەوێ بچییەوە بۆ ئەوێ، بردیانم بۆ شوێنێکی ناخۆش، لەوەرزشیش مەحرومیان کردم، بیستو چوار سەعاتێك لەوێ بووم.

ڕۆژی دوایی هەمان مەوعید بانگیان کردمەوە، وتیان: "تۆ شتێك بڵێ با موفاوەزەی لەسەر بکەین"، منیش وتم: هەر ئەوەندە ئیمزا دەکەم کە من بەڵێن دەدەم خزمەتی وڵاتو میللەتی خۆم بکەم، وڵاتی عیراقو میللەتی موسڵمانی

عیراق له چوارچێوەی شەریعەتی ئیسلامیدا، شتێکی ئاوام بۆ نووسین، هەر کەسێکیش ڕێز لە میللەتەکەم بگریٚو خزمەتی بکات، منیش ڕێزی لێدەگرم، دیاربوو دوایی کەوتنە موفاوەزە لەوەداو هێندیٚ بەندیش کە بە حساب شەرحو تەفسیلی ئەوەبوو کە نووسیبووم، منیش وتم: ئەو بەندانەش بە مەرجیٚ ئیمزا دەکەم لە خوارەوە بنووسم: ئیمزام کرد بەمەرجیٚ هیچ کام لەو بەندانە لەگەڵ شەریعەتی ئیسلامیی تێك نەگیریٚ، واتە بە جۆرێك تەفسیر نەکریٚ کە تێك بگیریٚ. دیسان بەڕێوەبەرەکەی زیندان وتی: "ئاخر بۆچی دیسان ئەوە دەکەی؟ ڕەنگە دیسان ڕزگاربوونی تۆ بەربەستی تیٚ بکەویٚ"، وتم: لەبەر ئەوە نەوەکو یەکیٚ لەو بەندانە بەجۆریٚ تەفسیر بکەن کە منی پیٚ ناشیرین بم، وتی: "تۆ کابرایەکی زۆر حەساسی، بۆچی وای؟"، وتم: ئاخر ئەوە دەبیٚ مرۆڤ ئیحتیات بکات، ئاوا نەبیٚ من ناتوانم ئیمزای کەم، دیاربوو کەوتەوە تەلەفۆنو تەلەفۆنکاری، دوایی وتی: "ئەوە بەدڵخۆشییەوە موافەقەتیان کرد، دەباشە ئەوجا بەو شێوەیە کە بۆ خۆت پێت خۆشە، ئیمزای بکە".

ئەوەبوو کەلوپەلمان پێچایەوەو بەچەند قافڵەیەکی تانكو زرێپۆش لەگەڵمان هاتن بۆ بەغداد، لەوێش لەبەردەم سەرۆکایەتیی ئەنجومەنی وەزیران کاك پوشوو درەیی، جێگری وەزیری داد لەپێشوازیدا بوو، ئەوە بوو خواحافیزیمان لەیەکتر کرد، پێش خواحافیزەش کۆلۆنێلەکە وتی: "من زۆر سەرسام بووم بەکەسایەتی تۆ، بۆ من شەرەفێکە کە جەنابتم ناسی، بەس یەك قسەم هەیە"، وتم: فەرموو، وتی: "پێش ئەوەی لەیەك جیاببینەوە قسەیەکم هەیە، ئەوە جەنابت دەچییەوە ناو ماڵو منداڵو هاوەڵەکانی خۆت، قسەکەشم ئەوەیە“ هیوادارم دەنگوباسی باشت ببیستم، کردەوەی چاك بکەیتو کردەوە باشەکانت ببیستم"، منیش وتم: سوپاسی هەستت دەکەمو پێم خۆشە وەڵامەکەت وەربگریەوە، وتی: "فەرموو"، وتم: ئەو کردەوە باشانەی کە پێش زیندانییکرانم لەسەریان بووم، زیاتر پەرەیان پیٚ ئەدەمو فراوانیان دەکەم، بەڵگەشم لەسەر ئەوە کە کردەوەی باشم کردووە

ئەوەیە کە میللەتی خۆم، میللـەتی موسـڵمانی کوردسـتان، بەجەماوەریـەوە، بـە سەرکردایەتیی سیاسییەوەو بەئەهلی فکـرو قەڵەمیـەوە، هـەموو دیفاعیـان لـەمن کردووە، کە لەڕێپێوانو لە ئیمزاکۆکردنـەوەو لـەوتار نووسـینو لـە تـەکلیفکردنو لەوانەدا بەرجەسـتە بـوون، کەواتـە مـن کـردەوەی باشـم کـردووە، بۆیـە خەڵکـە موسـڵمانەکەم پارێزگـارییم لێدەکـەن، لەسـەر ئـەو کـردەوە باشـانەش بـەردەوام دەبم.

+ چی وای کرد ئازاد بیتو لـەوە زیـاتر نەمێنیتـەوە؟ بێتـاوانی خـۆت، یان شتێکی دی؟

- من پێم وایە چەند شتێك بوو، وەکو جاری دیکەش گوتوومە، یەکەم: پـەرێز پاکیی خۆم، ئەوشتانەو ئەو تۆمەتانەی کەویسترابوو منـی پـێ تۆمـەتبار بکـرێم، هیچیان بۆ ئیسپات نەبوون، خۆیان گوتیان هیچ شتێکت لەسەر سـاغ نەبۆتـەوە، من لەدوانامەش، کە نامەیەکیان بۆ مـن نووسـیبوویەوە: "لەبـەر ئـەو هۆیانـە تـۆ ماویەوە.."، من وەڵامم دانەوە، نامەکە دوایـی بـڵاو دەکەینـەوە، جـوان وەڵامـی ئەو تۆمەتانەم داوەتەوەو پووچـەڵم کردوونەتـەوە، تەحەدداشـم کـردوون، ئیـدی دوای ئەو نامەیە، ئەوان بەردیان لەسەر دانا، جارێکی دیکە نەهاتنەوە بەلامدا.

پاشان واقعی کۆمەڵی ئیسلامیی، بەڕاستی بۆیان دەرکەوتووە ئەوە نییـە کـە خەڵکێك لە پشت پەردەی ڕەشەوە تەماشای کردووە، کۆمەڵی ئیسـلامیی بـڕوای بەوە هەیـە لەگـەڵ خەڵکدا بـژی، بـڕوای بـەوە هەیـە وەکـو پێغەمبـەران (علـیهم الصلاة والسلام) لەڕووی بانگـەوازو تێگەیانـدنی خەڵکـەوە کـاری سیاسـیی خـۆی بکات.

پاشانیش پشتگیریی جەماوەریی، لـە ڕێپێـوانو دەنگـدانو ئیمزاکۆکردنـەوەو تەکلیفکردن، کە لەمامۆستایانو زانایانی ئاینی، لەعەشایەرو لەخوێنـدەواران، لـە

ڕۆشنبیران‌و ئه‌هلی فكرو قه‌ڵه‌م، له‌ گه‌نجو پیرو لاوو هه‌موو چین‌و توێژه‌كاندا، خۆی نواندووه‌.

پاشانیش ئه‌و ده‌نگدان‌و به‌شدارییكردنه‌ی كۆمه‌ڵی ئیسلامیی له‌ هه‌ڵبژاردنه‌كانداو ئه‌و ئه‌نجامه‌ كه‌ بۆ هه‌ندێ كه‌س شتێكی چاوه‌ڕواننه‌كراو بووه‌، به‌ڕاستی ئه‌وه‌ش ڕۆڵی خۆی بووه‌.

ئینجا ئه‌و هه‌وڵانه‌ی دیكه‌ش كه‌ هه‌ندێ كه‌سایه‌تی داویانه‌، وه‌كو سه‌ركردایه‌تی سیاسیی كورد، به‌ تایبه‌تی مام جه‌لال‌و كاك مه‌سعود، پاشان سه‌ركردایه‌تی سیاسیی دیكه‌ وه‌ك دكتۆر موحسین عه‌بدولحه‌مید، مامۆستا صه‌لاحه‌ددین موحه‌ممه‌د به‌هائه‌دین‌و خه‌ڵكی دیكه‌، خه‌ڵكی عه‌شایه‌رو كه‌سایه‌تی دیكه‌، به‌ڕاستی زۆر قه‌رزداری ئه‌و خه‌ڵكه‌م كه‌ زۆر ته‌كلیفیان كردووه‌، ڕه‌نگه‌ من تا ئێستا نه‌متوانیبێت سوپاسیان بكه‌مه‌وه‌.

پێم وابێ ئه‌وانه‌ هه‌مووی ڕۆڵی خۆیان بووه‌، هه‌ر شته‌ی له‌ شوێنی خۆیدا ڕۆڵی بووه‌.

+ مامۆستا، به‌ر له‌ زیندانیكردنتان، هه‌ڵوێستتان له‌به‌رامبه‌ر ئه‌مریكا، وه‌كو ئیداره‌و ده‌وڵه‌تێكی زلهێز، وه‌كو داگیركه‌ر ئاشكرابوو، به‌تایبه‌ت له‌ كاتی ده‌ستپێكردنی جه‌نگ، یان سه‌ره‌تای هاتنیان بۆ ناو خاكی عیراق‌و ده‌ستپێكردنی جه‌نگیان بۆ سه‌ر عیراق. ئێستا چۆن بۆ ئه‌و ده‌وڵه‌ته‌ ده‌ڕوانی؟ هه‌ڵوێستی ئێستاتان به‌رامبه‌ر بوونی ئه‌مریكا له‌ عیراقدا چییه‌؟

ـ هه‌ڵوێستم هه‌روه‌كو خۆیه‌تی، چونكه‌ ئه‌مریكا نه‌گۆڕاوه‌، ئه‌منیش نه‌گۆڕاوم، ئه‌من چۆن بووم هه‌روام، ئه‌مریكاش چۆن بووه‌ هه‌روایه‌، هه‌ڵوێسته‌كه‌ نه‌گۆڕاوه‌، به‌ڵام به‌ ڕاستی له‌وێ زیاتر بۆم مه‌علوم بوو كه‌ ئه‌مریكا گوێ نادات به‌ مه‌سه‌له‌ی دیموكراسی‌و مافی مرۆڤ و مه‌سه‌له‌ی ڕێككه‌وتنی نێوده‌وڵه‌تی، چونكه‌ براده‌رانی خاچی سوور، ئافره‌ته‌كانیان، پیاوه‌كانیان كه‌ ده‌هاتن، منیش‌و هاوزیندانییه‌كانی

دیکەش کۆمەڵێ پرسـیارمان ئاڕاسـتە دەکـردن، بەڕاسـتی ئـەوان هـیچ وەڵامیـان نەبوو، ئەوە نەبێ دەیانگوت کە ئەمریکا ئاوا ئەو ڕێکەوتننامەیـە تەفسـیر دەکـاو ئێمەش ئاوا تەفسیری دەکەین، من پـێم گـوتن ئـاخر خـۆ دەبـێ تەفسـیری ئێـوە حسابی بۆ بکرێو ئێوە خاوەنی ئەو ڕێکەوتننامەیەن، دەیانگوت: "ڕاستە، بـەڵام بەهەرحاڵ قسەی ئەوان دەچێتە سەر"، منیش دەمگوت: لەبەر ئەوەیە تەفسیری ئەوان تەفسیری لایەنێکی بەهێزە، تەفسیری ئێوەش تەفسیری لایەنێکی بێهێـزە. دیارە ئەوان نەیاندەوێرا ئەوەش بڵێن.

جا بەڕاستی من بۆم دەرکـەوت ئـەمریکا لەکاتێکدا بەرژەوەنـدی تێـدەگیرێ، زۆرکەم گوێ دەداتە مەسەلەی دیموکراسیو ئەو دروشمانەی بەرزیان دەکاتـەوە، ئەوە هەستم پێکرد بەکرداریو بەواقیعی.

پاشـانیش ئـەمریکا خـۆی نـاو نـاوە داگیرکـەر و نەشـی شـاردۆتەوەو ناشـی شارێتەوە، دەڵێ: "ئەمریکا شایسـتەیی ئـەوەی هەیـە کوێخایـەتی دونیـا بکـاتو بەسەر دونیادا ڕابگات، قیەمی خۆی فەرز بکات". ئیـدی ئـەمریکا کـە خـۆی ئـەو ناوەی لـەخۆی نـاوەو بـەو شـێوەیە خـۆی ناوزەنـد دەکـات، ئـەمریکا چ نـاوێکی لەخۆی ناوە، چـۆن بـۆ خـۆی پێناسـە دەکـات، ئێمـەش هـەروای پێناسـە دەکەین.

+ چۆن بۆ ئەو هێرشانە دەڕوانی کە دەکرێنە سەر هێزەکـانی ئـەمریکا لە عیراق؟

ـ سەبارەت بە هاتنی ئەمریکاو داگیرکردنی بۆ عـیراق یـان بـۆ غـەیری عـیراق، ئـەوە بێگومـان هـیچ موسـڵمانێك، کـە ڕێـز لـە دینـی خـۆی بگرێـتو بەڕاسـتی پابەنـدبێت بـە قورئـانو سـوننەتەوە، ناتوانـێ پـێم بڵـێ شـتێکی چاکە، خـوای پـەروەردگار دەفـەرموێ: (..وَلَـن يَجْعَـلَ اللّـهُ لِلْكَـافِرِينَ عَلَـى الْمُـؤْمِنِينَ سَـبِيلاً) (النساء: ١٤١)، خوا ڕێگەی نەداوە کافر دەسەڵاتی هەبێت بەسەر موسڵماندا، کە

تۆ دەسەڵاتت نییەو ئەو دەسەڵاتی خۆی بەسەر تۆدا ڕادەنێ، بەلای کەمەوە دەبێ بڵێی قەناعەتم پێی نییەو لەلام مەرفوزە، جا کە دەسەڵاتت نییە، ئەوە شتێکی کەیە.

سەبارەت بە مانەوەی ئەمریکا، دیارە هەڵوێست وابێ کە مەرفوزە، کەواتە دیارە بەرهەڵستیکردنی شتێکی ڕەوایە، بەڵام پێموایە دەبێ تەماشا بکرێ ئایا ئەو بەرهەڵستیکردنەی ئەمریکا قازانجی چەندەو زەرەری چەندە، چونکە لەبابی موعامەلاتو هەڵسوکەوتەکاندا، تەماشای زەرەرو قازانج دەکرێ، تەماشای مەفسەدەو مەسڵەحەت دەکرێ، ئایا ئەوە تاکە ڕێگەیە بۆ دەرکردنی ئەمریکا؟ ئایا ڕێگەی دیکە نییە؟ ڕێگەی گفتوگۆ تاقیکراوەتەوە؟ ڕێگەی فشاری سیاسیی، فشاری جەماوەری، فشاری ڕاگەیاندن تاقیکراوەتەوە؟ زانایانی ئیسلام لە مەسەلەی (دفع الصائل)، واتە کەسێك کە دەچێتە سەرماڵێك، دەڵێن: "الخفیف فالشدید"، واتە ئەگەر بەتێخوڕینێك دەرچوو، نابێ پلارێکی تێگری، ئەگەر بەقاچ بریندارکردن دەرچوو، نابێ بیکوژێو هەروەها، لەبەر ئەوە من پێموایە دەبێ ئاوا تەماشا بکرێ، یەکەم" تەماشای ئەوە بکرێ بە تەدەڕوج (پلەپلەیی)، دوایش تەماشای مەسڵەحەتو مەفسەدە بکرێ.

لەلایەکی دیکەشەوە، من پێموایە ئەگەر لایەنێکی ئیسلامیی، مەسەلەی دەرکردنی ئەمریکا تەبەننی بکا، دەبێ ئەو سەرکردایەتییە ئیسلامییە سەرکردایەتییەکی ئاشکراو زانراوبێ، بەرنامەو پرۆژەیەکی ڕوونو ئاشکراشی هەبێ، بۆ ئەوەی کە ئەمریکای دەرکرد، بۆشاییەکی سیاسی پەیدا نەبێت، خەڵکی دیکە بیقۆزێتەوەو پڕی بکاتەوە، بەڵکو دەبێ پرۆژەیەکی هەبێت، دوایی خەڵك بزانێ کێ ئەمریکای دەرکرد؟ بۆچی دەرکرا؟ ئەوەی دەری کردووە بەرنامەی چییە؟ تاکو خەڵك پشتگیری بکات، چونکە هەمیشە دەبێ چالاکی سەربازی لەخزمەت ئامانجی سیاسییدا بێت، واتە ئیسلام تەقەکردنو جەنگکردنو جیهادکردنی لەخودی خۆیدا بەپێویست نەزانیوە، بەڵکو بۆ ئامانجی

دیکەیە، وەکو خوای پەروەردگار دەفەرموێ: (وَقَـاتِلُوهُمْ حَتَّـى لاَ تَكُـونَ فِتْنَـة..) (البقـرة: ١٩٣)، لەگەڵیـدا بجـەنگن تـا فیتنــە نامێنــێ، واتــە ئاشـوبو ئـاژاوەو وئازاردانی موسڵمانان نامێنێ، کەواتە جەنگ دەکرێ بۆ ئامانجێك، دەبێ ئامـانجو مەبەسـتی شـەرعی لەپشـتەوە هـەبێ، ئەگـەرنا پێغەمبـەر ﷺ هـیچ جـەنگێکی نـەکردووە هـەر لـە بـەرخودی جەنگەکـە، لـە ئیسـلامدا ئـەو دروشمانـە هـەمووی هەڵەن: (العلم للعلم، الفن للفـن، القتـل للقتـل)، دەبـێ هونـەر بـۆ ئامانجێـك بـێو زانسـت بـۆ ئامانجێـكو جـەنگ بـۆ ئامانجێـك، مـاڵو سـامان دەبـێ ئامـانجی پـێ تەبەننی بکرێ، هەموو ئەوانە دەبێ ئامـانجی شـەرعییان لەپشـتەوە بـێ، ئـەوجا ڕەوان.

+ بۆ کۆمەڵی ئیسلامیی هەر لە سـەرەتاوە بـاوەڕی وانـەبوو پەیوەنـدی بکات بەو هێزانەی دژایەتی سەبازییانەی ئەمریکا دەکەن لە عیراقدا؟

- بەڕاستی لەبـەر ئـەوەی نەسـەرکردایەتییەکی ئاشـکراو زانراویـان هەیـە، نـە بەرنامەیـەکی ڕۆشـنیان هەیـە، ئـەوجا ئەوانـەی کـە ئێسـتا بەرهەڵسـتی ئـەمریکا دەکەن، بەڕاستی زۆر تێکەڵەن، واتە ئێمـە نـاتوانین بڵـێین هـەمووی ئیسـلامییە، یـان هــەمووی بەعسـییە، یـان هــەمووی قاچاخچـییە، یـان هــەمووی دەسـتی موخابەراتی دەوڵەتانە، زۆر شتی تێکەڵە، هەرکامێکیان حوکمی جیا جیای هەیە، هەرکامێکیان پێویستی بەهەڵوێستەی جیا دەکات لەبەرامبەریدا، واتە ئەوەی کـە دەیەوێ ئـەمریکا دەرکـات بـۆ ئـەوەی ئیسـلام حـاکم کـات، غـەیری ئەوەیـە کـە دەیەوێ ئەمریکا دەرکات بۆ ئەوەی ڕژێمی بەعس بێنێتەوە، غـەیری ئەوەیـە کـە تەقـە لـە ئـەمریکا دەکـات لەبـەر ئـەوەی پارەیـەك وەرگـرێ، یـا لەبـەر ئـەوەی قاچاخچییە، یان غەیری ئەوەیە کە ئامانجێکی دیکەی لەپشتەوە دەبێ.

+ مامۆسـتا، چـۆن لـە "جـەنگی دژە تـیرۆر" کـە ئـەمریکا پێشـەوایەتی دەکـات، دەڕوانـی؟ پێتوایـە بـەو هەڵوێسـتو مامەڵانـەیان کـە بـەناوی ئـەو

جەنگەوە دەیکەین، ئەوان دەتوانن دادگەریو یەکسانیی ڕاستەقینە بۆ مرۆڤایەتی بهێنن؟

ـ لێرەدا من دەمەوێ ئاماژە بەوە بکەم، تا ئێستا وا باوەو دەڵێن ئەمریکا تا ئێستا پێناسەی تیرۆری نەکردووە، کە خەڵك نابێ پەکی لەسەر ئەمریکا کەوتبێت تا پێناسەی تیرۆر بکات، چونکە بۆ دەبێ ئەمریکا پێناسەی بکات؟ خۆ هەر خەڵکی ئەمریکا عەقڵی نییە، خەڵکی دیکەش عەقڵی هەیەو زانستی هەیەو لە دونیا دەزانێت.

ئێمە با لەپێناسەی تیرۆرەوە دەست پێ بکەین، سەبارەت بە هەڵوێستمان بەرانبەر جەنگی دژەتیرۆر. تیرۆر زاراوەیەکی فەرەنسییە، واتە فەرزکردنی بیروباوەڕی خۆت بەسەر لایەنی بەرامبەردا، بە هەڕەشەو گوڕەشەو بە زەبرو بەتوندوتیژی تاڕاددەی کوشتن، ئەوە پێناسەی وشەی تیرۆرە، ئەگەر ئاوا بێتو ئەوە پێناسەی تیرۆر بێت[17]، زۆر کەس دەگرێتەوە، کە من لەزیندانیش بە ئەمریکییەکانم گوتووە، پێش هەموو کەس ئەمریکا دەگرێتەوە، ئەمریکا نایشارێتەوە کە دەیەوێ شتی خۆی فەرزکات، بەزەبری ئابووریو بە زەبری سەربازیو بەزەبری دەسەڵات دەیەوێ قیەمی خۆی فەزرکات، ئەگەر ئاوا پێناسەی تیرۆر بکەیت، دیارە ئەوکاتە ئەو جەنگەی کە ئەمریکا ناوی ناوە جەنگی دژە تیرۆر، بەڕاستی دەبێ هەڵوێستەی لەبەرامبەردا بکرێت، ئەوە دەبێ ئێمە بڵێین نا، ئەو پێناسەیە وانییە، دەبێ بڵێین جەنگی دژی نەیارانی ئەمریکا، ئەمریکا هەرکەس نەیاری بێو دژایەتی بکات، ناوی لێناوە تیرۆرست، هەرکەس دژی بێو دژی بەرژەوەندییەکانی بێتو ئامادە نەبێت تەسلیمی بێت، ناوی لێناوە تیرۆرست، کە ئەوە زوڵمێکەو لەو وشەیە دەکرێت. ئەگەرنا، گەر بڕیار

---

[17] لە کتێبی (چەند مەسەلەیەکی باوی سەردەم)دا، بە درێژی باسی تیرۆرمان کردووە. بڕوانە: چاپی پێنجەم ٢٠٠٦، نووسینگەی تەفسیر.

بێت مرۆڤایەتی هەمووی دژی کەسێك بێت، دژی هەرکەس و تەرەف و دەوڵەتێك بێت کە بیەوێ بەزۆر بیروباوەڕی خۆی فەرز بکات، ئێمەش لەو بەرەیەدا دەبین، بەڵام ئەگەر تیرۆر بەو شێوەیە پێناسە بکرێ کە بریتییە لە فەرزکردنی بیروباوەڕی خۆت بەزۆر بەسەر خەڵکدا، ئیسلام لەپێش هەموو کەسدا دژی ئەوەیە، چونکە خوای پەروەردگار دەفەرموێت: (..وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِجَبَّارٍ..) (ق: ٤٥)، (لَّسْتَ عَلَيْهِم بِمُصَيْطِرٍ)(الغاشية: ٢٢)، (أَفَأَنتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُواْ مُؤْمِنِين)(يونس: ٩٩)، (وَقُلِ الْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ فَمَن شَاء فَلْيُؤْمِن وَمَن شَاء فَلْيَكْفُرْ..) (الكهف: ٢٩)، فەرزکردنی بیروباوەڕی خۆت بەسەر خەڵکدا بەزۆر، ئەوە تیرۆرە، ئێمە لەپێش هەموو کەسدا دژی دەوەستینەوە، بەڵام هەرکەسێ دژی ئەمریکا بێ، یان هەرکەسێ دژی داگیرکەرو زاڵمێك بێت و بەرهەڵستی بکا، ناوی لێبنرێ "تیرۆرست"، ئێمە دەڵێین ئەو پێناسەیە هەڵەیە، بەڵکو دەبێ بەکارهێنانی توندوتیژی جۆرەکانی لێك جیا بکرێنەوە، ئەگەر بۆ پارێزگاری لە مەزلومیەتی خۆت و بۆ هەقی ڕەوای خۆت بێ، ئەوە شتێکی هەق و ڕەوایە، ئەوە نییە ئەمریکاش توندوتیژی بەکاردێنێ دژی نەیارانی خۆی، نەك هەر لە ناوخۆی ئەمریکا، بەڵکو لەعیراق و ئەفغانستان و کوێ و کوێش، باشە بۆچی بۆ ئەمریکا ڕەوایە توندوتیژی بەرامبەر نەیارەکانی خۆی بنوێنێ، بەڵام بۆ خەڵکی دیکە ڕەوا نییە؟ بۆیە هەرکەسێ توندوتیژی دەنوێنێ بۆ فەرزکردنی بیروباوەڕی خۆی، ئەوە شتێکی مەرفوزە، ئەمریکا بیکات یان غەیری ئەمریکا.

+ تا چەندێك گێڕانەوە، یان ئاشکراکردن و قسەکردن لە ئەو ناڕەحەتی و بێڕێزییانەی بەرامبەر ئێوەو کەسانی تری بێتاوان کراوە، یان ئەوانەی ڕۆژانە لەعیراق و ئەفغانستان و گوانتانامۆو زیندانەکانی تری ئەمریکا ڕوو دەدەن، بەپێویست دەزانن؟

ـ من بایی ئەوەندەی بەپێویست دەزانم کە خەڵك ئەمریکا بناسێ، واتە ئەوەی بانگەشەی مافی مرۆڤ و دیموکراسییەتو ئازادیی بیروڕاو ڕێز لە مرۆڤگرتنو ئەوانە دەکات، ئەوەتا هەڵسوکەوتو مومارەساتی ئەمریکا بەو شێوەیە، بایی ئەوەندە کە خەڵك بیناسێ، خەڵك چەواشە نەکرێ، بەپێویستی دەزانم باس بکرێ، وەکو حەقیقەتی خۆی، بێئینسافییان لەگەڵ نەکرێ.

من پێموایە لەو گێڕانەوەیەی بەسەرهاتی خۆم بێئینسافیم نەکردووە، لەشتێکدا کە ئیجابیم لێ بینیون، باسم کردووە، کاتی خۆشی وام پێگوتوون، ئەمریکییەکان گوتیان: "تۆ کابرایەکی نووسەرو خەتیبیو شەخسیەتێکی، کە دەرچووی لەزیندان لەسەرمان دەنووسیو شتمان لەسەر دەڵێی؟" وتم: بەڵێ، وتیان: "چ دەنووسی؟" وتم: وەڵڵا چیم بینوە وا دەڵێم، چیم بیستووەو چیم بینیوە وادەنووسم، شتی چاکم بینی بێ باسی دەکەم، شتی خراپیشم بینی بێ باسی دەکەم، بەڵام بەپێویستی دەزانم ئەگەر چاکەیەکیشیان هەیە، باس بکرێت، خراپەکانیشیان باس بکرێت، وەکو خۆیان، نە زوڵمیان لێبکرێتو نەزوڵمیان بۆ بکرێت.

+ بە ڕای ئێوە هەڵوێستی ئینسانی چییە لە بەرانبەر ئەو مامەڵە نامرۆڤانانەی ئەمریکا لە جیهاندا، لەو شوێنانەی کە دەسەڵاتی هەیە ئەنجامیان ئەدا؟ بە تایبەتیش ئەوەی هەنووکە لە عیراقدا ڕوودەدات؟

ـ هەڵوێستی ئینسانی ئەوەیە، خاڵی هاوبەشی نێوان هەموو مرۆڤایەتی ئەوەیە کە هەموو مرۆڤێ پێی خۆشە مافی پێشێل نەکرێو ڕێزی لێبگیرێ، لەبەر ئەوە پێویستە هەموو مرۆڤەکان لەسەر ئەوە کە بەناحەق یەکێ دەگیرێ، هەڵوێستیان هەبێ، واتە من مرۆڤێکم، بۆ بەناحەق بگیرێم؟ بۆ لەسەر بنەمای ڕاپۆرتی هەڵەو درۆ، کە دوایی خۆیان دەڵێن: "داوای لێبوردنمان هەیە" دەستگیر بکرێم؟ عەرەب دەڵێ: "ایّاك وما یعتذر منه"، خۆت لەشتێ بپارێزە کە دوایی

عوزری بۆ بێنییەوەو داوای لێبوردنی لێبکەی. واتە: دەبێ هەموو خەڵك لەسەر ئەوە یەكدەنگ بێت كە هیچ كەسێ بەبێ ئەوەی شتێكی لەسەر بچەسپێت، بەبێ ئەوەی شتێكی لەسەر هەبێ، نەگیرێ، پاشان ئەو ئەزیەتدانو ناڕەحەتكردنەی خەڵك بۆ ئەوە كە تۆ قسەی پێ بگۆڕی، دەبێت قەدەغە بكرێت. بۆ نموونە، من كە زۆر ناڕەحەت دەكرام، دەموت: باشە، ئێوە ئەگەر مەبەستتان هەر ئەوەیەو دەتانەوێ لەژێر ناڕەحەتیدا من بفەوتێنن، وەرن چی دەڵێن تا بۆتان بنووسم، بەڵام دەشڵێم ئەوە بەزۆر بووە، بۆ؟ چونكە من دەمەوێ ڕزگارم بێت، بەڕاستی دەمەوێت بمرم، بەڵام چی دیكە لەو حاڵەدا نەمێنمەوە، دەیانگوت: "نەخێر، بەس دەبێ تۆ ئەوشتانە بڵێی"، دەمگوت: ئاخر ئەو شتانە ڕاست نین، درۆو بوختان بۆ خۆم بكەم؟ ڕەنگە من خاتریشم گیرابێ. یان لەوانەیە بە پێویستیان نەزانیبێ، چونكە بیستوومە خەڵكی دیكەیان زۆر زیاتر ئەزیەت داوەو ناڕەحەتیان كردووە، ئەوە دەبێ شتێكی قەدەغە بێتو موحەڕڕەم بێت، كە مرۆڤ لەخۆوە ئەزیەتی نەدرێت، ئەگینا ئەگەر كۆمەڵێ تۆمەتو شاهیدی لەسەرنو كابرا هەر ئینكاری دەكا، بەهەرحاڵ تۆزێ ڕێی تێدەچێ ئەزیەت بدرێت، بەڵام گەر هیچ شتێكی لەسەر نەبێ، قەدەغەیە ئەزیەت بدرێ.

من پێموایە مرۆڤایەتی هەمووی لەسەر كۆمەڵێ بنەما ڕێك بكەون كە كەرامەتی مرۆڤیان پێ پارێزراو دەبێو ئازادی مرۆڤیان تێدا بەرجەستە دەبێ، نابێ لەهیچ كەسی قبوڵ كەن، با ئەمریكاش بێت، واتە هەر كەسێ بێ، نابێ لێی قبوڵ بكرێ كە ئەو شتانەی كەرامەتو ڕێزو شەخسیەتی مرۆڤیان تێدا بەرجەستە دەبێ، پێشێل بكرێن.

+ ئیدوارد سەعید دەڵێ: "شەرمەزارییە لە جیهانی عەرەبیدا بەتایبەت یەك دەزگا نییە، یەك سەنتەر نییە بۆ لێكۆڵینەوەی سیاسەتەكانی ئەمریكا یان بۆ لێكۆڵینەوەی ئەمریكا وەكو

ئیمپراتۆرییەتێك، وەکو گەورە زلهێزێکی دونیا". ئێمە ئەگەر ئەو قسەیە پێوانە بکەین لەسەر واقیعی کوردستان، لە کوردستاندا نەك دەزگایەك نابینین بەو ناوەوە، بەڵام دەبینین زۆربەی زۆری حزبەکانو دامەزراوەو پاشکۆکانیان، بە تایبەت ڕاگەیاندکارو ڕۆژنامەوانییەکانیان، تاڕاددەیەك بوونەتە زوڕناژەنی سیاسەتە داگیرکاریی و ئیمپراتۆرییەکانی ئەمریکاو چاوپۆشی لە کردەوەکانیان دەکەن، کردەوە ناپەسەندەکانیان لە عیراق و لە تەواوی جیهاندا. تۆ چۆن ئەو واقیعە لێك دەدەیتەوە؟

ــ ئەمن وای هەڵدەسنگێنم کە جارێ خەڵك هەیە زۆر پێش ئەمریکای داوەتەوە، واتە لەکوردستانی خۆماندا هێزی سیاسیی وا هەیە، ئەو شێوازانەی کە بەکاریان دێنێ، بۆ پێشێلکردنی ڕێزو کەرامەتی مرۆڤ، بۆ زەوتکردنی ئازادییەکانیان، بۆ سووکایەتی پێکردنیانو بێڕێزی پێکردنیان، زۆر پێش ئەمریکای داوەتەوە، جا کەسێ بۆ خۆی پێش ئەمریکای دابێتەوە، چۆن ڕووی دێت باسی زوڵمو ستەمی ئەمریکا بکات؟ من خەڵکم پێ شك دێت ساڵو دوو ساڵو سێ ساڵە، بەڵکو کەسی وا هەیە دەڵێن پێنج ساڵە لەیەکێ لەو زیندانانەی دەسەڵاتی سیاسیی ئەو حزبە دەستەڵاتدارانەی کوردستاندا گیراوە، تا ئێستا دەڵێن لێکۆڵینەوەی تەواو نەبووە، تا ئێستا شتێکی چەسپاوی لەسەر نییە، جا کابرا بۆ خۆی ئەوەندە خراپ بێتو ئەوەندە خاڵی ڕەشی لەسەر بێ، چۆن دەتوانێ باسی ئەمریکا بکات؟

پاشانیش، من پێموایە هەموو ئەوانەی بوونی خۆیان لەژێر سێبەری ئەمریکادا دەبیننەوە، ناتوانن باسی ئەمریکا بکەن، مرۆڤ دەبێ بوونی خۆی لەسێبەری بنکەی جەماوەریی خۆیدا ببینێتەوە، لەپشتگیریی خەڵكو میللەتیدا ببینێتەوە، نەك بوونی خۆی لەژێر سێبەری ئەمریکادا، یان بوونی خۆی لەپشتی ئەوەی کە پارەی بەدەستە یان دەسەڵاتی بەدەستە، ببینێتەوە، هەموو ئەوانەی بەڕاستی پێگەکەیان بریتییە لە پارەو لەدەسەڵاتو لەسێبەری شوومی ئەمریکا، هەموو

ئەوانە ناتوانن زمانێکی گۆیاو فەسیحو ڕەوانیان ببێ بۆ باسکردنی سلبییاتو کەمو کوڕییەکانی ئەمریکا و بە تەئکید ئەو جۆرە کەس و لایەنانەش سەرەنجامێکی شوومیان دەبێ.

+ مامۆستا، ئێوە لەچاوی سەربازە ئەمریکییەکانەوە، ئەوانەشی بیستو دوو مانگ ڕووبەڕوو مامەڵەتان لەگەڵیان هەبووە، چۆن کەسایەتی هاوولاتیی ئەمریکی شیکار دەکەن؟ پێتوایە ئەوانە خوا بۆ ئەوە دروستی کردوون کە پێشەوایەتی مرۆڤایەتی بکەن؟!

- من دەڵێم ئەگەر مرۆڤایەتی گاگەل بێت، ئەمریکا گاوانێکی باشە، ئەوانە زیاتر بەمەنتیقی هێز بیردەکەنەوە، بەلام من پێشم بێئینسافییە کە بڵێم هەموو هاوولاتییانی ئەمریکی لەچاوو دیمەنی سەربازو جەندرمەکانی ئەمریکادا دەبینمەوە، هەتا ئەوانیش هەموو وەکو یەك نەبوون، هەیانبوو بە ویژدانانە هەڵسو کەوتی دەکرد، ڕەحمو بەزەییەکی هەبوو، هەیانبوو قسەی بە ئەمریکا دەگوت، قسەی بە سیاسەتی ئەمریکا دەگوت، بێگومان هەموو میللەتێ چاكو خراپی تێدایە، جا خۆشتان ئاگادارن، کاتێك ئەمریکا ویستی ئەو جەنگە بکاتو ڕژێمی بەعس بڕووخێنێ، لەنێو خودی ئەمریکادا زۆر خۆپیشاندانو ڕێپێوانو ناڕەزایی دەربڕین هەبوو، لەبەر ئەوە من بەڕەوای نابینم کە بگوترێ میللەتی ئەمریکاو خەڵکی ئەمریکا هەمووی لەگەڵ سیاسەتی دەوڵەتی ئەمریکادایە، بەڵکو خەڵکێکی زۆر هەیە نارازین لەو سیاسەتە، بەلام بێگومان ئیدارەی ئێستای ئەمریکا ڕووی جەماوەرو خەڵکی ئەمریکای زۆر ناشیرین کردووە، ئەگەرنا، من پێموایە تارادەیەکی زۆر ئازادیی بیروڕا دەربڕینو جورئەتو بوێریو قسەکردن لە ئەمریکادا هەیە، کە لەم کوردستانەی خۆماندا نییە، بەلام بێگومان ئەوەی خەڵك لە ئیدارەو دەوڵەتی ئەمریکای دەبینێ، وا تەسەور دەکات کەوا هەمووی هەڵقوڵاوی قەناعەتو ئیرادەی جەماوەرو میللەتی ئەمریکایە، بەلام ئەگەر مرۆڤ

قووڵ بێتەوە لێی، وانییە، لەبەر ئەوە، من بە ڕەوای نابینم هەموو بەیەك چاو تەماشا بکرێن، بەڵام بەگشتی پێموایە کەسایەتی ئەمریکی زیاتر کەسایەتییەکی سەربازییە، کەسایەتییەکی سیاسیی نییە، ئەهلی فکرو کەلتوورو ژیارو شارستانییەت نین، جیاوازییان هەبوو لەگەڵ ئینگلیزەکان، هەتا لێکۆڵەرەکانیان جیاوازییان هەبوو، لەبەر ئەوە، پێموایە کەسایەتیی ئەمریکی بەگشتی زۆر لەوە کەمترە لەتوانایدا هەبێ سەرافەتی مرۆڤایەتی بکاو مشووری بخواو بیخاتە ژێر چاودێریو مشورخواردنی خۆیەوە، ڕەنگە بتوانێ بیخاتە ژێر دەسەڵاتی خۆیەوە، بەڵام دەسەڵاتڕانان بەسەر خەڵكو وڵاتو مرۆڤایەتییدا جیایە لەگەڵ مشور لێخواردنیو بەرەوپێشبردنیو ئاڕاستەکردنی.

+ وەکو کەسێك کە بیستو دوو مانگ لەسەر دەستی ئەمریکییەکان بە ناهەق زیندانی کرانو ستەمتان لێکراو بێڕێزیتان بەرامبەر کرا، چ پەیامێك بە پێویست دەزانن کە موخاتەبەی هاووڵاتیانی ئەمریکای پێ بکەن؟ دەتەوێ چی بەوان بڵێی؟

- من دەمەوێ بڵێم دەوڵەتی ئەمریکا، هەرشتێ کە دەیکا، با تەنیا پیاوانی دەوڵەتیش بڕیاری لەسەر بدەن، سیاسەتمەدارەکانیش بڕیاری لەسەر بدەن، بەڵام لەسەر هەموو میللەتەکە حسابە، بەتایبەتی کە لەوێ تاڕاددەیەك دیموکراسی هەیە، دیموکراسی بەخێرو شەڕیەوە، لەبەر ئەوە ئەو خەڵکە دەنگێك دەدا، ئەو دەستەڵاتە سیاسییە هەڵدەبژێرێ، بۆیە پێویستە خەڵکی ئەمریکا زۆر وریابن، کاتێ کە دەوڵەتەکەیان لادەدات، کاتێ کە دەوڵەتەکەیان مومارەسەیەکی وا دەکات، لەسەر هەموو میللەتی ئەمریکا دەکەوێ، لەسەر مرۆڤایەتیش زۆر قورس دەکەوێ، پێویستە دەستی بگرن، دیارە ئەوان کۆمەڵێ میکانیزمی خۆیان هەیە، بواریان هەیە بۆ خۆپیشاندانو ڕێپێوان، لەڕاگەیاندنو ئەوانەی پێویستە، بەڕاستی دەبێت بەتەنگ سومعەو ناوی خۆیانەوە بن، با خەڵك هەمووی بەچاوی

ئاغاو کوێخاو بەچاوی ئەوە کە دیکتاتۆرو خۆ فەرزکەرە بەسەر جیهاندا، تەماشای ئەمریکا نەکەن، پێویستە میللەتو خەڵكو جەماوەری ئەمریکا ئاگایان لەوە بێ کە لە تەسەورو زیهنی خەڵکدا ئەو وێنە قەڵبو ناجۆرە بۆ هەموو میللەتی ئەمریکا دروست نەبێت، لە میانەی مومارەساتی ئەو دەوڵەتو ئیدارەیانەوە، کە بەناوی ئەوانەوە حوکم دەکات.

+ بێینە سەر تەوەرێکی تر، زیندان چی فێرکردی، بۆ تۆ چ وانەیەکی تێدابوو؟

- زۆر وانەی تێدابوو، بەڵام ئەگەر بمەوێ هەموو ئەو وانانە لەیەك شتدا کورت بکەمەوە، ئەوەیە کە بەڕاستی مرۆڤ لە هەر کاتو بارودۆخێکدا بێت، لە هەر کاتو شوێنێکدا بێت، ئەگەر پەیوەست بێت بە خوای پەروەردگارەوەو پشتی بە خوا قایم بێت، دڵی بەخواوە پەیوەست بێت، بێمنەتە لە هەموو شتێك، ژوورێکی تەنگەبەری بچووکیشی لێ دەبێتە سەحرایەك، بارودۆخێکی زۆر ناهەمواریشی لێ دەبێتە حاڵەتێکی ئاسایی.

ئەوەی لەزیندان فێری بووم ئەوەیە کە پێشتر هەر دوعام دەکرد خوایە تووشی زیندان نەبم، زیندانو دیلیو ئەوانەم زۆر لەسەر دڵ قورس بوو، بەڵام بەڕاستی لەسایەی ڕەحمەتی خواو بەهۆی ئەو ئیمانو ئیسلامەوە کە خوای پەروەردگار بۆی هیدایەت دابووم، ئەوەی کە زۆر قورسم تەسەور دەکرد، خوای پەروەردگار زۆر بۆی ئاسان کردم، لەبەرئەوە، من ئەوە فێربووم کە مرۆڤ هەتا پشتی بەخوا بەستبێو پشتی بە خوا قایم بێتو بە خوداوە پەیوەست بێتو دەستی بە ڕێسای خواوە بێت، خوای پەروەردگار بە مشورخۆرو پشتو پەنای خۆی بزانێ، ئەگەر لە قورسترین بارودۆخدا بێت، لە ناهەموارترین بارودۆخدا بێت، خوای پەروەردگار دەرووی خێری لێدەکاتەوەو بارودۆخەکەی بۆ ئاسان دەکات، زۆر هەست بە تاڵاوو ئێشو ژانەکان ناکات.

+ پێتوایە بەم قۆناغەی بەسەر ژیانی تۆدا هات، لەگەڵ ئەو قۆناغانەی پێشتر، کە زۆرێك بە سەروەریی دەزانن بۆ تەمەنی تۆ، بۆ کەسایەتی تۆ، پێتوایە ناوی مامۆستا عەلی باپیر لەدوای زەمەنێکی تر، بۆ چەند دەیەیەکی تر، وەکو کەسایەتییەکی ئیسلامی دەچێتە ڕیزی ئەوانەوە کە پێشتر لە زینداندا بوون‌و ئێستا بەنموونە باس لە ژیان‌و کەسایەتییان دەکریّ؟

- حەزرەتی ئیبراهیم (علیه الصلاة والسلام) لەدوعایەکانیدا لەخوای پەروەردگار دەپاڕێتەوەو دەفەرمویّ: (وَاجْعَل لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ) (الشعراء: ٨٤)، خوایە ناوی چاکم بەناو خەڵکدا بڵاو بکەوە، منیش ئەو دوعایەم زۆر کردووە، لەسەر زاری موبارەکی پێغەمبەریش ﷺ موژدەم پێدراوە کە ئەو وەزعە زۆر بەخێر گەڕاوە بۆ من، بۆ دونیاو قیامەت، لەخوای پەروەردگار داواکارین بمانخاتە ڕیزی ئەو کەڵە پیاوانەوە.

من هەر ئەوەندە دەڵێم، ئەگەرنا ڕەنگە لەدەمی موبارەکی پێغەمبەرەوە ﷺ زیاتریش وترابیّ.

+ بڕوات وایە هیچ یەکێ لەو سەرکردانەی بەعس کە لەسەر دەستی ئێوە لەزینداندا تەوبەیان کردووە، دوای ئازادبوونیان بەدوای ئێوەدا بگەڕێن‌و بەڵێنەکانی خۆیان ببەنە سەر، کە پێیان وتوون "دەبینە پێشمەرگەت"؟

- من پێموایە ئەوانەی کە ڕاستیم زۆر پێوە بینیون، جۆش‌و خرۆش‌و حاڵەتێکم پێوە بینیون کە پێموابووە گۆڕانی باشیان بەسەردا هاتووەو باش کەوتوونەتە ژێر کاریگەرییەوە، بەڵێ، پێموایە وەفادار دەبن، مەرج نییە هەموویان، بەڵام پێموایە کە لە ناویاندا هەیە وەفادار بێت.

+ **بێینە سەر واقیعی کۆمەڵ، کاتێك ئازادبوونو بارودۆخی نوێتان خوێندەوە، بەتایبەت بارودۆخی نێوخۆی کۆمەڵ، چۆن لەو سیاسەتو بەرنامەیە دەڕوانن کە دوای دەستگیرکرانی ئێوە، کۆمەڵ کاری لەسەرکردووە؟**

ـ بە گشتی پێم وابووە کۆمەڵ درێژەپێدەری ئەو بەرنامەو سیاسەتە بووە کە پێشتر دارێژراوە، بەڵام پێشموایە لە ژێر فشاری ئەو واقیعە ناهەموارەدا کە کۆمەڵی ئیسلامیی تێکەوتبوو، بە تایبەت بە هۆی ئەوەی من لە زیندانی ئەمریکادا بووم، کە کاتی وا هەبووە کەس جورئەتی نەکردووە سەلام لە خەڵکی کۆمەڵی ئیسلامیی بکات، بەڵکو جاری وا هەبووە خەڵك پێی خۆش نەبووە خەڵکی کۆمەڵی ئیسلامیی سەلامیشیان لێ بکات، نەك هەر ئامادەنەبووە سەلامیان لێبکات، پێموایە لەژێر فشاری ئەو واقیعە ناهەموارەدا، ئەو بارودۆخە تفتو تاڵەدا، خەڵکی کۆمەڵی ئیسلامیی بە قیادەو قاعیدەیەوە، هەندێك نەرمکێشیو شلگیرییان کردووە کە پێیان وابووە ئاوا نەبێت ناتوانن بوونی خۆیان بپارێزن، بۆ ئەوەش، بەدڵنیاییەوە دەبێ تەقدیری بارودۆخی خەڵك بکرێ، وەکو زانایان فەرموویانە: (الفتوى تختلف زماناً ومكاناً وشخصاً). مەبەستم ئەوەیە، تێبینم هەبووە لەسەر کۆمەڵێ شت، لەگەڵ برایانی سەرکردایەتی باسم کردووە، پێموابووە هەندێ نەرمکێشیو شلگیریو تەنازول هەبووە، من بڕوام بەمودارات هەیە، بڕواشم بەوە هەیە کە فەتواو شێوەی هەڵسوکەوت لەگەڵ واقیعدا لە حاڵەتێکەوە بۆ حاڵەتێکی تر دەگۆڕێ، بەڵام پێم وایە کە هێندێ شت، هێندێ نەرمکێشی کراوە، زیاد لە حەددی خۆی بووەو ئەوەندە پێویستی نەکردووە، بە تایبەتی لەدەستکاریکردنی بەرنامەو پەیڕەودا، هەروەها لەهێندی هەڵوێستی سیاسییدا، ڕەنگە ئەگەر خۆشم لەناو واقیعەکەدا بام، وام کردبایە، بەڵام ئێستا کە تەماشای واقیعەکە دەکەمەوە، پێم وایە هەندێ زیادەڕۆیی کراوە، بەڵام بە هۆی ئەوەی شتەکە لە بواری ئیجتیهاددا بووە، ئەو برایانە پێیان

وابووه ئەگەر وانەكەن تووشی زەرەری گەورەتر دەبن، دیارە لە قاعیدەی شەرعیشدا هەر كاتێ مرۆڤ لەنێوان دوو زەرەردا قەراری گرت، دەبێ كامیان زەرەرەكەی كەمترە ئەویان هەڵبژێرێ، هیوادارم ئەو ئیجتیهادو بیركردنەوەیەی برایان، بامنیش تێبینم لەسەری هەبێ، بكەوێتە بەر ئەو بنچینە شەرعییانەوە، پشت بەخوای گەورە، ئەگەر دوو پاداشتیشیان نەبێ لەسەر ئیجتیهادەكانیان، كە نەیانپێكابێ، پاداشتێكیان هەر هەبێ، چونكە مرۆڤ كە ئیجتیهاد دەكات لە شتێكدا، ئەگەر نەشی پێكێ، پاداشتێكی هەر هەیە، ئەوەش لوتفو كەرەمو بەزەیی خوایە.

+ لە كاتی دەستگیركرانی ئێوەدا، ڕایەك لە دەرەوەی كۆمەڵەوە دەیگوت: "بەدەستگیركرانی مامۆستا عەلی باپیر، دیاردەی توندڕەوی لەناو كۆمەڵی ئیسلامییدا كەم دەبێتەوە"، ئێستاش ڕەنگە بگوترێ كە ئازادبوونی تۆ زیندووبوونەوەی توێژێكی توندە لەناو كۆمەڵدا. چۆن لەم ڕایە دەڕوانیت؟

- من وام هەستكردووە كە كۆمەڵی ئیسلامیی بەهی خۆم دەزانم، هەستم نەكردووە توێژو چینو تەبەقەو شتی تێدا بێت، هەمووی یەكەو منیش هی هەموویمو هەمووشی بەهی خۆم دەزانمو لەخزمەتی هەمووشیدام تا هەبمو تا كۆمەڵی ئیسلامیی من بەچاوساغو ئەمیری خۆی بزانێت، من بە براگەورەی خۆی بزانێت، ئەوانەی وا تەسەور دەكەن، لە ڕاستیدا نە منیان ناسیوەو نە كۆمەڵی ئیسلامیشیان ناسیوە، جارێ من كەسێك نیم كە بەڕەوای بزانم ڕای خۆم فەرز كەم لەسەر خەڵك، پاشان كۆمەڵی ئیسلامیش وابار نەهێنراوە شتی لەسەر فەرز بكرێ، ئێمە كاتی خۆی لە واقیعێك ڕامان كرد، كە كەسێك دەیویست شتەكانی خۆی لەسەر خەڵكەكە فەرز بكات، لەبەر ئەوە ئێمە زۆر گرنگیمان بە ڕاوێژو بەشووراو بەپرسو ڕا بەیەكتر كردنو بەیەكتر ئیقناعكردنو ئەوانە داوە، بەڵام

بەدڵنیاییەوە، من دەمەوێ شتێ کە لەقۆناغو هەلومەرجێکی نائاساییدا شل کراوەتەوە، توندی بکەمەوە، ڕەنگە هەموو سەرکردایەتیی کۆمەڵی ئیسلامیش لەوەدا لەگەڵ من هاوبۆچوون بن، بەڵام واش چاوەڕێ ناکەم هەموو ئەندامانی سەرکردایەتیی کۆمەڵی ئیسلامیی لەئاستی بەندەدا بن، چونکە وەکو جارێك پێیانم گوت: ئەگەر هەرچی من دەیلێمو لەتوانامدا هەیە، ئێوەش لە تواناتاندا بێتو ئێوەش وا بلێنو بەو شێوەیە بن، ئەی بۆچی من برا گەورەتانم؟ دیارە دەبێ من هێندێ شتی زیادەم پێ بێ، جا دەبێ سەرکردایەتیی کۆمەڵی ئیسلامیی هەوڵ بدات خۆی بێنێتە ئاستی من، نەك من نزم کاتەوە بۆ ئاستی خۆی، ئەوە ڕەنگە ئامۆژگاریی پێغەمبەریش ﷺ بێ بۆ من کە فەرموویەتی: خوای پەروەردگار بەهۆی ئەو نارەحەتی و تاقیکردنەوانەوە تۆی گەورە کردووە، ئاگات لێبێ خەڵکێك بچووکت نەکاتەوە. کەواتە با کۆمەڵی ئیسلامیی بەقیادەو قاعیدەوە هەوڵبدات خۆی بێنێتە ئاستی ئەمیرەکەی.

لە ڕاستیدا ئەوە یەکەم جاریشە ئەو تەعبیرە بەکار دێنم، من خۆم لەهیچ کەس بەزیاد نازانم، ڕەنگە لەهەمووان گوناهبارتر بم، چونکە بارم قورسترە، بەڵام بە ڕاستی ئەوەش دەزانم کە من هێندێ شتم پێیە، خەڵك هەمووی پێی نییە، لە بواری فیکریو روحیو ئیمانیو پشت بەخوا بەستن، بۆ نموونە" ڕەنگە برامان هەبێ کەپێی وایە ئەگەر پارتیو یەکێتیی لێت تووڕە بوون، دنیا دەڕووخێ، من پێموانییە دونیا بڕووخێ، برای وامان هەبووە پێی وابووە ئەگەر من لە پەرلەمان هەڵنەسمەوە، دونیا کاول دەبێ، نا دونیا کاول نابێ، قسەکەی منیش دەرچوو کەس هەر باسی نەکرد، دونیا بۆ کاول دەبێ؟ من کابرایەکی ئیسلامیم، بەو شێوە کە ئیسلام دەڵێت، هەڵسوکەوت دەکەم، موداراتیش دەکەم، بەڵام موداراتیش سنووری خۆی هەیە.

جا ئەوەی وا تەسەور دەکا کۆمەڵی ئیسلامیی نەرم بێتەوە لەکاتێکدا من لێرە نەبوومو ئەگەر هاتم توند بێتەوە، ئەگەر مەبەست لەوە بێ کە کۆمەڵی

ئیسلامیی کاتێك فشاری دێته سەر ناچار دەبێ هەڵوێستەکانی خۆی نەرم کا، ئەوە ڕاستە، منیشی تێدابم هەر ڕاستە، ئەگەر مەبەستیش لەوە بێ کە بەبوونی من بەرەو توندڕەوی دەچێو بەنەبوونی من بەرەو نەرمڕەوی دەچێ، ئەوە لە ڕاستیدا وانییە، منیش لێرەبام، لەو واقیعەی بەسەر کۆمەڵی ئیسلامییدا فەرزکرابوو، دیارە مودارایەکم هەر دەکرد، بەڵام ئێستا کە واقیعێکی دیکەیەو ئێمەش لە زیندانی ئەمریکا هاتووینە دەر، خەڵکیش چاوەڕوانی دەکات کۆمەڵی ئیسلامیی خۆی توندو تۆڵ کاتەوە، خۆی بەرەو پێش بەرێ، خۆی فراوان بکاتو بوونی خۆی قوڵترو چاکتر لێبکا.

+ بۆ ماوەی بیستو دوو مانگ دابڕانێك لە نێوان ئێوەو بنەماڵەو برایان لە کۆمەڵی ئیسلامیی و موسڵمانانی کوردستان دروست بوو، لەکاتێکیشدا ئەو بیستو دوو مانگە هەستیارترین قۆناغ بوو، ماوەیەکی دوورودرێژە کوردستان یان ئیسلامییەکان قۆناغی وا هەستیاریان بەخۆوە نەبینیوە. تا چەندێك هەوڵت داوە لەو زنجیرە نامەیەی کە درەنگیش دەگەیشتنە دەستی کەسوکارتو برایانی کۆمەڵی ئیسلامیی، قەرەبووی ئەو دابڕانە بکەیتەوە؟

- پێشتر باسمان کرد، تا نزیکەی حەوت مانگ تێپەڕی بەسەر مانەوەی من لەزیندان، ئەوجا بواری ئەوەیان دا کە نامەکانیماڵەوەم پێبگات، ئەوەبوو ڕۆژێك زۆر گلەییم لێیان کرد، لەموحەقیقەکان، وتم زۆرم پێ سەیرە ئێوە هەڵسوکەوتێکی تایبەتی لەگەڵ مندا دەکەن، لەگەڵ ئەوەش کە تازە پێتان ڕاگەیاندووم هیچم لەسەر نییە، ئەی باشە بۆچی دەبێ من هیچ زانیارییەکم دەربارەی ماڵو خێزانم نەبێ؟ دەربارەی کۆمەڵی ئیسلامیی، دەربارەی دۆستو برایانم، دەربارەی واقیعی کوردستان، من نەك هەر بواری نامەیان نەدا بگاتە دەستم، بواری تەلەفۆنیشیان نەدا، کە ئەوانیتر بواری تەلەفۆنیشیان هەبوو،

بەڵكو هەندێكیان بواری چاوپێكەوتنی كەسوكاریشیان هەبوو. دوای ئەو ڕۆژەی زۆر گلەییم لێیان كرد، دیاربوو لەنێو خۆیاندا تۆزێ مشتومڕیان بوو، وەك بڵێی هەستیان كرد كە لەسەر حەقم، یان بە مەزڵومیان زانیم، بەو وشەیە كە ئێستاش لەیادمە پێم وتن، من دووشتم جیایە لەوانەی ئێرە (سەرانی ڕژێم): یەكەم: ئیسلامیم، دووەم: كوردم، جا یان لەبەر ئیسلامەتیمە، یان لەبەر كوردایەتیمە، یان لەبەر هەردووكیانە، وتیان: "نا، ئێمە ڕێزمان بۆ ئیسلام هەیەو لەبەر كوردیش نییە". وتم: ئەی لەبەر چییە؟ وتیان: "تۆ بچۆوە دوایی قسەیەكی لێدەكەین"، دوای ئەوەی تەحقیقەكە تەواو بوو، چوومەوە بۆ ژوورەكەی خۆم، پێنج دەقیقە، دە دەقیقەی پێچوو موحەقیقەكە بۆ خۆی هاتو دە نامەی بۆ هێنام، دە نامەی حیجز كراو، كە دیارە زۆربەیان بەسەرچووبوون، واتە زانیاریی چەند مانگ لەوەو پێشیان تێدابوو، وتی: "ئەوە نامەكانتە"، منیش وتم: هیوادارم لەمەودوا ئەگەر نامە هات، زوو تەسلیمی بكەن، بۆ ئەوەی مرۆڤ زوو زوو ئاگاداری دەنگو باس بێ.

سەبارەت بەنامەكانیش كە دەمناردن، ئەوان كۆمەڵێ كۆتو بەندیان خستبووە سەر، **یەكەم:** دەبێ بۆ خزمی پلە یەكو دوو بێت، تەنیا بۆ خێزانو منداڵو باوكو براو خوشكو ئەوانە. **دووەم:** نابێ غەیری حاڵەتی ساغو سەلامەتیم هیچ شتێكی كەی تێدا بێت. دوایی من نامەكانم لەماڵێ بینی، ئەگەر هەر وشەیەكی تێدا بووبێ، یان تەعبیرێكی تیادا بووبێ بەدڵیان نەبووبێ، هەموویان ڕەش كردۆتەوە، وەكو چۆن نامەكانی ماڵەوەش كە بۆم دەهاتن، ئەگەر دێڕێك، وشەیەكی تێدا بووبێ كوژاندبوویانەوە، كە زۆر مەراقم پێوە دەخواردو دەموت ڕەنگە یەكێكمان مردبێ، یان شتێكیان لێقەومابێ ئەوەیان بۆیە كوژاندۆتەوە، ئەوانەیان هەموو ڕەش دەكردەوە. ئەو نامانەش كە دەمناردن، بە پلەی یەكەم بۆ خێزانم بوو، دوای ئەو بۆ منداڵەكان، بۆ موحەممەدو عەبدوڕڕەحمان، بۆ كچەكانم، هەتا بۆ وردیلەكان، دیارە نامەكانی ماڵێ ئامۆژگاریو دڵدانەوەو ورە

بەرزکردنەوە بوون‌و باسی بارودۆخی خۆم بۆ دەکردن، کە بارودۆخم باشەو خەمی منتان نەبێ، لەڕووی جەستەیی‌و دەروونی‌و کات بەسەربردن زۆرباشم. دەمویست دڵنیایان کەم‌و قەناعەتیان پێبێنم کە من هیچ گرفتێکم نییە، چونکە دەمزانی خەفەتم زۆر بۆ دەخۆن، ئینجا نامەم دەنووسی بۆ منداڵەکان‌و ئامۆژگاریم تیا دەنووسی بۆیان، کە لەسەر نوێژو تاعەتیان بەردەوام بن، لەنێو خۆیاندا کۆك بن‌و ڕێزی دایکیان بگرن، ڕێزی مامەکانیان بگرن، خوێندنیان باش بخوێنن، ئەخلاق‌و ڕەوشتیان جوان بێت، دەرسی قورئان بخوێنن، کامەیان زیاتر قورئان لەبەر کات، دوایی زیاتر دیاری دەدەمێ، ئەگەر هاتمەوە، دڵیشم خۆش دەکردن کە هیچ نییەو پشت بە خوا دەرووی خێر نزیکە، لە زۆربەی نامەکاندا ئەوانەم دەنووسی بۆ دڵخۆشکردنیان.

هەروەها بۆ برایەکانیشم، بەتایبەتی بۆ کاك عەبدولواحید کە چەند نامەیەکی بۆ ناردم، بۆ براژنم (خێزانی کاك عەبدولواحید)، دوو سێ نامەم بۆ باوکم نووسی، بۆ ئەبوبەکرو ئیبراهیمی برام، کە تا ئەوکاتە من نەمزانیبوو ئیبراهیم–یش هەر بەرنەبووە، سێ نامەم بۆ مامۆستا حەسەن بابەکر نووسی، دیارە سێ نامەی بۆ ناردبووم لەوەڵامیدا، کاك موحەممەد حەکیم نامەیەکی ناردبوو وەڵامم دابوویەوە، کاك عەبدولستار نامەیەکی ناردبوو، وەڵامم دابوویەوە، هەروەها کاك ئەبوبەکری ژنبرام نامەیەکی نووسیبوو وەڵامم دابۆوە، ئەوە نامەکان، ئەوەی تر هەموو بۆ ماڵەوە بوو (بۆ خێزانم).

+ ئەو نامانەی مامۆستا حەسەن بابەکرو کاك موحەممەد حەکیم هیچ ئاماژەی سیاسییان تیا بوو؟

ـ تیایاندا نەبوو، ئەگەر تیایاندا بوایە، نەیان دەهێشت بگەنە دەستم، یاخود ڕەشیان دەکردنەوە، بەس ئەوەی کاك موحەممەد حەکیم ئەوەی تێدابوو کە ئێمە زۆر هەوڵمان داوە، پارێزەرت بۆ بگرین، من لە وەڵامیدا بۆم نووسییەوە"

کاکەگیان، قبوڵ ناکەم هیچ شتێکی وا بکرێت، کە دوایی منی پێ ناشیرین بم، ئێوە خەمی منتان نەبێ، من لێیان بێ منەتم، ڕەنگە ئێستا نامەکە لای کاك موحەممەد حەکیم پارێزراوبێ. ئەوەی مامۆستا حەسەن بابەکریش هەر نووسیبووی ئێمە وەزعمان باشەو خەمی تۆمانەو چاوەڕێین، کەی دێیتەوە؟ منیش وەڵامم دایەوە، من زیاتر هەوڵم دەدا تەوجیهاتیان بۆ بنووسم، بۆیە دەمخستنە دووتوێی هەندێ ئایەتو فەرمایشتی پێغەمبەرەوە ﷺ، بە ڕاستی هاتنی نامەکانو ناردنی نامەکان بۆ من شتێکی زۆر باشبوو، هەروەها یەك دوو وێنەی منداڵەکانم پێگەیشت، ئەوەش بۆ من زۆر جێی دڵخۆشی بوو، وام تەسەور دەکرد ئێستا هەندێکیان نەمابن، نامەکانیش بەین بەین تەماشام دەکردن، دڵم پێیان خۆش دەبوو.

+ پێش گەیشتنی نامەکان، یان کردنەوەیان، هەواڵت لە بارەی ماڵو مناڵتەوە هەبوو؟

- نەخێر، هیچ هەواڵێك نەبوو.

+ واتە وا هەستت دەکرد کە ئەوان تووشی ئەزیەت بوون؟

- دیارە ئادەمیزاد جۆرەها تەسەور دەکا، بەڵام لەخوا بەزیاد بێت، خوای پەروەردگار واقیعەکانی بەخەون پیشان دەدام، چ واقیعی کۆمەڵی ئیسلامیی، ئەندامانی سەرکردایەتی، برایانی مەکتەبی سیاسیی، بارەگاکان، مەڵبەندەکان، خوای پەروەردگار زۆریانی دەخستە بەرچاوم، دڵنیا دەبووم کەوەزع باشە، ئەگەرنا هیچ زانیارییەکم نەبوو، بەڵکو زۆرجار موحەقیقەکان وەکو فشاری دەروونی دەیانگوت: "تۆ دیفاع لەشتێ دەکەی کە بوونی نەماوە، کۆمەڵی ئیسلامیی نەماوە، داری بەسەر بەردەوە نەماوە، هەمووی گیراوە، بارەگاتان هەمووی داخراوە". ئەم فشارانەش لەبەر ئەوە بوون کە زۆر پرسیاریان دەکردو بەدڵی ئەوان وەڵامم نەدەدایەوە، جار جار دەمگوت ڕەنگە ڕاست بکەن، بەڵام

لەڕاستیدا هەر جارێ دڵم سەغڵەت دەبوو، دوعام دەکرد، خوای پەروەردگار بارودۆخەکانی دەخستە بەرچاوم کە وانییە، من دڵنیا دەبووم کە وانییە، (سبحان الله) زۆرجار خەوم بەماڵەوە دەبینی لەهەولێرن، زۆرم پێ سەیر بوو، باشە ماڵمان لە سلێمانی بوو کە هاتووم، زۆریشم پێ سەیر بوو، خەونم دەبینی کە من دەچمەوەو دەگەڕێمەوە بۆ کوردستانو دەچمەوە هەولێر، ئیدی ئەوەم بۆ تەفسیر نەدەکرا، تا دوایی زانیاریم بۆ هات لە نامەکاندا کە: ئێمە ماڵمان گواستووەتەوە، لە خۆمان ترساوین، ئەوجا تێگەیشتم بۆچی من هەر بە زۆری خەونم بە هەولێرەوە دەبینی.

+ یەکەمجار لەگەڵ کێیاندا بە تەلەفۆن قسەت کرد؟

ـ لەگەڵ خێزانم، ئەویش قەیدیان خستبووە سەر کە دەبێ من بە عەرەبی قسە بکەم، وتم ئاخر ئەوان لە عەرەبی تێناگەن، یەك دووجار هەر بە عەرەبی قسەم دەکرد، شتێکی زۆر ناخۆشبوو، من بەعەرەبی قسەم دەکرد، ئەوان (ماڵەوە) تێنەدەگەیشتن، یان چاك حاڵی نەدەبوون، بەرهەحاڵ لەنامەیەکدا بۆ خێزانم نووسیبووم: "دیارە دیموکراسییەتی ئەمریکا جێی زمانی کوردی تێدا نابێتەوەو وەرگێڕی کوردییان چنگ ناکەوێ". پێم وتن باشە خۆ کورد زۆر لەگەڵتاندا هاوکارن، چۆن یەکێکتان دەست نەکەوتووە بێت بۆ ئێرەو تەلەفۆنەکانی من تەرجەمە بکات؟ جاری واهەبوو (٥ ـ ٦) مانگی پێدەچوو ئەوجا وەجبەیەك نامەیان تەسلیم دەکردم، جارێك بیست نامەیان پێکەوە تەسلیم کردم، دەیانگوت: "وەرگێڕی کوردیمان لا نییە بۆمان وەرگێڕێ". لەبەر ئەوە ژمارەیەك لەنامەکانیشم بە عەرەبی دەنووسی.

+ لەئەڵقەی یەکەمی دانیشتنەکەماندا، زۆر بە کورتی ئاماژەت بە ڕۆژی ئازادبوونت دا، بەڵام ئەگەر دەکرێت لەبەغداد هەتاکو کەرکووك، بەکورتیش بێت بۆمان باس بکەیت کە هاتنەوەت چۆن گوزەرا؟

- ڕۆژی ڕزگاربوونم، ئێوە هەر دەڵێن ئازادبوون، منیش دەڵێم ڕزگاربوون، ئەو شەوە من لەبەغداد نەخەوتم، لەبەر ئەوە وتم دیارە بەیانی خەڵك پێشوازییم لێدەکا، بەڕاستی نەشم دەزانی بەو قەبارەیە دەبێ، بەڵام وتم خۆ ڕەنگە هەروابێ‌و پێویست کات من هێندێ قسەیان بۆ بکەم، پێم خۆشە بزانم دنیا چی لێهاتووە، کەم تا کورتێك شتێکم ئاگا لێبوو، بەڵام وتم زیاتر بەرچاوم ڕۆشن کەنەوە. ئەو شەوە کاك موحەممەد حەکیم‌و مامۆستا موحەممەدی سینەمۆکی‌و کاك یوسفی برای حاجی دڵشادو کاك ئەنوەر شەمێرانی‌و کۆمەڵێك برای دیکە لەوێ بوون، بەنۆرە یەکێکم دەخەواند ئەوی دیکەم بانگ دەکرد، دەمگوت: وەرن بۆم باسکەن، لەکاتێکدا شەوی پێشتر زۆر ئەزیەتم خواردبوو شوێنەکەم نەگونجاو بوو، لەڕێگەش هەموو دەست‌و پەلم پێچرابوون، دوو سێ سەعات لەناو زرێپۆشدا بووم، هەر زۆر ناڕەحەت بوو، پێنجشەممەکەی کە هاتمەوە، بەڕۆژووش بووم، بەڵکو هەموو ڕۆژەکان بەڕۆژوو بووم، وەکو پێشتر باسم کرد، حەوت مانگ بەر لە بەربوونم لەسەر یەك بەڕۆژوو بووم.

ئیدی ئەو شەوە نەخەوتم، بۆ بەیانییەکەشی، دوای نوێژی بەیانی یەکسەر هاتین، ئەوی ڕاستی بێت کە دەهاتین، وردە وردە کاك موحەممەدو ئەو برایانە قسەیان دەکرد، دوایی خەڵك کە زانی من هاتووم، ئەوجا دەستیان کرد بە تەلەفۆنکردن، هەر فریا دەکەوتم وەڵامی تەلەفۆنەکان بدەمەوە، یەکی دوو قسەیان لەگەڵ بکەم، تا هاتینەوە ناو دووزو لەوێ لاماندا، خۆم شۆردو قاتێکیان بۆ هێنام‌و خۆم گۆڕی، دووبارە کەوتینەوە ڕێگا، بە ڕاستی زۆرم دوعا دەکرد، دەمگوت ڕەنگە قەرەباڵغی بێت، دوای ئەوەی کە دەمزانی قەرەباڵغییەکی زۆرە، دەمگوت خوایە ئەو خەڵکە سەلامەت بێت‌و هیچیان لێنەیەت، ڕووداوی ئۆتۆمبێل‌و کارەسات نەبێ، دوعام دەکرد: خوای پەروەردگار شتی وام بخەیتە سەر دڵ کە بە کەڵکی ئەو خەڵك‌و جەماوەرە بێ، ئەو برایانە دەیانگوت: "مامۆستا، دنیا زۆر گۆڕاوە، زۆرشت وەك خۆی نەماوە". دەمگوت: خوایە ئەوە

دنیا زۆر گۆڕاوە، شتی وای تێدا بڵێم بە کەڵك بێ، شتێکی وا نەڵێم کە هەڵە بێ، یان تۆ پێت ناخۆش بێ، یان بۆ موسڵمانان زەرەر بێت، خەریکی ئەوەبووم لەکاتی گەرمەی هاتنەوەدا، لەگەڵ وەڵامدانەوەی ئەو تەلەفۆنانەی برایان دەیانکرد.

+ لەو کاتەی گەیشتییە ناو ئەو خەڵکە زۆرە، چاوەڕێی پێشوازییەکی لەو جۆرە هەبووی؟

ـ نەمدەزانی بەو قەرەباڵغییە زۆرە دەبێت، بەڵام وردە وردە هەر لە ڕێگە بۆم مەعلوم دەبوو کە لە هەموو شوێنەکانەوە خەڵك هاتوون، چونکە تەلەفۆنیان دەکرد، بەڵام دوایی تەوەقوعم وانەبوو، دەمگوت ڕەنگە نەتوانرێ ئەو هەموو قەرەباڵغییە لەوێ کۆبکرێتەوە، پێشبینیم دەکرد (٤ ـ ٥) هەزار کەسێك بێت، بەڵام ئەوە بە (٤٠ ـ ٥٠) هەزارێك دەخەملێنرا، پێشبینیم نەدەکرد.

+ یەکەمجار مناڵەکانی خۆت بینی یان خەڵك؟

ـ خەڵکم بینی، مناڵەکانی خۆم، ئەگەر بڵێم هەر نەمبینین، عەبدوڕڕەحمان–م لەناو خەڵکدا بینی، گەورەش بوو بوو، لەپێشدا خەریك بوو نەیناسمەوە، تۆزێك گریاو وتی: "بابە". ئەوجا وتم تۆ عەبدوڕڕەحمان–یت، ماشائەڵڵا زۆر کەڵەگەت بوو بوو، خێزانم نزیك کەوتەوە لە ئۆتۆمبێلەکەو تەماشای منی کردو ویستم دەرگای بۆ بکەمەوەو بێتە ناو سەیارەکەوە، قەرەباڵغییەکی زۆر بوو، وتم ئەگەر لەناو ئۆتۆمبێلەکەدا بێت، ڕەنگە برایان تۆزێك شەرم بکەنو بکشێنەوە، ئیدی دوایی لەبەرچاوم ونبوو، دوایی خۆی بۆی گێڕامەوە، وتی: "کە چاوم بەتۆ کەوت، بوورامەوە". منداڵە بچووکەکانیشم نەبینی، چونکە قەرەباڵغی بوو، موحەممەدیشم بینیو لەگەڵ من سواربوو، دوایی بابیشم هاتو خستیانە ناو ئۆتۆمبێلەکە، ئیدی کە هاتمەوە بۆ سلێمانی ئەوانم لەگەڵ بوو.

+ ئەو گوتارەی جەنابت لە (چیمەن) دات بۆ ئەو خەڵکە، لەلایەن ڕۆشنبیرانی عەلمانییەوە زۆر بەچاکییەوە پێشوازی لێکراو دەستخۆشییان دەکرد[18]، ئایا ئەمە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی ئەوان پێشتر مامۆستا عەلی باپیریان نەناسیوە یان ئەو وتارەی کە لەوێ دات شتێکی زۆر تایبەت بووە، سەبارەت بەو هەڵوێستەی کە تۆ دوو ساڵ بگیرێیت‌و بێیتەوە دەستخۆشی لەوانە بکەی کە دەستیان لە ڕزگار کردنتدا هەبوو، کەس تۆمەتبار نەکەی‌و داکۆکی لە هێندێ بنەمای نەتەوەیی خۆت بکەی؟

ـ جا من وتارەکەم بونیادنابوو لەسەر کۆمەڵێ بنەمای نەگۆڕ، واتە مەبادیئی ئیسلامیی کە زیندان‌و ناڕەحەتی‌و سەرماو گەرماو گۆڕانی بارودۆخ نایانگۆڕێ، کۆمەڵێك نەگۆڕی ئیسلامیی هەن: مرۆڤ میللەتی خۆی خۆش بوێ، پشتی بەخوای خۆی قایم بێت، پاشان دڵی بە میللەتی خۆی خۆشبێ‌و بۆی دڵسۆز بێت، هەرواش هەمیشە بۆ خاڵی ئیجابی بگەڕێ لە خەڵکداو بەبیانوو نەبێ لە خەڵك، ڕەنگە من کۆمەڵێ شتم لەدڵدا هەبووبێ بەرامبەر بە کەسانێك، بەڵام چاك وایە بۆ خاڵی ئیجابی بگەڕێم، کابرایەك من چاکەشم لێبینیوەو خراپەشم لێ بینیوە، چاکەکەی ببینم باشە، پاشان لە زیندان ئەمریکییەکان دەیانگوت: "فلان لایەنە هاوکاری ئێمەی کردووە"، یان هێندێ شتیان باس دەکرد، بەڕاستی دەمگوت: نەخێر، هەر ئێوە دەناسم، خەڵکێکیش هاوکاری ئێوەی کردبێ، ئەگەر خۆتان قەناعەتتان وانەبوایە، منتان نەدەهێشتەوە، باشە ئەوە خەڵکیش هاوکارن، کە بۆتان دەرکەوت ئەو خەڵکە درۆ دەکات، ئەی بۆچی هەر دەمهێڵنەوە؟ کەواتە سیاسەتی خۆتانە.

+ یەکەم خواردن دوای زیندان خواردت چی بوو لەکوێ بوو؟

---

[18] دەقی گوتارەکە لە پاشکۆی ئەم کتێبەدا دەخوێنیتەوە.

ـ له بەغداد، کاك پوشوو ئیبراهیم له ماڵی خۆی دەعوەتێکی باشی بۆ کردین، هەندێك لەو خواردنانه دوو ساڵ بوو نەمدیبوون، لەوێ نانێکی باشی داینێ، بەرۆژووش بووم، زۆریش ماندوو ببووم، چونکه من به کەلەپچه کراوی هێنایانم، بەربانگم له ماڵی ئەوان کردەوەو خورمایەکی زۆر نایابی هێنا، هەروەها ماستاوێکی خۆش، خوا ماڵی ئاوا کات، بەربانگێکی باشم لەوێ کردەوە، ماستاو لەوێ هەر نەبوو، یەکێ بوو لەوشتانەی بیستو دوو مانگ بوو لێی مەحرووم بووین، جار جار ماستیان دەهێنا، کەم کەم، بەڵام ماستاوو دۆی لێ نەبوو.

+ له زیندان حەزت له چ خواردنێك بوو، ئەگەر دەستت بکەوتایه؟

ـ من لەماڵیش تەبیعەتم وایە، خێزانم دەڵێ بەئاواتەوەم جارێ بڵێیت کەیفم لەفڵان خواردنەو حەزم له فڵانه خواردنه، لەخوا بەزیادبێ (نەوسن) نیم، هەرچی بێت قەناعەتی پێدەکەم، بەڵام که بەدەن نوقسانی پەیدا دەکات له ڤیتامین سی، یان ڤیتامین دی، یان پرۆتینات، مرۆڤ دڵی بۆی دەچێ، بەڵام وەنەبێ من تامەزرۆی خواردنێکی تایبەت بووبم، بەڵام هێندێ له خواردنەکانی زیندانم هەر نه دەخوراد، دوایی ژەمێکیان خسته گەڵ که خواردنی سازکراو بوو، باشبوو، بەڵام نانی لێ نەبوو، خێزانم نامەیەکی عاتیفی بۆم نووسیبوو وتبووی: قسەکانی من زۆر بێ سەروبەرەن، وەك هی تۆ نین، تۆ قسەی بەرێو جێ دەکەیت، من هەر ئەوە دەزانم، منیش بۆم نووسیبوو: نا، قسەکانت لەنانی کوردی خۆشترن، که ئەمرۆ بیستو دوو مانگه نەمخواردووە. جا پێم خۆشبوو نانم دەست کەوێ، هەروەها ئەو خواردنه کوردەوارییانه که مرۆڤ جار جار یادیان دەکات، بەڵام بڵێی زۆر بۆیان تامەزرۆ بووم، یان زۆر کاریان تێکردبم، وانەبوو، لەوێ جاری واهەبوو یەك سەعات سەرانی ڕژێم، دوو سەعات باسی خواردنیان دەکرد، یەکیان دەیگوت: "ئێستا کەللەو گیپەیەك سازکرابایه"، ئەوی دیکەیان دەیگوت: "ئێستا برنجێکی ئاواو کشمیشی بەسەرەوە بێو.."، یەکێکی تر دەیگوت: "ئێستا

کفتەیەکی حەلەبی هەبوایە". ئاوا باسی جۆرەها خواردنیان دەکرد، دەیانگوت: "شێخ، ئەی تۆ کەیفت بەچی دێ؟"، دەمگوت: وەڵڵا لەبەردی نەرمتر بێت، پێی ڕازیم!

+ دەمەوێ بڵێم لە زیندان پێت وابوو لەسەر هەڵەی خۆت یان کۆمەڵی ئیسلامیی دەستگیرکراویت، یان هەر سروشتی کاری ئیسلامیی وایە کە تووشی زیندانو ناڕەحەتی بن؟

- ئەوەی من هەر باجی موسڵمانێتی بوو، هیچی کە نەبوو، پێموایە کاری ئیسلامیی، دینداریو موسڵمانێتی هەروایە، ئەگەر مرۆڤ هەر موسڵمانبێو لەماڵی خۆشی بێ، خوای پەروەردگار تاقی دەکاتەوە، ئەگەر موسڵمانێکی ڕاست بێو هەر لە ماڵی خۆی بێو کاری ئیسلامیش نەکات، تووشی گرفتاریو ناڕەحەتیو تاقیکردنەوە هەر دەبێ.

بێگومان ئەوەی من هەر باجدانی موسڵمانێتیو دینداریی بوو، دوایش دەرکەوت کە هیچم لەسەر نەبوو، هەر ئەوەندە بوو موسڵمانێتییەکەم مابووەوە، جگە لە موسڵمانێتیو ئیسلامیی، هیچی کەم خۆ لەسەر نەبوو، کەواتە هێڵدرانەوەکەم بەس لەبەر موسڵمانێتییەکەم بووە، لەبەر ئەوە کە من بڕوام بەوە هەبوو ئیسلام بەرنامەی ژیان بێ، ئەوان لێیان پرسیم، من گوتم: باسەری یەکتر نەیەشێنین، من بڕوام بە ئیسلام هەیە، ئەو ئیسلامەی کە بەشێکی سیاسەتەو جیهادەو مقاوەمەیە لەشوێنی خۆیداو لەکاتی خۆیدا، ئیسلام بەو شێوەی کە لەقورئانو سوونەتدا هاتووە، لەگەڵ هەموویدام و لەدەستم بێ ئیش بۆ هەمووی دەکەم، بەفاریزەوە لە خزمەتی قورئانو سوونەتی پێغەمبەرم ﷺ، وتیان: "ئا ئاوا"، وتم: بەڵێ بەو شێوەیە، وتیان: "بە دەوڵەتی ئیسلامییشەوە؟"، وتم: بەدەوڵەتی ئیسلامییشەوە، بەهەموویەوە. جا من پێموایە ڕەنگە مەترسی ئەوەیان بووبێ کە ئێمە زەرەرێك لە ئەمنی قەومی ئەوان

بدەین، کەواتە دەرکەوت من هیچ شتێکم لەسەر نییە، هەر بۆ موسڵمانێتییەکەیە، مانای وایە من لەبەر موسڵمانێتی مابوومەوە.

+ لە دوای نزیکەی دوو ساڵ لە ئەزموونی نێو زیندان، ئەگەر کەسێك ئێستا دەستگیر بکرێت، یان بڕیار بێت دەستگیر بکرێت، بێتە لای جەنابت، چ ئامۆژگارییەکی دەکەیت؟

- جارێ ئامۆژگاری ئەوەی دەکەم کە گرتنو لێدانو ناڕەحەتیو گرفتاری بەشێوەیەکی ئاسایی وەربگرێت، لەپێشەوە پێشبینی بکات کە یان نابێ بڵێی موسڵمانمو خاوەنی ئیمانم، یان کە گوتت، دەبێت ئەوە لەپێش چاوی خۆت بگری کە تووشی ناڕەحەتیو گرفتاری دەبی. ئەوە یەك، پاشان کە دەکەویە ناو بۆتەی تاقیکردنەوەوە، مرۆڤ لە بیری نەچێت کە خوایەکی هەیەو خاوەنێکی هەیە، بڵێ خوایە ئەوە تووشی تاقیکردنەوە بووم، بەڵام سەرمخەو پشتم بگرەو سەربەرزانە ڕزگارم بکە، بەو مانایەی لەو تاقیکردنەوەیە بڕوانامەیەکی باش وەربگرمو تەوفیقم بدە، لە بیری نەچێتەوە کە خاوەنی هەیەو بێخاوەن نییە، چونکە هیچ شتێك هێندەی نائومێدیو خۆ بێخاوەن زانین کار لە مرۆڤ ناکات، هەرکاتێك مرۆڤ ورەی ڕووخا، بەدەنیشی دادەتەپێ، بەڵام مرۆڤ کە لە ڕوحو دڵەوە بەهێزبوو، بەدەنیشی تەحەمولی هەموو شتێك دەکات.

سێهەمیش، بزانێ کە خوای پەروەردگار حەکیمەو کاربەجێیە، هەتا ئەو کاتە کەخوای پەروەردگار بە بەرژەوەندی دەزانێت بۆ دونیاو قیامەتی، دەیهێڵێتەوە، هەرکاتێ خوای پەروەردگار زانی ئەو بەرژەوەندییە تەواو بووە، دەربازی دەکات، واتە بزانێت کە هەموو شتێکی خوای کاربەجێ موقەددەرەو نەخشە بۆ کێشراوەو ئەندازەگیری کراوە، وانەزانێت کە ئەوە بێسەرو بەرەییە، (إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ) (القمر: ٤٩)، ئەوە زۆر شتێکی گرنگە، بۆ ئەوەی کە بزانێت

ئەوە ئیرادەی خوای پەروەردگارە کە هێناویەتی بۆ ئەو شوێنە، هەرکاتێکیش حیکمەتی خوای پەروەردگار وای خواست دەرباز بێت، دەربازی دەکات.

پاشانیش خۆڕاگر بێت، ئەو مەرجانەی کە بۆیان دانابووم، ئەگەر ئیمزام کردبا، ڕوخسەت بوو، دەرفەتی تێدابوو، موکرەهبووم، کابرا دەڵێ ئەگەر ئیمزای نەکەی، بەرت نادەم، منیش موکرەهم، بەڵکو لەوەش زیاتر، کابرا ئەگەر هەڕەشەی لێبکرێ بەوەی لەزیندان دەیهێڵنەوە، دەتوانێ وشەی کوفریشی بەدەمدا بێت، بەڵام من کارم بەعەزیمەت کرد، جیاوازییەکەشی بیستو چوار سەعات بوو، جیاوازییەکی ئەوە کە بەسەربەرزانە بێمە دەر یان بەعەیبداری، ئیش بەعەزیمەت کەم یان بەڕوخسەت، بیستو چوار سەعات بوو، شەوو ڕۆژێك دوای ئەوە من ڕزگارم بوو، بەو شێوە کە لەخۆم دەوەشاندەوە، بەو شێوەیە هاتمە دەر، کەواتە موسڵمان خۆڕاگر بێتو لەسەر پەلەپەلو لەبەر لاوازی خۆی ناشیرین نەکات.

+ دوو ساڵی تەمەنی، مرۆڤ، زۆر جار کەمو کوڕیشی تیایە، زۆر جار لایەنی زۆر بە هێزیشی تیایە، ئەگەر چی ئەوانەی تۆ زۆر بەیان جێگەی شانازین، بەڵام ئەو هەڵوێستەی تۆ کامەیە کە لێی پەشیمانی، سەیری ئێستا ئەکەیتەوەو ئەڵێی بریا ئەوەم نەوتبایەو وام نەکردایە؟ لە ماوەی دوو ساڵی زیندانیش، یان ئەو هەڵوێستە کامەیە زۆر پێی دڵخۆشی، زۆر جێگەی شانازییە کە ئێستا دەیبینیتەوە؟

- لە فەزڵی خوا بەزیاد بێ، هەر شتێکم گوتبێ، پێشتر زۆر دوعام لەبارەوە کردووە، ئیستیخارەم کردووە، کە زانیومە تەحقیقە، زۆر پاڕاومەوە: خوایە چی چاکەو تۆ پێت چاکەو مەسڵەحەتەو ڕاستە، بیخە سەردڵو زمانم. لەخوا بەزیاد بێ، شتێکم پێ شك نایەت کە بڵێم بریا ئەوەم نەگوتبا یان وام گوتبا، وەڵلاهی چی بەچاکم زانیوە، گوتوومە، چی بەڕاستم زانیوەو بەباشم زانیوە، گوتوومەو

کردوومه، من پرسیاری هێندێ خەڵكی موسڵمانیان لێكـردووم، هـەروەها خـەڵكی خۆمان، هەوڵم داوە هەموو شتەكان بخەمە سەر ملی خۆم، وتوومە من بەرپرسـی هەمـەكارەی كۆمـەڵی ئیسـلامییم، لـە لایـەنی سیاسـی، سـەربازی، هەرشـتێكتان دەوێ من لێی بەرپرسیارمو هـیچ كـەس مـەگرن، هـیچ كـەس ناڕەحـەت مەكـەن، دیارە ئەوە فەزڵو تەوفیقی خوایە بۆ مرۆڤ، دیارە كەموكورتیش هەر دەبـێ، مـن ڕەنگە لەشتی دیكە كەموكوڕیم هەبوو بێ، پێم خۆشـبوو زیـاتر تاعـەتم كردبایـە، زیاتر تەزكیەی نەفسی خۆم كردبایە، زیاتر لەگەڵ قورئان خەریك بام، زیاتر خۆم ماندوو كردبایە، زیاتر لەگەڵ ئەوانەی دەوروبەرم خۆم ماندوو كردبایە، بـەڵام لـە مەسەلەی تەحیقیقو هەڵسوكەوت لەگەڵ ئەمریكییـەكانو ئەوانـە، لـەخوا بـەزیاد بێ شتێكم پێ شك نایە كە بڵێم بریا وام نەكردباو وام كردبایە.

+ ئەگەر پێش دەستگیركرانت دوو ئیختیاریان پێ بدایتایە، دوو ساڵ زینـدانی لـە سـجنێكی ئینفـرادی بـەو ناڕەحەتیانـەوە، یـان كۆمـەڵی ئیسلامیی هەڵوەشێنیتەوە، چیت دەكرد؟

- كەمتر لەوەشم ڕەفز دەكرد و بێگومان هەر زینـدانم هەڵدەبـژارد، بگـرە ئـەوان پێیان عەیب بوو شتی وا لەگەڵ من باس كەن[19]، چونكە هەر لەسـەرەتاوە قسـەی خۆم بڕییەوە، وتیان: "ئاخر ڕەنگە ئەو قسانە وا پێویست كات ئێمـە بـت بـەین بـۆ گوانتانامۆو چاوت بەدونیا نەكەوێتەوە، جـوان فكـری لێبكـەوە"، وتم: بـاش باشـم فكر لێكردۆتەوە، هەرچی بێت، هەموو ئەوانە لەمردن پێم ئاسانترن، ڕەنگە خەڵكی تر وای تەسەور كردبێ: ئایا داوایان لێ نەكردووی هاوكاریی ئەوان بكـەی؟ ئەسـڵەن پێیان عەیب بوو شتی وا لەگەڵ من باس بكەن، لەخوا بەزیاد بێ وام ڕاهێنابوون كـە پێیان عەیب بوو ئەو شتانە لەگەڵ من باس بكەن، هەتا پێیان عـەیب بـوو بڵـێن تـۆ

[19] واتە بەردرانم لە بەرانبەر تەنازولكردنێك شتێكدا.

دوایی قسەمان لەسەر مەکە، یان وا مەڵێ یان وا مەکە، گوتیان: "قسە دەکەی؟" گوتم: بەڵێ، دەیانگوت: "لەسەرمان دەنووسی؟"، گوتم: بەڵێ.

+ ئەگەر بەڕێزت ببیتە سەرۆکی وڵاتێك، ئەو وڵاتەی تۆ زیندانی هاوشێوەی "کرۆپەر"ی تێدا دەبێت؟

ـ نەوەڵڵا، ئەگەر دەسەڵاتێکی ئیسلامیی ناچاریش بێ مرۆڤێك زیندانی بکات، با لە ژوورێکی تۆزێ گەورەی بکات، ئینجا ئەو ژووره پێداویستییەکانی مرۆڤی تێدا بێت، هەر لە ڕووناکی، لە پاکو خاوێنیو لەو شتانە.

+ لە سەردەمی دەسەڵاتی جۆرج بوشدا، تۆ دوو ساڵ زیندانی بوویت، ئەگەر ڕۆژێك بۆش ببینی، چی پێ دەڵێی؟

ـ پێی دەڵێم ئەگەر پیاوی گەورە هەڵەی هەبێت، هەڵەکەشی بەقەد خۆی گەورەیە، تۆ کە سەرۆکی وڵاتێکی وەکو ئەمریکا بووی، دەتەویست ئەمریکا دەسەڵات بەسەر هەموو دونیادا بگرێت، کەسێك خولیای هێندە گەورەی هەبێت، دەبێ عەقڵیشی هێندە گەورە کات، دڵیشی ئەوەندە گەورە بێو ئەخلاقیشی ئەوەندە گەورە بێت، ئەگەرنا، پێی عەیبدار دەبێ، مەسەلە هەر ئەوەندە نییە ناوی گەورە لە خۆت بنێی، دەبێ کە ناوی گەورەت لەخۆنا، ناوەڕۆکی گەورەشت هەبێ، عەقڵێکی گەورە، دڵێکی گەورە، ئەخلاقێکی گەورە، ئەگەرنا، لەسەر ناوە گەورەکەت عەیبدارو ناشیرین دەبی، ئاوام پێدەگوت، وەکو ئێستا وای لێهات، پێی عەیبدارو ناشیرین بوو.

+ ئەگەر بڕیار بێت من سەلامی تۆ بگەیەنم بەو ئەمریکییانەی لە زیندان ناسیوتن، لە پاسەوان، لە موحەقیق و هەریەکێك لەوانە، تۆ پێم ئەڵێی سەلام لە کامیان بکەم؟

ـ دەڵێم سەلام لەوانە بکە کە یاسای ئەمریکییان بەباری ئیجابیدا جێبەجێ دەکرد، نەك بەبارە سلبییەکەیداو میزاجی باشی خۆشیان دەکردە پارسەنگی

ياساكان، كه به بارى ئيجابيدا جێبەجێيان دەكرد، نەك ميزاجى خراپى خۆيان بكەنە پارسەنگى بارە سلبييەكەى، چونكە بە ڕاستى هەمووى يەك ياسا بوو، هەبوو زۆر بە ويژدانانە، زۆر بە جواميرانەو بە ڕێزەوە مامەڵەى دەكرد، هەبوو قينلەدڵو بوغزاويانە مامەڵەى دەكرد، جارێك لە يەكێكيانم پرسى كە عادەتى وابوو هەر جارێك نۆرە پاسەوانى ئەو بوو، پەنجەرەكانى دادەخست، يان ڕۆژى واهەبوو سيازدە سەعات پەنجەرەى دادەخست، شەويش هەر تاريك، ڕۆژيش هەر تاريك، ئەوكاتە كارەباشى تيانەبوو، ليم پرسى: ئەوە تۆ هێندێ شتت دەكرد، هۆكەى چيبوو، بۆ وات دەكرد؟ ئەوانى ديكە وەكو تۆيان نەدەكرد، وتى: "ئاخر ئێمە دەسەڵاتمان هەبوو وا بكەين، من وام بەباش دەزانى"، وتم: ئەى ئێمە بەنى ئادەم نەبووين؟ ڕووناكييەك، هەوايەك هەبوايە؟ وتى: "وەڵڵا ئێمە دەسەڵاتمان پێدرابوو، ئيدى من خۆم وام پێ باشبوو"، ئەوەشى گوت، كە ئەگەر ئێستا بام، وام نەدەكرد، وتى: "ئێستا من پەشيمانم لەهەڵسوكەوتى ئەوكاتەم، بەڵام ئەوكاتەش من لەياساى ئەمريكى لام نەداوە، من دەسەڵاتم هەبووە واش بكەمو واش نەكەم، من لاى تونديەكەم دەگرت".

+ ئەى كەسى وايان تێدا نييە كە بتوانى پێم بڵێى سەلامى پێ بگەيەنە؟

ـــ با، بەس دەترسم تووشى بەلايەكى بكەن، دەنا سێ چوارێكيان (ناوەكانيشيان لەمێشكمدايە) خۆشخولق بوونو بەڕێز بوون لەگەڵمان، قەڵەميان بۆ من دێنا، يەكێك نەخۆش دەبوو لێيان دەپرسىو دكتۆريان بۆ بانگ دەكرد، هەشبوو ئيهمالى دەكرد.

+ پاش ئازادبوونت، خەڵكى زۆر ئەهاتن بۆ لاتو بۆ بەخێرهێنانەوەت، قسەى زۆر سەيريان دەكرد، من زۆر جێگەى تێبينيم بوون، كام قسەيان زۆر جێگەى تێبينيت بوو؟

ـ قسەیەك كەزۆریان دەیانگوت، دەیانگوت: "مامۆستا زۆرمان دوعا بۆ كردووی"، یان "زۆرمان پێ خۆشبوو هاتیتەوە"، لەبەر زاڵبوونی عاتیفە بەسەر وەزعەكەدا، نەیاندەزانی چۆن دەری ببڕن، ئاوا قسەكانیان تێكەڵ دەكرد، دووبارەیان دەكردەوە، هەبوو دەیگوت كە چەند جار لەكاتی بانگ لەگەڵ ماڵو منداڵم خواردنەكەمان نەخواردووەو وتوومانە دەبێ ئێستا فلان كەس چی بخوات؟ جا بەڕاستی من كە ئەو شتانەیان بۆ باس دەكردم، هەروەها ئەو پێشوازییە جەماوەرییە گەرمانە كە لە چیمەنو پاشان لە سلێمانیو دوایی لە هەولێر و ئنجا لە بتوێنو پشدەرو پاشان لە هەڵەبجەو لە باقی شوێنەكانی تر بینیمن، دوایش هەندێ لەو فیلمانەم بینییەوە كە لە ڕێپێوانو ئیمزاكۆكردنەوەو كۆڕگرتن بە بۆنەی ساڵوەگەڕی گرتنی بەندەو ئەوانەو هەندێ لە نووسینەكان لە ڕۆژنامەی (كۆمەڵ)دا دەمخوێندنەوە، هی خۆمانو هی خەڵكی تر، ئێستا زۆر خۆم بە قەرزدارو منەتباری ئەو خەڵكە دەزانم، مەگەر بە دوعای خێر، خوای پەروەردگار بۆ خۆی پاداشتیان بداتەوە، ئەگەرنا، دەزانم كە هەم كۆمەڵی ئیسلامیی بە قیادەو قاعیدەیەوە، بە پیرو گەنجیەوە، بە پیاوو ئافرەتییەوە، بە وردو درشتییەوە، هەتا منداڵەكانیش، هەم غەیری كۆمەڵی ئیسلامیی، ئیسلامییەكان بە گشتیو موسڵمانان بە تایبەتی، بە ڕاستی زۆر قەرزداریان كردوومو من زۆر هەست بە منەتباریی و قەرزداریی دەكەم، بە ڕاستی ئەو خەڵكە زۆر بەوەفا بوون، ڕەنگە وام تەسەور نەكردبێ كە خەڵك ئەوەندە دڵسۆزو بە وەفاو خاوەن هەڵوێست بن، بە تایبەتی بۆ ئەو دوو ڕێپێوانەی كە لە هەولێرو سلێمانی كراون، ئەوكات كە گەرمە گەرمی گرتن بوو خەڵك نەیدەزانی من چیم لێدێو نەیدەزانی كۆمەڵی ئیسلامیی چی لێدێ، ڕەنگە بەچكە گورگیان پیشانی خەڵك دابێ، هەندێك لە لایەنە سیاسییەكان هەڕەشەو گوڕەشەیان كردبێ. بە ڕاستی ئەوە مەگەر هەرخوا پاداشتیان بداتەوە.

+ ئەگەر بكرێت بەكورتی هێندێ وشەمان بۆ پێناسە بكەیت؟

ـ فەرموو..

+ **جەنگ (شەڕ)؟**

ـ لە زاراوەی ئیسلامییدا بریتییە لە بەکارهێنانی هێز بۆ سەرخستنی حەق بەسەر بەتاڵدا، حەق لە قورئانو سوننەتدا بەرجەستە ببێت، بەتاڵێك کە لەهەواو ئارەزووی ستەمکارەکاندا بەرجەستە دەبێت.

+ **زیندان؟**

ـ زیندان، گوتراوە: "السجن قبر الأحياء"، ئەوە زۆر ڕاستە، بە تایبەتی بۆ زیندانی تاکی، مرۆڤ لە هەموو دنیاو لە واقیعو لە خەڵك دادەبڕێ، هەر خۆتو خوایت، واتە نیمچە گۆڕێکە، بە تایبەتی زیندانی تاکی، بەڵام نیمچە گۆڕێکە لە ڕووە ماددییەکەیەوە، ئەگەرنا، بۆ مرۆڤی ئیماندار خەڵوەتگەو شوێنی ئیعتیکافە.

+ **ئەشکەنجە؟**

ـ ئەشکەنجە، پێموایە بۆ مرۆڤی موسڵمان بە تایبەت، ڕووە مەعنەویەکەی زیاتر بەئێشە تاوەکو لایەنە جەستەییەکەی، کە ئینسان هەست دەکات تەرەفی بەرامبەر بەسووك تەماشای دەکات، بێڕێزی بەرامبەر دەنوێنێ، من بەزۆری بەوە قەڵس دەبم، من کە چوومە سجن، تاڵ تاڵ لە سەرم سپی ببوو، ڕیشیشم ڕەنگە یەك دوو مووی تیابووبێ، بەڵام پێموابێ بەتایبەت ئەو (٨ ـ١٠) ڕۆژەی کە قسەی ناشیرینو جەزرەبەو بە تایبەتی نارەحەتی دەروونیو ئەوانەم تووشبوون، پێموایە بە زۆری بەوە سەرم سپی بووە.

+ **ئەمریکا؟**

ـ ئەمریکا ئەو هێزەیە کە بەڕاستی هەر لە سەرەتاوە وا دروستبووە تەنیا هێز ببینێ، دەسەڵات ببینێ، خۆتان دەزانن هیندییە سوورەکانیان قەڵاچۆ کرد، خۆیان بوونە میراتگریان، پێموایە ئێستاش هەر بەچاوی هیندییە سوورەکان تەماشای

باقی مرۆڤایەتی دەکەن، لەبەر ئەوە بەو فەلسەفەو عەقڵیەتەی ئێستای کە پێوەی دەبینم، بەڕاستی پاشەڕۆژێکی زۆر تاریكو تاڵ بۆ ئەمریکا دەبینم.

+ **بەعس؟**

- ڕژێمی بەعس خەونێکی ناخۆش بوو بەسەرچوو، کابووسێکی زۆر خراپ بوو بەسەرچوو، پێشم وایە کە جارێکی دیکە ئەو خەونە نابینرێتەوە، بەڵام خوا بکا ئەمریکاو غەیری ئەمریکا وانەکەن کە خەڵك ئەو پەندەی بەسەردا بچەسپێ، "لە کۆلك سڵەمییەوەو بەسەر بەرازدا کەوت".

+ **خیانەت؟**

- خیانەت، دیارە ناپاکییە، گەورەترین ناپاکیش ئەوەیە کە مرۆڤ بەرامبەر بە خوای خۆی (جلّ شأنه) ناپاکی بکات، هەر کەسێکیش بەرامبەر بە خوا ناپاك بوو، ئەوە بەرامبەر بە خەڵكو خاك هەر ئاوی لێ ناخواتەوە، بەڵام ئەوەی کە بەرامبەر بە خوا وەفادار بوو، وەفاداریی بۆ خوا وای لێ دەکات بەرانبەر بە خەڵكو شتەکانیش وەفادار بێت.

+ **وشەی دوای ئەوەشمان وەفایە؟**

- پێچەوانەی خیانەتو ناپاکییە.

+ **پەرلەمان؟**

- پەرلەمان، یان ئەنجومەنی شوورا، ئەو ئەنجومەنەیە کە دەبێ هەڵبژاردەی عەقڵی خەڵکی بێت بۆ بەڕێوەبردنی کاروباری وڵات، بەوشێوەیە کە شەریعەتی خوا دەفەرموێ.

+ **خۆپیشاندان.**

- خۆپیشاندان بریتییە لە سەلماندنی بوونی خۆت، بۆ زانیاریشتان، یەکەمین خۆپیشاندان کە لەمێژووی ئیسلامدا بوو بێت، ئەو خۆپیشاندانە بوو کە ئیمامی

عومەرو حەمزە (خوایان لیٚ ڕازی بێت) سەرقافڵەییان کرد، دوای ئەوە کە عومەری کوڕی خەتتاب موسڵمان بوو، چەند ڕۆژێکیش پێش ئەوە حەمزە موسڵمان بوو، موسوڵمانان چوونە دەرەوەو بە دەوری کەعبەدا تەوافیان کرد بە (الله أکبر)، ئەوە یەکەمین خۆپیشاندان بوو، ئەوەش ئەوەی لیٚ وەردەگیریٚ کە خەڵکێك، خەڵکێکی ئیسلامیش وا تەسەور دەکات کە خۆپیشاندان یان ڕژانە سەر جادەو شەقام لاوازییە، پێیان وایە دەبێت حەتمەن تەقە بکەی، نەخێر وەها نییە، پێغەمبەر ﷺ، خۆشی لەگەڵدا بوو، ئەو کاروانە، ئەو کۆمەڵە موسڵمانە خۆپیشاندانیان کرد لە دەوری کەعبە، کافرەکان وتیان شتیٚ قەوماوە، چۆن جورئەتی ئەوە دەکەن کە بێن بە دەوری کەعبەدا تەواف بکەن؟!

+ کوردستان؟

ـ کوردستان ئەو شوێنەیە کە خوای پەروەردگار میللەتی کوردی لەسەر خولّقاندووە، بەلاّم بە داخەوە لە نەخشەی سیاسیدا بوونی نییە، ئێستا لە دەرەوەی کوردستان یان لە دەرەوەی عیراق، تۆزێك لە شارەکانی بەغداو ئەوانەش وشەی کوردستان دەبیستریٚ، من لە یادمە کە لە چەند سەفەرێك بۆ هەندێك لە وڵاتانی عەرەبیو ئیسلامیی، وتوومە خەڵکی کوردستانم، وتوویانە: "لە کوێیە؟". دیارە ناهەقیشیان نەبووە، چونکە لەسەر نەخشەی سیاسی، کوردستان بوونی نییە.

+ ئازادی؟

ـ ئازادی ئەوەیە کە مرۆڤ لە دەروونی خۆیدا هەست بکات کۆیلە نییە، هەست بکات دەستو پێی نەبەستراوە، دەستو پێی، نەك ڕواڵەتی، دەستو پێی ئیرادەی، دەستو پێی عەقڵی، دەستو پێی دڵی، هەر بۆیە من زۆر دژی ئەوەم بەموسڵمانێکی زیندانیی بگوتریٚت ئازاد نییە، بە لەزیندان هاتنەدەرەوەی بگوتریٚ ئازادبوون، مرۆڤی موسڵمان هەمیشە سەربەستە، هەمیشە ئازادە، عەقڵی ئازادە،

ئیرادەی ئازادە، ڕوحی ئازادە، بەڕوح پەرواز دەکات بە مەلەکووتدا، بە عەقڵ ئازادەو لە کتێبی خوا ڕادەمێنێ، لە بوونەوەر ڕادەمێنێ، ئیرادەشی ئازادە، هیچ کەس ناتوانێ وای لێبکات کە شتێك بە باتڵی بزانێ، پێی بڵێ حەق، شتێ بە حەقی بزانێ، دەستی لێ هەڵبگرێ.

دیلو کۆیلە ئەو کەسەیە شتێ بڵێ پێچەوانەی ئیرادەو قەناعەتی خۆی بێ، یان عەقڵی دیل بێ، یان دڵی دیل بێو ئیرادەی ژێر دەست بێ، ئەوە پێچەوانەی ئازادییە.

+ مامۆستا، شتێك کە تا ئێستا ئێمە نەمانتوانیوە لە بارەیەوە پرسیار بکەین و لە دەروونی تۆدا شایەنی وتنە، پێمان خۆشە بیکەیت بە کۆتایی ئەم زنجیرە گفتوگۆیەمان؟

ـ بەڵێ. دەمەوێت لێرەدا ئاماژە بە چەند خاڵێك بکەم کە لە میانەی وەڵامەکانی پێشوومدا بە یادمدا نەهاتوونەوە، ئەوانیش:

یەکەم: ئەو برایانەی لەگەڵ مندا دەستگیرکران، بێجگە لە کاك تۆفیق کەریم و حاجی عەبدوڕڕەحمان ئەحمەد و مامۆستا دارا موحەممەد ئەمین –برایانی سەرکردایەتی–، ئەمانەی خوارێ بوون:

ئیبراهیم باپیر وەتمان، زوبێر کەمال حەسەن، بورهان عەباس عەبدوڵڵا، سیروان بایر رەحیم، عەلی عەبدوڵڵا شەریف، موستەفا وسوو ئیبراهیم، موحەممەد ئیبراهیم حەمەد رەسوڵ، هیوا نەجم، ئەحمەد حەسەن، هاوکار عەبدولحەمید سەعید و کاك جەمال کە وەرگێڕ بوو.

دووەم: لە رۆژی ٢٠٠٣/٢/١٨دا وەفدێکی سەرکردایەتیی کۆمەڵی ئیسلامیی کە بەڕێزان مامۆستا حەسەن بابەکر و کاك عەبدولحەمید جەلال بوون، سەردانی بەغدایان کردووە کە لەوێ لەگەڵ مامۆستا ناصح مەلا صالح (خوا لێی خۆش بێت) هەوڵێکی دیکەش بدەن بۆ رزگارکردنی بەندە و هاوەڵانم. بەڵام هەر

هێندەیان زانیوە شەوی ١٠\١١/١٢/٢٠٠٣ سەعات چواری بەیانی هێزێکی گەورەی ئەمریکی بە دوو هێلیکۆپتەر و نزیکەی دە تانك و ئۆتومبیلەوە هەڵی کوتاوەتە سەر نووسینگەی کۆمەڵ لەو شارە، کە ئەوان لەوێ میوان بوون و یەکسەر دیواری حەوشەکەیان رووخاندووە و جگە لەو دوو بەڕێزە، بەرپرسی نووسینگەکەش کە مامۆستا موحەممەد سینەمۆکی بوو، لەگەڵ سەرجەم ئەو قوتابییە کوڕ و کچانەی کۆمەڵ کە لەو کاتەدا بۆ حەوانەوە لە نووسینگەکە بوون و نزیکەی (٣٠–٤٠) کەس بوون، گیراون و ئافرەتەکان پاش سێ رۆژ و ئەوانەی دیکەش پاش نزیکەی مانگێك ئەوجار بەردران!!

سێیەم: لە کۆتایی مانگی رەمەزانی ساڵی ١٤٢٦ (١١/٢٠٠٤) و چوار پێنج مانگ بەر لە رزگاربوونم و بۆ یەکەمین جار و دوایین جار، وەفدێکی سەرکردایەتیی کۆمەڵی ئیسلامیی کە لە بەڕێزان حاجی قاسم موستەفا، کاك موحەممەد حەکیم و کاك عەبدولستار مەجید پێکهاتبوو، سەردانیان کردم لە زیندانی "کرۆپەر" و نزیکەی سێ چوار سەعات پێکەوە دانیشتین لە ژێر چاودێریدا و تا رادەیەکی باش لە هەواڵ و دەنگوباسی کوردستان و عیراق و گۆڕانکارییەکان ئاگاداریان کردمەوە.

چوارەم: هەروەها لێرەدا رووداوێکی دیکەی گرنگی زیندانییم کەوتەوە یاد، ئەویش ئەوەیە کە رۆژێکیان ئەمریکییەکان وێڕای دەرگاکانی ژوورە تاکییەکان کە هەمیشە داخراوبوون، پەنجەرە بچووکە تەختەییەکانیشیان لەسەر داخستین و ژوورەکانمان بۆ ماوەی چەند سەعاتێك تاریك داهاتن! جا پاش ئەوەی کە زانیمان بڕیاریان داوە لەمەو دوا ژوورەکانمان هەر بەو شێوەیە بمێننەوە، سەرەتا لە قاتعەکەی ئێمەوە و پاشان سەرجەم قاتعەکان دەستمان کرد بە (ألله أكبر) گوتن و مست و پێلاقەدان لە دەرگا و پەنجەرەکان و دەنگەدەنگ و ناڕەزاییدەربڕین لەسەر پێوەدانی پەنجەرەکان و داواکردنی کردنەوەیان.

دیاره ئیدارەی زیندان و پاسەوان و ئێشکچییەکان زۆر مشەوەش و سەغڵەت بوون و بە هەڵەداوان هاتن قسەیان لەگەڵ هەندێکمان کرد و پاش ئەوەی زانییان داواکارییەکەمان چییە، یەکسەر پەنجەرەکانیان لەسەر کردینەوە و هەوڵەکەمان سەری گرت و بەریشی گرت، ئیدی جارێکی دیکە مەگەر لەسەر داواکاریی خۆمان لە بەر سەرما و نەهاتنە ژوورەوەی تۆزوخۆڵ و مێش و مەگەز، ئەگەرنا پەنجەرەکانیان لەسەر دانەخستینەوە.

بێگومان ئەوەی کە لەو بیستو دوو مانگەدا گوزەراوە، ئەوەی کە گوتوومانە، چمکێکی بووە، زۆر حاڵەتی دەروونیو روحیو ئەوانە هەن کە بە ڕاستی تەعبیریان لێ ناکرێت، ئەوەی من بمەوێ لە کۆتاییدا بیڵێم ئەوەیە: ئادەمیزاد هیچ کات ئەو حەقیقەتەی لە بەرچاو ون نەبێت کە ئەم ژیانی دونیایە، بریتییە لە هۆڵی تاقیکرانەوە، تەمەنەکەشی بریتییە لە دەفتەرێك کە دراوەتە دەستی تا وەڵامەکانی لەسەر بنووسێ، ئادەمیزاد کە ئاوا تەماشای ژیانی کرد، ئاوا تەماشای خۆی کرد، ئەوکاتە هەرشتێك بێتە ڕێی، مادام ڕووی لە خوا بێتو مادام ڕاستەشەقامی خوای گرتبێ، بە سنگفراوانیو بە دڵخۆشی لەگەڵی ڕووبەڕوو دەبێتەوە، چونکە جاری وا هەیە بەس زیندان دەبێتە هۆی ئەوەی لە تاقیکردنەوەی ژیانی دونیا دەرچێ، هەروەکو خەڵکی تر هەیە بە هۆی ئەوە کە ڕزگارەو لەژێر دەسەڵاتی هیچ کەسێکدا نییەو خۆی بە سەربەست دەزانێ، لە تاقیکردنەوەکەدا دەکەوێ، جاری وا هەیە مرۆڤ بەهۆی هەژارییو نەداری لە تاقیکردنەوەی ژیانی دونیای دەردەچێ، بەهۆی دەوڵەمەندیی تێیدا دەکەوێ، جاری وا هەیە بەهۆی بێدەسەڵاتی دەردەچێ و بەهۆی دەسەڵاتەوە تێیدا دەکەوێ، مرۆڤ کە حەقیقەتی ژیانی دونیای بەو شێوەیە بینی، هەوڵدەدا لە بەرانبەر هەرشتێ کە دێتە پێشی، بەو شێوەیە ڕەفتار بکات کە شەریعەتی خوا فەرموویەتیو جێگەی ڕەزامەندی خوایەو مایەی دەرچوونو سەرکەوتنیەتی لەو تاقیکردنەوەی ژیانی دونیادا.

جا ئەوە قسەی کۆتایی و وەسیەتمەو هەر کاتێ ئادەمیزاد بەو شێوە تەماشای ژیانی دونیاشی کرد، شتەکان هەموو تامو چێژیان دەگۆڕێ، نەبەهات زۆر دڵخۆش دەبێو نە بەنەهات زۆر دڵتەنگ دەبێ، خوای پەروەردگار دەفەرموێ: (لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ) (الحديد :٢٣)، بە ڕاستی مرۆڤ کە زانی ژیانی دنیای تاقیکردنەوەیەو خوای پەروەردگار چاودێری دەکاتو فریشتەکان دەینووسن، هەرچی دەیکاتو هەرچی دەیڵێ هەمووی تۆمار دەکرێ، زۆر لە خۆی وریا دەبێ و هەر شتێکی بێتەڕێ، تەماشای ناکا داخوا چەندی خۆشییەو چەندی ناخۆشییە، تەماشای ئەنجامەکەی دەکات، داخوا لە چەندیدا پلەی باش وەردەگرێ. زۆرکەس بە فەقیریو نەداری دەچنە بەهەشتو بە دەوڵەمەندی دەچنە دۆزەخ، زۆرکەس بە دەسەڵاتەوە دەچنە ژێرەوەی دۆزەخو بەبێ دەسەڵاتیو لاوازیی دەچنە بەهەشت، کەواتە درککردنی ئەو حەقیقەتە، بەڕاستی تامی هەموو شتەکان دەگۆڕێ، واش لە ئادەمیزاد دەکات کە بۆ هەموو حاڵەتەکان خۆڕاگر بێت، ڕاوەستاو بێ، نەلەخشاو بێت، هەر چاوەڕێی خۆشییانیش نەبێت، خوای پەروەردگار دەفەرموێت: (..وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ) (الأنبياء: ٣٥)، بە خۆشییانو بە ناخۆشییان تاقیتان دەکەینەوەو بۆلای ئێمەش دەگەڕێنەوە. خوای پەروەردگار لەو کەسانەمان بگێڕێت کە ئەم تاقیکردنەوەی ژیانی دونیا سەربەرزانە و ڕووسوورانە تەواو دەکەین، بڕوانامەیەکی باش وەدەست بێنین، ڕووی ئەوەمان بێت کە بچینە ڕیزی ئەوانەی پێغەمبەر ﷺ لە ژێر بەیداخ و ئاڵای خۆیدا حەشریان دەکات و بە دوای پێغەمبەردا ﷺ دەچنە بەهەشتی بەرینەوە و لە حەوزی کەوسەری پێغەمبەر ﷺ تێر ئاو دەبن.